melynek eredete a 7-dik századba vihető vissza s egy kegyes irlandi király-lány martyr-legendájával van összeköttetésben; gyógymodora s eljárása pedig a legemberiesb és észszerűbb, mit csak a szerencsétlen elmebetegek irányában, a lélektan s orvosi tudomány józan elvei szerint követni lehet. A dúlt kedélyü szerencsétlenek nincsenek még szerencsétlenebbekké téve bebörtönöztetés és kényszer-eszközök által, hanem az egyszerü földmives családok ápolására bizva, azokkal együtt élnek és munkáikban s házi körükben részt vesznek mint a családtagok. A munka és szabadság által lehetőleg vissza van adva nekik a természet, vagy csapások által eltiport emberi méltóság. Vissza vannak adva lehetőleg az emberi társaságnak, melynek köréből a szerencsétlenség mintegy kiszakitotta. E bánásmód, ha nem ad is szegényeknek mindig gyógyulást, ad legalább nyugalmat, sokszor visszaadja lelköknek a megrendült egyensúlyt s állapotukat legalább elviselhetővé teszi.

Alkalmunk levén most egy utazó elbeszéléséből, Gheelben tett látogatása alkalmával vázolt rajzaiból egy csoportozatot mutatni be olvasóinknak, nem tartottuk feleslegesnek visszatérni ama közleményünkre s képmagyarázatul, a nélkül hogy az elmondottakat ismételnők, e rajzok sajátos alakjainak rövid értelmezését adni.

Az 1. számu rajz a szentül tisztelt Dymphna király-leány lefejeztetését ábrázolja, ki a bomlott elméjüek védszentjének tartatik, s kinek temploma áll Gheelben, az őrültek számára. Ez azonban csak ékitmény s nem tartozik tulajdonkép a dologhoz.

A többi rajz leirásában utazónkat követjük.

A mint Gheelhez közeledtünk, irja, egy paraszt bérest találtunk szembe, ki egy borona elébe fogott ökröt hajtott, melynek nyakába (elég különösen!) olvasó volt akasztva. A béres, mihelyt meglátott, előnkbe jött s barátságosan üdvözölt és elmondá, hogy a római pápához megy ez ökörrel, s mihelyt a pápa az ökröt megáldja és olvasóját nyakából kivéve, oda ismét visszaakasztja, az ökörnek mint egykor Bálám szamarának meg fog nyilni a szája és prófétálni fog a pápának, hogy mikép tarthassa meg s biztosithassa uralmát örökre. De mig oda ér, egy kis dohányra valóra volna szüksége. Adtunk neki néhány garast; azt szépen megköszönte s tovább ment dolgára. (9. kép.)

Dr. Bulhens, a főorvos először is a kórházba vezetett (6. kép), melybe a Gheelbe hozott őrülteket próba időre először vinni szokták, mig őrültségök természetét kitanulják s az irányukban követendő eljárást megállapitják. E kórház minden oldalról szabadon s csinos, jó levegőjü park közepette áll. Külön helyiségek vannak a dühöngő őrültek számára, a kellő elővigyázatokkal.

A refectorium (étterem) belsejét a 7. ábra tünteti elő. Innen a próba-czellák megtekintésére indultunk, melyek közül a dühöngő őrültekéi vasrácsozattal vannak ellátva (2. kép). Ezekben itt csak néhány napig tartják az őrültet, mig első dührohamai csillapulnak. Azután kiadják falusi ápolás alá, s bár rohamaik olykor visszatérnek s rövid időre el kell őket zárni, szelidülésök többnyire gyorsan halad s legtöbb esetben végkép is sikerül.

Egy másik czellában egy bűnbánó Madonnát (4. ábra) találtunk ágyán ülve, tenyereibe temetett arczával, szétbontott dús hajjal. Megható kép! E leány pár évvel ezelőtt Brüssel egyik ünnepelt szépsége vala, ama szerencsétlen osztályból, melynél kereset a bűn s átok a szépség.

Ezalatt az igazgató egy érdekes piquet-partiet hozott össze a refectoriumban. Sajátságos két alakot találtunk egymással szembe ülve s a kártya játszmába elmerülve. Egyik (16. ábra) egy

Krassómegyei oláhok. — (Fénykép után rajz. *Jankó.*)

lepett a sok galambducz s egyéb madár-ház, és a szabadon röpkedő szelid madarak serege, a köztök szintén szabadon járkáló betegekkel. Nem bántották egymást s oly barátságban éltek, hogy némelyik őrültre, mihelyt kilépett, csoportosan rászálltak a madarak (5. kép.) Este egy pár kávéházat is meglátogattunk, hol az őrültek az ép elméjükkel együtt mulatnak, zenét hallgatnak, beszélgetnek, játszanak stb.

Másnap reggel korán felkeltünk s a faluba mentünk. Alig van paraszthház, hol egy vagy két őrült ne lenne lakásban s ápolás alatt. A lakosság szeliden bánik velök s különös gondja van a gyakran előforduló öngyilkossági kisérletek ellenőrzésére. Egy leányt láttunk (13. kép), a kit egyszer villám ért, s annak következtében megőrülvén, azon rögeszméje támadt, hogy kalapjában van a villám, kétszer is a tóba ugrott s félhalva huzták ki belőle.

Egy haszonbérlő lakába épen ebéd idejekor érkeztünk. Az egész család asztalnál ült; a ház őrültje pedig külön, egy zsámolyon hátat forditva a társaságnak (3. kép) evett, egy tálból szürcsölve levesét. Legyőzhetlen ellenszenve van az asszonyok iránt, s hogy háziasszonyát se lássa, elfordul az egész társaságtól. — Rendesen az őrültek igen jó viszonyban vannak az összes lakossággal, még az utcza-gyermekekkel is, kik sokszor egész csoporttal vesznek körül egy-egy őrültet (10. ábra) s kölcsönösen mulattatják egymást.

A 8. ábra egy kis parasztházat tüntet föl, egyszerüségében. Egy ilyenben találtuk, asztalkával elzárt öreg zsellyeszékben ülni az őrültek telepének nesztorát (14. kép), ki fiatal korában a legveszélyesb dühöngők egyike volt, s társain és ápolóin nem egyszer tett gyilkossági kisérletet; öregségére azonban, tehetetlenségével együtt megjött jámborsága is, s székében elmélkedve vagy szundikálva tölti az egész napot.

A gonosztevőkről.

— Egy fogház-felügyelő naplójából. —

(Vége.)

Azon fogház-reformnak, — mely mintegy 25 évvel ezelőtt kezdődött, — egyik részét képezte, megszüntetése azon régi gyakorlatnak, hogy a foglyok minden válogatás nélkül csapatosan együvé

Hanem vegyük azt a hatszáz évet, mely a magyarok beköltözésétől a reformaczióig lefolyt. Melyik akkori európai nagy ország képes az egységnek azt a nagy mértékét fölmutatni, mint Magyarország? — Az, hogy területén akkor is, mint ma nehány különböző nemzetiség lakott, a magyar állam egysége mégis nagyobb, mint bármely tekintélyes európai országé, nem azt bizonyitja-e, hogyha már ily eseteket egyedül az uralkodó nemzet képességéből akarunk magyarázni, nemzetünk az alkotó képesség nagyobb adagával volt megáldva, mint akár a német, akár a spanyol, vagy olasz, — sőt maga az angol és franczia is?

Mellözöm itt Német- és Olaszországot, melyek szétszakgatottsága oly ismeretes tény. Csak érintenem kell, hogy az angol nemzet lakóhelyéül szolgáló föld — más osztályozásokat mellözve — két külön királyságra szakadt a középkorban: egyik Anglia, másik Skótország. Még personalis unió sem volt a két állam közt — külön-külön királyaik voltak. Csak a 17-ik században egyesültek, több mint száz évvel a magyarországi török hóditás után. Az utóbbi időpontig Magyarország egysége nagyobb volt, mint Angliáé.

A spanyol félszigeten a középkoron át (melyet 1517-ig — azaz: közel a magyarországi török hóditásig számit az egyetemes história) még nagyobb volt a szakadozottság, mint Angliában. Még a mórok kiüzése után is a XV. század végén megmaradt Ó-Castilia, Uj-Castilia, Aragon, Granada és Andalusia királysága külön s még jobban elkülönitve (a mi maig is áll) a portugaliai királyság. Nagyobb egyesülés csak a középkor végén kezdődött.

Emlitettük, hogy Francziaország területe nagy mértékben kedvezett és kedvez az állami egységnek. S mégis az egész középkoron keresztül nem elkülönitett része volt-e Bretagne és Normandia? Mellözve a Provenceot és Guianát, a szakadásnak csak legkézzelfoghatóbb tényét emlitem. A Rhone medrét egy tekintélyes külön királyság foglalta el: a burgundi királyoké.

A sz. István király alapitotta magyar királyság nagyobb egységet mutat valamennyi fölhozottnál. Erdély, sőt Horvátország sem volt a magyarok betelepedése és hóditása után soha oly külön állásban a magyar koronától, mint Skóczia, Aragonia vagy Burgundia a törzs-államtól. Utóbbiakkal csak Galiczia, Szerb- és Oláhország hasonlithatók. Még Dalmátia és Bosnia is szorosabban voltak a magyar államhoz kapcsolva.

Horvátországban a magyar király által kinevezett bánok és királyi herczegek kormányoztak, s nincs rá példa, hogy Kálmán király idejétül a legujabb korig el akart volna szakadni Magyarországtól. — Dalmátia városai, midőn Velenczének hódoltak is, folyvást elismerték a magyar koronához való tartozásukat.

Erdély vajdái még nagyobb függésben állottak a központi magyar kormánytól, még kevésbbé volt szó arról, hogy Erdély egy németországihoz hasonló külön fejedelemséggé alakuljon.

Csak a török foglalás választá el utóbbit. — Mert tévedés azt hinni, mintha még 1526 után is, mig Zápolya János élt, már végrehajtott tény lett volna Erdély különválása. Zápolya, mig élt, egész Magyarország királyának tartotta magát, s eme jogi és tényleges követelés tul is élte öt. Mindenki meggyőződhetik erről egy nagyon fontos és végzetteljes eseményből. Ugyanis János király halála után ennek özvegyét csecsemő fiával s egész királyi tanácsával együtt nem Gyulafehérváron, hanem Buda várában találjuk, mint birtokost. Csak miután a török elvette Budát János özvegyétől, vált tényleg külön Erdély, s 1 ett idő folytán külön vajdasággá és azután fejedelemséggé.

A ki tehát a középkori Magyarországot állami egység dolgában összehasonlitja a nyugoti országokkal ugyanazon időben, a hasonlitás az előbbi előnyére üt ki.

Méltán dicsekedhetnénk ezzel (kivált ócsárlóink ellenében), ha czélunk az volna, hogy a nemzeti hiuságnak hizelegjünk. Az ily hizelgéseket engedjük némely más nemzet iróinak, kik szükségét látják. Nálunk — hol az elbizakodásnál semmi sem tett nagyobb kárt, maga a hazafiság érzete tiltja azt.

Ugy vélem, hogyha más okok is befolytak arra, hogy Magyarország az egység nagyobb fokát mutassa fel a régi idők azon századain keresztül, melyekben természetellenes erőszak szét nem választotta — mint bármely más civillisált állam, ezt leginkább azon területi egységének kell tulajdonitanunk, melyben a magyar nép zöme központi domináló állást foglalt el, mi nem engedte, hogy a rajta lakó népek nagy különfélesége mellett is külön reszekké szakadjanak. A nemzetgazdasági és politikai érdekek egységét önkénytelenül maga után vonja azon természeti egység, melyet a föld alkata szab meg. A Kárpát hatalmas hegylánczának két harmadrész köre, mely Pozsonytól Brassóig tejed, s melyet Pozszonytól az Adriáig az Alpok egészitnek ki félkörré, délen egy átmérő által van bezárva, melyet a Kulpa, Száva, Duna képez a Vaskapuig, onnan pedig Brassóig a déli Kárpátok nagy hegylánczolata. Az ezen vonalakon belöl eső terület arra van rendelve, hogy külön ország legyen meghatározott központtal.

Gondoljuk ki belöle azt a politikai központot, melyet Árpád adott neki, a magyar népet, s előáll a Szvatopluk ideje előtti tehetetlen állapot: sem román, sem szerb, sem tót, sem német nem birhatná állandóan, hacsak mesterségesen egy uj nemzet nem települne be milliónyi tömegekben a politikai ország magvául.

Minthogy az ily tömeges népvándorlások ideje végkép lejárt — merő absurdum az, hogy ha ezen területen államnak kell lenni, az más lehessen, mint magyar állam, — természetesen — nem a területen lakó többi nép elnyomásával a magyarok által, hanem hazafias egyetértésben s békés testvériségben. Arra, hogy a hazaszeretet egyenlővé legyen, nem szükséges az egynyelvüség s a származás közössége. Elég rá az érdekegység (helyesen értelmezvén a valódi érdeket), s a mi ezt föltételezi, a közös szabadság, mely Amerikában annyiféle származásu és vallásu népet tud egyesiteni, kik felejtve az angol, ir, német és franczia patriotismust, egyenlően az amerikai patriotismusban vetélkednek. Emlitsem-e Svájczot?

Azonban mindamellett, hogy Magyarország népeinek változhatlan szükségességgel kell szem előtt tartaniok egy magyar államot a Duna és Tisza folyam rendszerében, s s hogy belülről — föltéve életrevalóságunkat — nem fenyegeti veszély Magyarországot, mint államot, s a legnagyobb valószinütlenség az, hogy önmagától szétessék — tagadhatatlanul vannak külső veszélyek, melyek az egész területet hosszu időre vagy örökre nagyobb szomszéd államok provinciájává alacsonyithatják le.

A föveszély, melytől tarthatunk, idegen invasió és idegen hóditás.

A krassómegyei oláhokról.

A krassómegyei oláhok két, meglehetősen élesen elválasztott fajra szakadnak, melyeket itten fratucz és terran (olv. czeran) nevezet alatt különböztetnek meg; amazok a bennszülöttek, ezek a terra rumuniaskából (czara rumunyaszka — Oláhországból) bevándorlottak; azok nagyobbára földmivelők és baromtenyésztők, ezek munkások. Egyik a másikra némileg lenézőleg tekint, mindegyik nemesebb fajunak tartván magát.

Termetére nézve az oláh inkább sugár, szép testarányu. A nők között, legalább a városok közelében nemcsak finom szabásu arczokra, de gyakran oly csodálatos báju arczkifejezésre is találni, mely a leggyöngédebb értelmi műveltséget gyanittatná, ha olykor-olykor egy sikoltó kaczaj vagy pórias kifejezés az ellen alapos kétséget nem költene.

„Ugyan mondja meg nekem tisztelendő uram“ — kérdém egykor egyik papjoktól — „miért nem járnak az oláh nők is munkába?“ – „Mert,“ — ugymond — „férjeik által nagyrabecsültetnek.“ És valóban kivált a fratuczoknál csak szegénység vagy nagy szükség esetében látni a nőket is napszámban; szolgálatba pedig épen nem szegődnek. — A nehezebb munkától való kimélésnek lehet talán tulajdonitani a nők picziny és jó alaku végtagjait; holott a férfiak csak oly tenyeres-talpasok mint bármely más nemzet alsóbb sorsosai. — Ellenben nem kell ám gondolni, hogy a nők általában tunyák; sőt inkább, a ház körül s a munkás férj szolgálatában inkább példásoknak mondhatni őket. Himzésben, ruháik kivarrásában sokan, — fejükön való teherhordozásban pedig mindnyájan feltünő ügyességgel birnak. Télben mindennapi eset, a nőket lejtős utczákon, sikamlós járdákon, csecsemőjüket egy hosszukás fahéj-medenczében fejükön hordva és egyszersmind fonva járni látni. Az idegen akaratlanul elborzad ilyenkor, pedig nemcsak hogy nem láttam, de még csak nem is hallottam, hogy valaha egy csecsemőnek esés következtében baja történt volna. Még csodálatosabb a vizhordás, — fején hordott dézsájának gyakran egy ujj-vastagságnyi viz hijja sincsen s még sem locsolja meg magát

Nagy baj a nőknél az arcznak — nem festése, de többnyire valóságos — bemázolása; még pedig előbb fehérre, arra aztán pirosra, miért is vasárnap és ünnepnapokon sok kép tökélletes álarczhoz hasonlit. A fehéritést rendesen higanyolvadék által eszközlik, minek következtében fogaik megfeketednek s idő előtt kihullanak.

A nők ruházata igen tarka szinezetü. Télennyáron bokáig érő ümög, elől-hátul himzett szövet szinte bokáig érő czafrangokkal vagy más szövetből készült kötények (katrinczák); ugy azonban, hogy az oldalokon a csipőktől lefelé az ümög födetlen marad. Télben erre bundás mentét vagy bekest öltenek.

A férfiak öltözete szintén különböző, többnyire közép bőségü gatya, azon felül térdig érő ümög, tarka szövetü vagy bőr-övvel a derék körül; télen fehér posztó nadrág. — A terranok azonban már többnyire a közdivat szerint szoktak öltözködni.

Vallásukra nézve eredetileg mind görög-nemegyesült hitüek voltak, de nagyrészök József császár ismeretes intézkedése folytán egyesült görög vallásra tért át. Igy Krassóban számos helyeken egyesült és nem-egyesült görög vallásu oláhok laknak együtt, egymással teljes egyetértésben élve. Nem képzelhetni a földön tudatlanabb klerust, mint papjaiknak legalább is kilencz tizede. Sokan közülök alig tudnak olvasni és irni, s a nép nyelvén kivül rendesen mást nem értenek. Sok közülök tegnap földmivelő, szatócs stb. volt, ma papöltönybe dugják s pap lett belőle. Természetes aztán, hogy letévén paraszt foglalkozásai közben — mert hiszen ezekre jövedelem-hiányában elkerülhetlenül rászorul — széles karimáju kalapját és reverendáját: paraszt szomszédjától legfeljebb is csak szakálla által különbözik. — Mondják, hogy a papi hivatal eladásában többnyire a legaljasabb haszonlesés dívott, ezen állapotok az atyáskodó kormány legnagyobb elnézésével találkozván. Most már egy igazságosabb és szabadelvübb kormány orvoslására várnak. *m—r.*

Képek Gheelből.

Olvasóink emlékezni fognak még a „Vasárnapi Ujság“ folyó évi 3-dik számában megjelent s „Az elmebetegek telepitvénye“ czimü közleményünkre, melyben a Belgium antwerpi kerületében levő Gheel nevü falu őrült-telepét ismertettük,

*

és még sokan. Folyt a beszed sok mindenről, csak a lilaszinbe játszó bibor orru vasuti ügynök maradt meg mindvégig kedvencz thémája mellett: időnkint odafordult a gyémántkereskedőhöz s titokzatosan pár szót sugott a fülébe: — «I'm too dry» (kiszáradtam), mondá s magához intve a pinczért, ismételten uj adag pálinkát hozatott kettejük számára. A többiek is némán követték e példát, s a dohányfüstben uszó Smoking-room csakhamar csak ugy hangzott az élénk társalgástól, s vig kaczajtól. Hiába, a szükség nagy mester!

A déli *lunch*-nál már mindnyájan ismertük egymást; s a sardinia-dobozok, hideg ételek és sonka felett élénken folytattuk a fent megkezdett társalgást. A fő- étkezés, az ebéd (6—7 óra között), levessel kezdődött s a finom ételek egész sorozata után tésztával végződött; ekkor leszedték a teritőket s giardinettós tálakkal lepték el az asztalokat. Kontinentális gyomornak a «Scythia» menu-je bizonyára hibátlannak tünhetett fel; de mi, kik már megszoktuk az amerikai hôtelek páratlan kitünőségü ételeit, — a hajón való étkezést bizony kissé hiányosnak találtuk.

— A «dinner» után az utasok még sokáig sétáltak a fedélzeten, ültek a Smoking-roomban, melyben ugyan ak hangzott a szó és csengett a pohár.

*

Véghetetlenül kellemes a hajón felébredni. A gép egyhangu «zenéje» s az ágy édes ringása oly bájosan vezetnek ki az atom birodalmából a kedves kis kabin valóságába, hogy az ember örömmel tekint ki a kerek, vastag üveggel ellátott ablakon át a kékes hullámokra s ez egyszer talán elfelejti, hogy azok mélysége öt percz alatt sirjává lehet. S mily élvezet az üditő reggeli után a fedélzetre menni, hol minden oly friss, kellemes és üde! És a mellett az a gyönyörü kék ég! A hűs szél ott dalolja vad melodiáit az árboczkötelek között, melyek a duzzadó vitorlákat tartják, az érzés lepi meg ilyenkor az embert, a mi a gyermeknél nyilatkozik, midőn a tavaszi napfényben sütkérezhetik s örül — hogy él. Igaz ugyan, hogy néha kissé határoltnak tünhetik föl a pár száz lépés hosszu és vagy tizenhárom lépés széles fedélzet, — no de ekkor csak menjen be a Smoking roomba; ott majd talál, ha nem is testi, de lelki sétateret akkorát, a milyenen egy öt világrészből összeverődött társaság mozoghat. Ha ez sincs inyére, üljön le a whist-, vagy poker-asztalhoz, — ha ebbe is beleunt, menjen el a hölgyekhez a női szalonba — no ha már ezekre is ráunt, akkor nem ajánlhatunk neki egyebet, minthogy menjen neki — a tengernek. — — A reggelből dél lesz, a délből este s az órák ép oly kellemesen suhannak el mint az üde déli szellő a «deck» felett.

Kapitányunk, az irlandi Murphy, reggel már ott állott a kémény mellett a hidon. Igazi tengerész-typus volt ő: zömök alak, melyet hosszu téli kabát takart, piros arcz és torzonborz haj. Ha a tenger csöndesnek igérkezett, mindig a második vagy harmadik tisztet küldötte szolgálatra, ellenben veszély idején néha negyvennyolcz óráig állott kint, odakötve a kapitányi állványhoz. Ha a vihar elmult, lefeküdt s aludt harminczhat óráig egy folytában. Egy szóval kipróbált ember volt ő, a mi nem is csoda: hiszen a Cunard-társaságnál kapitánykodott.

A hajón rendesen meglehetős rend uralkodik. A gép «zenéje» ad ugyan egy bizonyos monoton alaphangot; de ezt rövid idő multán annyira megszokja az ember, hogy szinte nem is hallja. Szél változtával egy alacsony, rongyos ruhába öltözött ember, a vitorlamester, előhivja embereit, kik aztán az ő sipjának hangjára egy siró dallam kiséretében ütemszerüleg huzzák a köteleket. A *boatswain* hosszukás ezüst sipja uralkodik a vitorlák felett, melyek, daczára a gőz hatalmának, nem egyszer mentették meg már a hajót. Matrózai legkevésbbé sincsenek oly poétikus kék ruhában és csikos ingben, mint a hogy azt az ember képzelni szereti. Különböző szinü és alaku öltönyeik felismerhetlenül kopottak és rongyosak; nyakuk körül, mintegy ahhoz nőve, valami csunya shawl lóg: fejüket szinevesztett sipka fedi. Szolgálatuk valóban embertelen egy munka, a mennyiben minden négy órában váltakoznak s e felosztás következtében se éjjel, se nappal nem nyughatnak. A legviharosabb éjszakában fel kell mászniok az árboczok tetejére; küzködni a vitorlák behuzásával, mit csak nézni is kin. A fedélzetnek különbeni rendbentartása kék flanell-inges matrózokra van bizva, kik némileg magasabb állással birnak, mint az előbbiek.

Estefelé a szalonutasokat vidor zenehangok csalogatták oda a kivándorlók szakaszához. A szegény emberek, nem tudván mivel ölni unalmukat, nemzeti hangszereikhez nyultak s a matróz bandjou vagy az ábrándos tambourin hangjai mellett tánczolgattak.

Pekár Gyula.

EGYVELEG.

* **Nagy adót** kellett fizetni Poroszországban már I. Frigyes idejében is. A parókáért darabonként ½—3 tallér adót, a ruhán hordozott arany- vagy ezüst-nemüért 1 tallér adót kellett fizetni. Ki kocsin járt, 3 tallért fizetett adóban. Két tallér volt az engedély dija, hogy kávét, theát s csokoládét ihassék valaki. Külön adó volt a harisnyára, csizmára, kalapra, stb. A fejadó alól senki sem volt kivéve s a király 4000, a királynő 2000 tallér fejadót fizetett. Minden katona egy havi fizetését kénytelen volt adóba adni. Még vénleányadó is volt. A leányok ugyanis 20—40 év között, ha főkötő alá nem juthattak, évenként egy tallér adót fizettek.

* **Amerikában Kolumbus előtt** is jártak európaiak. Határozottan bizonyitja ezt az a lelet, melyet Boston mellett egy szigeten ástak ki, t. i. ott egy régi bronz-harangot találtak, melyen igen régi dán felirás van s melyről azt hiszik, hogy a norvégek és vikingek utján jutott ide.

* **Szinházi előadásokat** az Egyesült-államokban vasárnap eddig nem volt szabad tartani, most öt nagy városban engedték meg, u. m. San-Francisco, Cincinnati, St.-Louis, New-Orleans és Chicagóban. Ez utóbbi helyen minden vasárnap este 11 szinházban játszanak.

* **Egy előkelő orosz hölgy Párisban** azt találta ki, hogy az előszobában nagy medenczét állittatott fel különféle halakkal s a látogatókat, ha esetleg várakozniok kell, felhivja, hogy horgászszanak, a mire a horog s csalogató rovarok készen vannak. Az urak e mulatságot oly kellemesnek találják, hogy gyakran sajnálkoznak, ha behivják őket.

HAZATÉRÉS A VÁSÁRBÓL.

Jankó János rajza.

kor itt a keleti fokon 1885 január elseje, csütörtök reggeli két óra van, Manillában 1884 decz. 30-ika, kedd és esti 10¼ óra van.

Minden időkülönbözetek kiegyenlitésére szokásos a tengerészeknél nagyobb utak esetén a naptár és a hét napjainak följegyzése, ugy hogy minden 180° átlépésénél, Greenwichtől számitva, olykép módositják a naptárt, hogy ha keletről nyugatra utaznak, egy napot és hónapszámot keresztül ugornak, ha pedig nyugatról utaznak keletre, ketszer egymásután ugyanazt a napot és datumot teszik.

Kitünik a mondottakból, hogy minő nagy a földrajzi hosszuságok arányában az időszámitási különbség is a föld egyes pontjai között. De épen azért az északi sarkot oly pontnak kell képzelnünk, mely egészen semleges, és melynek nincs is időszámitása, habár valósággal a legparányibb eltérés is már bele hozza az észlelőt az időszámitási körökbe. A mi a fölvirradt ujévet illeti, azt, mint emlitettük, széles e földön legelőbb a Chatam-sziget lakói érték meg, mig a Manila-beliek legtovább maradtak benne az ó-évben.

KARÁCSONY A TENGEREN.

New-Yorktól Liverpoolig.

I.

New-York téli hajnalon. A fenyő-erdő vizen. A *Scythia* alkotmánya. Életrend a hajón. A hajószemélyzet. A kapitány. A szalonutasok és a kivándorlók osztálya.

Egy sötét deczemberi éjjel után lassan virradt meg a komor, mogorva téli nap. Rejtélyes félhomály boritotta az egész világvárost s a ködös levegőben az ember szinte összetévesztette a hosszukás fekete épület-ezredet az égre nehézkedő fellegekkel. New-York még szendergett: minden bizonynyal boldog álmokat szövögetve a közelgő karácsonyról, mely oly ragyogó, havas napokat hoz majd neki s annyi mosolygó, vidor arczu járókelővel népesiti meg az utczáit. Mert New-York tud ám érezni. Tud örülni is; hisz csak látni kell, mint büszkélkedik a Broadway-val, midőn az a friss deczemberi hóval a szemébe nevet az embernek s mindenkinek arczára vidorságot varázsol.

Most azonban alszik a világváros és kinézve döczögő kocsink ablakából pongyolában lephetjük meg. Minden oly csendes; utczái kopaszon fehérlenek s unalmas szórakozottsággal visszhangzanak a kerekek zajától. Még a legszebb nő sem néz ki előnyösen mécsvilágnál kora reggel, s bizony az amerikai városok eme királynéján is meglehetős mosdatlanság és kuszáltság látszott meg eme mogorva nap hajnalán. Nem is törődött velünk, pedig mi isten igazában usztattunk a rossz kövezet pocsétás kátyuiban a part felé.

Kiérve, egy magasra sötétlő erdő előtt állottunk meg, melynek tövében számos épület feherlik. Gyönyörü sudarak emelkedtek belőle az égnek, — mindmegannyi bánatos fenyüszál — melyek azonban most is ép oly büszkén és parancsolólag sorakoznak egymás mellett mint egykor a kanadai havasokon, midőn még nem ültették őket át a hajófedélzetekbe. A kihalt fenyüerdő festői sávolylyal szegélyezi a partot, s oly tetszetős, bizarr képet nyujt, hogy a szem világért sem fáradna el távlatának ezer árboczrudja és kötele szemlélésébe. A part egyik házából világ sárgállik elő, mig mögötte egy óriás fekete valami füstológ. Ez a mi hajónk, a *Cunard* társaság öreg *Scythiája*, melynek fekete dereka hegyként emelkedik ki a molo mögül s türelmetlenül gomolygó füstfelhőben uszik. A hatalmas faépületben nagy a sürgés-forgás, s a pár lámpa ostoba nagy világitó gömbként sárgállik a ködös levegőben. Itt-ott ujságárulók, newsboyok dideregnek rekedt hangu hordárok társaságában, mig a kirendelt hivatalnokok oly kétségbeesett álmossággal firkálnak, hogy az ember puszta látásukra is elalszik. Egy létrához tuszkolnak, melynek felső vége elvész a sötétben, de a melyről észrevehetjük, hogy egy nagy zugó, mozgó testhez, — igen, a *Scythiához* van támasztva. Köröskörül minden bizonytalan homályba van burkolva. Föllépünk a létrára — pillanatra habozás lep meg: valóban hát most érintjük utoljára lábainkkal a szabad amerikai földet? .... Az álmos hivatalnokok tuszkolnak fel, de azért még sem állhatjuk meg, hogy még egyszer, — csak egyszer meg ne érintsük, ha csak lábunk hegyeivel is azt a földet, a melyet el kell hagynunk. Még egyszer — s aztán fel a fedélzetre ....

A fedélzet furcsa zürzavaros képet nyujt. A tág árboczkötél óriás póznája kifehérlik a sötétből, — az a vastag fekete tárgy bizonyosan a kémény lesz, mig itt a közelben a szuszogásról itélve bizonyára a gépnek kell lenni. A fedélzeten egyes utascsoportok sétálnak s a közülök előtörő vidor hangok némileg fölelevenitik a különben szomoru képet. Egy pár angol hosszu mackintoshokban körülállja az egymásba fogozkodó hölgyeket, kik dideregve toppantgatnak fázós lábaikkal s olykor fölhangzik csengő kaczagásuk. Különben az utasok bolygó lelkekként járnak össze-vissza a körben s ugy kerülik egymást, mint a bünt: isten ments, hogy egymást megszólitanák.

Nemsokára a zsibongás s a gőzzaj megszünik, pár érthetetlen parancsszó, a kötelek huzá-ának a zaja, a hajóharang csengése: s a homályos alakok leszedék a létrákat. A *Scythia* a lyukba bujt macska ovatosságával hátrál ki a dockból. Észrevétlenül bontakozik ki a bús fenyüerdőből; már kezd látszani az a nagy hid két pillérje, melyen New-York és Brooklyn kezet adtak egymásnak, majd maga Brooklyn is s az egész alvó kikötő... de mindez a téli hajnal bűbájos, leirhatlanul szép félhomályán át, mely a tárgyaknak oly csodálatosan fantasztikus bizonytalanságot kölcsönöz. Előttünk huzódik végig New-York s házainak sötét tömkelege beleolvad a a búval terhes felhők mély sötétségébe, a legbizarabb fantazmák alkotására csiklándozva a képzeletet ... Rövid idő mulva a szunnyadó város képe rohamosan kisebbedik, s az utas szorosabbra gombolja öltönyét, a minta friss tengeri szellő meglegyinti arczát. A távlat szükül; a kép kezd összefolyni... E pillanatban a kibuvó napsugár felkölti a mind halványabbuló várost: New-York felébred, ránk mosolyg a napfényben s a vakitó sugarak pongyolájában kiáltja felénk: Adieu!

*

A szárazföld utolsó sávolya lassankint elenyészik a láthatáron s végre az egész ködös, füstös látványból a derült kék ég s a sötétkék tenger bontakoznak ki. Az itt-ott czirkáló halász-bárkák lassankint elmaradnak s a *Scythia* vidoran, de egymagában indul neki hosszu utjának. Az utas visszapillant a kékes sikság ama pontjaira, a hol a szárazföld utolsó sávolya elenyészett s a magánynak bizonyos ijesztő érzése lepi, — ragadja meg. Öröm, fájdalom, kétség, habozás, melyek lassankint aztán a nyugodtabb tünődésnek adnak helyet.

Oly szép az a kék tenger! A hajó mögött begyesen huzódik a hajócsavar által ásott országut, melynek habjai az ember szeme előtt születnek meg és enyésznek el: ez országutat minden alkalommal ujra kell megcsinálni. Fiatal amerikai leányok, kik most hagyják el először hazájukat, — távcsővel kutatják a láthatáron uszó csalóka fátyolt; azt hiszik, hogy ez még mindig a szárazföld. Mikor aztán a fátyol széjjelfoszlik s körülnéznek a kerek láthatáron, akkor látják csak, hogy mennyire magukban vannak! Magukban azon a rejtélyes kék sivatagon, melyre az ég véghetetlen kupolája domborul. S e gondolatnál a két óriás: a tenger és az ég derüs nyugalma is félelmesnek tünik fel előttük. S nemcsak ők, de mindnyájan érezzük, hogy most az ő hatalmukban vagyunk.

Friss szellő fujdogál, mely kellemesen villanyoz fel New-York büzhödt levegője után. A hajón derüs nyugalom uralkodik s a tenger igen jól viseli magát: valóságos Arkádia, mely azonban igen hamar elkomorulhat. Hajónkat hófehér hojszák veszik körül mintegy testőrség gyanánt ..... Különben ők velünk maradnak egész Európáig.

Álmos emberekkel nehéz ismerkedni; mi pedig e reggelen nagyon azok voltunk. Világért sem kiséreltük volna meg a beszédet, hanem sokat beszélő hallgatással néztük meg apróra *Scythiankat*.

Minő is egy ilyen hajó!

A gőzös végében egy kék inges és lobogó skót sapkás hajós áll és zsebbe dugott kezekkel szemléli az előtte álló iránytűt. Mögötte van a kormányos házikója, mely azonban most le van szegezve, miután az utóbbi időben a hajót gőzerővel kozmányozzák, még pedig a központból. A matróz előtt az iránytűn túl emelkedik a harmadik és legkisebb árbocz, — ez előtt sorakozik egy csoport, a fedélzetre épitett férfi- és nőkabin, szalon, dohányzó-terem, — ezek előtt a kapitány szobája s a második árbocz, előtte a konyha és egy hosszu sorozata a mellékhelyiségeknek, melyek tetején a kémény s a kapitány emeletes hidja áll. Ezek előtt a fő-kormány házikója, — s itt kezdődik aztán a második osztály (steerage): a *kivándorlók* osztálya.

Ennek fedélzete meglehetős üres és nagyon nélkülözi az első osztály kényelmét; az első árbocz körül pár lemenő látszik; itt-ott elszórva kötélcsomagok hevernek. A hajó orrában emelkedik a horgonycsavaró készülék, ott van maga a rengeteg horgony is; ez előtt van az őrszem helye s az előtt — a tenger. A vitorlakötelek csinos elosztása igen tetszetős alakot ad a hajónak. Nyolcz kifüggesztett mellékcsolnak biztositja az utasok életét. Egyik-egyik 60—80 emberre van szánva.

A fedélzet alatt még két emelet van, melyek az első helyen kabinokra, pompás szalonokra, — s a második helyen szegényes fekhelyekre és mellékhelyiségekre vannak beosztva. A fényes berendezésü szalonban, mely egyszersmind éttermül is szolgál, négy sorban tizenkét asztal látható. Nagyszerü berendezéssel bir a hajó gépezete: az ember szinte megijed, ha a méltóságosan forgó kerekeket s az óriás emeltyü-karokat meglátja. Kazánja a Scythiának tizenkettő volt, ugyanannyi fütővel, kik neki vetkőzve a kemény munkának, olyanok voltak, mint a Hephaistos legényei. A hajó fenekén huzódik végig a szél és csavartengely, mely a kormány mellett levő csavarral van összeköttetésben. E tengely külön kis alagutban vezettetik végig, mely oly alacsony s olyan szük, hogy az ember csak karikába görbülve mehet végig rajta. Nyilása olyan, mint valami kazáné. Rendkivül kellemetlen, — szinte őrülésszerü érzés lep meg ezen utazás alatt, midőn a mellettünk forgó tengely minden pillanatban megkaphatja öltönyünket s legott szélyel morzsolhat. Hátha a hajó most sülyedni kezdene? Sülyedni, mikor mi e borzasztó, hosszu vasalagut végében vagyunk! S e gondolatnál csakugyan az őrülés környékez, — a hajótörés, megfulás és a halálküzdelem iszonyai mintegy parancsszóra mind megjelennek, — az ember szinte neki megy az alagut rideg vaslemezeinek, s ugyancsak szabadabban lélegzik fel, midőn ismét a fedélzeten van. — Pedig ezt a kinos utazást a gépész maga minden félórában megteszi, miután csak is igy ellenőrizhetik a veszedelmes baleseteket.

A szép hajó vitorláit feszesre duzzasztotta a kedvező szél, midőn kilencz óra felé felhangzott a várva várt harangjel, mely az egymást vadakként kerülő utasokat először volt hivatva reggelire együvé terelni. Lementünk a szalonba: az asztal fején ott ült kapitányunk s igyekezvén megtörni a rideg tartózkodás jegét, egy némely utassal beszélgetni kezdett. A példa hatott s a kapitány és a kitünő étlap segélyével valahogy sikerült megismerkednünk. Thea, kávé, csokoládé, vagy ötféle hus, tészta és sok más étel: ime ily gazdag reggeli várt reánk. Szabadon választhattunk, mert az aránylag nagy árért az utas aztán (a szeszes italokat kivéve) mindent kap a hajón. Tányérjainkon igen csinos rézmetszetü vignettes lapokat találtunk, melyekre az utasok nevei voltak felnyomtatva.

Reggeli után a társaság kettő oszlott. A nők a női szalonba s a férfiak a *Smoking-roomba*, a pipatoriumba mentek, mely a fedélzeten volt s igen csinos piros bársonybutorzatával szinte csalogatta magához az utasokat. Egy amerikai gyémántkereskedő már bele is telepedett s a reggeli fárasztó etiquetteje után szabadabb röptöt engedve nem csak gondolatainak, hanem lábainak is, — feltevé azokat nem egy, hanem két asztalra, hogy whiskeys üvegét mentül kényelmesebben nyugtathassa ölébe. Mellette egy elegáns öltözetü kis vasuti ügynök ült, kinek biboros arcza veszedelmes konkurrenczíát csinált a pamlag piros szinének. Mindketten hihetetlen gyorsasággal tüntették el poharaikkal a «hot brandy & watert» (meleg vizes pálinka). A harmincz-negyven szalon-utas férfiserege csakhamar megjelent a Smoking-roomban. Ott volt a hosszu szakálu coloradói bányatulajdonos, egy hires new-yorki ügyvéd, egy hat láb magas kereskedő (oly lábakkal, mint valami gázlámpa-talpak), kinek felesége mellékesen szobrászattal is foglalkozott, — egy Khinából hazatérő angol konzul, egy német pezsgőgyáros

A perzekutorok. A megérkezés. Jankó Jánosnak, a száz év előtt született humorista rajzolómesternek műve

A rajztoll humoristája

Irta: **Lyka Károly**

Száz éve volt november elsején, hogy Jankó János megszületett. Róla az a hír járta, hogy körülbelül 70.000 az ő humoros rajzainak száma. Ez a szám még akkor is elképesztően nagy, ha tekintetbe vesszük, hogy rajztolla negyven éven át szinte szünet nélkül dolgozott azokon a síma, hófehér kartonlapocskákon, amelyeket e képecskék megrajzolására használni szokott. Kerepesi-úti műterme valóságos rajzgyárrá vált, de olyan gyárrá, amelyben gép, motor és munkás egyetlenegy emberben összpontosult és ez a mindentcsináló: Jankó János volt.

A nagyüzem teljes gőzzel a hétnek négy napján át folyt, mindig hétfőtől csütörtökig. Jankó János ezeken a napokon ott ült óriási tölgyfaasztala előtt, számtalan papírdarabbal körülvéve. Körülötte az akkori élclapok szerkesztői és humorista munkatársai, akik egymásután hozakodtak elő azokkal a témákkal, amelyekhez Jankótól kértek illusztrációt. Az egyik számára nevetségessé kellett tennie Tisza Kálmánt, viszont a másik számára az ellenzék vezéreit, Apponyit, Szilágyit. Szaporán készültek a ceruzavázlatok, akkor tíz-húsz is egy nap alatt, a legellentétesebb politikai ellenszenvek vagy magasztalások jegyében. Jankó hidegvérrel magasztalt és sujtott a kartonlapocskákon, neki közömbös volt minden politikai irány, neki csak egy, egyetlenegy vágya volt: vajha mentül előbb vége lenne a csütörtöknek és felvirradna a péntek, amely három rendes, kedvére való napot igért.

Ezen a három rendes napon megváltozott a kerepesi-úti műterem képe. A nagy tölgyfaasztal mögül előkerült a háromlábú festőállvány, a szekrény oldala mellől a megkezdett festmény, a ládából a paletta és az ecsetek. Jankó, a humorista rajzoló, átalakult festővé. A politika foglya csak most jutott igazi eleméhez, most érezte magát szabadnak.

Ezen a három boldog napon elfelejtette az aszfaltkoptató pestieket, a parlamentet, a kérlelhetetlen szerkesztőket. Gondolatai messze jártak: Komlóson, ahol atyja szücsműhelyében először látott rajzot és színt, Szarvason, ahol gimnazistaéveit töltötte és annyira beletanult a rajzba, hogy, bár diák volt még, máris rajztanítónak fogadták, főképp azonban a kőrösparti füzes, meg a falu érdekes alakjai, magyar menyecskék és legények, a piaci boltos és a cigányság apraja-nagyja tért vissza emlékezetébe. Művészeknél feltünően gyakori dolog, hogy a gyermekkori élmények élesztgetik legerősebben a képzeletet és Jankó János valóban művészvér volt. Az Alföld népe volt igazi múzsája és legforróbb vágya az volt, hogy ennek a népnek váljon festői tolmácsává.

Aki látta azokat a népéletképeket, amelyeket Jankó az ötvenes-hatvanas években festett, elhihette, hogy így is lesz.

De bizony a hétnek három napja kevés volt ehhez. Főképp azért, mert a többi négy nap kora reggeltől estig elszólította a festőállvány mellől és odakötötte a nagy tölgyfaasztalhoz, amelyen szakadatlanul kellett politikusokat nevetségessé tenni, vagy magasztalni. És ez a három nap is egyre rövidebbé vált. Kettő lett belőle idővel, végül egy. Amint szaporodtak családi gondjai, egyre több és több rajzot kellett vállalnia, illusztrációkat kalendáriumok, képes lapok, elbeszélés-kötetek, albumok számára is. Az élet egyre távolabb sodorta igazi vágyaitól. Végül egészen abbahagyta a festést.

Közben hírneve nőttön-nőtt, az egész ország ismerte nevét, rajzolt alakjai fogalommá váltak. *Sanyaró Vendelben* megalakította a korgó gyomrú díjnokot, *Tojás Dánielben* az alföldi botosispánt, *Mihaszna Andrásban* a közügyek folyásáról okoskodó rendőrt, *Seiffensteiner Salamonban* a srófos eszű falusi zsidószatócsot, *Bukovay Abszenciusban* a pesti aszfalt és a bálok ragyogó ősjogászát, *Mokány Berciben* a parlagi gavallért. A hetvenes-nyolcvanas években ezekről a rajzolt alakokról mindenki úgy beszélt, mintha a valóságban élő alakok volnának, olyan erős volt Jankó János tipusalakító tehetsége, olyan találón tudott ennek a sokféle alaknak elevenére tapintani. Alig van még művészünk, akinek figurái ennyire közismertek lettek volna: Jankó jellemző ereje bele tudta őket vinni az egész ország köztudatába. Ez a néhány figura az akkori Magyarország egy-egy társadalmi rétegének volt képviselője, a legkülönfélébb életfelfogások megtestesítője, pedig csak néhány jellemző vonásból állott elő az egész rajz.

Ezek a magányos alakok Jankó legjobb munkái. Tulajdonképpen nem karrikaturák, hanem humoros jellemképek. Nincs bennük a szatirikus rajz tüskéje és éle; inkább a meleg, verőfényes kedély szülöttei. Nem torzalakok, mint az igazi karrikatúra, nincs bennük bántó ferdítés, nem sebeznek. A szatirikus rajzoló boncol és elítél, pellengérre állít vagy csúfolkodik. Jankó e tipusaiban nyoma sincs az ellenszenvnek. Mi több, éppen az ellenkezőjét érezzük ki belőlük: mosolyra késztető nyájasságot, derűs kedveskedést, a humor igazi jegyeit. Ilyen volt ő maga is mint ember, bár a sors elég keserű órát és elég szenvedést tartogatott számára.

Ugyanilyen hatásúak azok a rajzai, amelyekben egy falusi mulatságot, egy vásári jelenetet, az apró gentry, a kisbíró és kántor alakjait, egy tenyeres-talpas menyecskét, a cigányhadat vagy a régi megyei élet perzekutorait vetette papirosra. Ez volt az ő igazi világa, amelyhez alföldi gyermekéveinek minden emléke kötötte, ezeket tetőtől-talpig ismerte, velük érzett, emlékük felmelegítette szívét és ez a meghittség adta meg ezeknek a képecskéknek alaphangját is.

Elég ritkán nyílt alkalma éppen eféle rajzokkal foglalkozni. Mert az élclapok számára készült rengeteg munkája egészen más természetű. Az élclapok szerkesztői politikai karrikatúrákat kívántak tőle, holott a politika idegen volt neki. Hétről-hétre egész sereg államférfiút kellett a diktált recipe értelmében kikezdeni. Egyiknek még egyszer akkora orrot, a másiknak cérnavékonyságú lábat vagy betörőábrázatot kellett rajzolnia, hogy kinek mit, az attól függött, vajjon a kép az ellenzéki avagy a kormánypárti szerkesztő számára készült. Emberből állattá vagy állatból emberré torzított csodalények keletkeztek így és a szerkesztő személyesen ügyelt fel arra, hogy a szerencsétlen politikus alaposan helybenhagyassék.

Ezekhez a rajzokhoz Jankónak valóban alig volt valami köze, kivéve azt, hogy az ő ujjai húzták ezeket a politikai szörnyszülötteket a papirosra. Neki magának is idegenek voltak, hiszen alig ismerte őket közelebbről. A szerkesztők ellátták őt a szereplő politikusok fényképeivel s ezek példás ábécé-rendben tornyosultak Jankó nagy tölgyfaasztalának egyik sarkában. Ha sor került valamelyikre, csak ki kellett onnan húzni. Jankónak alig volt róluk valamely személyes emléke: ezt a fényképnek kellett pótolnia. Innen van az, hogy temérdek politikai karrikatúráin izeg-mozog ugyan az egész alak, de az arc maga mintha fából faragott, kifejezéstelen sablon volna. Igen gyakran még ahhoz a naiv fogáshoz is kellett fordulnia, hogy a pácba vett politikus kalapjára vagy ruhájára ráírta a nevét, hogy mindenki tudja, kiről van szó. Valóban, sok ezerszámra rajzolta ezeket a politikai karrikaturákat, de csak a viszonyok sodorták ide, ő maga nem volt vérbeli, karrikatúrarajzoló, meleg kedélyessége, szerény megvonultsága, csöndes életfolyása, meghittséget kereső szíve éppen nem errefelé irányította. A véletlen sodorta ide és az a körülmény, hogy a hatvanas, hetvenes években idehaza ő volt az egyetlen rajzolóművész, akit a szerkesztők ilyen célokra használhattak.

De, kérdhetné valaki, ha Jankó olyan igazán hivatott mívelője volt a humoros rajznak: mért nem maradt meg emellett, mért nem fejlesztette, mélyítette erre való tehetségét, mért csapott át a neki való humoros képtől a neki nem való karrikatúrához?

Ezt a kérdést a mai viszonyok közt joggal vethetnék fel, de az akkori körülmények egészen másmilyenek voltak.

Jankó János azokban az időkben lépett a művészpályára, amikor az abszolutizmus elnyomta a magyar életet. Ettől szabadulni volt minden magyar ember legforróbb vágya. A körülmények azt sugallották, hogy a politikai elnyomatást a politika eszközeivel kell leküzdeni. Az egész vonalon a politika lépett előtérbe. Valamiképpen derengeni kezdett azokban az években, amikor Jankó illusztrálni kezdett. Lassú, majd gyorsuló léptekkel közeledett az 1867-es kiegyezés. Amilyen egységes volt az egész ország apraja-nagyja az elnyomatás alatt, annyira kettészakadt a kiegyezés óta. Kezdődtek a heves közjogi küzdelmek, a 67-eseké a 48-asokkal. Ezzel újra a politikai harcok felé irányult minden érdeklődés. Nem csoda, ha ilyen körülmények közt egyre másra alapították azokat az élclapokat, amelyeknek Jankó volt a fő-rajzolója és hogy ezekben a lapokban lassankint a politikáé lett a vezetőszerep. Az Üstökös 1858-ban indult meg, két évre rá a Bolond Miska. Itt a politika eleinte még csak burkolt formában szerepelt. De az 1868-ban megindult Borsszem Jankó és 10 évvel utána a Bolond Istók már jóformán egészen a politikáé. Ezeknek a lapoknak lett dédelgetett rajzolójává Jankó János.

Nem erre készült. Már diákkorában a nép alakjai voltak kedves modelljei, bár ekkor még gyönge volt a rajztudása. 1855-ben fölkerült Pestre. Itt valamicskét tanult Marastoni, akkor híres művész-iskolájában, amely azonban hírességét csak nagyon lefokozott mértékben érdemelte ki. Jankó inkább magától tanult tovább. És már ebben az évben a kiállító művészek közt találjuk. Majdnem minden évben bemutat egy pár olajfestményt és mindegyik képe magyar népéletkép. Megfesti a kocsmát, amelynek gazdáját felköszöntik, megfesti a tósztozó falusi kántort, a nógrádi dudást, alföldi juhászokat, a búsuló betyárt, parasztok mulatozását. Fokról-fokra halad. Most érezte csak igazában, hogy tehetsége rendszeresebb fejlesztést kíván. Mi mást tehetett ebben az időben a kezdő magyar piktor, mint hogy fölkereste Bécsnek akkor híres akadémiáját. Hírnevét ugyan ez sem érdemelte meg, de mégis lehetett ott valamit tanulni. Négy évet töltött ott, nagyon szegény sorban, hiszen egészen a maga keresetére volt utalva. S mi lehetett ez más, mint hogy rajzokat igyekezett elhelyezni a képes lapokban, a bécsiekben is, de a Vasárnapi Ujságban, az Üstökösben, a Bolond Miskában is. A pesti élclap-szerkesztők ezeknek nyomán lettek rá figyelmessé. Felfedezték benne azt, akit hiába kerestek Pesten.

A magyar fővárosban akkoriban a karrikatúrának és humoros rajznak alig volt hasznavehető művelője. A karrikatúra-rajzolásnak legtehetségesebb művelője, Andrássy Emánuel gróf csak a maga kedvtelésére rajzolt, különben is mint volt honvéd, sokáig bujdosott, aztán jó ideig külföldön, Ázsiában tartózkodott. Alconiere esetlen humora senkinek sem kellett. Egy ideig kénytelenek voltak egy idegennel, Kličcsel rajzoltatni. A fiatal Jankó tehát kapóra jött az élclap-szerkesztőknek: 1866-ban hazahozták és testvériesen megosztozkodtak az új rajzoló munkaképességén. Jankó munkássága ekkor már kénytelen-kelletlen a politikai rajz szolgálatába szegődött. Kénytelen volt rá, mert még bécsi akadémikus korában megházasodott, családjának fönntartása lett Pesten a főgondja. Az akkori viszonyok közt nem remélhette, hogy festményeinek eladásából meg tudjon élni, az egyetlen lehetőség, amely szerényen, de állandóan és biztosan pénzt hozott a konyhára: ez a neki oly idegen politikai rajz volt. Igaz, hogy többször megkísérlette a menekülést. Házat vett Szentendrén, hogy onnan lássa el lapjait képekkel s mégis künn lehessen a szabad természetben. Ezzel a

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti, képes hetilap és kritikai szemle

Előfizetési ára:
Egész évre . . . . 24.— pengő
Félévre . . . . . 12.50 „
Negyedévre . . . . 6.40 „
Egyes szám ára . . —.50 fillér

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Az Uj Idők képeinek, valamint bármely szövegrészének még kivonatos utánnyomása is tilos

XXXIX. évfolyam | 1933 november 5 | 45. szám

Csavargók

— Elbeszélés —

Irta: **Babay József**

Alkonyodni készült, megfakult a bíborégalj, a nádasbúvókban, a zsombékok fölött elcsendesedtek még a bibicek is. A déli táj sötétkék és sűrűmély volt, arra, délnek haladtak mind a ketten. Tíz óra felé, amikor már kihül a levegő és úgy sziporkáznak a csillagok, mintha láthatatlan, éjt hajszoló mének patái vágtáznának rajtuk, talán elérik a várost. Azt vették hírül, hogy ott akad valami munka, valami csatornát ásat a város, hogy elvezesse a legelőről az egyre-másra kiütődő talajvizet.

Az országút az aludni készülő nádas mellett vezetett, poros volt, keskeny volt, nemrég ültetett, erőt könyörgő kis szederfák álldigáltak a mentén, jobb és baloldalon. Nappalonként erre futó szekerek kerekei törték apróra a göröngy porát. Hallgatott a nádas, hallgatott az este, éjbe némultan hallgattak a kis fák, az útmentiek, sűrűsödő szomorúság nehezült le a csillagok alól.

A két csavargó egymás mellett haladt. Nagy, szürkülő, fáradt bajuszt viselt az egyik, lapos orra még csak jobban elszélesítette a kiálló arccsontjait, szakadt szalagú kalap borult a homlokára. Termetes, nagyvállú, ikszes lábú férfi volt, kissé kaszált a két lába, ahogy nyeldeste a lépést. Rekedtes hangja egykedvűen szedte szavakba a beszédét, de nem sóhajtozott. Bot koppantgatott holtdalú zenét a járásához, vitte magát, vitte, látszott a haladásán: mindegy lenne néki az is, ha holtan rogyna valamelyik kis szederfa elé.

A másik alacsony ember volt. Valamivel vídámabb mozgású. És a beszéde is szebb szót szaporázó. Szalmakalap fedte a kopasz fejét, bajuszt sem viselt. Olyan kopott volt mint egy madárijesztő, amelyet kiszívott a déli nap és rongyossá vedlített az éjszakai szeles eső.

A beregi hajlásnál érték egymást utól, ott, ahol kísérni kezdi az utat a nádas, a különös, duruzsoló zizegésével.

— Tuggya, — mondta a fáradt-bajuszos és egyszeribe megélénkült a hangja, — ha hincs hova hajtani a fejem s csak úgy a könyököm a párnám, szóval, ha künn hálok az égi paplan alatt, mindig felidézem az arcát. Mert gyönyörű anyám volt nekem, olyan szép édesanyám, hogy mélyet lélegzett minden emberfia, aki csak ránézett. Reá.

— Én nem igen szólhatok az édesanyámról, testvér, mert igénytelen kis lélek volt szegényke, — mesélte a szalmakalapos csavargó. — Tuggya, a maga növésével nem spórolt az Isten, de tuggya, az én apám még magánál is magasabban viselte a fejét. Hej, micsoda feje volt. A Kinizsi Pálnak, vagy a Hunyadi Jánosnak lehetett olyan. Emlékszem rá, nefelejts kék színe volt a szemének, nefelejtskék és olyan jóságosan tudott nézni, hogy nem egyszer csodát csinált.

— Na fene. Hogy-hogy?

— Hát tuggya, szép kertünk volt nekünk. Virított abban a liliomtól kezdve minden. Ribizkebokor érlelte a mártásnak valót, termett ott karfiol, vajretek, spárgabab, szamóca, amit csak akar. De a kert alján volt egy kis darab, azon a helyen meszes föld fehérlett. De hát azért elültettük a palántákat ott is. Elültettük a salátát, mákot, tuggya azt is — azt is, de hiába. Szegény édesanyám csak jött ilyenkor sírva s aszonta: Te Teofil, kedves, szép uram, nem nő ki semmim az idén.

— Teofilnak hívták az apját? Szép név. Uri név.

— Teofilnak. Hát tuggya, az apám, a Teofil, ilyenkor csak megsímogatta az édesanyám esett kis vállát. Aztán csak vezette ki a kertbe, arra a helyre, ahol olyan meszes-szikes volt a föld. Az édesapám ment, ment ki csendesen. Rátérdepelt a meszes föld sarkára, lehajolt, végigsímogatta a darabot a nefelejtskék szeme melegével. És tuggya, mi történt reggelre?

— No.

— Megeredtek a palánták. De egytől-egyig. Mert ilyen szeme volt az én édesapámnak. A Teofilnak.

A kicsi, szalmakalapos csavargó elhallgatott.

Kaszálta a levegőt az ikszeslábú csendben, valami könnyesmosolyú borulat ült a szemén. Megérintette botjával a másik csavargó vállát és azt mondta:

— Idehallgasson. Ilyet még nem hallott soha. Élt a mi szomszédságunkban egy öreg órás. De ékszerekkel is kereskedett. Az emberek sokszor bajba jutnak hívságaik miatt. Sok ilyen bajbajutott ember kereste fel az öreg szomszédot és felkínálta megvételre az aranygyűrűjét, aranyláncát, aranyóráját. Ilyenkor csak szaladt át az órás mihozzánk. Az

A perzekutorok. Az indulás. Jankó Jánosnak, a száz év előtt született humorista rajzolómesternek műve

aranytárgyat meg nem vette addig, amíg hozzá nem hasonlította az édesanyám hajához.

— Miért?

— Miért? Mert így állapította meg, hogy valódi-e az arany. Mivel az én édesanyám földig érő aranyhajat viselt...

Mentek, ballagtak csendesen a sziporkázni kezdő csillagok alatt, szavaik alá csendesbús dalt zizegett a nádas. El-el húzott felettük egy-két, lépéseiktől megriadt madár, de egyébként csend volt, erdők, mezők, ezerfelé futó utak, becsukódott virágú rétek csöndessége. Nagynéha úgy vélték és szóltak is róla, mintha valahonnét harangszó szállana. Ilyenkor a szalmakalapos csavargó, akinek nefelejtskék szemű édesapja volt, keresztet vetett. A bottal kocogó, befele hajló lábú óriás meg, akinek földig érő aranyhajat viselt az édesanyja, megbillentette rongyosszalagú kalapját.

Egyszerre, hogy fogyni készült az utat kísérő nádas, két poroszkáló lovascsendőr tünt fel az úthajlatnál.

— Hupp, — súgta a szalmakalapos, — nézze csak, halászok jönnek. A ménkü üsse meg, egy perc és csukák leszünk. De fulladozón.

A fáradtbajszú a nádas felé ugrott.

— Nem érdemes, szinte kár. Már megláttak bennünket. Lépésre fogták a paripákat.

A csendőrlovak úgy álltak, mint a szobor. De azért figyelembe merevülten, hogy egyetlen kis térdszorításra, ha az éjt csatangolók futni kezdenének, dübörgő ütembe rugtassák mögöttük a port.

Az egyik csendőr tömörtestű, keményhangú, szikkadt képű lovas leszállt a nyeregből. Villanylámpácska villogott a kezében, vizsgálta a csavargók tépettszélű, rojtosodó mállott papírjait. Csendes, de azért eréllyel patkózott szavakkal fordult az óriáshoz.

— Hogy hívták az apját?

— Berkes Péternek, őrmester uram.

— Hogy hívták az anyját?

— Nem tudom, — mondta a csavargó és fáradtbajuszos arca elpirult. Rápillantott a másik csavargóra.

— Nem tudja?

— Nem. Sohsem ismertem az édesanyámat. Meghalt, amikor születtem.

A csendőr a kisebbikhez fordult.

— Hogy hívták az édesanyját?

— Veres Katalinnak.

— És apját?

— Az apámat? Nem tudom. Nem ismertem az édesapámat, — mondta a szalmakalapos és csupasz, szomorú képe elveresedett állig. Félve pillantott ra a másik csavargóra.

Elengedték őket.

Kocogtak tovább.

Szívük felmelegült.

Az út további során, a város felé, az ikszes lábú Teofilnak szólította a kicsit, a kicsi meg Aranyhajúnak az ikszes lábut.

A csillagok süketen szórták le rájuk a fényt...

Hárman a szigeten

Ülünk hármasban idebent
és hallgatunk. Suhan a csend.
Kívülről nem hallik be más,
csupán egy-egy halk csobbanás.
Hetes eső hull, egyre hull...
Az őszi mind a vízbe fúl.

Elballag kint egy szürke ló,
utána rossz szekér, fakó,
fakó szekéren bús paraszt
ül szótlanul . . . A ló dagaszt.

Ülünk hármasban idebent
és hallgatunk. Suhan a csend.

De most!... mily áldás, ó mi jó:
Már közvetít a rádió.
Pest, München, Párizs, Genova,
idevarázsolt száz csoda,
idevarázsolt száz gyönyör . . .

De a gyönyör sóhajba tör:

De jó is volna innen el,
elmenni Isten hírivel,
itthagyni téged, zord sziget,
ki rejtegetsz három szívet,
három szívet, ki messzi vágy,
akit csábít a nagy világ:
ó München, Párizs, Genova! . . .

Mi nem láthatjuk meg soha.

ZÁMBORY LAJOS

Jankó János (5)

A LEGSZEBB MAGYAR KÉPEK

JANKÓ JÁNOS: A NÉPDAL

Budapest székesfőváros két év előtt kiállitotta a Műcsarnokban képzőművészeti gyüjteményét. Premierje volt ez az együttesnek, premierje sok szép képnek, amelyet még nem látott a közönség és reprize sok olyan alkotásnak, amelyre már nem emlékezett. Ez utóbbiak közt volt *Jankó János Népdal* cimü olajfestménye, amelyen „Vén füz árnyékában nyalka huszárlegény furulyáz s hallgatják figyelmesen a falu leányai". A kiállitás bezárult, de a ráforduló évben megnyilt a *Fővárosi Képtár* a volt Károlyi gróf palotában. Itt mingyárt az előcsarnokban szemközt találja magát a látogató az előbb emlitett kedves, nyugodt kompozicióval, *Jankó János* (1833—1896) festőmunkásságának egyik fődarabjával. Azt hisszük, jó dolgot művelünk, amikor *középső részét* hátsó fedéllapunkon szinesen közöljük, az egész képet pedig e soraink fölé helyeztük.

Jankó János már huszonnyolc év előtt elhagyta ezt a furcsa világot, amely azt kivánta tőle, hogy még jobban eltorzitsa. Jankó hozzáfogott a feladathoz, amelyet ráróttak másodszor is, századszor is, ezredszer is. Rajzolta egy emberöltőn át a karikaturát, mert ez volt a kenyere; karikaturát, amelyet a szép és rút vegyülékeként tár elénk az esztétika. Pedig Jankó nem szerette a rútat; ő a szépet szerette. Az olyan szépet, amilyen rajzban, szinben, természetszeretetben, magyarságban, költészetben a *Népdalból* sugárzik felénk.

Ezt a témát először 1860-ban dolgozta fel. A kép megtetszett a *Pesti Műegylet* vezetőségének, megvette és 1861-ben tagjai közt kisorsolta. Jóformán utolsó tevékenysége volt ez ennek az egyletnek, mert ugyanebben az évben fel is oszlott, helyet adván egy modernebb alakulásnak, a ma is létező *Országos Magyar Képzőművészeti Társulatnak.*

Jankót ezidőben már fűtötte a magasabb művészi ambició. Amikor pedig valamelyes pénzhez jutott, Bécsbe sietett az Akadémiára, ahol különösen *Rahl Károly* volt rája hatással. Jankó volt az akadémia legszorgalmasabb tanulója, a képtárak leghűségesebb látogatója. A gazdag császárvárosban több is volt a művészet, mint a szegény Pesten. A honvágy azonban mégis beférkőzött szivébe. Csábitgatták is hazulról: Magyarország vissza fogja kapni alkotmányát, megindul a politikai élet, mindenki nyilvánithatja véleményét, egyik irópennával, másik rajzoló ónnal.

Igy jelentették ezt neki hazulról. Jankó jobban szerette volna, ha azzal csábitották volna haza, hogy itthon a magyar életnek nagyszabásu megörökitését várják tőle. De nem ezt várták. Mihelyt hazajött, leültették az iróasztalhoz, tessék karikaturákat rajzolni.

Az utókor azonban némelykor valóban hálás és megvalósitja a művésznek életében el nem ért álmait. Igy vagyunk *Jankó Jánossal, a festővel,* ki még egyszer megfestette a *Népdal* témáját, abban a fejlett formában, amelyben olvasóink látják s festett még néhány szép és kedves életképet, amakor magyarságának ismeretére nélkülözhetetlent. Festett volna többet is, de — mást kivántak tőle.

NEDAL

1 • 9 • 3 • 4
JULIUS 8
VASÁRNAP

PESTI HIRLAP
VASÁRNAPJA

≡ 56-IK ≡
ÉVFOLYAM
27. SZÁM

MAGYAR ROBINSONOK

IRTA: SURÁNYI MIKLÓS

Defoe Dániel angol regényiró 1719-ben könyvet adott ki a yorki Rorbinson Crusoe életéről és csodálatos kalandjairól s ez a könyv a világ minden nyelvén, amelyen könyveket nyomtattak, a Biblia mellett a legnépszerübb és legolvasottabb irás lett. Mindenki tudja, hogy a könyv a magános emberről szól, akit se barát, se társadalom, se kultura, se pénz, sem rendkivüli erő vagy rendkivüli zsenialitás, égen és földön semmi sem segit, csak saját életrevaló és leleményes egyénisége, a lét fenntartásának ösztöne az akarat és az egyéni munka. Mintha csak neked irták volna ezt a könyvet, huszéves barátom, aki — ha nagyon elkeseredett pillanatban latolgatod a helyzeted — azt hihetnéd, hogy ugy jártál, mint ama Robinson Crusoe. A magad lelkén és testén és a feletted őrködő Gondviselésen kivül senkire és semmire nem számithatsz és mégis boldogulnod kell, mert a lét fenntartásáért való ösztön benned is működik és nem akarsz beleegyezni sem a fizikai, sem az erkölcsi halálba.

Defoe könyvének sikere — néhány más kitünő tulajdonsága mellett — főleg azt jelenti, hogy amióta a világ áll, mindig voltak emberek, akik valahogyan kivetődtek egy szimbolikus puszta szigetre, ahol csak ugy tudták fenntartani magukat, ha az életük biztositásához szükséges minden fegyvert maguk kovácsolták, minden tervet maguk ütöttek nyélbe, minden lehetőséget maguk okoskodtak ki és minden veszedelemmel szemben a maguk bőrét vitték a vásárra. Az emberiség boldogan fogadta ezt a könyvet, mert az emberek többsége sajátmagára ismert Robinson Crusoéjában, aki otthon volt az egész világon és bámulta az egyéni erő fenségét, amelyet nem segit születés, szépség, szerencse, gazdagság, sőt a sors és természet is ellene küzdenek s a bátorság és okosság ezek ellenére aratnak diadalt. Ezeket az utolsó szavakat Beöthy Zsolt mondja, aki remek kis tanulmányt irt Defoe Dániel könyvével kapcsolatban a magyar Robinsonról. Az ő tanulmánya nyomán irjuk mi is a következőket:

Mint az angol, a magyar Robinsont is egy hányatott életü ember irta, egy derék pap, akinek elfeledett emlékét megilletné egy szerény, de tisztes hely irodalmunk történetében. Szekér Alajos Joachim szerzetes volt egyike azoknak, akiknek lelke elég gazdag, hogy két oltárnál áldozzanak kolostoruk celláiban: a vallásén és a hazáén, Baróthynak, Révainak, Rainitsnak, Dugonichnak, Verseghynek szerény, de nem méltatlan társa. Született 1759-ben Komáromban, előbb franciskánus, majd cisztercita lett, történeti könyveket irt, majd tábori pap lett, ezredével Ausztriában, Olaszországban, majd Erdélyben a francia háboruk viszontagságai között hányódott, ott volt a marengói csatában s haldokló honfitársait vigasztalva, golyók zápora között tett vallást isteni félelméről és emberszeretetéről. A radstadto béke után tért vissza hazájába s 1808-ban adta ki Magyar Robinsonját, amelynek megjelenése után nemsokára meghalt Kolozsvárott.

A magyar Robinson a török háborukhoz köti cselekményét, amely a révkomáromi születésü Ujvári kapitány és káplárja Miskei borbélylegény, valamint Rákóczi obsitosa Pusztai Péter személye körül csoportosul. A három magyar Robinson Konstantinápolyban találkozik egymással, ahonnan Anatóliába, majd Afrikába vetődnek. Itt már csak ketten vannak: Ujvári és káplárja, a derék esztergomi borbélylegény, akik marokkói utjuk alkalmával hajótörést szenvednek és egy lakatlan szigetre vetődnek. Itt kettesben folytatják Robinson életét; megküzdenek az emberevőkkel s felszabaditanak egy vadleányt, ki utóbb Miskei felesége lesz. De előbb kalózok kezébe kerülnek, kik a hü káplárt elválasztják gazdájától. Miskei bejárja Egyiptomot, Nubiát, Szennárt s a vadak közt érvágással, foghuzással nagy becsületbe jut. Spanyolországon keresztül Velencébe ér s itt találkozik Ujvárival, aki azalatt szintén sok viszontagságon ment keresztül. A kalózok kezéből megszabaditotta az a tuniszi hajó, melyet Syphonella hercegkisasszony kértére a dey küldött érte. Tuniszban hamar megértik egymást kedvesével; de Ujvárinak lóhalálában kell menekülnie, mert a török szultán gyanuba vette és halálra keresteti. Ez nem csillapitja le ellenségeinek dühét, melyet a magyar vitéz pártfogóin, Ben Dolhodan hercegen és testvérén, Syphonellán töltenek. Ezekre rábizonyosodik, hogy nem a dey gyermekei, hanem Horváth Bálint lippai kapitányéi, kik kicsiny korukba török fogságba estek, tehát ők is magyarok. Száműzetvén Tuniszból, Ujvári után indulnak, akivel Génovában találkoznak s Syphonella megkeresztelkedik és összekel kedvesével. Velencében a Márk-téren magyar szót hallanak és ráakadnak Miskeire és feleségére. Együtt indulnak tovább s kivéve Miskeinét, a „vad asszonyt", ki Gradiskában meghal, mindnyájan kereskedőkül telepednek le Triesztben, ahonnan Ujvári Komáromot, Miskei pedig Esztergom környékét tetszésük szerint meglátogathatták.

Az is felette érdekelhet minket, hogy Szekér Joachim hősei a világ minden részében találnak magyarokat. Mintha csak azt akarta volna ezzel ez a kitünő pap és hazafi jelezni, hogy az erős és leleményes egyéniség az egész világon otthon találhatja magát s amellett a szivük teljesen magyar maradhat. Az ő világjárói magyarok; vitézségük, bátorságuk, okosságuk, lélekjelenlétük, szerencséjük, mintegy magyarságuk érdeke és a magyar önérzet táplálói. Hogy amikor a világot járják, nem lesznek hűtelenek a hazájukhoz, ők szolgálnak mindnyájuk közös édesanyjának, mert a maguk személyében megadóztatják az idegen földeket és idegen népeket s tehermentesitik hazájukat a maguk eltartása és a magukfajta ágrólszakadt magyarok táplálása alól.

Az is érdekes, hogy ebben a regényben a magyar ember kalandjainak mintegy a sémáját adja. Mintha csak előre megirná sok magyar kalandor viszontagságait a világban, ami nem kis művészet és irói intuicióra, emberismeretre és reális érzékre vall. Ha ismerjük a világjáró magyarok életét, minduntalan eszünkbe jut, hogy Magyar László, Jelki András, Benyovszky Móric, vagy a többiek mintha csak Szekér Joachim regényének hőseit utánoznák a maguk világkóborlásában. És eszébe jut az embernek, Wilde Oszkár paradoxonja, hogy a természet mily sokszor és hiven utánozza a művészetet.

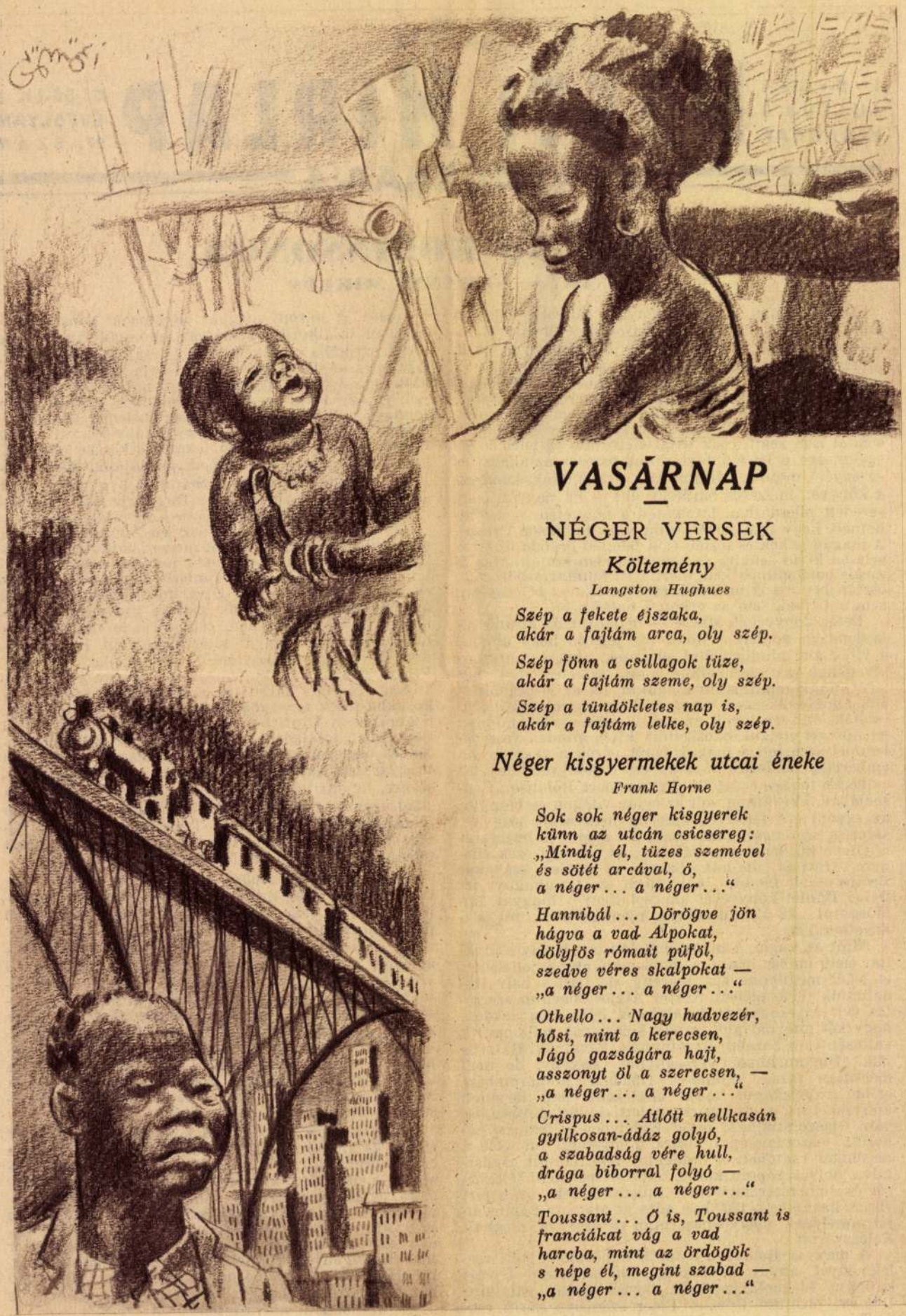

VASÁRNAP

NÉGER VERSEK

Költemény

Langston Hughues

Szép a fekete éjszaka,
akár a fajtám arca, oly szép.

Szép fönn a csillagok tüze,
akár a fajtám szeme, oly szép.

Szép a tündökletes nap is,
akár a fajtám lelke, oly szép.

Néger kisgyermekek utcai éneke

Frank Horne

Sok sok néger kisgyerek
künn az utcán csicsereg:
„Mindig él, tüzes szemével
és sötét arcával, ő,
a néger... a néger...“

Hannibál... Dörögve jön
hágva a vad Alpokat,
dölyfös rómait püföl,
szedve véres skalpokat —
„a néger... a néger...“

Othello... Nagy hadvezér,
hősi, mint a kerecsen,
Jágó gazságára hajt,
asszonyt öl a szerecsen, —
„a néger... a néger...“

Crispus... Átlőtt mellkasán
gyilkosan-ádáz golyó,
a szabadság vére hull,
drága bíborral folyó —
„a néger... a néger...“

Toussant... Ő is, Toussant is
franciákat vág a vad
harcba, mint az ördögök
s népe él, megint szabad —
„a néger... a néger...“

merre csak nézünk, tarka csoportok bontakoznak ki a szemeink előtt: ott van köztük a lócsiszár is, portékáját hangosan kínálgatva. A vásárosok egész serege veszi körül, incselkedve, tréfálózva, a mint épen kiki jónak látja. Élénk, mozgalmas kép, mely mindig több és több megfigyelésre érdemes részletet mutat a nézőnek.

Ezek a festmények mind arról tanuskodnak, hogy Jankóból kiváló képíró vált volna, ha a család-fentartás gondjai ki nem csavarják az ecsetet kezéből, s rajzónt nem nyomnak bele.

Most csak az a kérdés: van-e okunk arra, hogy e miatt boszankodjunk? Én azt hiszem, hogy nincs. Jankóban elvesztettük a genre-festőt, de támadtak helyette mások és pedig minden tekintetben jelentékenyek. De humoros rajzolóink még ma sincsenek, a kik pótolhatnák őt, ha véletlenül az az elhatározása támadna, hogy rajzónját leteszi s helyette ecsethez nyúl. Jankó még mindig nemcsak első, de egyúttal egyetlen is a maga genrejében. És ez olyan dicsőség, a melyről bizony-bizony kár volna neki lemondani.

Magyar Salon 1886-június

JANKÓ JÁNOS.

Irta

SZANA TAMÁS.

Ha véletlenül megszavaztatnák a magyar közönséget: az ecset- és rajzónforgató művészek közül, kik birják leginkább érdeklődését? — az eredmény Jankó Jánosra minden bizonynyal nagyon kedvező lenne. Kevés művészünk van, kinek nevét gyakrabban emlegetnék, kinek népszerűsége országszerte nagyobb volna. Pezsgő élettől duzzadozó genre-képei, de még inkább humoros rajzai, melyekkel huszonöt év óta minden magyar élczlap hasábjain hetenkint találkozik az olvasó, elvitték hírnevét az ország minden zugába, elvitték még olyan helyekre is, a hol, valljuk be az igazat, vajmi keveset törődnek a magyar művészettel.

Jankó Jánost mindenütt ismerik, és tegyük hozzá azonnal, mindenütt szeretik. Ötletgazdag humoros rajzai, melyekben vidám, derűs kedélye oly szeretetreméltóan nyilatkozik, kivált a szomorúbb időkben, midőn a rajzónnak sok volt megengedve olyan, a mit a tollnak elmondani nem lehetett, számtalan vidám órát szereztek a magyar közönségnek.

Jankó János, mint az élczlapok kifogyhatatlan humoru illustrátora, valóságos specialitássá nőtte ki magát nálunk, s hogy minő hatalommal vette birtokába az addig műveletlen tért, annak legnagyobb bizonyitéka, hogy még ma is versenytárs nélkül áll. Mig a festészet minden más ágában egymás után támadnak az újabb és újabb tehetségek, ő még mindig egyedüli képviselője képzőművészetünkben a magyar humornak.

Pedig nem kereste, nem is vágyta ezt a dicsőséget!

Ifjúságában egészen másnemű álmok lebegtek a szemei előtt; más volt a czél is, melyre tört.

Midőn, mint huszonkét éves ifjú a fővárosba jött, lelke tele volt eszménynyel, vázlatkönyve a magyar nép életéből ellesett s kidolgozásra váró képtárgyakkal. Azt hitte, hogy az ország szivében pártfogásra talál. Pest azonban akkor még — az ötvenes évek közepén — nem az a város volt, a hol a művészet gyönge csirája alkalmas talajra találhatott volna. Nem volt műcsarnokunk, hol a fiatal művész alkotásait bemutathatta volna, s nem voltak műpártolóink sem, kik buzgón támogatták volna a fejledező tehetségeket. Jankó Jánosnak is éreznie kellett, hogy sorsának jobbrafordulását egyhamarjában még alig remélheti.

A nélkülözés, a koplalás korszaka köszöntött be nála. Más ilyen viszonyok közt elcsüggedt volna; ő azonban sokkal ruganyosabb, sokkal edzettebb természet volt, mint sokan kortársai közül, kik a rögös, tövises úton csakhamar elveszitették hitüket a jobb jövőben, s más kevesebb megpróbáltatással járó pályára csaptak át. Jankó János ekkor már megtanulta azt, hogy nehéz az élet s az elismerés nem mindenkor jár közvetlenül nyomában a buzgó munkásságnak.

Noha ekkor még egészen fiatal ember volt, már is eléggé tarka, küzdelmekben és nélkülözésekben egyaránt gazdag multról beszélhetett.

Mint szegényebb szülők gyermeke, idejekorán megszokta azt, hogy vágyai, reményei gyorsan ne teljesüljenek. Szegényes sorsban nevekedett s korán ébredező művészi hajlamai épenséggel nem találtak kellő ápolásra. Egy öreg szűrszabómester tarka pamutszálakból támadó tulipántjai keltették föl érdeklődését a szinek és vonalak csodás összhangja iránt. A kis Jankó nem tudott nyugodni addig, mig maga is nem pingált hasonló szép virágokat, persze ekkor még csak krétával s nem vászonra, hanem a pohárszék diószín oldalára. Az öreg Jankó — mert ő volt a czifra

Jankó János önrajzolta arczképe.

minden borús gondolata elszálljon. Valahány humorisztikus lap támadt, annak mind Jankó János volt a keresztapja, legszorgalmasabb munkatársa. Gyakran a legellentétesebb irányú vállalatokat kellett szolgálnia. A kormánypárti «Borsszem Jankó» ép úgy igénybe vette és veszi még ma is munkásságát, mint az ellenzéki eszmék mellett küzdő «Bolond Istók».

És ez igy tart huszonöt álló esztendő óta. Tevékenyebb, gyorsabb kéz ma sincs a Jankó Jánosénál. Munkássága bámulatra méltó. Nincs Magyarországnak, nincs Európának olyan, bármiről is hires embere, ki valaha ónjának hegyén meg ne fordult volna; de van köztük akárhány, a kit száz meg százféle különböző helyzetben is lerajzolt, a mint épen a társadalmi vagy politikai események hozták magukkal. Ez idő alatt ötvenezer rajznál többet készitett s e rajzok között számtalan van olyan, mely a vidám ábrázolás legkiválóbb mestereinél is számot tehetne. A satyra nem képezi tehetségének erős oldalát, a minthogy az arcztorzitás, a karrikatura sem mindenkor sikerül neki; de mindenkor derekasan megállja helyét, ha az élet vidámabb jeleneteit, a jókedv fölpezsdülését kell ábrázolnia. Ezen a téren mi nálunk még ma is páratlan.

S milyen könnyen, minő gyorsasággal dolgozik! A hét három-négy első napja teljesen elegendő neki arra, hogy rajzokkal ellássa az összes humorisztikus lapok hasábjait. Illusztrációi nem egyszer a szó valódi értelmében diktandó készülnek. A szerkesztő fölkeresi őt műtermében, (pár év előtt saját házában rendezett be ilyet!) s a szóbeli előadás után néhány perczczel már a vázlat ott van a papiroson. Kidolgozása aztán csak másodrendű munka.

Azt lehetne hinni, hogy Jankónak ilyen nagymérvű elfoglaltság mellett épen nem jut ideje önálló alkotásra. A dolog nem igy áll. Genreképeinek száma szintén egész hosszú sor. Ezek megannyi érdekes mozzanatait tükröztetik vissza a nép életének. Látjuk a deli paraszt legényt, a mint furulyájának hangjával gyönyörködteti a leányokat; az öreg gazdát, ki mesét mond az áhitattal hallgató fiatalságnak; a tűzről pattant csaplárosnét, ki a korcsma ajtajában épen a szerelmes juhász ölelése ellen védekezik s hogy humoros festményeiből is emlitsek egyet: a megátalkodott pulyka-tolvajt, kit épen most kisérnek be a falu házára. Mindannyian tőrülmetszett alakok, s valóságos charakter-fők. Ezek a genre-képek szinnyomatokban annyira elterjedtek, hogy az Alföldön nincs talán jobb módú ház, a hol az egyik vagy másik látható nem volna.

Jankó legnagyobb önálló alkotása a «*Lakodalmi tragoedia*». E megrázó hatású kép, melyet a közoktatási miniszter megbizásából a nemzeti muzeum számára készitett, vidám lakodalmi menetet ábrázol, a mint épen haza viszik a fiatal, szép menyasszonyt. A menet egy hidon robogna keresztül, midőn a lovak viszszahökkennek, s a díszbe öltözött menyasszony fejéhez kap, mintegy meg akarván bizonyosodni arról: való-e az, a mit a szemei látnak? A hid közvetlen közelében ugyanis, kezében a kilőtt pisztolylyal, déli paraszt legény terül el, a menyasszony első kedvese, kihez a gazdag vőlegény kedvéért hűtelenné lett. A lovas legények egész erővel tartják vissza megbokrosodott lovaikat, a kocsiban ülők pedig fölváltva a holt legényen és hűtelen kedvesén legeltetik tekintetüket. Az arczokon a legellentétesebb érzelmek tükröződnek vissza, s nincs a képnek egyetlen alakja, mely fölösleges szereplő gyanánt foglalna helyet a csoportozatban. Jankó festménye egyike a legbeszédesebb magyar életképeknek, s nemcsak nálunk, hanem a külföldön is kiváló érdeklődést keltett. A legtekintélyesebb illusztrált lapok közölték sikerült metszetekben.

Mintegy ellenképe e megrázó kompozicziónak Jankó másik nagyobbméretű alkotása: a «*Lóvásár*». Ezen a mulató, tréfálózó magyar népet látjuk a vásár lármás zürzavarában. A

vetett hit s egy tanulmányokkal be hintett vázlatkönyv volt.

Ily küzdelemteljes gyermekkor után nem voltak váratlanok reá nézve a pesti tapasztalások. Megszokta sötétebb oldaláról tekinteni az életet, de egyúttal volt benne annyi szivósság, hogy ne veszitse el hitét és bizalmát a megváltó jövőben. Aranyos jókedvvel fogott a munkához, egymásután népesitette be vásznait a falusi élet érdekes jeleneteivel, noha — látva a helyzetet — sajnos, kevés reménye volt ahhoz, hogy újabb és újabb képein túladhasson.

A HALLGATÓZÓK.
Jankó János eredeti vázlata.

Első olajképe, a mely Pesten vevőre talált, a «Borozó betyár» volt. Csak negyven forintot kapott érte, de ez a pénz akkor nagy összeg volt a fiatal festő előtt, és épen elégséges arra, hogy agyában újabb, merész elhatározás támadjon. — Bécsbe akart utazni, hogy Rahl vezetése alatt folytassa tanulmányait. A véletlen segitségére jött; a negyven forint mellé nagyobb összeg is járult; az a pénz, melyet az «Alföldi juhászok»-ért kapott a győri műegylettől. — Jankó nem habozott sokáig, bucsút vett barátaitól s néhány nap mulva már a császárváros gazdag gyüjteményeiben gyönyörködött.

Sorsa itt mindjárt eleinte jobbra fordult. Rahl csakhamar felismerte kiváló tehetségét, s ónja, ecsetje foglalkozásra talált. Bécsben kezdte illusztrálni az 1860-ban megindult «Bolond Miská»-t, s közben a «Kikiriki»-be is rajzolgatott. Talán ott is marad véglegesen s rajzónja a bécsi humor szolgálatába áll, ha időközben lángra nem gyullad egy fiatal leány iránt. Ez a szerelem, mely nemsokára a házas életben találta boldog folytatását, csalta őt vissza a magyar fővárosba. Mindez a hatvanas évek elején történt, a nemzeti újra-ébredés korszakában.

Jankó János ekkor már pezsgő, mozgalmas irodalmi életet talált Pesten. A lapok száma rohamosan megszaporodott és ide haza is jó kelete volt a jó illusztrátornak. Két humoristikus hetilap: Jókai «Üstökös»-e és Tóth Kálmán «Bolond Miská»-ja várakozott rajzónjára, ezeken kivül a «Vasárnapi Ujság» is mindenkor szivesen közölte újabb és újabb genre-képeit. Jankó azon vette magát észre, hogy többé nincsen érkezése a festésre, minden idejét az illusztráczió jövedelmező, de csak ritkán ambiczióz us munkája vette igénybe. Az aktualitás szolgálatába szegődött, s a helyett, hogy olyannak festette volna a természetet, a milyen, vagy a milyennek lennie kellene, a satyra visszás tükrében kezdte ábrázolni, mint torzképet.

Humoros rajzai, melyekhez tárgyat mindenkor a hét eseményei szolgáltattak, rövid idő alatt jóhangzásúvá tették nevét széles e hazában. A humor piros vérét, mely ereiben forrongott, átöntötte alakjaiba, s az embernek csak látni kellett rajzait, hogy

tulipántokat és liliomokat tenyésztő szűrszabó-mester — apai örömmel nézte a gyermek ébredező vonzalmát, de arról aligha álmodozott, hogy a fiuból idővel még országos hirű piktor válhatik. Azt azonban már akkor szerette volna, ha nem tűvel, hanem pennával keresi meg kenyerét, s literatus ember válik belőle. Ez okból a körül teljesitett apró szolgálatokért ellátta azzal, a mire épen nélkülözhetetlenül szüksége volt.

A cseperedő művész ily foglalkozás mellett is talált alkalmat és időt arra, hogy olykor-olykor rajzolgasson. Készitett is varjú-tollal egy «quodlibetet», mely annak idején nem kis feltűnést keltett s még ma is látható a

FURULYA-SZÓ MELLETT.
Jankó János eredeti vázlata.

szarvasi gimnáziumba küldte őt — diák szóra.

A kis Jankó ekkor még nem volt nyolcz éves s már magának kellett önfentartásáról gondoskodnia. Szülői ellátták jó tanácsukkal; de ahhoz nem volt elég módjuk, hogy anyagilag is támogathatták volna. Szerencsére jószívű emberhez került: Ballagi Mórhoz, a gimnázium egyik tanárához. Ballagi megszerette az eszes gyereket s a ház szarvasi gimnázium ritkaság-gyüjteményében.

Szarvasról Eperjesre került, s itt részesült először rendszeres oktatásban. Tanitója Kollár volt, ki büszkélkedve nézte rohamos fejlődését s maga bátoritotta őt legjobban, mikor az a merész gondolata támadt, hogy Pesten törjön utat tehetségének.

Jankónak, midőn pesti útjára indult, minden vagyona a tehetségébe

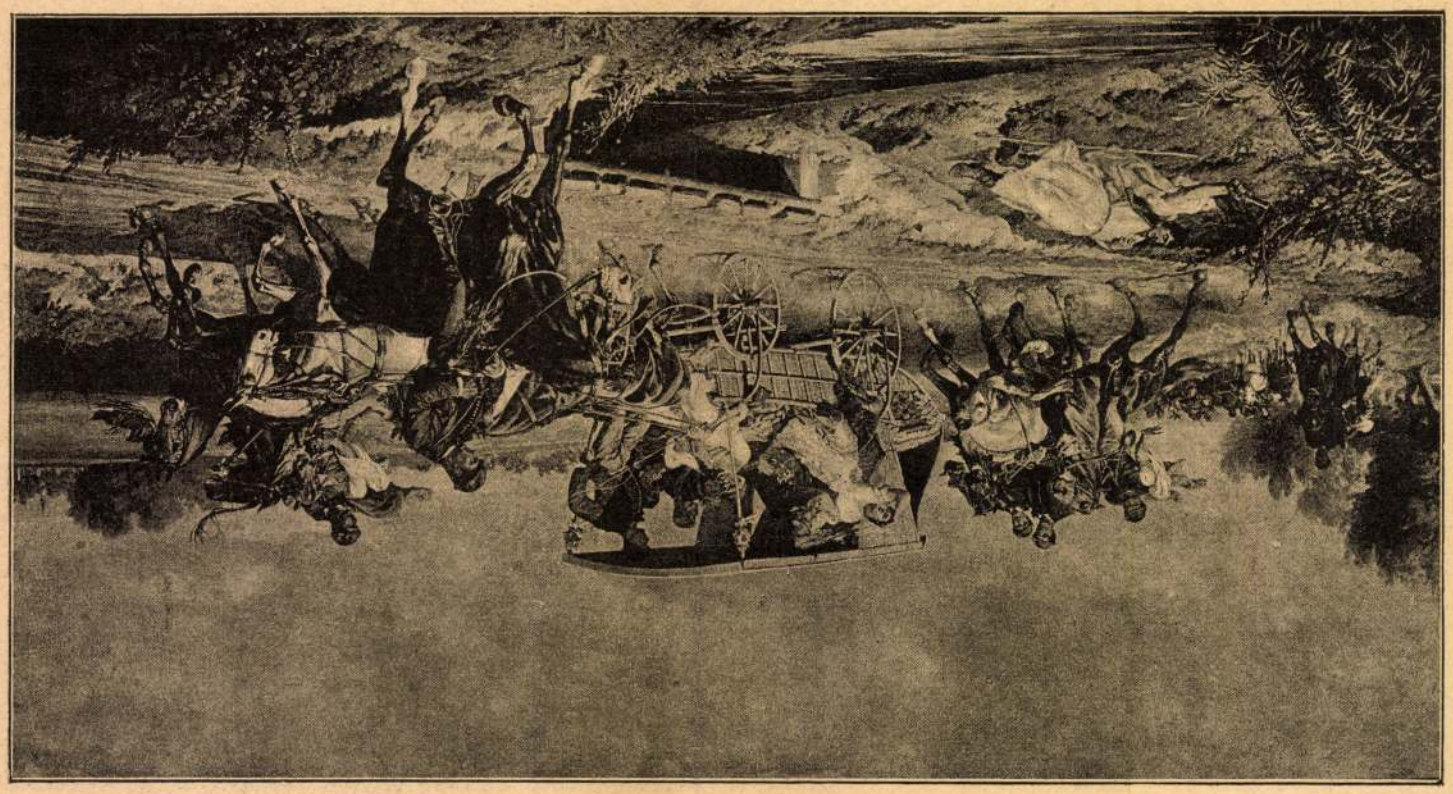

LAKODALMI DRÁMA.
Jankó János eredeti festménye.

RÓKATÁNCZ.
Janko János eredeti vázlata.

A magyar karikatúra úttörő mestere,

JANKÓ JÁNOS

Jankó Jánosról az a hír járta, hogy körülbelül hetvenezer az ő humoros rajzainak száma. Ez a szám még akkor is elképesztően nagy, ha tekintetbe vesszük, hogy szorgalmas rajztolla negyven éven át dolgozott azokon a sima, hófehér kartonlapocskákon, amelyeket a képecskék megrajzolására használni szokott. Kerepesi-úti műterme valóságos rajzgyárrá vált, de olyan gyárrá, amelyben gép, motor és munkás egyetlen ember volt, és ez a mindent csináló Jankó János volt. A nagyüzem teljes gőzzel a hétnek négy napján működött, mindig hétfőtől csütörtökig. Ezeken a napokon Jankó ott ült óriási tölgyfaasztala előtt számtalan papírdarabbal körülvéve. Körülötte az akkori élclapok szerkesztői, élükön *Ágai* Adolffal, a Borsszem Jankó, haladó szellemű lap irányítójával. Ezek egymásután hozakodtak elő azokkal a témákkal, amelyekhez Jankó Jánostól kértek illusztrációt. Az egyik számára nevetségessé kellett tenni Tisza Kálmánt, a másik számára az ellenzék vezéreit: Apponyi Albertet, Szilágyi Dezsőt. Szaporán készültek a ceruzavázlatok, olykor tíz-húsz is egy nap alatt. Jankó hidegvérrel magasztalt vagy sújtott a kartonlapocskákon, neki a sok politikai rajz után csak egy vágya volt: vajha mielőbb csütörtök lenne és felvirradna a péntek, amely három kedvére való napot ígért.

Ezen a három napon megváltozott a Kerepesi-úti műterem képe. A nagy tölgyfaasztal mögül előkerült a festőállvány, a szekrény oldala mellől a megkezdett festmény, a ládából a paletta és az ecsetek. A politika foglya csak most jutott igazi eleméhez: átalakulhatott festővé.

Ekkor elfelejtette az aszfaltkoptató pestieket, a parlamentet, a kérlelhetetlen szerkesztőket. Gondolatai messze jártak: Tótkomlóson, ahol gimnazista éveit töltötte és annyira beletanult a rajzba, hogy bár diák volt még, rajztanítónak fogadták. Azután a körösparti füzes, meg a falu érdekes alakjai, magyar menyecskék és legények, a piaci boltos és a cigányság apraja-nagyja tért vissza emlékezetébe. Művészeknél gyakori dolog, hogy gyermekkori élmények élesztgetik legerősebben a képzeletét, és Jankó János valóban művészvér volt.

De a hétnek három napja kevés volt ehhez. Elszólította a festőállvány mellől a többi nap, és odakötötte a nagy tölgyfaasztalhoz, amelyen szakadatlanul kellett politikusokat nevetségessé tenni vagy magasztalni. És ez a három nap is egyre rövidebbé vált. Idővel kettő lett belőle, végül egy. Amint szaporodtak családi gondjai, egyre több és több rajzot kellett vállalnia: illusztrációkat kalendáriumok, képeslapok, elbeszéléskötetek, albumok számára is. Az élet egyre távolabb sodorta

igazi vágyaitól. Végül egészen abbahagyta a festést.

Közben hírneve nőttön-nőtt, már az egész ország ismerte, rajzolt alakjai fogalommá váltak. *Sanyaró Vendel*ben megalakította a korgógyomrú díjnokot, *Tojáss Dániel*ben az alföldi botosispánt, *Bukovay Abszonciusz*ban a pesti aszfalt és a bálok ragyogó ősjogászát, *Mokány Berczi*ben pedig a parlagi gavallért. A hetvenes—nyolcvanas években ezekről a rajzolt alakokról mindenki úgy beszélt, mintha a valóságban élők volnának. Típusalakító tehetségénél fogva találóan tudott ennek a sokféle alaknak elevenére tapintani. Alig van még művészünk, akinek figurái ennyire közismertek lettek volna: Jankó jellemző ereje bele tudta őket vinni az egész ország köztudatába. Ez a néhány figura az akkori Magyarország egy-egy társadalmi rétegének volt képviselője, a legkülönfélébb életfelfogások megtestesítője.

Ezek a magános alakok Jankó legjobb rajzai. Tulajdonképpen nem közönséges karikatúrák, hanem humoros jellemképek. Nincs bennük a szatirikus rajz tüskéje, inkább meleg, verőfényes kedély szülöttei. Nem torz alakok, mint az igazi karikatúra, nincs bennük bántó ferdítés, nem sebeznek. A szatirikus rajzoló boncol és elítél, pellengérre állít vagy csúfolkodik. Jankó e típusaiban nyoma sincs a szenvnek. Inkább mosolyra késztető nyájasságot, derűs kedvességet, a humor igazi jegyeit érezni belőlük. Ilyen volt ő maga is, mint ember, bár a sors elég keserű órát tartogatott számára.

Ugyanilyen hatásúak azok a rajzai, amelyekben egy falusi mulatságot vagy vásári jelenet, az apródzsentri, a kisbíró és a kántor alakjait vagy a régi megyei élet perzekutorait vetette papirosra. Ez volt az ő igazi világa, amelyhez alföldi gyermekéveinek minden emléke kötötte.

Elég ritkán nyílt alkalma éppen efféle rajzokkal foglalkozni. Mert az élclapok számára készült rengeteg munkája egészen más természetű. Az élclapok szerkesztői politikai karikatúrákat kívántak tőle. Hétről hétre egész sereg államférfiút kellett a diktált recipe értelmében kikezdeni. Egyiknek mégegyszer akkora orrot, a másiknak cérnavékonyságú lábat, vagy betörő-ábrázatot kellett rajzolnia, hogy kinek mit, az attól függött, vajon a kép az ellenzéki vagy a kormánypárti szerkesztő számára készül-e. Ezekhez a rajzokhoz Jankónak valóban alig volt valami köze, kivéve azt, hogy az ő ujjai húzták ezeket a politikai szörnyszülötteket a papirosra, mások diktálása szerint. A szerkesztői ellátták őt a szereplő politikusok fényképeivel, s ezek példás ábécé rendben tornyosultak Jankó nagy tölgyfaasztalának egyik sarkában. Ha sor került valamelyikére, csak ki kellett onnan húzni. Jankónak alig volt róluk valamely személyes emléke: ezt a fényképnek kellett pótolnia. Innen van az, hogy temérdek politikai karikatúráin izegmozog ugyan az egész alak, de az arc maga gyakran mintha kifejezéstelen sablón volna. Valóban sokezerszámra rajzolta az ilyen politikai karikatúrákat, de csak a viszonyok sodorták ide. A véletlen és az a körülmény, hogy a hatvan—hetvenes években idehaza ő volt az egyetlen rajzoló művész, akit a szerkesztők használhattak. Ő maga nem volt vérbeli

Részeg ember tűnődése

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Jankó János
ÉLET ÉS TUDOMÁNY
1964 DEC 31.
107

Családi idill

karikatúra rajzoló, meleg kedélyessége, csöndes életfolyása, meghittséget kereső szíve éppen nem errefelé irányította.

De, kérdezhetné valaki, ha Jankó olyan igazán hivatott művelője volt a humoros rajznak, miért nem maradt meg emellett, miért csapott át a neki való humoros képtől a neki nem való karikatúrához?

Jankó János azokban az időkben lépett művészpályára, amikor az abszolutizmus elnyomta a magyar életet. Minden magyar ember legforróbb vágya volt ettől szabadulni. A körülmények azt sugallták, hogy a politikai elnyomatást a politika eszközeivel kell leküzdeni. Így a politika lépett mindenütt előtérbe. Némiképp derengeni kezdett azokban az években, amikor Jankó illusztrálni kezdett. Közeledett az 1867-es kiegyezés. Amilyen egységes volt az egész ország apraja-nagyja az elnyomatás alatt, annyira kettészakadt a kiegyezés óta. Kezdődtek a heves közjogi küzdelmek, a 67-eseké a 48-asokkal. És ezzel újra a politikai harcok felé irányult minden érdeklődés. Nem csoda, ha ilyen körülmények közt egyre-másra alapították azokat az élclapokat, amelyeknek Jankó volt a főrajzolója, és hogy ezekben a lapokban a politikáé lett a vezető szerep. Az *Üstökös* 1858-ban indult meg, két év múlva a *Bolond Miska*. 1868-ban megindult a *Borsszem Jankó* és tíz évvel utána a *Bolond Istók*. Jankó János volt mindegyik dédelgetett rajzolója.

Nem erre készült. Már diákkorában a nép alakjai voltak kedves modelljei, bár akkor még gyönge volt a rajztudása. 1855-ben fölkerült Pestre. Itt valamicskét tanult Marastoni akkor híres művészi iskolájában, amely azonban hírnevéhez csak nagyon mérsékelten volt méltó. Jankó inkább magától tanult tovább. Később majdnem minden évben bemutat egy pár olajfestményt, és mindegyik képe magyar népéletkép. Megfesti a kocsmát, amelynek gazdáját felköszöntik, megfesti a tószto zó falusi kántort, a nógrádi dudást, a búsuló betyárt, parasztok mulatozását. Fokról fokra halad. De érezte, hogy tehetsége rendszeresebb fejlesztést kíván. Fölkereste hát Bécsnek híres akadémiáját. Hírnevét ugyan ez sem érdemelte meg, de mégis ott lehetett valamit tanulni. Négy évet töltött ott nagyon szegény sorban, hiszen egészen a maga keresetére volt utalva. S mi lehetett ez más, minthogy rajzokat igyekezett elhelyezni a képeslapokban, így a bécsiekben is. A pesti élclapszerkesztők ezeknek nyomán lettek rá figyelmessé. Fölfedezték benne azt, akit hiába kerestek Pesten. A magyar fővárosban akkoriban Andrássy Emánuel gróf volt a karikatúra rajzolás művelője, aki csak a maga kedvtelésére rajzolt, különben is mint honvéd sokáig bujdosott, aztán jó ideig Ázsiában tartózkodott. A kalandos életű Alconiere esetlen humora pedig senkinek sem kellett, így hát kénytelenek voltak egy idegennel, bizonyos Kliccsel rajzoltatni. A fiatal Jankó tehát kapóra jött az élclapszerkesztőknek: 1866-ban hazahozatták, és testvériesen megosztozkodtak az új rajzoló munkaképességén. Jankó munkássága így kénytelen-kelletlen a politikai rajz szolgálatába szegődött. Kénytelen volt rá, mert még bécsi akadémikus korában megházasodott, családjának fönntartása lett Pesten a fő gondja. Nem remélhette ugyanis

az akkori viszonyok közt, hogy festményeinek eladásából meg tudjon élni. Viszont a neki oly idegen politikai rajz biztos pénzt hozott konyhájára. Beletörődött tehát sorsába, pesti lakos maradt, bár vidékre vágyott, és itt fejezte be életét a millennium évében, 1896-ban.

Negyven évi munkássága alatt külön egyéni típust alakított, nem ugyan festésében, amelyet abbahagyott, hanem humoros tollrajzaiban. Ez a stílus nem nagy igényű, oly egyszerű és szerény, olyan hívalkodás nélkül való, mint amilyen egész élete volt. Rajzai vonalrajzok, olyan értelemben is, hogy legjobb darabjain alig veszi igénybe a fény és árnyék hatá-

Szent szövetség

Az akrobaták

sainak lehetőségét. Minden mondanivalóját az egyszerű vonalra bízza. Ez a vonal pedig egyenletes, sehol nem vastagodik. A háttereket lehetőleg kerüli, neki maga a figura fontos és ebben is annak jellemzése. Rajzain itt is, ott is felötlik, hogy évek hosszú során át ritkán volt alkalma a közvetlen tanulmányrajzra, tollának legtöbb műve tehát inkább emlékekből szövődik össze. Kitűnő jellemismerőnek bizonyult, és ezen a téren valóban alig akadt párja idehaza ebben a technikában.

Ez a ritka erő párosult benne meleg kedéllyel, amely életnézésének, felfogásának különös kedvességet kölcsönöz. Reális életfelfogása messze elkülöníti az ő népi alakjait a kor legtöbb más festőjétől. Akkor még divatban volt, főképp a hatvanas években, a falu népét szalonképessé kikészíteni, mihelyt festésről, rajzolásról volt szó. Makulátlan tisztaságban, színészi pózban jelentek meg a kiállítások falain, mozdulataik betanult mozdulatok voltak, a jeleneteket pedig valami németes szentimentalizmussal igyekeztek a festők fűszerezni, amit Bécsben tanultak el, s ráhúzták a magyar falu népére, amely pedig semmiféle szentimentalizmust nem ismer. Az efféle parádés kikészítés ismeretlen Jankó János élete művében. Ő kurtán, egyenesen adta a falu népét olyannak, amilyen. Ez a nagy és meleg közvetlenség és a falu világának ez a hamisítatlansága különös varázslattal hatott, természetesen csak azokon a rajzokon, amelyekhez a tárgyat és a jeleneteket szíve szerint választhatta, amelyekhez érzelmi köze volt. E művekben a közönség újat és mégis meghitt, hozzá közel álló jóízű alkotásokat kapott tőle. **Lyka Károly**

— Daru?

— Az ám, még pedig kék a szárnya, arany a lába.

Erre a doktor is közbeszól:

— Aztán milyen fán termett ez a darumadár?

— Az bizony a családfán . . . a karbunkulus követ pedig Bocskay tette a körmei közé.

István úr bement a szobába, előkereste az armálist a nemesi címerrel és a vendégek elé tette.

Ihol ni, ez az. Bizony, az volt a magyar világ, mikor még szépen fénylett a karbunkulus a daru markában . . . most már nincs fénye . . . és napról-napra jobban halványodik.

De azért szeretettel, büszkén olvasta végig a nemesi levelet, melyben Bocskay István nemességet ad hűséges hajdujának, Fekete Gábor vitéznek, a ki három labanc koponyáját hasította szét vitézi tusában.

— Azóta beföllegzett a hazának, a mióta nincs értéke az armálisnak, — mormogja az öreg.

A míg a vendégek az armálist nézik, kurátor uram hallgatagon füstöl a pipájából. Tudja ő nagyon jól, mi bántja az öreget. Nem a haza gondja . . . Volt egy szép leánya, az egyetlen gyereke, a ki az ő akarata ellenére férjhez ment egy közönséges parasztlegényhez, a kinek nem volt egyebe egy kis leveles tanyánál meg egy pár láne földjénél valahol a pusztában . . . Az öreg azóta egyedül él, soha ki nem ment a vejéhez és ha »azok« bejöttek a faluba, neki menten dolga akadt a harmadik határban, hogy ne kelljen találkoznia velük.

A kerítés mellett vidám gyerekzaj hallatszik. Kurátor uram kitekint a vadszőlő kusza kacsai közt az utcára és elmosolyodik. Észrevétleuül fölkel helyéről és kisompolyog.

István úr éppen befejezte a felolvasást, mikor egy csengő gyermekhang megszólal mellette:

— Dícsértessék a Jézus Krisztus!

Az öreg ránéz a gyerekre, aztán leveszi az orráról az okulárét, hogy jobban szemügyre vegye.

Szép, szőkehaju, kékszemü fickó, pitykés kék lajbiban . . . a hóna alatt palatáblát meg könyvet szorongat. Mellette áll a kurátor, ravaszul mosolyogva.

— Mindörökké, fiam . . . hát ki fia vagy?

— A Kócsi Andrásé.

— A Kócsi Andrásé? Te az Ilonka gyereke vagy?

A fiu bátran az öreg szeme közé néz,

— Az édes anyám a Fekete Ilona.

Az öreg tetszelegve nézi a gyereket. Helyre legényke volt, meg kell adni.

— Hogy hívnak?

— Kócsi Bandinak!

— Iskolában voltál, Bandika?

— Iskolában. A szülém beadott tegnapelőtt.

Az öreg megsimította a gyerek fejét, aztán néhány körtét gyömöszölt a zsebébe.

— Nesze, fiam . . . ezentúl mindennap jere be hozzám az iskola után . . . a szülédnek pedig mondd meg, hogy tiszteltetem . . .

A gyerek vígan fut el a körtével.

Kurátor uram nagy macskákat ereget a pipából. Most már ketten hallgatnak: ő és a házigazda. Kurátor uram tudja, mire gondol István úr. Arra, hogy az a kék szempár szebben csillog a híres karbunkulus kőnél. Azt is tudja, hogy merre jár a szeme az öregnek . . . Arrafelé, a merre egy csapat daru tart a levegőben, a leveles kis tanya felé . . . Mit most neki a festett, cifra darumadár! Most mintha melegebbnek látná az új kort, — csak ezek ne veszekednének a füle mellett!

A jegyző ujra fölveszi a vita fonalát.

— Én mondom, itt volt az ideje, hogy a fekete csuhásoknak a körmére koppantsunk!

(Ugyanekkor a plébánián nagyot csapott az asztalra a tisztelendő úr:

— Én mondom, itt volt az ideje, hogy a pogányoknak, az istentelen szabadkőmíveseknek a kezére üssünk.)

S. Zs.

Feszti Árpád műtermében. A kiváló művész műteméről két képet adunk a 12-ik és 16-ik oldalon. A műtermében folyó életéről és a festő új munkáiról jövő számunkban bőven fogunk megemlékezni.

Dóczi Lajos.

Dóczi pályázott mint egy kezdő fiatalember és nyert is, a mi természetes. Arról csak nem tehet, hogy nagy és sajátságos erejét fölismerhették, bár leeresztett sisakkal, inkognitóban szállt le küzdeni az akadémiába.

Milyen más ember ez a mi Dóczink, mint azok a kis urak, a kik alig hogy valamit elértek az irodalom révén, nyomban megvető pillantással búcsúznak el az égi létrától, a melynek fokain valamely polgári urasághoz fölmásztak. Nemcsak hogy nem kurizálnak, de nem is köszönnek többé a múzsának, és ha társaságban találkoznak vele, elfordulnak tőle, félnek, hogy kompromittálja őket, letagadják a régi ismerettséget: »Ezen roszhirü hölgyet nem ismerem!« Dóczi másképp viseli magát: abban az időben lett külügyminiszteri osztályfőnök, a Falkenhayn báró utódja, a mikor jeligés levéllel benyujtott pályázati darabját az akadémia birálta. Lehet, hogy a száz aranyos kitüntetésnek, *Ellinor királyleány*-a győzelmének jobban örült, mint nagy címének, díszes hivatalának, előkelő és jelentős hatáskörének.

Ezen azonban ne vitatkozzunk, elég az hozzá, hogy elragad bennünket a költő nagy fiatalsága, épen megmaradt, tiszta és tüzes irodalmi ambiciója; büszkék vagyunk rá, példának tekintjük és tisztességes irígységgel gondolunk arra, hogy milyen boldog ő és a vele egy ivásu magyar irók: naiv lelkesedésük nekik örök fiatalságot juttatott. Ha mindnyájan oly komolyan tudnók venni a költészetnek még a játékait is, mintahogy ők cselekszik!

Az olvasó közönség nemcsak geniejéért szereti Dóczit, hanem azért is, mert ösztönszerüen érzi, hogy abban, ahogy a literaturát megbecsüli: az ő különös megbecsülése is benne rejlik. És bár keveset dolgozik: nálunk mindig divatban van. Égő kiváncsisággal várják most az uj darabját, a régieket változatlan, friss és nagy érdeklődés kiséri. Maga az irodalmi céh pedig úgy megbecsüli, a hogy rajtakívül alig egy-kettőt, mohón olvassák, nézik, idézik a dolgait. Meg nem únták, meg nem bánták, hogy elismerték a nagyságát, csudálatosképpen nem akarja senki — szokás szerint — lefokozni. És még külön is ragaszkodnak hozzá, mint hű kollégához, kedves, jó és úri emberhez, a ki a közös külügyminisztériumban, a császárvárosban, a németek csalogatásai, igérgetései daczára csak velünk van, igazában: nem közös, egyedül a mienk.

Ha egyszer-egyszer kölcsön kérik tőlünk, másolatokat vesznek róla: az még nekünk jó, a mi dicsőségünkre szolgál.

Egyébként könnyü neki olyan gyönyörü verseket irni; oly tüzesnek, fiatalnak, boldognak lenni nem virtus annak, a kinek oly szép felesége van, mint a méltóságos asszony. (Lásd az arcképet) Neki már csak megadjuk címet, ámbár kell-e nagyobb cím, méltóság, asszonynak szebb hivatás, remekebb pálya, mint ha egy igazi költőnek az élete-párja? Jó a szépségnek, hogy ölelkezhetik a halhatatlansággal. Így csak megélnek mind a ketten!

*

A dal — az *Uj Idők* élén — Dóczi uj darabjából való; különös szivességéből közöljük. A *Haydn* egyik örökszép szonátájának zenéjére készült.

A Della Robbia-család.

— Farkasházi Fischer Jenő könyve. —

A Rougon-Macquartok tönkre tették a családi történeteket, mert ki merne vetélkedni egy familiával, a melynek históriája húsz vaskos kötetet töltött meg s a melynek soraiban olyan nevezetes személyiségek szerepeltek, mint Nana kisasszony és Olivier úr? Ha *Farkasházi Fischer* Jenő mégis elő mer állni egy család történetével, bizonyára csak azért tette, mert jól tudta, hogy a Della Robbiák egytől-egyig kiválóan érdekes egyéniségek, úgy általánosan emberi, mint specialiter művészi szempontból. Valóságos művész-dinasztia volt ez, a mely egymaga iskolát alkotott és úttörő szerepet vitt Olaszországban a renaissance korszak elején. A polikrómiát ők alkalmazták először nagyobb mértékben és a színes terrakottát, mert a márvány, a megmunkálás lassusága és egyhangu fehérsége miatt nem elégítette ki őket. Ha nem is illeti meg a feltalálás érdeme ezen a téren, de az az érdem nem vitatható el tőlük, hogy a legnagyobb tökélyre vitték, a feledés homályából kiásták egy már háromnegyed

De Jankó humora a legklasszikusabban mégis munkáinak abban részében nyilvánul, melyek távol állottak a mindennapi — eszközeit nem mindig válogató-küzdelmektől, és melyekben nyugodtabban ~~és melyekben nyugodtabban~~ érvényesíthette individuális megfigyelő képességét. A tipusokat emberben és állatban bámulatos könnyűséggel örökítette meg. A *Borsszem Jankó* alakjai, élükön Mokány Bercivel, Seiffensteiner Salamonnal, megannyi örökéletü remekművek. A cigány, a falusi meg a városi zsidó, a gentry, a bachhuszár, a mágnás és nyárspolgár, azután a magyar állat, a ló, a büszke ötös fogattól le a komfortáblis gebéig, félreismerhetetlen módon vannak műveiben karakterizálva.

Bukovay Abszi.

De a sok munka kellett, hogy katasztrófához vezessen. Könnyen érthető, hogy nem csupán passzióból dolgozott ennyit. De ezt a zseniális művészt — pirulj magyarom — oly gyarlón fizették, hogy *kellett* ennyit dolgoznia, ha családjával tisztességesen akart megélni. Pedig Jankó puritán, egyszerü életet élt. Ő, ki zseniálitásával vezető szerepet játszhatott volna társadalmunkban, minden örömét övéi és néhány benső barátja társaságában lelte.

Két év előtt esett össze először. Azóta, ha itt-ott reméltük is, hogy visszanyeri egészségét, lassan, kegyetlen biztossággal ölte szervezetét a kór, mely ez év elején minden erejétől megfosztotta.

Anglia báróságot adott Tennielnek, Franciaország a legion d'honneur-rel tüntette ki Hèret-t, Willette-t, minálunk Jankó szegénységben, királyi kegyadományokból tengette utolsó napjait. Még csak a kultuszminiszter úr aranyszegélyü levele van hátra, melyet bizonynyal nem fog elmulasztani a hátra maradt bánatos családhoz intézni . . .

Borsszem Jankó.

*

Hétfő délután temettük Jankót. Csunya idő volt, hideg márciusi szél fujt, esett az eső. Hogy rádobtuk a rögöt a koporsóra, lágyan fogta fel az a pár koszoru, a család koszorúi, melyeket a sírba bocsájtottak. Azután búsan ballagtunk — a Borsszem Jankó emberei — a csatakos utakon — a kávéházba, *képtárgyalni* a jövő hétre, ujabb bukfenceket hányni.

FARAGÓ JÓZSEF.

A Gyurkovics-leányok képe.

Egy arcot a Gyurkovics-lányok képéből kifotografáltattunk és lenyomattuk a 17. oldalon. Nem merjük megmondani melyik a kisasszonyok közül, e lapok szíves és a Gyurkovicsok nyájas olvasója mondja meg: mit gondol, melyik ez, kit akart e bájos kokett főben ábrázolni Linek Lajos, a festő? Azt hisszük, így csak találgatni lehet, de magán a nagy képen, a hol hét ilyen leányfej van úgyszólván sorjában, férjhezmenési időrendszerint: könnyü és biztos az itélet. Könnyebb azzal is, hogy az ifju hölgyeket pompásan jellemezte a festő, valamennyi csaknem bemutatja magát; nemcsak a szemével, szájával, alakjával, de mozdulatával is. Csaknem kihajlik a képből a nagy elevenségü Gyurkovics Sára, míg testvére, Ella kisasszony, belenevet a levegőbe: most már biztos a dolog. Csendesen, flegmatikusan, de boldogan néz maga elé a mollett diva.

A festménynek négyszer-ötször nagyobb a szélessége mint a hossza. Különös, kedves és nemcsak művészi, de rendkívül ügyes is. Nem hiszszük, hogy lenne ennél alkalmasabb magyar kép szalonba vagy vizitszobába való. Nincs is egyéb baja mint az, hogy a róla való nagy, színes reprodukció még mindig nincs meg és bár tavaszra igértük az *Uj Idők* közönségének, még most sem küldhetjük meg.

Nekünk esik a legrosszabbul, hogy igéretünk teljesítésére megint halasztást kell kérnünk. Nem titkolódzunk és nem fontoskodunk, bevalljuk, hogy többféle malőr ért bennünket a kisasszonyok csoportképével. Először itt Budapesten próbáltuk sokszorosítatni: a kísérletet abbanhagytuk, hiába minden hazafias érzés, nem tudták megcsinálni idehaza úgy, a hogy mi szerettük volna. (Mindenben szédítő gyorsan, csak némely teknikai dolgokban megyünk lassan előre.) Ki küldtük a Linek Lajos nagy pasztelljét Párisba. A sokszorosító cég nagyon erősködött, hogy milyen jó másolatokat készít róla, de a mikor elküldte az első próbanyomást: maga is bevallotta hogy az bizony halvány, nincs benne elég erő, de ez nem az ő hibája, hanem az eredeti képé, mely pasztellel van festve. Az ilyen munka nem elég alkalmas a reprodukcióra, festessük át az egész munkát olajba, akkor biztosan szép lesz.

Mintsem hogy rosszat adjunk, gondoltuk, inkább türelemre kérjük olvasóinkat. A képet ujra megfestettük, ujra elküldtük Párisba és most újra csinálják. A sokszorosító cég határidőre vállalta az elkészítését, de mi már nem merjük kiírni az időt: lassan megy az ilyen munka, lehet még pár hónapig is eltart, de elkészül nemsokára. A mikor kezünkben lesz valamennyi példány, meg lesznek a hozzá való keretek, csak akkor merjük már most megírni, hogy megvan és küldjük. Az életkép szépsége, értéke talán kárpótlást fog nyujtani a mi késedelmünkért, a miben nekünk csak annyi a hibánk, hogy nem számítottunk a kellemetlen véletlenekre és a szokásos nehézségekre. Ne haragudjanak ránk ezért, a kiadóhivatal szentül megfogadta, hogy sohasem igér ezután ajándékot, csak akkor, ha az becsomagolva, elküldésre készen, teljesen megvan a raktárában.

Az ősi cimer. Együtt ülnek az öreg Fekete István lombos lugasában: a házigazda, a híres parasztmágnás, a kit az egész kis Kunság süvegel, a jegyző, a fiatal körorvos, meg Guba Péter, a kurátor.

A míg a pohár bujdosik, lassankint szóba kerül a politika. Első sorban az egyházpolitika. A jegyző, a ki egyszersmind anyakönyvvezető, kevélyen mondja:

— No hát, sakkot mondtunk Rómának, és punktum!

(A plébánia kertjében is erről folyik most a szó, és ott a tisztelendő úr is éppen ezzel koccint vendégeivel, a kik a helyi néppárthoz tartoznak:

— No hát, sakkot mondtunk Debrecennek, és punktum!)

A körorvos, a ki a két párt közt ravasz diplomáciát fejt ki, mert egyikkel sem akar ellenséges lábon élni, bölcselkedve mondja:

— Szerintem a vallás és a szabadelvüség nem zárják ki egymást . . .

Kurátor uram mélyen hallgat. A házigazda, a ki pártállására nézve demokrata függetlenségi, gondolkozására nézve arisztokrata konzervativ, busongva szól:

— Már drága jegyző uram, Róma ide, Róma oda, még is csak szebb volt a régi világ!

— Bátyám uram is a papokkal tart! — mondja tüzelve a jegyző.

— Nem a papokkal, . . azt az időt sajnálom, mikor még *szépen csillogott a karbunkulus kő.*

A vendégek csodálkoznak ezen a rejtelmes beszéden.

Miféle karbunkulus kő, kedves bátyám? — kérdezik.

— Az, a melyik a *darumadár markában volt.*

Cenci néni.

Pokróc Ádám.

Seiffensteiner Salamon.

Jankó János a maga rajzában.

Rózsa Sándor.

Mokány Berci.

Kraxelhuber Tóbiás.

Jankó János.

A milléniumi készülődés ünnepi hangulatába egy bánatos akkord vegyült. Jankó János meghalt. Mult hó 29-én, vasárnap hajnalra hunyta le szemét és esett le erőtlenül karja, mely harminc éven át szakadatlanul dolgozott.

Kipfelhauser.

Jankó János művészetéről szinte fölösleges beszélni. Bennünk él az, minden vonásával vérünkké vált. Népszerűségben, hogy élőket említsek, csak egy Jókai, egy Blaháné vetekedhetik vele. A *Borsszem Jankó*, Jókai *Üstököse*, a *Bolond Istók* rajzai telve a szív melegével, végig kisértek bennünket gyermekkorunkon, ifjúságunkon, azokon tanultunk kacagni, itt-ott könnyezni is, azokban nyilt meg előttünk a humor bűvös-bájos világa.

Jankót a nép adta nékünk, ő meg viszont a néppel ismertetett meg bennünket, annyi megfigyeléssel, szeretettel és éleslátással, a mint azt sem előtte, sem azóta senkisem tette. Ez adja meg festményeinek is értékét, melyek közül a *Lakodalmi dráma* a főműve. De szinte hihetetlen az, a mit Jankó a rajzolás terén mennyiségben és minőségben produkált.

A politikai karikatúra egy országban ért csak el oly magas nivót, mint a minőre azt Jankó nálunk emelte, Angliában. De míg a londoni *Punch*-ot állandóan 4—5 ember rajzolta, kiknek régi tradiciók egyengették útjukat, addig Jankó, ki úttörő volt nálunk, egymagában, hétről-hétre két — hosszu időn át három — aktuális éclapot illusztrált, közben föstögetve, regényekhez, költeményekhez és egyéb lapok számára készítve rajzokat.

Monokles.

És mily kiapadhatatlan forrása a jókedvnek, milyen kincsesbányái a tudásnak tárulnak elénk munkáiban! Az új alkotmányos éra, a reményét visszanyert nemzet küzdelmei bő anyagot szolgáltattak tollának. Hazafias munkát végzett Jankó mindvégig, mely fölér sok álpróféta egetverő kiabálásával, és melyet az, a ki egykoron a 70-es évek politikai küzdelmeit fogja megírni, nem ignorálhat.

Feltámadás.

Pacsirtaszóra felsohajt a föld,
Az anyaföld, az éltető:
»Hasítsd, hasítsd ekéddel a barázdát!
Munkálkodjál, szántóvető!
Orcád hulló verejtéke
Áztassa meg minden kis rögemet,
Hogy a szegénynek is teremjen
Mindennapi tápláló kenyeret.
Ne legyen ennek a hazának
Egy gyermeke sem éhező,
A boldogság édes dalát
Hangoztassa erdő, mező.
Hasítsd, hasítsd apáid örökét,
Szántsd föl nagy őseidnek szent porát,
Hogy álmuk szép legyen, mosolygó:
Rengő kalász, ringó virág.
Hallod-e, barna hantjaim közt
Itt is, ott is egy-egy szívdobbanás . . .
Hallod-e a pacsirta énekét:
Feltámadás! Feltámadás!«

Piros hajnal hasadtakor
Nagy zúgva megszólal a gyár:
»Csak füstölögj, kéményem, füstölögj!
Zsong a mühely, a munka vár.
Éleszd, kohó, az olvasztó tüzet,
Kerekeim, forogjatok!
Zakatoló dübörgéstek zajában
Zúgjanak az új korszakok!
Izmos karú munkásaim,
Dolgozzatok a hon javára . . .
Pattanjon ki a lángoló kohóból
A haladás egy-egy csillagsugára.
Kipattanó csillagsugárból
Mindig nagyobb, újabb müvek születnek,
Hogy nagy legyen hazánk, hatalmas,
Erőforrása nemzeteknek.
Forogjatok, kerekeim!
Legszebb zene ez a zakatolás!
Himnusz harsog dübörgéstek zajában:
Feltámadás! Feltámadás!«

Megzendül a kelő nap fényiben
A költészetnek büszke csarnoka:
»Csak pengesd, pengesd, költő, lantodat!
De idegen ne légy soha!
Ha jársz-kelsz is a messze nagy világban:
Ne tekintsd a világot otthonúl!
Legszebb dalát ott zengi a madár is,
A hol a lomb bölcsőjére borúl.
Tanúld el a zúgását erdeinknek,
Virágos völgy lágy sóhaját.
Tanúld el a síró furulyaszót,
Csengő szavát, kolomp szavát.
Légy a nemzet pásztortüze!
Világító csillag sötétben!
Légy a zsarnoknak ostora,
Ki láncokat csörget kezében!
A szunnyadó eszmék sírhantiról
Gördítsd el a sziklát, mint óriás!
Hadd zengje, zúgja minden eszme:
Feltámadás! Feltámadás!«

Madárdalos, mosolygó reggelen
Megkondúl a torony harangszava:
»Csak jőjetek, kezetekben virággal!
Feltámadt az Isten fia!
Az élet a halált legyőzte,
Az igazé a diadal!
Virágok szálló illatában
Zengjen az égre háladal!
Imádjátok buzgón az Istent!
Isten után az édes jó hazát!
Ravatalán hányszor sirattam el
Sötét nagy éjszakákon át!
. . . Csak jőjetek, kezetekben virággal!
Él a haza! Feltámadott!
Borítsatok be koszorúval
Hosszú, nehéz tíz századot!
Szálljon csak egyre följebb a magasba!
Szabadság minden szárnycsapás.
Repűlj, hazám! Suhogtasd szárnyadat!
Legyen örök feltámadás!«

PÓSA LAJOS.

Uj Idők 1896. II. 15.

Tönkretegyenek engem a barátaim előtt, a kik azt fogják hinni, hogy bűntársuk vagyok önöknek! Hohó, ebből ugyan semmi sem lesz! Tudja meg uram, az én leányom sohasem lesz sem az ön fiáé, sem az ön istenéé!

Courcier toporzékolt és fölemelt karral fenyegette Trésoriert. Egyszerre csak megállott.

Benyílt egy ajtó és Gilberte megjelent a küszöbön. Nagyon halvány volt, de olyan szép, hogy a báró a csodálattól megkapva, mozdulatlanúl, köszönés nélkül maradt a helyén, szemét erre a gyermekre függesztve, kinek az arca csakugy sugárzott az erélyességtől, de a fájdalomtól is.

Gilberte előre lépett a két férfi közé s lassan, mintha vigyázna, hogy többet ne mondjon, mint a mennyit akar így szólt:

— Apám, ennek a szóváltásnak a zaja fölzavart a szobámban . . . Ámbár semmiképp sem akartam beleavatkozni ebbe a vitába, kénytelen voltam hallani az utolsó szavaidat, s fájdalomtól vagyok miattok áthatva. Te, hogy a bosszúdat kielégítsd, nem törődtél az érzelmeimmel, visszaéltél a szívemmel. Ez rossz!

— Leányom! — kiáltott föl Courcier elrémülve.

Gilberte most odafordult Trésorierhez s oly lelkierővel, a mely törhetetlennek látszott, így szólt:

— Uram, választ kell innen hazavinnie a fiának. Mondja meg neki, hogy nekiadtam a szívemet, és hogy ha nem lehetek is az övé — mert ebben az apámtól függök — semmi sem fog meggátolni abban, hogy az istené legyek, mert ebben csakis a saját lelkiismeretemtől függök.

— Gilberte! kiáltott föl Courcier ujra. — Elárulsz, elhagysz? . . .

Gilberte nem felelt. Szép szőke fejét merészen fölemelve állt ott a szalon közepén s oly fensségesnek és büszkének tetszett, hogy Trésoriert szinte elkápráztatta.

A báró azonban kiragadta magát e szép látvány szemléletéből. Büszke fejbiccentéssel köszönt Courciernek, Gilberte előtt pedig meghajtotta magát — sokkal mélyebben, semmint hercegnők előtte szokta volt.

X.

Főtisztelendő Brossard úr, második nagyvikárius, az érseki palotában levő szobájában ült s épp az egyházmegyei lelkészeknek szóló utasítás kefelevonatát olvasta át, midőn egy pap kopogtatás nélkül belépett s halk léptekkel menve oda hozzá s áthajolva fölebbvalójának a vállán, tompa hangon így szólt hozzá:

— Hajlandó, abbé úr, elfogadni egy leányt, a ki bejelentő levél nélkül jött kihallgatásra ő eminenciájához?

— Egyedül van az a leány? — kérdé a vikárius, föl sem pillantva a munkájáról.

— Nem, abbé úr. Igen tisztes külsejü öreg cseléd kiséri.

(Folyt. köv.)

Jankó János karrikaturáiból.

ELSŐ MAGYAR ÁLTALÁNOS BIZ

I. TŰZ-, SZÁLLITMÁNY- ÉS

KIADÁSOK. Harmincnyolcadik évi zárszámla 1895. január 1-től december 31-ig. BEVÉTELEK.

	forint	kr.	forint	kr.
I. Tűzbiztositás.				
Kifizetett károk a viszontbiztositott rész levonása után	1,668.590	07		
Függőben maradt károk tartaléka	95.019	—		
Szerzési költségek a viszontbiztositott rész utáni bevétel levonásával	251.792	09		
Jövedelmi adó és bélyegilletékek	129.208	36		
Postabérek	48.349	56		
Adakozások közhasznu célokra 5.920 forint 75 kr. tartalék levonása után	94	25		
A tűzbiztositási üzletet terhelő igazgatási költségek	505.046	63		
Behajthatatlan követelések leirása	5.588	81		
A következő évek készpénz-dijtartaléka a viszontbiztositott rész levonása után és minden megterhelés nélkül	2,000.000	—	4,703.688	77
II. Szállitmánybiztositás.				
Kifizetett károk a viszontbiztositott rész levonásával	45.603	81		
Függőben maradt károk tartaléka	23.667	75		
A szállitmány-biztositási üzletet terhelő szerzési és igazgatási költségek	20.550	06		
A következő évnek dijtartaléka a viszontbiztositott rész levonásával	20.000	—	109.821	62
III. Jégbiztositás.				
Viszontbiztositások és törlések	206.612	89		
Kifizetett károk a viszontbiztositott rész levonásával	1,246.030	67		
Szerzési és igazgatási költségek a viszontbiztositások utáni bevételek levonásával	202.589	94		
Behajthatlan követelések leirása	1.321	38	1,656.554	88
1895. évi nyeremény			827.189	03
			7,297.254	30

	forint	kr.	forint	kr.
I. Tűzbiztositás.				
Az 1894. évről áthozott készpénz dijtartalék a viszontbiztositott rész levonásával és minden megterhelés nélkül			2,000.000	—
405.633.145 frt 03 krnyi kötött biztositások után, valamint a folyó évben lejárt dijrészletekből befolyt dijak	5,480.520·26			
levonva: törlesztett dijak	531.059·79			
viszontbiztositási dijak	635.021·93			
lejárt visszbiztositási dijrészletek	1,168.547·59	2,334.629·31	3,145.890	95
Az 1894. évben függőben maradt károk tartaléka			115.197	51
				5,261.088 46
II. Szállitmánybiztositás.				
Az 1894. évről áthozott dijtartalék			20.000	—
35,367.436 frt 27 krnyi kötött biztositások utáni dijak	223.000·08			
levonva: törlesztett dijak	11.191·96			
viszontbiztositási dijak	126.459·18	137.651·14	85.348	94
Az 1894. évben függőben maradt károk tartaléka			15.686	78
				121.035 72
III. Jégbiztositás.				
71,825.789 frt 24 krnyi kötött biztositások utáni dijak			1,453.578	30
				1,453.578 30
IV. Egyéb bevételek.				
Beváltott szelvények után, valamint egyéb befolyt kamatok és árfolyamnyereség, eladott értékpapirok és idegen pénznemek után			271.275	74
Társasági házak tiszta jövedelme			30.276	08
Erzsébet-téri házak eladásából eredő nyereség			160.000	—
				461.551 82
				7,297.254 30

II. ÉLETBIZTO

KIADÁSOK. Harmincharmadik évi zárszámla 1895. január 1-től december 31-ig. BEVÉTELEK.

	forint	kr.	forint	kr.
Törlesztett kötvények dija	244.581	43		
Visszaváltott kötvényekért	287.498	11		
Halálesetek után kifizetett kárösszeg	1,108.930	03		
Lejárt kiházasitási tőkékért	896.187	69		
Kiházasitási biztositásoknál haláleset következtében dijvisszatérités	61.758	85		
Függőben levő károk tartaléka	400.585	5		
Évjáradékokért	96.049	03		
Viszontbiztositási dijak	99.882	37		
Bélyegekért	82.894	50		
Irodai bér, postadijak, nyomtatványok, uti- és egyéb költségek	190.409	25		
Tiszti fizetések	82.552	63		
Jövedelmi adóért	5.319	30		
Orvosi dijakért	37.395	88		
Szerzési és dijbehajtási költségek	375.049	10		
Kisorsolt biztositások tartaléka	17.000	—		
Behajthatlan tartozások leirása	14.032	46	4,000.132	13
Dijtartalék az év végén			27,779.598	49
1895. évi nyeremény			180.018	97
			31,959.749	59

	forint	kr.	forint	kr.
A mult évből áthozott dijtartalék				25,910.035 66
Befolyt dijak: ez évben kiállitott kötvények után	494.758	01		
az előbbi években kiállitott kötvények után	3.974.734	60		
a biztositott töke emelésére forditott nyeremények	18.022	68	4.487.515	29
Mult évi függőben volt károk tartaléka			297.759	33
Illetékek			92.650	53
Kamatjövedelem			1,171.788	78
			31,959.749	59

Budapest, 1895. december hó 31-én.

Ágoston József, aligazgató, mint az életbiztositási osztály főnöke, **báró Harkányi Frigyes, Jeney Lajos, Lévay He**

A fenti zárszámlákat és mérlegeket megvizsgálván, azokat a törvényben s az alapszabályokban meghatározott elvek

Budapest, 1896. március hó 19-én.

A FELÜGYEL

Gróf Batthyány Géza, Giczey Samu, Jekelfa

AZ IGAZ

Közéleti nevezetességek a régi Magyarország karikaturájában

Irta: Siklóssy László

A karikaturista követi a régi előírást: *nevetve mond igazságot.* A karikatura szónak magyar egyenértekese: *gúnykép.* Az olasz eredeti ennél általánosabban azt jelenti, hogy a művész az ábrázoltnak valamelyik tulajdonságát erősebben hangsulyozza, mint a másikat. Ha ezt ötletesen teszi, nevet rajta a világ, de tanul is belőle.

Minden idők művészei rajzoltak karikaturákat, de sok-sok ideig tartott, amig a közönség felismerte a karikatura jelentőségét. Nagyjában azt mondhatjuk, hogy a karikatura másfélszáz év óta él mint műfaj és ötven év óta kér helyet magának a történelemben. Egyes nagy karikaturistákat a művészettörténelem legdíszesebb helyén találunk meg, mások kulturánk multjának részleteiről számolnak be, legtöbbjük pedig olyan vonásokat örökit meg közéleti nagyságokról, amelyek a művész pajzánul csapongó ónja nélkül nem maradtak volna az utókorra.

Az elmult utolsó két nemzedék karikaturistáinak utmutatása mellett tekintsünk végig a régi Magyarország közéleti jelesein. A régi Magyarországot karikatura-történelem szempontjából két részre kell osztanunk: a befejezett első ezredévre s a megkezdett másodikra. Az első ezredévben egy kiváló magyar művész uralkodik ezen a műfajon: *Jankó János*, aki 1896-ban, a millennium évében halt meg, abban a március hónapban, amely minden emberi tevékenység ujraszületését jelenti. És való igaz, hogy Nagy-Magyarország elkövetkező huszegynehány évében már erős karikaturista gárda figyelte a fórumon mozgó nagyságainkat.

Báró Eötvös József a költségvetési vita után.

Jankó János örökitette meg a Deák Ferenctől Bánffy Dezsőig terjedő időszak politikai humorát, Jankó követői a Széll Kálmántól Tisza Istvánig kivirágzott közéleti humort. Jankó Jánosnak egészen különleges helyzete volt a maga világában; ő lévén az egyetlen karikaturista, ő rajzolta tréfás lapjaink fellendülő korában az összesek gunyos rajzait, tekintet nélkül a lapok pártállására.

A tréfaszabadság kora volt ez. Kevesebb keserüség volt az emberekben, mint a későbbi rosszmáju világban. Az egy Deák Ferenchez nem volt szabad nyulni. Tisztelettel teljesek a vele foglalkozó rajzok, amelyek legszebbikét *Zichy Mihály* rajzolta, aki ezen a ponton önkénytelenül áthágta a karikatura mesgyéjét. Zichynek ezen a mesteri rajzán a haza bölcsét mint az igazság és józan ész bajnokát látjuk, amint karikással veri-pörgeti a hazugságot és álorcásságot.

Deák Ferenc követőihez már több szabadsággal nyult a karikatura. *Idb. Andrássy Gyuláról* például Jankó János tollából kitünő pillanatfelvételt kapunk 1872-ből. Andrássynak, az ideg-embernek kezdeményező elhatározottságát, amelyet ez a rajz mutat, hiába keresnők hivatalos arcképein. And-

Az uj vármegye. Andrássy fogja a főispán üstökét, a főispán az alispánét, az alispán a szolgabiróét, a szolgabiró a bizottmányi tagét . . . Jankó János rajza. (1870.)

DIVAT
MAGYAR
CSARNOK
MAGYAR
SARNOK
DIVATCSARNOK
DIVAT
Ez a Magyar Divatcsarnok
Itt vásárol minden takarékos asszony!
BUDAPEST, VII. RÁKÓCZI-ÚT 70-76

Munkácsy Amerikában.

rássy birt minden politikai fáradalmat, helyettese, *báró Eötvös József* kultuszminiszter, végsőkig áldozta minden erejét ideáljaiért. Jankórajzunk a költségvetési vita végén ábrázolja őt, amiután pár hónappal be is következett korai halála.

A kiegyezést követő korszak vezető ellenzéki politikusa *Tisza Kálmán* volt. Ő honositotta meg az obstrukciót a magyar parlamentben, ezt később nem egyszer vetették szemére. Egyik képünk, már idősebb korában, az obstrukció kigyóbűvölőjeként ábrázolja őt. A karikatura egyébként ezernyi alakban jelenitette meg Tiszát, aki miniszterelnöki tizenöt évével minden kollégája közt leghosszabb ideig vezette az ország ügyeit.

Tisza hiveinek a *Bolond Istók* c. ellenzéki élclap külön *Mamelukok Albumát* szentelt. Ebbe sorozta a szélsőbal Baross Gábort, a „vasminisztert" is, akit kortársai *tót szerecsennek* gunyoltak. Képünkön Tisza Kálmán mint törzsfő és mutatványos táncoltatja őt *Móricz Palya* kintornájának hangjai mellett.

Mulnak az évek, változnak a képek. Tisza Kálmánnak gondvénitette szakállas arca helyett egy simára borotvált fiatal férfi jelenik meg a szinen. Vége a pesszimizmusnak. Eddig rettenetes pénzügyi gondjai voltak az országnak, ezután is vannak, de *Wekerle Sándor* mosolya enyhiti a helyzetet. Ő a bűvész, akinek varázscilinderéből parancsszóra potyognak ki a földi javak, még a polgári házasság is. Ezt, mint Oféliát erélyes gesztussal „küldi kolostorba" a fiatal *gróf Apponyi Albert*, akiben eleinte habozó Hamletet lát a karikatura.

Homicskó Athanáz rajzolta a Jankót követő nemzedékből Bánffyt, aki a politikai arénában mint bika támad a délceg toreádor ellen. Ebben *Tisza Istvánra* ismerünk, akit jólesik egyszer kivételesen az ő sportsman-lelkének megfelelő vidámságu rajzon látni.

Zárjuk le sorozatunkat a régi Magyarországnak egyik legjellegzetesebb alakjával, *báró Podmaniczky Frigyessel*, valamikor Kossuth kortesével, később iróval, operaházi intendánssal s végül a szabadelvü párt örökös elnökével. *Bérnek* ez a rajza, amelynek cime *Választások előtt*, manap is aktuális, aláirásával együtt:

Száz jelölt egy sorba,
Mennek a pártklubba,
Elől megy a Frici,
A többi de pici...
Száz jelölt egy sorba...

Tisza Kálmán és az obstrukció kigyója.

Gróf Apponyi Albert mint Hamlet.

Wekerle Sándor, a bűvész.

Tisza István, a toreádor.

Választások előtt. (Báró Podmaniczky Frigyes.)

Jankó János

MAGYAR LEVENTE A FELVIDÉKEN

A sok csodálatos, nagy élmény között, amely a Felvidék visszatérése alkalmával megfogta a legcinikusabb ember szivét-lelkét is, nekünk talán a legérdekesebb, a felvidéki magyarságnak pedig talán a legcsodálatosabb és legvárvavártabb volt a magyar közintézményeknek a szinte boszorkányos gyorsaságu megjelenése. Alighogy bevonultak az első védő és biztositó katonai osztagok, már ott volt a posta, a vasut és nem utolsósorban a *magyar kir. Dohányjövedék* és a *Nikotex*.

A magyar ember nem hivalkodik azzal, ha másnak örömet szerez. Ilyen igazi magyar uri gesztus volt, amikor a Felvidék városaiban a honvédség bevonulása utáni legelső percekben megjelentek a házak falain és a kirakatokban az első Nikotex-plakátok, mint a magyar világ első hirnökei. Hatalmas közönségük lett egyszerre ezeknek a pompás kivitelü plakátoknak, szinte rajongással nézték a cigarettára gyujtó daliás, tollás-sapkás magyar leventét: most már véglegesen és visszavonhatatlanul itt van a magyar világ, megjöttek a magyar leventék!

Igazi uri magyar módon, szerényen, nem hivalkodva vette ki a részét a Nikotex is abból a nagy örömből, amely minden magyar embert eltöltött a Felvidék visszatérésekor. Budapest közönsége is gyönyörködhetett azokban a művészi és izléses plakátokban, amelyeken a nemzeti szinü irányjelző mutatja az utat a Nikotex-vonat számára: Munkács, Kassa, Ungvár, Ipolyság, Komárom, Rozsnyó, Érsekujvár, Léva, Losonc felé.

A plakátokat pedig nyomon követték a népszerü Nikotex-készitmények is. Még a nem dohányos is boldog örömmel álldogált a *Nikotex-kirakat* előtt és fennhangon olvasta a neveket: Nikotex Levente, Nikotex Symphonia, Nikotex Mirjam, Nikotex Darling, Nikotex Faintos...

Az Észak felé tartó „Nikotex-vonat" befutott a legkisebb, legeldugottabb kis helyekre is. Ott voltunk a mátyusföldi Tallós községben, ahol szintén már a bevonulás első órájában megérkezett az első Nikotex-szállitmány. A plébános volt az első, akit megkináltak belőle. Mély megilletődéssel gyujtott rá.

— Husz éve nem dohányoztam, pedig nagy dohányos voltam — mondta —, de magyar létemre csak nem gazdagitom a cseh kincstárt!

— Milyen érzés husz év után dohányozni? — kérdeztük. — Nem kellemetlen?

— Magyar dohány és kellemetlen? Benne van ennek az aromájában egész Magyarország... Csodálatos érzés husz év után ujra magyar dohányt szivni!

A tallósi plébános sokszázezer felvidéki magyar lelkéből beszélt. A Nikotex-vonatok pedig szorgalmasan látják el a Felvidéket ujabb meg ujabb szállitmányokkal, hogy a magyar munka világhirü készitményeivel is hozzájáruljanak felszabadult testvéreink boldogságához.

ILKOVICS
BÜFFÉ-
ÉTTEREM

SZEMBEN
A
NYUGATIVAL

TEL.: 110-350

DISZES HIDEGTÁLAI, ÁLLANDÓ SZENDVICSKIÁLLITÁSA, HAL- ÉS ASZPIKKÜLÖNLEGESSÉGEI, IZLETES ÉS VÁLTOZATOS KONYHÁJA BUDAPEST LÁTVÁNYOSSÁGA

KIVÁLÓ FAJBOROK
MÓR, VERPELÉT, TOKAJ ÉS AZ ORSZÁG LEGJOBB BORTERMŐ VIDÉKEIRŐL

Nem tudom, mit vegyek karácsonyra

Lilinek és Klárinak!? — igy kezdődött a beszélgetés a két jó barátnő között, akik együtt indultak el karácsonyi bevásárló utjukra.

— Tudod, kedvesem, olyan ajándékot szeretnék venni, ami hasznos is, ötletes is és mégsem kerül sokba. Még nem találtam semmi megfelelőt, mert vagy drága holmikat láttam, ami pedig árban megfelelő volna, az nem volt elég finom, mutatós ajándék. Lili meg Klári jó pajtásaim, ugyhogy nagyon szeretnék nekik örömet szerezni, de a családban is annyifelé kell ajándékot szétosztanom, hogy bizony — bevallom —, a zsebpénzem már fogytán van.

— Jó, hogy engem kérdezel — felelte a másik fiatal lány. — Nem is képzeled, hogy milyen könnyen megoldható ez a kérdés. Csodálom, hogy te nem ismered a „Lux Toilet Soap" karácsonyi ajándékcsomagot, mert ez az, amire Neked szükséged van. A „Lux Toilet szappan"-t remélem, ismered, nem kell, hogy elmondjam, milyen finom, kellemes illatu, remek szappan, hiszen köztudomásu, hogy a hollywoodi sztárok kedvelt szappana. Már egymagában is kedves ajándék lenne, de a karácsonyi csomagolása valóban elragadó. Négy darab „Lux Toilet Soap"-hoz kis diszzsebkendő van csomagolva, hat darabhoz pedig egy szép muszlinkendő. Biztositalak, hogy a zsebkendők oly szépek szinben és mintában, hogy egy ilyen kis kendő már egymagában is megfelelő ajándék lenne! Ezek a karácsonyi „Lux Toilet Soap" csomagok azonban olyan olcsók, hogy mindkét barátnődnek ezt vásárolhatod. A kis csomag ára mindössze: P 1.70, a nagy csomag pedig csak P 2.50.

— Nagyon köszönöm a jó tanácsot, mert ez az ajándék, aminek minden nő örül. Látod, ilyesmire gondoltam, mert hasznos is, izléses is, a szappant ismerem: remek, egy finom kis diszzsebkendő pedig sohasem felesleges.

J a n k ó J á n o s /1833-1896./ illusztrációi, rajzai elsősorban fametszetekben jelentek meg,de ismerünk tőle néhány kórajzot is.A SzM.Graf.Osztályában őrzik egy lapját,amelyen négy kismé-retü kórajz van:homoros illusztrációk lenetnek.-Bibl:Szana:Jankó János élete és müvészete,Bpest.....- Th-B.Kstlex.XVIII.388.l.-

lyt /

a /x/ Dr.Julius Bielz,a nagyszebeni Bruckenthal Muzeum igazgatójának szives levélbeni közlése.A kőnyomda cime ugyancsak Dr.Julius Bielz szives közlése szerint: "Kaiserl.königl.privilegierte Lithographische Anstalt des Michael Bielz in Hermannstadt".Ezuton is hálás köszönetünket fejezzük ki,aki a Bielzre,nyomdájára,kiadványaira,valamint Neuhauser Ferenc kőrajzaira vonatkozó adatait összeállitotta és rendelkezésünkre bocsátotta.

,

z-

nia

sche

XXXXX

)

ga

et

i-

aj-

i-

e-

noz

1821-

ent

JANKÓ *János*, festő és rajzoló, Tótkomlós 1833 okt. 1, † Budapest 1896 márc. 29. Bécsben tanult s humoros rajzaival tűnt fel, melyek alapján magyar élclapok Pestre hívták. A hatvanas évektől fogva rengeteg humoros rajzot készített, melyeknek egyes tipikus alakjai egészen átmentek a köztudatba (Sanyaró Vendel, Seiffensteiner Salamon, Tojáss Dániel stb.). Ezek legtöbbje a Borszem Jankóban jelent meg. Néhány életképet is festett: Lakodalmi tragédia, Birkanyírás (Biehn J. gyüjt.), A menyasszony felköszöntése stb. Fia, *Elemér* (1872—1892), szintén humoros tollrajzai által lett ismertté Münchenben. — Irodalom: *Szana* T. (Budapest, 1899).

Le. Gy. I. 504.1

48. Ereklyemuz.

Jobbkezét csipőjére tette, balja-
ja, szemöldöke, szeme, bajusza és sza-
tszanak, paszomántgallérú zsinóros atil-
zsinórját jobbvállon vetette. Jelzé-

cm.

zi emlékek muzeumából (107/95. No 14).
ki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

562

Jankó János

festő

földműves fia, Tótkomlós-

ról, 1864-ben 28 éves.

Jankó János, festő, földműves fia, Tótkomlósról, 28 éves korában, 1864 ápr.-ban iratkozott be és 1866 jún.-ig a festészeti előkészítő szakosztály hallgatója volt.

lásd Fleischer Béla 54. l.

Tihany.

Az előtérbeli hegy tetején
róbb házakkal, melyeken innen
fején ruhabatyuval, mig jobbra
Balaton vidékét, a hol a hátte
épületcsoportokkal.

Aquarell, méretei 19.6:

Jankó János

wód

Bevpest Kávé

845. l.

Jankó János

vód
z
Ernst-Museum
mkciói. 38. 4.
Bpest. 1928.

ÁGOS BIZOTTSÁGÁTÓL
RÉNA ÚT 41. SZÁM.

Jankó János, karikatúrista, illusztrátor és festő. * 1833. XI. i. Tótkomlós, † 1896. III. 28. Budapest. Az ötvenes évek ~~[illegible]~~ közepén jött Pestre. Irodalom: Kana, J. J. élete és munkái, 1899., száz év.... 1901. – Wurzbach X. (1863.) 73 p. – F. von Boetticher, Malerwerke des 19. Jhs. I. 2. (1895.) Szredéves orsz. kiáll. képzőm. tárgym. 1896. p. 112. – Nemz. halon Almanachja, Bp. 1912. p. 176. – Vasárnapi Újság, 1877. 424., 1883, p. 328, 1884. p. 97., 1885, p. 520. – A. Váradi in Az Újság vom 17. Okt. 1916. – Révai Nagy Lexikona, x. (1914.) 763. – v. Krücken u. Parlagi, Das geist. Ungarn, I. (1918.) 557. – Allg. Kunstkronik, XI. (1887.) 1152 (Abb.) (Lyka akke)

ThB. XVIII. 388. p. –

Ld. Szépművészeti Múzeum Graf. Gy. XIX. Század Magyarország. –

Jankó János, Karikatúrista, [illegible]

tot és [illegible]. * 1833. XI. 1. Tótkomlós, † 1896. III. 28.

Budapest. Az ötvenes évek [illegible] [illegible] Pesten

[illegible]: Hanna, J. J. élete és munkái, 1899, [illegible]

és ... 1901. – Wurzbach X. (1863) 43 p. – T. von

Boetticher, Malerwerke des 19. Jhs. I. 2. (1895)

[illegible] [illegible] [illegible]. 1896. p. 112. –

Neue. Kalon Almanachja, Bp. 1912. p. 176. –

Vasárnapi Újság, 1877. 324., 1885, p. 328, 1887.

p. 97., 1885, p. 520. – A. Vásárnap in Az Újság

vom 17. Okt. 1916. – Lévai Nagy [illegible],

X. (1914.) 463. – v. Krüsten u. Parlagi, Das

[illegible]. Ungarn, I. (1918.) 557. – Allg. Künstler-

Lex., XI. (1887.) 1132 (1866.) (Szyfra [illegible])

[illegible]. XVIII. 388. p. –

Jankó János

Jankó János.

Négy kisméretü (2 db cca 10 X 8 cm. és 2 db cca 8 X 10 cm) litográfia. Karikatúra-ábrázolások. Lehetnek illusztrációk.

1916–626. Harangot húzó fiú.

1916-627. Menekülő férfi.

1916-628. Kocsit húzó, menekülő család,

1916-629. Humoros félté kenyseji jelenet.

Szk. Gr. Oszl. I-J. doboz.

Janko János

Jankó János

Szabó Júlia: A XIX. sz. festénete Mo-n.
Bsp. 1985,

26, 42, 204 (-205) (169-170-es kéz)

JANKÓ JÁNOS

Új Művészet
2004. Május
XV. évf. 5.

14. old.

Med.- und Plakettenkunst in

Rö

A MEGYEI, járási és városi vezetők részvételével tájékoztatót adott a Polgári Védelem Országos Parancsnokság képviselője, a polgári védelem átszervezésével és további feladataival kapcsolatosan. A tájékoztató új feladatokat szabott a megyei polgári védelem minden szintű vezetője részére.

★

SALGÓTARJÁN VÁROS és Pásztói járás Polgári Védelmi Parancsnoksága törzsértekezleten tárgyalta meg a tájékoztató oktatás után végrehajtásra kerülő feladatokat. Fő téma a lakosság további felkészítésének formája, valamint a szakszolgálati alakulatok kiképzésének előkészítése volt.

★

A MEGYEI ÓVÓHELY szakszolgálat parancsnoki törzse összevont értekezletet tartott, amelyen a szakszolgálat átszervezéséből és a felkészítésből eredő új feladatokat tárgyalták meg. Az értekezletet filmvetítés követte, majd a területi parancsnokok mondották el javaslataikat és elképzeléseiket.

★

SALGÓTARJÁN JÁRÁS polgári védelmi törzse a mezőgazdasági termékek és az állatállomány védelmének lehetőségeivel kapcsolatosan tar-

Polgá

Riasztá

Néhány olyan — a mezőgazdaságban dolgozók riasztását, értesítését érintő kérdéssel kívánunk foglalkozni amelyeket eddig szervezetszerűen nem oldottak meg.

A riasztási jelzések általában csak a városok, községek területén szervezett riasztási ügyeletekig jutnak el. Ezek feladata a továbbiakban, hogy a telepített, illetve szükségszerűen alkalmazott riasztóberendezések felhasználásával értesítsék a lakosságot.

A riasztás nem ilyen egyszerű a mezőgazdasági körzetekben, a lakott területektől távol. Milyen megoldási adódik mégis arra, hogy a különböző riasztási jelzések ezekhez a dolgozókhoz is időben és egyértelműen eljussanak?

Akkor, amikor a riasztás

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÓGRÁD

1971 MÁR 28

1021

Muszorgszkij

Kilencven évvel ezelőtt, 1881. március 28-án halt meg Mogyeszt Petrovics Muszorgszkij, a világhírű orosz zeneszerző, a zenetörténet egyik legnagyobb alakja.

Eredetileg gárdatiszt volt, s félig autodidakta úton képezte magát a zenében. Barátai felhívták figyelmét a népzene tanulmányozására, s 1859-ben — 20 évesen — leköszönt tiszti rangjáról, hogy életét a zenének szentelhesse. Balakirevvel, Rimszkij-Korszakovval, Borogyinnal és Kjuivel együtt létrehozta az „Ötök" néven ismert csoportot, amelynek döntő fontossága volt az orosz zenében.

Munkásságának középpontjában zenedrámái állnak. Fő alkotása, a Puskin műve nyomán készült Borisz Godunov valóságos népdráma, amelynek igazi hőse az orosz nép. Realizmusa és zenei nyelve az elnyomott orosz paraszt érzésvilágában, zenéjében gyökerezik. A drámai igazság mindenek felett való érvényesítése, az emberi lélek mélységének páratlan ábrázolása fordulatot jelentett az opera történetében. Muszorgszkij újszerű dallamossága, merész harmonizálása rendkívüli hatást gyakorolt a modern zene kialakulására. Fiatalon, 42 éves korában pusztult el, idegbajban.

Jankó János

Hetvenöt éves korában, 1896. március 29-én halt meg Jankó János festő és karikatúra rajzoló, a Bolond Istók és a Borsszem Jankó című népszerű élclapok országszerte ismert rajzolója.

Tótkomlóson született, 1833 novemberében. Szarvason járt gimnáziumba, s olyan fiatalon jelentkezett rajztehetsége, hogy már mint gimnazista is rajztanítással foglalkozott.

1864-től a bécsi akadémián tanult, ahol csakhamar felfigyeltek karikatúráira. A magyar élclapok meghívására 1866-ban Pestre költözött; rajzait ettől kezdve rendszeresen közölte a bécsi Kikeriki, valamint a pesti Bolond Istók és az Üstökös. Legismertebb, tipikus és közkedvelt karikatúra-figurái (Sanyaró Vencel, Tojáss Dániel, Sieffensteiner Salamon stb.) főként a Borsszem Jankóban jelentek meg. Rendkívüli munkabírására jellemző, hogy életében több mint 70 ezer rajzot készített.

Jankó János

mondá minden előzmény nélkül a már akkor is örökké tépelődő herceg.

— Én királyné leszek — mondá nevetve Mária hercegnő — már csak azért is, hogy ne legyek kevesebb *Lizi*-nél, a kit te akarsz elvenni.

— Én beérem akár egy gróffal is! — kacagott a legifjabb hercegnő.

A sors néha meghallgatja a kívánságokat.

Mária hercegnő csakugyan királyné lett, II. Ferenc nápolyi király neje, és a *hősnő* nevet vívta ki *Gaeta* ostrománál. A legifjabb Trani grófnő — de a csodaszép *Lizi* hercegnő nem lett a szomoru ifju neje. Egy hatalmas ország daliás fejedelme jött érte és két koronát is tett fejére a sors . . . .

A hohenschwangaui fák közt, a honi földön nem érzi a koronák súlyát és álmodik virágnyílásról, tavaszról és madárénekről.

Ő felsége rendkívül jól érzi magát a csendes vidéken; már reggeli négy órakor fölkel, jéghideg fürdőt vesz, azután egy erős, tizennyolc éves fiatal morva lány frotirozza, a ki Budán is itt volt ő felségével. Reggelire tejszínnel kevert teát iszik, hozzá néhány kanál tejbe mártott, hámozott dió- vagy csokoládé szeleteket. Ezeket a szeleteket Szeitz Gusztáv főcukrász készíti, a ki mindenhová kiséri ő felségét. Szeitz magyar ember s valahányszor hivatja a királyné, mindig magyarul beszél vele.

Míg Bécsben állandóan 36 szakács van csoportonként foglalkozásban, addig ha ő felsége uton van, csak egy szakácsot visz magával, s ebédjét a lakáj csak az előszobáig viszi s bent komorna tálalja föl. Ő felsége rendesen egyedül és igen keveset eszik, úgy hogy az ételek majdnem érintetlenül kerülnek ujra a konyhába. A vizet, dacára annak, hogy a bajor víz kitünő, Schönbrunnból hozzák, naponként hat kétliteres palackban.

A királyné ebéd után sohasem pihen és rögtön sétára indul, a melynek sokszor csak a késő est vet véget. Nyolckilenc órakor fekszik le rendesen. Hálószobája előtt mindig valamelyik udvarhölgye alszik, és sokáig teljesítette ezt az őrséget Ferenczy Ida, a ki mai napig is legmeghittebb bizalmasa ő felségének, úgy hogy gyakran hangoztatta: *Ida az én legjobb barátnőm!*

Ferenczy Idát sok kitüntetés érte életében, de bizonyára ez a fejedelmi mondás a legmagasabb kitüntetése volt.

UDVARONC.

A Goldoni-társulat Budapesten.

Írta: JÁSZAI MARI.

Isten hozott hozzánk, te pompás kis művész csapat, a ki síp, dob és trombitaharsogás nélkül illansz mint a csillagfény! Csillagfényességű művészetedet hozod és viszed éppen olyan észrevétlenül mint a fiastyúk.

Az én szívem örömben repes felétek. Az én koszorúm készen vár édes testvéreim, De mi az — én? csak egy vagyok, a színművészt pedig az ezrek tapsai éltetik! Ti nem ismertek minket. Mihozzánk nem úgy kell jönni mint ti jöttetek. Mi igen jó emberek vagyunk — kivált idegenek irányában — de szeretjük dobraütni a vendégszeretetünket. Miért nem jöttetek mint valakinek a vendégei? Valami politikus patrónust kellett volna keresnetek, akkor majd tudna rólatok az ország. Még ma is a szivembe nyilallik, ha rágondolok a városligeti aréna üres padsoraira, melyek között egy pár műbarát pironkodott kényelmetlenül feszelegve és mentegetődzve egymás előtt, hogy azért vagyunk ily kevesen.. azért vagyunk ilyen kevesen — mert nem értünk olaszul. Igaz, hogy akkor sem értünk olaszul, mikor Duse játszik, igaz, hogy Benini semmivel sem kisebb művész, mint a Duse, vagy a Sarah, míg ennek a Gallina-társulatnak az összjátéka fölülmúlhatlan tökéletes, hiszen az összjátékra fektetik is a fősulyt, mint Párisban a Moliére-előadásokban. Az összjáték mesteri, tökéletes! Csakhogy ez az összjáték nálunk még teljesen ismeretlen. A mi színészetünkből teljesen hiányzik a *stílus*. Nehéz is ezt megmagyarázni; legalább is hosszas. A régi, a primitiv színpadi előadás hagyományából maradt mód, a melyet most művészettel ápolnak azaz öntudatosan tartanak fönn. Ebből aztán egy végtelenül érdekes színpadi gourmanderia szállt át miránk. A franciák csak Moliére, az olaszok csak Goldoni darabjait játszák ebben a *stílusban*.

Legalább én még eddig csak ezeket a darabokat láttam így előadva. Engem nem készített rá senki elő, mikor először mentem Párisba Moliére házába és ott az ő darabjait néztem. Nagy csodálkozásba ejtette tudatlanságomat ez a különös előadási mód. Láttam azt, hogy azok a színészek, a kik ma egy modern darabban a lehető legtermészetesebben beszélnek és mozognak, másnap Moliére darabjaiban visszanyúlnak eszközeikért a színészet kezdetleges korszakába és a legnaivabb fogásokat vegyítik reális modern előadásukba, melyből egy bizarr, bájos, hadd mondjam, barok stil jött ki, melyet én lassan, sokára tudtam megérteni. És valósággal szenvedtem, gyötrődtem tudatlanságomban, míg végre megtaláltam hozzá a lámpást, a világosságot — és azután ujjongtam a gyönyörűségtől és nem bírtam többé betelni azokkal az előadásokkal.

Talán ez is egyik oka, hogy a Goldoni-Gallina társulatnak oly kevés közönsége volt két év előtt a városligetben.

Nem értették stiljüket. Hiszen nem is csoda. Nekünk nincsenek színpadi hagyományaink.

De hiszen a Benini nagy művészetét azért lehetetlen föl nem ismerni ebben a bájos *copf*-ban is. Nekem tudom, hogy ünnepem lesz mind az öt este, melyen ez a fényes ensemble játszik Budapesten.

Rejtett boldogság a címe *Sudermann* legújabb darabjának, a mely pénteken kerül színre a nemzeti színházban. — kissé nyárias szereposztással. A főpróba után itélve, ennek is lesz olyan sikere, mint a Pillangócsatának, a melynél inkább a részletek érdekeltek, semmint maga a cselekmény. Sudermann ma is még több sulyt fektet a keretre, mint magára a képre, ámbár az utóbbinak megfestéséhez is ért annyira, mint bárki német és francia kollégái közül. Régi színházi habitüék a Rejtett boldogságnak nem éppen zajos, de tartós sikert jósolnak.

Jankó János hagyatéka. Harminc év alatt hetenkint megajándékozott minket a rajztoll nagy humoristája, *Jankó* János, az ő friss, életkedvvel teli rajzaival. S mégis, hogy örökre lehunyta szemeit, egész gyüiteménye maradt utána a megrajzolt ötleteknek, a humoros genre-vázlatoknak. Kifogyhatatlan volt, mint egy dúsgazdag bánya, melyben naponkint értékesebb dolgokra akadnak a kincskeresők. Jankó Jánosnak a művészi hagyatékát most egybegyüjtötte visszamaradt családja, gondos baráti kezek pedig kiállítást rendeztek belőlük a *Nemzeti Szalon* új helyiségében. Mintegy százötven gondosan megrajzolt képe függ ennek a művészegyesületnek termeiben, melyekhez most könnyen juthat a közönség, mert valamennyiök eladó, még pedig igen mérsékelt áron. Sok gyöngye van köztük a humoros rajzolás művészetének, melynek Jankó János nálunk nemcsak első, de egyetlen mestere volt. Jankó sohasem volt szorosan vett karikatura-rajzoló, mint a milyenek a külföld groteszkre hajló karrikaturistái: sokkal több kedély, sokkal több bonhommia volt benne, semhogy pusztán a külsőségekkel kötötte volna le magát. Csöndes, jóizü humor volt az ő eleme, ugyanaz a jóakaró humor, mely a magyar embert jellemzi. Azért rajzai sohasem sértenek, sohasem ölnek: békéltető, optimista hangulat szól belőlük, mely nagy termékenysége dacára is mindig üde maradt. A *Nemzeti Szalon*-ban kiállított rajzairól leolvashatjuk hosszu pályája fejlődését, s igy ez a tárlat belső értékén kivül egy áldott kedélyü művészlélek kialakulásáról is sokat beszél. 1862-től 1896-ig terjed ez a gyüjtemény, a legelső akadémikus évektől a teljesen kiforrt életalkonyig. Különösen érdekes e részben a *Bolond Miska* naptár számára 1862-ben rajzolt címlap, mely úgy is mint a magyar humoros folyóiratok egyik legrégibb emléke, úgy is mint Jankó legelső nyilvánosságra került rajzainak egyike, nem kis értékkel bir. Ezt a rajzot s a gyüjtemény néhány kiváló darabját be kellene sorozni a magyar művészet-történet relikviái közé s erre most volna a legjobb alkalom. A magyar közönség pedig, melynek annyi jóizü órát szerzett az elhunyt művész, bizonyára kötelességének fogja tartani, hogy a szép gyüjtemény a legjobb kezekbe kerüljön, mint kedves házikincs, mely érdekességét, értékét sohasem fogja elveszteni.

L. K.

Tátrakalauz.

A városban élő ember szívében, a tavasz megjöttével, ellenállhatlan vonzódás ébred a zöld szín iránt. Eleinte azzal hűti le fellobbanó szenvedélyét, hogy ételsorán szerepelteti a mezők és veteményes kertek zöldségeit és annyi spárgát, fiatal borsót, meg zöld paszulyt fogyaszt, a mennyit csak a gyomra, meg az erszénye elbír. Hanem ezzel csak a gyomor szenvedélyének tett eleget, nem pedig a szívnek is. Ez kifelé vágyódik a szűk utcákból, a porlepte járdákról, a zöld hegyek közzé.

Vándormadár természete működik tavaszkor a városi emberben és a ki csak módját ejtheti, a hegyek közzé menekül. Magyarország, hála az égnek, elég gazdag ilyen nyári azilumokban, de valamennyi közt mégis legvonzóbb és legérdekesebb a *Magas Tátra* vidéke. Évről-évre nagyobb lesz azok száma, a kik oda tartanak, a hol a magyar népmonda szerint, kilyukadt az Úristen zsákja, mikor a hegyeket szétosztotta. A Magas Tátra ma már hazánk leglátogatottabb vidéke és nemcsak a benszülöttek, de a külföldi ember is jól ismeri és nagyban dícséri.

Hálás, ámbár nem könnyü feladat volt tehát olyan könyvet szerkeszteni, a mely föltünteti a Magas Tátra összes szépségeit, nevezetesebb pontjait és érdekes látnivalóit, könnyen áttekinthető módon összeállítva. Erre a a munkára a hegyvidék egyik legkitünőbb ismerője, dr. *Szontagh* Miklós királyi tanácsos vállalkozott és könyve megjelent Singer és Wolfner kiadásában. Ennek a kötetnek minden adata teljesen megbízható, felvilágosit mindenről és a mellett a legolcsóbb kalauzkönyv, a mely valaha magyar nyelven megjelent. Ára csakis egy forint, dacára annak, hogy tizennégy sűrűen nyomtatott iven jelent meg és három nagy térkép van hozzá mellékelve.

Séta a kiállítás korzóján.

(Ahogy az egyik látja.) Azt kérditek, kik voltak tegnap este a kiállítás korzóján? Egyitek se volt ott? Sajnállak titeket.

Nagyon kedves estében volt részem.

Ott volt az egész tavaszi és őszi Koronaherceg-utca. A legszebbek. Gyönyörü szemek, csinos lábacskák stb. Hazafias örömmel konstatálom, hogy a főváros szép asszonyai, leányai megértették a millénium jelentőségét és ezen a nyáron feláldozták Tátrafüredet, Ischlt, Ostendét vagy a pusztájuk nyári örömeit.

Ott volt Ilonka is.

Fehér ruhában. Az gyönyörűen illik neki. Búzavirágos kalapban. Pompásan fest vele. És egy nagynénjével. Az öreg asszony is illik neki.

Alig, hogy beléptem a kiállítás kapuján, már az iparcsarnok előtt megláttam. De hát, meg vagyok győződve, hogy megláttam volna, legalább megéreztem volna jelenlétét, ha a kiállítás bármelyik zugában van.

Minthogy megláttam, természetesen azonnal megtettem az előkészületeket, hogy csatlakozzam hozzájuk. Egyelőre utánuk rugaszkodom.

Az első vendéglő. Tudniillik, mely mellett utol értem őket. A kedves gyermek a tömegen át felém vet egy pillantást. Köszönök. Kecses biccentés a fejjel. Elragadó.

Második vendéglő. Csatlakozni akarok . . . Ilonka kissé előre siet és vagy száz virágos női és puha férfi kalap alkot köztünk áttörhetetlen torlaszt. Gyorsan egy tekintetet vet ismét hátra felém. Értem. Meggyőződést akar szerezni, hogy követem-e? Én persze követem, mint az utazót az árnyék Petőfi valamelyik versében.

Iparcsarnok. Csatlakozni akarok . . . Ah, ördög és pokol, Ilonkáékat elfogja két vén csoroszlya. Pereg a nyelvük, akár az ördög motollája. Szegény leány, olyan kétségbeesett az arca! Lehetetlen közelednem.

Harmadik vendéglő. Csatlakozom . . . Hurrá, a vén asszonyok hirtelen búcsuznak és távoznak. Semmi kétség, Ilonka lerázta őket a kedvemért a nyakáról.

Negyedik vendéglő. A kicsike megáll és a fontaine lumineuse-t nézegeti. Ez persze annyit jelent: kedves barátom, én alkalmat adok önnek, éljen vele. Élek is. Csatlakozom. A kis kacér elpirul, nyájasan mosolyog és megindulunk . . .

Ah, mily szép korzó volt ez! A villámos szökőkút tündérfénynyel hintette be a sétálók ezreit, a levegő tele volt zenével, kacajjal, a háttér sötétségében kecsesen ringatóztak a kifehérlő gyönyörü pavillonok . . . Igazán, fényesen sikerült az ezredéves kiállítás!

(Ahogy a másik látja.) Azt kérditek, kedveseim, kik voltak tegnap este a kiállítás korzóján. Egyitek sem volt ott? Irigyellek titeket.

Unalmas, kellemetlen est volt az. Csupa vidéki volt a korzón. Tudjátok, azok a kétségbeesett kis-bürgözdi toalettek és segédjegyző tipusok . . . Brr! Kissé bosszantott is, hogy a Koronaherceg-utca oly kevéssé tudta méltányolni a millénium jelentőségét és az egész úri társaság, a fiatal emberek ezen a nyáron is elmentek Tátrafüredre, Ischlbe, Ostendébe vagy vidékre.

Ott volt Pista is.

Azonnal megláttam, a mint belépett a kapun, de megéreztem volna jelenlétét különben is . . . Szívesen ott hagyom menten a korzót, ha a néni nincs velem. Mert hogy megláttam, mindjárt az a szomoru sejtelem fogott el, hogy követni fog, sőt hozzánk is csatlakozik. Rettegve vártam a jövőt.

Az első vendéglő. Jaj, utolért bennünket . . . ott van a sétáló tömeg túlsó felén. Köszön. Hidegen, felületesen viszonzom, fejemet alig megbiccentve.

A második vendéglő. Csatlakozni akar . . . Előre rohanok a nénit magammal hurcolva és ilyen módon vagy kétszáz rémesen rikító női kalapot és úri föveget állítok bástyaképpen közénk. Hasztalan. Ő követ, mint a rossz lelkiismeret Kaint, Hugó Viktor versében.

Iparcsarnok. Csatlakozni akar . . . Kétségbeesetten nézek az égre, segélyt esdve — és ah, szerencsésen belekapaszkodom a mentőkötélbe. Tudniillik belekapaszkodom a szemben jövő Biri és Anna nénibe. Oh, édes Biri néni, Anna néni! Még olyan fiatal ember nem járt ezen a földtekén, a ki öt percnél tovább kibirta volna az ő társaságukban. Aha, ő kelme visszadöbbent már is.

A harmadik vendéglő. Csatlakozni fog . . . Végem van, a néniknek eszükbe jutott, hogy otthon várják őket, hasztalan marasztaltam, elmentek. Istenem, máskor félóráig búcsuzkodtak, most alig egy percig. Védtelen vagyok.

A negyedik vendéglő. Mit tegyek? Hirtelen megállunk a fontaine lumineuse előtt, elbúvunk a nénivel egy termetes vidéki házaspár mögé és a színes vízoszlopok nézésébe merülünk . . . Abban reménykedem, hogy észrevétlen elhalad mellettünk. Hiú remény. Éppen ezt a megállapodást használja föl, hogy hozzánk csatlakozzék. Képzelhetitek, milyen nyájas tekintettel fogadtam.

Ah, mily kellemetlen korzó volt ez. No, és az a világító szökőkút! Nem tudom, mit bámulnak rajta úgy az emberek. Meg az a borzasztó katonazene! És azok az ízléstelen pavillonok, ez az egész kisszerü kiállítás . . . Igazán, kár, hogy ilyen rosszul sikerült az ezredéves kiállítás!

Keve.

Egy leendő háziúr. A francia hadseregben a napoleoni hadjáratok idején az a hit volt elterjedve, hogy minden ujonc a tábornagyi pálcát viszi magával a csatába és ha nem állítja meg pályafutásában valami ostoba golyó,

Budapesti alakok

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Beér*

Faure temetése **A semmitő törvényszék tagjai a gyászmenetben**

Jankó

A harmadik magyar mester, akit *Szana* Tamás az ő műtörténeti monografiainak sorozatában bemutat, egy szelíd életü, szerényen megvonult művész, akinek nevét mégis úgy ösmerte az egész ország, mint egy áldott jó barátét, aki hetenkint bekopogtat, hogy jóizü mókáival elmulattasson egy-egy féloráig. *Jankó* János, anelkül, hogy utána járt volna, igazán népszerü ember volt, rajzait a laikus is kiösmerte sok ezer közül. Ő volt az egyetlen humoros karakterrajzolónk, humorista a szó igaz értelmében. Nem az életfolyása, hanem a veleszületett tehetseg tette azzá. Ő maga is és vele együtt életirója, *Szana*, azt tartotta, hogy pályatévesztett talentum, aki nagyszerü genreképfestő lett volna, ha anyagi kényszer nem szorítja a szatirikus hetisajtó szakadatlan szolgálatába. *Szana* Tamás az ment megjelent monografiaban (Jankó János élete és munkái) szépen elmondja, hogy mennyire a hajlama ellenere rajzolgatta Jankó azt a tízezernél több rajzot az elclapokba, amelyek jellemzetességüknél fogva szinte kortörténeti értekük. A szelíd adomázó humor volt az ő igazi hangulata s neki mégis a mindent fölemesztő politikát kellett torzképekben illusztrálnia. A kenyér szoritotta őt erre a mestersegre s csak kevés időt engedtek neki arra, hogy tulajdonképpeni ideálja szavára hallgasson és a magyar nép életet mutassa be hűséges képekben. *Szana* az ő szep könyvében, amelyet tömérdek kép ékesit, kellemes és érdekfeszitő folyamatosságban mutatja be ezt a szelíd életet. Kevesen ösmertek Jankó művészetét és egyeniségét annyira, mint az érdemes szerző, kevesen nyujthatnak az ő megértéséhez több anyagot. *Szana* eltalálta a hangot is, amelyen a magyar közönséghez müveszi talentumról szólni kell. Nem száraz monográfia, hanem egy kellemes causeur műve ez a könyv, melynek azonfölül megvan az a becse is, hogy mint műtörténeti forrásmunka is mindenkor fontos lesz. Elegáns és könnyed előadása révén bizonyára utat talál az összes Jankó-amatőrökhöz, akik alatt az egész magyar közönség értendő.

—

Katonák. Irta Thury Zoltán. A napokban jelent meg Thury Zoltán nagy hatást elért szinműve, a *Katonák* nyomtatásban is. Annak idején bővebben foglalkoztunk a darabbal; most csak azt konstatáljuk, hogy Thury darabja mint olvasmány is nagyon érdekes. Sőt a nyelv szépségei még jobban érvényesülnek így, mint a szinpadon.

—

Új könyvek

Az *Uj Idők* szerkesztőségéhez az elmult héten a következő könyvek érkeztek:

Mikolth: Lidércfeny, költemények.

Brájjer Lajos: A vidéken, elbeszélések és rajzok.

Tissié: Az elfáradás és a testgyakorlás; franciából fordította *Csapodi* István, kiadta a Termeszettudományi Tarsulat.

Freycinet: A természettudományi megismerés alapjai; franciából forditotta *Salgó* Ernő. Kiadta a Termeszettudományi Társulat.

Karácsony Imre: Keletről, szemelvények az ujabbkori török irók müveiből.

—

MINDENFÉLE

—

Apponyi György gróf

A régi magyar konzervativ politika egyik legpregnánsabb kifejezője, az ország egykori kancellárja, Apponyi György gróf e hó első napján meghalt Eberhardon. Aktiv részt a politikában már regen nem vesz, pártjával egyetemben évtizedek óta eltünt a nemzet vezérlő törzskarából. Multja és élete már a história itélőszéke elé került, ahol immár meghozták a verdiktet, kegyelmesebbet, mint amilyent a kortársak gyülölete neki szánt. Apponyi György gróf kormányzata és politikája gyűlöletes volt a nemzet nagy zöme előtt, mert a föllendülő haladás és szabadságra való törekvés akadályának látta. Valóban, a szabadelvü ellenzék fegyvereit főleg Apponyi György gróf ellen köszörülte, aki az 1839—40-iki országgyülésen tünt föl először a főrendiházban, a konzervativekhez csatlakozott, csakhamar vezérük, majd alkancellár, később pedig kancellár lett. Mükődésének leggyülöletesebb ideje alkancellársága volt, mikor Mailáth gróf kancellár helyett kormányzott s minden eszközt fölhasznált a szabadelvü ellenzék megsemmisitésére. Az adminisztrátorok hirhedt kora az ő nevéhez fűződik, midőn harminckét vármegyébe adminisztrátort küldött, kik aztán az erőszak minden erejével, fegyverrel, vérrel, jogelkobzással, csellel egy időre le is győzték az ellenzéket. Ámde nem sok időre vethette vissza az avult rendi alkotmány ostromlóit. Csakhamar újra erőre kaptak s a februárusi párisi forradalom a régi rendszerrel egyetemben Apponyi Györgyöt is elsodorta a hatalomról. A szabadságharc alatt és a sötét abszolutizmus idején visszavonultan élt, de nem szünt meg figyelmeztetni a vezető köröket Magyarország jogaira, mely magatartásával sokat expiált multjából. Az októberi diploma után 1860-ban országbirónak nevezték ki s e minőségben kezdődött politikai életének második, az előbbinél szimpatikusabb szaka. Kinyitni segitette a politikai elitéltek börtönét, egyengette az utat az uralkodó és nemzet közeledese közt, féltékenyen őrködött a magyar igazságszolgáltatás függetlenségén és 1862-iki hires elaborátumában a jogfolytonosságot, a paritást, az ország területi épségének visszaállitását s a felelős magyar minisztériumot sürgette; ez az elaborátum állásába is került, melyről 1863-ban kenytelen volt lemondani. A kiegyezés létesitésével letért a politika hullámosabb vizeiről s csak olykor hallatta szavát a főrendiházban. Élete pályája most lezárult s azzal a tudattal hunyhatta be szemeit, hogy erényei és tévedései fölött a higgadt, a kor szellemet mérlegelő, a régi társadalmi viszonyokat boncolgató történetiró itél, kinek szava elfogulatlanabb a köztudatnál. Konzervativ elveiert kiméletlen harcot folytatott, de jó hazafi volt. Fia, Apponyi Albert gróf, a nemzeti párt vezére és az újabb idők parlamenti szónokainak egyik babérosa.

—

Franciaország elnökei. Ötven év alatt tízszer változott a párisi Elysée-palota lakója, ötven év alatt tíz kormányosa volt a francia állam hajójának. Rövid dátumok, amelyek arra mutatnak, hogy Párisban épp úgy szeretik a változatosságot a kormányzatban, mint a divatban. A legkülönfélébb egyéniségeket vitte be a francia nemzetgyülés az Elysée-palotába: a kalandor Napoleont, a tudós Thierst, a nyugodt Carnot-t, a milliomos Casimir-Périert, az elegáns Fauret. Most Loubet került erre a magas polcra, a tizedik elnök a rövid sorban. Lesz-e utána még egy, nem halászszák-e el a a királyi koronát a múzeumból az Orleánsok vagy a Bourbonok, ki tudja?

—

Uj Idők 1899. V. 10.

Jankó János

Kozocsa Sándor:

Régi magyar könyv-illusztrációk. Művészet 1937. 5. sz. 8, 9. l.

Fenti Siró-nevetőszemű király c. képének reprodukciójával

hogy a legmodernebb kivitelü női és férfi
ek és kérjük azok szives megtekintését.
unkával készitett jutányos árakon for-
ajlékony kivitelezése minden tekintetben

ett betéttel is készitünk.

maradtunk

kitünő tisztelettel

MAGYAR CIPŐKÉSZITŐK SZÖVETKEZETE

Jankó János

A nejdal c. kepének repr.

A Pesti Hírlap Vasárnapja

1934. júl. 8.

Cikk, archép.

Jankó János

Magyar Művészet

1934. 24. 31, 32,

(63)

Jankó János

Takács Mária: Jankó János; Magyar Művészek. ~~[illegible]~~ 1934. 31. l.

3

E. T. DeWald, THE STUTTGART PSALTER. Vol. I, the *Facsimi*

A facsimile of this famous manuscript (7x10¾ in.), reproducing its make-up and
the second of the series "Illuminated Manuscripts of the Middle Ages." The manu
trated on most of its 366 pages. The frontispiece gives a specimen of the color of the n
tributed to the ninth century, it reveals in its illustration a symbolic interpretation
curious and so unlike other illustrated psalters of the Middle Ages that Professor D
serted into the *Facsimile* a commentary on the pictures to elucidate an imagery that
wise be very difficult to understand. This is the first publication of a manuscript
tined to occupy a place in the history of mediaeval art comparable only to that of t
psalter in the University Library of Utrecht, whose miniatures will be published shor
volume of the series "Illuminated Manuscripts of the Middle Ages," also under the
Professor DeWald. A text volume, dealing with he development and significance of
tration in the Middle Ages with reference to the Stuttgart Psalter, is in preparation
author and will appear in 1931 or early in 1932.

Brochured and boxed, $20.00

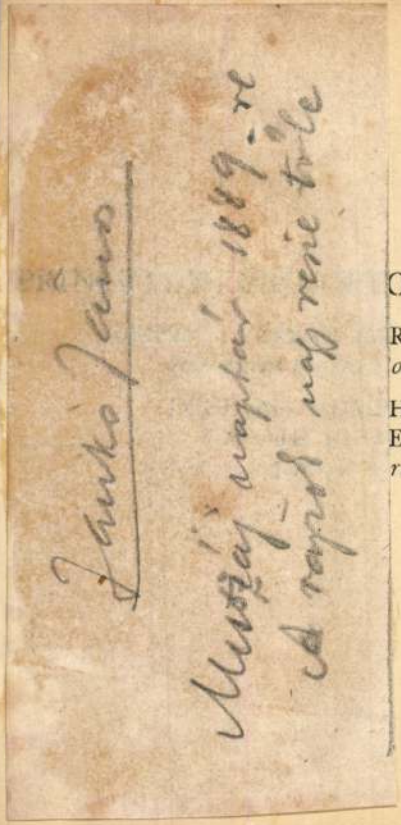

ON UNIVERSITY PRESS

RL W. HIERSEMANN
ontinent of Europe

HREY MILFORD
ERSITY PRESS
reat Britain

JANKÓ JÁNOS (1833—1896.) illusztrációi, rajzai elsősorban fametszetekben jelentek meg, de ismerünk tőle néhány kőrajzot is. A SzM. Graf. Osztályában őrzik egy lapját, amelyen négy kisméretű kőrajz van: humoros illusztrációk lehetnek. — Bibl.: Szana: Jankó János élete és művészete, Bpest . . . — Th-B. Kstlex. XVIII. 388. l.

ága

bor elnök-

Az ülé-

ban je-

án az

ertész

árok,

szky

árok,

echner

észek,

, Szőnyi

in.o.ta-

Jankó János

Új Magyarság Vasárnapja 1931 – jun. 16.

Jankó János: A magyar nóta születése

Jankó János

csekély kivitellel

rajzolta a Borsszem

Jankó 1872. évi folya-

mainak összes Egyri-

katuráit.

Jankó János

Irod

Sonkoly István

Péterfy Jenő mint műbiráló. Nagykőrös, 1937. 32. l.

Janko János

Lred

Prém József dr.

Magyar művészek
Magyar Salon

1886. apr.
62, 63. l.

életnek. Férj és feleség, kik elélnek egymás oldalán negyven-ötven évig a nélkül, hogy egyetlen komolyabb rosszaló szó, czivakodás, vagy pláne harag volt volna közöttük valamikor. Megmaradtak mostanáig az egymás iránti szeretetben s ma is épen úgy angyalomnak, édes fiamnak hívják egymást, mint a mézeshetek régmult napjaiban.

Csoda-e aztán, hogy két ilyen természet csendben, nyugodalomban tud megélni?! Megvan a maguk kis köre, hol vidám beszélgetés, örök jó kedély mellett truditur dies die. Néha betérnek hozzájok a pusztán keresztül utazó gazdatisztjei távoli majoroknak, «futó-vendégek», mint az alföldön nevezik őket. Ilyenkor van egy kis lótás-futás a háznál, hisz a magyaros vendégszeretet mindenekfelett elől való. Aztán odébb mennek azok is, miután a kasznár délutáni quaterka közben kikérdezte őket a rég nem látott mamár kora reggel, hetközben úgy estenden megérkeznek a kasznárlak «törzsvendégei», a szomszéd uradalombeli fiatal ispán, Érdy József s a nem távol eső vasutállomás ifjú főnöke, Blöck Géza.

Komoly. gondolkozó fő Érdy József. Az isten is gazdatisztnek teremtette. Magas, szélesvállú alak, érczes hang, határozott föllépés; e három kellék mindig nagy hatást gyakorol a puszták fiaira. Bevégzett jellem, telne a puszták iránti költészettel, regényességgel. Mint a legtöbb pusztán lakó ember, nem szereti a nagy társaságokat, hol szerinte soha sincs meleg kedély. Ha valaki nem hinné, hogy bátorsága kétségen felül áll, annak megmutathatná a katonai ezüst keresztet, melyet Boszniából hozott haza széles mellén s a melylyel egyébiránt nem szokott dicsekedni.

Társa középtermetű fiatal ember, kin meglátszik, hogy csak véletlen-

előbb beküldeni sziveskedjenek. — A tiszta jövedelem a magyar Akademia pénzalapjának növelésére fordittatik. A mű kapható szerkesztőnél mint tulajdonosnál, zöldkert-utcza 2. sz. alatt. Ára 1 ft. uj p.

△ Megjelent Szegeden: *„Nemzetgazdászati észleletek, különös tekintettel Szeged jövőjére.* Irta *Bodnár* István. A „Szegedi Hirmondó"-ban le czim alatt megjelent értekezés külön lenyomata. A munka jövedelme a balassa-gyarmati nemzeti iskola javára lesz forditandó. Ára 30 kr. ujpénz.

+ (*A Hevesmegyei gazdasági egylet Kenessey Kálmánnak*) a „Szegedi Hiradóban" megjelent „Arany szabályok" czimű koszoruzott művét 5000 példányban kinyomatta, s azt a földmivesek köz ingyen ki fogja osztani.

△ (*A „Győri Közlöny"*,) melly ezelőtt egy ideig Óvárott nyomatott, jövőre ismét Győrben fog nyomatni, s ezáltal előbbi alakját is visszanyeri. Ezután minden vasárnap- s csütörtökön reggel pontosan kiadatik, a mi a Győrben nyomatás által lehetségessé is válik. Főmunkatársa *Beöthy* Károly leend, ki a lap szellemi részét kezelendi. Jövőre a többszöri hirdetéseknél is engedni fog a beiktatónak bizonyos százalékot a dijakból.

+ (*A „Tárogató"*) masodik füzete is megjelent, következő tartalommal: gr. Schlick cs. k. táborszernagy életrajza, képpel. Az olaszországi háboru, összevont elbeszélésben, két képpel, mellyeknek egyike a buffalorai hidoni átmenetet, másika a castenedoloi főhadiszállást ábrázolja. B Benedek altágiában a lakosok számához mérve több lap jelenik meg, mint a legnépesebb s legmiveltebb német tartományban: Szászországban. Ellentett például hozhatjuk fel a nápolyi királyságot, mellynek félszigeti részében egyetlenegy politikai lap lát napvilágot; mig ellenben az annyira hanyatlott Spanyolország egy Madridjában csak politikai lap 22 jelenik meg.

+ (*A magyar népszinmű N.-Szebenben*), ugy látszik, igen kedves fogadtatásban részesül. Erre vonatkozólag a „S. Bote" közelebbi számában következőleg ir: „A magyar szintársulat vaudeville-előadásai a közönség részéről elismerésnek örvendenek, s méltányolva van mind a gond, mi a kiállitásra fordittatik, mind a buzgalom, melylyel egyes szinészek föladataiknak megfelelni törekednek. A „Vén bakancsos" és „Szökött katona" igen kielégitett. Tetszik nekünk ez a természethű és vonzó előadás, melylyel a működők, az erőteljes és erélyes magyar jellemet nemes gonolkozása és egyszerű, szeretetreméltó becsületességével ábrázolják." stb.

+ (*Fioretti k. a.*) ki legközelebb nemzeti szinházunknál vendégszerepelt, Sz-Pétervárra hét hónapra tizenhétezer forinttal van szerződtetve.

+ (*Rogert, a hires párisi dalművészt nagy szerencsétlenség érte.*) M. hó 27-én reggeli 7 órakor vadászni ment Villers-sur-Marneban levő mezei lakának parkjába. Itt, hogy egy sövényen átléphessen, jobb kezével puskája csövének nyilására támaszkodott. A fegyver e közben véletlenül elsült, és a lövés karjának alsó felét szétzuzta. Laborie és Huynier orvosok, kik rögtön odahivattak, az amputatiót kikerülhetlennek álliták. Roger azt bátran és szerencsésen kiállotta, s állapota jelenleg annyira megnyugtató, menynyire csak hasonló körülmények közt lehet. A műtét alatt, mint irják, chloroformot szivattak vele, s a szenvedő művész bódult állapotában hangosan énekelt. Fiorentino tárczairó, ki jelen volt, megigérte, hogy olly operaszöveget ir számára, mellyben mint Olaszországból hazatérő félkezü harczosnak lesz szerepe.

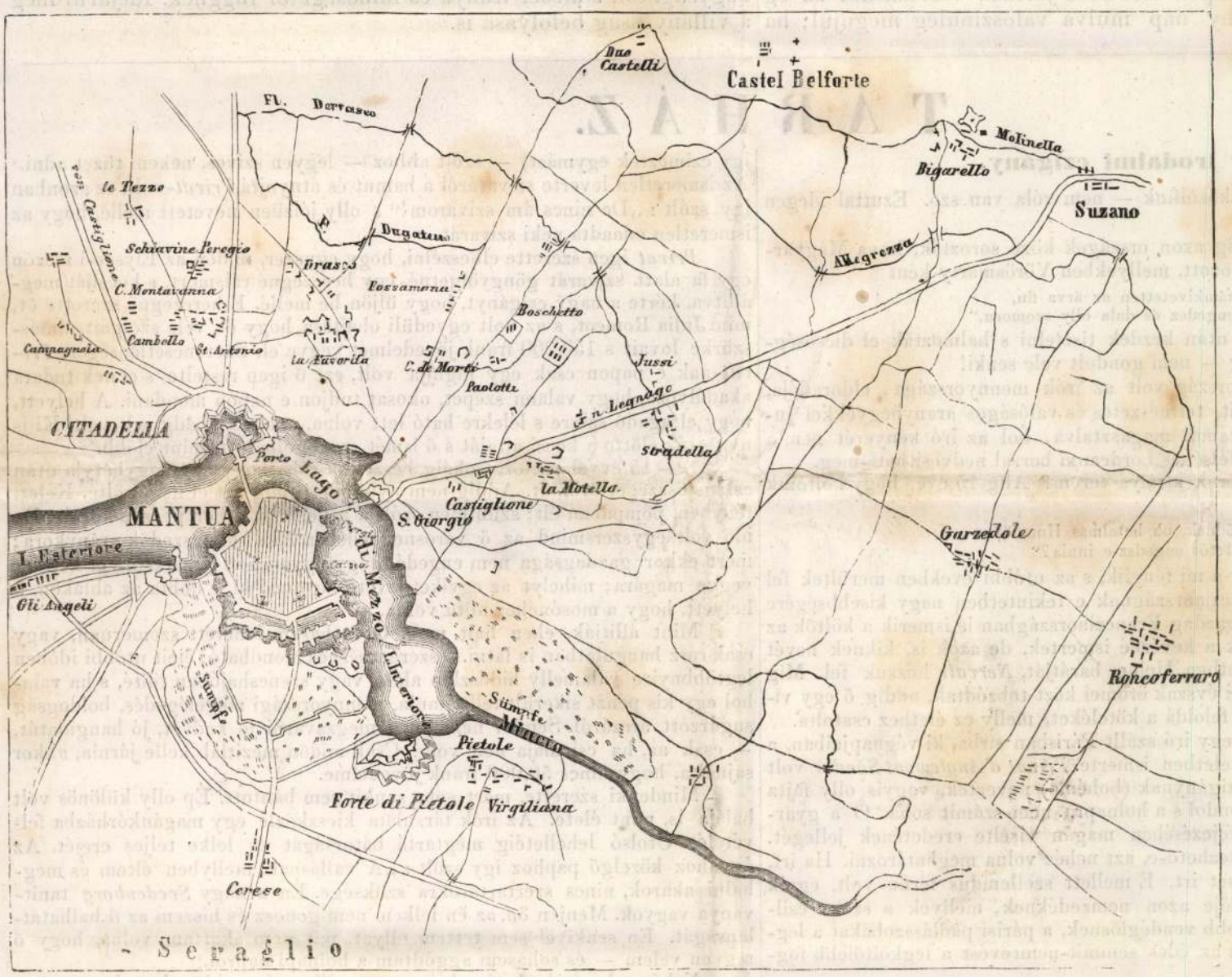

A mantuai vár térrajza.

A pályázat.) A pesti műegylet ez idei közgyülése határozata szerint *60 aranyból álló pályadij* tüzetik ki egy, a művészetről szóló magyar eredeti munkára. A pályakérdés e következő: „Irassék meg a magyarhoni művészet történelme, a jelescbb hazai (akár itt született, akár itt élt) művészek életirásával, s a művészeti iskolák rövid szabatos jellemzésének előbocsátásával, világos népszerű nyelven, s különös figyelemmel arra, hogy fiatal művészeinknek ezen munka által helyes önmivelődési irány adassék, s bennök nemes dicsvágy ébresztessék s tápláltassék. A pályanyertes jutalma az emlitett 60 aranyon felül minden, a munka eladásával származható nyereség, a nyomtatási költségek levonása után. A kéziratok idegen kézzel irva, s a szokásos módon az iró nevét tartalmazó bepecsételt, s jeligével ellátott levél kiséretében, mától számitandó egy évi határidő alatt a műegyleti irodába küldendők. Pest, julius 27. 1859. — Közli *Ritter Sándor*, egyleti titkár.

bornagy rövid ébetrajza, képpel. Napoleon táborkara. A franczia vontcsövü ágyu, rajzokkal; ugyan illy ágyu elfoglalását ábrázoló kép. Tarka képek (jellemvonások, adomák, apróbb események a jelen hadjáratból.)

+ (*Humboldt Sándor könyvtárát,*) mellyet a boldogult hü cselédjére hagyott, a porosz udvarnál levő angol követ, Wright 40,000 talléron megvette.

+ (*Mellyik a világ legnagyobb lapja?*) Eddigelé a „Times" volt szerencsés a világ legnagyobb lapjának tartatni; azonban jelenleg e tisztességet másnak kellett átengednie. Ugyanis a new-yorki „The constellation" czimü szépirodalmi heti közlöny kiadója, az amerikai függetlenség napjának (jul. 4,) ez idei ünnepére a fenczimzett lapnak egy óriási mellékletét inditá meg, mellynek ive 8 láb 4 hüvelyk hosszu s 6 láb széles. Negyedrétre van összehajtva, s igy 8 oldalt foglal magában. Minden oldal 13 hasábból áll, s minden hasáb 4 láb hosszu ugy, hogy az egész lap összes szedetének hossza 416 láb. A papirosnak, mellyre nyomatik, rizmája 3 mázsát nyom s 60 dollárba kerül. Az óriás lapot 28000 példányban adták ki s példányát fél dollárjával (1 pft.) árulták. Czime „Az öröm külön lapja;" tartalma szépirodalmi és elmefuttatás.

+ (*A hirlapirodalom Norvégiában*) olly magas fokra emelkedett, hogy Franczia- és Angolorszagot kivéve, tán minden más európai városnak előtte áll. Itt a melly városkának 2—3000 lakosa van, már lapjának (és pedig határozott szinezetü politikai lapjának) kell lenni. Kiszámitották, hogy Norvégiában a lakosok számához mérve több lap jelenik meg, mint a legnépesebb s legmiveltebb német tartományban: Szászországban. Ellentett például hozhatjuk fel a nápolyi királyságot, mellynek félszigeti részében egyetlenegy politikai lap lát napvilágot; mig ellenben az annyira hanyatlott Spanyolország egy Madridjában csak politikai lap 22 jelenik meg.

+ (*Szép tehetségü ifju festőnk, Jankó,*) mint a Nővilág irja, egy itt keresztülutazó porosz udvari tanácsostól megbizást kapott egy tiszai jelenet lefestésére. A tanácsos személyesen tanuja volt, a mint Szeged mellett több leány és menyecske egy pórlegény által lelocsoltatván, ezt visszalocsolta. E jelenet lefestésével bizta meg az ifju művészt, s a vázlat, mit ez szeme előtt rögtön elkészitett, várakozáson felül kielegité őt. A tanácsos ur biztositá Jankót, hogy a kép sikerülése esetében azon befolyást, melylyel hazájában bir, fel fogja használni a magyar festőművészetnek a külfölddeli megismertetésére, és lehetőleges terjesztésére. Reméljük, hogy az ifju művész, ha képe elkészül, be fogja azt mutatni a közönségnek a műegyleti képtárlat utján.

+ (*Az alkalmi poéták Párisban*) rettenetesen haragusznak a békekötésre, miután e miatt az ő „hazafiui" darabjaikat a szinházban eltiltották. Szerzők ugy mint igazgatók folyamodtak Fould urhoz, az államminiszterhez, kárpotlásért, ki azonban azt mondta nekik, hogy: majd ha fagy.

követ. Ha a légben fehér vonalokban gyapotpehelyhez hasonló felhök képződnek, szelünk s valószinüleg esönk is lesz. Ha az ég egészen be van borulva, s alább kis barna felhödarabok uszkálnak, ez biztos jele az esönek, melly hihetöleg tartós lesz. Kettös felhötödulat mindig esöt, s nyáron zivatart jelent.

Ha szép nap után a fü nagyon harmatos, bizonyosak lehetünk benne, hogy a következö nap is szép derült lesz; ellenkezö esetben, s ha szél nem fú, az eső nem fog elmaradni. Az alkonypir szép idö jele; de ha e pir a láthatár felett nagyon magasan elterjed, történjék ez este vagy reggel, vagy szél lesz, vagy eső, vagy mindakettö. Ha a lég esös idöben tengerzöld szint nyer, az eső növekedik.

Ha a levegö ködös, s a napot elhalványitja, vagy ha éjjel a hold és csillagok homályosan fénylenek s a holdnak ugynevezett udvara van, bizonyosan esöt kapunk. Ha a nap leszálltakor halványnak tünik fel, vagy felhök mögött nyugszik le, rosz idöre számithatunk. Ha a hold halvány és zavaros szinü, eső lesz; ha veres, szelet, s ha derült idöben természetes szinében látszik, szép idöt várhatunk. Ha egész hónapon esös idök járnak, változáskor az ég kiderül, de az eső nehány nap mulva valószinüleg megujul; ha azonban az egész hó átalában szép napokból áll s változáskor eső esik, ugy a szép idö négy-öt nap mulva gyanithatólag visszatér. Ha a lemenö napot aranyszinü, s biborszinü vonalok kisérik, a következö nap derült lesz.

Ha a szél irányát gyakorta változtatja, az eső meglehetöser bizonyos. Ha fordulása a nap utját követi, szép, ellenkezö esetben rosz idöt várhatunk. A szél sipolása vagy zugása biztos jele az esönek. Északi fényre meleg napok után közönségesen hideg áll be. A csillaghullás szelet jósol.

Eső elött a fecskék alant repülnek; az ebek álmosak lesznek és sok füvet esznek; a vizimadarak sokat bukdácsolnak, a halak nem kapkodnak a horog után; a legyek nagyon erőszakosak; a békák ide s tova mászkálnak; a vakondok, hangyák, méhek nagyon tevékenyek; a madarak alant repkednek rovarok után; a sertések, juhok és szarvasmarhák kedvetlenek, s az ember némi nyomást érez kedélyére.

A légköri tünemények számtalanok, s leginkább a kigözölgés nagyságától, s a szél iránya és minöségétöl függnek. Idejárul még a villanyosság befolyása is.

TÁRHÁZ.

Egy irodalmi czigány.

Meg ne ijedjen senki közölünk — nem róla van szó. Ezuttal idegen földön tapogatózunk.

Németországot is sokáig azon országok közé sorozták, hova Magyarország is az első sorban tartozott, mellyekben Vörösmarty-ként

„Jár számkivetetten az árva fiu,
Dalt zengedez és dala olly szomoru,"

azaz, hol az irót csak halála után kezdék tisztelni s halmozták el dicsöséggel, babérral, életében pedig — nem gondolt vele senki!

Sokáig csak Francziaország volt az irók mennyországa, eldoradója, melly ezek arany gondolatait, természetes és valóságos aranyhegyekkel jutalmazta; ez volt azon hazának magasztalva, hol az iró kenyerét nem a nyomor könyével, hanem a felséges bordeauxi borral nedvesitheté meg.

Hát nálunk, a hol a borok királya terem? Alig 15 éve, hogy költöink királya igy kiálta fel :

„Költödnek, oh hatalmas Hunnia,
Légyétetöt engedsz-e innia?"

De nem mind arany az a mi fénylik, s az utóbbi években merültek fel ott is tények, mellyek Francziaországnak e tekintetben nagy kisebbségére szolgáltak. Kitünt, hogy a gazdag Francziaországban is ismerik a költök az éhség nyomorát, és nem csak a kevésbé ismertek, de azok is, kiknek nevét mindenki ismeri. E tekintetben Heine barátját, *Nervalt* hozzuk fel. Mig Páris fényes termeiben a téli évszak örömei közt tobzódtak, addig ő egy viharos éj alatt, saját kezével feloldá a köteléket, melly ez élethez csatolta.

Ujabban pedig ismét egy iró szállt Párisban sirba, ki végnapjaiban, a szerencsét, jólétet csak képzeletben ismerte. *Privat d'Anglemont Sándor* volt az, kit Párisban irodalmi czigánynak (bohéme) neveztek, vagyis olly fajta egyénnek, ki csak a mára gondol s a holnapra nem számit soha. Ő a gyarmatokon született s arczkifejezésében magán viselte eredetének jellegét. Hogy voltaképen irónak nevezhető-e, azt nehéz volna meghatározni. Ha irt, jól irt, csakhogy igen keveset irt. E mellett szellemdus férfiu volt, egyik utólsó és elkésett képviselője azon nemzedéknek, mellyek a széles csillagos eget s a napot, a legjobb vendéglősnek, a párisi padlásszobákat a legczélszerübb irószobáknak, és az édes semmit-nemtevést a legköltöiebb foglalkozásnak tarták.

Szenvedélyes enyelgő, henyeségből szemlélődő, mindig és folytonosan majd egy kötet verset, majd egy kötet prózát volt kiadandó. Szokása volt mondani, barátai csak arra valók, hogy rólok könyvet irjon, hogy könyveihez tárgyat szolgáltassanak neki, s e mellett szerette ugy láttatni, mintha ő nem is tudna a tollal bánni. De ez csak kaczérkodás volt részéről, mert ő a *Siécle* lapban, azután egy „Industrie inconnus" (Ismeretlen ipar) czimü, általa közrebocsátott könyvben, igen érdekes olvasmányokat nyujtott a közönségnek, mellyek telvék kedélyességgel, gunyorral és igazsággal. Az olvasó érezte, hogy e torzképek szerzöjében jeles irói tehetség lappang; de szomoru hajlama a könnyelmü életmódhoz, a semmit nem tevés szenvedélye szárnyát szegé tehetségének, melly különben felküzdötte volna magát az őt megillető helyre.

Az „irodalmi czigányság" egyik feltéte a szellemdusság, melly jogot viv ki ennek gyakorlására, sőt elismerésére. Francziaországban a szellem : mesterség; a szellemdus férfiu ott nincs foglalkozás nélkül. *Privat d'Anglemont* is szellemdus volt s ebben szabadalmat birt. Legnagyobb hibája volt azonban, hogy néha a szegénység cynismusát szerette mutogatni.

Egyszer meglátták, midőn épen *Milland* szállodájának rácsozatáról egy késsel az aranyat vakarta le. „Mit csinál ön?" kérdé valaki. „Hagyjon békét, Millandtól száz sous-t veszek kölcsön."

Egy téli éjen 1849-ben, reggeli 3 órakor, a Caroussel-tér egy ajtaja alatt összeütközött egy férfival. „Bocsánat, polgártárs (még akkor a párisiak igy czimezték egymást) — szólt ahhoz — legyen szives, nekem tüzet adni." Az ismeretlen leverte szivaráról a hamut és átnyujtá *Privat*-nak; ez azonban igy szólt : „De nincs ám szivarom!" s olly jóizüen nevetett mellé, hogy az ismeretlen odaadta neki szivarát.

Privat igen szerette elbeszélni, hogy egyszer, midőn az Elysée-i mezőn egy fa alatt szivarát göngyölgetné, egy herczegné ráismert, s kocsiját megállitva, kérte a nagy czigányt, hogy üljön be mellé. E herczegné szerette őt, mint Julia Romeot, s az volt egyedüli ohajtása, hogy őt, vele szolgáit, almásszürke lovait s 150,000 frank jövedelmét vegye el. Szerencsétlenségére *Privat*-nak e napon csak egy ingujja volt, ezt ő igen restelte, s ennek tudata akadályozá, hogy valami szépet, okosat tudjon e napon mondani. A helyett, hogy elragadó szivre s lélekre ható lett volna, unalmas, bádgyadt volt. Ki is nyitották előtte a kocsi ajtaját s ő ismét gyalogolhatott, mint előbb.

12—15 évvel ezelőtt sokáig beszélték róla, hogy egy nagybátyja után csinos összeget örökölt. Addig nem nyugodott, mig azt el nem költé. Keleti fényben, pompában élt; szüntelen szólt a zene, folyt a bor, pezsgő körüle. Ez idő volt egyszersmind az ő városnegyedében lakó rongyszedők aranykora; mert ekkor gazdagsága nem engedé, hogy ugyanazon himzett inget kétszer vegye magára; mihelyt az egyiket leveté, azonnal ki is dobta az ablakon, a helyett, hogy a mosónéhoz adta volna.

Mint állitják, éhen halt meg. Őt sohasem lehetett szomoruan, vagy csak rosz hangulatban is látni. Ő szerencsésnek mondható; éjeit utóbbi időben legtöbbnyire valamelly hidoszlop alatt, vagy szeneshajóban tölté, s ha valahol egy kis pénzt sikerült felhajtania, mennyországi megelégedés, boldogság sugárzott arczáról. Semmi nem birta megzavarni jó kedvét, jó hangulatát, — csak az, ha csizmája nem volt! Csak midőn mezitláb kelle járnia, akkor sajnálta, hogy nincs 50,000 frank jövedelme.

Mindenki szerette, mert soha senkit sem bántott. Ép olly különös volt halála is, mint élete. Az irók társulata kieszközlé egy magánkórházba felvételét. Utolsó lehelletéig megtartá bátorságát és lelke teljes erejét. Az ágyához közelgő paphoz igy szólt : „A vallásnak, mellyben éltem és meghalni akarok, nincs szertartásokra szüksége. Én a nagy *Svedenborg* tanitványa vagyok. Menjen ön, az én lelkem nem gonosz és hiszem az ő halhatatlanságát. En senkivel sem tettem ollyat, mit nem akartam volna, hogy ő tegyen velem — és sohasem aggódtam a holnapi napról."

Nehány barátjával társalgott azon pillanatig, midőn hangja megtört, s akkor e szavakat mondta : „Tegyétek kezeimet keresztbe mellemen, nyujtsátok ki lábaimat, s aztán hagyjatok egyedül; jő a halál, össze akarom szedni magamat." Ezek voltak utolsó szavai, s fél óra mulva nem élt többé.

Boldog ember! s mégis — szegény „irodalmi czigány!"

Irodalom és müvészet.

+ Megjelent :„*Vadászat mestere*„ önképző gyakorlati utmutatás a vadászat kedvelői számára, vagyis rövid foglalatja mindazon elméleti szabályoknak, mellyek megtanulása mellett a vadászatot bárki a siker gyönyörével gyakorolhatja. Saját és egy ötvenéves vadász tapasztalatáiból, s jeles kutfők nyomán irta *Cserszilvásy* Ákos. Pest, 1859. Kiadja *Heckenast* G. 8-rét 277 lap. Ára 1 ft. 50 kr. ujpénz. A vadászat nemes időtöltés, melly nálunk is mindenkor kedves volt; hiszszük azért, hogy e munkának nagy kelete lesz.

+ (*Szathmári Károlytól*) nemsokára egy regény fog megjelenni e czim alatt : „*Izabella.*" — *Abonyi* Lajos is dolgozik ez uj regényen, mellynek legérdekesebb alakja „a népdalok egyik hőse" leend. — Hát a „Népdalok könyve," melly már a mult nyár óta készül, mikor lát napvilágot? Tán felelhetne a kérdésre valaki egy fölkiáltással.

+ (*Hindy Árpád az „Ibolyák"*) czimű költeményfüzér szerkesztője, fölkéri ivtartóit, hogy miután a nevezett mű kikerült a sajtó alól, iveiket mi-

Jankó János

Takács Mária: Jankó János. Budapest 1936
c. művét ismerteti
Balás Piri László

MAGYAR MŰVÉSZET
1937. 64, 65. l.

KTATÁSÜGYI MINISZTERIUM.

---------- osztály.

Egyuttal elintézett szám: ----------

Kapcsolatos szám: ----------

Határidő:

Kiadóba érkezett: ----------

Letisztázta: ----------

Egyeztették: ----------

Elküldés napja: ---------- Elküldte: ----------

Az iktatókönyvben kivezette: ----------

Irattárba érkezett: ----------

Elintézés:

Határidő:

«Szent Anna vértanusága.»
Domenico Tintorettó (1562—1637).

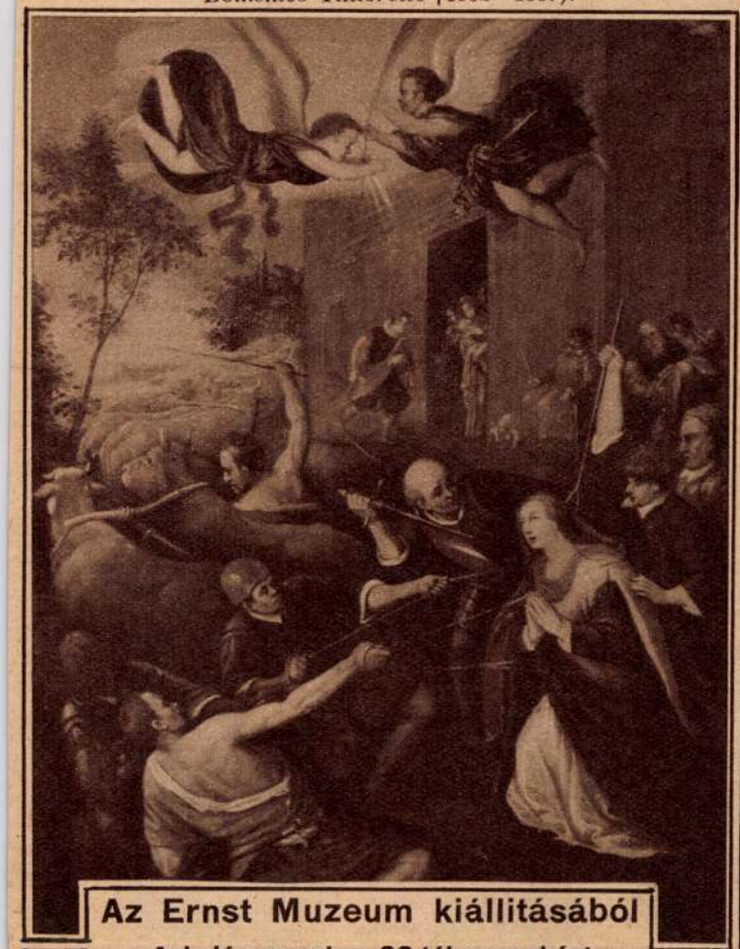

Az Ernst Muzeum kiállításából

Aukció november 26-tól naponként délután fél 4-től

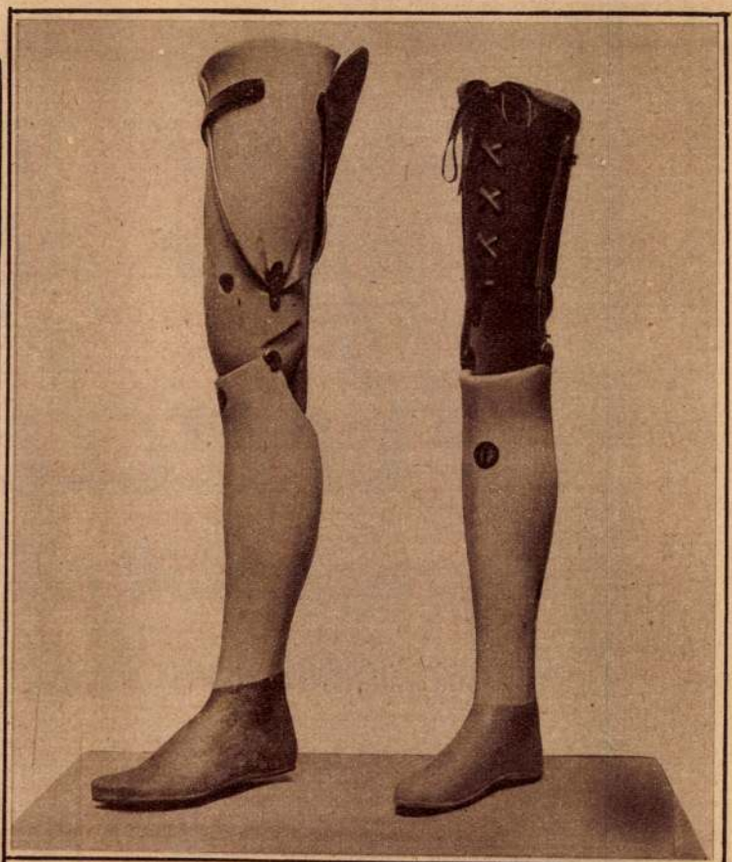

Műlábasok megváltója a képünkön bemutatott amerikai Marks-műláb, amely összetételénél fogva nem törhet és viselője akár a tánc, korcsolyázás vagy a kerékpározás sportjának is hódolhat. A világ e legtökéletesebb műlábát Szikla műszergyáros, VIII., Rákóczi-ut 19. gyártja egyedül Magyarországon.

«Parasztmulatság.» Jankó János (1833—1896.)

Jankó János

Magyar mosoly — magyar könny

Megjelent

Krudy Gyula

összegyüjtött munkáinak 10 kötete

A magyar romantika hőskorának édes-bús regényei

Athenaeum

FELELŐS KIADÓ: SÁRKÖZI GYÖRGY

A LEGNAGYOBB KÖNYVSIKER.

10 gyönyörü vászonkötésü kötet ára 82 pengő. *Kapható rendkivül kedvező havi részletfizetésre is.*

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat mélynyomása.

ásatások

Jankó János

Országgyülési Naptár 1870-re.
Az országgyülésre vonatkozó s más érdekes közlemények kel. Szerkeszti *Szemes Pál.* (Az országgyülési képeket mintegy 50 arczképpel — rajzolta *Jankó.*)

Vas. Ujs. 1869
572. l.

Lebbencsleves. Nagy Andor fényképe.

tervvel nagyon hamar kudarcot vallott. Ábrándozott arról is, hogy kis gazdaságot vásárol szülőföldjén, Tót-Komlóson és félig abból, félig művészetéből fog élni. De ez a terv is mindenkorra puszta ábránd maradt. Beletörődött tehát sorsába, pesti lakos maradt és itt fejezte be életét a millenium évében.

Negyven évi munkássága alatt külön egyéni stilust alakított, nem ugyan festésében, amelyet abbahagyott, hanem humoros tollrajzaiban. Ez a stilus nem nagyigényű, olyan egyszerű és szerény, olyan hivalkodás nélkül való, mint amilyen egész élete volt. Rajzai vonalrajzok, olyan értelemben is, hogy legjobb darabjain alig veszi igénybe a fény és árnyék hatásainak lehetőségeit. Éppen nem festői, hanem minden mondanivalóját az egyszerű vonalra bízza. Ez a vonal pedig egyenletes, sehol sem vastagodik vagy vékonyodik, sehol sincs külön nyomatéka. Puritán egyszerűséggel halad tova, mint maga az ember, aki húzta. A háttereket lehetőleg kerüli, neki maga a figura fontos és ebben is annak jellemzése. Rajzain itt is, ott is felötlik, hogy évek hosszú során át ritkán volt alkalma a közvetlen tanulmányrajzra, tollának legtöbb műve tehát inkább emlékekből szövődik össze.

Kitünő jellemismerőnek bizonyult és ezen a téren valóban alig akadt párja idehaza ebben a technikában. Ez a ritka erő párosult benne a meleg kedéllyel, amely életnézésének, felfogásának különös kedvességet kölcsönöz. Reális életfelfogása messze elkülöníti az ő népi alakjait a kor legtöbb más festőjétől. Akkor még divatban volt, főképp a hatvanas években, a falu népét szalonképessé kikészíteni, mihelyst festésről, rajzolásról volt szó. Makulátlan tisztaságban, színészi pózban jelentek meg a kiállítások falain, mozdulataik betanult mozdulatok voltak, a jeleneteket pedig valami németes szentimentalizmussal igyekeztek a festők fűszerezni, amit Bécsben tanultak el s ráhúzták a magyar falu népére, amely pedig semmiféle szentimentalizmust nem ismer. Az eféle parádés kikészítés ösmeretlen Jankó János élete művében. Ő kurtán, egyenesen ragadta meg a falu népét, adta olyannak, amilyennek két szemével látta, hogy úgy mondjam: pongyolában, rendes életük közepette. Innen tipusainak tősgyökeressége, magyaros zamatja, amit a hatvanas éveknek egyetlen más művésze sem ért el. Ez a nagy és meleg közvetlenség és a falu világának ez a hamisíttatlan zamatja különös varázzsal hatott. Természetesen csak azokon a rajzain, amelyekhez a tárgyat és jeleneteket egészen szíve szerint választhatta, amelyekhez érzelmi köze volt. Zamatos tősgyökeressége meglepő erővel hatott: a közönség meghitt, neki való, hozzá közel eső, nyájas, jóízű rajzokat kapott tőle, amelyek úgy hatottak, mint e kor egyetlen más festőjéé sem. Illő tehát, hogy legalább e pár szóval megemlékezzünk a rajztoll igazi humoristájáról, abból az alkalomból, hogy éppen egy évszázad választ el minket az ő születése évétől.

Nagyanyám

Vállát teríti puha régi kendő,
Öreg szeméből hetvennyolc esztendő
Bölcs szeretete árad szerteszét.

S míg fürge tűi szaporán táncolnak,
Haján a napfény színezüstté olvad
S megsímogatja két eres kezét.

Oh, lássam soká napos ablakában
Imádkozni és dolgozni vidáman
Ég s föld között megosztva életét.

S késsék nagyon a szent, végső lehellet,
Maradjunk, Isten, mi még egymás mellett:
Hadd vezetgessen bennünket Feléd.

HORVÁTH KÁLMÁN

A növényvilág különlegességei. Páfrányfák, amelyek Ausztrália nyirkos vidékein áthatolhatatlan bozóttá sűrűsödnek. Míg nálunk a páfrányok legnagyobbjai is legfeljebb 1—1½ méter magasra nőnek, Ausztrália meleg és párás erdeiben hatalmas fákká fejlődnek és így képet adnak arról, hogy milyen lehetett az Európát elborító őserdő oly régi időkben, amikor virágos növények még nem voltak és a nyirkos rengetegek páfrány- és surló-fákból állottak. Az ausztráliai páfrányfák utolsó maradékai ennek az ősvilágnak

Vér, könny, szerelem

— Elbeszélés —

Irta: **Székely Tibor**

A fiatalember az elsötétített, hűvös szoba mélyén ült és rádiót hallgatott. Könnyű zenét közvetített éppen a budapesti leadó, ez pedig nem tudta annyira lekötni a fiatalember figyelmét, hogy közben ne foglalkozhatott volna mással is. Olvasott tehát, mialatt a zenét is élvezte, sőt, olvasás és zeneélvezés közben még arra is jutott ideje, hogy hanyattdőlve a diványon, a félig lehúzott roletta alatt átleselkedjék az udvari folyosó tulsó oldalára, a szemközti ablakokra. Odaát, a függöny mögött ugyanis időnkint egy nőalak jelent meg, könnyű és fürge mozgással. Ez a nőalak a fiatalember ideálja volt s a fiatalember azt számítgatta magában, hogy körülbelül tíz perc múlva elérkezik a megbeszélt idő, amikor látogatást tesz a szemközti lakásban.

A négyemeletes bérház némán és fülledten állott a nyárdélutáni napsütésben. Leheletnyi hang sem szállott fel az udvar felől. Csak a rádió muzsikált a szobában. A fiatalember halk lábdobogással követte Rossini Tell Vilmos-nyitányának ütemét és közben helyeslően bólogatott, olvasmányának egy-egy mondatára.

Egyszerre, éppen akkor, amikor a zene a viharos részlethez érkezett, csattant valami. Azután, kisvártatva két ujabb csattanás hallatszott. A zene harsogásában körülbelül úgy hangzott ez, mintha széket döntöttek volna fel a szomszédban. A hang azonban mégis tompábbnak és mélyebbnek tünt, mint amikor valami kemény tárgy zuhan a padlóra.

— Revolver? — kapta fel fejét a fiatalember, de nyomban elkergette magától ezt a gondolatot.

A szomorú, szürke bérház a legkispolgáribb, legszerényebb épület volt az egész utcában. S a ház karaktere valami rejtelmes módon, elválaszthatatlanul összeforrt a lakói jellemével is. Szinte lehetetlenség volt, hogy ebben a házban revolveres tragédia történjen.

Hirtelen azonban zavaros lárma kavarta fel a levegőt. Ijedten futkosó lábak dobogtak, halálos rémület szállt át a falakon, a levegő nyögött és sóhajtozott. Egy női hang rikoltozott, lélektelenül:

— Segítség! Segítség! Rendőr!

A fiatalember rántására a roletta felszaladt az ablakon. Odakint, a folyosón csapzott hajjal, tépett ruhában, eszeveszetten futkosott a szomszédos lakásban szolgáló takarítónő. Az asszony arca viaszsárga volt, balkezét a füle mögött, a nyakához tapasztotta. Tenyere alól sötétpiros, sűrű vér folyt.

— A férjem rámlőtt . . . Bent van a lakásban . . . Hívjanak rendőrt! Ne hagyjanak így . . .

A kiáltozásra valamennyi udvari ablak megtelt emberfejekkel, amelyek a revolverhez és vérhez illő elszörnyedéssel tekintettek az asszonyra, mintha egy Shakespeare-drámát néztek volna a Nemzeti Szinház páholyaiból.

Az emberek hihetetlenül ostobák tudnak lenni, ha akarnak. Most például, mindenki úgy viselkedett, mintha egyáltalán nem értette volna, hogy mi történt. Az asszony hiába rimánkodott, hiába mutogatott a lakás felé és hiába mutatta meg vérző sebét: az ablakokat megtöltő emberarcok megható tájékozatlansággal tekintettek egymásra. Ha ugyan-

Onkuna, Jedeles MV monogrammal. Rajta virágot tartó nő vésett képe. Mag. 25 5 cm. Augsburg, XVII. század.

Gerevich PA, 2601.

Jankó János

Tisza portréja,

Fővárosi Képtár

Repr.-

Magyar Művészet

1925. 216 l.

Jankó János

Petrovics M. M.

107. l.

31

JANKÓ JÁNOS: FALU VÉGE. (1886) *Fővárosi Képtár.* Színmagyar zuga a világnak, szinmagyar levegő és élet. A fák növése, a felhők járása, a világítás sajátos jellege, a fák közül kikandikáló fehér házacska — mindez olyan meghitt és otthonos hangulatot teremt, hogy akárhol a világon látnánk ezt a képet, nyomban éreznénk, hogy otthon vagyunk. Jankó János (1833—1896), a híres karikatúrarajzoló, Sanyaró Vendel, Tojás Dániel, Mihaszna András stb. alakjainak megteremtője, úgy átérezte a magyar föld és élet eredetiségét, hogy ebben a tekintetben alig van párja festőink között.

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

SZEPT.-OKTÓBER

30 nap — 40. hét

26 Vasárnap	
27 Hétfő	
28 Kedd	
29 Szerda	
30 Csütörtök	
1 Péntek	
2 Szombat	

Jankó János

cvód

Vas. Ujs. 1897. 379. l.
(Tótkomlós; képekkel)

fenti szülőhelye

VESZPRÉM

Gizella-kápolna

Kéne VL 1863, 432 l.

Jankó János

vrd

Tábori Kornél: Magyar humor. Pesti Napló 1913. márc. 23. (Képekkel.)

U. 538, 539.
542, 543

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Janko János

Ivod

Vas. Ujs. 1916. 634-l.
(Ágai Adolf. 1836–
1916.)

MAGYAR KÉPZŐM

HÁROM, EGYENKÉNT NEGYVEN ÍVES KÖTETBE
SZOBRÁSZOK, FESTŐK, GRAFIKUSOK, ÖTVÖSÖK

TIZENÖTEZER MAGYARO

MEGJELENIK A NAGYMÉLTÓSÁGÚ VALLÁS- ÉS

SZERKESZTIK: **SZENDREI JÁNOS DR.**, MINISZTERI TANÁCSOS, A M. TUDOM
ÉS **SZENTIVÁNYI GYULA**, LAPSZERKESZTŐ (L

MÉLYEN TISZTE

Még az idén okvet

MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK

Janko János

Karikaturista

Szód

Koszorn. 1879. II. 277/5

(– 280.

archeppel)

VASÁRNAP

1

Kath. F. 1. Ellgius
Prot. F. 1. Eliza

HÉTFŐ

2

Kath. Bibiana vt.
Prot. Aurélia

KEDD

3

Kath. X. sz. Ferenc
Prot. Olivia

SZERDA

4

Janko János

Petőfi egyetlen hiteles-
nek tekinthető arcképe,
ceruzarajz az egyetlen,
azóta megsemmisült
daguerrotipiáról, fen-
titól.

Repr.

Gerevich Tibor – Genthon

István: A magyar tör-
ténelem képeskönyve.
Bpest, 1935. 205. l.

Jankó János

A pesti hordárok, életkép, fametszet. 10
A pesti sorsjegy árus, " " " 11.)
~~[illegible]~~ Női pinczérek, " " " 12.)

10. Hazánk sa Külföld 1867. év. 789 l.
11.) " " " 809 "
12.) " " " 824 "

Jankó János (irodalom)

Szépművészeti Múzeum irattára. 626/1917. sz.

...zás nem olyan
...sen gondolják. Igaz, hogy
...nak az első osztály menetjegyét
... megváltania s ezenkivül 20—30 százalékot fizetni a hálókocsi használatáért, végül távolabb menve, a vonat étkező-termében kénytelen az ember étkezni: de ezeket a külön kiadásokat teljesen megtéríti a gyorsaság. Budapestről Bécsbe 4, Belgrádba 6, Orsovára 9 óra alatt ér el az utas; egyetlen nap 3—4 országon futhat át. Ezért a villámvonatot ma már nemcsak gazdag urak használják, hanem üzletemberek is, a kik legjobban tudják, hogy mindenek fölött legdrágább az idő.

A villámvonat rendesen csak hét kocsiból áll, melyek egyike-másika különben sokkal nagyobb a rendesnél s a nemzetközi hálókocsi-társaságnak a mi fővonalainkon nagyon ismeretes kocsijaihoz hasonlít, csakhogy azoknál dísze-

szekrénynyel, lesu...
törölközővel és vize...
goni fából vannak
igen csinosak. Min...
szellőztető-készülék...
hálók, függönyök és
vak. Az ágy igen tisz...
is elegáns. Valóság...
utas, mintha fogad...
kívánja, behozzák, a...
frank, rendesen a ...
költeni.

Még érdekesebbek
főző-kocsinak közep...
vaskemence; ennek
ják, melyekben a ko...
neműek s fűszerek v...
asztalok. A tűzhely...
hogy az ételek elké...

Daguerreotypia után rajzolta Jankó János.

PETŐFI SÁNDOR.

IVONAT.

k leggyorsabb és leg-
álunk azok a villám-
melyeket a brüsszeli
társulat rendezett be
rgalmi pontjai között.
at ily vonat megy át:
Bécsen át Ostendébe,
20 perczkor Belgrád,
15 perczkor Orsova,
Bécs-Ostende, péntek
Belgrád, vasárnap éjjel

12 órakor Orsova felé. Mind a hat vonat a páris-konstantinápolyi úgynevezett *keleti express-vonat* része, de ezenkívül vannak rendszeres express-vonatok Szent-Pétervár és Ostende között Berlinen át. Berlintől Milanóig Münchenen át, Kölntől Lisszabonig és Gibraltárig Párison és Madridon át, és még számos kisebb mellékvonat, melyeknek közös jellegük az, hogy a gyorsvonatoknál is nagyobb sebességgel haladnak, csak a főhelyeken állanak meg s aránylag igen kevés utast visznek, de ezeknek nagy kényelmet biztosítanak minden tekintetben.

Jankó János

* *Jankó János* a három hazai élclap rajzolása mellett koronkint a magasabb müvészetnek hódol. Szabad idejében olajba fest s e téren ép oly ügyes, mint a torzkép-rajzolásban. Néhány eredeti genre-müve már régóta készülőben van, azonkivül Paolo Veronese a „Kánaáni menyegző" cimü nagy compositióját másolja, melynek eredetije a Louvre-ban van, de a nemzeti muzeum Broczky Károlytól egy igen sikerült, bár kisebb alaku másolatát birja.

Képzőművészeti Lexikon

1879 138. l.

ZO

ZETI SZEMLE.

VI FOLYÓIRAT.

SZERKESZTI:

ÉM JÓZSEF.

LYAM. — X. FÜZET.

Jankó János

Kántor uram felköszönti
menyét, dájf - 1857
a Királynénak

La Ers Muzeum 23. l.

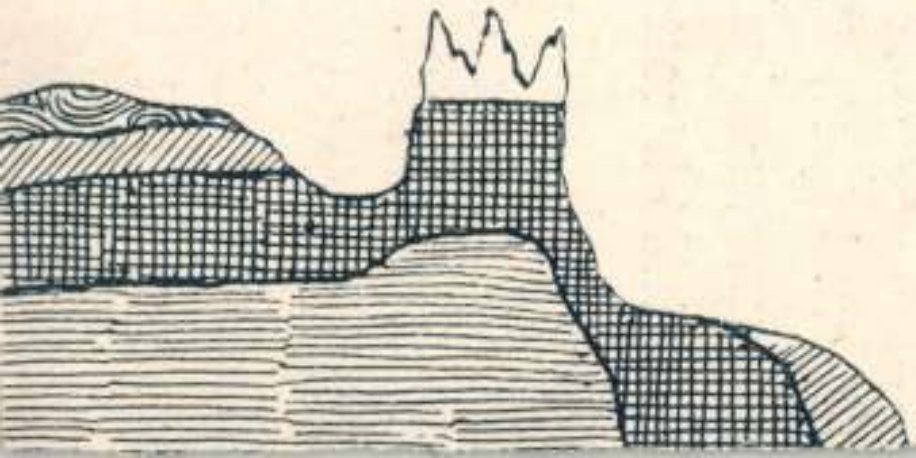

nit sem veszithetnek nedvességükből, s igy eredeti nedvességtartalmukkal kerülnek vizsgálat alá.

A mosóhelyiség melletti kis szoba a feldolgozásra kerülő minták s az anyagok elhelyezésére szolgál s a vele szomszédos laboratoriumban (l. a VI. sz. képet) üvegextraktorokból két telep van elhelyezve, melyekben a budapesti gyapjuárverések árlimitáló bizottsága részére dolgoztatnak fel a sürgős rendement-meghatározásra beküldött minták. E készülékek elhelyezése a VI. sz. képen és az 1. sz. ábrán látható.

Az extraháló telepeket az intézettől nyert utbaigazitások alapján Pette Lajos budapesti műszerész készitette.

Tekintettel a szénkéneg gyulékonyságára, min-

Jankó János

A Bolond Miska
IX. évf. (1868)
első félévi folyamá-
ban (1–26. szám)
az ötös karikatúrák
fentitől. A komplett
példány meg van
könyvem között.

Jankó János

Üstökös album. Szövegét írta Jókai Mór. A képeket rajzolta Jankó. Két nagy kötet, 3 fr. 2. 1867?)

«De Ernszt Lajos gyűjteményében van még két egykorú metszet: az egyik Jenichen Boldizsártól, a másik ismeretlen rajzolótól, melyeknek előnye már csak az is, hogy a kapitányt egész alakjában, teljes öltözetben mutatják be. A hasonlatosság

Jankó János rajz

MADÁCH IMRE.

ERNSZ

NYÉBŐL.

ak 198 eredeti kartonát gyűjtötte össze a leg-
agyobb utánjárással.

Épen ilyenné teszik *a szobrok gyűjteményét* Izsó Miklósnak rendkívül érdekes vázatai. Ugyszólván egész művészi hagyatéka az Ernszt birtokába került. Arany, Egressy, Tóth József, Zrinyi Miklós, Zrinyi Ilona, Verbőczy nellszobrain kívül nagyon tanulságosak különösen a művészi teremtés belső folyamatának anulmányozására a Dugonics és Petőfi szobaihoz készült tanulmányok. Az utóbbi keletezésének egész történetét nyomon lehet kiérni az Ernszt Lajos gyűjteményében. Itt emtjük meg azt a kedves kis bronz lovas szobrot s, mely I. Ferenczet gyermekkorában tűnteti föl mint iparművészeti alkotás is nagyon figyemre méltó.

A következő két csoport némileg együvé tarozik: értjük a *metszetek* és *viseletképek gyűjteményét*. Több ezerre megy a darabok száma s

Jankó János rajza.

CSIKY GERGELY.

ÉNYÉBŐL.

A magyar történeti képek összegyűjtésébe
Ernszt Lajos szintén szerencsésen megtalálta
helyes szempontot. Arról, hogy nagy művész
nagy vásznait szerezze meg, egyelőre le kelle
mondania már csak azért is, mert az ilyen nag
vásznak még mindig ritkák mi nálunk, s a
nagyobb alkotás létre jő a történelmi festész
köréből, már előre valamely közintézetnek,vag
gyűjteménynek van szánva. Ernsztnek hely
érzéke azonban megsúgta, hogy ezeknek a nag
képeknek többé-kevésbbé kidolgozott vázlat
művészeti és főleg művészettörténeti szempo
tokból sokszor épen oly becsesek, mint magu
a kész művek. Ő tehát ezeknek az összegyűjt
sére adta magát. Hogy mily eredményny
arról e nemű gyűjteményének külön tern
beszél.

Hogy a magyar történeti festészet fejlődés
mentől teljesebb keretben mutathassa be, me
szerezte Geiger és Kollarz osztrák művész

Tanko Lajos

1833-1896

vod

teljes elektr.

önarckeppel

M. Geniusz

1896. I

227-81

Jank. Janos

illustrálta

Mikszáth K. A t. ház
c. körvét. Budapest
Singer és Wolfner 1886.

irod

Vas Zsp 1886. 66 l.

Janko Janów

IROD.

Sza. 427. l.
arcrk.

Zankó Lano

Hana T. Magyar Ha-
lon. V k. (1886)
245–252 l.
onacrkoje s Eepekkel

Zanko Zans

Grod

Prein Josef Ma-
gyar mitsenek – Ma-
gyar Halom V. 1886 –

67 l

Jankó János

IROD.

Teljes életrajz
2 arcképpel

Vasárnap 1896.
14 szám.

Jankó 2.

Csokonai a csíkó-
bőrös kulacsosal.
Szines kunyat, folio

Janko Eredetije
után rajz és nyomt
Haske és Társa
Pesten 1858.

Szerk. Kiadó Toth
Kálmán

Mülap a Hölgyfu-
tarhoz 1859 re

Janko Jaroš

IROD.

Varšava 1896. 22/I

1891

Jankó János

Lás a verkejét

Marastoni Józsefnél

Krichuber

Philipp ~~Jacobsen~~
Jacobies

Zaubó Zaúr

zagrolta a Haránk i
a Kulföld Karrika-
turáit 1866 ban.

Fankó J

Felsőhár 1848. rajz

Ernst

Janko Lanús

Ulrostr. Vasilyp

1867. cif

Jankó Tamás

Klisé számára valós
rajzok Vas Typ
1862. évf

Jankó

Mustr. a Magyar Szalon

1884 évf. [illegible]

Zanko

Vas Zyp 1862. 3931.

Tanko János

illusztrálni fogja Virag Lajos Darázsfeszék c. novellagyűjteményét.

Igaz?

Ugyanezek illusztrálta pus Viter Fekete Leves ennek 1861 évre szóló naptárát.

Vas. Ujs. 1860. 290 l

Zanke

a Vas. Ugsch einschaue
ten Stamm genre
rapot adok a
nagyar nejéletből

Jankó Janos

Nem vesz részt a londoni tárlaton, s ezért szerző alaposan megrója.

Szokoly Viktor Londoni tárlat Pesten és ország tükre

1862. 75 l.

Jankó Lajos

1860. ban illusztrálta
Almásy Tihamérnak:
A mit a szerek meg nem
gyógyítanak c. könyvét.

Vas. Ujs. 1861. 20. l

Jankó János

„Régi mese a közös szamárról" Gunyképek 1.) A Koronázáskor 1867 ben egész lapot betöltő, gunykép. 2.) Koronationális karrikaturák. 3.) Borvizes székelyek. fametszet. 4.) Ha Pester szél van. Gunykép. 5.) Csak czimezgessük egymást, karrikaturák: egész lapot betöltő fametszet. 6. Múlt és Jelen. 6.) 2 gunykép, fametszet. 7.) „Az udvari énekes credett rajz fára mettszette Rusz K. 8.) Élet és Photographia, karrikaturák, fametszet 9.)

1.) Hazánk s az Külföld.			1867 év.	80 l.	
2.) "	"	"	"	288 "	
3.) "				409 "	
4.) "	"	"	"	432 "	
5.) "	"	"	"	496 "	
6.) "	"	"	"	720 "	
7.) "	"	"	"	776 l	784 l
8.) "	"	"	"		

„Idyll"

Jankó János

Műcsarnok
1927. magyar táj 8, 19, 21, 526

Kelemen Lajos, ifj., városi Kiadó

VIII. 170.

Jankó János, festő és rajzoló, szül. 1833 XI. 1. Tótkomlóson, megh. 1896. III. 29. Budapesten. Autodidakta. Rövid ideig Pesten a Marastoni iskolában és Bécsben Rahlnál tanult. Eleinte ~~élek~~ magyar élethelyeket s archéjeket festett olajban, s képes lapok és könyvek részére illusztrációkat készített. 1866. óta teljesen a karrikatura rajzolásra adta magát s ~~[illegible]~~ e téren szag nepszerűségre tett szert. Olajfestyei közül kiválnak: a Lakodalmi dráma, A nejdal stb.

Pyrker 75.

Py 75.

t. (Máté 14. r. 22.).

asztalnál ülő és csaknem derékig
Jobb kezét áldásra emeli,
ely és tányér van. Fejét ket-
arakat szór. Szük ujjú köntö-
ira omló hosszú szőke haja
álla ritkás.

m.

Delmagyra. Mű

Jankó János

irod

Fer Ernst.

Tornyai János: Édes anyám sz
165(983), 4131(832). — Édes anyám
jában 525(655), 3211(422). — V
ke a műtermemben 525(655), 2589(
Őszi reggel 165(983), 4130(832). —

(4),

Jankó János

2 festménye a Debreceni

Déri Múzeumban

Déri 208. l.

Jankó János

Művészet 1904. 82. 418

Magyar Művészet
1925. 204, 216, 573
1927. 1, 14
1928. 398

Flinck Govaert: Izmael el
zetese 162 (612), 211 (6). — Mana
alvorata 162 (612), 3829 (524).

Faure temetése **A semmitő törvényszék tagjai a gyászmenetben**

Jankó

A harmadik magyar mester, akit *Szana* Tamás az ő műtörténeti monografiainak sorozatában bemutat, egy szelíd életü, szerényen megvonult művész, akinek nevét mégis úgy ösmerte az egész ország, mint egy áldott jó barátét, aki hetenkint bekopogtat, hogy jóizü mókáival elmulattasson egy-egy félóráig. *Jankó* János, anelkül, hogy utána járt volna, igazán népszerü ember volt, rajzait a laikus is kiösmerte sok ezer közül. Ő volt az egyetlen humoros karakterrajzolónk, humorista a szó igaz értelmében. Nem az életfolyása, hanem a veleszületett tehetseg tette azzá. Ő maga is és vele együtt életirója, *Szana*, azt tartotta, hogy pályatevesztett talentum, aki nagyszerü genrekepfestő lett volna, ha anyagi kenyszer nem szoritja a szatirikus hetisajtó szakadatlan szolgálatába. *Szana* Tamás az ment megjelent monografiaban (Jankó János élete és munkái) szépen elmondja, hogy mennyire a hajlama ellenere rajzolgatta Jankó azt a tízezernél több rajzot az elclapokba, amelyek jellemzetességüknél fogva szinte kortörteneti értekuek. A szelíd adomázó humor volt az ő igazi hangulata s neki mégis a mindent fölemesztő politikát kellett torzképekben illusztrálnia. A kenyér szoritotta őt erre a mestersegre s csak keves időt engedtek neki arra, hogy tulajdonképpeni idealja szavára hallgasson és a magyar nép életet mutassa be hűséges képekben. *Szana* az ő szep könyvében, amelyet tömérdek kép ekesit, kellemes és érdekfeszitő folyamatossagban mutatja be ezt a szelíd életet. Kevesen ösmert.k Jankó művészetét és egyeniségét annyira, mint az erdemes szerző, kevesen nyujthatnak az ő megertéséhez több anyagot. *Szana* eltalá ta a hangot is, amelyen a magyar közönseghez műveszi talentumrol szólni kell. Nem szaraz monografia, hanem egy kellemes causeur műve ez a könyv, melynek azonfölül megvan az a becse is, hogy mint műtörteneti forrasmunka is mindenkor fontos lesz. Elegáns és könnyed előadása revén bizonyára utat talál az összes Jankó-amatőrökhöz, akik alatt az egész magyar kozönseg értendő.

—

Katonák. Irta Thury Zoltán. A napokban jelent meg Thury Zoltan nagy hatást elért szinműve, a *Katonák* nyomtatásban is. Annak idején bővebben foglalkoztunk a darabbal; most csak azt konstatáljuk, hogy Thury darabja mint olvasmány is nagyon érdekes. Sőt a nyelv szépségei még jobban érvényesülnek így, mint a szinpadon.

—

Új könyvek

Az *Uj Idők* szerkesztőségéhez az elmult héten a következő könyvek érkeztek:

Mikolth: Lidércfény, költemények.

Brájjer Lajos: A vidéken, elbeszélések és rajzok.

Tissié: Az elfáradás és a testgyakorlás; franciából fordította *Csapodi* István, kiadta a Természettudományi Tarsulat.

Freycinet: A természettudományi megismerés alapjai; franciából fordította *Salgó* Ernő. Kiadta a Termeszettudományi Tarsulat.

Karácsony Imre: Keletről, szemelvények az ujabbkori török irók műveiből.

—

MINDENFÉLE

—

Apponyi György gróf

A régi magyar konzervativ politika egyik legpregnánsabb kifejezője, az ország egykori kancellárja, Apponyi György gróf e hó első napján meghalt Eberhardon. Aktiv részt a politikában már regen nem vesz, pártjával egyetemben évtizedek óta eltünt a nemzet vezérlő törzskaraból. Multja és élete már a história itelőszeke elé került, ahol immár meghozták a verdiktet, kegyelmesebbet, mint amilyent a kortársak gyülölete neki szánt. Apponyi György gróf kormányzata és politikaja gyűlöletes volt a nemzet nagy zöme előtt, mert a föllendülő haladás és szabadságra való törekvés akadályának látta. Valóban, a szabadelvü ellenzék fegyvereit főleg Apponyi György gróf ellen köszörülte, aki az 1839-40-iki országgyülésen tünt föl először a főrendiházban, a konzervativekhez csatlakozott, csakhamar vezerük, majd alkancellár, később pedig kancellár lett. Működésének leggyülöletesebb ideje alkancellársága volt, mikor Mailáth gróf kancellár helyett kormanyzott s minden eszközt fölhasznált a szabadelvü ellenzék megsemmisitésére. Az adminisztrátorok hirhedt kora az ő nevehez füződik, midőn harmincket vármegyébe adminisztrátort küldött, kik aztán az erőszak minden erejevel, fegyverrel, vérrel, jogelkobzással, csellel egy időre le is győzték az ellenzéket. Ámde nem sok időre vethette vissza az avult rendi alkotmány ostromlóit. Csakhamar újra erőre kaptak s a februárusi párisi forradalom a régi rendszerrel egyetemben Apponyi Györgyöt is elsodorta a hatalomról. A szabadságharc alatt és a sötét abszolutizmus idején visszavonultan élt, de nem szünt meg figyelmeztetni a vezető köröket Magyarország jogaira, mely magatartásával sokat expiált multjából. Az októberi diploma után 1860-ban országbirónak nevezték ki s e minőségben kezdődött politikai életének második, az előbbinél szimpatikusabb szaka. Kinyitni segítette a politikai elitéltek börtönét, egyengette az utat az uralkodó és nemzet közeledese közt, féltékenyen őrködött a magyar igazságszolgáltatás függetlenségén és 1862-iki hires elaborátumában a jogfolytonosságot, a paritást, az ország területi épségének visszaállitását s a felelős magyar minisztériumot sürgette; ez az elaborátum állásába is került, melyről 1863-ban kenytelen volt lemondani. A kiegyezés létesítésével letért a politika hullámosabb vizeiről s csak olykor hallatta szavát a főrendiházban. Élete pályája most lezárult s azzal a tudattal hunyhatta be szemeit, hogy erényei és tévedései fölött a higgadt, a kor szellemet mérlegelő, a régi társadalmi viszonyokat boncolgató történetiró itél, kinek szava elfogulatlanabb a köztudatnál. Konzervativ elveiert kiméletlen harcot folytatott, de jó hazafi volt. Fia, Apponyi Albert gróf, a nemzeti párt vezére és az újabb idők parlamenti szónokainak egyik babérosa.

—

Franciaország elnökei. Ötven év alatt tízszer valtozott a párisi Elysée-palota lakója, ötven év alatt tíz kormányosa volt a francia állam hajójának. Rövid dátumok, amelyek arra mutatnak, hogy Párisban épp úgy szeretik a változatosságot a kormányzatban, mint a divatban. A legkülönfélébb egyéniségeket vitte be a francia nemzetgyülés az Elysée-palotába: a kalandor Napoleont, a tudos Thierst, a nyugodt Carnot-t, a milliomos Casimir-Périert, az elegáns Fauret. Most Loubet került erre a magas polcra, a tizedik elnök a rövid sorban. Lesz-e utána még egy, nem halászszák-e el a a királyi koronát a múzeumból az Orleansok vagy a Bourbonok, ki tudja?

—

Uj Idők 1899. V. 23.

Budapesti alakok

Az *Uj Idők* számára rajzolta *Beér*

5 rajzolt, adomákat illusztrált, sok rajza alá a nevét sem írta alá, mert a mit csinált nem elégítette ki az ambicióját.

1862. ben Bécsbe megy, hogy öt pár év alatt befejezze az akadémiai tanfolyamot azután pedig oltár elé vezette ~~Baftay~~ Bajay Gizellát, ideálját. Jankó önzekuporgatott pénze Bécsben csakhamar elfogyott, s hogy az akadémián legalább egy két esztendeig nyugodtan tanulhasson, nappal az előadásokat látogatta, éjjel pedig a Vasárnapi Ujság s az Üstökös számára készített rajzokat. Élete tehát küzdés. Az akadémián Rahl Károly mutatott iránta legtöbb rokonszenvet, de a több it szinte bántotta a fiatal ember erősen hangsulyozott magyarsága. Jankó magyaros ruhában járt Bécsben is, noha ebben a ruhában a császárvárosban sokszor erősen megbámulták.

Több apró kellemetlenség végleg elvette kedvét az akadémiától, elegyra, hogy vitkám járt fel, s annál ~~[illegible]~~ sürübben látogatta a képtárakat, a Belvedert, a gróf Harrach- és Esterházy képtárakat. A képtárakban a saját erejéből tanult, s ha felvilágosításra szorult, Rahlhoz fordult, aki szívesen látta mintermében. ~~A akadémián azonban sokszor [illegible] felfedezni [illegible]~~ Bécsben barátkozott meg Munkácsy Mihállyal, aki akkoriban került az akadémiára. Jankó közben ábandóan dolgozott a Bolond Miska, Üstökös és a bécsi Kikeriki számára.

2

A tudományokhoz tehát nem, igen volt kedve, de festeni már akkor ügyesen festett, s 1853 tucsvétján Demeinfalván Kubinyi Albertnél időzvén, ~~az~~ háziigazdájának megfesti miniatur arcképét és a Vilagosi gyász c. képét. ~~Tanulmányai befejezése után mégegy idő~~ Eperjesen ~~maradt, s a gimnasiumban 1854-55-ig a rajzot tanította~~. Wintén abból tartotta fenn magát, hogy az 1854-55 tanévben a rajzot tanította. Tanulmányai befejezte után tudni sem akarta a telkeszi pájáról s Budapestre jött. Pesten kísérletei a nemzeti muzeum igazgatójának Kubinyi Ágostonnak érdeklődését is felkelsették, aki arban egy izraelita iskolánál rajztanitói állást szerzett Lankó számára s Kiszkőzölte, hogy a Marastoni féle festőakadémián díjtalanul folytathassa tanulmányait.

A mineggesület 1855, julius augusztusi kiállitásán már magyar életkép volt látható tőle, megnek jellemzetes voltáról elismeréssel szól a kritika. Két évvel később 1857-ben már oly nagy népszerűséget szerez magának a pesti képirók körében, hogy a midőn a magyar művészek május havában 30 lappal albumot nyujtanak át a fővárosba látogató uralkodónak, az akkori legjelesebb képirók társaságában a fiatal Lankót is ott találjuk Falusi Kántor-ával.

Az olajfestésű kép a népélet ismert alakját abban a

Jankó János

rajzolta 1874-ben
Az Üstökös, Jókai
Mór humorisztikus
hapjainak önzes rajzait,
melyeket Pallák mét-
szett fába -

Az Üstökös 1874. évf.
XXVI. Ötet.
feld.

VEGYTISZTA
KÖTŐGYAPOT

200

Jankó János, élczlapjaink jól ismert illusztratora, s genre-festész, közelébb egy történelmi tárgyu olajfestményt fejezett be, mely azt a jelenetet tünteti föl, midőn gr. Batthyány Lajost az „uj-épület" kaszárnyából a vesztőhelyre viszik. Az elitélt nemes alakja egy abbéra támaszkodik, s egyik kezével a lábára vert bilincset tartja. Előtte a hadbiró és kapitány halad, utána az orvos és porkoláb, s a hat vadász, kik a halált hozó tüzet adták. A kaszárnya kapujának öbléből előbontakozó csoporthoz a korlát mögött tolongó nép bánatos arcza és a könytelt szemek képeznek mélyebb magyarázatot.

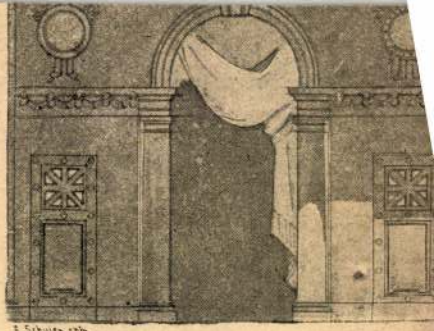

mellől, majd átment az Ungoro tartományon a Victoria Nyanzához és megkerülve a tavat, augusztusban értek az annak déli részén fekvő Karagvé nevü misszió-telephez, tehát az első félmüvelt vidékre. Innen hallottuk az első hirt, hogy *Stanley* és *Emin* élnek s ettől fogva sürübben követték egymást a tudósítások, hogy a karaván Uzukama és Unyamvezi tartományokon át a rendes karaván-uton délkeleti irányban vonul Zanzibár felé, hova már megérkeztek s hajóra szálltak: *Stanley*, hogy visszatérjen Európába, *Emin*, hogy ismét az egyiptomi khedive szolgálatába álljon.

Több ezer kilométernyi távolságot tesz az az út, melyet jelen hires expedicziója alatt Stanley csaknem teljesen ismeretlen vidékeken járt be. Leveleiből látjuk, hogy most is nagy érdekü felfedezéseket tett, melyek Afrika bensejének térképét nagyon meg fogják változtatni. Felfedezett többek közt egy Semliki nevü jelentékeny folyót, mely az Albert-Nyanzától délnyugotra fekvő, előbb Muta Nzigi s most általa Albert Edward névvel nevezett tóból ered s az Albert-Nyanzába ömlik s ez által eldöntötte azt a vitás kérdést is, hogy ez a tó a Nilus vidékéhez tartozik, sőt hogy a Semliki folyó a Nilus valódi délnyugoti forrása, mint a hogy a Viktoria-Nyanza a délkeleti. A nilusi forrásvidék e nagy medenczéjének

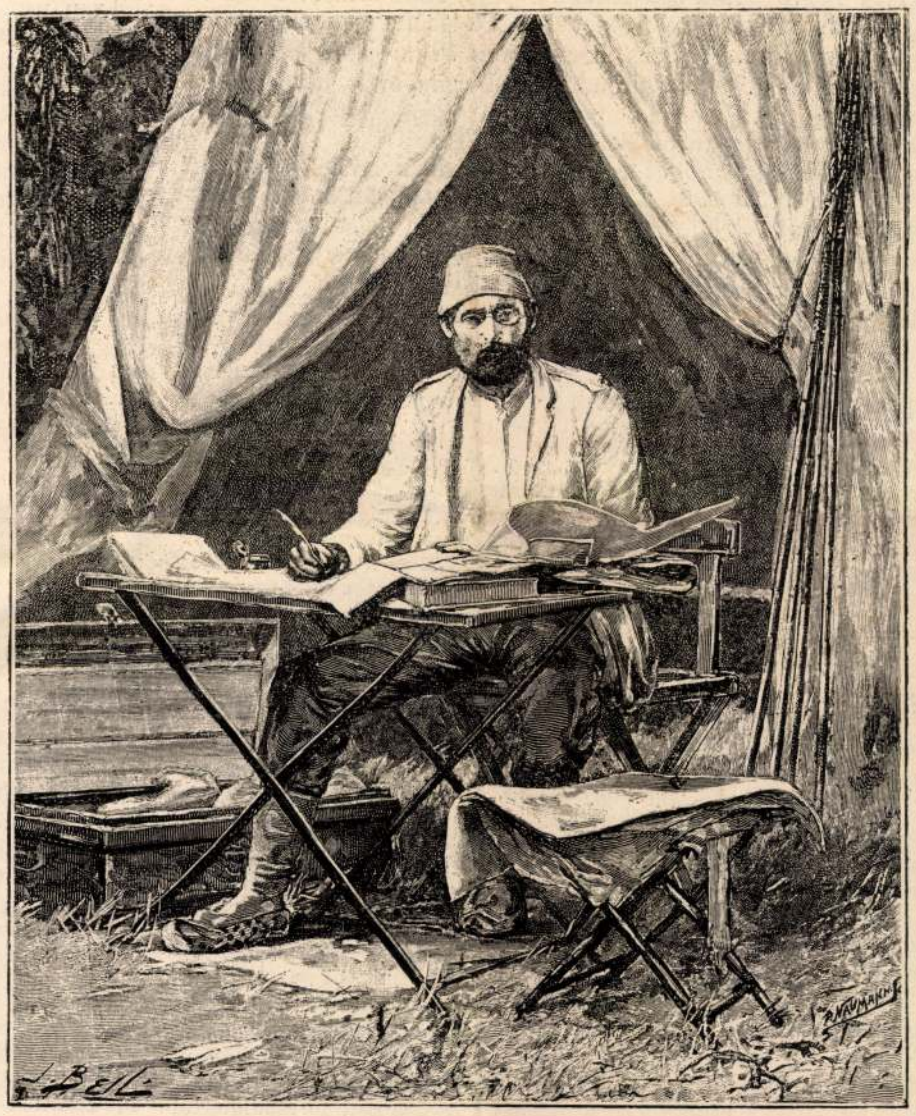

STANLEY AFRIKAI ÚJ NAGY UTJÁBÓL. — EMIN PASA SÁTORÁBAN.
Khartumban készült eredeti fénykép után.

határánál óriási hegységeket fedezett fel: a Ruvenzori vagyis a régiek által emlegetett Hold-hegységet, mely már a harmadik havasi vidék az afrikai egyenlítő alatt. Stanley becslése szerint e hegység legmagasabb csúcsa mintegy 18,000 lábnyira emelkedik, mint a svájczi Alpesek. 8000 lábnyi magasságban, a meddig Stanley egyik utitársa Stairs hadnagy felment, még tartózkodnak rajta négerek, kik a rabszolgakereskedők elől menekültek ide. Ugyancsak ujabb felfedezései közé tartozik, hogy a Viktória-Nyanza sokkal nagyobb, mint eddig hitték, még pedig mintegy 6000 négyszeg kilométernyi területtel.

Képeink összefüggésben állanak Stanley jelen nagy utjával s mint eredeti fölvételek, különös érdekességre tarthatnak igényt. Az egyiket Khartumban készitették s *Emin* pasát mutatja sátorában. A másik kép a hires rabszolga-kereskedő *Tippu-Tip* arczképe, ki ez utjában oly nagy segitségére volt Stanleynek. Az öreg, de hatalmas főnököt Ward Herbert angol rajzoló örökitette meg, ki Stanley kiséretében volt, de aztán az Aruvimitől visszatért Európába. Tippu-Tip, vagy igazi néven Amud-ben-Mahomed, miként képünkön is látható, inkább valami néger főnökhöz hasonlít, mint arabhoz, de arcza intelligens és tekintélyes. Maga Stanley igen nagyrabecsüli ezt a hatalmas

A KIRÁLYFIAK A KIRÁLY KEDVENCZ MADARA KERESÉSÉRE INDULNAK.
Bartók Lajos «Téli regéi» diszkiadásából. (Kiadták a Légrády-testvérek.)

középafrikai zsarnokot, kinek szavában nagyon bizik. Harmadik képünk ugyanazon angol rajzoló vázlatai nyomán szintén e személyiséggel foglalkozik, azt az érdekes s az expediczióra nézve is igen fontos mozzanatot ábrázolva, midőn az Aruviminál hátrahagyott csapat vezetői, Barttelot ezredes és Jameson megjelennek a Stanley-vizeséseknél, hogy a Tippu-Tip által megigért emberek elküldését megsürgessék. Az alkudozás, melyet a kiváncsi négerek is oly nagy figyelemmel kisérnek, a legkisebb részletekig hiven van visszatükröztetve s érdekes képet nyujt ethnográfiai és kulturtörténeti szempontból is. Ismeretes dolog, hogy ez az alkudozás csak félig-meddig sikerült s hogy Barttelot tapintatlan eljárása nemcsak saját vesztét idézte elő, de — mint fentebb már említettük — megsemmisité az egész hátvédet is, melyre pedig Stanleynek oly nagy szüksége volt. Ez a kudarcz s Stanley összeütközése a benszülöttekkel terjesztette el Európában a mult év nyarán azt a hirt, hogy Stanley is meggyilkoltatott, mely hir azonban, szerencsére, nem volt igaz s most a nagyérdemü utazó diadalmas visszatérésében fényes czáfolatot nyert.

SZÁZ ÉV ELŐTT.

— Emlékezések a franczia forradalomra. —

XXIV. Danton és társai.

Mikor Germinal 12-dikén *Dantont* és társait a Conciergeriebe vezették, hogy a tárgyalást megkezdjék, *Desmoulins Kamil* tajtekzott a dühtől, s nagy léptekkel alá s felsétált; *Philippeaux* szótlanul emelte szemeit az égre, *Danton* pedig a maga czinikus modorában tréfásan szólt:

— Nos Lacroix, mit gondolsz?

— Azt, hogy levágatom hajamat, hogy Samson ne érinthesse.

— Kissé máskép fogunk kinézni, ha Samson megtapogatja a nyakcsigolyánkat.

A mi *Desmoulinst* illeti, midőn megérkeztek, lelke minden keservét néhány röpke szóban vetette papirra:

«Ha én is kinyomathatnám, a mit akarok, ha nem vetettek volna börtönbe, ha feloldoznának a zár alól, ha rendelkezésemre volnának a védelmemre szükséges iratok, ha csak két napot engednének, hogy egy *hetedik* számot csináljak: mennyire sarokba szorítnám Saint Just lovag urat, mennyire meggyőzném a legfeketébb rágalomról. Saint Just kénye-kedvére ír fürdőjében, boudoirjában s tizenöt napig tervezi meggyilkolásomat, s nekem nincs hová tegyem irószeremet, nincs, csak néhány órám életem védelmére. Mi egyéb ez, mint Commodus császár párviadala, ki kitűnő pengével fegyverezve kényszerítette ellenségét, hogy gombos vítőrrel verekedjék meg vele!»

De legmegrázóbbak voltak *Danton* kifakadásai, melyeket sürü káromkodásokkal és szitkokkal vegyített. «Ilyen napon csináltam meg a forradalmi törvényszéket, de bocsánatot kérek érte Istentől és emberektől; nem azért tettem, hogy az emberiség ostorává legyen, hanem hogy meggátoljam a szept. 2-diki vérengzések felújulását.» «Mindent szörnyü zürzavarban hagyok; nincs egy is, a ki értene a kormányzáshoz.» «Mindannyian Kainok. Brissot ép ugy lefejeztetett volna, mint Robespierre.» «A forradalmakban a bünösebbeké a hatalom.» «Jobb egy szegény halásznak lenni, mint az embereket kormányozni» stb. Azután minduntalan visszatért a fákra, a falusi és mezei életre, a természetre, melyet imádott.

A mi a beteg és gyönge *Fabre d' Eglantinet* illeti, őt csak egy öt-felvonásos vigjátéka irása foglalkoztatta, melyet a közjólléti bizottság kezei között hagyott és félt, nehogy ellopja Billaud-Varennes.

1794 ápril 2-án vette kezdetét a tárgyalás; tizennégy vádlott foglalt helyet a padokon, de élükön nem *Danton*-nal, hanem *Chabot*, *Bazire* és *Fabre d' Eglantine*-nal, a mi nyilvánvalóvá tette, hogy minden egyebet alá akartak rendelni az állami okirat hamisitása ügyének.

Az első kérdések a vádlottak nevét, korát, lakhelyét illették.

Desmoulins: Korom a sansculotte Jézusé: harminczhárom év.

Danton: Lakásom nemsokára a semmiségben lesz; a mi nevemet illeti, meg fogjátok találni a történelem Pantheonjában.

A vád első része az indiai társaság ügyével foglalkozott, s erőnek erejével azt akarta bebizonyitani, hogy a komplott szálai egészen a külföldi hatalmak ármánykodásáig nyúlnak vissza. A Danton-ügyben ellenben *Saint Just* jelentése volt az alap, melyre helyezkedtek. *Danton* a zsarnokságot szolgálta; a Lamethekkel konspirált, belecsalta a népet a Mars-mezei tőrbe, a veszély elől menekült Párisból s csak aug. 9-ikén tért vissza, hogy az aug. 10-iki éjet ágyban töltse. Majd a girondistákkal czimborált, titkos összejövetelei voltak a királynéval, összeköttetései a spanyolokkal s több efféle.

Mikor a tárgyalás a hirhedt szédelgési ügynél tartott, *Lacroix* és *Danton* méltatlankodva néztek össze: «Mi szükség van jelenlétünkre egy tárczalopási vizsgálatnál?» «Hogy egy kocsin vigyenek ki» — felelt *Danton*.

De a kérdések sora nem sokára rátért Dantonékra is, s *Hermann* elnök még egyszer elősorolta a vád pontjait, a mikre az egyénisége egész vad fenségével, szónoki ereje féktelenségével felelt meg.

Danton: Szavam, mely annyiszor hallatta magát a nép ügyéért, érdekei védelméért és támogatásáért, könnyen vissza fogja utasítani a rágalmat. A gyávák, kik rágalmaznak, merik-e azt szemembe mondani? Mutassák meg magokat, s nem fogok késni rájok magokra hárítani vissza a gyalázatot és becstelenséget, mely jellemök. Mondtam már és ismétlem, lakásom nem sokára a semmiségben lesz, s nevem a Pantheonban. Fejem itt van; az felel mindenről. Az élet terhemre van; alig várom, hogy megszabaduljak tőle.

Elnök: Danton, a vakmerőség a bűn sajátja, a nyugalom az ártatlanságé; kétségtelen, hogy az önvédelem jogos, de csak az a védelem, mely az illem és mérséklet határai közt marad, s mindenkit tiszteletben tart, még vádlóit is.

Danton: Az egyéni vakmerőség mindenesetre kárhoztatandó, és ezt senki sem lobbanthatja szememre, de a hazafias vakmerőség, melynek annyiszor adtam példáját, melylyel annyiszor szolgáltam a közügyet, a vakmerőség e neme meg van engedve, sőt szükséges a forradalomban az a vakmerőség, melylyel dicsekszem. Mikor ily sulyosan, ily méltatlanul vádolnak, parancsolhatok-e a méltatlankodás kitörésének, mely rágalmazóim ellen emelkedik? Egy oly határozott szabásu forradalmártól mint én, várható-e a hideg védekezés? A magamfajta emberek megfizethetlenek; homlokukra van nyomva kitörülhetlen betükkel a szabadság bélyege, a köztársasági szellem. És engem vádolnak azzal, hogy nyomorult despoták lábainál csúsztam, hogy mindig ellensége voltam a szabadság pártjának, hogy Mirabeau-val és Dumouriez-val konspiráltam. De te, Saint Just, felelni fogsz az utókor előtt a nép legjobb barátjára, legbuzgóbb védőjére szórt rágalomért. Ha átfutom a borzalmak e listáját, egész vamat megremegni érzem.»

Ily hangon folytatta *Danton*, ugy hogy az elnök elég naiv volt Marat példájára mutatni rá vele szemben, a ki hasonló körülmények között tiszteletteljes hangon bizonyitgatta ártatlanságát. De hiába voltak csillapító szavai, *Danton* nemsokáig maradt a mérséklet határai közt, ujra elragadtatta magát szenvedélyétől, a mint dühösen kelt ki vádlói ellen.

Danton: Hozzák előmbe őket, hadd sujtsam vissza a semmiségbe, melyből soha sem kellett volna kikelniök. Nyomorult gazok! jelenjetek meg és én leráncolom az álarczot, mely elrejt a népboszu elől.

Elnök: Danton! Illetlen kifakadásokkal vádlóid ellen nem sikerülend meggyőzni az esküdtszéket ártatlanságodról. Beszélj oly hangon, melyet megérthetnek.

Danton: Egy oly vádlott, mint én, ki ismeri a szót és a lényeget, felel az esküdtszék előtt, de nem beszél vele. Két nap óta ismeri a törvényszék Dantont. Holnap a dicsőség ölében remél elpihenni, sohasem kért kegyet, és öntudata nyugodt egykedvüségével fogják látni a vérpadhoz repülni.

Következett a titkos alapból rábizott 400,000 frank hovafordítása iránt tett kérdés.

Danton: Bizalmi czimen csak 200,000 frankot költöttem. Ez az összeg volt az élesztő, melylyel a departementokat felvillanyoztam.

Egy esküdtnek, *Topino Lebrun*-nek, a tárgyalás menete alatt tett röpke feljegyzéseiből, melyeknek épen összefüggés nélküli szakadozottsága kölcsönöz eredetiséget, még a következő főbb mozzanatokat ragadjuk ki *Danton* védekezéséből:

«A gyilkosokat utánam küldötték Arcisba.. Londonba menekültem; Gerant kineveztetésekor tértem vissza. Legendre-nak 50,000 tallért ajánlottak fel meggyilkoltatásomra.... Kihivattam Louvet-t, ki visszautasította. Kevés hija, hogy meg nem gyilkoltak a községtanácsban. Brissotnak megmondtam: «vérpadra viszed fejedet.» Előkészítettem aug. 10-ét és Arcisban voltam — mert Danton jó fiu — hogy elbucsuzzam anyámtól és rendezzem ügyeimet. Tanúk vannak rá. Nem töltöttem ágyban az éjt. Miután elrendeztem a teendőket és a támadás idejét, lefeküdtem mint egy katona, azzal a rendelettel, hogy ébreszszenek fel. Egy órakor távoztam hazulról s a forradalmivá alakult községtanácsban voltam. Én küldtem halálra Mandat-t, kinek parancsa volt a népre lőni. Megtagadják tőlem a tanukat? Jól van, nem védekezem többé. Különben bocsánatot kérek, ha mentegetődzéseim igen hevesek voltak; ez jellememben van. A nép három hó leforgása előtt darabokra fogja szakítani ellenségeimet.»

Ezenkivül *Danton* még csak egyszer juthatott szóhoz, a következő ülésen, de beszéde közepén *Herman* elnök szavaiba vágott: «El vagy fáradva; engedd át a szót másnak, majd ha kipihented magad, ujra visszakapod.» *Danton* ellenkezett, de az elnök nem engedte szóhoz és nem is adta a szót többé vissza neki. Pedig a szó ez óriása csakis ebben reménykedett, mint meg is jegyezte Desmoulinsnak:

«Föltéve, hogy bőven engednek a szóval élni, bizonyos vagyok benne, hogy tönkreteszem vádlóimat, és ha a franczia nép az, a minek lennie kell, kénytelen leszek én kérni kegyelmet számukra.»

Mire *Desmoulins*:

«Ah! szólni engednek; hiszen csak épen ezt kivánjuk!» (Nagy és őszinte öröm az összes vádlott képviselők között. *Danton* megpillantja Cambont a tanuk között:)

«Te is összeesküvőknek hiszesz bennünket? Nézzétek, nevet. Nem hiszi. Irjátok, hogy nevetett.»

Majd még egyszer kevélyen fordulva az esküdtekhez:

«Én teremtettem a forradalmi törvényszéket; kell, hogy értsek hozzá!»

Westerman pedig, ki Dumouriezval való czimboráskodással vádolva állt a törvényszék előtt, lenéző megvetéssel mondá:

«Állítsanak pőrére vetkőztetve a nép elé, hadd lássanak; hét sebet kaptam, mindannyit elől, csak egyet kaptam hátulról: vád alá helyezésemet.»

Azonban a tárgyalás már negyed napja tartott, s a törvényszék még mindig megtagadta Dantontól hivatkozott tanui kihallgatását azon a czimen, hogy a hivatkozott tanuk a konventben ülnek, s maga a konvent már ugy is döntött Dantonék ügyében. *Fouquier Tinville* az igazság látszatának megóvására azt a nevetséges engedményt találta ki, hogy ő is lemond viszont számos terhelő tanu kihallgatásáról, s az itélet csak irott bizonyítékok alapján lesz meghozandó.

Ilyen körülmények között a vádlottak nem lehettek kétségben sorsuk iránt. A legjogosabb harag felháborodásával kiabálták: «Igazságtalanság! Zsarnokság! Kihallgatás nélkül itélnek felettünk!» Az általános hangzavarból elődörög *Danton* öblös hangja is: «Eleget éltünk, hogy a dicsőség ölében hunyjuk álomra szemeinket; vezessenek a vérpadra!»

Visszavezették börtöneikbe; még az itélet kimondásánál sem lehettek jelen, minden formaság nélkül adták tudtukra, hogy meg kell halniok. *Danton* irtóztató káromkodásokba tört ki; szemei lángoltak, szája habzott a dühtől; de végre megadta magát sorsának, sőt derült kedélylyel készülődött utolsó utjára.

Philippeaux keserüen sohajtott fel, mialatt haját nyirták: «Nőm! fiam! sohasem foglak hát viszont látni titeket!» *Hérault de Séchelles* bölcs flegmával csak ennyit szólt a halálos itélet hallatára: «Vártam.» Csak szegény *Desmoulins*-t hagyta el nyugalma. Tacitusából, mely vesztét okozta, nem tudott erőt meríteni lelki ereje fentartásához is. «A gazok! a szörnyetegek!» — kiáltott fel tajtékozva. «Hát Robespierretől kell hagynom magam lefőzetni?» Ekkor *Hérault* hozzálépett s csillapítólag szólt: «Barátom, mutassuk meg, hogy meg tudunk halni.»

Ezzel az elszánt lemondással lépett a sugárzó ifju *Hérault de Séchelles* a gyászszekérre is, ellenben *Desmoulins Kamil*, mikor fel akarták ültetni, hihetetlen erőfeszítéseket tett, hogy kiragadja magát hóhérai körmei közül; a küzdelemben vállai egész fedetlenek maradtak, inge foszlányokban csüngött alá, miközben dúlt arczczal kiáltotta: «Nép, nép, megcsalnak!» De *Danton*, kit büszke magatartása egy perczig sem hagyott el, hozzáfordulva szólt: «Maradj csendesen, hagyd ezt a hitvány csőcseléket!» A «hitvány csőcselék» közt ott volt a «nagy» festő, *David* is, hogy gyülöletével a siron túl is üldözze személyes ellenségét, Dantont, torzképet rajzoljon a halálra menőről, s ujjal mutasson feléje: «Itt a gazember! Ez a gazember akart biráskodni mindenki felett!»

A vérpad megpillantására *Desmoulins* ujra elkezdte sopánkodásait: «Ez a jutalma a szabadság első apostolainak! igy bánnak a köztársaság leghivebb barátjaival! A halál oly jótétemény, mely nem jöhet elég gyorsan. Szabadság, melynek bálványozója voltam, bálványozója vagyok,

Jankó I.

A magasszog felkö-
szontese..
fest Jankó
Acrilmetszetet Eszitett
róla
Chr Hoffmeister.
meggel. 8 es 4.° fonetu

9

Gondol. A növekvő család. Ultra-
mitotta magát a mutrem felépítésé-
nél. Adósságok, félelem a hite-
lezőktől. 3 lapot illusztrált,
ezidétt sőt azóta gyakrabb
hasonmásokat is festett, ha ilyenekre
megrendelői akadtak. A tulfe-
szített munkásságnak és folytonos
lámpagyújtásnak következménye ar
lett, hogy nemcsak szemüvegre szorult
el, de betegeskedni is kezdett.
Milkszáth K. Beszterce ostromát ő
maga illusztrálta, a Krúdy
Kublói c. kötetben pedig több
rajzot készített. Két fia volt.
Jancsi és Elemér. Előbbit tudo-
mány pályára szánta, az utóbbi
a művészi pályán képzelte
Nagy hatással volt rá Elemér
fia tragédiája (Lásd Jancsi
Elemérnél) A fiú halálá-
val kb. 1892-tel. vagy a kettő
elmúlt egészen, mint a kedélyi
megtört végképen. Nagyremé-
nyű fia halála után elvesztette a
családnak, de egyúttal elvesztette a
művészetnek is. Orvos a és jóbá-
rája dr. Kelli Károly a szívta gyó-
gyítani tüneteit jelezte, szabad
levegőt és nagy érzékletet ajánlott.
Jancsi ekkortájt a Vadkelet
állapota eleinte javult is, de
aztán egyre syngött. A kudes
tüneteri 1894 nyarán újból mu-
tatkoztak. Humoros verseit jóför-
mán elapadt, keserű regényeit
kezdték, csak Kunosy és lassan
dolgozhatott. Az Aglói Tárcaban
tolta Endrődi Sándor föltámadását
de bármily lankadatlan, sőt kezdetleges
a gyakorlatban, sőt kezdetleges
vonásokat a képtárgyak teljes
félreismerése nyilvánvaló ártatlan
mutatták, hogy a művészet
számára Jancsi elveszett. Csupán
csak legfeljebb adomákhoz készített
vele rajzokat. Meghalt hosszú
betegeskedés után 1896. március
29-én. Közel 70000 rajzot készí-
tett. Valóságos rajzoló journalista
volt. Humoros vonalú, a mindennapi
jelenségekből és rajzaiból egyéni hangulat, pedig
az elkülöníthetetlen Endrődi a vadkelet
karikatúrapoétái. Jancsi csak humoristája
volt és így nincsen párja.

Forradalmi lapja indult.

Közel négy évtizedre terjedő
[illegible] pályafutása alatt folyvást
[illegible] maradt. Az angol és
francia lapok művészei felmul-
tották őt a naturában és triviali-
tásban, de a kedélyes tréfa és derűs
humor terén vele levő kortársa
versenyezhetett. A magyar versek
és közéjozatokkal előnyösebben és okosabb
foglalkozott.

Legnagyobb műve a Haldokló
anya, melyet 1870-ben a Divat
adott jutalomképül.

(8) volt. Nem számítva az ezeteti kompozitiót egymásután 3 festmény készített. Az első szinvázlatot hamar követte a második, mégnek alapján elnyerte az állami díjat, azután pedig hozzálátott a tárgy nagyobb alakban való földolgozásához. Lakásának kétes világítása épp ebben amitgatta, amiben különben sem érezte magát erősnek: a szinben. A festmény már csaknem egészen befejezte, mindőn saját házába s az ottan épitett műtermebe beköltözött. Elképzelhetjük meglepetését és bozzankodását, mikor meglátta, hogy az új világításban a lakodalmi dráma szinei szürkék, erőtlenek. Átfestette tehát a képet. De az átfestés körülkeztében elkerülhetetlenné vált a tulzás, sőt szinpadiasság, amint birálói is észrevettek. A jellemző vonások, mozdulatok tulzása szembeötlő (torzkép rajzoló). A kép általános figyelmet keltett. A képet 1885 ik ki állitáson az angol attaché Prinzose akarta megszerezni, s mikor arról értesült, hogy az már a n. muzeum tulajdona, felkereste a művészt s a kép kisebb vázlatát váltotta magához. Sőt Jamniczky lajos is lemásoltatta a maga számára.

A lakodalmi dráma sikere ugyabb munkásságra ösztönözte. A szomoni, tárgy befejett azonban ezuttal már egyiniségével inkább összhangzásban álló, vidám jelenetet varázsolt a vásznára. A lókupeczet festette meg a vidéki vásár népies alakjáival és komikus zürzavarával. A kép kompoziciója ugyan szakadozott metier ügyességdolgában nagyon is kifogásolható, de a képben igazi élet perseg. Ez a különben naiv megjelenésű kép igazi magyar festmény, mert amit mond, azt minden magyar amber megérti és szőnyőrrel élvezi.

Zamko

Eletképeket, rajzolt
nesek A. Decker
s más körrajzolók
szinés közonatainba
a naptárukba
gelentek meg.
Főleg a Képes Vil.ág
számára rajzolt
egyenkets.

Jankó János

U. 543

Janko Záno

Ilustračních a Vas.

Up. sestře 1892 eif

Tanko' Janos

U. 1324

Tankó Tanós

U. 63.

[illegible]	1	2	.	23	91	30
T	43	.	.	.	1	1
Összes.	46	51	44	87	170	81
Hozzá	5	4	7	.	6	1
Főössz.	51	55	51	87	176	82

Ezen összesen 523 műtárg
szerint tartozik:

Terem	és pedig a			Összesen	műtört.		
	P.	M.	A.		festm	graf	
	kértarba				köze		
I	1	21	29	51	1	.	5
II	.	53	2	55	47	.	
III	1	50	.	51	41	10	
IV	64	.	23	87	87	.	
V	78	.	98	176	168	.	
VI	46	~~45~~	~~32~~ 31	82	74	.	
VII	.	20	1	21	.	.	2
Össz	190	~~148~~ 149	~~185~~ 184	523	418	10	9
	523				523		

Er.

Jankó János

U. 125.

/Kettőszáz/ korona é

Ennek hitelére ezt a

állitottuk ki azzal, hogy egy a

kir. miniszteriumnak, mint letev

ka Akadémia paranosnokságának, n

Magy. Szépmívészeti Muzeumnak, n

Budapest, 1916. Juliu

az C

mint átvevő

45. SZ. 1902. (49. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, NOVEMBER 9.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre **24** korona, félévre **12** « | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **16** korona, félévre **8** « | A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre **10** korona, félévre **5** « | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

SZÉKELY FERENCZ KORONAÜGYÉSZ.

Hammersberg Jenő, az első magyar koronaügyész nyugalomba vonulása után, a mint tudva van, a magyar kormány előterjesztésére a király dr. Székely Ferencz budapesti kir. főügyészt nevezte ki erre a díszes helyre, a melyet Hammersberg csak pár évig, de nagy becsülettel töltött be. Az a nemes és humánus hagyomány, melyet a magyar ügyészi karban mindenki Kozma Sándor emlékéhez füz, most Székely Ferencz személye által újabb folytatást nyer a magyar ügyészség csúcsán. Székely ugyanis Kozma Sándornak nemcsak kedvelt tanítványa, hanem mint főügyészi helyettes, éveken át első munkatársa is volt.

Maga a *koronaügyészi* hivatal és méltóság egyébiránt franczia eredetű és ott is előkelő szabadságvivmány. A vádrendszer és a védelem szabadsága érdekében állitottak föl a híres cour de cassation mellé, a hol kisebb részben mint vádló szerepel, nagyobb részben ellenben a törvény helyes érvényesülésére ügyel föl. Ebben pedig az a gondolat rejlik, hogy az első államügyész, mint független állású ember, a birói tévedések ellen szolgáljon biztositékúl. A magyar királyi koronaügyész lényegében ugyanolyan hatáskörrel bír. Mint vádló csak közvetve szerepel a kir. Kuria elé kerülő ügyekben, a hol az alsóbb fokon kidolgozott vádat képviseli. Nagyobb részben azonban mint véleményező és indítványozó jogtudós van a kir. Kuria mellé rendelve, a kinek előterjesztése nélkül a legfőbb bíróság nem itélhet. E mellett széles kezdeményező hatásköre van a jogegység föntartása érdekében. Végül a törvény felügyeleti jogot is ad neki a tizenegy kir. főügyészség fölött. Munkájában négy koronaügyészi helyettes áll mellette, valamennyi kir. kuriai birói ranggal.

Ezt a szép és független ügyészi hivatalt dr. Székely Ferencz élete javakorában foglalta el. Vasmegyében, Szombathelyen 1842. márczius 11-én született. Ugyanitt végezte el középiskoláit is, az ötvenes évek derekán. Mint a példa mutatja, az idegen hatalom sulya és Bach birodalmi politikája alatt épen olyan szívós és hazafias generáczió nevelkedett föl, mint a milyen volt a forradalom előtti «nagy nemzedék». A szombathelyi premontrei papok hazafias gimnáziuma erősen ellenállott a germanizálásnak s ebben az időben sok jeles növendéket nevelt. Többi közt nem kisebb embert, mint *Széll* Kálmánt, a ki Székely Ferenczczel egyidőben volt a premontreiek gimnáziumának növendéke. Egy esztendővel ezelőtt ünnepelték meg az akkori iskolatársak érettségi vizsgálatuknak 40 éves jubileumát Szombathelyen. A vezető növendék Széll Kálmán volt, a kiről már akkor is sok jót jövendöltek. Hűséges munkatársa pedig Székely Ferencz volt, a ki vele együtt szerkesztette a *Bimbófüzér* czimű iskolai szépirodalmi lapot is, a melynek irott példányai még most is megvannak a szombathelyi premontrei gimnázium könyvtárában. Az új koronaügyész nehéz jogászi pályafutása alatt is híven megőrizte az irodalom szeretetét. Különben egész életfölfogásában észre lehet venni a széles látkörű humanistát, a ki a jogot, mint mondani szokás, nem méri «rőfszámra», hanem az emberi élet nagy rendező elemének tekinti, a mit az emberiség nagyobb boldogulása végett és nem ennek sanyargatására kell alkalmazni. Ez a nemesebb jogászi fölfogás egyébiránt nálunk hagyomány erejével bir és szemmel láthatólag a humánusabb nemzeti iskolák eredménye. Becse annál nagyobb, mivel a legújabb jogászi nemzedék inkább a merev jogászi dogmatikára adta magát. Székely Ferencznél ennek a túlzásnak nyoma sincs; nagy tudománya mellett is a korábbi, humanusabb és magyarabb jogászi hagyományok hű embere.

SZÉKELY FERENCZ KORONAÜGYÉSZ.

Jogászi pályafutása egyébiránt alkotmányéletünk újjá születésével kezdődik. Mint joggyakornok 1865-ben a budapesti kir. itélőtáblánál kezdte el. Mint jogtudor, valamint köz- és váltóügyvéd már 1867-ben segédfogalmazója, 1871-ben pedig titkára volt az újonnan szervezett magyar igazságügyminiszteriumnak, a hova Horvát Boldizsár, az akkori igazságügyminiszter ritka emberismerettel gyűjtötte a kiváló tehetségű fiatalabb embereket. Székely Ferencz tehetségeit és szép készültségét még ugyanabban az évben azzal tisztelték meg, hogy Kozma Sándor mellé főügyészi helyettesnek nevezték ki a 29 éves fiatal embert. Az itt töltött 18 esztendő volt az a hatalmas gyakorlati jogászi iskola, mely Székely Ferenczet a legnagyobb állásokra is qualifikálta. A mikor 1890. márcziusban a kir. Kuriához birónak meghivták s ott a sajtóügyek előadását reá bizták, teljesen föl volt szerelve erre a föladatra, jobban mint akárki más. A kir. Kuriánál számos nevezetes kérdés szerencsés megoldása füződik az ő nevéhez. A míg a sajtóügyi törvénykezést ő irányíthatta, az 1848. évi sajtótörvény szellemén sem esett semmi sérelem. Ennek a szabadság-vivmánynak Székely Ferencz volt a leghivebb őre. Nem egyszer utasított vissza olyan próbálkozásokat, a melyek azt a törvényhozás megkerülésével föl akarták volna dúlni. Szigorú és nemes törvénytiszteletét egyébiránt még azok is elismerték mindig, a kik a rövidebbet húzták s igy Székely Ferencz birói és jogászi tekintélye egyre nőtt. 1892-ben a kir. itélőtáblák döntvényeinek ellenőrzését is reábizták s igy a kir. Kurián a döntvények előadójává is lett. E mellett ő készitette el a kir. táblák és főügyészségek deczentralizáczió jának törvénytervét s az erre vonatkozó rendeletek tervét is. 1897 október havától kezdve pedig 1899 végeig az igazságügyminiszterium kodi-

fikáló osztályában a büntető perrendtartás életbeléptetésének rendeleteit készítette el s az életbeléptetés gyakorlati feladatainál is közreműködött. Ezeket a nagy érdemeket ismerte el a király 1900 elején a Lipót-rend lovagkeresztjének adományozásával és azzal, hogy őt Hammersberg Jenő koronaügyészszé való föllebb-lépése után budapesti kir. főügyészszé kinevezte, a honnan mostani állásába lépett elő.

Székely Ferencz egyébiránt mint társadalmi ember is sokat számított és számit. Sohasem tartozott a rideg, világkerülő jogászok közé s az élet eleven mozgalmait szem elől soha nem tévesztette. Gyakran érintkezett a társasélettel is, legszivesebben a humanitás terén. A budapesti rabsegélyző egyesületet 1874-ben tulajdonképen ő szervezte és az ő érdeme az is, hogy ez a humánus és hasznos egyesület Kőbányán menedékházat épithetett. Az egyesületnek éveken át alelnöke, majd elnöke volt s jelenleg tiszteletbeli elnöke. A budapesti unitárius egyház megalapitásában és fejlődésében szintén része volt; ennek ma is gondnoka és orsz. főtanácsának is tagja.

Irodalmi működése, a mióta közszolgálatba lépett, kizárólag a jogtudományosságnak volt szentelve. A tudományos folyóiratokba sokat irt, mindig valamely fontos jogi kérdés megvitatása vagy tisztázása czéljából. A Magyar Jogászegylet fölolvasásaiban is többször résztvett; legújabban is a jogi vizsgálatok fontos kérdésében szólalt föl. Ezenkivül hosszú éveken át buzgó vezetője volt a budapesti ügyvédvizsgáló bizottságnak is.

Az új koronaügyészt általában közszolgálata és magán tevékenysége minden részében ko- lyság és lelkiismeretesség jellemzi. Ezek igen értékes egyéni tulajdonságok, de olykor komorak is. Nála a közdolgok szeretete s a jellemében fekvő szabadelvűség akadályozta meg, hogy ilyenné legyenek. Bizonyosan nagy kiválóság az, ha valaki a birói, sőt közvádlói hivatalban is ki tudja érdemelni azt, hogy kifogástalan birói jellemnek tartsák és a mellett szeressék is.

Kenedi Géza.

AZ UTOLSÓ.

Irta Herman Ottó.

Ez pedig akkoron volt! Agglegénységemnek talán negyvennyolczadik évét róttam, igy volt szabadság, akár a belépusztúlásig — — az ötvenedikben aztán megházasodtam.

Laktam pedig akkor bohémesen a Nemzeti Muzeum földszintjén, a mai Muzeum-körútra rugó balsarok két kis szobájában — könyvek, negyvennyolczas kardok között. No, de akadt egyéb is.

A mély ablakfülkében lakott a szarvasvipera; az aquáriumról, mint valami zöld zuhatag, omlott a padlóig a numuláriа-növény; — a vízben piczi kárászok lesték az ő prédájukat, a teknősbéka meg őket.

A gyerekraj, melynek birája voltam, délutánonként egymás hátán kapaszkodott a rácsig és nézte azt, a mit épen megláthatott.

A sok ismerős is fel-felágaskodott; de nem azt kérdezte: hogy vagy? mit csinálsz? hanem azt: hogy van a vipera? evett-e?

Az ország borvidékeit ekkor már nagyon megfenyegette a fillokszera és itt-ott a hitetlenséget már felváltotta egy kis aggodalom. Vittek Pozsonyba egy előadásra; vittek Egerbe.

Ott akkor még oly tőke is ontotta a törökvért, a melyet az egri basa ültethetett; volt akkora töve, mint egy miskolczi buzakenyér.

Bejött Császról Németh Berczi. Az volt aztán a «gentry»! Olyan kedve volt, hogy hangzott tőle a város. Aztán megvolt az előadás. Közrefogtak és vittek a hegy gyomrába, Eger *akkori* kincseskamarájába; — itattak oly borokkal, a minőket koronás királyok sem ittak; — de sőt talán Eger érsekei sem.

Pár hétre rá csak beállít viperás barlangomba az én Szederkényi barátom, nyomában egy hatalmas teherhordó, vállán jókora ládával. — «Nesze pajtás, ezt küldik neked az egriek az előadásért!»

Volt abban a ládában vagy harmincz falaskó, a hány, annyiféle formájú. Semmi elegánczia, semmi «firma», semmi mai bevallás, hogy: «saját töltésű» meg «saját kezelésű». De a pincze nemes patinája, az rajta volt minden üvegen.

Egy napon át eltünődtem, hogy hát mit is csináljak ezzel az istenáldásával — csak nem strázsálom az odvamban!? Aztán döntöttem: szivesen látok valakiket s a nyakára hágunk egyszerre az egésznek.

A vacsoráról gondoskodott a régi «Szikszay»; a meghivottak voltak: Ligeti Antal, a tájképfestő, Jankó János, a rajztoll igazi humoristája és Huszár Adolf az «érczgyúró». De gondoskodtam még olyanról is, a kit nem élvezhetett teljes eredetiségben a világ semmi potentátja, mert mód kellett ahhoz, ez pedig Bertók Sándor, a czimbalmos volt.

Ligeti és Jankó gyönyörű furfanggal jelentkeztek otthon, hogy «pár szóra» hozzám néznek; ők t. i. igen nagyrabecsülték feleségeiket, a mit én *akkor* még nem igen értettem. Huszár frakkban jött — óriási mulatságunkra; — fel is vette nyomban a vadászkabátomat — valahogyan, mert igazi Herkules volt.

Ekkor aztán hozzáültünk a vacsorához, folyt a beszéd erre-arra; Bertók pedig meg-megszakította a szót, hol vígan, hol bánatosan — a bor pedig fogyott és fogyott — derült az éj.

Azután meg a pipára került a sor. Volt jó szűzdohányom, elsőrendű reve-taplóm; a legkedvesebb makraforma ezüstveretű tajtékpipám pedig ott lógott a fegyvertartón. Betelepedtünk a nagyobbik szobába, Bertók az ablakfülkébe vonúlt és rákezdte; de egyszerre csak félbehagyta s a komaságra hivatkozva nagyot sandított a makrapipa felé: hogy ha ő arra rágyujthatna!

Gyujts hát rá!

A mikor a czigány az agyarán érezte a pipaszárat és a revetapló, majd a szűzdohány illata megütötte az orrát, mintha átalakúlt volna. Olyanokat mivelt, a minőket czigánytól czimbalmon még egyikünk sem hallott.

Az elhaló fuvalomtól a menydörgésig, minden kiszólt abból a faalkotmányból s a czigány szeme leirhatatlanúl villogott. Valami kesergőbe, majd táncznótába vágott át s a mi Lige-

Zsedényi Ede «az ország spormajsztere».
Úgyszólván egy vonással kikanyarítva. Első vázlat.

Falusi jelenet. Első vázlat.

Kortes ábrázat. Első vázlat.

Kortes ábrázat. Első vázlat.

JANKÓ JÁNOS FENMARADT VÁZLATAIBÓL

Janko Lanós

1877 ben többszöre
fényképek utani keszit
rajzokat a Vas. Ujs
reszre.

Jankó János festő

1.) A lukai pap. Az Uj évre. Szabadság, egyenlőség testvériség. 2.) Honvéd sirja. 3.
A Danaidák hordaja. 4.
Egy irodalmi Asztalos János. 5. Karikaturák 6
A tejes asszony. 7. A honvéd album számára is sok szép rajzot szolgáltatott. 8.)
„A kiskereskedők" pesti életkép. 9.
„Pest mint világváros" karrikaturák. 10.

Megjelentek

1.) Hazánk s a külföld 1868. — 9 lap
2. " " " " — 16 lap
3.) " " " " 200 lap
4.) " " " " 224 -
5.) " " " " 304. l
6.) — — — — — 368 "
7.) — — — — — 377.
8.) " " — — — — 411 lap
9. — — — — — 425.
10. — — — — — 432.

4 azután addig kinálgatta
a képet a kiszemelt uraknak,
míg végre eladta valakinek.
A Hölgy tutár vidám hatású
életképeket rendelt meg
Zankónál. Csokonait, a
nápszerű poetát, amit fel-
köszöntőt mond egy jó mó-
du debreceni polgár la-
kodalmán. Ez a kép az
elofinetok számára készült
és Haske műintézetében
sokszorosítottak. (1858 évf).
Hogy a fő mint a mellékalakok rend-
kívül jellegzetesek s érdekes
képet adják a régi magyar
polgári osztálynak. Szana-
nál ez a kép igen bőven van
leírva, s mit első nagy sike-
rét állítja elotérbe.

Csokonait határozott sikere
dacára sem követhette egyha-
mar nagyobb olajkép. Hogy az
Alföldi juhászok, meget a
győri műegylet váltott magá-
hoz, mint a Népdal, meget
1861-ben sorsoltak ki a pesti
műegylet tagjai között, kisebb
méretű és igényű kompozitió.
A magyar közönség meghnek érdek-
lődése már az ötvenes évek
végén s a 60-as évek eljen
újra a politika felé fordult,
nagyon kevés hajlamot érzett
arra, hogy képiróknak meg-
rendelésekét adjon, vagy tár-
latokon műtárgyakat vásárol-
jon. A művészetből elég
volt neki amit, amit a
képes heti közlönyökben s
a humorisztikus lapokban
kapott.

Zankó erőszben sokat dol-
gozott, mert Beesbe szeretett
volna menni, hogy a szinérés
titkait az akadémián
Rahl Károlytól elsanulja.
~~lokat dolgozó~~ Nem volt az
az illusztrált vállalat, meg-
nek számára ne dolgozott
volna. Kisebb genre képeket

3) poseban ábrázolja, a mint a lakodalmi alkalomnál ~~a~~ tele pohárból köszönt az új házaspárra.

A Falusi kántort a Nógrádmegyei dudás és a Testi Külvárosi lebuj vasárnapon követik 1858 ban. A kritika elismeréssel fogadja ezeket, de a szinezés erőtlen volt, Jankó János e nagy bogyatkozása azonban a műértők előtt már ez első genreképein feltűnik. Fötörekvése, minél élénkebb és jellemzetesebb esoportokban állítsa elénk a mindennapi életből kimarkolt alakokat, a szinezéssel nem sokat törődik.

Sok képet készitett, de vevőnak nem akadt. A vélkülöz ideje igy tehát nála is hamar beköszöntött. De jó kedvvel viselte és szakadatlanul festett. Pedig a megrendelő, a vásárló sehol sem mutatkozott. Jankónak végre is az az ötlete támadt, hogy szolgáját, ki egyuttal mutája is volt, lepteti elő műárusnak. Porzó jóizűen beszéli el*) miképen járt el a kiszolgáltkatona hivatásában egy alkalommal. A fiatal festő egy iddogáló bekért ábrázoló genreképet végezett be. Ezt a festmegt adta a da neki, hogy adja el. A kép ára csak 25 ft volt. A hűséges szolga elment a képpel a váci utcába, ahol akkori időben a legtöbb ur szokott sétálni. Jankó egy kis távolságban utána. A szolga

*) Magyarország és a Nagyvilág. 1878. 4. 9. sz

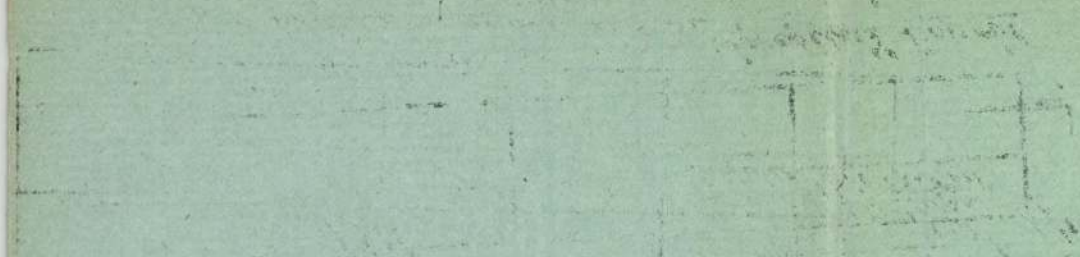

Jankó János

Szana Tamás: Jankó János élete és munkái. Budapest. 1899. Athenaeum kiadása. A magyar mintörténeti monographiák III. kötete képekkel.

Tót Komlóson (Békés megye) 1833. novemb. 1-én született. Atyja Jankó János szücsmester volt. 1845 őszén a szarvasi gymnasiumba irattak szülői, de nem birván eléggé tanúgatni, a fiu hamar megismerkedett a nyomorral. Ballagi Mór tanár hárához került s szolgai teendőket végzett. Rajzolási tehetsége már gyén korán megnyilvánult ami rajztanitójának, Lányi Gusztávnak is feltünt. A fiu szorgalmasan tanult Szarvason, s a szünidő beálltával (harament Tot mindenkor) Komlósra.

Két és fél esztendőt töltött Szarvason, a hol tanulmányainak a 48iki események vetettek véget. Így került ismét vissza falujába. Kétszer is azonvolt, hogy beáll katonának a haza védelmére, de fiatal kora miatt ez a vágya nem teljesedhetett bár a második alkalommal egész Majlath falvány elkísérte ~~az~~ a Banátba induló ugyneverett nerithábas ~~[illegible]~~ őrseregets. Otthon ártán mind szorgalmasabban rajzolgatott s várlatkojvei megtelt a szabadság hare viter katonájnak, nemzetőreinek képeivel.

Jankó 1850 ben újra vissza, tért a szarvasi gymnasiumba és sorsa ez alkalommal már javult, mert iskolai rajztanitónul alkalmazták az alig 17 éves gyerek embert. F 1853 ben elvégezvén a VII osztályt, otthagyta Szarvast s a következő tanév elején Eperjesre ment, nemet szót tanulni, s itt végezte el a VIII osztályt nem éppen a legfejlesebb eredmenyel. Ugyanak nem kis bánatára, aki papot akart belőle nevelni.

3207. Jankó János.

Sz. Tót-Komlóson 1833 nov. 1-jén. † Budapesten 1896 márcz. 29-én.

Korcsmai jelenet.

Kurta korcsmában dorbézoló három korhelyt ábrázol, a kik közül egy a középütt álló kecskelábú asztalra dűlten és és kezeire borultan, egy pedig a földre vetett piros bélésű köpenyegen hanyatfekve alszik, míg a dühöngő harmadik a jobb kezében lévő üvegből vörös bort akar magának önteni, miközben az elébe rakott poharakat, melyeknek tartalma kiömlik, összetörte és feldöntötte. Ez utóbbi baljában szétzúzott palaczkot szorongat és gyűrött kalapot, vállravetett szürke köpenyt, piros szegésű és hajtókájú fehér kabátot, széles táskaszíjat, rongyos kék nadrágot és czipőket hord. Haja bozontos, bajusza és szakálla őszbe vegyült, félrehúzott nyakkendője fekete és inge a nyaknál szétáll. A háttérbeli kredenczen két üveget, két poharat és egy füles kancsót veszünk észre. A helyiségnek ajtaja és ablaka be van téve. Jelzése alól jobbra, a feldőlt szalmafonatú szék mellett: »*Jankó J. 1853.*«

Vászon, méretei 28·7 : 23 cm. — Lelt. sz. 3207. — Értéke 50 K. — Dr. Hegedüs Gyula ajándéka 1906 január 10-én (24–906). — Bejelentetett 1907 január 22-én (93–907).

III : 421

III.
421 (3207)
619 (235).

Aj.
Dr. Hegedüs
1906

Ajándék

Jankó János

festő.

A népelet alapos ismerője, komoly és humoros jelenségeit könyedén ezekíti. A hazai mostoha viszonyok az okai, hogy torzképeket rajzol, a nagyt, hogy maradandó értéku genre műveket alkotna.

Jankó csak ritkán forgatja ecsetét. A mikor a Borsszem Jankó, Bolond Istók, Üstökös rajzaival elkészül, akkor festeget egy-egy képén s ezért ritkán látunk tőle oly műveket, mint a Pujka tolvaj, a Népdal, a Néprege, Csokonai a lakodalmon (Toth Kálmán bírtokában) s anyi más képe. 1)

1) Peterdi József: Jankó János. Képzőművészeti szemle. 1880. 75-76 l. Fametszetu arcszépével.

Jankó János

Illusztrációk Tokai
A Balaton. völegezé
C. Ebenhöfscher -
közölve. Vas. Ujs
1875 évf.

Janko János

1) Smolka Ferenc arczepe
rajz. J. csinos rajz.
Vas. Ujs. 1861-40 szám

2) Luczenbacher Pálás János
fam. J. Vas. Ujs
1861. 521. l.

Jankó János

lásd

a

Uo Posta. a mellékletben

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
láírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Jankó János

Lipsd

Vas. Lips 1877.

424 l

tárgya:

~~Batthyány~~

Batthyány Lajos

a vesztőhelyre

viszik.

c. festmény fejezett

be.

Jankó János

1870 ben dolgozott a
Vasárnapi Ujságnak.
Többnyiöl fametszetek
számára rajzokat készített.

Madách Imre. 10211.

Térdig, párnázott támlásszékben ül és jobbra fordul. Felirata a kép alatt aláírásának másakép:

Madách Imre.

és alól balra: (Jankó János rajza.)

czkgr., kqu.

2755

49. Jankó János.

(Sz. Tót-Komlóson 1833. november 1-én. † Buda-Pesten 1896. márczius 29-én.)

Menyegzői dráma.

Az előtérbeli patak hidján bokrétákkal diszített ötös fogatu ecchós kocsi vágtat ~~az~~ amelyen innen, fiatal parasztlegény fekszik átlőtt szívvel, ~~a~~ minek láttára a fátyolját s haját szaggató menyasszony a kocsiról le akar ugrani, de ebben vőlegénye megakadályozza. Az öreg kocsis a zavarban a felkendőzött ~~sallangos~~ lovakat rántja vissza; a nyoszolyólányokat rémület fogja el s a bakon ülő fiatal ember visszafordul. A kocsi mögött nyargaló ifjakat is megzavarta az esemény, ~~még~~ lovaik prüszkölve kapálnak. Utánok még ketten lovagolnak s a czigányzene mellett vigadó násznép végtelen kocsisorából, a három első ~~a fűzfák közelében~~, most fordúl ki az esemény szinhelyére. A két legelső nyargoncz egyike visszatekint, másika pedig a patak partján állott meg s mélyen megszomorodva szemléli szerencsétlen pajtását, ki jobb kezében a pisztolyt tartja s baljával ingét markolta meg. ~~Alatta szűrje, mellette kalapja s botja hever.~~ A menyasszony nyakéke piros gyöngyfüzér, ingvállának ujja fodros, hátrakötött kendője és köténye fehér csipke, szoknyája rózsaszinű s derekát ~~szorító szalag~~ kettős csokorra kötött. A kocsis pörge kalapot, pitykés kék mellényt, bő inget és gatyát hord. A háttérben, jobbról a fák közül, a község több háza és tornya bontakozik ki. Az égbolt felhős. Jelzése alól jobbra: »*Jankó J. 882. B. Pest.*«

Vászon, méretei 109 : 201 cm.

1884: IV. 148. — 1885: IV. 148. — 1886: IV. 148. — 1887: IV. 147. — 1888: IV. 147. — 1889: IV. 168. — 1890: IV. 168. — 1891: I. 88. — 1892: I. 88. — 1893: I. 93. — 1894: I. 49. — 1895: I. 49. — 1896: I. 49. — 1897: I. 49. — 1898: I. 49.

~~Megrendelésből szerezttetett 1882-ben. — Magy. Képt. 416. — Ltsza 286.~~

— 1900: I. 49. — 1901: I. 49. — 1903: I. 49. — 1904: I. 49. — 1905: I. 49.

— Magy. Képtár 416. — Uj lelt. sz. 286. — 1905. átv. jegyz. 93. — Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 1743. és a leltárban 2755. — Vétetett 1882 deczember havában 300 frton (6000 K).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

Mg. 416
Uj. 286

Vét 1882

Gyula. T.7995.

A vár.

Az előtérben van a négyszegletes vár, melynek tornyára póznát tüztek, a háttérben pedig balra a fákon túl a békés-gyulai templom bontakozik ki. A váron innen lévő cserje egyikének galyán madár ül. A vidéket megvilágitó holdat részben felhők boritják. Jelzése alól jobbra: Jankó 87.

Olaj, mér. 26: 39.1 cm.
Osztr. Magy. Monarchia XXI. VII. 431 l.

Sz.n. 978-902
379-902-431.

Jankó János

cód

Budapesti Hírlap

1933. nov. 5. (A rajztól humoristája.)

Új Idők. 1933. nov. 5.

Lyka Károly tanulmánya Jankó Jánosról.

U. 3652

1934

912. Jankó János.

Sz. Tót-Komlóson 1833 november 1-jén. † Budapesten 1896 márczius 29-én.

Csokonai Vitéz Mihály.

Egész alakban, balrafordultan állva és jobb kezében csikóbőrös kulacsot tartva abban a pillanatban van ábrázolva, a midőn az épen megérkezett lakodalmasokat üdvözli. Közelében, a terített asztalnál, az unokáját magához szorító örömanyát, kinek az udvaros piros bort tölt, az örömapát, a pápaszemes kántort, kis gyermekkel karján a szomszédasszonyt, a jegyzőt, és a bírót látjuk. Balról a délczeg vőlegény, a menyasszony és a bundát viselő násznép képez csoportot. Mögöttük a mosolygó menyecske a központ. Szemközt hátul két falusi leány és egy felkendőzött kis fiú alakja tűnik föl. Az előtérben a czigánybanda és a kutya mellett leányka telepedett le. A háttérben a szalmafedelű házon galambok tanyáznak. Jelzése alól jobbra: »*Jankó J. 859.*«.

Vászon, méretei 47 : 67.5 cm. — Lelt. sz. 912. — Vétetett 1901 július 3-án Aranyfi Weil Emmától 400 K-án (364–901). — Kifizettetett 1901 július 31-én. — Elszámoltatott 1902 április 14-én (338–902). — Az elszámolást jóváhagyta az 1902 július 26-iki 27258 sz. határozat (592–902).

11638.

Jankó János:

Kettős arczkép.

Klics Károly és Jankó Jánost ábrázolja mellig és nevetés közben. Az előbbinek szája kissé nyitva van úgy, hogy felső fogsora látszik; az utóbbi pedig egyelejű kabátját begombolban viseli.

Tollrajz, méretei a papirosnak 10·3 : 18 cm.

Ltn. 15482.

Szaklelt. 9-915

Ag. 30 K.

96

1904.

⊥ fejezi ki, a ki előtt

2508. Jankó János:

Sz. Tót Komlóson 1833 november 1-jén Budapesten 1896 márczius 29-én.

Hazafelé.

A eszmét pataktól szelt réten, haza törekvő ~~jobbra haladó~~ fiatal aszszony ~~jobbra halad~~ ⊥ ~~Előtte~~ nyelvét logató kutya futás aki mosolyogva nézi a fehér lepkét elfogni akaró leánykát. Bal hóna alatt buzakévét visz, jobbjával pedig kék kötényét fogja. Simára fésült haja fekete, szemöldöke barna. Fejét fehér kendővel kötötte be, ingvállának rövid ujja puffasztott, rojtos kendőjét tarka a szél lobogtatja, piros szoknyája alatt fehér alsó látszik, hegyes orrú papucsa sárga. A pillangó után ⊥ szaladó és kapó leánykának keresztbe kötött kendője zöld, inge rövid ujju, szoknyája sárga. Jobbról, a kutyán túl, még két pille röpül. A háttér sik vidék, az égbolt felhőzött. Jelzése alól balra: Jankó 854.

Vászon, méretei 41.5: 31.8 cm.
Vétetett Jakab Juliannától 1904: IV. 19-én 100 Kán (258-904).

Kifizettetett 1904: IX. 19-én, elszámoltatott 1904: V. 8-án (325-904). —

Az elszámolást elfogadta 1904: VII. 22-dikén a 11586 szosz leirat (552-904).

904: IV. 28.

Vét: Jakab Julianna

Kikiáltási ár pengőben

5331. ILLYÉS ISTVÁN, Catekismus, avagy lelki téj. Nagyszombat, Academia. 1697. SZABÓ K. RMK. I. 1512. 8r., pergtkts . . . . . 10.—

5332. ILLÉSSY JÁNOS—PETTKÓ BÉLA, A királyi könyvek. Jegyzéke a bennük foglalt nemesség, cím, cimer, előnév és honosság adományozásoknak 1527—1867. Budapest, 1895. 8r., fve . . . 3.—

5333. ILLUSTRIRTER ANZEIGER über gefälschtes Geld. Jahrgang 1866. K. ívrét, er. fvkts . . . 2.50

5334. INSTRUCTIO PRO TABULA REGIA JUDICIARIA TRANSSYLVANICA. Cibinii, s. a. 8r., papírkts 2.50

5335. INTERNATIONAL LAW ASSOCIATION. Vienna, 1926. Warsaw, 1928. New York, 1930. Oxford, 1932. London, 1927—33. 8r., 4 kötet, er. vktsek . . . . . 2.—

5336. IPAR CÍMTÁR törvényhatóságok, tisztviselők, ügyvédek, gyárosok, kereskedők, s minden műiparosok használatára alkalmas Kalendáriummal, 1846 közönséges évre. Szerk. és kiadják: SZALKAY GERGELY és NÉMETH JÁNOS. Pest, 8r., fve. Er. borítékban . . . . . 6.—

5337. IPOLYI ARNOLD, Magyar mythológia. Budapest, 1929. N. 8r., 2 kötet, fve . . . . . 5.—

5338. IRINYI JÁNOS, A vegytan elemei. I. füzet (melynél több nem jelent meg!). Nagyvárad, Tichy. (1845.) 8r., fve. Erős borítékban. RITKA! 2.—

5339. IRINYI JÓZSEF, Kulcs Tamás Bátya kunyhójához. Pest, 1853. 8r., fve . . . . . 1.—

5340. IRIS. Deutscher Almanach für 1847, 1848. Herausg. von JOH. GRAFEN MAILÁTH. Neue Folge. 1—2. Jahrg. Mit 6—6 Stahltichen. Pesth, Heckenast. 8r., 2 kötet, (kissé rongált) selyemkötések . . . . . 5.—

5341. IRIS. Taschenbuch für das Jahr 1841. Herausg. von. JOH. GRAF MAILÁTH u. S. SAPHIR. Pest. 8r., (sérült) er. selyemkts, 6 acélmetszettel 2.—

5342. ISTHVÁNFI, NICOLAUS, Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV. Coloniae Agrippinae, 1622. SZABÓ K. RMK. III. 1350. Folio, szép XVIII. századi borjúbőrktsben. I. KIADÁS. A 497—500. oldalak egykorú kalligrafikus kézírással vannak pótolva . . . . . 32.—

5343. ITINERARIUM INCLYTI COMITATUS POSONIENSIS ANNO 1707. 90 oldalas ívrétű kézirat. Egykorú kiadatlan forrás II. Rákóczi Ferenc felsőmagyarországi hadjáratainak történetéhez . . . . . 20.—

Kikiáltási ár pengőben

5344. IVÁNYI DÓRA, A pannóniai mécsesek. Budapest, 1935. 4r., fve 1.50

5345. JABA, AUGUSTE, Dictionnaire Kurde-François. St.-Pétersburg, 1879. 8r., fbőrkts . . . 5.—

5346. JACOBUS LUCIUS TRANSYLVANUS, — SCHRADER, L., Monumentorum Italiae, quae hoc nostro saeculo et a Christianis posita sunt, libri quatuor. Helmaestadii, typis JACOBI LUCII TRANSYLVANI. 1592. Folio, pergtkts. Ez a munka az erdélyi neves fametsző: JACOBUS LUCIUS (CORONA-) TRANSYLVANUS nyomdájából került ki. Utolsó lapjai foltosok . . 20.—

5347. JODL, FRIEDRICH, Lehrbuch der Psychologie. Stuttgart—Berlin, 1908. Lex. 8r., 2 kötet, fvktsek . . . . . 5.—

5348. JAEGER, CARL—GEORG FRAUNBERGER, Kunstgläser. Werktreue Schöpfungen aus alter und neuer Zeit. Mit 100 Bildtafeln. München, 1922. 8r., fvkts 2.50

5349. JALSOVICS ALADÁR, A balatonfüredi gyógyhely és kirándulási helyei. Budapest, 1878. 8r., er. (rong.) selyemkts. Fametszetű illusztrációkkal . . . . . 2.—

5350. JAMES, WILLIAM, Wörterbuch der englischen und deutschen Sprache. Leipzig, 1909. 8r., fvkts . . . . . 4.—

5351. JANÁK VIKTOR, Lengyelország átalakulása királyválasztó országgá. Eger, 1913. 8r., fve . . —.50

5352. JANET, PAUL, A politikai tudomány története. Budapest, Akadémia. 1891—92. 8r., 3 kötet, er. vktsek 1.50

5353. JANKÓ ELEMÉR, Utolsó rajzai. Budapest, 1895. 4r., fve . . . . . 2.—

5354. JANKÓ JÁNOS, A koronázási ünnepély emléklapjai. Pest, 1867. K. 8r., er. (kissé sérült) kartkts. 8 egykorú kőnyomatú kép JANKÓ JÁNOS rajzai után. RITKA! 4.80

5355. JANKOVICH GYULA, A modern boszorkánykonyhából vagy a spiritismus eredete, történeti fejlődése és elterjedése. Budapest, 1884. 8r., fve 1.—

5356. (JANKOVICH MIKLÓS) (WADASI), Biblia' tudniillik a' Szentírás különb és eredeti magyar fordításainak öt példái. Pest, 1834. 8r., fve . 1.—

5357. JARAY, GABRIEL LOUIS, La question sociale et le socialisme en Hongrie. Paris, 1909. 8r., fve . . . . . 2.—

5358. (JÁMBOR PÁL) — HIADOR, Künn és hon. Költemények. Szabadka, 1866. K. 8r., fve . . 1.50

2755 286

49 Jankó János:

(sz. Tót-Komlóson 1833. + Budapesten 1896. márczius -án)

Menyegzői dráma.

± bonyolódik diszitett

± felkendőzött sallangos

F végtelen kocsisorából a

Az előtérben patak hídján ötös fogatú ecchós kocsi vág-
tat. át és az utón innen fiatal paraszt legény
fekszik átlőtt, ki szivén vel s a tetem láttará
a fátyolját s haját szaggató menyasszony a kocsiról le
akar ugrani, de ebben vőlégénye megakadályozna
Az öreg kocsis a zavarban a lovakat rántja vissza; a
nyszolyó leányokat rémült fogja el s a bakon ülő fiatal ember
visszafordul. A kocsi mögött nyargaló ifjakat is megzavarta
az esemény, lovaik pedig prüszkölve kapálnak. Utánok még ketten
lovagolnak s a czigányzene mellett vigadó násznép F három első
a fűtak kezeben most fordul ki az esemény szinhelyére. A legelő két
nyargonca egyike vissza tekint, másika pedig a patak partján
állott meg s mélyen megszomorodva szemléli szerencsétlen pajtását, ki
jobb kezében a pisztolyt tartja s baljával ingét markolta meg.
Alatta szürje, mellette kalapja s bozja hever. A menyasszony nyak-
éke piros gyöngyfűzér, ingvállának ujja fodros, hátra kötött kendője
és kötenye fehér csipke, szokmyája rózsa szinü s a derekát szorító sza-
lag kettős csokorra kötött. Az kocsis pedig pörge kalapot,
pitykés kék mellényt, bő inget és gatyát hord. A háttérben jobbra a
fák körül a kőrség tőbb házai s tornya bontakozik ki. Az égbolt felhős.

Felirse alól jobbra: Jankó J. 882
B. Pest.

185

Vászon, méretei 109:201 cm.
~~Vét. 1882. XII.~~ ~~Ára 2000 fr.~~
M. lept. 416.
Ily sza 286.
~~I: 49.~~

I: 88.

Jankó János

Nepdal c. képe
repr.
Képzőművészet
1932. 52. sz.

Budapest tulajdona

~~1175. Ismeretlen művész.~~
XVIII. századból.

Gróf Teleki László.

Derékig ~~látható és~~ ki
Kezeit karbatéve tartja. Sim
szakálla leberetvált. Öltöze
jű zsinóros kabát szük ujjak
irata ~~E~~ kettős körben vésett

SZÉKI GRÓF TELEKY SZÜ

~~Karimája és hátlapja~~

Ezüstös rézérem, méret
Havas Emil ajándéka 1907. á

mélyitett véséssel

Tanko Janós

a Haraink s a Külföld

humoros rapás köszül felen-

litendő:

Recept a Eöverseg ellen.

1865. II. 640. l

Jankó Janós

Szod

A mutárlatban Vas.

Vjs 1860. 45. l.

Tanár Lajos

életrajza

Ernst Lajos írja.

(önéletrajz?)

Ernst

Jankó Tamás

Karikatúrák Ernst
Lajos gyűjtengeben

Ernst

Jankó Lajos

1. Pesti favajor. Lajos.
Lajos rajz. metsz Rusz
Vas. Ujs 1871. 48 l.

<Jankó János>

irod

Teljes életrajá
archépével.

Kozma Andor <>.
Művészeti Lapok 1896.

7. ~~25~~. sz.

Tanks Tanos

---

vod

A pesti mutaslat. Nap.

Kelet 1858. 173 l

Janko János

vód

Ignácsi Mihály

Magyar Hellenisztek

Bpest. 1892. 161–31

A mész arcskepével

4635. Jankó János,
Sz. Tótkomlóson 1833 november 3-án. † Budapesten 1896 márczius 29-én.

Tájkép ~~folyóval~~.

Sik vidéket ábrázol ~~az előtérben~~ széles folyóval, melynek innenső partján birkákat őrző ~~pásztor van, ki hátrafordultan~~ juhász áll, ki hátrafordult, ~~és~~ jobb kezében hosszú botot tart, ~~és~~ és a kosara mellett ülő, de gyermeket ~~tartó~~ szorongatók atal asszony felé néz ~~[illegible]~~ közelében hasonfekvő fiú és egy leányka látható, ~~mig~~ A tulsó parton a nádfedeles ház közelében ~~[illegible]~~ ól ~~[illegible]~~ és több kazal van. Jobbról a lombos fák tól ~~képeznek csoportot, a melytől~~ nem messze birkák közelednek. A derült égbolt felhőzött.

Fa, méretei 44:63,2 cm.-- Lelt.sz. 4635.-- Vétetett az 1913 november 27-iki leirat szerint özv. Klein Jánosnétól 600 K-án (2300-913).-- Kifizettetett 1913 deczember 10-én.-- Elszámoltatott 1914 január 8-án (18-914).

1913 oktober 1-jei ajánlat (1889-913) és

Sz.n. 1556-913
2300-913-1
Át.lelt. 12583.

213

Életkép. T. 3417.

A menyasszony felköszöntése.

A balról érkező menyasszonyt a jobbra lévő asztalnál álló kántor köszönti föl. A gerendás szobában hátul boglyás kemencze és az óra mellett meg az ablak fölött polczok látszanak. Felirata

balra: A MENYASSZONY FELKÖSZÖNTÉSE
jobbra: BEGRÜSSUNG DER BRUBRAUT.

alól balra: Janko pinx.
középütt: Druck & Verlag v.G.G. Lange in Darmstadt.
jobbra: Gr. Hoffmeister sculpt.
legalól középütt: Lauffer és Stolp bizományában Pesten.

Am., mér. az al. 17.3 : 25.6 cm.
Hunfalvy J: Magyarország és Erdély. Darmstadt 1856, I. köt. 271. l.

26-92-38.

Jankó János festő (II. 45. l.

Múzeumi és Könyvtári Értesítő)

1 " I osztl fehér vászon dub s

facon bör ernyő és iglap sdyem

1 drb II osztl fehér vászon dub

facon fieber ernyő bör iglap s

1 drb kék csinyarn dub sapk

nyövel

1 drb fehér vászon sacco fem

1 " " " pantallo

1 drb fem sanok nagy -26 kics

Jankó János

Irod

Gajdács Pál. Jankó János emlékezése. Az Ujság 1912. márc. 28.

A művész halálának 16. évfordulója alkalmából Gajdács Pál tótkomlósi ág. hitv. ev. lelkész vissza emlékezése –

Viseletkép

és abban a pillanatban

A számadó-juhász:

~~A~~ Korcsma előtt álló szamáron ül ~~a juhász, ki~~ ve van ábrázolva, midőn a bort hozó menyecskét átkarolta, hogy megcsókolja, mi ellen ez védekezik s a mit a mérő helyiség ablakánál ~~[illegible]~~ a gazda rémülten nézi ~~a jelenetet~~. ~~A földön a juhász~~ Borja a fördön fekszik. A háttérben egy terebélyes fa diszlik.

Telirata a kép alatt:

„A számadó-juhász"

a bal sarokban: „A. Decker lith.",

alól balra: „A Deutsch-féle könyvnyomda- és kiadói-részvény-társaság műintézetéből";

jobbra: „A »Képes Világ« melléklete";

s legalól középütt: „Tankó J. eredeti rajza.

Szines könyomat, méretei 22.6: 16.9 c/m.

Köre rajzolta: A. Decker.

Ltfra 4713

57/95 N° 37

Diszlettkép

A mesemondó kis pásztorné":

Egy kanyargó folyótól átszelt sik vidék előterében balról a kétfejű sárkánytól ~~jobbról~~ ~~(a kis pásztor leány,~~ ~~a~~ ~~kis~~ ~~leány~~ ~~le~~ ~~telepedett~~ ~~le~~ ~~és~~ ~~a~~ ~~kis~~ ~~pásztor~~ ~~leány~~ ~~a~~ ~~kis~~ ~~leány~~ ~~a~~ ~~kis~~ ~~leány~~ ~~a~~ ~~kis

Vitéz Mihály 10516

A balra fordulva álló Csokonai jobbkezében csikóbőrös kulacsot tartva az épen megérkezett lakodalmasokat üdvözli. Mögötte a teritett asztalnál az örömanyát, a ki unokáját szoritja magához és a kinek az udvaros gyerek piros bort tölt, az örömapát kezében pohárral, a pápaszemes kántort, a szomszédasszonyt karján kis gyermekkel látjuk. Balra a délczeg vőlegény, a menyasszony és a bundát viselő násznagy képez csoportot és a mögöttük levőknek központja a mosolygó menyecske. Hátul két falusi leány és egy felkendőzött kis fiú alakja tünik föl. Egész elől pedig a czigánybanda és a kutya mellett kis leányka telepedett le. A háttérben a szalmafedelü házon galambok tanyáznak. Felirata:

CSOKONAI A CSIKÓBÖRÖS KULACSCSAL.

alól balra: Jankó J. eredetije után rajz és nyomt. Haske és Társa Pesten 1858.
jobbra: Szerk. Kiadó Tóth Kálmán.
legalól középütt: Mülap a Hölgyfutárhoz 1859-re.

Szines kny., alányomással, melynek mér. 35.7: 51.8 cm.

Életkép. T. 4712.

Mesemondás.

A libákat őrző gyerekek és leányok csoportba verődtek, egy fa tövében letelepedtek s közülök a legidősebb élénk kézmozdulatokkal mesél. Közelükben kutya áll, a középtért tó foglalja el libákkal, a háttérben pedig falvak látszanak. Felirata:

A mesemondó kis pásztornő.

ezután: Jankó J. eredeti rajza.
a jobb sarokban: A. Decker lith.
alól balra: A Deutsch-féle könyvnyomda- és kiadói-részvénytársaság müintézetéből.
jobbra: A Képes-Világ melléklete.

Szines kny., mér. 16.3 : 23.4 cm.

57-91-41.

Életkép. T. 3418.

A menyasszony felköszöntése.

A balról érkező menyasszonyt a jobbra lévő asztalnál álló kántor köszönti fel. A gerendás szobában hátul boglyás kemencze és az óra mellett meg az ablak fölött polczok látszanak. Felirata

balra: A MENYASSZONY FELKÖSZÖNTÉSE
jobbra: BEGRÜSSUNG DER BRAUT.

alól balra: Janko pinx.
középütt: Druck & Verlag v. G. G. Lange in Darmstadt.
jobbra: Gr. Hoffmeister sculpt.
legalól középütt: Lauffer és Stolp bizományában Pesten.

Am. chp., mér. az al. 17.3 : 25.6 cm.
Hunfalvy J: Magyarország és Erdély. Darmstadt 1856, I. köt. 271. l.

45-92-92.

Janko Fanos

1879. február

Tudvalevőleg a 3 magyar élczlapot rajzolja. A magasabb művészetre kevés ideje jut. Legujabb képei: A pulykatolvaj, egy czigány suhanczot tüntet fel, a ki az általa esent két pulykát a vállán czipeli, míg mögötte a vármegye hajduja lovon kíséri. A keserves ábrázatú czigány és a méltóságos öreg hajdu komikus jellemzése sikerült. — A Rege megfelelő darabja a művész egy korábbi festményének, a Népdal-nak, melynek olajszín nyomatai sokfelé ismeretesek. Delelő órában egy öreg paraszt az egész társaság előtt regét mond. Mindkét művet Mehner Vilmos a Képes Családi Lapok kiadó tulajdonosa rendelte meg, ki azokat olajszín nyomatokban sokszorosittatni fogja.

Képzőmüv. szemle. 1879. 30. l.

1879. november.

A háromn hazai élclap rajzolása mellett koronként a magasabb művészetnek is hódol. Tebuleg Paolo Veronese a Kanaáni menyegző c. művét másolja, Brocky Károlynak egy a nemzeti muzeumban levő másolatáról.

u. o. 138. l.

Jankó János

ivod

A müegylet. vas. typ
1858. 397. l.

Jankó János festő.

Míg a festészet minden más ágában egymásután támadtak az ujabb és ujabb tehetségek, ő még mindig egyedüli képviselője képzőművészetünkben a humor-nak.

Pedig nem kereste ezt a dicsőséget. Midőn, mint 22 éves ifju a fővárosba jött vázlat könyvén tele volt kidolgozásra váró kép-tárgygyal. Azs hitte Pesten párt-fogásra talál. Pest azonban akkor az ötvenes évek közepén nem volt az a város, a hol egy kezdő művész megélhetett volna. A válkülözés korszaka köszönt be nála.

Első olajképe, mely itt vevőre talált a Borozó betyár, negyven forintot kapott érte. Bécsbe akart utazni, hogy Rahl vezetése alatt folytassa tanulmányait. A 40 forinthoz járult azaz pénz is, meget az Alföldi juhászok-ért a győri műegyletből kapott.

Jankó'e pénzzel Bécsbe ment, hol sorsa mindjárt eleinte jobbra fordult. Bécsben kezdte illusztrálni az 1860-ban megindult „Bolond Miská"-t s a közben a „Kikiriki"-be is rajzolt. Talán ott is marad réglegesen s rajzónja a bécsi humor szolgálatába áll, ha idő-közben lángra nem gyullad egy fiatal lány iránt. Ez a szerelem, mely nemsokára a házas életben találta folytatását, csalta öt vissza a magyar fővárosba. Ekkor már pezsgő irodalmi életet talált itt-hon, s nem sok időre volt szüksége, hogy humoros rajzai jóhangzásúvá tegyék nevét.

Valahány humorisztikus lap támadt, annak mind Jankó volt a keresztapja, legszorgalmasabb munkatársa. Ekép gyakran a legellenhétcsebb irányú vállalatokat kellett szolgálnia. A Kozmánypárti Borszem Jankó ép úgy igénybevette

1903 VII. 23.

Budapest

A Magy. Nem. Muzeum igazgatóságának Az 1902. évi jelentésmindnek ~~ből megküldött~~ 100 ~~db.~~ példányért köszönet. (405/903)

Jankó János

fertő vagyolo

cód

z

Krück

I. 557-f.

Római sírdombornyú" II. 83.

Jankó János

Grad

A münegylet. Vas. Ujs
1858. 573. l

Ci

Budapesti Tarsaselet
Divatesarnok. 1858.
660. l

Jankó János

ivod

A budapesti műegylet.

Dívatcsarnok 1858

427-l

Jankó János

1896. mill. Hall

Mincsarok

József Kir. herceg V. 198.

Szt. Zozimus.

28. Firenzei festő a XIV sz.-ból

Jankó János

Tisza pártján

Budapest székesfőv. tulajd.

Jankó János

Növények 1904

82,418

Bronzkaika VII 240, 241, 242,

Jankó János

önéletr

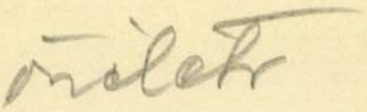

Janko Tavčar

Wed

Vaslyp 1905. 329

Eppel

Zanko Zaros

Lócsiszár:
Fanetzetben Repr.
Vas. Ny 1890.
285 l.

Jankó Tamás

wod

Varsovia 1905. 404

Zanko Zanis

rod
ilotrajza arcskepével
és Epekkel –

Vas. Vys. 1890. 18 szám.

Zanko Zaros

wod

a wrzeje

Ost Vilaj

1895. 771.

Jankó János rajzai

Illusztrácziók az új adótörvényekhez. 4 képben. 0.)

„Budapesti élvezetek" czímű képei. 1.)

„A historiás" pesti életképek. 2.)

„A kis csemegeárus" pesti életkép. 3.

megjelentek.

0.) Hazánk s a külföld 1868 — 512 lap

1.) Hazánk s a külföld. 1868. — 576 lap

2.) " " " " " 597. "

3.) " " " " 609.

Jankó Lanó

Wod

Orsz Vilag

1896. 222. l.

arczkéjel

Janko János

1865 nemcsak humoros rajzokat, de egyébb illusztrátiókat is képzett a Hazánk s a Külföld számára.

Jankó János

1865 be ő rajzolta
a Hazánk s a Külföld

heti humoros rajzait

Jankó János

A pesti műegylet 1854. évi október-novemberi kiállításain: A lopott lovak, olajf.; (16 ft.); — A menyasszony hazavitele, olajf.; (80 ft). A műegylet 1855. évi kiállításain: (jan.-febr.) Felköszöntés a koresmárosra, olajf.; (50 ft); — (jul.-aug.) Jelenet a népéletből, olajf.; (120 ft.); — (okt.-nov.) Pusztai jelenet a népéletből; olajf.; (80 ft.)

< Tanko Janos

jeles fiatal festészünk > a
napokba egy fokópartoni
öribözködést ábrázoló olajfest-
ment végezett be. Egy ~~[illegible]~~ nagyobb
tanácsos számára készült. Előbb
a tárlatba is kiállítják (mielőtt
t. i. külföldre vinnek)

< >. Vas. Ujs. 1859. 515.

1859. tárlat.
Alföldi mezei virág. Olaff.
Kisorsolásra megvétte < a
festi műegylet >

< >. Vas. Ujs 1859. 515.

Janko János Kiválóbb

karrikaturai.

Borsszem Janko

1870 évf. 123. sz. Uj magyar nemesség.

Tanko János

A Bosszem Tanko 1868 évf
csak 1–10 (Kb) számig rajzolt, Ettől
kezdve másik, folyg Klič volt
az utódja

Tanko János jelenleg ismét nagyobb
kompoziciójn olajfest mégjelen
dolgozik. Az egyik „Lóvásár," meg
egy vidéki város sokadalmát tün-
teti föl, a másik egy elmés falusi
történet: „Két vallomás." Gazd-
uram elveszett birkáját keresi s
megtalálja a cigánydademál,
ki fölvilágosítja, hogy a birka
gazduram fia révén került hozzá.
A fiu, míg apjának a cigány-
dade a kunyhó előtt ezeket vallja,
benn a kunyhóban vall szerel-
met a szép cigány leánynak.

Vas. Lyos

Képzőművészeti Mérek.
1883. 328. l.

Janko János

irod

Balaháné, mint „tót leány". (Janko J. rajzával) Vas. Ujs 1883. 10-11. l.

Illusztrálta Vajda János: Abel és Arankacinus költemé-jét. Megjelent. Vas. Ujs. 1883 évf 19, 20, számaiban.

Illusztrációk Petőfi összes költeményének uj diszkiadásához (1884) (János vitéz)

Petőfi uj diszkiadása. Vas. Ujs 1883. 794. l.

1870-aprilisában kezd nyőe dolgozni a Borsszem Jankónak, de nem kizárólagosan ő rajzolja a képeket.

Jankó Lanin

1869-ben rajzolja a Bolond Miska képeit (Szerk. Tóth Kálmán) Fába metszi arokat Rusz K.

Különösen a csoport rajzaírendkívül elevenek.

1870. detto.

Emlitendő illnoztrációi:

Szobrot az ördennek. Bolond Miska 1870. 15 szám.

A fennetszett többszire el gyonja arokat az apró nuanszokat, amelyek Jankó képeit oly vonzokká teszik.

Ha Napoleon mybukik. Bolond Miska 1870. 36 sz.

A Bolond Miska folyton piszkálja a Borsszem Jankót, s hétről hétre ki gunyolja. Állandi nepe Lopszem Jankó.

Jankó János

neveretesebb Carricaturái

Borsszem Jankó 1870.

Jules Favre. (145 sz).

1870. nyarától ugyszólván egyedül rajzolja az összes képeket.

A szegedi börtönben. (147 sz)

Garibaldi (149 sz)

Irsó Miklós (151 sz)

Versaillesben (157 sz)

Ebből az évfolyamból nem kell tablet mellitem.

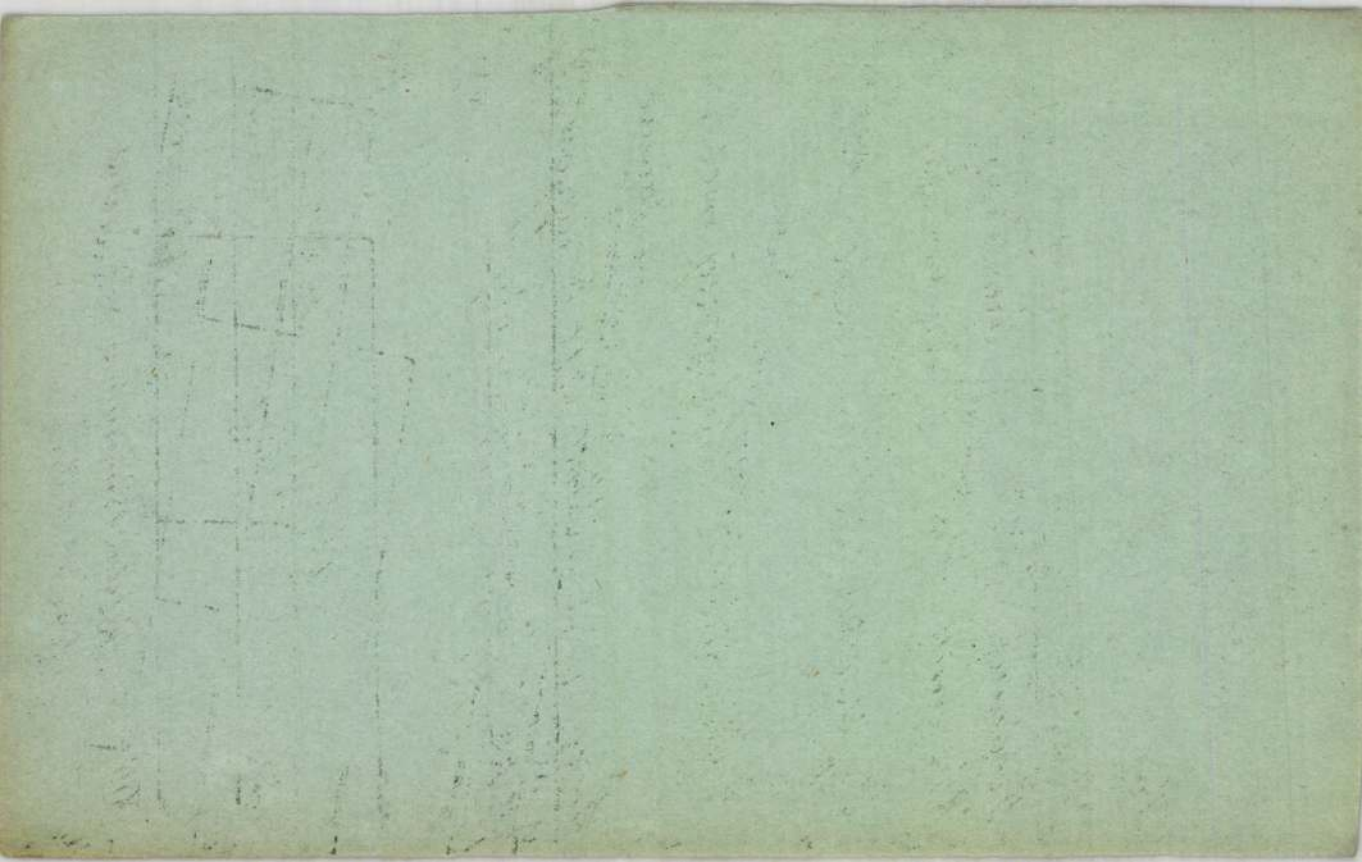

Janko János

rajzolja a Bolond Istok képeit
1875/6 ban

Posa Lajos: Dalok, regék. Szeged
(Burger Gusztáv és társa) 1884.
Janko János rajzaival.

Jankó János

1868-1869-ben rajzolta az
ülszökös karrikaturáció, amelyeket
fába metszve közölt az élclap.
Kivél óbbak:
Tallérossy Zebulon vívmányai Bécs-
ben. 1868. 10. sz.
Furcsa álom, avagy mimodon szok-
tatták le Pozsondi uramat a borital-
ról. 1868. 33-38. számokban számos
képpel.
(A carrikaturákon még sok a
felírás, a magyarázó szöveg)
Egy képviselő jelölt kiu szemedéici
1869. 9-sz.

Tanki Janos

Blaha Lucza mit Hanka
a Tot leajba Fametopet.
Kepes Családi Lapok 1883-
84. 101. l

Jankó János

1882. Budapest.

(114) Menyegzői dráma. Olaff a m. nemz. muzeum tulajd. Őszi kiállítás 1882. II sor.

Janko Janos

Irod

Holló László. A modern festőmű-
veszetről különös tekintettel a
magyar historiai festeszetre.
Bpest. 1876. 25. l

Jankó János

festő

1885. Budapest.

1. Cigány kniálja a bovát.
Olajf. 2500 fl.

Budapesti országos alt kiállítás
A képzőművészeti csoport kiállítás
mutatója Budapest 1885.

Janko Jaino

festő

ind.

Szalay Imre. A XIX. Század festészetéről hazánkban.
Bucs. 1901.

14 l.
15 l.

Tankó Tanos

A Pest Ofner Zeitung

1862. aug 16. szám.

Künstler Tanko, der die volksthümlichen Zeichnungen für den Üstökös entwirft und von der Londoner illustrirten Zeitung (Illustrated London News) aufgefordert worden ist, ihr Skizzen aus dem ungarischen Volksleben einzusenden, wobei ihm für jede Zeichnung ein Honorar von 10 Pfd St. (100 fl) zugesagt worden"

Wurzbach Tankót Tancsó Pál lal zavarja önze. Lásd az utóbbnál is.

Wurzbach. Biograph. Lexicon Wien. 1863. X. K 73. C.

Canzi Rezső

festő.

Zandi János

Laid: Brechler Albertet

Jankó János

1.) Singaporei hindu pus pók
Feinzeptia rajz. Vas. ryc. 1869
573 l.

Schaffhausen.

rézmetsző.

Tanko Lajos

1884 Budapest

1. A lókupecz és mókárok-
olajt. 2500 fl

Képes tárgymutató az o. m.
képzőművészeti tárv. 1884-ész
őszi kiállitásához. Bpt. 1884.

Jankó János

Irod

Pogány György: A magyar karrikatúráról. Pesti Hírlap 1908 okt. 11.

U. 125.

Jankó János

l.

Va Hö Ernst grüjt

127. l.

3 ar. 10.

indulok uj alkotmányos küzdelembe, ezekk
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger Mik
királyság megváltó eszméjének. És fegyv
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát é

Ezért fordulok barátaimhoz, hiveimh
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz.
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomiáj
sok ezer embertársamon, joggal kérheten
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszme
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem szer

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda, Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Jankó János

l.

Va Hö Ernst gyűjt

műveszek mutatója!

indulok uj alkotmányos küzdelembe, ezek
gitimizmus lánglelkü apostola: Griger Mik
királyság megváltó eszméjének. És fegy
nyugalmat, békét, becsületes demokráciát

Ezért fordulok barátaimhoz, hiveim
lakozzanak hatalmas, lelkes táborunkhoz.
igaz ügyet, harcoltam a főváros autonomiá
sok ezer embertársamon, joggal kérhete
harcolni az elnyomatás veszedelme ellen.

És kérek mindenkit, akit közös eszm
nek semmit, amig igazolt embereim
Griger Miklós és az én nevem sze

Budapest, 1935 március havában, a

Márkus-nyomda, Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

Jankó János

Wód

Perneszi S. Kálmán.

A magyar karikatura és a sport. A Pesti Hirlap karácsonyi albuma.
1932. 123, 124. l.

BUDAPEST
934 DEC. 14 22
Sa 62 Sa

316 **Jankó János :** A koronázási ünnepély emléklapjai. Pest, 1867. ered. (kissé sérült) kkts. 8°. Nyolc egykorú kőnyomatú kép Jankó János rajzai után. Ritka. **12.—**

Rauschburg Gustáv

130 r. antiquar Kat.

1934.

Pest – B

E.) ~~Lánchíd~~

Lánchid. Az At

épitményeinek tervrajza./

View of the su

River Danube at Pest in Hun

Direction of W. Tierney Cla

by G. Hawkins Jun. r. - Day

272 m/m.- Főv.Muz. Lanfr. G

domésunk:

1./ The New Br

sign. W. Tierney Clarck, Esq

On Zine by L.Harche. - Day &

nusos nyomás. 190 x 110 m/m.

staffagezsal/. - Főv.Muz.lts

Jankó János

A nóta születése

Repr.

Pesti Napló, A 80-éves —

ajindék-albuma.

1850 – 1930.

Janko Jarnik

rod

Kvf 12 1898

2221

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191... é

tésénél...

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ..., 191...

...

tanu.

...

tanu.

Jankó János

Nóta születése c. képes repr.

Allumna A nyolcvanéves Pesti Napló ajándéka 1850-1930. 36. l.

177

sal.

ató, áll, és fejét kissé balra hajtja, ~~és~~.
Jézust tartja, ki jobbját áldásra
isel. A fejére is felvetett palást ~~[illegible]~~
gott ruhája biborpiros. A háttérben, az
idékre nyerünk kilátást, hol város
~~[illegible]~~

777 eln. sz. leirat alapján A.
gy Dezsőnek. (99/900. No 3.)

Jankó János: Népdal
A főváros új képtárából

400

Az Est Hármaskönyve 1934.

Egy ilyen szép város *nem is szomorkodhatik.* Ezt szeretnék az idegenek a magyar fővárosban. De ez tartja fenn bennünk is a hitet abban, hogy *Budapest jövőjéért nem kell búslakodnunk.* Megjelent egy angol folyóirat, amely úgy akarta illusztrálni Budapest tisztaságát, hogy a címlapon egy uccaseprőt ábrázolt, amint a különben is tiszta úttestet még tisztábbra söpri. Mi magunk szidhatjuk, hogy Budapest piszkos város, valójában azonban *Európa egyik legtisztább városa,* nem is beszélve arról, hogy a kertészeti hivatal *a mosolygós virágokkal még derűsebbé teszi Budapest vidám arcát.*

Ez az optimizmus segíti át Budapestet a legnehezebb válságokon. Ha sok a bajunk és a gondunk, nemcsak Budapest kényes kávéházaiban és vendéglőiben, hanem a gyönyörű Állatkertben, a Városligetben és valamennyi mulatóhelyen *megtaláljuk a feledést gondjainkra, bajainkra.*

Budapest a szépség városa és az a törekvése, hogy *minden évben szebb és szebb legyen.*

Jankó János

Gerő Ödön, Londen Elek

Modern magyar festő-
műnézek. Budapest
é. n.

98. l)

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Janko János

fejezte be Munkácsynak
Dalmady Gyözö ábrázoló
képét, mely jelenleg a
M. Tört. Képcsarnokban van.
(1865 körül)

Takács Zoltán: Jegyzet
Munkácsy ifjúkorához.
Erdőkönyvei az Orsz. Magy.
Képzőművészeti Múzeum —,
III. k. Bpest 1924. 92, 93. l.
(képpel)

A MŰEMLÉKEK ORSZÁ

BUDAPEST, VI., AI

285/1934. szám.

Nagyságos

Dr. Lux Kál

müegyetemi m. ta

Jankó János

vod

z Lázár Wolfner gyűjt

101. l.

Palugyay.

A gót stylben épült palota
ló és egészen vértbe öltözött Pa
A lépcső oldalfalain nyugvó oros
kelő urak és hölgyek állanak; az
szanak nehéz vértben. A háttér e
nyüzsög s egy poznára lobogókkal
irata a kép alatt két sorban:

Palugyay által
mat U

Am., mér. a vk

Szn. 233-
703-900

Jankó János

Népdal, olajf.

Tm Bp 1932

VASÁRNAP

29

Cantate, Albert

HÉTFŐ

30

Katalin, Katalin

KEDD

A *Magyar Könyvbarátok* ki akarják emelni a könyvet a füzetes vállalkozások és bazáráruk áradatából; tartós, művészi köntösű, értékálló könyvet adnak viszonylag olcsó áron.

SZERDA

Jankó János

4 /

MAGYAR MŰVÉSZET

1925. 204, 216, 513

1927. 1, 14

1928. 398

1933. 152, 199. 354

843 december 19-én. F. Bruxelles, ben
oktober 22-én.

t nő, ~~a földön ül~~ a ki, kezeire támaszkodik
Haját kontybatüzötten hordja. ~~és~~ Lá-
Van der Stappen.

26802 sz. leirattal 800 Kmmán.

3: III. 21-én az 1047 szvsz. leirat.

-én. (791-902.)

-77

27

53

Jankó János

körajzu archeje

Marastoni Józseptól

kiáll. Tört. Kepes

Jankó János

Münsarnok 1882. őszi
kiáll. II. sorozatán állitotta
ki Mengyegzői dráma
cz. olajf. mof. a nemzeti
Muzeum tulajd.

Kiáll. tárgym.

Rava, olasz közoktatási miniszter

II. 233.

Janko Janis

Laid
2
Lam 1887 30.1

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Tanks' Tanos

Verbunkolás. Olajf.

Ernst

Jankó I

1) Petőfi Sándor, rajz.
2) Madách Imre cenzurarajz.
3) Csiky Gergely " "
4) " " " "
5) Lisznyai Kálmán, olajt.
6) Bernáth Garsi, rajz.
7) Bartók Lajos
8) Mikszáth Kálmán "
9) Hermann Otto "
10) ~~Lipethy József~~ Odry L. "
11) Petőfi Sándor "
12) Csokonai a csikóbőrös kulacscsal. tus.
13.) Önarczkép. rajz.

Ernst

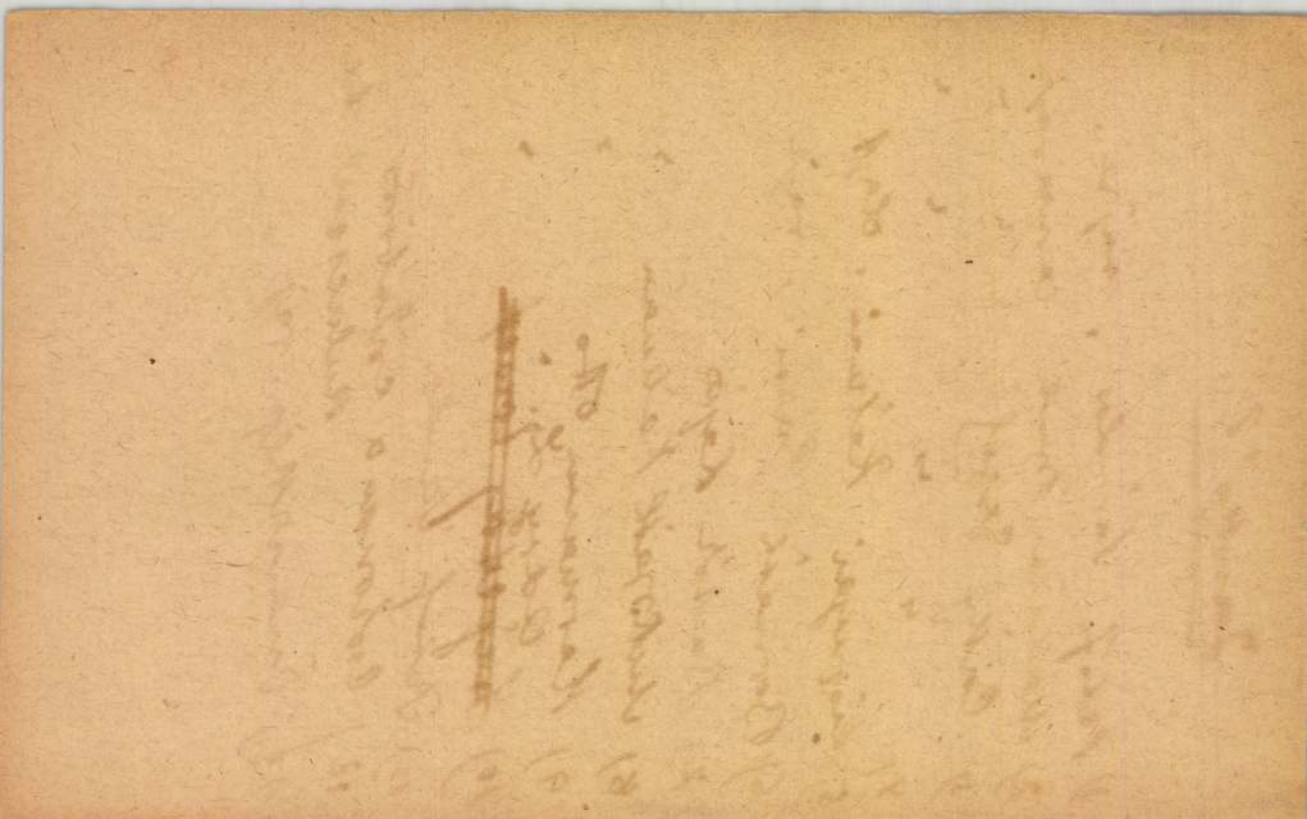

Janko Lani

illustr. a Vasily

1868 cit

Tanko Tanó

Magyegzői drama.
famebzetben repr.
Vas Lyz 1885. 109. l.

csodalmahoz

Vas Lyz. 1885. 115. l.
Eippel.

Zauko

med

Vas Ug 1867

532.1

Jankó Lanós

rod.

—th. ~~Vas.~~ Hazatérés a vásárból. Vas. Up 1885. 9–10. l. Éjjel.

Jankó Janos

1864 ben a The Illust-
rated London News magyar
életképek kiszemelésével bízta
meg.

Vas-Lyp 1864. 10 l.

Zanko Zanós

Va Zys. 1863.
rajzok klisék
[illegible]

Jankó János

cod

Magyarország és a Nagyvilág

1878. 147 l. (Herman Otto Karcolata)

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláirása.

lyezem:

.....

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Jankó János

wod

Porzsolt Kálmán –
Jankó János pongyolá-
ban. Magyarország
és a nagyvilag
1881, 334 l.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ztam.

_ évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Jankó János

illusztrációk a
Magyarország és a
Nagyvilág 1866.
cofbe
fametszetben

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

k vagy helyettesének
aláírása.

a. — Endrényi Imre, Szeged.

Zanko Zános

festő.

<Szép tehetségű ifjú festőnk, Zanko>, mint a Nővilág írja egy itt keresztülutazó porosz udvari tanácsostól megbírást kapott egy tiszai jelenet lefestésére. Stb. több nem kell.

< >. Vas. Ujó. 1859. 380. l

Tankó Tamás

1859. tálat.
Vén ugyanis és tanítványai:
Olajt. Kisorsolásra meg-
vette <a műegyletet>.

<>. Vas. Vyj., 1859. 404

Jankó János

Műcsarnok
1896. mill. kiáll.

+ Abafi György ravatalos képe Felsőle-
hotán I. 93.

1905. VII. 28.

Árvaszegye alispáni hivatalának: értesítés a f. é. rendkívüli építkezési segély utalványozásáról tárgyában (693/1905).

Jankó János

Univerzeti lexikon
361 l.

A'. 147(4)

Jankó János.

Madách Imre. Czerwca
rajz után Készült autotypia.

Jankó János.

József Attila – szobron dolgozik.
(repró. és emlétve)

Béke és Szabadság, 1952. ápr. 11.

MDK

Jankó János, Lotz Károly

A bivalyos, fentiek után készült fametszet, rep

Nagy Magy kép II.r. 349 l.

Jankó János /rajza/ - Lotz Károly /festménye/ MDK

Lókötő a Tisza partján, fentiek müve u. készült fametszet, repr.

Nagy Magykép I. r. 189 l.

MDK

Jankó János

Jankó János klisé rajza Than Mór eredetije után Pollack Zs. fametszete, repr.

Nagy Magykép II. 351 l.

MDK

Jankó János

Somogyi juhászbojtár, fam. repr.

Somogyi kanász és családja, fam. repr.
/Jankó János klisé rajzai Ujházy Ferenc vázlatai után/

Nagy Magykép II. r. 44, 45 l.

MDK

Jankó János

Pihenő hajósok, fam. repr. - Jankó János ra
za Lotz Károly festménye u.

Nagy Magykép I. 225 l.

MDK

Jankó János

Az Ér mellett, fam. repr. Jankó János rajza,
Lotz Károly festménye u.

Nagy Magykép I.k. 121 l.

MDK

Jankó János

Vásárról hazatérő csizmadia, fam. repr.
Jankó János rajza Lotz Károly rajza v. festménye után

Nagy Magykép I.r. 319 l.

Jankó János MDK

Jankó János klisé rajza Lotz Károly u.:
Vizmerítő lányok, fam. repr.
Mosó asszonyok, " "

Nagy Magykép I.r. 325, 327 l.

MDK

Jankó János

Meszelőkötő cigányok, Teknővájó cigányok,
Üstfoltozó cigányok; Jankó János klisérajza,
Ujházy Ferenc vázlata u. Pollak Zs. fametszete

Nagy Magykép I.r. 382, 383, 385 l.

MDK

Jankó János, graf.

Jellegzetes táncoló figurák szerepelnek
kiváló rajzain.

Szalai Karola: A tánc a képzömüvészetben. -A P.P. Tud.
Egyet. dolgozatai. /Müv.tört. és Ker. Rég. Intézet./
Bp.1941. 78.l.

Janko János

18

MDK

A népdal megszülatése
nemzeti élatformát jellemző élatkép

L. Alesina: Mihaj Munkacsi. Moskva. 1955.
(emb. L. 12. old.)

MDK

Jankó János

Akt-tanulmány, gipsz

Horthy jub. kiáll. Műcs. 1939. dec. 14. l.

MDK

Jankó János, 1833-96.

Madách Imre, cer.

Bernáth Gáspár képmása. cer.

Követválasztási menet, of.

Ernst Muz. aukc. Árv.Közl. 1.rk.sz. 1939.jan.

32 l.

MDK

Jankó János,

Csokonai a csikóbőrös kulaccsal, c.képe

[illegible] után kőrajz

Ernst Muz. aukc. Árv.Közl. 1.rk.sz. 1939.jen.

32 l.

MDK

Jankó János, 1833-96.

Csiky Gergely karikaturája, cer.

Csokonai, toll.

Hazatérü birkanyáj, toll.

Ernst Muz. aukc. Árv.Közl. 1.rk.sz. 1939.jan.

32 l.

MDK

Jankó János

Tisztálkodás gipsz 24 cm

VI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Műcsarnok 1955. Kat. 42.1.

JANKÓ JÁNOS

466. Asszony. Gipsz, fában faragva.

KMTárs.Magyar Művészetért kiáll.1940-41. 18.old.

MDK

Jankó János

"Garasos barát", égetett agyag
"Napibéres", égetett agyag

Magyar művészhetek reprezentativ képzőművészeti kiállitása v.Ernst Múzeum.

Katalógus 1947 jan.4-26-ig.10,o.11,o.

le. D. K.

JANKÓ János festő

(1833 - 1896)

„Mennyegzői dráma" (repr.)

„A mennyasszony megérkezése"

A 60-as évek közepén a karikatúra művelésére tért át.

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1945. Bp. 1958. 138, 139, 155, 207.

Jankó János, grafikus MDh
(1833 = 1896)

Jókai Üstökös c. lapját ő illuntrálta s rajzai tették népszerűvé a Borsszem Jankó c. élclapot. 35 éven át dolgozott.

Kéki béla: A megújult fametszés 226-229.l
A Könyv
[Könyvbarát], Sp. 1955. május V/5.

MDK

Jankó János, 1833-1896.

Népies jelenet, cer.

Ernst Muz. ~~xxxxxxx~~ 44/b. aukc. 16 l.

MDK

Jankó János, 1833-96.

"Találka", festm.

Ernst Múz. 22. aukc, 17 l.

Jankó János szobrász.

Szab.Nép.1952.301.sz.dec.3. 2.l.

Jankó János

I.Magy.Képzőmüv.Kiáll.

Magyar Nemzet
1950.VI.é.211.sz.
Széch.kvt. Végvári Lajos

Jankó János ~~[illegible]~~

Magyar Nemzet 1950
juli 20. 3. old.

Kihirdettek az Osztyapenko kapitány-
emlékmű pályázatót.

Jankó János ~~[illegible]~~

Magyar Remzet 1950
jún. 1. 4. old.

Haladó hagyományok a magyar festészetben. (sz.-z.)

Jankó János szobrász

Szabad Művészet. 1958 IV. 10. 369-375

Pogány Ö. Gábor: Az I. Magyar Képzőművészeti Kiállítás szobrászati anyaga

Jankó János szobrász.

Szab.Nép.1950.166.sz.jul.20. 8.l.

Jankó János festö.

Szab.Nép.1950.199.sz.aug.27. 11.l.

Jankó János nabrázmüvész.

Magyar Nemzet.
1947. I. 5.; III. évf. 4. n. 2. old.
(: Riport. :)

Jankó János szobrász.

Béke és Szabadság.1952.19.sz.máj.11.15.l.

Jantó János

Kiákit

PH. 1942. IV. 22.

T. Cim!

A Művészettörténeti Dokumentációs K
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság K
cimü levéltári publikáció jelent meg,
Művészeti Osztályának iratanyagát és
iratanyagának a képzőmüvészetre vona

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk

"Müvészettörténeti Tanulmány
cimü kötete, mely a Dokumentációs K

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmány
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhat

Jankó János

Kiákít

Mo. 1942. IV. 18.

Központ-ban (Budapest, XIV. Dózsa Gy
Megrendelés esetén az összeg MNB 1
ciós Központ számlaszámára utalandó
tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból
mely a terület épitészeti állagának a t

Jankó János

Kiákít

Kj. Br. 1942. IV. ip.

özpont meginditotta rotaprintes for-
köteteként a
épzőművészeti Élete"
amely a Közoktatásügyi Népbiztosság
a Budapesti Kir. Ügyészség 1919-es
tkozó részét tartalmazza. Ára: 15.- Ft.

kiadványai közül kapható
ok 1954-55."
özpont évkönyve. Ára: 75.- Ft.

ok 1956-58."

k a Müvészettörténeti Dokumentációs

Janhó János

Kiákít

Nú. 1942. IV. 18.

Központ-ban (Budapest, XIV. Dózsa G
Megrendelés esetén az összeg MNB i
ciós Központ számlaszámára utalandó
tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból "A
mely a terület épitészeti állagának a tö

M

MDK

Jankó János

A juhász, rajz, repr.

Vas. Ujs. 1870. 85.l.

Jankó János

1833-1896

l

Ernst-Muzeumaukcioja I

32. l

Jankó János

Festménye a bankókon

Bankónművészet
Délmagyarország, Szeged 1970. ?

Aquila János

festő.

XIV. szárad.

Jankó J.

1. Faáruló kérelem. Fenyhép után rajzolta. Fába metsz Pollár S. Vas. Ujs. 1869 - 297 l.

2) Krassómegyei olátok. Fenyhép után keszült rajz. Pollár S. metszete. Vas. Ujs. 1869. 312. l.

3. Nádasdi gyümölcsárus leányok fenyhép után. Vas. Ujs. 1869. 396. Pollár fam.

4) Rétfalvi népviselet Sopron megyében. Fenyhép u. Vas. Ujs. 1869. 408. l. Pollár fam.

5. Sasku Károly. Erezeti rajz. Vas. Ujs. 1869. 476. l.

1937

MÁJUS

Vasárnap	**9**	Exaudi
Hétfő	**10**	Antonia
Kedd	**11**	Mamert
Szerda	**12**	Pongrác
Csütörtök	**13**	Szervác
Péntek	**14**	Bonifác
Szombat	**15**	S. János

Franck kávépótlékkal ízesített
Kneipp – malátakávé *nem luxus*

FEJFÁJÁS ELLEN
BERETVÁS PASZTILLA

KROMPECHER HINTŐPOR
gyógyít, szárít, hűsít, szagtalanít.
Ne engedje magát lebeszélni és ragaszkodjon a Krompecher-gyártmányhoz. 1 doboz 60 fillér.

Nélkülözhetetlen tudnivalókat közölnek naptár nk 57—64. lapján.

Jankó János

lásd

Ernst-Muzeumaukcioja II.

115, l.

Jankó János

k. Tót Komlóson 1833. novemb. 1. én † Budapesten 1896. márcz 29 én.

1.) Menyegzői dráma. „Tehérsz. „Jankó J. 882 B. Pest" vástor 109 X 201. Megrendelésből szerzetett 1882-ben. M. N. Muz. Cat. 71. l

Versecz polg. leányiskola VIII. 196

Jankó János

1860-61-ben A nejdal c. olaff.
300 fl. megvette a minéplet.
PIMÉM 1860 ra. 14. l.

Coradini Antal, sz. XVIII.
Corati Orsati Sebestyén, f. 1695.
Cordier Ferenc, f. 1854–.
Cornelis Lambert, rm. XVI.
Cornides Lajos, csnf. XIX.
Corvinus Johann A. rm. 1682–1738.
Cosimo Piazza, f. 1547–1621.
Cosina Sándor, f. l. Kozina.
Cosmas, ö. 1487–1493.
Cottka Márton, XV.
Cowlin Arthur G. f. 1869–.
Cölestinus l. Celestin.
Crediz f. XVIII.
Cristanus, l. Keresztély.
Cristel l. Kristóf.
Cristen l. Keresztély.

Jankó János

Az Üstökös 1874. évfolyamában igen jó karrikatúrák:

A lecke, 41. l.

Liszt Ferenc karrikatúrái 1874. évf. 42, 43. l.

A rozsnyói krokoqvélus és az újságírók 90. l.

Az uj hon „gründerek" 363. l. (Geiger Nep. János Vérszerződése után)

Jankó János

wód

Magyarország, 1901. nov. 12.
(Egy elfeledett sírcsulék ügye)

wód

Műcsarnok, 1901. 354

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

lyezem:

.....

agy helyettesének
rása.

- Endrényi Imre, Szeged.

Janko Janos

Szód

Vas. Tip., 1890. 18 4

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191..... é

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Jankó János

wied

Szarvatanías. Jankó
János. M. halvor
V. 245 l.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

helyettesének
a.

Endrényi Imre, Szeged.

Jan Ó Janis

Lásd
z

E Mik

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu.....

n.

vi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Jankó Lanis

ined

c

Om III. 456 l.

..... *műhely.*

őnökség!

.....hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu .....

.

i ..... hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Janko Janos

mod

Vas. Ujs 1896. 14 sz. (arc.

Keppel)

Magyar Genius 1896. 15 sz

Jankó János

Irod

Porzó. Johann Jankó (1833-1896) P. Lloyd 1896. 83 sz

Sinkó József. Jankó János. Jelenkor 1896. 6 sz

Sz. T. Jankó János vól. Főv. Lapok 1896. 90 sz

Szaria Tamás. Jankó János haggatika. (A Nemzeti Szalon riállitása) Főv. Lapok 1896. 175 sz

Jankó János

irod

Hét 1896 14 sz

Kozma Andor. Jankó János. Művész. Lap. 1896. 7 sz

L. K. Jankó János hagyatéka. (Keppel) Magyar Szalon 25 K. 959 h.

Porzó. A legmagyarabb művész, (Jankó János 1833-1896.) Pesti Napló. 1896. 95 sz.

Jankó János

vrád

Denis-Diner Józef. Két
művészről Magyar Szalon
1896. 25 Kót. 265-h.

..... nevü munkás igazolta

.....
a művezető aláírása.

lyezem:

.....
vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Janko Janis

~~laid~~ wood

Loson 1893.

Jankó János f

Kiküldött bizottsága a legelismerőbben nyilatkozott. (Leírását lásd a nemz. muz. cat.) Türetes tanulmányok végett közelebb lerándul szülőföldjére, az alföldre, hol romlatlan eredetiségében nyilatkozik még a magyar népélet. A művet külföldi tárlatokra is elfogják küldeni. E siker után valószínű, hogy Jankónak ujra neki lendül a festői kedve. Élelapjaink nyilván megfogják keserülni e változást, de nyerni fog vele a magyar művészet.

Képzőművészeti Szemle, 1881. 94 l. (junius hó).

Jankó János

festő.

1., Csokonai egy lakadalmon.

(A legeredetibb tehetségek egyike hazai életkép festőink, köfül Jankó János, kitől évek hosszú sora alatt csak elvétve látunk egy-egy olajképet. Valamikor többet festett, mint rajzolt és sokkal természetesebben színezett. Igen érdekes műve Csokonai egy lakadalmon, mely a legszikerültebb magyar genreképek egyike. A násznép terebélyes fa alatt gyűlt össze, holazétellel, itallal megrakott asztal várja az érkezőket. A középtét az ifj pár foglalja el. A vőlegény örömtől sugárzó arccal vezeti a szemérmes menyasszonyt s mindkettőt a költő kulacsosal kezében üdvözli. Az előtérben cigányok helyezkedtek el, kik kedvükre huzzák a lakadalmast. A nyoszolyólányok, vőfélyek, öröm apák, és gyermekek, összesen 28 alak arcán megelégedés, öröm ragyog. Az át elleni háztető falán is galambok szeretkeznek sa mozgalmas, élekeljes képre a tavaszi nap derűje mosolyok alá. A kivitel a legapróbb részletekig gondos, a színek összetangzatosak sa rajz is kifogástalan. Csak egyik másik arc nem elég jellemzetes sa népet zemileg válogatottan, a reális vonások félénk elkerülésével kapjuk. A képen a szív: „Jankó János és 1859" olvasható: Dr. Prém: Magán gyűjtemények: Tóth Kálmán néhány képe. Képzőművészeti szemle 1881. 10. l.)

2. Hubay Jenő Petőfi Albumában (Bpest 1880) az egyik költeménye illusztrálta. u. o. 11. l.

3. Lakadalmi dráma c. composicióján dolgozik. Színes vázlatát néhány hó előtt nyújtotta be a közoktatásügyi minisztrimmak, mely fölött úgy a művészi tanács, mint a kormány

Janko János +

Münsarnok

1909. graf. nemzetk.
Kiáll 94.

~~Arthold Emil I. 276~~

1904 II. 22. A bécsi cs. és kir. házi, udvari és állami levéltár igazgatóságának. Köszönet a levéltár új épületének leírását tartalmazó munka megküldéséért (135/1904)

Jankó János

1857 ben Oláh cigányok c. olajf. 130 frtért megvette a Nemegylet.

PMÉvk 1856-ra. 20. l.

1857-ben még 2 arb Alföldről c. olajf. 100-és 80 frtért megvette a Nemegylet.

u.o. 20. l.

1857-58-ban a Nemegylet megvette Pest külvárosi lebuj vasárnapon c. olajf. 250 frtért. Tájkép Fejérvármegyéből c. olajf. 60 frtért dtto.

PMÉvk 1857 re 18. l. 22. l.

~~18~~

1858-9. ben Alföldi élethép c. olajf. 157 frt 50 krért, A menyasszony felköszöntése c. olajf. 84 frtért és Korcsmai jelenet c. vizf. 100 frtért megvette a Nemegylet.

PMÉvk. 20, 22. l 1858-ra

1859-60. Alföldi mezei virág c. olajf 60 frtért megvette a Nemegylet. Bordal c. vizf. 80 frtért,

PMÉvk 1859 re. 20. l A vén cigányes tanítványai c. vizf. 80 frtért dtto.

Göz III. 114.

Jankó János Pesten 1

1854. okt.-nov. kiáll.: A lopott lovak, olajf., 16 frt. – A menyasszony hazavitele, olajf., 80 frt.

1855. jan.-febr. kiáll.: A felhőszöntés a korcsmárosra, olajf., 50 frt.

1855. jul.-aug. kiáll.: Jelenet a népéletből, olajf., 120 frt.

1855. okt.-nov. kiáll.: Pusztai jelenet a népéletből, olajf., 80 frt.

1856. júl.-aug. kiáll.: Rablók, olajf., 80 frt.

1856. aug.-szept. kiáll.: Alföldről, olajf., 80 frt.

1856. okt.-nov. kiáll.: Oláh cigányok, olajf., 150 frt. – Magyar menyegzői jelenet, olajf., 50 frt.

1856. dec.-1857. jan. kiáll.: Alföldről, olajf., 100 frt.

1857. aug.-szept. kiáll.: Tájkép Fejérvármegyéből, olajf., 80 frt.

1858. jan.-febr. kiáll.: Dudás Nógrád megyéből, olajf., báró Balassa Antal tulajd.

1858. febr.-márc. kiáll.: Pest külvárosi lebuj vasárnapon, olajf., 300 frt.

Frankfurt III. 121.

Jankó János Pest. 2

1858. máj.–jun. kiáll.: 2 drb Magyar tájkép, olajf., à 60 ft.

1858. jun.–júl. kiáll.: Az elhagyott hid, olajf., 180 ft.

1858. szept.–okt. kiáll.: A menyasszony felköszöntése, olajf., 80 ft.

1858. dec.–1859. jan. kiáll.: Alföldi életkép, olajf., 200 ft.

1859. jan.–febr. kiáll.: Csokonai csikóbőrös kulaccsal, olajf., 220 ft.

1859. febr.–márc. kiáll.: Korcsmai jelenet, olajf., 120 ft.

1859. júl.–aug. kiáll.: A vén cigány és tanítványai, vizf., 120 ft.

1859. szept.–okt. kiáll.: Alföldi mezei virág, olajf., 60 ft.

1859. nov.–dec. kiáll.: Bordal, vizf., 100 ft.

1860. szept.–okt. kiáll.: A népdal, olajf., 350 ft.

Világító tűzhely a besztercebányai múzeum-
ban III. 215.

Jankó János festő és grafikus * 1833 Tótkomlóson, † 1896 Budapesten.

Ferenczrendi Kolostorok Trencsénvármegyé-

ben VI. 248, 249

A PESTI NAPLÓ A BACH-KORSZAK POLITIKAI KARIKATÚRÁJÁBAN

Agyonbeszélni.

Agyonhallgatni.

A hírlapok.

I.

Mikor a publikum hallja.

Hirnök. Hiszen kérem szépen, én is „szabadelvü" vagyok.
Sürgöny. No én ex offo „szabadelvü" vagyok.
Idők Tanuja. Én pedig igaz hitem szerint „szabadelvü" vagyok.
Pesti Napló. Azt már bizonyitani sem kell, hogy én „szabadelvü" vagyok.
Magyarország. Büszkén merek rá hivatkozni, hogy én „igen szabadelvü" vagyok.
Magyar Sajtó. Nekem nem is szabad másnak lennem, mint „szabadelvünek."
Jövő. Én kétszerte „szabadelvübb" vagyok mint kentek valamennyien mind!

A hírlapok.

II.

Mikor meg más valaki hallja.

Hirnök. No azt csak tetszik tudni, hogy én elég „jámbor" vagyok.
Sürgöny. Én ex offo „jámbor" vagyok.
Idők-Tanuja. Én igaz hitem szerint „jámbor" vagyok.
Pesti Napló. Fölösleges beszélni róla, hogy én-milyen „jámbor" vagyok.
Magyarország. Hivatkozom eddigi multamra, hogy én „nagyon jámbor" vagyok.
Magyar Sajtó. Nekem lovagias kötelességem „jámbornak" lenni.
Jövő. Én pedig in verjüngtem Maszstab „jámborabb" vagyok, mint nagysádtok külön-külön.

Az ÜSTÖKÖS politikai karikatúrái 1862-ből a Bach-korszak magyar sajtójára. A két felső rajz arra céloz, hogy a PESTI NAPLÓ — mint a többi magyar lap — a bécsi politika nyomására hol azzal áll ellen az erőszaknak, hogy agyonbeszéli a kérdést, hol azzal, hogy agyonhallgatja. A két alsó kép a kényszerült helyzetre céloz: a Pesti Napló kénytelen Bécs felé is, Pest felé is beszélni

ajándék albuma 1850–1930

MUNKATÁRSAK A BACH-KORSZAKBAN

Hirnök és Donau Zeitung a közbeszorult atyafiságot addig csépelik két oldalról, míg az részint elhull, részint passiv ellentállással elszalad.

A KORMÁNYLAPOK FÉLIG AGYONVERIK A NEMZETI SAJTÓT

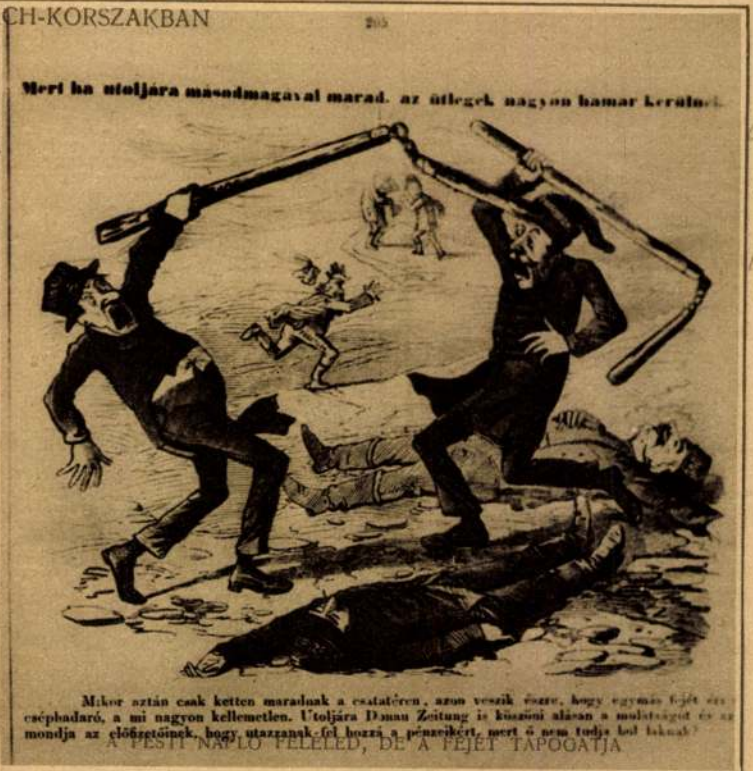

Mikor aztán csak ketten maradnak a csatatéren, azon veszik észre, hogy egymás fejét érz csépbadaró, a mi nagyon kellemetlen. Utoljára Donau Zeitung is köszöni alásan a mulatságot és az mondja az előfizetőinek, hogy utazzanak fel hozzá a pénzeikért, mert ő nem tudja hol laknak?

A PESTI NAPLÓ FELELED, DE A FEJÉT TAPOGATJA

BERECZ KÁRÓLY

BERNÁTH GÁZSI, a »bohém« (Jankó János rajza)

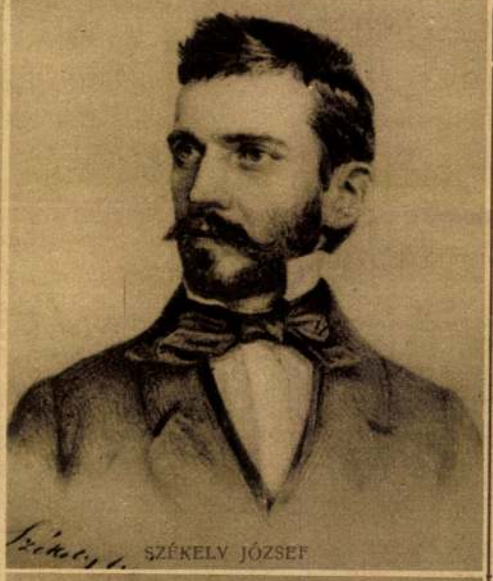

SZÉKELY JÓZSEF

BALÁZS SÁNDOR

NEY FERENC

DOBSA LAJOS

Pogány Gábor: A Fővárosi Képtár Bányavidéki vándorkiállítása. Az új magyar képzőművészet. Bp. 1948. jun- nov. 39. l.

Szobrok.

Nem véletlen, hogy az elmult száz esztendőben szobrászatunk sokáig nehezebben indult fejlődésnek, mint a festészet. Bár a reformkorban a képzőművészeti felújulás elindításának az érdeme egy szobrászt, Ferenczy Istvánt illet, később a minőségi eredmények a plasztikában elszigetelt jelenségnek számítottak. Úttörő, időtálló egyéniség ezen a téren a festészethez viszonyítva, aránytalanul kevés volt. Mert ha piktoraink el is tévedtek, meg is alkudtak, el is fáradtak, mégis következetes egymásutánban vitték a fejlődést a legmodernebb állomásokig. A testvérművészetben ezalatt, a legrugalmasabban kezelve is az értékskálát, Izsó Miklóson, Fadrusz Jánoson, Ströbl Alajoson, Csikász Imrén kívül alig találunk említésre méltót. Számottevő eredményekről csak a századfordulón fellépett nemzedék munkásságával kapcsolatban szólhatunk, Vedres Márk Beck Ö. Fülöp, Csorba Géza, Medgyessy Ferenc indulásától, amikor is végül ismertté váltak a plasztikai kategóriák, példák készültek arra nézve, hogy tulajdonképpen micsoda is egy szobor? Az anyagba merevített életképek, homályos allegóriák, túlméretezett monumentumok, díszkutak és kariatidok helyére az anyagszerűség hangsúlyozása, a technikák fejlesztése, az egyértelmű felületek és tiszta nézetek kerültek.

A későbbiekben Ferenczy Béni, Bokros Birman Dezső, Pátzay Pál, Vilt Tibor jeleskedtek a plasztikai fejlődés továbbvitelén. A kibontakozás azonban az ifjú mesterek munkájából következett be. Elődeik elszórt és különálló próbálkozásaiból egy nemzedékre szóló együttes kiállást fejlesztettek. Fellépésüktől számíthatóan most már egyenrangú elbánás követelhető a szobrászat számára is a festészet mellett. Nevük éppen azért méltó az említésre. Beck András, Borbereki K. Zoltán, Borsos Miklós, Kerényi Jenő, Kocsis András, Marosán László, Megyeri Barnabás, Mikus Sándor, Somogyi József, Szandai Sándor, Szabó Iván és Tar István.

ANDRÁSSY KURTA JÁNOS. Az anyagszerűség hű érvényesítője, aki félreérthetetlen különbséget tesz a bronzkompozíció és a kőfaragás között. Ez az alapvető különbség nem volt mindig ilyen természetes, csak az utolsó nemzedékek működése tette elfogadottá. S talán csak a legifjabbak meggyőződése törvényszerűvé. Andrássy Kurta János szakmai tudásával népi jellegű plasztika kialakítására vállalkozott.

Korsós nő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

Kapáló nő. Márvány. Fővárosi Képtár tulajdona.

BAKSA SOÓS GYÖRGY. Stilizáló kedvű szobrász, aki ösztönös biztonsággal találja meg egy-egy témája számára a plasztikai elemeket. Legújabb tervein a monumentális stílus feltételeivel próbálkozik, ami fiataljaink legégetőbb problémája. A Fővárosi Képtár restaurátora.

Lenin. Szürke márvány. Fővárosi Képtár tulajdona.

BECK ANDRÁS. A József Attila emlékműpályázat nyertesének alkotása rövidesen felállításra kerül a pesti Dunaparton. Mindezideig ő is inkább kisméretű szobrokat készített, ami kiválóan alkalmas volt a mesterségbeli kételyek eloszlatására s alapos felkészülésre a jelentősebb megbizatások végrehajtásához. A Derkovits Gyula képzőművészeti népi kollégium igazgatója.

Ülő bányász. Bronz. Magántulajdon.

BECK Ö. FÜLÖP (1873—1945). Budapest ostroma alatt tünt el az új magyar szobrászat ez úttörő egyénisége. A történelmi mesterek hitével és bizodalmával igyekezett föltámasztani a plasztika kézműves hagyományait, hitelt szerezni a műgondnak és műtermi felelősségnek. A kilencszáztízes években, az első világháború előtt még kartársai is különcnek nézték, amiért személyesen végezte a kőfaragás munkáját s nem bízta pontozógépre, meg sírköves legényekre. Ennek a szakmai »különcségnek« köszönhetjük szobrászatunk újjászületését. Mint éremművészt Európa legjobbjának tekintették még külföldön is. Egy esztendő előtt hatalmas emlékkiállítás mutatta be sokoldalú életművét a Szépm. Múzeumban.

Ady. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ. Szobrászatunk középnemzedékének érzékenytehetségű tagja, aki furcsa megrendültséggel, gyermeki elámulással figyeli az élet és a kultúra jelenségeit. Bizonyos mértékig romantikus egyéniség, szívesen hajlik a hangulatok, mesék, irodalmi képzetek megmintázása, ami mindössze csak azt bizonyítja, hogy lelkesedő típus. S egyáltalában nem feltételezi, mintha elfordulna a valóságtól. Munkaábrázolásai kisplasztikánk legszerencsésebb megoldásai közül valók. Az elmult tél folyamán gyüjteményes kiállítása volt Genfben és Párizsban.

Fiúfej. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

Útépítő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

BORBEREKI KOVÁCS ZOLTÁN. A munumentális jelleget ő közelítette meg leghamarább a fiatalok közül. Nagyfelelületű, tömör kompozíciókat hozott létre, melyek igen alkalmasak voltak a valóság lenyügöző érzékeltetésére. Újabban hajlik a formalista kísérletekre.

Szobrász. Fa. Fővárosi Képtár tulajdona.

CSORBA GÉZA. Az úttörők közé tartozik. Az első világháború körüli időkben segített föllázadni a naturalista és akadémikus giccsművészet ellen s tiszta szobrászi elképzeléseivel támogatta korabeli kulturális forradalmainkat. Emlékezetes Ady-síremléke a Kerepesi temetőben hosszú időn át ösztönző példa volt a kezdő szobrászoknak.

Bartók Béla. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

FADRUSZ JÁNOS (1858—1903). A századvégi történelmieskedés idején az egyetlen volt, aki plasztikai hitelt tudott kölcsö-

nözni a felállításra kerülő emlékműveknek. Nyugodt formáival, gazdaságosan megszerkesztett mintáival páratlan tehetséget árult el. Közterületi szobraink közül szinte csak azokat lehet méltányolni művészi tekintetben, melyek az ő kezei közül kerültek ki. Híres kolozsvári Mátyás-emléke példája lehetne a jó monumentumnak.

Toldi. Bronz. Szépművészeti Múzeum tulajdona.

FARKAS ALADÁR. A fiatalok közül az elsők egyike, aki nagyméretű kompozíción bizonyíthatja be képességeit. Megbízást kapott az újpesti Szabadság-emlékmű kivitelezésére, ami szobrászatilag, de ideológiailag is a legfelemelőbb feladatnak tekinthető. Hosszú munkásmozgalmi multja biztosíték arra nézve, hogy helyes értelmezzéssel hajtja végre az elképzelt terveket. Az üldöztetés alatt háttérbeszorított tehetségét az elmult évadban gyüjteményes kiállítás keretében mutatta be a nyilvánosság előtt. Annakidején résztvett a Szocialista Képzőművészek Csoportjának munkájában.

Bányászplakett. Bronz. Művész tulajdona.

Spanyol anya. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

Fiúfej. Bronz. Művész tulajdona.

FERENCZY BÉNI. A szobrászatot az érzéki megjelenés formájának tartja, az emberi test művészi elrendezésének, arányok és felületek harmóniájának. A francia Maillol-hoz hasonlóan lassúmozgású plasztikai tömegek alakításával jut el alkotásainak befejezéséhez, ami mindig az egyszerűség és közvetlenség benyomását kelti a nézőben. A Képzőművészeti Főiskola tanára. Kossuth-díjas. Az idei tavasz folyamán nagysikerű kiállítása volt Firenzében és Rómában.

Akt. Bronz. Szele Kálmán tulajdona.

FORGÁCS HANN ERZSÉBET. A formalisták közül a legindulatosabb tehetség, akinek minden vállalkozása tele van szenvedéllyel, izgatott feszültséggel. A lélek ismeretlen mélységeit s az ösztönök rejtélyeit szeretné plasztikailag lerögzíteni. Arcmásai kitűnő jellemzőkészségről tanuskodnak.

Kislány. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

GOLDMAN GYÖRGY (1908—1944). Fontos politikai ténykedést fejtett ki az elnyomatás éveiben. Az illegális kommunista párt budapesti területi bizottságának volt tagja, aki élete kockáztatásával építette a munkásosztály szervezeteinek kereteit. Bár agitációs elfoglaltsága miatt nem dolgozhatott eleget plasztikai téren, elkészült művei mégis nagyrahivatott művésznek mutatják őt. Portréi a szobrászi alkotóképesség mellett a valóság helyes alkalmazását is bizonyítják. Hathatósan elősegítette a Szocialista Képzőművészek Csoportjának megalakítását. A fasiszta terror áldozata lett.

Fiú. Műkő. Fővárosi Képtár tulajdona.

JANKÓ JÁNOS. Igen ügyes a mintázás mesterségében s mindazokban a tennivalókban, amelyek egy szobor elkészüléséhez szükségesek. Különféle divatok és modorosságok befolyása alá kerül időnként, de vissza-visszatér a legbiztosabb bázisra, a valóság megalkotására.

Vízhordó fiú. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

KERÉNYI JENŐ. A közelmultban fejezte be Sátoraljaújhely részére a Partizán-emléket, mely a modern magyar monumentális

szobrászat legjelentősebb alkotása. Nagyvonalú formáival, drámai nézeteivel ellenállhatatlanul képes dokumentálni a szabadságharcos hősiességnek az elszántságát. A fiatalok generációjában a plasztikai frisseségnek, a mintázó elevenségnek a képviselője, aki még a merev anyagokat is meg tudja mozdítani s a legsúlyosabb arányok mellett is lendületet ad kompozícióinak.

Partizánemlék. Bronzvázlat. Fővárosi Képtár tulajdona.

KISS KOVÁCS GYULA. A Képzőművészeti Főiskola növendéke. Már az első műveiben komoly elmélyülésről tett tanubizonyságot, főleg ami a mesterségbeli tudnivalókat illeti. Egészséges szemlélete reményt nyujt arranézve, hogy mint népi demokráciánk legfiatalabb művésznemzedékének a tagja, megtalálja a hangját a társadalom felé is.

Szürke fej. Márvány. Fővárosi Képtár tulajdona.

KOCSIS ANDRÁS. Az alkalmazott plasztikának igen fejlett képviselője, akinek remek gyakorlata van a nagyméretű szobrok elkészítésében. Sok épületdísz, hősi emlék készült már a műtermében, fiatal korához viszonyítva tekintélyes számban. Nevezetesebbek a pesti Sportcsarnok homlokfríze, az újpesti Szovjet-emlék. Kisebb változatban reális, paraszti szellemű műveket mintáz. Mult ősszel gazdag gyüjteményes kiállításon összegezte eddigi eredményeit.

Tanulmányfej. Bronz. Művész tulajdona.

Pásztorlány. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

LABORCZ FERENC. Az ifjabbak között a pontos megfigyelés érvényesítője, aki aggályos alapossággal valósítja meg terveit. Egyfajta pedantéria fejleszti stílusát, ami viszont megmenti mindenféle felelőtlenségtől, henye tévedéstől. Tehetségének legfőbb erénye a megbízhatóság.

Fürdető. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

MAROSÁN LÁSZLÓ. A súlyos arányok mestere. Szinte nehézkesen illeszkednek egymásmellé szobrainak a részei, anélkül azonban, hogy bántó esetlenséget eredményeznének. Inkább a szegény emberek alkatát akarja ezzel kifejezni a művész, hiszen a paraszt és munkás mégse jelenhet meg a polgári kecsesség álarcában.

Olvasó lány. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

Alvó nő. Bronz. Művész tulajdona.

MEDGYESSY FERENC. Az öregek közül a kőanyagok művese. Életműve odaadó farigcsálás, lankadatlan piszmogás, szüntelen pepecselés közben jött létre. Művészete tökéletesen gyakorlati jellegű, mert az apró technikai fogások révén alakult ki. Ma már a fiatalok széles fronton folytatják a kőplasztika kimüvelését s szinte iskolát csinálnak az ő eredményeiből. Jelenleg egy Petőfi-szobrot készít Debrecen részére. Kossuth-díjas.

Móricz Zsigmond. Kő. Művész tulajdona.

MÉSZÁROS LÁSZLÓ (1905—1938). Nagyvonalú, síma felületek segítségével ábrázolta a valóságot. Olyan arányokat tudott összeállítani, amelyek az eredetinél sokkal hatalmasabbnak a látszatát keltik. Tulajdonképpen ez a monumentalitás titka, mert a méretek fölnagyítása még nem elégséges megdöbbentő hatások keltésére. Mészáros László egyideig Rómában tanult, majd a Szovjetunióban dolgozott.

Fiúfej. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

MIKUS SÁNDOR. Klasszikus egyszerűségű szobrok készítője. Úgy mintáz, mintha mesterségének alapműveleteihez térne vissza. Az emberi test kipróbált arányai és áttekinthető ritmusai képezik stílusának anyagát. Egyértelmű, értelmes megoldásokat nyujt, távoltartva magától minden divatos formarombolást és bronzbaöntött polgári hisztériát. Munkásból lett művésszé. A csepeli Kossuth-emlékmű pályázatának a nyertese.

Haját fonó nő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.
Lépő nő. Bronz. Művész tulajdona.

PÁNDI KISS JÁNOS. A természet keresetlen ábrázolója. Nem tűr semmiféle stilisztikai bonyadalmat a tevékenységében. Helyteleníti munkaközben a hosszadalmas tétovázásokat, a szobrászat lényegének a mintázókészség fejlettségét hiszi.

Ülő nő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

PÁTZAY PÁL. Finom kis szobrok mestere, olyan szobrász, aki az eredeti ötletnek többszörös lepárolása után jut csak el a végső kivitelezéshez. A székesfehérvári huszáremlék elkészítésével egyízben félméteren felül is elfogadható megoldást produkált. A Képzőművészeti Főiskola rektora.

Bernáth Aurél. Szépművészeti Múzeum tulajdona.

SOMOGYI ÁRPÁD. A Dési Huber képzőművészeti népi kollégium tagja, a demokratikus ifjúsági mozgalom egyik tevékeny résztvevője. Kortársaihoz hasonlóan sokat foglalkozik művészetelméleti kérdésekkel, a művészi utánpótlásnak a népi reálizmus irányába történő nevelésével.

Dózsa. Gipszdombormű. Művész tulajdona.

SOMOGYI JÓZSEF. A súlyos, szinte vaskos testtömegek segítségével dramatizálja alakjait. A mozgás és az anyag ellentétét a belső feszültség fokozására használja. Kis méretekben ez a módszer épp oly hatásos eredményekkel jár, mint életnagyságon fölül. Ösztönös ráhibázással találja el ugyanezért mindig az ábrázolás legtöbbetmondó motívumait. A Fővárosi Szépműveslíceum tanára.

Ásójára támaszkodó nő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

STÓBL ALAJOS. (1856—1926.) A századforduló igen sokat foglalkoztatott emlékműszobrásza, aki azonban nem annyira a közterekre készült kompozíciókban, mint inkább kisebb készítményeiben, arcmásaiban, karakterfiguráiban árulta el igazi adottságait. Bensőségesen és találóan tudta jellemezni modelljeit, emberi tartalmat adott ábrázolásainak. Ilyen jellegű mintáinak részletei egyedülálló finomságokat tartalmaznak.

Női fej. Márvány. Szépművészeti Múzeum tulajdona.

SZABÓ IVÁN. Neki sikerült először tökéletesen összehangolni az új történelmi helyzetben előállott szobrászati tennivalókat a szakma legújabb vívmányaival. Egyetlen művében sem érezni a szándékoltság nyomait, mégis valamennyi alkotása a mai Magyarország tökéletes átéléséből fakad. Népi demokráciánknak társadalmi igényei vannak a művészettel szemben, a közösségi érzés, a nemzeti szolidaritás kinyilvánítása tekintetében. S ezeket az igényeket Szabó

Iván legjobb szobraiban ki is elégíti. A Nékosz központi táncegyüttesének vezetője.

Nyár. Márványdombormű. Magántulajdon.
Sarlós lány. Márványdombormű. Fővárosi Képtár tulajdona.
Kiabáló. Bronz. Művész tulajdona.

SZABÓ ISTVÁN. Maga is bányász, aki így a leghitelesebb élményt viszi be művészetébe, amikor a társak hőseit mintázza. A tavalyi kiállításon, melyet a vidéki képzőművészek munkáiból rendeztek a budapesti Ernst-Múzeumban, méltán keltett feltűnést őszinte felfogásával, egyszerű meglátásaival.

Vájár. Fa. MÁSz. tulajdona.

TAR ISTVÁN. A valóságot kendőzés nélkül, a maga szépítetlen mivoltában tárja elénk. Még ha stílizálja is a mintáit, semilyen engedményt nem tesz a kellemesség vagy behízelgés javára. Még a kitűnőtehetségű fiatalok között, vagyis kortársai között is kevesen vannak, akik hozzá hasonlóan tévedhetetlen plasztikai érzékkel rendelkeznének a beállítás, arányosítás, összhatás kérdésében.

Batyus asszony. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

VEDRES MÁRK. Szobrászatunk örökifjú doyenje. A századfordulón ő kezdte nálunk a plasztika megreformálását, az idegen elemektől való megtisztítását. Az idétlen bronzillusztrációk, hazug életképek, polgári csecsebecsék idején a közvetlenséget, az igazságot érvényesítette. A valóság megfigyeléséből szobrászati értékeket merített, ami lehetővé tette, hogy működése a tapasztalható világ nagyrészére kiterjedjen. Külsőségeiben szerénynek tetsző stílusa így a teljesség szándékával léphetett föl. Rodin-nél tanult, majd Hildebrand-ot tanulmányozta. Hosszú ideig Firenzében élt a reneszansz nagyok között. Kossuth-díjas.

Ülő nő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.
Álló akt. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

VILT TIBOR. Mai szobrászatunk örök elégedetlenje. Soha nem áll meg az elért sikernél, mindig tovább hajszolódik újabb lehetőségek felé. Műterme olyan, mint egy vegykonyha, a váratlan ötletek kikísérletezésének a helye, ami éppen az elképzelhetetlenségek realizálásával meglepő eredmények tanuja lehet. Vilt Tibor nyughatatlansága sok érdekes kezdeményezést hozott, s a fiatalabbaknak, de kortársainak is termékeny ösztönzésül szolgált.

Munkásfej. Ólom. Fővárosi Képtár tulajdona.

* * *

Amelyik bányásztelepen nem elég nagy a kiállítóhelyiség az anyag bemutatására, ott a tárlat tartama alatt a műtárgyakat a rendezőség cserélgetni fogja.

Szobrok.

Nem véletlen, hogy az elmult száz esztendőben szobrászatunk sokáig nehezebben indult fejlődésnek, mint a festészet. Bár a reformkorban a képzőművészeti felújulás elindításának az érdeme egy szobrászt, Ferenczy Istvánt illet, később a minőségi eredmények a plasztikában elszigetelt jelenségnek számítottak. Úttörő, időtálló egyéniség ezen a téren a festészethez viszonyítva, aránytalanul kevés volt. Mert ha piktoraink el is tévedtek, meg is alkudtak, el is fáradtak, mégis következetes egymásutánban vitték a fejlődést a legmodernebb állomásokig. A testvérművészetben ezalatt, a legrugalmasabban kezelve is az értékskálát, Izsó Miklóson, Fadrusz Jánoson, Stróbl Alajoson, Csikász Imrén kívül alig találunk említésre méltót. Számottevő eredményekről csak a századfordulón fellépett nemzedék munkásságával kapcsolatban szólhatunk, Vedres Márk Beck Ö. Fülöp, Csorba Géza, Medgyessy Ferenc indulásától, amikor is végül ismertté váltak a plasztikai kategóriák, példák készültek arra nézve, hogy tulajdonképpen micsoda is egy szobor? Az anyagba merevített életképek, homályos allegóriák, túlméretezett monumentumok, díszkutak és kariatidok helyére az anyagszerűség hangsúlyozása, a technikák fejlesztése, az egyértelmű felületek és tiszta nézetek kerültek.

A későbbiekben Ferenczy Béni, Bokros Birman Dezső, Pátzay Pál, Vilt Tibor jeleskedtek a plasztikai fejlődés továbbvitelén. A kibontakozás azonban az ifjú mesterek munkájából következett be. Elődeik elszórt és különálló próbálkozásaiból egy nemzedékre szóló együttes kiállást fejlesztettek. Fellépésüktől számíthatóan most már egyenrangú elbánás követelhető a szobrászat számára is a festészet mellett. Nevük éppen azért méltó az említésre. Beck András, Borbereki K. Zoltán, Borsos Miklós, Kerényi Jenő, Kocsis András, Marosán László, Megyeri Barnabás, Mikus Sándor, Somogyi József, Szandai Sándor, Szabó Iván és Tar István.

ANDRÁSSY KURTA JÁNOS. Az anyagszerűség hű érvényesítője, aki félreérthetetlen különbséget tesz a bronzkompozíció és a kőfaragás között. Ez az alapvető különbség nem volt mindig ilyen természetes, csak az utolsó nemzedékek működése tette elfogadottá. S talán csak a legifjabbak meggyőződése törvényszerűvé. Andrássy Kurta János szakmai tudásával népi jellegű plasztika kialakítására vállalkozott.

Korsós nő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

Kapáló nő. Márvány. Fővárosi Képtár tulajdona.

BAKSA SOÓS GYÖRGY. Stilizáló kedvű szobrász, aki ösztönös biztonsággal találja meg egy-egy témája számára a plasztikai elemeket. Legújabb tervein a monumentális stílus feltételeivel próbálkozik, ami fiataljaink legégetőbb problémája. A Fővárosi Képtár restaurátora.

Lenin. Szürke márvány. Fővárosi Képtár tulajdona.

BECK ANDRÁS. A József Attila emlékműpályázat nyertese' kinek alkotása rövidesen felállításra kerül a pesti Dunaparton. Mindezideig ő is inkább kisméretű szobrokat készített, ami kiválóan alkalmas volt a mesterségbeli kételyek eloszlatására s alapos felkészülésre a jelentősebb megbizatások végrehajtásához. A Derkovits Gyula képzőművészeti népi kollégium igazgatója.

Ülő bányász. Bronz. Magántulajdon.

BECK Ö. FÜLÖP (1873—1945). Budapest ostroma alatt tünt el az új magyar szobrászat ez úttörő egyénisége. A történelmi mesterek hitével és bizodalmával igyekezett föltámasztani a plasztika kézműves hagyományait, hitelt szerezni a műgondnak és műtermi felelősségnek. A kilencszáztízes években, az első világháború előtt még kartársai is különcnek nézték, amiért személyesen végezte a kőfaragás munkáját s nem bízta pontozógépre, meg sírköves legényekre. Ennek a szakmai »különcségnek« köszönhetjük szobrászatunk újjászületését. Mint éremművészt Európa legjobbjának tekintették még külföldön is. Egy esztendő előtt hatalmas emlékkiállítás mutatta be sokoldalú életművét a Szépm. Múzeumban.

Ady. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

BOKROS BIRMAN DEZSŐ. Szobrászatunk középnemzedékének érzékenytehetségű tagja, aki furcsa megrendültséggel, gyermeki elámulással figyeli az élet és a kultúra jelenségeit. Bizonyos mértékig romantikus egyéniség, szívesen hajlik a hangulatok, mesék, irodalmi képzetek megmintázása, ami mindössze csak azt bizonyítja, hogy lelkesedő típus. S egyáltalában nem feltételezi, mintha elfordulna a valóságtól. Munkaábrázolásai kisplasztikánk legszerencsésebb megoldásai közül valók. Az elmult tél folyamán gyüjteményes kiállítása volt Genfben és Párizsban.

Fiúfej. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

Útépítő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

BORBEREKI KOVÁCS ZOLTÁN. A munumentális jelleget ő közelítette meg leghamarább a fiatalok közül. Nagyfelelületű, tömör kompozíciókat hozott létre, melyek igen alkalmasak voltak a valóság lenyügöző érzékeltetésére. Újabban hajlik a formalista kísérletekre.

Szobrász. Fa. Fővárosi Képtár tulajdona.

CSORBA GÉZA, Az úttörők közé tartozik. Az első világháború körüli időkben segített föllázadni a naturalista és akadémikus giccsművészet ellen s tiszta szobrászi elképzeléseivel támogatta korabeli kulturális forradalmainkat. Emlékezetes Ady-síremléke a Kerepesi temetőben hosszú időn át ösztönző példa volt a kezdő szobrászoknak.

Bartók Béla. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

FADRUSZ JÁNOS (1858—1903). A századvégi történelmieskedés idején az egyetlen volt, aki plasztikai hitelt tudott kölcsö-

nözni a felállításra kerülő emlékműveknek. Nyugodt formáival, gazdaságosan megszerkesztett mintáival páratlan tehetséget árult el. Közterületi szobraink közül szinte csak azokat lehet méltányolni művészi tekintetben, melyek az ő kezei közül kerültek ki. Híres kolozsvári Mátyás-emléke példája lehetne a jó monumentumnak.

Toldi. Bronz. Szépművészeti Múzeum tulajdona.

FARKAS ALADÁR. A fiatalok közül az elsők egyike, aki nagyméretű kompozíción bizonyíthatja be képességeit. Megbízást kapott az újpesti Szabadság-emlékmű kivitelezésére, ami szobrászatilag, de ideológiailag is a legfelemelőbb feladatnak tekinthető. Hosszú munkásmozgalmi multja biztosíték arra nézve, hogy helyes értelmezéssel hajtja végre az elképzelt terveket. Az üldöztetés alatt háttérbeszorított tehetségét az elmult évadban gyüjteményes kiállítás keretében mutatta be a nyilvánosság előtt. Annakidején résztvett a Szocialista Képzőművészek Csoportjának munkájában.

Bányászplakett. Bronz. Művész tulajdona.

Spanyol anya. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

Fiúfej. Bronz. Művész tulajdona.

FERENCZY BÉNI. A szobrászatot az érzéki megjelenés formájának tartja, az emberi test művészi elrendezésének, arányok és felületek harmóniájának. A francia Maillol-hoz hasonlóan lassúmozgású plasztikai tömegek alakításával jut el alkotásainak befejezéséhez, ami mindig az egyszerűség és közvetlenség benyomását kelti a nézőben. A Képzőművészeti Főiskola tanára. Kossuth-díjas. Az idei tavasz folyamán nagysikerű kiállítása volt Firenzében és Rómában.

Akt. Bronz. Szele Kálmán tulajdona.

FORGÁCS HANN ERZSÉBET. A formalisták közül a legindulatosabb tehetség, akinek minden vállalkozása tele van szenvedéllyel, izgatott feszültséggel. A lélek ismeretlen mélységeit s az ösztönök rejtélyeit szeretné plasztikailag lerögzíteni. Arcmásai kitűnő jellemzőkészségről tanuskodnak.

Kislány. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

GOLDMAN GYÖRGY (1908—1944). Fontos politikai tevékenységet fejtett ki az elnyomatás éveiben. Az illegális kommunista párt budapesti területi bizottságának volt tagja, aki élete kockáztatásával építette a munkásosztály szervezeteinek kereteit. Bár agitációs elfoglaltsága miatt nem dolgozhatott eleget plasztikai téren, elkészült művei mégis nagyrahivatott művésznek mutatják őt. Portréi a szobrászi alkotóképesség mellett a valóság helyes alkalmazását is bizonyítják. Hathatósan elősegítette a Szocialista Képzőművészek Csoportjának megalakítását. A fasiszta terror áldozata lett.

Fiú. Műkő. Fővárosi Képtár tulajdona.

JANKÓ JÁNOS. Igen ügyes a mintázás mesterségében s mindazokban a tennivalókban, amelyek egy szobor elkészüléséhez szükségesek. Különféle divatok és modorosságok befolyása alá kerül időnként, de vissza-visszatér a legbiztosabb bázisra, a valóság megalkotására.

Vízhordó fiú. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

KERÉNYI JENŐ. A közelmultban fejezte be Sátoraljaújhely részére a Partizán-emléket, mely a modern magyar monumentális

szobrászat legjelentősebb alkotása. Nagyvonalú formáival, drámai nézeteivel ellenállhatatlanul képes dokumentálni a szabadságharcos hősiességnek az elszántságát. A fiatalok generációjában a plasztikai frisseségnek, a mintázó elevenségnek a képviselője, aki még a merev anyagokat is meg tudja mozdítani s a legsúlyosabb arányok mellett is lendületet ad kompozícióinak.

Partizánemlék. Bronzvázlat. Fővárosi Képtár tulajdona.

KISS KOVÁCS GYULA. A Képzőművészeti Főiskola növendéke. Már az első műveiben komoly elmélyülésről tett tanubizonyságot, főleg ami a mesterségbeli tudnivalókat illeti. Egészséges szemlélete reményt nyujt arranézve, hogy mint népi demokráciánk legfiatalabb művésznemzedékének a tagja, megtalálja a hangját a társadalom felé is.

Szürke fej. Márvány. Fővárosi Képtár tulajdona.

KOCSIS ANDRÁS. Az alkalmazott plasztikának igen fejlett képviselője, akinek remek gyakorlata van a nagyméretű szobrok elkészítésében. Sok épületdísz, hősi emlék készült már a műtermében, fiatal korához viszonyítva tekintélyes számban. Nevezetesebbek a pesti Sportcsarnok homlokfríze, az újpesti Szovjet-emlék. Kisebb változatban reális, paraszti szellemű műveket mintáz. Mult ősszel gazdag gyüjteményes kiállításon összegezte eddigi eredményeit.

Tanulmányfej. Bronz. Művész tulajdona.

Pásztorlány. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

LABORCZ FERENC. Az ifjabbak között a pontos megfigyelés érvényesítője, aki aggályos alapossággal valósítja meg terveit. Egyfajta pedantéria fejleszti stílusát, ami viszont megmenti mindenféle felelőtlenségtől, henye tévedéstől. Tehetségének legfőbb erénye a megbízhatóság.

Fürdető. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

MAROSÁN LÁSZLÓ. A súlyos arányok mestere. Szinte nehézkesen illeszkednek egymásmellé szobrainak a részei, anélkül azonban, hogy bántó esetlenséget eredményeznének. Inkább a szegény emberek alkatát akarja ezzel kifejezni a művész, hiszen a paraszt és munkás mégse jelenhet meg a polgári kecsesség álarcában.

Olvasó lány. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

Alvó nő. Bronz. Művész tulajdona.

MEDGYESSY FERENC. Az öregek közül a kőanyagok művese. Életműve odaadó farigcsálás, lankadatlan piszmogás, szüntelen pepecselés közben jött létre. Művészete tökéletesen gyakorlati jellegű, mert az apró technikai fogások révén alakult ki. Ma már a fiatalok széles fronton folytatják a kőplasztika kimüvelését s szinte iskolát csinálnak az ő eredményeiből. Jelenleg egy Petőfi-szobrot készít Debrecen részére. Kossuth-díjas.

Móricz Zsigmond. Kő. Művész tulajdona.

MÉSZÁROS LÁSZLÓ (1905—1938). Nagyvonalú, síma felületek segítségével ábrázolta a valóságot. Olyan arányokat tudott összeállítani, amelyek az eredetinél sokkal hatalmasabbnak a látszatát keltik. Tulajdonképpen ez a monumentalitás titka, mert a méretek fölnagyítása még nem elégséges megdöbbentő hatások keltésére. Mészáros László egyideig Rómában tanult, majd a Szovjetunióban dolgozott.

Fiúfej. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

MIKUS SÁNDOR. Klasszikus egyszerűségű szobrok készítője. Úgy mintáz, mintha mesterségének alapműveleteihez térne vissza. Az emberi test kipróbált arányai és áttekinthető ritmusai képezik stílusának anyagát. Egyértelmű, értelmes megoldásokat nyujt, távoltartva magától minden divatos formarombolást és bronzbaöntött polgári hisztériát. Munkásból lett művésszé. A csepeli Kossuth-emlékmű pályázatának a nyertese.

Haját fonó nő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.
Lépő nő. Bronz. Művész tulajdona.

PÁNDI KISS JÁNOS. A természet keresetlen ábrázolója. Nem tűr semmiféle stilisztikai bonyadalmat a tevékenységében. Helyteleníti munkaközben a hosszadalmas tétovázásokat, a szobrászat lényegének a mintázókészség fejlettségét hiszi.

Ülő nő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

PÁTZAY PÁL. Fínom kis szobrok mestere, olyan szobrász, aki az eredeti ötletnek többszörös lepárolása után jut csak el a végső kivitelezéshez. A székesfehérvári huszáremlék elkészítésével egyízben félméteren felül is elfogadható megoldást produkált. A Képzőművészeti Főiskola rektora.

Bernáth Aurél. Szépművészeti Múzeum tulajdona.

SOMOGYI ÁRPÁD. A Dési Huber képzőművészeti népi kollégium tagja, a demokratikus ifjúsági mozgalom egyik tevékeny résztvevője. Kortársaihoz hasonlóan sokat foglalkozik művészetelméleti kérdésekkel, a művészi utánpótlásnak a népi reálizmus irányába történő nevelésével.

Dózsa. Gipszdombormű. Művész tulajdona.

SOMOGYI JÓZSEF. A súlyos, szinte vaskos testtömegek segítségével dramatizálja alakjait. A mozgás és az anyag ellentétét a belső feszültség fokozására használja. Kis méretekben ez a módszer épp oly hatásos eredményekkel jár, mint életnagyságon fölül. Ösztönös ráhibázással találja el ugyanezért mindig az ábrázolás legtöbbetmondó motívumait. A Fővárosi Szépműveslíceum tanára.

Ásójára támaszkodó nő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

STÓBL ALAJOS. (1856—1926.) A századforduló igen sokat foglalkoztatott emlékműszobrásza, aki azonban nem annyira a közterekre készült kompozíciókban, mint inkább kisebb készítményeiben, arcmásaiban, karakterfiguráiban árulta el igazi adottságait. Bensőségesen és találóan tudta jellemezni modelljeit, emberi tartalmat adott ábrázolásainak. Ilyen jellegű mintáinak részletei egyedülálló fínomságokat tartalmaznak.

Női fej. Márvány. Szépművészeti Múzeum tulajdona.

SZABÓ IVÁN. Neki sikerült először tökéletesen összehangolni az új történelmi helyzetben előállott szobrászati tennivalókat a szakma legújabb vívmányaival. Egyetlen művében sem érezni a szándékoltság nyomait, mégis valamennyi alkotása a mai Magyarország tökéletes átéléséből fakad. Népi demokráciánknak társadalmi igényei vannak a művészettel szemben, a közösségi érzés, a nemzeti szolidaritás kinyilvánítása tekintetében. S ezeket az igényeket Szabó

Iván legjobb szobraiban ki is elégíti. A Nékosz központi táncegyüttesének vezetője.

Nyár. Márványdombormű. Magántulajdon.
Sarlós lány. Márványdombormű. Fővárosi Képtár tulajdona.
Kiabáló. Bronz. Művész tulajdona.

SZABÓ ISTVÁN. Maga is bányász, aki így a leghitelesebb élményt viszi be művészetébe, amikor a tárnák hőseit mintázza. A tavalyi kiállításon, melyet a vidéki képzőművészek munkáiból rendeztek a budapesti Ernst-Múzeumban, méltán keltett feltűnést őszinte felfogásával, egyszerű meglátásaival.

Vájár. Fa. MÁSz. tulajdona.

TAR ISTVÁN. A valóságot kendőzés nélkül, a maga szépítetlen mivoltában tárja elénk. Még ha stílizálja is a mintáit, semilyen engedményt nem tesz a kellemesség vagy behízelgés javára. Még a kitűnőtehetségű fiatalok között, vagyis kortársai között is kevesen vannak, akik hozzá hasonlóan tévedhetetlen plasztikai érzékkel rendelkeznének a beállítás, arányosítás, összhatás kérdésében.

Batyus asszony. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

VEDRES MÁRK. Szobrászatunk örökifjú doyenje. A századfordulón ő kezdte nálunk a plasztika megreformálását, az idegen elemektől való megtisztítását. Az idétlen bronzillusztrációk, hazug életképek, polgári csecsebecsék idején a közvetlenséget, az igazságot érvényesítette. A valóság megfigyeléséből szobrászati értékeket merített, ami lehetővé tette, hogy működése a tapasztalható világ nagyrészére kiterjedjen. Külsőségeiben szerénynek tetsző stílusa így a teljesség szándékával léphetett föl. Rodin-nél tanult, majd Hildebrand-ot tanulmányozta. Hosszú ideig Firenzében élt a reneszansz nagyok között. Kossuth-díjas.

Ülő nő. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.
Álló akt. Bronz. Fővárosi Képtár tulajdona.

VILT TIBOR. Mai szobrászatunk örök elégedetlenje. Soha nem áll meg az elért sikernél, mindig tovább hajszolódik újabb lehetőségek felé. Műterme olyan, mint egy vegykonyha, a váratlan ötletek kikísérletezésének a helye, ami éppen az elképzelhetetlenségek realizálásával meglepő eredmények tanuja lehet. Vilt Tibor nyughatatlansága sok érdekes kezdeményezést hozott, s a fiatalabbaknak, de kortársainak is termékeny ösztönzésül szolgált.

Munkásfej. Ólom. Fővárosi Képtár tulajdona.

* * *

Amelyik bányásztelepen nem elég nagy a kiállítóhelyiség az anyag bemutatására, ott a tárlat tartama alatt a műtárgyakat a rendezőség cserélgetni fogja.

egykori Fáji akademiáknak tagja volt. Édesen hatott rám mindjárt az Ujfalussy-név, mert azonnal eszembe jutott az egykori jeles iró, hires magyar solo-tánczos, Ujfalussy Mihály ur, ki hozzám a sors jó és bal fordulataiban, mindig egyaránt hű és igaz barát volt, és kinek nemes indulatát irántam, soha sem leszek képes eléggé meghálálni! — Tekintvén azonban az Ujfalussy-név mellett álló szóra, ott nem a Mihály, de Lajos nevet olvastam. *)

Elolvastam a czikket figyelemmel.

Kegyed, tisztelt hazámfia, czikkében tökéletesen igazat mond, a mi ellen nem lehet szólni, sorai méltók egy igaz magyar szivhez. Értése a dolognak, hazafiság, magyar szellem, mindenütt látható.

De itt is csak azt vagyok kénytelen kiemelni, hogy tartsuk meg a régit szent eredetiségében, a mint van; de miután csakugyan ujat is kell teremteni, tehát hiba-e az, hogy Frank ur uj zene-gondolatokból akar mégis igaz magyar szellemü darabokat irni? Bizonyosan nem! A feladat nehéz, az igaz, de nem kivihetetlen! Frank urnak vannak darabjai, mellyek nekem sem tetszenek idegenes szellemük miatt; az illyeket ne fogadjuk el, de vannak ismét darabjai, mellyeket Bihary sem irt volna szebben. Ha hallotta kegyed jó czigánytól Frank „Tücsök-csárdását“ (a frisset), tudom, ön is azt fogja mondani, hogy igazán valódi eredeti szellemü magyar csárdás, pedig egészen uj gondolatok, kivált a friss második része. Frank nehéz fába vágta a fejszét, igaz, de mint látszik, nem siker nélkül! — A mit Ujfalussy ur Egressy Béniről és másokról mond, nagyon igaz. — A mi a *saloniságot* illeti, értsen meg, édes barátom, kérem, mit akarok mondani azzal. *Salon-magyar* alatt értem én az olly magyart, mint Csermáknak 1805-iki „Cis-moll lassuját“, a gróf Illésházynak dedikált „Magyar Quartetteket“, Lavotta „Magyarok kijövetelét Ázsiából“, mellynek lassuját közöltem, „Régi magyar zenegyöngyeim“ első füzetében, a hol az eredetiség zenészeti belbecscsel van párositva. Higyje meg, tisztelt barátom, hogy a nemzeti zenében is van sok fokozat. *Salonban* más eredetiséget kivánunk, mást a *tánczteremben*, mást egy *pohár bornál*, mást a *csapszékben*, de azért mindenütt meg kell az *eredetiségnek* lenni, csakhogy van *finom eredetiség, természetes eredetiség* és *betyáreredetiség!* Ennek mindegyiknek kell létezni, kivált a magyar nemzetnél; de miután nem mindig üthetjük össze sarkantyuinkat, nem mindig tehetjük kezünket fejünkre, egyet rikkantván, ollyan Szilaj Pista módjára, hanem sokszor a külföld előtt is, vagy nagyobb körökben kell a magyar zenét bemutatni, akkor finomabb gondolatokra, uj világra van szükség, *és ezek között azután megjárja a „Cserebegár“ is, és megteszi azért felvillanyozó hatását ez is!* A régit becsüljük meg, őrizzük az eredetiséget, de azért az uj gondolatokat is használjuk ott, a hol azokat magyar szellembe lehet önteni.

Végre felszólitja ön honunk több egyéniségeit, hogy szigoruan biráljanak, irgalmatlanul lépjenek fel a kontárkodók ellen. Hiszen ez mind jól van, csakhogy félek, hogy az illy drakonikus kritika által végre elkedvetlenitünk minden fiatal kezdőt; sok ember restelvén a publicitás pellengérére való kitételt, nevének a lapokban való hurczoltatását, nem fog irni, és lesz sok, ki hallgatni fog, s kiben talán a legnagyobb zeneihlettségi szikra van, el fog örökre tiportatni! A kritika hasznos és jó, de csak bizonyos pontig. **)

Végre jegyezzük meg még ezt: Ki Bihary, Liszt, Csermák munkáit jól átnézi, elég olly gondolatot talál bennük, mellyek egy cseppet sem magyarok, de ezen nagy mesterek olly ügyesen tudták az idegen gondolatokat magyarositani, hogy az ember azt gondolná, maga Bendeguz, Tuhutum és Mundsuk hozta e gondolatokat Ázsiából. Van ugyan ollyan nótájuk is a fennevezetteknek, mellyek egészen magyarosak, eredetiek, de sok van az idegen elemből is. *Azon utánozhatatlan eredetiség inkább a népdalokban van, ott van az igaz magyar eredetiség*, de a palotás-nóták magasb elevátiókba mennek; és ott kell azután nagyon vigyázni, hggy az uj zene-gondolatok nemzeti alakban tünjenek fel. Pecsenyánszky munkáiban többnyire mind uj gondolat van, mert a *Bihary, Csermák, Lavotta, Liszt, Ruzsicska, Lechki, Kossovics, Czinka-Panna* szelleme már ki van meritve. Hiában, uraim! hiában minden ellenszólás; a régi magyar zenét ugy kell tartanunk, mint a zenészeti nagy világban Mozart, Haydn, Beethoven müveit, mellyeket most is bámulattal hall a jelenkor, de azért mindennapos kedvtöltésre Verdit, Donizettit, Bellinit, Balfet stb. választja. Igy vagyunk nemzeti zenénkkel, itt ujat kell teremteni, *a mi a mostani szellemhez szól*, persze, a mennyire csak lehet, eredeti alakban; a régit pedig tartsuk mintául, mint halhatatlan egyik szent örökségünket, és édes eleink elmult fellengős szellemének megfelelő emlékeit. — Gróf *Fáy István*, az uralkodó máltai souverain-rend vitéze.

Római régiségek Olosztelekén.

(Erdővidéken, Székelyföldön.)

Olosztelek, dec. 28. 1858.

Olasztelek eredete arra az időre esik, mellyről Horácz irja: „Paene occupatam seditionibus delevit urbem Dacus,“ és ismét: „Occidit Daci Cotysonis agmen.“ Kedves emlékü irónk és hazánkfia *Benkő* József, az emlitett időszakról irja: hogy a római legiók, azon helyen és hely körül, hol Olosztelek áll, állomásoztak, onnan támadták meg a virágzó és erős dák várost *Déczelt* (ma ezen város helyét Véczelnek hivják, a Baróth, Felső-Rákos és Olosztelek közti gyönyörü rónaságon), s miután ezen várost bevették, s töldig lerontották, lakói az Olton tul menekültek az erdőkbe, a római legiók is elvonultak, de egy erős római telep maradt Olosztelekén, hol ma is a virágzó Márkó és Kolunbán családok, mint a kik ekkor és innen vették eredetüket, mint római ivadékok ugy nézetnek. — A mult november végén történetesen egy római lovag sirja Olosztelek Tortoma nevü bérczén, egy kecskepásztor által megtaláltatván, históriai meggyőződésünket, s emlitett halhatatlan emlékü történetirónk hitelességét teljesen megerősitette.

A sir következőleg találtatott:

1) Két tábori üst (rézből öntve), egymásra téve, hihető azon tábori üstök közől valók ezek, mellyekről Julius Caesar irja: *Conclamare vasa.*

2) A századokon keresztül csendesen nyugvó hamvak mellett az alsó üstben, volt egy *csonka tőr* (pugio), *hét hajitó dárda* (hasta) mind két rendbeliek rézből öntve, *egy darabba összeolvadott rézpénz*, mintegy három fontnyi, s végre *egy arany láncz* (torques) 26 darab karikából álló. Tudósító reméli, hogy az olosztelekí közönség, emberi emlékezet óta gyakorlott, a fentebbi históriai emlékekkel egybehangzó nevét helységének viszont vissza fogja venni, s a mostanit, melly a históriai multat tekintetbe nem vevő ujitásvágy eredménye, le fogja törleni. *B. J.*

U. I. Csodálkozunk, hogy bár a római lovagnak, mulhatatlanul aranygyürüje volt, ez a hamvedényben még se találtatott meg.

Irodalom és müvészet.

— Megjelent a *Török Ján.* által szerkesztett **„Hazánk“** első évifolyamának VIII. vagy utolsó füzete. Tartalma most is igen közérdekü czikkeket hoz, u. m.: I. Magyar krónika. A kereszténység s az alkotmányos rend megszilárdulásának kora. *Hatvani Mihály.* II. Tanulmányok a nemzeti mivelődés történetéből. Adatok Erdély mivelődésének történetéhez a mohácsi napig (folytatás) *Kerékgyártó Árpád.* III. A hazai történelem oklevéltára. 1. V. Ferdinand Ő cs. k. apost. Felsége megkoronáztatása 1830-ban (Ő Felsége képével a koronázási díszalakban) *Garády.* 2. Egy árpádkori bünvádi itélet, külföldi jogforrásokkal párhuzamban. *Paur Iván.* 3. Dugovics Titus. dr. *Hegedüs Lajos.* IV. Magyar Régiségek. 1. Régi pecsét, melly a hajdani zalavári monostor romjai közt 1856-ik évben találtatott (ábrával,) *Czinár Mór.* 2. Zrinyi emlékei. Közli *Somsich Pál.* V. Mivelődési s jótékonysági intézetek. — A Tököly-intézet és a Matica Srbska. Közli *Török János.* — A derék vállalat jövőre is folytattatni fog.

\+ (*Megjelent a „Szellemi Comfortable“ Bus Vitéztől.*) Tartalma az I. kötetnek: Ebédutáni vizit. Csak a crinoline vezet czélhoz. Egy szép asszony receptje. Aubry Valeria eszményképe. — Tartalma a II. kötetnek: Vajjon mit nevethetett a grófné. Goddam, meghallhatok. Borzasztó kaland. Egy crinoline emlékirataiból. Mulatság a provinczián. — Hozzá van mellékelve azon előfizetők névsora, kik m. é. dec. 18-ig beérkeztek. A későbbi előfizetők neveit a „Nővilág“ ez idei 4. száma közli. A mű 12-edrét alakban, igen csinosan van kiállitva. Ára a két kötetnek 1 ft. 50. kr. auszt. értekben.

\+ (*Megjelent a „Bolond Miska albuma II. füzete.*) tartalma következő: Valamit a mai aranykorrul. Mit nem lát a menyecske? A Kalauz; parodia Garay „Kont“-jára. Egy kötél historiája. Okos Peti a vasuton. Egy fogorvos albuma. A vigasztalhatlan nő. A drágaság oka. Negyvennapos krónika. Helyes felelet. Az előmenetel titka. Csalánok és bojtorjánok. — Bolond Miska e füzetben is megmutatta, hogy még sem olly bolond ő, mint minőnek látszik. Ollyan borsot tör az ember orra alá, hogy nem győz tőle eleget prüsszenteni.

\+ („*A zsidókról és ezredéves szenvedéseikről*“) Vereby Somától egy diszmü jelent meg. Hozzá van mellékelve a pesti izraelita templom rajza. Ára a 32 nyolczadrét lapu diszkötésü munkácskának 3 pf.

⊙ Közhasznu könyvecske: „*Utasitás a nép számára*, miként kell a birtokot tagositáskor felosztani, s abban minémü gazdasági rendszert követni?“ — A Magyar Gazdasági Egyesület által a parasztgazdaságok rendezése tárgyában kitüzött kérdésre „Quantum satis“ jelige alatt pályázott és kinyomatásra érdemesnek itélt munka. Irta *Mártonffy Károly*, mérnök. Nyomatott Egerben. Mint czime eléggé mutatja, a jelen munka, fennforgó viszonyaink közt, igen korszerü és megérdemli, hogy terjesztésére mindenki közreműködjék, ki a magyar nép javát szivén hordozza.

\+ (*A „Kalauz“ szerkesztését*) ujévtől kezdve nem Kubinyi Lajos viszi· Magyar Mihály folyamodott már egy uj szerkesztő kinevezéséért.

\+ (*Virághalmi Ferencztől „A fegyverkovács“*) czimű egykötetes regény jelent meg Győrött csinos kiállitással. Ez élvezetes olvasmányt nyujtó mű, melly már a „Győri Közlönyben“ is közölve volt, dr. Kovács Pálnak van ajánlva. A közel kétszáz lapra terjedő nyolczadrétü kötet ára 1 ft. uj p.ben.

\+ (*Megjelent azon „Egyházi beszéd“*), mellyet főtiszt. *Roder* Alajos, egyetemi hitszónok, és ny. r. hittanár a pesti egyetemi templomnak m. é. dec. 28-án ujonnan történt megnyitása s fölszentelése alkalmával tartott. A szépen kidolgozott szent beszédet, ezzel összefüggőleg az egyetemi templom történeti vázlata előzi meg, melly végül érdekes történeti adatokat tartalmazó jegyzetekkel is van magyarázva. A füzet 24 nagynyolczadrétü lapra terjed, s csinosan van kiállitva.

\+ („*Nefelejts*“) czim alatt Kozma Vazul egy divatlap kiadására nyert engedélyt, mellynek szerkesztője, hir szerint, *Bulyovszky* Gyula lesz.

\+ (*Tóth József*) nemzeti szinházunk jeles tagja közelebb Miskolczon vendégszerepelvén, mindössze hatszor lépett föl, s a közönség mindannyiszor határozott tetszéssel s lelkes tapsokkal fogadta. Tiszteletére lakomát adtak nyolczvan személyre, s e mellett ezüst tálczán koszoruval, gyémánt gyürüvel és más becses emlékekkel lepték meg.

*

*) A t. gróf ur tudni fogja, hogy U. Lajos ur ugyanazon zenekedvelő nemzetség egyik méltó ivadéka. Szerk.

**) A kritika miatti ezen aggodalmakat kissé tulzottaknak tartjuk. Vannak a kritikának is káros kinövései, midőn irigység, értetlenség, pártoskodás s más tisztátalan érdekek játszszák benne a főszerepet, de más részről az is bebizonyult, hogy az igazi tehetséget a kritika soha meg nem öli, sőt sokszor épen ez emelte azon fénybe és magasságba, melylyet különben talán sohasem ért volna el. Szerk

Vas. Ujs. 1859.

+ (*Megjelent : „Szivtolmács“ Magyar Hangműtár II. füzete*) zongorára szerzette *Dobozy* Károly. Tartalma a következő négy magyar zenemű : 1) Péter csárdás. 2) Holdmező-vásárhelyi lakodalmas csárdás. 3) Bálint csárdás. 4) Alföldi vigalom-toborzó. A füzet ára 1 ft. pp.

+ (*A budapesti dalárda által*) 1857-évben dijkoszoruzott s előadásra érdemesitett *magyar kardalok* igen diszes kiállitásban megjelentek. Az első dijt *Petőfi* „Honfidalára“ nyerte *Lorenz* János; a második dijt *Lévai* József „Édes leánykám“ czimü költeményére nyerte *Huber* Károly; a harmadik dijt *Thern* Károly nyerte el *Lisznyai* „Kérdeztem a rózsa“ kezdetü költeményére irt zeneszerzeményével. — Az egylet tagjainak száma jelenleg közel 600-ra rug.

+ (*A műegylet kisorsolás végett*) ujabban következő képeket vásárolt meg : 1. „A budai császármalom a Lukácsforrásnál,“ *Brechler* Alberttől Budán; ára 150 ft. 2. „Vágvölgyi kép,“ *Brodszky* Sándortól Pesten; ára 300 ft. 3. „Alsó-magyarországi életkép,“ *Jankótól* Pesten; ára 150 ft. 4. „Pénzzavar,“ *Zimmermanntól* Münchenben; ára 400 ft. 5. „Oláhczigányok,“ *Gőbel* Károlytól Bécsben; ára 80 ft.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

⊙ (*Az Erdélyben Szászvároson egybehivott bányászati értekezlet*) csakugyan végbement e hó 10.—12-én. Erdély bányászatának főbb akadályaiul a szerfelett csekély vám, az adófölhajtási mód, s a közlekedési eszközök hiánya lőn elismerve. Erdély vasiparosai is csatlakoznak a birodalmi vasiparosoknak Bécsben ülő választmányához és Erdélyben évenkint tartanak összejövetelt.

⊙ (*A kolozsvári kisegitő pénztár*) bevétele mult december hóban 5765 ft. 20 kr. tett, miből 38 egyén 5665 ft. kölcsönt kapott, s igy az ügyvezetésnek 33 ft. 54 kr. költségét levonva, a pénztári maradék 66 ft. 26 kr. volt.

— *Sárköz-Ujlakról* (Szatmár) irják : A legelő-elkülönités és tagositás mezején lassan-lassan haladunk. A határ fel van mérve, a földek osztályozására bizottmány nevezve, a volt földesurak és jobbágyok közötti panaszok kiegyenlitve. Csak ezután férnénk össze : a várva-várt remény teljesül. — Hajlandók vagyunk hinni a békés megoldást, mindamellett, hogy a közbirtokosság között hatalmas alperesek vannak. A volt urbéresek józan felfogása, s magukviselete, minden dicséretet érdemel. A hiteltelekkönyvi helyszinelés még a mult télen be volt végezve; a felszólamlások beadására jelen évi julius és oktober utolja tűzetett ki. Itt aligha meg nem akadunk, mert miután a tiszta birtok-iveket ki nem adják : nem lesz miből reclamálni. Ugyanis az itt hagyott makulatorium rendszeres munkálat alapjául nem szolgálhat, minthogy sem aláirva, sem hitelesitve nincs.

△ (*Konstantinápolyba a Magyar Gazdasági Egylet már több borszállitmányt küldött*), mellyek, valószinűleg a beállt tél miatt, 5—6 hét alatt értek oda. Egyébiránt haszontalan nyerészkedők már oda is betolakodtak s értéktelen kotyvadékukkal rontják a magyar bor hitelét.

△ (*A mult évi pamut-termés*) egyike a legbővebbeknek, millyen már régtől nem volt s e miatt igen valószinü, hogy ára is lejebb szálland.

△ (*Az ausztriai birodalom vámjövedelme*) 1858-ban két millió ftnál többel haladta meg az 1857-kit; ennek azonban nem lehet igen megörülni, mert a többlet főkép a vasneműek tömeges behozatalából eredt.

⊙ (*Borvita.*) Mezősy László és dr. Vothár Gyula uraknak lapunkban megkezdett borvitája, később illő helyén, a Borászati szaklapban lőn folytatva. Mezősy ur azt állitja, hogy a bor legjobb a maga természeti valóságában, Vothár ur pedig azt véli, hogy a bort nem lehet természeti valóságában meghagyni, hanem illő kezelés által az a fogyasztók izlése szerint idomitandó. E vita eleinte igen hevesen folyt s félő volt, hogy igen el fog mérgesedni, most azonban a két fél személyes baráttá levén, a töltényeket mindkét részről jobban megválasztják — s a vita barátságos szóváltássá lett. Hogy mi lesz kimenetele nem tudjuk; még eddig mindegyik fél szilárdan áll a maga eredeti véleménye mellett.

Közintézetek, egyletek.

⊙ (*A magyar Akademia*) jan. 17. mathem. és term. tud. osztály ülése. *Csengery Antal urnak* az akademia jegyzőjévé történt választása felsőbb helyen megerősitésre talált. *Hollán Ernő* mérnök ur azon 50 darab aranyat, melylyel az akademia müvét jutalmazta, az akademia rendelkezése alá bocsátotta, s csupán az érmet, mint becses emléket, kéri megküldetni. *Spiegler* ur következő czimü munkát nyujtott be : „Logarithmusi táblák egy 1—45 tagu számnak 45 tized jegyig való pontos kiszámitására.“ — *Győry Sándor* rendes tag értekezett „Armellino hangolási módszeréről, észrevételekkel.“

⊙ (*A pesti szegény gyermek-kórház*) javára ujabban 975 ft. 3 kr. ujp. adakozás folyt be.

Közlekedés.

⊙ (*A Magyarországban az utóbbi évek alatt épült hidak*) közől legnevezetesebb a Sajóhid, Csoltó mellett, a bánrévi, továbbá a szegedi, 200 öl hosszu vashid a Tiszán. Ez utolsót Cesane franczia mérnök tervezte, ki jelenleg Oroszországban egy hasonló hid épitésével foglalkozik.

△ (*Az ausztriai birodalom kész vasutai*) összesen $614\frac{1}{3}$ mérföldre terjednek; ebből Magyarországra $138\frac{5}{4}$, esik; ugyanitt épülőfélben van $56\frac{1}{2}$ mérföld.

⊙ (*A miskolcz-debreczeni vasutvonal megnyitását*) már a jövő májusban véghezmenendőnek jósolják.

Mi ujság?

⊙ (*Mocsonyi Péter pesti háziur gyilkosát*) a pesti cs. kir. országos törvényszék, e hó 19-én kimondott itélete szerint, kötél általi halálra itélte. A vádlott azonban fölebbezett. Részletesebben a Politikai Ujdonságokban.

⊙ (*A pesti jótékony-nőegylet*) szegényei számára e hó 24-én részvényekre alapitott társas-tánczvigalmat fog rendezni a Lloyd-társulat termeiben. Egy családrészvény, melylyel 4 egyén beléphet 10 ft. ujp., egy személyre szóló részvény 3 ft. ujp. Jegyek kaphatók *Bohus-Szőgyényi Antonia* nőegyleti elnöknőnél (2 sas-utcza, 19. sz.) és Büsbach Péter egyleti titkárnál (2 sas-utcza, 8. sz.).

+ (*Ritka eset.*) A „Két gar. ujs.“ irja, hogy Vasmegyében Egyházas-Hetyén egy jámbor öregasszony él, ki már negyven év óta özvegy, s kihullott vagy kihuzott fogai helyébe nyolczvannyolczadik évében ujakat kapott.

+ (*László József*) közelebb Kolozsvárott legnagyobb tetszés közt vendégszerepelt; fényesebb sikert aligha mutathat föl vendégművész, mint minőt ő elragadóan szép játékával kivivott. Folyó hó 8-án lépett föl utolszor a „Skót nemesben,“ mellyet jutalomjátékául választott. Ez alkalommal diszes koszorukkal tisztelték meg a derék művészt, s az első fölvonás után értékes ezüst billikomot nyujtottak át neki emlékül kolozsvári tisztelői.

+ (*Mihálka Antal*) egy jelesen fölszerelt finövelde tulajdonosa a szerviták-terén, mult vasárnap, jan. 16-án az esti órákban igen érdekes ködfátyolkép-mutatványnyal lepte meg a fővárosi közönség egy részét, melly ez alkalomra külön meghivás folytán gyült össze a nevezett intézet egy tágas termében. E zártkörü, hölgyek és férfiakból alakult közönség a derék növelde-tulajdonos rokonai, barátai s ismerőseiből állott, kik közt több irót, művészt és tudóst lehetett látni. Az igen sikerült ködfátyolképek, egyéb nevezetességeken kivül, nagyrészt hazánk történeti nevezetességü váromladékait ábrázolák, s az intézet egyik nevelője minden egyes kép mellett érdekes felolvasást tartott, melly annak történetét ismerteté. Gondoskodva volt arról is, hogy a felvonásközök se nyujtsanak alkalmat az unatkozásra. Ugyanis ez idő alatt az intézet növendékei a legjelesb magyar költők válogatott műveit szavalták; szavalásuk becsületére vált az intézetnek. Az élvezetes előadást végül érdekes vegy- és természettani mutatványok zárták be, mellyekből a figyelő növendékek sokat tanulhattak.

+ (*A nagybányai mükedvelő társulat*) m. é. dec. 12-én kezdette meg előadásait. Eddig a „Csalódások,“ — „Fricska,“ — „Mama,“ — „Férjem színész,“ — és „Özvegyek“ czimü darabokat játszták az ottani kisdedóvoda javára.

+ (*Csabai Pál győri szinigazgató*) a „Győri közlöny“ szerkesztőjét beperelte. Az első biróság a szerkesztőséget a vád alól fölmentette, Csabai azonban fölebbezte az itéletet.

+ (*Mindössze huszonnégy vidéki magyar szintársulal*) müködik ez idő szerint Magyarországban; igazgatóik névsorát a „Gy. Közlöny“ igy állitja összse : Albisi, Bács, Budai, Csabai, Fejér és társa (Ujfalussy), Herei, Hubai, Hetényi, Havi, Kétszeri, Keszi, Kocsisovszky, Kőszegi, Láng, Latabár, Lenkeiné, Molnár, Nyiri, Futó, Pozsonyi, Pázmán, Szabó, Szuper és Tóth János.

△ (*A miskolczi szinház,*) mint alább a „Nyilt tér“ben olvasható, bérbe fog adatni, s e végre a szinigazgatóknak csőd nyittatik. Ohajtandó volna, hogy e szinház Molnár igazgató ur kezébe jöhetne, ki társaságával jelenleg Pécsett olly szép sikerrel működik, mi a társasága működéséről kiadott szinházi emlényből, mellyet mult számunkban ismertettünk, eléggé kitünik. *Molnár* ur, midőn Pécsett e hó 8-án jutalomjátékául nagy közönség előtt, *Béldi Pált* adá, a lelkes hölgyek ez alkalommal, több koszoru közt, egy babérfüzérrel tisztelék meg, mellynek levelei közt egy 115 ft. értékü gyémánt gyűrü volt elrejtve; a pécsi szűrszabók pedig ez alkalomra egy Sobri-szürt készitettek, s a koszoruzás után a szinpadon átadták a jutalmazandónak; ezután pedig a csizmadia-czéh küldöttsége egy rudon nyolcz pár szép huszárcsizmát nyujtott át a ruhatár számára. — E jelenetek mind Molnár ur érdemeiről, mind a pécsi közönség hazafiui buzgóságáról tanuskodnak.

⊙ (*A nagyenyedi kaszinoba*) 16 magyar és 4 német lap jár, s ezenfelül a fontosabb magyar havi-iratok. Nagyenyed példáját követhetnék a sokkal népesebb tősgyökeres magyar városok is.

— *Mellyik már igazán a „kálvinista Róma?“* Olvasóink emlékezni fognak, hogy ez ősi időktől fogva birt czimet Debreczen homlokáról itt-ott le akarják rántani s Holdmezővásárhely halántékaira tűzni. Végre hiteles adatok vannak kezünkben, mellyekből kitünik, hogy továbbra is *Debreczené marad az elsőség.* Az 1858-ról való hivatalos egyházstatistikai kimutatás szerint a versenyző két egyházközség népességi adatai következők : Debreczenben 29,589 lélek, 1541 ujszülött, 1106 halott, 344 uj házaspár. — Holdmezővásárhelyen : 26,244 lélek, 1372 ujszülött, 758 halott, 278 házaspár.

⊙ (*Szeged város*) 70,000 lakosa 6400 házban lakik; tehát ott több a ház, mint Pesten. E szerint terjedelemben Szeged volna a legnagyobb város a magyar földön.

+ (*Az ausztriai birodalomban összescn 92 takarékpénztár van.*) E számból Magyarországra esik 28, a temesi bánság és szerb vajdaságra 2, Horvátországra 1, Erdélyre 2.

+ (*Mennyi légszeszláng világit Pesten?*) A főváros utczáin, nyilvános helyiségekben és magánházakban összesen 33,600 légszeszláng küzd a sötétséggel.

⊙ (*Nyiregyházáról a cselédek hallatlan kicsapongásáról értesülünk.*) Minden községben az előljáróság legfőbb gondja legyen, hogy egyetlen gyermek se maradjon iskolázás nélkül. Ez orvosolja csak a bajt a jövőre.

IRODALOM.

A XIX. század magyar művészetére vonatkozó művek:

Gerevich Tibor: A magyar művészet európai helyzete.
L' arte antica ungherese.
A magyar művészet jelentősége.

Divald Kornél: Magyar művészettörténet. Bpest 1927.

Lyka Károly: A magyar táblabíró világ művészete. Bpest. 1927.

Fülep Lajos: Magyar művészet. Bpest. 1923.

Péter András: A magyar művészet története. Bpest. 1930.

Genthon István: Az új magyar festőművészet története. Bp. 1935.

Balázs P. László: A magyar történeti festészet a XIX. században. Bpest. 1932.

Kelp Anna: A XIX. századi magyar festészet viszonya a francia festészethez. Bpest. 1928.

Ybl Ervin: Az utolsó félszázad művészete. Bpest. 1926.

Szmrecsányi Miklós: Viszapillantás a Magyar Képzőművészeti Társaság 70 éves munkájára. Művészet. 1911.

Szentiványi Gyula: Barabás Miklós. Bpest. 1927.

Hoffmann Edit: Barabás Miklós. Bpest.

Kremmer Dezső: Az első pesti művésziskola. Pest Budai Almanach. 1919.

Keleti Gusztáv: Emlékbeszéd Rahl Károly felett. Képzőműv. Társ. Évkönyve. 1865. júl. 9.

Pekár Gyula: Magyar Festészet. Bpest. 1908.

Meller Simon: A magyar művészet kialakulása a XIX. század első felében. Magyar Művészet. 1932.

Dömötör István: Nyolc évtized magyar művészete. Magyar Művészet. 1932.

A magyar festőművészet albuma. A Pesti Napló előfizetőinek. 1904.

Jankóra vonatkozó művek.

Jankó János: A legnagyobb szükségben legközelebb az Isten. Magyar Szellemi Élet. Budapest, 1892 163. l.

Szana Tamás: Száz év a magyar művészet történetéből Bp. 1901.

Szana Tamás: Magyar művészet századunkban. Bpest. 1890. 99. l.

Szana Tamás: Magyar művészek. I—II. Bpest. 1887. 169—176. l.

Szana Tamás: Jankó János élete és művészete. Bpest. 1899.

Ágai Antal: Utazás Pestről Budapestre. Bpest. 1870.
Kacziány Ödön: Pesti művészélet az 50—60 években. Magyar Művészet. 1910.
Gerő Ödön: A magyar népéletkép. Magyar Művészet. III. 1.
Berzeviczy Albert: Az ötvenes évek képzőművészete. Magyar Művészet. 1928. 476. l.
Dr. Pacher Béla: Bpest Székesfőváros vásárlásai. Magyar Művészet. 398. l.
Csicseri Bors (Ágai): Jankó Elemér utolsó rajzai. Bpest. 1895.
A. G. Mayer: Erinnerungen an Karl Rahl. Wien. 1882.
Lyka Károly: Jankó János. Uj Idők. 1933. nov.
Jankó János: Litteratura 1933. nov.
Kner Izidor: Félszázad mesgyéjén. (1882—1932.) Gyoma 1932.
Magyar Ujságrajzolók. (Könyvbarátok Egyesületének kiadása.)

Jankóra vonatkozó folyóirat és ujságcikkek.

Hölgyfutár 1855. aug. 8., okt. 25. — 1858. szept. 22., dec. 4., dec. 30, — 1857. jan. 29.
Szépirodalmi Közlemények. 1858. aug. 8., aug. 26. — 1859. júl. 22.
Pest-Ofner Zeitung. 1862. aug. 16.
Magyar Képzőművész. 1864. ápr. 5.
Képzőművészeti Szemle. 1879. 3. sz. — 1888. 75/76. l.
Borsszem Jankó 1871. dec. 31. (Ágai A.)
Magyarország és a Nagyvilág. 1878. 10. sz. 49. sz. — 1881. 21. sz.
Fővárosi Lapok. 1896. márc. 30., 31. ápr. 2. ápr. 10.
Képes Családi Lapok 1879. 2. sz.
Vasárnapi Ujság 1859. 32., 33., 43. szám. — 1860. 4., 51. szám. — 1877. 33. szám. — 1882. 48. szám. — 1883. 328. l. — 1884. 6., 43. szám. — 1885. 7., 520. l. — 1890. 18. szám.
Budapesti Hirlap 1896. 89., 90. szám.
Pesti Hirlap 1896. márc. 30.
Pesti Napló 1896. márc. 30.
Magyar Művészet I. 204., 216., 497. l. — III. 1., 14. l.
Műcsarnok Évi Jelentései 1924. I. — 1927. I. — 1933. VII.
Ernst Museum Aukció Katalogusai: 1928, 1931, 1932, 1933.

TARTALOMJEGYZÉK:

Bevezetés	3
I. Jankó János élete	3
II. Festményei	7
III. Rajzai	30
IV. Politikai karikaturái	34
V. Társadalmi rajzai	45
VI. Népies rajzai	50
VII. Műveinek jegyzéke	55
VIII. Bibliographia	57

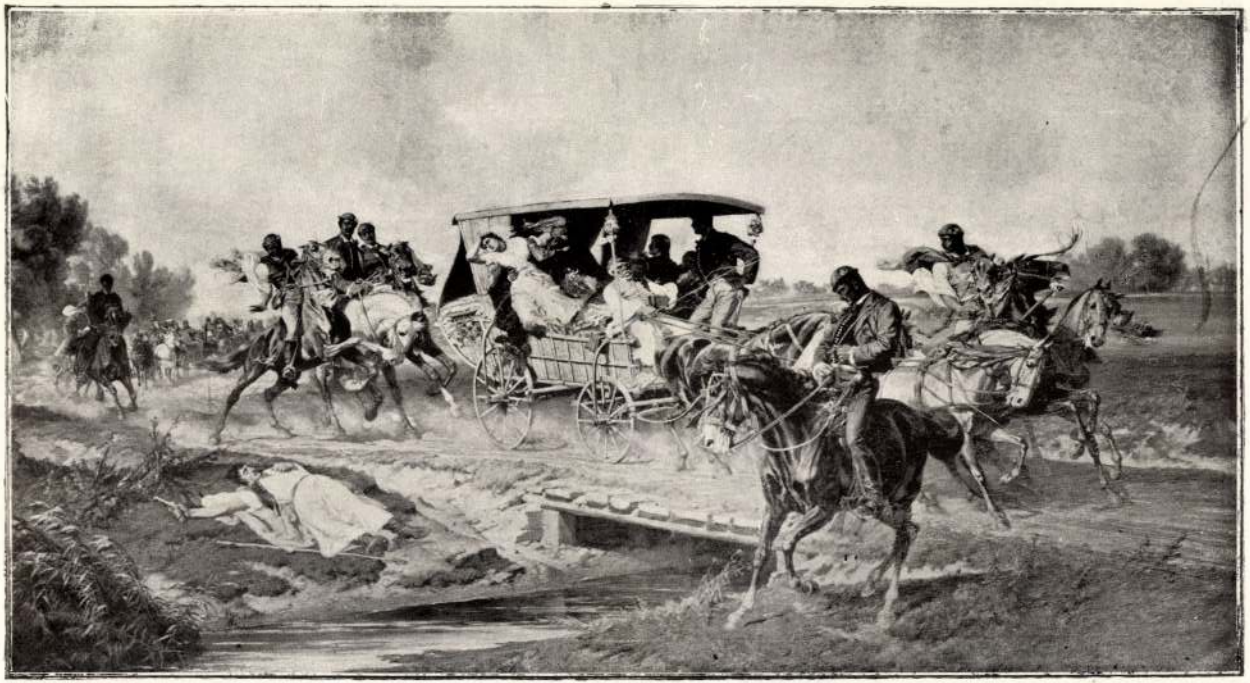

Lakodalmi dráma. (Budapest, Szépművészeti Muzeum).

Lakodalmi menet (Debrecen, Déri Muzeum).

Cigányok (Debrecen, Déri Muzeum).

ÁBRÁNYI BISMARCKNÁL.

Bismarck. — Engem, kit trón hajolni nem látott soha,
Előtted, költő, meghajtom fejem!

Mit is ér az oppozicziò —
Mikor nincs mért opponálni, ó!

Szörnyü! — dörög, döngetve falat Gabi *Ugron*, a mérges.
Szörnyü! — sipitja a *gróf*, és »*Fifi*« farka-caput.
Szörnyü! — bömböli *Pólonyi*. Fáj neki; hisz' szeme száraz.

Szörnyü! — *Horánszky* morog. Szörnyü! — rikoltja *Ivor*.
Szörnyü! — harangoz egekbe nagy *Apponyi* mély baritonja.
Oppónálnánk mink ... *hajh, de ha nincsen okunk!*

BORSSZEM JANKÓ

ZARÁNDOK-UT.

Nagy-Kőrösön csak két torony látszik,
De Turinban harminczkettő látszik.
Inkább nézném a kőrösi kettőt,
Mint Turinban ezt a harmincz kettőt.

Szélmalomharcz.

Jankó János

Takáts Mária könyvei

K

1970. 19 4
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya

1021

Pénzmúzeum, bankjegyfestészet

Úgyszólván ismeretlen alakja a magyar képzőművészetnek az, akinek alkotásai nap mint nap közkézen forognak: 10, 20, 50, vagy 100 forintos címletekben. A bankjegyeken látható — alighanem a legtöbb példányban sokszorosított — képzőművészeti kompozíciókat a tíz éve elhunyt Horváth Endre grafikusművész tervezte. Azután a nyomóducokhoz a metszeteket a Pénzjegy Nyomda mostani főtervezőjével, Nagy Zoltánnal készítették el.

Nézzük, honnan valók az ábrázolatok eredetijei? A tízforintos Petőfi-portréja a híres daguerrotypia alapján került a „zöld pénz" ovális ablakába. A hátoldalon Jankó János festménye: „A nóta születése" — műtörténészek véleménye szerint minden bizonnyal Tisza-parti táj adja a hátteret. Dózsa képe a húszforintoson Horváth műve, csakúgy mint a — szójátékos versikében is megénekelt — dinamikus, erőtől duzzadó férfialak, kalásszal kalapáccsal, lepellel (a modell Hegedüs István öttusázó magyar bajnok, többszörös válogatott volt). Mányoki Ádám festette az 50-es bankókhoz felhasznált Rákóczi-portrét. Ha ezt a pénzt megfordítjuk: kuruc-labanc csatajelenet tűnik elénk — festője ismeretlen, valószínűleg a XVII. században élt. No és a „piroshasú", a százas! Ehhez Lotz Károlytól kölcsönözték a pénztervezők a hátoldali motívumot: „Menekülés a közelgő vihar elől". A címoldalra Kossuth arcképét Horváth Endre rajzolta meg.

Mi (volt) a pénztervezés elsőrendű küllemi kívánalma? Portréival a pénz nemzeti jellegű legyen, s a képekhez — a másik oldalon — témájukkal, hangulatukkal jól illő művészi kompozíciók kapcsolódjanak. Lám, fizetőeszközünknél a stabilitás vizuális harmóniával, esztétikai egyensúllyal is párosul, még ha nem is figyelünk oda erre a szépészeti szempontra.

Lesz viszont, figyelemfelkeltő „pénzes" vállalkozás is: tervezik, hogy pénzmúzeumot nyitnak Budapesten.

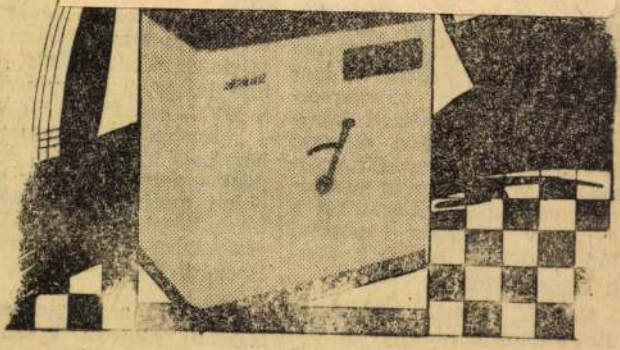

Ezt képzelte régen,
erre vágyott mindig
ez valósult meg:
3 gombnyomással mos, melegít,
centrifugál

RAVIL

ALBALUX az ideál!

Az ALBALUX 2. mosóré felmelegíti a vizet, kimo
a ruhát és centrifugál. 2 kg ruha mosására alkalmas.
Az ALBALUX mosógép tökéletes, megbízható.

Ára: 3400 Ft.

TAKÁCS MÁRIA

JANKÓ JÁNOS

(1833—1896)

A BUDAPESTI PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉS KERESZTÉNYRÉGÉSZETI
INTÉZETÉBEN KÉSZÜLT DOKTORI ÉRTEKEZÉS.

7 KÉPPEL

BUDAPEST, 1936.
MÉRNÖKÖK NYOMDAJA.

A népies genre-festészet alakjai már a XVII—XVIII század metszetein feltünnek. Azonban a nép szereplése nem kizárólagos fontosságú, megjelenése inkább elszórt jelenségnek számít. A genre-festészet, mint egységes festői irány a XIX. század talajából nőtt ki s mint a történeti festészet, a romanticizmus szülötte. Közös eredetüket a XIX. században fellángoló nemzeti érzésben kereshetjük. Kialakulása a bécsi és müncheni iskolához fűződik. Csakhogy míg az osztrák és német genre-festészet a helyi kulturális és politikai viszonyoknak megfelelően inkább polgári jellegű, a magyar életképfestészet lassan átsiklik a polgári tárgyról a népiesre és így leereszti gyökereit a magyar talajba. A reform korszak politikai törekvései magyarázzák ezt az átsiklást. Az életképben megérezni a kor levegőjét és ezért művészi fontossága mellett kultúrtörténeti értéke is igen nagy. Hogy ezt az utat, a német polgári tárgykörtől a jellegzetesen magyar népies genre-ig meg tudta tenni, részben Jankó János érdeme is. Festményeiből magyar szellem, magyar érzésvilág árad — ez teszi képeit sajátosan értékessé.

Még nagyobb Jankó János jelentősége a magyar karikatura terén. Az ő fellépése előtt erről a műfajról szinte nem is beszélhetünk. A magyar karikatura Jankó János nevével indul meg. Majdnem minden élclap bölcsőjénél ott állt Jankó János — amint a korabeli ujságok mondják. A magyar pártpolitikai élet, mely különös lendületet vett a 70-es években, kitermelte a karikatura friss és ötletes műfaját is. Bécsi rajzolók közremködésével indult meg, de épen Jankó tehetsége révén szabadult meg az idegen hatástól és vált magyarrá.

I.

Jankó János 1833. november 1-én született Tótkomlóson, Békés vármegye kis falujában. Szülei egyszerű emberek voltak. Atyja, Jankó János szücsmester, vidám, tréfakedvelő ember, anyja Tomka Zsuzsanna, egyszerű, mélyen vallásos falusi parasztasszony volt. Jankó János, szüleinek második gyermeke, jó kedélyű, minden tréfálkozásra hajló fiú volt, az iskolában azonban szorgalmasan tanult. Atyja

kereskedőt akart belőle nevelni, anyja a helybeli Hegedűs nevű tanító rábeszélésére tovább akarta képeztetni Az anya győzött, így került 1845. őszén a szarvasi gimnáziumba. Mivel szegény diák volt, maga tartotta fenn magát azzal, hogy tanárának, Ballagi Mórnak ruháit és cipőit tisztította, ezért cserébe szállást és ellátást kapott. De már ekkor minden kezeügyébe kerülő képet lemásolt és tehetsége az iskola rajztanárának, Lányi Gusztávnak is feltünt. Az iskolában tanulás és egyéb munka mellett nem maradt ideje a rajzolgatásra, de a szünidőben annál többet festett és rajzolt. Az 1847. év nyarán megismerkedett egy kereskedősegéddel, aki megtanította a vízfestésre. Ezekkel a műveivel nagy sikert aratott szülőfalujában. Tanulmányai folytatását azonban meg kellett szakítania, mert a szabadságharc kitörése miatt az iskolát bezárták. Jankót lelkesedés és kalandvágy fűtötte, kétszer is megpróbálkozott, hogy beálljon a honvédek közé, de egyrészt atyja tilalma, másrészt fiatalsága — 15 éves volt ekkor — megakadályozták benne. Igy hát otthon maradt és a nemzetőröket, később a bujdosó honvédeket rajzolgatta le vázlatkönyvébe. Csak 1850-ben megy vissza Szarvasra, ahol most már mint rajztanítót alkalmazták. Igy könnyebben tarthatta fenn magát és végezhette a gimnázium hetedik osztályát. Bár sorsa elég jól folyt, nem maradt Szarvason, hanem átköltözött Eperjesre, azzal a szándékkal, hogy megtanul németül. Úgy látszik, hogy rajztudását és tehetségét itt is elismerték, mert az eperjesi vizitációs jegyzőkönyv szerint „Jankó János deák az 1854—55. tanévben mint melléktanár a rajzot tanította."[1] Már ekkor elhatározta, hogy festő lesz és édesanyja ellenkezése ellenére, ki fiát papnak szánta, jóformán pénz nélkül Pestre ment még ugyanaz év őszén, alig hogy iskoláit befejezte. Huszonkét éves volt ekkor, mikor szegényen, ismeretlenül megérkezett Pestre. Csakhamar bekerült a komlókerti művésztársaságba, ahol hamarosan megismerkedett az akkori vezető művészekkel. Rendkívüli szorgalommal tanult, de ez a rendkívüli szorgalom sem volt alap a megélhetésre. Kubinyi Ágoston, a Nemzeti Múzeum igazgatója vette pártfogásába s kijárta, hogy Jankó a Marastoni-iskolában ingyen tanulhasson s mellette a zsidóiskolában rajztanítói állást is szerzett neki. Bár Jankó már az 1855.-i július-augusztusi kiállításon

[1] Szana: Jankó János. Bpest. 1899.

is résztvett, sőt a kritika is észrevette és megdícsérte,[2] az anyagi siker késlekedett. Maga írta az 1856. évről a Magyar Szellemi Életben, hogy ez az idő „a legnyomorúságosabbak egyike volt."[3] Bár egy Seininger nevű kereskedő gyermekeit tanította, a fizetéséből egyáltalán nem telt arra, hogy lakást és ellátást rendesen fizetni tudjon. Két napon keresztül például csak szilvával élt és nyomorúságos kis szobában lakott. Egy-egy váratlan megrendelés, vagy képvásárlás ideig-óráig segített helyzetén. Rendkívüli szorgalommal dolgozott, jóformán minden kiállításon szerepelt, sőt már 1857-ben olyan megbecsülésre tett szert, hogy az uralkodónak készült albumban a legkiválóbb magyar festők között ő is szerepelt képével, — mégsem tudott révbe jutni. 1858-ban már a folyóiratok is érdeklődtek iránta s a Hölgyfutár őt kötötte le az 1858-i műlap megfestésére. Ez a képe rendkívül népszerű lett, azonban ez sem jelentette azt, hogy őt most már a közönség is felkarolja. Bár a Műegylet vásárolt tőle képet, de ezeknek a képeknek a jövedelme még mindig nem volt elég arra, hogy régi vágyát teljesítse és Bécsbe utazhassék. Ezért egyelőre a pesti Marastoni-iskolát látogatja, melyről azt írja, hogy nem sokkal beiratkozása után becsukták, pedig ingyen tanulhatott volna.[4] Közben a lapok állandóan hangoztatják, hogy a Műegylet kötelessége lenne Jankó tehetségét felkarolni és ösztöndíjat adni neki. Ennek érdekében azonban semmi sem történt. Nem keseredett el, tele volt vággyal és még ugyanazon évben arról hallani, hogy a müncheni világkiállításra készül. Tervéből azonban semmi sem lett, valószínüleg anyagi okok miatt. Továbbra is Pesten maradt s midőn Jókai megalapította az Üstökös című élclapot és felszólította a közönséget, hogy küldjenek be rajzokat, Jankó is jelentkezik és csakhamar ő lesz az Üstökös hivatalos rajzolója. Jankó a rajzolást nem tekintette azonban főcélnak, csak azért rajzolt, hogy így némi pénzt összegyűjtve, Bécsbe utazhassék, hogy igazi rendszeres oktatásban részesüljön. Ez azonban csak 1862-ben sikerült neki. Bécsben először Karl Rahl mesteriskolájába iratkozik be. Rahl az ötvenes évek művészei előtt a legnagyobb tekintély volt; az ő iskolájában tanult Tahn és Lotz, természetes, hogy Jankó is ide vágyott. Míg e két Rahl-ta-

---

[2] Hölgyfutár, 1855. aug. 8.

[3] Magyar Szellemi Élet, Bpest. 1892. 163. l.

[4] Magyar Szellemi Élet, Bpest. 1892.

nítvány tanulmányaira vonatkozólag bőségesen informál Mayer: Erinnerungen an Karl Rahl (Wien, 1882) című könyvében, Jankót nem is említi. A bécsi Képzőművészeti Akadémiába Jankó csak 1864 április 8.-án iratkozott be az Akadémia levéltárában őrzött névkönyvek tanúsága szerint. Az erre vonatkozó bejegyzés szószerinti szövege a következő: „Jankó Johann, Geburts Ort: Tót-Komlós in Ungarn. Alter 28 Jahr, Vorbereitungs-Studien 8 gimnasial Klassen, Stand der Eltern Landwirth, Wohnung in Wien Wieden Dannhauser Gasse 12, Frequens-Zeit 8 April. 1864, Fach: Maler Vorbereitungs-Schule." Ezen adatok közül csupán a szak megválasztása figyelemreméltó, amennyiben Jankó még ekkor is az előkészítő tanfolyamra iratkozott be. Ugyanezen adatok szó szerint ismétlődnek az 1864—1865. és az 1865—66. tanulmányi év névkönyveiben. Eltérés csupán a lakás körül van, Jankó tehát 1866 június végéig volt a bécsi Akadémia növendéke, neve azontúl nem szerepel az Akadémia névkönyveiben.[5] Ennek oka, hogy 1866-ban végleg Pestre költözött. Megélhetése ekkor már biztosítva volt, ugyanis Tóth Kálmán, a Bolond Miska szerkesztője, állandó szerződést igért neki. Jankó a felajánlott szerződést azonnal elfogadta, habár már a 60-as évek elején keresett rajzoló volt. Így 1862-ben az Illustrated London News felkérte Jankót, hogy a lap számára rajzokat küldjön (Pest-Ofner Zeitung, 1862. aug. 16. Lokales[6]). Jankó a pesti szerződést fogadta el annál is inkább, mert ez tette lehetővé, hogy Bajai Gizellát feleségül vegye. A Pestre való költözködéstől fogva élete minden zökkenő nélkül folyik tovább. Fáradhatatlanul dolgozik reggeltől estig. A folytonos munka idegeit erősen megviseli és hogy egy kis pihenéshez jusson, 1872-ben Szentendrén házat vesz. A falusi élet és levegő jót tesz neki, de télen a rossz közlekedés miatt kénytelen lemondani a falusi tartózkodásról és a következő télen már ismét beköltözik Pestre. Ebből a folytonos robotmunkából igyekszik magát kiszakítani, de a családja iránt való kötelességérzete mindig visszatartja. A saját félbeszakadt művészi pályáját gyermekeiben akarja megvalósulni látni, ezért gondos nevelést ad mindegyiknek. Legidősebb fia, Elemér, még táplálja is ezeket a reményeket. Már kis gyermek korában rajzolgat és Jankó egész fiatalon kiküldi őt a müncheni Aka-

[5] A bécsi adatok Fleischer Gyula szíves közlése alapján.
[6] Pest-Ofner Zeitung. 1862. aug. 16.

démiára, amelynek csakhamar legkiválóbb növendéke lesz. A fiatal Elemér már 17 éves korában rajzol a Fliegende Blätterbe és minden jel arra mutat, hogy apja művészetét ő fogja tovább folytatni. A Fliegende-beli rajzai széles érdeklődési kört, maró gúnyt és a modern irányban való haladás lehetőségét mutatják. Azonban Jankót ezen a téren is szomorú tragédia érte. Fia már hazulról magával vitte a tüdőbetegséget, ami még fokozódott Münchenben a rendszertelen élet következtében és a fiatal Elemér egy kétségbeesett pillanatában öngyilkossági kísérletet követ el. A lövés következtében csak félszemét veszíti el, de mindez elég, hogy Jankó reményeit egyszerre elsöpörje. Az apát, aki már saját művészi dicsőségéről régen lemondott, ez a tragikus eset végleg letörte. Még az a reménye sem maradt meg, hogy fia fogja elérni azt a célt, amelyhez ő nem juthatott el. Szinte kétségbeesett erőfeszítéssel küzdött fia megmentésén, de minden hiába, a leghíresebb orvosok sem tudtak segíteni. Elemér 1892 február 27-én meghalt Münchenben. Fia halála végleg tönkre tette Jankó egészségét és kedélyét. Hallgatagon dolgozott műtermében és végezte napi robotmunkáját, mert kínozta az a tudat, hogy halála után családja támasz nélkül fog maradni. 1894-ben ismét visszaesett betegségébe, ekkor négy hetet töltött Iglófüreden, ami azonban nem sokat használt már. Rajzai gyengültek, lassan a kiadók is elhagyták. Megkezdődött a küzdelem szívós természete és betegsége között. Két évig tartott ez, 1896. március 29-én meghalt. Haláláról valamennyi újság megemlékezett, nagy részvét mellett temették el.

II.

A XIX. sz. művészetében a romantikus irány fontos szerepet játszik. Ez a nagy szellemi áramlat, mely reakcióként jelentkezett a klasszicizmussal szemben, a szellemi élet valamennyi terén újítást hozott. Irodalom, zene és képzőművészetek egyaránt érezték hatását. A XIX. sz. huszas éveitől kezdve az európai szellemi élet lassú, fokozatos átalakuláson ment keresztül. A romantikus irány hazánkban először az irodalmi életben jelentkezett, Vörösmartyn keresztül. Fellépése döntő volt a magyar irodalmi törekvésekre s 1825-től kezdve a magyar irodalomban a romantikus elem mind gyakoribb. Az új irány hatása a magyar képzőművészetekre csak jóval később észlelhető. Ennek oka könnyen magyarázható. A magyar irodalom 1825-ben már szá-

zados hagyományra tekinthetett vissza; meg volt volt már a talaj, amelyet a mult nagy költői alakítottak ki, a tradíció, amelyet munkájukkal hagytak a következő századokra, a közönség, amely felkarol egyes szellemi mozgalmakat. A magyar képzőművészetből mindez hiányzott. Nem volt kulturtalaj, nem volt hagyomány és hiányzott a közönség érdeklődése is a művészet iránt. Ezeknek a sajátos viszonyoknak következménye, hogy igazán tehetséges művészek külföldre mennek (Brocky és Markó). A magyar művészi élet csak lassan indul meg. 1840-ben alakul meg a pesti Műegylet, de az ország fővárosában még mindig nincs rajziskola. Művészeink maguk is érezték a tradíció, a kellő kulturalap hiányát, megindult a magyar művészek Bécsbe vándorlása, másrészt a német művészek lassú beszivárgása az ország központjába. Bécs a fejlődő magyar festészet számára a nevelő művészi központot jelentette. Ennélfogva a bécsi művészet hatása a század első felében mindennél nagyobb. A bécsi biedermeyer művészet számára éppúgy, mint a hatása alatt álló magyar művészek számára a romantikus áramlat új lehetőségeket nyújtott, elsősorban műfajilag. Új műfajok jelentkeztek, a népies életkép és a romanticizmus legromantikusabb terméke, a történeti festészet. A két műfaj között az életkép a koraibb, amely polgári tárgykörrel indul meg és lassan siklik át a népies témákra. Ennek oka egyrészt a romanticizmusban van, mely közelebb vitte a nemzeteket saját tradicióikhoz, másrészt a politikában keresendő, mely törekvéseivel érdeklődést támasztott a demokrácia és ezzel együtt a nép iránt. Már a harmincas évek elején a bécsi művészek, Waldmüller, Dannhauser, Peter Krafft kialakították a bécsi polgári és népies életkép stílusát. Hazánkban ezzel szemben a romanticizmus végső hullámverései jutnak csak el, az is csak majd két évtizedes késéssel. A Műegylet első, 1841-i kiállításán ugyan szerepel már 30 életkép hazai és külföldi művészektől,[7] de egy hazai művészünk sem foglalkozik még teljes kizárólagossággal a Bécsből átszivárgó romanticizmus új műfajaival. Az első, aki ezt az új tárgyi és műfaji változást észreveszi, Barabás Miklós, a 40-es évek művészi életének vezetője, a bécsi biedermeyerrel átszőtt romanticizmus közvetítője. Már első életképeiben; Egy utazó cigánycsalád (1843), Vásárra menő oláh család 1844), amint a címek mutatják, szoros tárgyi

[7] Hoffmann Edit: Barabás Miklós. 1923.

egyezés van a bécsi kiállító művészek képtárgyaival. Az első népies életképe, a Menyasszony megérkezése (1856) nagy sikert ért el. Képe az akkor már nagyon divatos népszínmű hatásos jeleneteire emlékeztet. A nép az ő szemében idealizáltan, ünnepi ruhában jelenik meg. Érthető, hogy a népnek ez a kedvező bemutatása nagy feltűnést keltett és ettől kezdve Barabás úgy szerepel, mint a magyar népies életkép megteremtője. Ez azonban csak félig igaz, nem teremtett új műfajt, csak egy külföldi stílust írt át hazai nyelvre. E közben a magyar művészeti viszonyok is egyre javulnak. A szabadságharc ugyan egy időre megakasztja gyors fejlődésében a magyar festőművészetet, egyidőre a művészi élet csaknem teljesen kihal s Barabás az egyetlen művész, aki munkához jut, de már 1853-ban a Műegylet ismét megnyílik, igaz, hogy a kiállító művészek nagy része idegen, akiknek kiváltságos helyzete miatt az akkori újságok gyakran felszólalnak. A magyar művészek közül a szabadságharc előtti gárda állít ki. Barabás, Kovács Mihály, Wéber, Jakobey, Borsos, Ujházi, Orlay Petrich Soma, a bécsi biedermeyer hatása alatt álló művészek, de már ekkor utat törnek a fiatalok is, Thán, Lotz, Székely Bertalan, Ligeti, Telepy és ezekkel a fiatalokkal együtt Jankó János is. A fiatal generáció művészete már éles elhatárolódásokat mutat fel. Az egyik csoport a történelmi festészethez fordul, amely szintén a német festészet hatása alatt fejlődött ki. Ez természetes következménye volt annak a szellemi légkörnek, amely a század közepei nacionalista törekvéseket kitermelte. Ehhez az irányhoz csatlakoznak Thán, Székely, később Lotz és Madarász. A fiatalok másik csoportja, élükön Jankóval és Lotzzal a népies genre felé orientálódnak. Ez az elhatárolódás azonban nemcsak műfaji jellegű, szerepe van ebben a két vezető iskolának, Bécsnek és Münchennek is. A bécsi művészi törekvések gócpontjában Karl Rahl áll, akinek hatása főképpen az 50-es évek művészetén érezhető, és aki ezzel a hatással az ötvenes évek magyar festőit köti össze (Than, Lotz, Jankó és Szemlér). A müncheni iskola feje Piloty, az ő hatása csak az ötvenes éveknek vége felé kezd mutatkozni. Az 1855-ben fellépő fiatal Jankó János tehát két párhuzamosan haladó művészi hatás alá kerül, egyrészt a Bécsből átszivárgó és Barabás által meghonosított magyar népies genre alatt, másrészt a bécsi Karl

---

* Hölgyfutár, 1855. aug. 8.

Rahl művészi dekoratizmusának hatása alá. Jankó az 1855-i július—augusztusi pesti műkiállításon lépett először a nyilvánosság elé. A kép, amellyel először szerepelt a nyilvánosság előtt, valószínűleg az 1854-ben megfestett „Búsuló betyár" című képe volt. A korabeli kritika erről a képről csak annyit jegyez meg, hogy tárgya a nép életéből való és kiemeli a képnek egyes, dícséretreméltó részeit, „minők a férfiú lobogó öltözéke s háttérben a dudás egész alakja". Fellépése előtti időből csupán egy képe ismeretes, az 1853-i husvéti vakációban megfestett és most Kubinyi Albert birtokában levő „Világosi gyász" című képe, amely csak annyiban érdekes, hogy Jankó történeti tárgyat dolgoz fel, közvetlen élmények hatása alatt. Ennek a képnek még semmi köze a későbbi festői historizmushoz. Vizsgáljuk meg tehát Jankó első képét, amellyel a nyilvánosság elé lépett. A képnek (Búsuló betyár) különös jelentősége az, hogy Jankó ifjúkori stílusát ismerjük meg benne. A kép tárgyával hozzácsatlakozik a negyvenes, ötvenes évek betyárromantika-termékéhez. Az irodalom és a színpad, valamint az akkor divatba jött népies színmű hatásosan közrejátszott az ilyen romantikus tipusok elterjedéséhez. A kép egy falusi kocsmában cigánymuzsika mellett búsuló betyárt ábrázol. A betyár a söntés közepébe beállított asztal mellett ül, fejét bal tenyerébe hajtja, míg jobb kezével hosszúszárú pipáját tartja. A betyár minden tekintetben a színpadnak hagyományos alakja. Fekete hosszú haj, idealizált arc, mely inkább az elképzelésnek, mint a megfigyelésnek terméke. A ruha is inkább a színpad szalonbetyárjára vall, mint az erdők tolvajára. Fehér, lobogós ujj, kék mellény, borjúszájú piros bélés, pitykés, fekete nadrág, piros szegéllyel. Ez a betyár ruházata, amelyből nem hiányzik még az aranyrojtos nyakravaló sem. Lába előtt tarisznya, hímzett szűr van, apró miniatűrbe illő hímzéssel. Az asztalon kerek, tollas kalap virággal, puska, kancsó és poharak. A kép baloldalán állnak a cigányok, akiknek feje és alakja sokkal reálisabb, s akiknek megalkotásában sokkal inkább érvényesült a közvetlen szemlélet, mint a főalakéban. Háttérben a kármentőben női alak halvány kontúrja látható. A kép kompozíciója még igen naiv, az asztal két végén elhelyezett alakok, a szoba perspektívájában még feltünő hibák mutatkoznak. Nincs a képnek mélysége, a söntés baloldali fala egészen homályos. Az asztal és az előtte álló pad megrajzolása is hibás. Mindezek a hibák a kezdő gyakorlatlanságából származnak. Ezzel szemben a fiatal Jankó érdeme, hogy az alak

megrajzolásában az arányok helyesek, ha egy-egy kéz (a nagybőgőt tartó cigány keze) még nem is a legtökéletesebb rajztudást mutatja.

Rajztudása már első képén, a perspektívát leszámítva feltünően jó. Színei egészen sötétek. Az egész kép sötétszürke tónusú, csak a ruhadíszítések élénkítik. Aprólékosan, valamennyi apró részletre kiterjedően fest. A kép művészi értéke nem nagy, csak abból a szempontból értékes, hogy Munkácsy a „Siralomház" gondolatát ebből a képből merítette. A betyár elhelyezése, tartása, beállítása itt és ott nagyon hasonló. Munkácsy láthatta a képet, vagy vázlatát, mert Jankó volt egyik protektora,[9] mikor 1863-ban Pestre érkezett. A képnek az a tény, hogy Munkácsynak forrásul szolgált bizonyos relativ értéket ad. Szana helytelenül későbbre datálja, de a képen látható évszám világosan mutatja keletkezésének idejét.

Ugyancsak az 1854 évből való a „Falusi lakodalmi ünnepély" című képe is, (Debrecen, Déri Muzeum). Az előbbi kép rendkívül egyszerű kompozíciójával ellentétben itt nehezebb feladat megoldására vállalkozik. Egy mozgalmas lakodalmi menet központi csoportját ragadja ki és teszi műve tárgyává. A kép centrumába állítja a lakodalmas szekeret, amelyet lovon ülő legények vesznek körül. Ezáltal a szekéren ülő menyasszony és vőlegény veszít jelentőségéből, az inkább a legényekre tolódik át. A képnek egyik feltünő vonása a szokatlan élénkség, mozgalmasság, amely Jankó későbbi képeiben ritkább. Az alakok, a lovak elhelyezése változatos, habár kissé erőltetettnek látszik. A kép kompozicionális megoldásában még súlyos hibák vannak, így a lakodalmi szekérnek és a lovaknak bizonytalan térbeli elhelyezése, a szekeret követő egyik legény eltakart alakja, végül a kép jobb sarkába lesüllyesztett alakok arra mutatnak, hogy a kompozíció sokkal nehezebb feladat elé állította a fiatal Jankót, mintsem azt megoldhatta volna.

Az alakok megrajzolásában nem egyénit, úgy látszik, hogy a lekerekített formákat, idealizált alakokat jobban szereti, mint a megfigyelésből fakadó egyéni jellemeket. A kép az előbbi Búsuló betyárral szemben haladást jelent, rajz és kompozíció szempontjából. A színkezelés a Búsuló betyáréval azonos. A fő szín itt is a szürke. Az ég kékjét feketével keveri, a felhők füst színűek. Az alakok piros, fehér,

---

[9] Szana: Jankó János 118. l.

barna színei inkább díszítő, mint kompozicionális jellegűek. A kritika biztatása („Jankó szép reményekre jogosít.“[10] Hölgyfutár. 1855. aug. 8.) és a pesti komlókerti művészbarátok nagyrabecsülése folytonos munkára késztette Jankót. 1855—1860 volt legtermékenyebb, majd minden évben kiállított. Az 1855-i októberi kiállításon egy „Pusztai jelenet“ című képpel szerepel.[11] Sajnos a képről a címén kívül semmit sem tudunk. A következő év ismét két képet hozott. „Az alföldi juhászok“ és a „Kocsmai jelenet“ című képeket. Mindkettő a győri műkiállításon szerepelt. Az egyiket egy győri műbarát (Petz Lajos), a másikat pedig a kiállító bizottság vette meg. Ugyancsak Jankó saját leírásából tudjuk, hogy ebben az évben, amikor a legnagyobb szükségben volt, Stephán, a berlini főposta igazgatójának megrendelésére egy tiszaparti jelenetet festett. A kép tárgyát Jankó saját leírásából ismerjük, „a leányok vizet mernek s közibük jön egy legény, aki locsolni kezdi őket, míg egy kislány nyakon nem önti.“[12] Ez a jelenet, melyet Stephan saját szemével látott, annyira megnyerte tetszését, hogy azonnal megrendelte a képet. (M. Sz. Élet. 1892.) A kép ma valószínűleg Berlinben lappang. Mindezek a sikerek felkeltették Kubinyi Ágoston, a Nemzeti Muzeum igazgatójának figyelmét, akinek sikerült kijárnia, hogy Jankó tanulmányait most már rendszeres vezetés mellett, a Marastoni iskolában díjtalanul folytathassa. Azonban szerencsétlenségére a Marastoni iskolát éppen ekkoriban csukták be és így Jankó továbbra is autodidakta úton képezte magát. (M. Sz. Élet. 1892.)

Időközben a nemzet részéről közeledő lépések történtek az uralkodó ház felé, ennek egyik jele az az album, amelyet az 50-es évek legnevezetesebb festői nyújtottak át az uralkodónak. Barabás, Lotz, Szemlér, Giergl, Kiss Bálint, Vizkelety, Markó Ferenc, Orlay Petrich, Thán Mór mellett Jankó neve is szerepel az albumban. (Vár, Erzsébet királyné Emlékmuzeum.) Ez a tény jelentékeny elismerést jelent, ha nem is a közönség, hanem az akkori művészek részéről. A kép tárgya, „A falusi kántor lakodalmi felköszöntése.“ A tárgy népszerűségét Barabás, „A nász megérkezése“ (1844) című képével már megalapozta. Nem cso-

[10] Hölgyfutár, 1855. aug. 8.

[11] Hölgyfutár 1855. okt. 25.

[12] Magyar Szellemi Élet. 1892. 163. l.

da, ha a fiatal Jankó maga is ehhez a témához fordult s azt egy évvel később a „Csokonai"-ban ismét feldolgozta. Míg Barabás a násznép megérkezését szabad térbe helyezi, Jankó zárt, gerendás falusi szobát ad. A kép bal oldalán, az asztal körül ül a násznép egyik része. A kántor oldalnézetben áll, s poharát emelve köszönti a most érkezett nászpárt. A vőlegény bal kezével poharat fogva a felköszöntőre néz, míg jobbjával ifjú feleségét fogja. A násznép az ifjú pár körül helyezkedik el. Az elrendezés még itt is nagyon homályos. Sok a művészileg fölösleges alak és ezeket egy falusi szoba keretében művészien elrendezni Jankó erejét meghaladó feladat volt. A kép még mindig azt mutatja, hogy Jankó nem tanulta még meg a képszerkesztés technikáját. A képnek sok hibája van, de nem mellőzhetjük erényeit sem. A korabeli színpadias, erősen idealizáló, romantikus felfogású alakok mellett, Jankó megfigyelésen alapuló, reális alakokat ad.

Ilyen tősgyökeresen magyaros alak a felköszöntő kántor, az asztal körül ülők, az ajtónál álló öreg subás alakja. Színek szempontjából a kép annyiban jelentős, hogy elhagyja a szürke alátestést és a barnára tér át. A „Falusi kántor" Jankó számára művészi beérkezést jelentett, de még nem közönség-sikert, amnenyiben ekkor közönség-sikerről egyáltalán beszélhetünk. Tehetségét nemcsak művésztársai, hanem az akkor Pesten tartózkodó Rahl Károly is felismerte, megígérte neki, hogy Bécsben ingyen szállást és tanítást nyújt neki. Jankó, amint az akkori értesülésekből vesszük, a következő év őszén akart Bécsbe menni és onnan tovább külföldre utazni. A Hölgyfutár művészi híreinek írója „hazafias áldozatnak tartja Jankó szép tehetségének pártolását."[12] Azonban a következő évben még mindig Pesten van és rendkívüli szorgalommal dolgozik. Az 1858 évből 4 képéről tudunk: „Nógrádmegyei dudás", „Külvárosi lebuj", „Csokonai", és „Az elhagyott híd" című képekről. Ezek közül ma csak kettőt ismerünk. A „Nógrádmegyei dudás" talán a kor etnográfiai érdeklődésének köszönheti létét. A kép ma lappang. Ugyancsak semmi hírünk sincs a „Pesti külvárosi lebuj vasárnap" című képéről. Plachy Ferenc, korabeli műkritikus így ír róla: „ezen a képen Jankó az egyszerű igaznak alantibb foglamát követi", vagyis úgy

[12] Hölgyfutár, 1857. jan. 27.

gondolja, hogy szakít eszményítő stílusával és a realisztikus irány felé hajlik.[14]

Közben megpróbálkozott a tájképfestészettel is. E műfaj sokat köszönhetett a romanticizmusnak. Kizárólagosan csak egy-két művészünk foglalkozott vele, így az Olaszországban élő Markó Károly, az itthoniak közül Ligeti és Brodszky. Az „Elhagyott híd", amelyet az 1858-iki kiállításon állított ki, az első kísérlet e téren. Meskó, a Műtárlati Séták írója a képet Jankó minden eddigi képénél jobbnak tartja, sőt a kiállított képek között a legsikerültebbnek. De azt is megemlíti, hogy a választmány nem vásárolta meg.[15] Ma lappang. Ugyanekkor a Műegylet által hirdetett műlapra a „Toborzás" című rajzát adta be. Azonban ennek az évnek az évnek legkvalitásosabb képe a Hölgyfutár műmelléklete gyanánt hirdetett „Csokonai" (Debrecen, Déri Muzeum). Ez volt Jankó első képe, amelyet a közönség szélesebb rétegben megismert. A terjesztési mód jellemző volt a korra és az a tény is, hogy bár a lap több ízben hirdette a képet, mégsem tartotta szükségesnek megjegyezni, hogy az eredetit Jankó festette. Tárgyilag rokon Barabás „Nász megérkezése" és Jankónak az előző évben megfestett „Falusi kántor"-ával. A kor kedvelte ezeket a színes, ünnepibe öltözött lakodalmi jeleneteket. A festők is szívesen fordultak hozzá, mivel festői hatásokra nagyon alkalmas volt. Ez magyarázza, hogy Barabás után többen is megfestik ezt a képtárgyat. Igy Sterio (Falusi lakodalom, Mautner Zoltán tul.), Lotz (Falusi lakodalom, Főv. Képtár.) A kép kultúrtörténeti érdekességén kívül művészileg is értéket képvisel. A szabad térbe helyezett kompozíció központjában áll az ifjú pár és a párt felköszöntő, kezében csikóbőrös kulacsot tartó Csokonai. Ami a „Falusi kántor"-nál igéret volt, itt beteljesedett. Áttekinthetőbb, világosabb, a csoportok elrendezése művészi egységet mutat fel. A beállításban még mindig sok a színpadiasság, amely Jankó nemzedékére jellemző. De a korabeli eszményítő, általánosító iránytól Jankónak éppen ez a képe igér szabadulást. A képen a reális megfigyelés még jobban érvényesül, mint a „Falusi kántor"-ban, de itt már nem olyan nyers, hanem művészileg leszűrt formában. Milyen jellegzetesen magyar a vőlegény mellett álló robusztus termetű, keménynézésű magyar gazda. Szin-

[14] Szana: Jankó János.

[15] Szépirodalmi Közlemények, 1858. jul. 2.

te tanulmányfejnek beillő megrajzolása a magyar népnek. Ebben az alakban a magyar népi psziché mélyére hatolt Jankó. De nem marad el ez alak mögött az após és anyós alaka sem, akikbe a tipikus vonásokon kívül egyénieket is belevitt. Az após mögött álló jegyző is a magyar föld tipikus alakja. Mindezek az alakok azt mutatják, hogy a népies genre az ő számára nem külsőség volt, hanem lelke mélyéből fakadt. A jellemző tehetség nyilvánvaló jelei mellett hibáit is fel kell említenünk. A hármas csoport alkotásában még nem tudja megtalálni az összekötő lelki kapcsot. Elszigetelt alakok jelennek meg, akik kiesnek a képből. A háttér is kissé szegényes. A kitünő rajz mellett a megfestés kevésbbé sikerült: A barna szín mellett a többi színnek csak díszítő szerepe van és ezért a kép kissé rajzos jellegű. Mégis nagy sikert aratott és ez volt Jankó első közönségsikere.

Érdekes, hogy ez után a siker után már a következő év elején gáncsoló hangok szólalnak meg. Az 1859 januári kiállításon egy magyar életképet állított ki. A Szépirodalmi Közlöny kritikusa hibáztatja, hogy „a föld és a levegő közti háttér nagyon puszta, az előtérbe helyezett alakok túlságosan zavarosak, a felhők sűrű csoportja pedig egészen megbontja az összhangot."[16] A kritika meglehetősen kemény. Sajnos ennek helyességéről nem tudunk meggyőződni, mivel a mű holléte ismeretlen. Jankó állítólag ugyanebben az évben egy tiszai jelenetet festett volna egy porosz udvari tanácsosnak a megbízására. Ez a kép azonban tárgyánál fogva azonosnak látszik az 1856-ban megfestett „Folyóparti öntözködés"-sel. Ugyanekkor a Műegylet két képet vásárol, „Az alföldi mezei virág"-ot és a „Vén cigány és tanítványai" című képeket.[17] A két utóbbi ma lappang.

A megélhetés gondjai, amelyek Jankót a karikatura-rajzolásra kényszerítették, mindinkább jelentkeznek. A tárlatokon is csak kisebb képekkel szerepel, ezek közül a Műegylet megvásárolja a „Bordal" aquarelljét és a „Népdal" című festményét. Ez utóbbi kép a későbbi „Nóta születése" című képeknek első megjelenési formája. A képet 1860-ban festette meg, és hogy művészi kvalitású lehetett, azt bizonyítja elsősorban a Műegylet vásárlása.[17a] másodsorban az

[16] Szépirodalmi Közlemények, 1859. jan.

[17] Vasárnapi Ujság, 1859. 33. és 43. szám.

[17a] Vasárnapi Ujság, 1860. 51. szám.

a körülmény, hogy a képet több változatban megfesti és a kép pendantját 1879-ben elkészíti. A kép tárgyát az 1883. és 1888-iki változatokból eléggé ismerjük. Érdekes feladat lett volna a későbbi változatoknak összehasonlítása ezzel az első vázlattal, minthogy ez a bécsi korszak előttről való, vele lezárul Jankónak festői szempontból egyik legtermékenyebb korszaka. Művészi szempontból a tárgyalt idő az érés, bontakozás kora, művei inkább részleteikben sikerültek, mint teljes egészükben. Felismerte azt az irányt, amelyet követnie kellett és ez a választás szerencsés volt, minthogy a kor szellemi áramlatával is megegyezett. Benne, mint a nép gyermekében, már eleve meg volt a nép alakjai iránt a vonzódás és ezt tehetségének legerősebb oldalával, erős megfigyelő képességével és a jellegzetesség iránti erős fogékonyságával művészi területre is sikeresen tudta átvinni. Tehetségének szüksége lett volna egy nagyobb koncepciójú mesterre, és szélesebb művészi látókörre. Az előbbit Rahl Károlyban, az utóbbit Bécs művészi légkörében igyekezett megtalálni.

Maga is érezte a rendszeres tanulmányok hiányát, hiszen eddig csak mint autodidakta ismerkedett meg a festészet problémáival. Már mint előbb említettük, az 50-es évek vége felé készült külföldre utazni és ezért minden idejét a rajzolásra fordította, hogy a szükséges összeget előteremtse. Vágya, mint a századközépi művészeket általában, Bécs és München felé vonzotta. Az ötvenes-hatvanas évek művészeire inkább a bécsi iskola hatott, ahol Karl Rahl mellett a magyar festőgárda legjobbjai tanultak. Thán Mór, Lotz Károly, Jakobey, valamennyien Rahl tanítványai. Rahl, a bécsi művészélet vezetője lényegében dekorátor volt, akinek művészetén a nagy velencei mesterek, Veronese és Tiepolo hatása látszik. Bécsben a modern festészetet ő képviselte. Azzal a felfogással szemben, mely a rajznak tulajdonított elsőrendű fontosságot, a kolorizmusért szállott síkra. Ujítása inkább technikai, mint történeti volt. Azt tanította, hogy a vásznat először szürke alappal kell bevonni és erre kell rakni a fedő szineket. Ennek a tanításnak lett az eredménye az a barnás tónus, mely sokáig uralkodott a bécsi és hazai művészek képein. A fiatalok merész újításnak találták Rahl tanítását és Bécs vezető mesterének tekintették őt. Pedig Rahl a mai kritika álláspontjából nézve nem volt újító. Művészetének alapja a klasszikus formáknak a velencei kolorizmussal való összeegyeztetése.

Jankó is Rahl iskolájába iratkozott be először, annál is inkább, minthogy Rahl már első pesti tartózkodásakor felismerte tehetségét és már akkor ingyen tanítást és szállást igért a fiatal Jankónak. Ugy látszik, hogy ezt el is fogadta. A bécsi periodusra vonatkozólag sajnos csak igen kevés adat áll rendelkezésünkre. Míg August Georg Mayer: Erinnerungen an Karl Rahl című könyvében — mint említettük — bőségesen találunk adatokat Than és Lotz tanulmányaira vonatkozóan, Mayer Jankóról úgyszólván semmit sem mond. Szana is csak annyit említ, hogy Rahl volt az egyetlen, aki felismerte Jankó tehetségét és tőle telhetően pártfogolta is. Továbbá, hogy szorgalmasan járt az előadásokra és még szorgalmasabban látogatta a bécsi képtárakat. Mindez nem elegendő ahhoz, hogy bécsi tanulmányairól pontos képet adjunk. Képanyag tekintetében nagyon szomorú az eredmény. Valószínű, hogy buzgón festett kisebb, nagyobb képeket, amelyek azonban elkallódtak és amelyeknek felkutatása szinte lehetetlen feladat.

A Rahlnál töltött két év után az Akadémiára iratkozott be, a festő előkészítő tanfolyamra. Az Akadémia évkönyveiben 1864—66-ig szerepel, mint az Akadémia növendéke. Mivel a névkönyvben nincsen osztályozás az egyes tárgyakból, tanulmányainak eredményére ezekből nem következtethetünk. Az a pár év, amelyet Bécsben töltött, művészi fejlődésére nézve a leghomályosabb, amennyiben ebből az időből a másolaton kívül más művét nem ismerjük. Igy a későbbi képekből kell kinyomoznunk Bécs hatását.

1866-ban végleg otthagyta az osztrák fővárost és ezzel együtt legalább egy időre a komoly festői tanulmányokat. Tóth Kálmán szerződése csalta vissza Pestre. A szerződést annál is inkább elfogadta, mivel nősülését lehetővé tette. Azonban remélte, hogy a karikatura mellett még marad ideje a komoly festészetre is. De a rajz annyira lefoglalta idejét és erejét, hogy csak kisebb értékű kompozíciók megfestésével foglalkozhatott. „Udvari énekes", „Pesti hordárok", „Látogatóban" — ezek a Pestre való letelepedés utáni termékei. Mint már a címük is mutatja, bizonyos kitérést mutatnak eddigi irányából, mivel nem a népies, hanem a polgári genre köréből való a tárgyuk. Hirneve a rajzok révén egyre nőtt, ami azonban nem elégítette ki őt. Örömmel, de egyúttal fájó szívvel látta művésztársai, Thán, Lotz, stb. beérkezését, akikkel még az 50-es években egy rangsorban állott. Mik voltak művészi szempontból az ő rajzai, amelyeknek megrajzolását napi robotnak tekintette,

de amellett teljes erejével és tehetségével oldott meg, azokhoz a nagyarányú feladatokhoz képest, amelyekkel Thánt, Lotz Károlyt bízták meg? Egyenlőre kimaradt a sorból, de de még nem adta fel a küzdelmet és reményt.

Eközben a 70-es évek elején új generáció, új művészi elvekkel bontogatja szárnyait. Jankó maga is segít ebben a szárnybontogatásban, és az 1863-ban Pestre jött Munkácsynak nyújtott segédkezet. Biztosra vehető, hogy a fiatal Munkácsyt sok jótanáccsal látta el. Lélektanilag könnyen megmagyarázható ez, mert felfogásban, érzésben senki sem állott oly közel Munkácsyhoz, mint ő. Munkácsy, mint már említettük ihletet merített Jankó „Búsuló betyár" képéből, sőt Takács Zoltán adatai[18] szerint Jankó fejezte be Dalmady Győző arcképét, (Bpest, Történelmi képcsarnok) amelyet Munkácsy kezdett el és amelynél csak a fejet tudta befejezni, mert sürgősen Münchenbe kellett utaznia. A kép kisméretű olajfestmény, amely Munkácsy barátját, Dalmady Győzőt ábrázolja a Margitsziget fái között. A kép Jankó szempontjából nem jelentős, legfeljebb előbbi állításunkat támasztja alá. Lehetséges, hogy ez a két, egymással annyira rokon művész Bécsben is sokat együtt volt, mivel bécsi tartózkodásuk ideje egybeesik. (Munkácsy 1865-ben volt Bécsben, Jankó 1866. júniusáig.) Későbbi viszonyukra vonatkozólag sajnos semmit sem tudunk. Munkácsy magasra szárnyaló pályája örömmel és egyúttal fájdalommal tölthette el őt, hiszen irányának diadalát láthatta Munkácsy sikereiben.

Eközben az európai művészet képe is megváltozik. 1867 után megingott a müncheni Akadémia, Piloty, Kaulbach tekintélye. A történeti és genrefestészet, mely eddig a romanticizmusból táplálkozott, megváltozott. A romanticizmus helyét a reálizmus foglalta el. Az 1867-iki párizsi világkiállítás Párizsnak juttatja a vezetőszerepet. Courbet, Manet lesznek a vezető mesterek, akik a rajz és szín közti ellentétet és egy új festői problémát, a tónus problémát teszik művészetük centrális problémájává. Mindezek a nagy változások a hazai művészetre egyenlőre nem voltak átalakító hatással. A hazai művészet a hetvenes években még erősen a müncheni Akadémia hatását mutatja. A vezető mesterek, Benczur, Lietzenmayer, Wagner, mind

[18] Országos M. Szépművészeti Muzeum Évkönyvei. III. k. 1921—23. 92. l.

a müncheni iskola hívei. Mindezekhez az új áramlatokhoz Jankó művészete nem tud kapcsolódni. A mindennapi robotmunka nem hagy időt neki, hogy az új problémák megoldásával foglalkozzék. Az ő művészete megmarad abban a mederben, amelyben elindult. A Rahl iskolájában végzett tanulmányok nem térítették őt ki irányából; megmaradt mindvégig genre-festőnek. Megpróbálkozott még egyszer a egyszer a történeti tárggyal, de ez lesz utolsó kísérlete ezen a téren. 1877-ben festi meg a „Battyányi Lajos utolsó menete" című képet. A kép tárgya tragikus, amint erről a Képzőművészeti Szemle értesít. Azt a jelenetet tünteti fel, midőn „gr. Battyány Lajost, az új épület kaszárnyájából a vesztőhelyre viszik. A főalak egy papra támaszkodik, másik kezével a lábára vert bilincset tartja. Előtte mennek a hadbírák és a kapitány, utána az orvos és a börtönőr. A kaszárnya kapujából előbontakozó csoporthoz csatlakozik a korlát mögött tolongó nép.[19] A kép megválasztása és feldolgozása távol áll minden művészi értéktől. Nem volt érzéke sem a történeti, sem a tragikus tárgyhoz. Ezt ő maga is belátta: nem is festett többé történeti tárgyú képet.

A festmény mégis tetszett. A 70-es évek hazafias légköre sikert biztosított neki, szines reprodukciókban még ma is látható a vidéki kuriák falain. Ugy látszik, hogy 1877-től kezdve több időt tudott szakítani magának a festészetre, mert ettől kezdve majd minden évből van egy-két képe. Igaz ugyan, hogy kis méretűek, de éppen ez teszi őket értékessé, mert a gyakorlatlanságból származó hibák ezeken a képeken kevésbbé feltünőek. Humoros tárgyat választ, ami az ő igazi tere, és 1878-ban a „Betyár csókját"[20], 1879-ben a „Pulykatolvaj"-t festi meg.[21] Mindkét kép stílus szempontjából igen érdekes, amennyiben erősen realisztikus. Az életnek egy valóságos mozzanatát mutatják be, ünnepélyesség nélkül. A „Betyár csókja" azt a jelenetet ábrázolja, amikor egy számadó juhász megáll a csárda előtt, s szamárhátról, amúgy istenigazában megöleli a csaplárosnét, hogy csókot raboljon tőle. A korabeli kritika a kép egészséges felfogását és humorát különösen dícséri. A tárgyválasztás szerencsés, kérdés, mennyi mozgalmasságot és frisseséget tudott a képbe vinni. A kép sikert hozott,

---

[19] Képzőművészeti Szemle, 1877. 33. szám.

[20] Magyarország és a Nagyvilág. 1878. 10. szám.

[21] Képzőművészeti Szemle. 1879.

mert 1879-ben megint humoros genre-hoz fordul. A „Pulykatolvaj" képén kitünően jellemzi a pulykátlopó cigányfiú keserves ábrázatát és a mögötte méltósággal haladó hajdút. Jankó maga is jól ismerte tehetségét, erős érzékét a jellegzetes iránt és amint tárgyválasztásaiból kitűnik, igyekezett tehetségét ebben az irányban fejleszteni. A rajz, a jellemzés minden képén tökéletes, ellenben annál inkább hátramarad a színekkel való bánásmód terén. Maga is érezte ezt és ezért színtanulmányozás végett másoláshoz fogott. Természetes, hogy a Rahl tanítvány velencei mestert választott. Paolo Veronese „Kánaáni menyegző"-jét másolja le, de nem az eredeti után, hanem a Nemzeti Muzeumban lévő Brodszky-féle másolat után. Gyengén sikerült, a színek fakók, nincs bennük élet, látszik, hogy olyan ember festette, aki rajzolással foglalkozik állandóan. Ha Paolo Veroneset nem is sikerült szerencsésen visszaadni, a színtanulmánynak mégis meg volt a haszna. Az előző korszak sötét, szürke tónusú képeivel szemben színei megvilágosodnak, veszítenek rajzszerű jellegükből, ami természetesen nemcsak Paolo Veronese hatásából, hanem Rahl képeinek tanulmányozásából folyik.

Ez az év több időt hagyott neki a festészetre, mert még ugyanebből az évből való a „Népdal születése" pendant képe, a „Rege", amelyet szintén 1879-ben festett meg. Sajnos itt is ugyanaz az eset áll fenn, mint Jankó annyi más képénél. Pontosan ismerjük a kép megfestésének idejét, tárgyát, de holléte ismeretlen. Ez a körülmény megfoszt attól a szép feladattól, hogy a Veronese tanulmány eredményét közvetlenül vizsgálhassuk meg. A képről a Képzőművészeti Szemle a következő leírást adja:[22] „Majdnem eszményileg szép és érdekes alföldi tájban kolostor romjai láthatók. A hátteret apró fehérlő házakból álló falu alkotja. A romoknál a delelő órákban egy öreg paraszt a pihenő falusiaknak regét mond és a jelenlévők figyelmesen hallgatják. A kevéssé reális színezés összhangban áll az allegorikus tárggyal." Ez utóbbi megjegyzés arra enged következtetni, hogy ez volt a Veronese tanulmány közvetlen eredménye.

Mindezek a kisebb sikerek elősegítették, hogy a kor-

---

[22] Képzőművészeti Szemle, 1879. 30. l.

mány figyelme felé forduljon. Ekkor 1881-ben kapja a megrendelést a „Lakodalmi dráma" megfestésére. Ez munkásságának hivatalos elismerését és méltánylását jelenti. Két évig dolgozik a képen, míg végre 1882-ben be is fejezi. A festmény már méreteinél fogva is legnagyobb képe, művészetében pedig a legkiemelkedőbb állomás. Tragikus tárgyat választ, ami kissé paradoxnak tünik fel, ha egyéniségét és rajzolói munkásságát nézzük. A tárgyválasztás belső pszichológiai oka az lehetett, hogy ő maga nem méltányolta tehetségét a humor iránt és komoly festői pályájában igyekezett azt elkerülni. A külső ok részint a korban, mely kedvelte a tragikus tárgyak feldolgozását népszínműben, festészetben egyaránt, másrészt Munkácsy hatásának köszönhető. Munkácsy drámai képei már ekkor egész Európában sikert arattak.

A kép azt a jelenetet ábrázolja, mikor a gazdagon férjhez ment menyasszony öngyilkossá lett régi szerelmét a folyópartján megpillantja éppen akkor, mikor lakodalmi menetben viszik. A tárgy csakugyan drámai hatást kiváltó; egyfelől a násznép vidám, ujjongó csoportja, másfelől az öngyilkos legény. Mai szemmel nézve a dráma kissé színpadiasnak tünik fel; a XIX. század megkövetelte a drámának ezt a romantikus ízű feldolgozását. Festészetének ez a legkimagaslóbb eredménye, úgy kultúrtörténeti, mint művészi és stílkritikai szempontból egyaránt érték. Benne van a kor levegője és festészetének minden erénye és hibája. A népies tárgy, az ünneplőbe öltöztetett nép bemutatása, a drámai tárgy romantikus feldolgozása, és a népszínműből eredő bizonyos szinpadias vonás: valamennyi sajátság a kor lelkéből nőtt ki.

A képet egy diagonális vonal két részre osztja. Ez az elrendezés haladást mutat az eddigi horizontális megoldásokhoz képest. A kompozició így mélységet kap, ami eddig többnyire hiányzott Jankó képeinél. Szép alföldi táj bontakozik ki előttünk, amely mélyen belenyúlik a háttérbe. Kompozicionális tehetsége ezen a munkáján mutatkozik a legelőnyösebben. Csoportosítása aprólékosan kigondolt és kiszámított. Az országúton haladó lakodalmi menet hosszú sorát ügyesen megrövidíti azáltal, hogy a háttérben lekanyarítja a menetet. Ezáltal ellensúlyozza az országút diagonális vonalát. Ugyancsak ezért volt szüksége az országúttal haránt folyó érre és az útról lekanyarodó lovas alakjára. Az alakok elhelyezése rendkívül változatos. A

dráma hatását fokozatosan vezeti le az egyes alakokon. Leghevesebben a menyasszony fejezi ki érzelmeit. Fejéhez kap és ki akar ugrani a szekérből. Ugyancsak ilyen erős gesztusokkal nyilvánulnak meg az első legény érzelmei is. Az érzelmeknek ez a túlfokozott kifejezése a karikatúra hatását mutatja. Az érzelmeknek, eszméknek már három évtizeden át történő folytonos kiélezése nem maradhatott nyomtalanul. Ugyancsak a karikaturával való foglalkozásból erednek a kompozíció kisebb hibái. Jankó rajzain csak igen vázlatosan adja a hátteret, csak épen annyit, amennyi a rajz megértéséhez szükséges. Igy a perspektíva problémáival szemben nem volt nagy gyakorlata. Ez meglátszik ezen a képen. A menet elő és utócsoportja között sokkal kisebb a távolság, mint ahogy azt a hátsó csoport rövidülése mutatja. Ugyanez az ok magyarázza, hogy az ég és a levegő megfestése sem sikerült. Ezzel szemben ki kell emelnünk biztos rajztudását. Jankó a legkisebb részletet is aprólékos gonddal és lelkiismeretességgel dolgozta ki. Amint említi, igen sok vázlat és tanulmány előzte meg a végleges kidolgozást. Valóban, ha rajztudásához a kellő mértékben fejlődött volna ki színérzéke, Jankó jobb festőink közé tartozhatott volna.

De nemcsak rajztudása emelte volna őt azok közé, hanem remek jellemző tehetsége. Bele tudta vinni alakjaiba a magyar faj jellemző kifejezéseit és mozdulatait. Alakjai valóban a magyar alföld szülöttei. A népies genre nem külső dekoráció volt csupán, hanem a benne élő alaptermészetének, lelkének kifejezője. A kompozóció megfestése volt a számára a legnagyobb probléma. Amint Szana is említi, a legtöbbet a szinekkel küzködött. Több szinvázlatot készített, amelyekből sajnos egy sem maradt fenn és csak akkor fogott a kép megfestéséhez. Már majdnem készen volt a kép, amidőn észrevette, hogy színei szürkék a rossz műterem világítás miatt. Ekkor ujból átfestette az egész képet a legvilágosabb szinekkel és innen van a túlvilágos tónus az eddigi képekhez viszonyítva. A kép megfestésében is még a századközepi művészi irányhoz csatlakozik, amennyiben a rajz még predominál a szinek felett. Ezt a tényt alátámasztja az a körülmény, hogy nem is volt ideje színproblémákkal foglalkozni. Pedig ekkor már a párizsi festő iskola diadalmaskodott szín- és tónus-elméletével. Jankó iránya még a bécsi és münchéni iskola hatását mutatja. Ez azonban csak részben maradiság, hiszen a hazai festészet vezető mesterei valamennyien ehhez az irányzathoz csatlakoztak. A „Lako-

dalmi dráma" festői felfogásában megérdemelt sikert aratott. Kiemelték a poétikus tárgyat, a kompozíciót, a kép mozgalmasságát és magyar levegőjét. Főképpen ez utóbbi hatott és Jankó kénytelen volt a képet Jamniczky Lajos számára másodpéldányban is megfesteni. Ezen a szinek kissé sötétebbek már és ezért a színhatás szempontjából egységesebb. Érdekes, hogy ez a másodpéldány volt kiállítva a milleniumi kiállításkor, amint ezt a kép tulajdonosai állítják, mivel az eredetit az akkori Nemzeti Múzeum nem tudta a kiállító bizottság rendelkezésére bocsátani. A „Lakodalmi dráma" abszolut művészi szempontból is érték. Benne tetőződik Jankó művészi pályája és egyben a XIX. század legmagyarosabb szellemű képei közé sorozható. A bécsi polgári genre-ből kiinduló, de már minden idegen hatást levetkőztetett magyar genre-festészet egyik értékes darabja. Hogy a magyar genre meg tudta tenni ezt az utat, az, ha nem is nagy százalékban, de Jankó érdeme is.

A „Lakodalmi dráma" nagy sikere felkeltette ambícióját és most már egymásután festi meg kisebb és nagyobb vásznait.

A falu jellegzetes alakjai közül nem hiányozhat a cigány sem, amely épúgy vásznára kerül, mint a falu népe. A betyárral együtt kelti őket életre a romanticizmus, mely mindenben a szabadságot, korlátlanságot kereste. Idealizált alak lesz a betyár és cigány, mint a romantikus felfogásnak megtestesítői. Ez a romantikus beállítás tükröződik vissza a „Jelenet a cigányéletből" című képén, amely kisebb jelentőségű. A vándorló sátoros cigányok útközben megállnak és kézből jósolnak egy arra menő jegyespárnak és juhászlegénynek. Ez a kép főképen azért érdekes, mert a Rahl iskola tanítását igyekszik megvalósítani. A kompozíció gulaalakú, melyben változatosan vannak elhelyezve az alakok. A fejek nemesen idealizáltak, az alakok meglehetősen mozdulatlanok. Az egész kép hideg, kiszámított, sem kompozíció, sem hangulategység nincs a képben. Szinei is Rahl hatására vallanak. Főszín a barnásszürke. Az alakokon piros, fehér, kék és barna szinek vannak. Az egész kép művészi értéke nagyon csekély. A „Jelenet a cigányéletből" inkább előtanulmány, mint kész művészi munka.

A cigány alakja nemcsak futólag ragadta meg a figyelmét, mert még ugyanebben az évben a „Vásári jelenet" című nagyobb olajfestményét állítja ki.[22] (Ugyanez „Ló-

[22] Vasárnapi Ujság. 1884. 43. szám. 692. l.

kupec" név alatt is szerepel.) A tárgy hangulatilag sokkal közelebb áll Jankó kedélyvilágához, mint a „Lakodalmi dráma". Nyugodt szemlélődés, az élet humoros adottságainak felismerése, kedélyesség, reálisztikus nézőpont jellemzik az igazi Jankót. Ezen a képén teljesen levetkőzteti a kor drámai vagy melankólikus érzésvilágát és tősgyökeres magyarságában mutatkozik be. Vásári jelenet tárul szemeink elé. Nem egy összefogó kompozíciót ad, hanem elaprózva, részletekben mutatja be a magyar vásár jellegzetes képét. Szana éppen ezt az elaprózást tartja kompozícionális hibának.[22] Ebben kora felfogását képviseli, mely megkövetelte a teátrálisan felépített jelenetet. Épen ennek hiánya magyarázza, hogy a „Vásári jelenet" nem aratott sikert, bár az ujságok elismeréssel szólnak róla. Ezen a képén a Rahl iskola zárt kompozíciójú felépítésével szemben a müncheni iskola szabadabb felépítését alkalmazza. Az előtérben, a széles országúton, amelyen a vásárról jövők igyekeznek hazafelé, parasztszekér áll, amelyen egy paraszt gazda ül feleségével. A kocsi mellett álló cigány a gazdának lovát akarja eladni és tűzzel magyarázza a ló előnyös tulajdonságait. Míg a „Jelenet a cigányéletből" képen a cigány idealizáltan jelenik meg szinpadi figura alakjában, itt már ismét megtaláljuk a reális talajt. A cigány ábrázolásában megtaláljuk a specifikus, a faji vonásokat, anélkül, hogy az puszta etnografikai érdekességgé válhatna csupán. Az egész jelenet derüs. Háttérben a vásár helye látható szekerekkel, sátrakkal. Baloldalon állatokat haza hajtó parasztok mennek. Jobboldalon kocsma van, ahol falusi gazdák isznak. Maga a falusi élet áll előttünk, de nem felvonásszerűen, dekoratív felépítésben, hanem egyszerű tiszta, reális meglátásban. Vidám tárgyú, realisztikus megoldású életkép lett volna az ő számára az igazi terület, ahol tehetsége kellőképen érvényesülhetett volna. Tudása is kimélyül, a kép mélységet kap, bár még mindig vannak kisebb perspektíva-hibák. Igy a szekér mögött jövő tehenek túl kicsinyek, ugyancsak túl kicsiny a kép bal oldalán disznókat hajtó paraszt alakja. A korabeli közönség eltekintett ezektől a kisebb hibáktól, nem is nagyon értett hozzá, és csak a feldolgozás tősgyökeres magyarságát látta. Ismerősnek talált mindent, a vásár képét, az ekhós szekeret, a vásárról haza igyekvőket. Különösen tetszett a cigány alakja, amelyről úgy itéltek,

[22] Szana: Jankó János. 81. l.

hogy szerencsésebben kifejezni alig lehet.[23] Valóban az a jellemző erő, amellyel alakjait megfogalmazta, páratlan volt a maga korában is. A „Lakodalmi drámá"-hoz viszonyítva a színek szürkébbek, rajzosabbak. Az egy színnel való foglalkozás állandóan kísért és így állandó visszaesések tapasztalhatók. A „Vásári jelenet" még így is elég jelentős Jankó oeuvre-jében.

A tájkép, mint külön műfaj nem igen szerepel művei között. Ifjukori műveiben még tájképi hátteret sem nagyon találunk, vagy ahol igen, nem ad messze horizontot jól érthető okokból. Korai művei közt csak egy tájképről tudunk, a már említett „Elhagyott híd"-ról (1858.) Még pár képén szerepel tájképi háttér, mint a „Tiszaparti jelenet"-nél és „Alföldi mezei virág"-nál. Későbbi munkáinál mind gyakrabban találkozunk már tájképi háttérrel, sőt a tájképpel is mint önálló műfajjal. Ide tartozik a valószínűleg a 70-es évek elejéről való „Tájkép" (Szépművészeti Muzeum). Erős kanyarulatú folyó, talán a Tisza partján hatalmas fa áll, amely a kép jobb 3/4 részét majdnem kitölti. A folyó partján kis ház látható, néhány fával. A tájkép közepébe staffage alakok vannak helyezve. A fa árnyékában juhok pihennek. A kép érdeme, hogy messze távlatot nyújt. Megfestésében ugyanaz az aprólékosság jellemzi, mint a korabeli tájképfestőket: Ligeti Antalt, Brodszky Sándort és Keleti Gusztávot.

Ehhez a tájképhez viszonyítva nagy haladást jelent az 1885-ből való „Tiszaparti tájkép"-e mind hangulat, mind stílus és technika szempontjából. Ezen a képen is a kanyargó Tiszát látjuk, amely annyira hozzánőtt Jankó lelkéhez. Az elő- és hátteret hatalmas füzek töltik ki, amelyeknek árnyékában tehéncsorda legel. Az egyik fűzfának nekitámaszkodva tehénpásztor ül, aki a libákat hajtó parasztleánykát nézi. A kép a déli órák pihenő hangulatát adja. A megvilágítás jobb oldalról jön, ez világítja meg a falu házait és ezért annál csodálatosabb, hogy az előtérben lévő fára árnyék borul. Van a megvilágításban valami műteremszerű. Ez látszik a megfestésnél is. A színek nehezek, nincs könnyedségük, ragyogásuk, csillogásuk. Mégis a kép Jankó egyik hozzánk legközelebb álló képe. A magyar táj egyszerűsége, a déli órák pihenő hangulata művészi összhangba

[23] Vasárnapi Ujság. 1890. 18. szám.

olvad. A kép Jankó lelkének kifejezője. A pihenés, a nyugodt szemlélődés, a csendes falusi élet után való vágyakozás és a magyar föld végtelen szeretete jut bensőséges kifejezésre. A magyar tájfestészet egyik értékes darabja ez a kép.

1887-ben ismét visszatér a magyar genre-festészet kedvelt témájához és akkor megfesti a „Csárdás" név alatt ismert képét. A falu vasárnap délutáni szórakozása tünik elénk. A kompozíció 3 részre különül — az ivók és zenészek a tornác alatt, a táncolók és végül a nézők csoportja. Az oszlopos tornác alatt, egy asztal körül a falu legtekintélyesebb gazdái ülnek. Ezek közül a legjellegzetesebb a kisbíró egészségtől és kövérségtől duzzadó alakja, aki felé a barnapiros képű kocsmárosné hajlik bort töltve a pohárba. Ebben a két alakban annyi élet, elevenség van, hogy szinte dominálnak a tornác alatt ülők sűrű csoportjában. Az asztal mellett még két alak ül, egy őszhajú gazda fedetlen fővel, a másik fekete kalappal. A kép balszélén egy botjára támaszkodó, hosszú őszhajú paraszt áll, arckifejezésében és mozdulatában jellegzetesen magyaros. Az asztal körül ülők mögött két női alak látható, akik érdeklődve nézik a táncolók csoportját. A bíró mögött a cigányok foglalnak helyet. Mélyebben a képben férfi alakok láthatók. Az egyik oszlopnál egy kis paraszt fiú ül, kalapját kezében tartva. A kép középterében 4 táncoló pár a csárdást táncolja keszkenővel kezükben. Arcukon jókedv, elevenség csillog. Mozdulataikban benne van a magyar paraszt mozdulata, szépítés nélkül. A középső csoportot a nézők csoportjával egy legény köti össze, aki éppen táncra kéri az egyik leányt. A kép, bár kis méretű, mégis jó helyet foglal el Jankó művei között. A megfogalmazás természetessége és magyaros hangulata miatt figyelemre érdemes. Nincs benne semmi a műterem világából, vagy a romantikus kor érzelgősségéből. Falusi bírója, csinosképű kocsmárosnéja, számadó juhásza eleven és természetes. A „Csárdás", bár művészi pályájának utolsó éveiből való, néhány oly hibát rejt, amelyet el tudott volna kerülni, ha lett volna elég ideje a tanulmányozásra. Igy a távlat még mindig hibás, a kompozíció nem minden részletében világos. Szinei a legérdekesebbek. Ha végigtekintünk az eddigi képein, azt látjuk, hogy eleinte a szürkékhez vonzódott, lassankint részben Rahl hatás alatt áttér a barnás tónusra s szinei fokozatosan világosodnak. A nyolcvanas évek képeire jellemző ez a világos tónus. Akár a „Lakodalmi drámá"-n, itt is kerüli a semleges szineket és

innen van a késői képeinek tarkasága. Stílusban és technikában ehhez a képéhez csatlakozik a „Birkanyírás" című műve. Erősen rokon az előbbivel. Évszám és név hiányzik róla, de kétséget kizáróan az ő műve. Nagy nyitott szérűt ábrázol, amelyben az uraság cselédjei birkákat nyírnak. A szérű hátterében rács van, amelyen belül három férfi segít a rácson innen álló asszonyoknak. Az alakok elhelyezése változatos. A birkanyíró asszonyok félkörben ülnek az előtérben. Koruk különböző, mozdulatuk változatos, jóllehet mindegyik ugyanavval foglalkozik. A számadó juhász a szérű nyitott oldalánál áll és a szérű kerítésén kivül álló uraséggal beszélget. Tartásában meg van a magyar paraszt tisztelettudása, de önérzete is. Kissé messzebb négylovas kocsi várja az uraságot. A fogaton az uraségi kocsis ül jellegzetesen hátradülő mozdulattal. Háttérben szalmafödeles házak, galambdúc, messzebb gémeskút látható. Az ég kék, enyhe felhőzettel. A kép a maga közvetlenségében adja a valóságot. A falusi életet abban a pillanatban mutatja be, amikor a munka javában folyik. Művészi értéke csekélyebb. Úgy látszik, hogy nem fejezte be egészen, mert részben elnagyolt, ami Jankó művein sohasem szokott előfordulni.

Művészi pályájának utolsó kimagasló állomása és diadala az 1888-as „Népdal születése"-nek megfestése. Ezt a tárgyat először 1860-ban dolgozta fel, a Pesti Műegylet vette meg és sorsolta ki 1861-ben. Holléte ismeretlen. Egy későbbi, valószínűleg a hetvenes évek végéről való változat az, amely ma Kolozsvárt, Scheitz Vilmos tulajdonában van.[23] Folyóparti jelenet tárul elénk. Jellegzetes tiszaparti tájkép. A folyó kanyarulata, mint a többi változatokon is, a kép balsarkából indul ki és kisebb szigetet alkot. Az alakok a jobboldali előtérben vannak elhelyezve. Itt még csak három alakkal találkozunk, egy sötétszoknyás, fehéringes álló női, egy ülő, pirosszoknyás, szintén feltűrt ujjú női és egy hasonfekvő, tilinkózó férfialakkal. Látható még egy bóbiskoló csacsi és néhány földön heverésző birka. A két nő a férfi felé fordul és úgy látszik, hogy nagy figyelemmel hallgatják tilinkózását. Tehát ugyanaz a téma, mint a többi változatnál, csakhogy itt még a tájképi elem nagyobb helyet foglal el, mint a figurális rész. Később az arány megváltozik. Mint már a képleírás mutatja, Jankóra vall a téma és a feldolgozás. Ezt azért kell megállapítani, minthogy a kép, bár

[23] Dr. Scheitz Vilmos szíves levébeli közlése alapján.

szignálva van, eredetiségében kételkednünk kell. Ugyanis a Kolozsvárra került képeknél nagy óvatosságra van szükségünk, mivel azok szignálását néha Jankó Kolozsvárra került leánya végezte, amint ő maga is bevallotta.[25] Feltűnő, hogy a kép balsarkában levő Jankó név gyöngyház fehér színű festékkel van festve, ami Jankónál eddig nem fordult elő. A szignálás egyébként valódinak látszik, de ha nem is valódi, a kép eredetiségét három körülmény bizonyítja: a Jankóra jellemző tájképi részlet, az alakok csoportosítása és végül az a körülmény, hogy a kép mostani tulajdonosa, Scheitz Vilmos, a mester özvegyétől vette, akinél egy évtizedig feküdt egy szekrény alján. Megrongált állapotban van és restaurálásra szorul. Művészi értéke a tájkép és a jelenet egyszerű megragadásában van, bár sokat ront a háttér üressége. Még egy érdekes dolgot említhetünk fel. A festmény nappali világításnál teljesen hatásatlan és színtelen. Villanyfénynél csodálatos változás történik: az alakok plasztikusak lesznek, a színek előtünnek és mindaz, ami nappali megvilágításnál kivehetetlen, villanyfénynél érthetővé válik. Ennek okát természetesen abban a körülményben kereshetjük, hogy csak éjjel volt a festésre ideje és az egész képet műterem világításnál festette meg. Lehetséges, hogy ez volt az ok, amiért a kép sokáig a szekrény alján hevert és hogy maga Jankó nem szignálta. A szineknek ez a furcsa tulajdonsága még jobban bizonyít az eredetiség mellett.

Ezt a változatot követi az 1883-ból való „Nóta születése", amely most Varró Indár tulajdonában van. Ennek vázlatául tekinthető a Szépművészeti Múzeumban levő Furulyás-kép. Ezen az alakok száma már meglehetősen megnövekedett és már csaknem ugyanabban a csoportosításban szerepel, mint az 1883-ból való képen. A kis vázlat különösen színek szempontjából érdekes. Ugyanis ezen látható Jankó jellegzetes technikája, amelyet Rahl iskolájában sajátított el — a barna piros szinekre való ráfestés. A vázlat ebben a stádiumában maradt meg és ez fő értéke. Ennek a vázlatnak a kidolgozása a Varró Indár tulajdonában levő kép, amely némi kisebb eltéréssel majdnem ugyanazt adja, mint a végső megoldás. Épen ezért nem is foglalkozunk vele. A képnek a „Népdal születésé"-vel szemben érdeme, hogy messzenyúló hátteret ad és így levegősebb. Szinei viszont sokkal fénytelenebbek, erőtlenebbek. Az egész kissé sötétnek tűnik fel. Mindezeket a változatokat túlszárnyal-

ja végső kidolgozás és egyúttal Jankó utolsó nagyobb munkája, mely 1888-ból való.

A kép háttere egy vén fűzfa, amelynek árnyékában juhászlegény tilinkózik, míg a falu népe áhítattal hallgatja. Látszik rajta, hogy több változat leszűrése és ezért kissé színpadiasabb, nincs meg benne az előző változatok frissesége. Az első mélyrehatóbb változás a tájképi háttér elejtése. Míg az 1883-as változaton tájképi rész és figurális rész egyensúlyban volt, itt a tájképi elem másodrangú lett. A kompozíció ezáltal nyert, mert zártabb, tömörebb lett, de kissé kulisszaszerű is. Ez a leszűrtség figurális kompozíción is érzik. Az alakok száma változatlan és nagyjából az alakok elrendezése is. Csak az előbbi kompozíció fiatal lány alakját most egy öreg pásztorral helyettesíti. Ennek nem annyira kompozicionális, mint inkább tartalmi jelentősége van. Így a falu népének valamennyi korosztálya képviselve van. Az alakok elrendezését a következő módon változtatja meg: a fő alakot a tilinkózó ifjút jobb oldalról a balra teszi át és mögéje helyezi az öreg pásztort, akinek kompozicionális szerepe az, hogy a gyermeket tartó anya pendantját alkotja. A középtérben meghagyja az egymást átkaroló női alakokat. Az egész kompozíció zárt, gulaszerű felépítést mutat, Rahl dekorációs felfogását tünteti fel népies tárgyra alkalmazva. Az idealizált alakok, ünnepies hangulat, lágy, egymásba omló vonalak mind a bécsi iskola tanulmányait vetítik vissza. De nemcsak külsőleg köti az alakokat, hanem belsőleg is. Valamennyi arc, mozdulat ugyanazon érzelem hatását tükrözteti vissza. Ebből a szempontból is Jankó egyik legharmónikusabb képe. A képnek a megfestése is jóval túlszárnyalja az eddigi munkáit. Mintha utolsó erejét szedte volna össze. Színei erőteljesek anélkül, hogy bántóak lennének. Tűz, élet van a szinekben, amelyek harmónikusan segítik elő azt az ihletett hangulatot, amelyet az egész kép áraszt. Technikájában ugyanaz az aprólékosság, gondosság mutatkozik, mint eddigi képein. A „Népdal születése" Jankó utolsó és legteljesebb megnyilatkozása volt. Ezután már a hanyatlás évei következnek. A betegség, majd fiának halála, családjának sorsa annyira letörte, hogy ezután nem is vett többé ecsetet kezébe.

Ha festői pályáján végigtekintünk, az első, ami feltünik, hogy aránylag keveset festett. Festői munkássága epizódszerűnek tűnik fel a rajzolás mellett. Hogy mégis részletesen foglalkoztunk vele, annak két oka van. Egyrészt maga Jankó festői munkásságát tekintette komoly hivatá-

sának, másrészt mert festészete jellegzetesen mutatja be a XIX. század közepének festői törekvéseit, erényeivel és hibáival együtt. Témaköre, amelyre tehetsége is predesztinálta, a népies genre. Jóformán kizárólag ezt művelte, eltekintve két történeti festményétől s néhány pesti életképtől. A népies életkép felfogásában is tipikusan a századközépi. Az ihletet irodalmi témákban kereste és festészetének nemcsak témát adott, de meghatározta a szellemet is. Ez pedig a romanticizmus formalátása. Ennek a romantikus, irodalmiságtól fűtött iránynak termékei a „Búsuló betyár", „Népdal", „Rege", „Lakodalmi dráma", amelyek művészi értékük mellett tipikusan a kort is képviselik. Ezek azonban nem egészen fejezik ki az ő lelkiségét. A „Csokonai", „Lókupec", „Csárdás", „Birkanyírás" reálizmusa volt lelkének másik komponense, amely az ideálisztikus iránnyal párhuzamosan élt. Művészetének ez a kettőssége egész pályáján végigvezethető. Sajnos, nem volt ideje arra, hogy a két irány eredményét önmagában leszűrje. Mégis az az egészséges megfigyelésen alapuló reálizmus, melyet hozzáadott a kor formalátásához, jelentékenyen hozzásegítette a magyar genre-festészetet ahhoz, hogy megszabadulhasson a bécsi idegen hatástól és magyarrá válhassék.

III.

Jankó János nem vitt vezető szerepet korának festészetében. Pályájának tragikuma éppen abban áll, hogy a mindennapi élet kényszerítő hatása alatt egy időre felhagyott a festészettel és amikor ismét kezébe vehette az ecsetet, késő volt. A fiatalok megelőzték, elhagyták.

Ezzel szemben a humoros rajz, a karikatura területén úttörő érdemei vannak, szerves fejlődést indított meg és támasztott alá 35 évig tartó szakadatlan tevékenységgel. Valóságos iskolát alapított, mely szellemben teljesen magyar és művészileg is becses. Jankó érdeme, hogy a magyar karrikatura megszülethetett, hogy ez a minden ízében magyaros, idegen hatástól mentes irány jöhetett létre. Ez Jankó munkásságának jelentősége. De ez a rajzművészet nemcsak művészi szempontból értékes. Ha valaki a XIX. sz. második felének szellemi életét a maga teljességében ismerni akarja, különös tekintettel a közhangulat változásaira, hasznos forrásul szolgálnak a kor különböző irányú élclapjai, amelyeknek rajzai szinte hossz- és keresztmetszetben adják a közhangulat, közfelfogás változásait. Minthogy ezek

a rajzok az események által kiváltott reflexek, azokat mindig bizonyos fokú torzításban mutatják be, így a művelődéstörténész számára kézzelfogható bizonyságokat szolgálnak, Jankó majdnem 40 évig tartó rajzoló munkássága alatt valóságos rajzoló journalista volt. Rajzaiban négy évtized eseménye éled újra, a közélet, a politika alakjaival. Híven tükrözik vissza négy évtized változását és ebben rejlik rajzainak történeti jelentősége.

Fellépte előtt magyar karikatura-művészetről nem beszélhetünk. Valószínű, hogy voltak ilyféle rajzok, mert minden népnek lelkiségében mélyen benne gyökerezik a torzításra való hajlam, de sokszorosításra nem kerültek. Magyar élclap megalapításának gondolata 1803-ból való, ekkor indíta meg Hartleben Adolf a tudós Palóc[24] című, rövid életű folyóiratát, mely erős német hatást mutat. Utána hosszú szünet következik. A reformkorszak építő hevülete nem kedvezett az élclap-alapítás gondolatának. 1846-ból több adat van, mely szerint másodszor próbálkoztak volna meg élclap alapítással. A bajai származású Beck Vilmos lett volna a lap megindítója, címe pedig „Der Zeitgeist". Állítólag maga Beck rajzolta volna a lapot. Minthogy egyetlen példány sem maradt fenn, valószínű, hogy a lap megindtíása csak terv maradt. Beck 1849-ben Bécsbe ment, ahol a bécsi Charivarinak dolgozott. Így egész munkássága Bécshez fűzi, a magyar karikatura kialakulására és fejlődésére semmi hatással nem volt.[25] A legforrongóbb időben, 1848. közepén, indul meg egy komoly vállalkozás. Lauka Gusztáv a Charivári című élclapot indítja meg, amely azért érdekes, mert közvetlenül a francia mintákhoz kapcsolódik. Lauka komoly célkitűzéssel indult, előszavában kijelentette, hogy lapját a tiszta humor szolgálatába akarja állítani.[26] Ugyancsak az előszóban a lap rajzolójára, Szerelmei Miklósra vonatkozólag is ad felvilágosítást, Szerelmei valóban Franciaországban tanulta meg a fametszés és kőrajz technikáját, de nem elég jól rajzolt. Politikai rajzai tele vannak elrajzolásokkal, humorról egyáltalán nem beszélhetünk ezekkel a rajzokkal kapcsolatban. A lap, hasonlóan ötven év előtti elődéhez, rövid ideig állt fenn, ami

[24] Szana: Jankó János. Bpest. 1897.

[25] Nagy Zoltán: A magyar litográfia története a XIX. században. Bpest, 1934.

[26] Lauka Gusztáv: Charivari. 1848. jun. 1. sz.

művészi szempontból nem veszteség, mert a rajzok semmiféle művészi kvalitást nem mutatnak fel. Kulturtörténeti szempontból annyiban érdekes, hogy tudatossá válik már íróink körében az élclapirodalom szükségessége. A szabadságharc bukása és az azt követő depresszió nem volt kedvező talaj élclapalapításra. A Bach-korszak elnyomó tendenciája azonban csakhamar kiváltotta a nemzetből a gúny és néma ellenkezés álláspontját és ekkor a kor kitermeli önmagából az első élclapot, Jókai Mór Nagytükrét 1858-ban, amelynek sikerét és népszerűségét Jókai személye előre biztosította. A lap rövid pár hónap alatt rendkívüli népszerűségre tett szert, úgy hogy Jókai kénytelen volt kitágítani a vállalat keretét és így született meg 1858. augusztus 21-én az Üstökös. Ettől kezdve a magyar élclap a legszorosabb kapcsolatban van Jankó János nevével. Az Üstökös nagy népszerűsége és sikere csakhamar újabb vállalatok megalapítására vezetett. Így 1860-ban Tóth Kálmán a Bolond Miskát alapította, 1868-ban megalakult a Borsszem Jankó, 1875-ben a Bolond Istók, 1886-ban Urambátyám. Mindezeknek a lapoknak úgyszólván létfeltétele volt Jankó János, akinek humoros rajzai már előre biztosították a sikert.

A korabeli kritika, majd Szana Tamás 70.000-re becsüli rajzainak számát. Ezt a hozzávetőleges számot ellenőrizni teljesen lehetetlen, helyette Jankó sokoldalú tevékenységét vázoljuk. 1858-tól 1882-ig illusztrálta Jókai lapját, az Üstököst. 1860-ban Tóth Kálmán kötötte le állandó munkatársnak a Bolond Miskához. Ugyanekkor a magyar Kakas Márton nyomán alakult bécsi Kikeriki is erősen ambicionálta Jankó munkásságát, jóval nagyobb honorárriummal. A Bolond Miska 1875-ben megszünt és helyét a Bolond Istók foglalja el, amelynek szintén Jankó a „keresztapja". Közben 1868-ban megalakul a Borsszem Jankó, Ágai Adolf lapja, amelynek rajzolója kezdetben éppen Jankó nagy elfoglaltsága miatt Klics Károly volt, de már a következő évben Jankó veszi át a lapot. Bartók és Mikszáth Kálmán lapja az 1886-ban megalakult Uram-bátyám is sokszor veszi igénybe tollát. Ezeken az élclapokon kívül 1862-től állandó munkatársa volt a Vasárnapi Ujságnak, a 70-es években dolgozott Ágai Magyarország és Nagyvilág című lapjában, továbbá a Haza és Külföld és a Divat című lapokba. Az élclapok ezenkívül még minden évben naptárakat, albumokat adtak ki, amelyeket szintén Jankó rajzolt. Hozzá kell vennünk még könyvillusztrációit is. Ehhez a

páratlan munkássághoz rendkívüli szorgalom, pontos időbeosztás és kitartás kellett, amelyek mind megvoltak benne. A kiadók kedvence volt, mert mindig pontosan szállította a megrendelést. A hét első része szakadatlan munkában telt el. Sokszor még éjjel is dolgozott, hogy a kitűzött időre elküldhesse a rajzokat. A kiadók egymásnak adták át a kilincset és néha az is megtörtént, hogy rivális szerkesztők találkoztak műtermében.[27] Valóságos egyeduralkodó volt a humoros rajz terén és nem utolsó érdeme, hogy a magyar élclapirodalomnak ilyen népszerűséget szerzett. 70.000 rajza művészi szempontból is értékes. Ezek a rajzok alapozzák meg az igazi magyar karikaturát és adják meg a lehetőségét annak, hogy az tiszta magyar szellemben fejlődjék. Nincs még egy rajzoló művészünk, aki a magyar néppel, a magyar középosztállyal annyit foglalkozott volna, mint Jankó János. Amint Daumier a francia polgárságot teszi művészete centrumává, úgy Jankó a magyar nép és polgárság rajzolója. Erre nem csupán születése, hajlama predesztinálták, hanem még korának szellemi iránya is támogatta. Amit a politika és az irodalom végzett a nép érdekében, ugyanazt valósította meg Jankó János rajzművészetében. A magyar nép, a magyar faj lelkének tükrét adja humoros rajzaiban, amelyekből teljesen hiányzik a romantikus pátosz, amely kora irodalmára és festészetére jellemző. Ennek oka, hogy Jankó művészi látása realisztikus. Rajzolt alakjai, jelenetei mind a valóságból nőttek ki. A fantasztikus, a valóságtól eltérő, vagy az abstrakt, amely kora egyik-másik kiváló rajzolójának, Doré Gusztávnak fő sajátsága, sohasem szerepel Jankó művészetében. Ami a valóságtól távol van, számára idegen. A valósághoz való szigorú kötöttség akadályozta meg őt abban, hogy szigorúan vett karikaturarajzoló legyen. Számára a rajz igazsága volt elsősorban fontos. Ezért nevezte kora őt a magyar Hogarthnak. De míg Hogarth realizmusa lenyúlik az utca zsargonjához, Jankó lehetőleg elkerüli mindazt, ami a tiszta humor rovására menne, mert elsősorban humoros rajzoló. Az ő területe nem a nyomor, a szegénység, a romboló heves szenvedélyek bemutatása, melyek erkölcsi süllyedéshez vezetnek s amelyek főként a szatirára és morálprédikációra adnak alkalmat. Természetében semmi sem volt a heves, kirobbanó szenvedélyekből, mindenütt csak azt látta meg, ami nevettetni

---

[27] Ágai Adolf: Magyarország és a Nagyvilág. 1878. 10. sz.

tud, anélkül, hogy a nevetés valakit megsértene. Soha egyetlen rajzával sem sértett meg senkit, sem egyéneket, sem társadalmi osztályt, sem felekezetet, sem nemzetet. Ez is szelíd természetének bizonyítéka. Rajzaival nem akart propagandát kelteni politikai és erkölcsi eszméi érdekében, mint azt Hogarth tette, aki valóságos szatirikus morálprédikátor volt. Sohasem a tanítás volt célja, hanem a mulattatás. Rajzait nem állította be művészeten kívüli célok elérésére, a moralizálás, vagy agitátorság távol állott tőle. Egyetlen célja csupán az volt, hogy mosolyt, derűt, vagy harsogó kacagást váltson ki a szemlélőből, sem keserűség, sem javítási szándék, sem elégedetlenség nem hangzik ki műveiből. Harmonikus egyéniségének, békés, szelíd természetének igazi hű tükre rajzművészete. Nem hatol az emberi lélek mélységeibe, mint Daumier teszi, ki felfedi az új párisi polgári osztály lelki szegénységét, köznapi gondolkozásmódját, hamis romantikáját és mohó pénzvágyát. Jankó számára a felszín is elég volt ahhoz, hogy nevetést varázsoljon. Humora egészséges, minden túlzástól mentes, jóízű magyar humor, amely nevetni tud a legegyszerűbb komikus helyzeten is. Reális, de sohasem vaskos, vagy durva, nincs meg benne a francia humor pikánssága, sem a német nehézkessége, humora az egészséges magyar népé. Ebben áll faji jelentősége.

Rengeteg rajza majdnem négy évtizedre terjedő munkásság eredménye. Ezek a rajzok kronologiai és műfaji szempontból különböző csoportokba sorozhatók. Kronologiai szempontból, az első periodus a heroikus korszak, amely 1858-tól 1867-ig tart. Ez inkább nemes intenciói, hazafias szelleme miatt értékes, mint művészi kvalitása miatt. A második korszak az arcképkarikatura és a pártpolitikai rajzok kora, mely 1867-től 1896-ig tart. Ez magában foglalja a stílusváltozás idejét és az érett korszakot. Műfaji szempontból a rajzok politikai, társadalmi és népies tárgyú rajzokra különülnek.

IV.

A Bach-korszak alatt heves, nyílt, vagy erőszakos fellépést már eleve lehetetlenné tett a cenzúra, amely nem tűrte meg a legkisebb célzást sem. Ez a cenzúra kiterjedt a nyomdatermékek minden fajára, a rajzokra, festményekre, zenedarabokra egyaránt. A szerkesztőket a legképtelenebb esetek miatt fogták perbe, vagy zárták el. Az ujságírók, költők, írók külföldi eseményekről írtak, amelyekben

allegorikus célzatát a cenzoron kívül mindenki megértette. Ez volt a magyar sajtó heroikus korszaka, amelybe Jankó rajzaival méltán kapcsolódott bele. Mivel magyar politikai élet nem volt, Jankó is külföldhöz fordult politikai tárgyért, amely a legveszélytelenebb terület volt a cenzúra szempontjából.

E korszaknak — mely 1867-ig tart III. Napoleon és Cavour voltak legfőbb alakjai. Sokszor szerepel az európai helyzet, amelyből az olvasók rejtett célzásokat olvastak ki a magyar viszonyokra. Az elnyomatás korának vezetőit lehetetlenség volt kifigurázni és így a karikatúra inkább intézmények, rendeletek ellen irányult. De még így is sokszor megtörtént, hogy a cenzúra lefoglalta a lapot vagy pedig nem engedte lenyomni a rajzot. Ilyenkor vagy üresen maradt a hely, vagy pedig elmésen fekete kerettel jelezték a rajz „elhúnytát", vagy verset közöltek helyén, abban a reményben, hogy talán azt nem foglalják le[28] Annál csodálatraméltóbb, hogy Jankó korai rajzai közül egyik legélesebb, amely a sajtószabadságot gúnyolta ki, megjelenhetett. „Szólásszabadság kényes körülmények között" a kép címe, amely az Üstökös 1861-i évfolyamában jelent meg. A sajtó és szólásszabadság képviselőit óriási ketrecbe zárva mutatja be, körüskörül hatalmas ágyúk bizonyítják, hogy nálunk valóban sajtó és szólásszabadság volt. A rajzok ezenkívül sokszor irányulnak a német kiszipolyozó politika ellen és igen sokszor gúnyolják a német faji tulajdonságokat. Éppen ezek a politikai viszonyok teremtik meg Jankónak e korbeli legnépszerűbb alakjait, Magyar és Bolond Miskát, a képviselő Tallérossy Zebulont, az élesnyelvű Kakas Márton kritikust és a pesti német polgárt, Kipfelhausert. Ezek közül Magyar Miska a magyar paraszt tipikus alakja, a Bolond vagy Német Miska voltak a legnépszerűbbek, amelyek szinte minden lapban szerepeltek. Jellemző tehetségének érdeme, hogy ez a két alak olyan népszerűvé vált. Ennek okát abban láthatjuk, hogy életet tudott adni alakjainak és ezek valóban a korból nőttek ki. Mindezek azt mutatják ,hogy Jankó 1858—67-i periodusa lényegében nem is politikai, hanem inkább általánosan nemzeti szellemű. Művészi szempontból, ha fejlődésének teljességét ismerni akarjuk, számon kell tartanunk már az első rajzait is. Ezek az Üstökös 1858-i évfolyamában jelentek meg, a legtöbb névtelenül,

[28] Bolond Miska. 1866.

mert e műveit nem tekintette igazi értéknek, másrészt a cenzúra szempontjából veszélyes volt a név kiírása.

Már ezekben a rajzokban is megtalálhatjuk későbbi stilusának csiráját. Az első, ami bennük feltünik, a kevés, többnyire két alak szerepeltetése. Ennek az az oka, hogy az alakon a legkisebb részletet is pontosan kidolgozta, ami egy több alakos rajznál nagyon sok időbe került volna. De nem csak ez a szempont magyarázza a két alakos rajzokat. Ágai nyilatkozatából,[29] aki jó barátja volt, tudjuk, hogy nem szerette a zsúfolt jeleneteket, mert ilyenkor nem tudott minden alakot kellően jellemezni. Pedig az alak jellemzésére helyezte a fősúlyt. Éppen ezért már első periodusában teljesen elhanyagolja a hátteret, vagy csak annyit ad, amennyi a jelenet megértéséhez szükséges, de ekkor is csak vázlatosan jelzi a hátteret. Alakjait legtöbbnyire semleges háttér elé helyezi, ez a felfogása a háttérről egész pályája alatt megmarad. Mindezt Jankó az alak érdekében teszi. Ezért olyan nagyméretűek rajzai. (Bolond Miskában negyed és nyolcadíves rajzok vannak két alakkal). Hogy mennyiben és hogy jellemzi alakjait ebben a korban, arra főképen a két Miska alakjának megfogalmazása nyújt felvilágosítást. Tekintve, hogy Magyar Miska alakja a magyar paraszt tipusa, mindent egyesít, ami tipikus és a magyar parasztra jellemző. Jellemzése nem emelkedik fel az egyéni jellemzéshez, megmarad a tipus nivóján. De ezt a tipust oly meggyőző erővel adja, hogy a közönség élő alak gyanánt fogta fel.

Míg Magyar Miska alakja a valóságban megfigyelt vonásokból tevődik össze, elválaszthatatlan társa, Német Miska, kevésbbé kapcsolódik a valósághoz. Ennek az alaknak megalkotásában tisztára a komikum eszközeivel él. (vékony lábszárak, rövid nadrág, hálósapka). Mindkét alak megteremtésében a kor is közre játszott. A két alak állította szembe a magyar és német karakter sajátságait, amely különösen megfelelt a kiegyezés előtti kor hangulatának. Alakjait az 1867 előtti periodusban, tehát nem a valóságból emeli ki, hanem ő maga teremti meg. Ezért humoros rajzai teljesen személytelenek. Jellemző erre a korszakra a két alakos, kontrasztos beállítás, azaz két jelenetben adja a kezdő és végső stádiumot. Másik jellemző eljárási módja a sorozatos beállítás, amelyeknél fokozatosan bonyolítja le az eseményt. Első rajzai művészi szempontból nem értékesek.

---

[29] Magyarország és a Nagyvilág. 1881. 21. szám.

Túlságosan közel állnak az illusztrációhoz, komikum alig van bennük. Az arc komikus hatása teljesen hiányzik, vagy ha szerepel, külsőségesen. Kifejezési módja még túlságosan kemény. A nevettetésre szánt rajzok inkább elrémítenek, mint mosolyra derítenek. A meglepődés és a düh kifejezése a leggyakoribb az arcokon, amit felhúzott szemöldökkel, vastag szájszéllel, kiálló fogakkal ad. De már ekkor bőven alkalmazza a külső eszközöket a komikum felkeltésére. Ezekben úgyszólván kimeríthetetlen. Rajzai teljesen vonalasak. Vékonyan meghúzott kontúrvonalak, sűrű, párhuzamos árnyékolások jellemzik korai stílusát. Rajzai élesek, mert a fekete és fehér mereven áll egymással szemben, az átmenet hiányzik. Ez a tíz évig tartó első korszak adta meg rendkívüli rutinját, mely a következő évtizedek rajzait jellemzi.

Az 1867. év politikai szempontból nagy változásokat idézett elő, amelyek szoros kapcsolatban vannak művészi fejlődésével. Megindult a politikai élet, megalakultak az egyes pártok. A kormánypárt csakhamar felismerte a friss lendületű, újdonság varázsával ható, 1868-ban megalakult Borsszem Jankó erejét és hamarosan megvásárolta. Az addigi lapokkal szemben megalakul az első pártpolitikai élclap, amely rövid idő alatt óriási népszerűségre tett szert. A pártpolitika következtében a többi élclapok is állást foglalnak a kormány ellen vagy mellett, ettől kezdve ez a küzdelem adja a legtöbb tárgyat az élclapoknak. Jankó művészetében is lényeges változás állt be. Áttért pártpolitikai rajzok készítésére. Ő maga nem volt szívvel-lélekkel politikus. A politikai eseményekkel szemben sohasem foglalt el merev álláspontot, ezek nem jelentettek számára különösebb emóciót.

Ezért van, hogy politikai karikaturájából mindvégig hiányzik az élményszerűség, amely természetesen a művészi kvalitás rovására megy. A heves szatira, az éles gúny nem az ő fegyverei. Itt is csak a nevettetés eszközeivel akar hatni, hiányzik az erő, amely a politikai rajzokat élteti, a meggyőződés, az elszántság, kíméletlenség ereje. Jankó politikai rajzaiból sohasem olvasható ki az ő egyéni meggyőződése. Egyszerre három lapnak dolgozik és három politikai felfogást illusztrál. Amint Porzsolt Kálmán jegyzi meg[20] róla, Jankó az egyik lapban azt rajzolja, amint

[20] Magyarország és a Nagyvilág. 1878. 49. szám.

Tisza leteperi az ellenzéket (Üstökös), a másikban az ellenzék Tiszát, (Bolond Istók), a harmadikban, amint leteperik egymást (Borsszem Jankó).

Másik nagy jelentőségű változás 1867 után Klics Károly hatása művészetére. Jankó korai rajzaiban nem tanult senkitől, éppen ezért érdekes, hogy most mikor már egyéni stílust, nevet vívott ki magának, tanult egy teljesen idegen rajzolótól. Klics Károly rövid ideig a Borsszem Jankó rajzolója volt. Egy prágai élclapnak, a Veseli Listynek munkatársa. Minthogy ebben az időben Jankó az újonnan alapított Borsszem Jankót szembetegsége miatt illusztrálni nem tudta, a lap sürgönyileg hívta Pestre Kliceset, aki annál is inkább jött, mert éppen az előbb említett élclappal kapcsolatban sajtóperbe fogták.[31] Klics rajzai csakhamar társadalmi eseményekké váltak. Elsősorban a pillanat embere volt, rendkívül szenvedélyes, minden tekintélytisztelettől mentes. Igy rajzai is inkább puszta odavetett ötletek, mint jól kidolgozott rajzok. Ez az ötletszerűség Klics rajzait frissekké, rendkívül mozgékonyakká tette. Ezzel szemben Jankó rajzai az alapos megfigyeléséi, gondos, körültekintő munkáé, ezért rajzai nyugodtabbak, hiányzik belőlük a benyomás frissesége. De természetük is különbözött. Klics fiatal és egyébként is agresszív természet volt. Hevessége, vérmérséklete egyaránt a karikatúrára predesztinálta. Nem érez senkivel, semmivel szemben kötöttséget, ezért karikaturái maróak, erősen szatirikusok. Jankó természete nem ilyen független. Nincs meg benne a felelőtlen bátorság, amely Klicset jellemzi és ezért politikai karikaturái sohasem lesznek igazi karikaturák, hanem csak humoros rajzok. De ha Klics felül is múlta ötletekben, szatirában Jankót, nem múlta felül rajztudásban. Klics ötletei megragadók, de ugyanannyit vesztenek értékükből az által, hogy rajztudása nem kielégítő. Az arc komikumának kiemelésében Klics messze maga mögött hagyja Jankót, de már a mozdulat, a csoportbeállítás terén Jankóé az elsőség. Klics egészen fiatal volt, amikor Pestre került, és így nem csodálható, hogy nem volt egyéni stílusa. A társadalmi karikaturában Bertahlt, Hadolt és Grevint követte, a magyar genreben Jankót, de tanulmányozta az akkor már európai hírű Doré Gusztávot is. Ez a fogékonyság változatosakká tette rajzait, de nem egyéniekké. Klics nem sokáig maradt

[31] Borsszem Jankó. 1870. 1. szám.

Pesten, Ludassy Bécsbe csábította. Távozása után Jankó stílusában valóságos stílforrongás áll elő. 1872-ben, Klics távozása után átvette a Borsszem Jankót. Ettől az időtől kezdve merészebbé vált felfogásban, élesebbé támadásban, teljesen a személyes politika szolgálatába állt. De nemcsak felfogása változott meg, hanem technikája is. Az eddigi kötött technikával felhagy, az alapos, minden részletre kiterjedő kidolgozástól eltér, vonalai gyorsabbakká, hajlékonyabbakká változtak. Megpróbálkozott más technikai megoldásokkal is, egyszóval felfrissül rajzművészete. Ez Klics hatása. Az első változás — mint említettük — 1867 után a tipusokról a portrait karikaturára való átsiklás. Első ilyen jellegű rajzai azonban még nagyon gyengék. Politikusok arcképeit közli, de ezek valóban arcképek és csak nagyon kevés közük van a karikaturához. Csak annyi, hogy torzítanak, de ennek a torzításnak semmi köze az ábrázolt jellemhez. Teljesen külsőségesek és az arányok egész egyszerű eltolásából állnak. Ezeken a művein meglátszik, hogy fénykép után készültek. Egyelőre (Nagy jobbjaink, Ustökös. 1870) művészileg teljesen értéktelenek. Érdekességük legfeljebb az, hogy rávilágítanak Jankó leggyengébb pontjára, arra, hogy nem volt érzéke az arc komikumához. Az arc számára nem árul semmit el a jellemből.

Karikaturái sohasem jellemkarikaturák, komikumuk a helyzetből adódik. Ezeket a helyzeteket Jankó bőségesen kihasználja. A leggyakoribb helyzetkomikum az ellentét, amelyre a jelenetet felépíti. Nagy fejet ad és aránytalanul kicsi törzset. De érdekes és jellemző reá, hogy a nagy fej nem jelenti egyúttal azt, hogy torzított is. A fejen belül megint megtartja a való méreteket. Másik gyakori módja, hogy ruhával kelti fel a komikus hatást. Exotikus, vagy középkori ruhát ad a modern politikusnak vagy női ruhába öltözteti a közélet híres alakjait. Ezeknél a portrait karikaturáknál, ahol a komikumot magának a rajznak kell szolgáltatnia, nem találunk igazi művészi szempontból kvalitásos rajzokat. Jankóból teljesen hiányzott az a szatirikus hajlam, amely rögtön megláttatja az egyes emberek jellembeli hibáit és ezt megsokszorozva a közönség elé tárja, vagy azért, hogy valakit megsemmisítsen, vagy pedig önmagáért a gúnyért. Amint Ágai írja,[32] Jankót egyenesen nógatni kellett, hogy valakinek nagyobb orrot, vagy fület

[32] Ágai Adolf: Magyarország és a Nagyvilág. 1878. 10. sz.

rajzoljon s ha ismerőséről volt szó, egyenesen bocsánatot kért, ha kénytelen volt karikirozni.

Humorának leggazdagabb forrása a helyzethumor, amelyet olyan nagy bőséggel használt fel már első rajzaiban is, hogy neve külföldön is ismertté lesz. A helyzethumor számára pedig a legtöbb lehetőség a csoportos kompozíció terén van s ha az arcképkarikatura terén nem volt elsőrendű, többfigurás karikaturái legtöbbször jól sikerültek. Az érett rajzainak fokára csak hosszú studiumokon keresztül jutott el. Érdekes végigkísérni ezt a fejlődést, amely a nyolcvanas—kilencvenes évek rajzainak kvalitásához vezet. Az 1867. előtti években a két alakos rajzokat szerette legjobban, mert így gondosan kidolgozhatta a legapróbb részletet is. Itt a főhangsúlyt a jellemzésre helyezte. Ezzel szemben csoportkarikatura egészen egészen másféle problémák elé állította. Itt az alakok elhelyezése, a főalak kiemelése, a jelenet mozgalmassága s a mindezeknek lényegét adó humor érzékeltetése voltak a problémák. Jankó ezekkel egyenkint birkózott meg s jutott el a minden tekintetben egyensúlyt tartó csoportkarikaturához. 1860-ból való „Európai társaskocsi" c. karikaturáján az alakok elhelyezése zsúfolt, nem világos. Túl sok az, ami a nevetéskeltésre van szánva és mégis kevés. De nemcsak az a hibája a korai rajzoknak, hogy nincs meg bennük az egyes elemek kellő mértéke, hanem az is, hogy túlságosan ragaszkodnak a szöveghez és így közelednek az illusztrációhoz. Nehezen szabadult meg a szöveg hű követésétől. A több alakos rajzok szempontjából az első korszak nem jön számításba. Ebben a periodusban a több alakos rajzok sokkal több hibát mutatnak fel, mint értéket. Túlságosan nagyok az alakok, túlságosan sok a tér és így a rajzok kemények és üresek lesznek. Később a csoportkarikaturában nagy változás áll be. Ez részint a meginduló politikai élet által nyújtott anyag, részint Klics hatásával magyarázható. A hetvenes évek csoportkarikaturái művészi szempontból fokozatos fejlődést mutatnak. Ezekben nyilvánul meg Jankó hihetetlen gazdagságú helyzetkomikuma, amely szinte kimeríthetetlennek látszik.

Minthogy nem volt vérbeli politikus, rajzai egyéni tendenciától mentesek, csupán egy-egy párt felfogását képviselik. Jankó egyéni felfogását tekintve ezek a rajzok nem sokat jelentenek. Ismernünk kell Jankó rajzolási módját.

Erre vonatkozólag vannak adataink. Ágai leírja,[33] hogy Jankó műtermében a szerkesztők egymásután jöttek és vázolták nagy vonásokban a napi politikai helyzetet. Jankó már az elbeszélés alatt vázlatot készített. Ki milyen elevenen tudott előadni, annál jobb rajzot kapott. Ebből tehát azt látjuk, hogy Jankónak hamarosan kialakult lelkében a kép, amelyen aztán nem sokat változtatott. Hogy reagált Jankó ezekre az elbeszélésekre, erre vonatkozóan a rajzok adnak felvilágosítást. Ezekből azt következtetjük, hogy az elmondott politikai helyzet és a napi élet, a történelem, a Biblia, vagy más közismert helyzet között hasonlóságot keresett és erre a hasonlóságra építette fel a komikus helyzetet. Innen van az, hogy rajzainak legnagyobb része travesztált jelenet.

Humorra fogékony tehetsége azonnal megtalálja a kapcsolatot, amely az egyes politikai helyzet és egy más adott helyzet között fennáll. Ez magyarázza, hogy rajzai között igen sok van, amely egy-egy bibliai jelenetet (Szent három királyok, 1893. január 8. 5. l. Borszem Jankó) ad, vagy olyan, amely ókori vagy újkori történelemből merít (Achilles, Partoklos, B. J. 1872. ápr. 21.) vagy valamilyen színpadi jelenetet travesztál. (Ophélia, menj a kolostorba, B. J. 1893. ápr. 2. 4. lap), de nem zárkózik el az irodalom nyújtotta motívumoktól sem. (Szélmalom harc, B. J. 1870. dec. 542. lap), (Elmés nemes, 1890. ápr. 13. B. J.). Ez helyzetkomikumának egyik kimeríthetetlen forrása. Az ellentétet még jobban kiemeli az által, hogy egy-egy komikus vonással utal arra az óriási különbségre, amely a két helyzet között van. De nemcsak ezt az eszközt használja fel a komikum felkeltésére. Sokszor magából a tárgyból meríti, így, amidőn az elbeszélés egy szavát megragadja és rajzra fordítja le. Itt van pl. 1870-ből az Indítvány temetés, (B. J. 1870. nov. 6. 478 479. lap). A kép egy elvetett indítvány történetét mutatja be. Koporsóba rakja a kimúlt indítványt s hosszú temetési menetben ábrázolja benyújtóit. De ez nem elég neki. A komikumot egy sovány kutyával, Jókaival, mint a füstölőt himbáló ministránssal fokozza. Gyakran használt komikus fogása, hogy a politikusokat női ruhába öltözteti és mint ilyeneket szerepelteti, példa reá: Nehéz választás (J. 1880. aug. 8.), ahol a pártpolitikusok eladó lányokként jelennek meg és Apponyi mint kérő. Másutt a foglalkozás jelei szerepelnek. Hermann Ottó

[33] Ágai Adolf: Magyarország és a Nagyvilág. 1878. 49. sz

bevonulása a képviselőházba c. rajzán (B. J. 1897. nov. 2. 7. lap), hatalmas pók viszi hátán a tudóst, ki egyik kezében cilinderét, másik kezében mandátumát lobogtatja. Jobbról Pulszky látható, jellegzetes nagy orrával.

Mindezek a felhozott esetek azt mutatják, hogy komikuma a helyzetekben rejlik. Miután a kép már rég kialakult lelkében, felvázolta az alakot.

Rajzolói készsége annyira tökéletesedett, hogy biztonsággal vetette papírra a legkitekertebb mozdulatokat is. A több alakos rajzokban középre helyezi a főalakot, rendesen megnagyítva s e köré rajzolja a többieket, természetesen kicsinyítve. Később fokozatosan felszabadul ettől az egyszerű beállítástól, a főalak elhelyezése változatosabb lesz; néha kitolja egészen a kép szélére, ahogy a kifejezésre kerülő ötlet megkívánja. De nemcsak magának a főalaknak elhelyezésében látható fejlődés. A csoportrajz mozgalmasabb, élénkségben rendkívül sokat nyer a kifejezések és a mozdulatok változatossága által. Az arcok már nem fényképszerűek, hanem élnek, épp úgy, mint a törzs és a végtagok is. Most sem karikatúrák, hanem humoros rajzok, amelyen az arc mosolyog, nevet, vagy kellemetlenül meglepődik, de már nem egy sablón szerint, hanem amint az egyén jelleme megkívánja.

A mozdulat az, amelyet megfigyel és komikussá tesz. Alakjai éppen a mozdulataik által lesznek élőkké és jellemzőkké. Politikai karikaturájában ellesi az egyén jellemző mozdulatait és ennek a komikus mozdulatnak kiindulási pontja mindig igaz. Innen van karikatúrájának meggyőző igazsága. Ebben a korszakban sem ad hátteret rajzainak, vagy azt csak vázlatosan jelzi. Rajzai ekkor is megmaradnak vonalasaknak, ezek a vonalak azonban változatosak, a könnyed, tiszta konturvonalaktól egészen a sulyos fekete kontúrokig mindent felhasznál. De nemcsak a kontúrban, hanem az árnyékolásban is kimutatható ez a változás. A kötött, nehézkes, párhuzamos vonalakból álló árnyékolást egy hajlékonyabb, kevésbbé kötött árnyékolás váltja fel. Vonalvezetése változatosabb, a párhuzamos vonalakkal ellentétben a keresztvonalaknak minden fajtáját használja. Sőt a kocka és az apró pontozás is szerepel. A színezés, amelyet Klics hatására alkalmazott, nem játszik jelentősebb szerepet, egyáltalán nem fenyegette Jankót egy festői stilussal, hiszen festményeiben is gyakran a rajzos kezelés fordul elő. A nyolcvanas években kezdődik érett korszaka.

Az idők is kedveztek a politikai karikatura fellendülésének. A századvég erős politikai küzdelmek kora volt. A liberális párt éles ellentétben állott szellemben, törekvéseiben az akkor megalakult keresztény szociálista párttal, melynek megalapítója Zichy Nándor gróf volt, egyik vezéralakja pedig Apponyi Albert gróf.

A Borsszem Jankó, amely mellett jelentőségben, népszerűségben a többi élclapok mind lemaradtak, a kormánypárt lapja volt és mint ilyen, erősen liberális szellemű. A rajzok legtöbbször a jobbpártot támadják és annál is inkább sikerültek, mivel egyéni meggyőződését is belevitte. A legtöbbször szereplő alak természetesen Apponyi, akinek jellegzetes arca és alakja kiválóan alkalmas volt a karikaturára. Egész sorozatot állíthatunk össze az Apponyi karikaturákból, amelyek végigkísérik a nagy államférfi politikai szereplését. Ezek közül csak néhányat fogunk említeni, bár majd mindegyik, ha nem is teljes egészében, részleteiben mutat fel kitünő ötleteket, vagy megfigyeléseket.

„A megfejtett csoda", mely Apponyi gyorsaságát teszi nevetségessé. Ez a rajz rendkívül jellemző arra nézve, hogy Jankó hogyan választja ki mondanivalóját. Csak éppen annyit ad, amennyi a megértéshez feltétlenül szükséges. Egy térképet látunk, amelyen két pontnak tünteti fel Sopront és Temesvárt. Apponyi egyik lába Sopronban, a másik Temesváron van. A mozdulat már egymagában komikus, amelyet apró részletekkel még növel. Máskor Apponyit középkori lovagként vagy trubadurként szerepelteti. Ilyen trubadur jelenet 1890-ből (B. J.) a „Hagyjátok el hamis az énekléstek" című. Már az alaknak az arányai nevetésre ingerelnek, hozzájárulnak még egyes részletek, mint a gitár, az erősen nagyított, csontos kezek és lábak, az óriásira kinyitott száj és mellette ellentétet alkotó párttagok kórusa.

Utolsó éveiben fantáziája, ötletessége, teremtő ereje a legjobbat adja. Csak két rajzát említjük meg ennek illusztrálására. Halála előtti évéből való „A zarándok út" (B. J. 1893. jún. 25.), amely Jankó klasszikus rajzai közül való. Apponyit rajzolta le, midőn 1893-ban elzarándokolt Torinoba Kossuth sírjához. Menetközben ábrázolja s hogy a cél hova vezet, azt az út végén lévő jelző tábla mutatja. A távolban Torino látszik és mivel ez tornyairól kapta nevét, sok toronnyal jelzi a város fogalmát. Magát Apponyit hosszú lépésben mutatja be, elegánsan, cilinderrel, pettyes

nyakkendő csokorral és magasra emelt sétapálcával. Ezzel különös ellentétben van a zarándoksarú. Apponyi magas alakjával szemben éles ellentétet ad az Apponyi mögött haladó kövér társa, akinek a vékony sétapálcával ellentétben Jankó vastag furkós botot ad a kezébe, amelyre kulacs van akasztva. Az utóbbi a melegtől szenvedve óriási izzadságcseppeket hullat az út porába. A rajzok ötletességük mellett mindinkább mozgalmasabak lesznek. Most már nem az első korszak elbeszélő stílusában adja elő az eseményeket. Az elbeszélő stílust rendkívül mozgalmas, drámai előadásmód váltja fel. Kitünő példa az 1893-ban (B. J. dec. 3.) készült „Oppozíció" című rajz, amelyen a kitörő haragot ábrázolja. Mozgalmas csoport közepén áll Apponyi, kezeit a magasba emelve, míg a jóval kisebb pártbeliek változatos mozdulatokban helyezkednek el körülötte. A rajz gazdag az arckifejezésekben, alakjai mozgalmasak. Ugyanilyen ötletes és mozgalmas a „Riadó" rajza (B. J. 1893. dec. 3.). Ugyancsak Apponyi szerepel a rajz főalakjaként, amidőn szavazásra hívja a külföldön tartózkodó mágnásokat. Előtérben Apponyi áll a szavazó urna mellett és nagy vehemenciával hívja a fiatal grófokat, bárókat. Háttérben a nagy európai metropolisok, sematikusan rajzolva, ahonnan lóháton, vasuton, elefánton sietve jönnek a mágnások a hívó szóra.

Apponyi mellett természetesen a századvégi politikai élet valamennyi szereplője megjelenik Jankó karikatúráin. Szilágyi Dezső, Wekerle Sándor vagy Pulszky Ferenc. De ki tudná mindazokat a rajzokat felsorolni, amelyeken a közélet embereit oly sokszor tette nevetségessé. Elég végiglapozni egy-egy évfolyam Borsszem Jankót, különösen az utolsó évekből, hogy meggyőződjünk arról, hogy Jankó tehetségét nem merítette ki a négy évtizedre terjedő munkásság, sőt ötletességben, rajztudásban, technikában művészete folytonos emelkedést mutat.

Ez az utolsó évtized fejlesztette ki azt a stílust, amelyet általában a nagy közönség Jankó stílusának ismer és amelyre fokozatos fejlődés útján jutott. A régebbi művek kissé kemény és merev vonalai, melyek részben a favésési technika rovására irandók, a hetvenes években helyet adnak egy ideges, meg-meg szakadó vonalas stílusnak. A stílusforrongásnak ebből a korszakából egy lassan leszűrődő új stílus vezet ki, amely mintegy összeegyeztetni látszik a két korszak eredményeit. Stilusa kezdettől fogva kizárolag vonalas jellegű. A vonal játssza mindig a főszerepet, amely

mellett a fény és árnyékhatások másodrangúak. Mindig vékony tollal razolt, s az árnyékolásokat is mindig a vonallal készítette. A vonal eleinte merev, utolsó korszakában azonban már tökéletesen alkalmazkodik a formákhoz és azt plasztikussá teszi. Az események megrajzolásában eleinte elbeszélő, a nyolcvanas évektől kezdve mindinkább drámaivá vált. A mozgalmasság, amely a hatvanas években még teljesen hiányzik, vagy pedig nem természetes, most rajzainak uralkodó eleme lesz. Arc, kéz, alak a legellentétesebb mozdulatokat végzi, amelyek tökéletesen kifejezik egy helyzet, esemény, vagy érzelem komikumát. Kifejezési skálája kibővült, meggazdagodott és elmélyült. Emberismerete, amely eleinte csak az emberek helyzetében lévő komikumot aknázta ki, utolsó periodusában befelé fordul. Most már nemcsak a mozdulatot, hanem az arcot is úgy tekintette, mint belső kifejezési eszközt. Humora szubjektívebb és szatirára hajlóbb lett. Különösen a kilencvenes évektől kezdve, amikor fia halála, saját betegsége, családjának bizonytalan jövője mélyen elkeserítette. Ekkor már kevésbbé nézte az emberek érzékenységét és jobban kiemeli emberek, pártok, intézmények hibáit. Az a derűs optimizmus, amely korábbi rajzaiból áradt, eltünt a csapások, csalódások következtében. Az élettől már semmit sem váró ember arca néz ránk ezekből a rajzokból.

Stílusát önmaga alakította ki. Teljesen eredeti és egyéni stílus ez, mert az idegen hatásokat beleolvasztotta a maga egyéni stílusába.

Iskolát alakított ki, amely átnyúlik a XX. századba.

V.

A művészet elválaszthatatlan a kor sajátos érdekeitől. Ezekben gyökerezik és ezekben tükröződik vissza. Még szorosabb ez a kapcsolat a karikaturánál, amely mindig a való élet legaktuálisabb eseményeiből indul ki és azzal alkot szoros egységet. A karikatura a politikai, a társadalmi élet minden változását nyomon kiséri és éppen ezért művészi értékén kívül kultúrtörténeti értéke is van.

A társadalmi karikatura kialakulása főképpen két tényezőtől függ. Elsősorban, hogy legyen igazi társadalmi élet, másodsorban hívatott művész, aki ezt a nyers anyagot formába öntse. Ezt a szerencsés találkozást mutatja az angol karikatura már a XVIII. században. Kronológiai sor-

rendben utána Franciaország következik, majd Németország és Ausztria. A magyar társadalmi karikatura csak néhány évtized késéssel áll a német és osztrák karikatura mögött. Nálunk társadalmi karikatura csak a kiegyezés után születhetett meg. Az elnyomatás évei rányomták bélyegüket a szabadságharc előtt már bontakozó társadalmi életre és szinte megbénították azt. A cenzúra szigorú működése minden irányú mozgalmat elfojtott, mindenben politikai célzatot keresve. Igazi társadalmi élet pedig szabad mozgás és véleménynyilvánítás nélkül nem lehet.

A magyar társadalmi karikatura megszületése is Jankó nevével van kapcsolatban. 1867-ig a városi élet, a közélet alakjai, a divat furcsaságai nem igen kapnak helyet rajzai közt. Akkor sokkal fontosabb és nagyobb horizontú problémák foglalkoztatták a magyar közönséget, úgy hogy ilyen irányú rajza ebből az időből csak igen kevés van. Egy-egy művészi esemény mégis nagyobb hatást vált ki. Mindjárt itt említhetjük Reményi, Liszt hazalátogatását. 1860-ból (Bolond Miska 1860.) van egy rajzunk, amely Reményi hatását mutatja be. A rajz kissé zsúfolt, de erősen komikus hatású, itt-ott egy kis nyerseséggel, ami Jankónál ritkán fordul elő. Öt évvel később Liszt alakjában rajzolja meg a 70-es évek egyik legjobb karikaturája. (Emlék a zenede jubileumi hangversenyéről.) (Üstökös. 1865. 284. l.). A rajz rendkívül leegyszerűsített, tisztára vonalas. Mindkét beállítás (forte fortissimo — piano pianissimo) rendkívül ötletes. Liszt és Reményi alakja még sokszor szerepel, sőt együtt is egy szélmalomharc jelenetben, mely a magyar közönség zenei közönyét gúnyolja ki. Egy-két rajzunk van még Budapest nevezetességeiről, de ezek kisebb jelentőségűek.

A kiegyezés után, bár a pártpolitikai események erősen lefoglalják tollát, a társadalmi események sem kerülik el figyelmét. A 70-es évektől kezdve a közélet, a színpad, az írói társadalom alakjai mind sürűbben jelennek meg az élclapok hasábjain. A 70—90 évek egyetlen közéleti alakja sem kerülte el az ő tollát. Rajzaival végigkíséri a magyar főváros fejlődését, a magyar társadalom kialakulását, szellemének és izlésvilágának változásait. Ezekben a rajzokban minden történetírónál hívebben kísérhetjük végig ennek a félszázadnak kulturtörténetét.

A lassan meginduló magyar társadalmi élet apró kinövései, furcsaságai, tipusai vannak ezekben a rajzokban megörökítve. Egy-egy bál vagy majális a Császárfürdőben,

ahol az akkori Pest legelőkelőbb mulatságait tartották, nem kerülte el, hogy Jankó éles szeme ne vegye észre a furcsaságokat. (Majális a Császárfürdőben. Üst. 1874. máj. 23. Álarcos bálból B. J. 1873. Jan. 26.) Ezek a rajzok a pesti kispolgár életét mutatják be. (Kiadó lakások. B. J. 1871. aug. 8.) Látjuk otthon, lakásában, hosszú pipával, papucsban, (Üst. 1880. ápr. 18.) ujságolvasás közben, hivatalában, vagy más munkája közben. Nem kerüli el sorsát akkor sem, ha fürdőbe vagy gőzfürdőbe megy, (Gőzfürdőben. Üst. 1880. ápr. 18. Fürdő jelenetek B. J. 1881. szept. 11.) Jankó tolla oda is követi. Mindezeknek a jeleneteknek háttere az erősen fejlődésnek indult Pest, a maga jellegzetes házaival, utcáival, amelyeket csak nagyon vázlatosan ad. Néha éppen ez a háttér lesz rajzainak tárgya és ekkor a fejlődő város szégyenfoltjait mutatja be. (Budapest nevezetességei. B. Miska 1864. 4. szám, Turista Budapesten. B. J. 1880. aug. 8. Bpesti kalauz B. J. 1880. ápr. 18. — Azok a pavillonok, amelyeket idegeneknek nem fogunk mutatni, B. J. 1885. ápr. 26.) Megtaláljuk ezekben a rajzokban a régi Pest jellegzetességeit, az éjjeli őrt, az omnibuszt. a szánfogatot, stb. A fővárosi élet jellemző alakjai is sorra kerülnek, a pesti hordár, a rendőr, a sarki cipőtisztító. (Bpest hóban B. J. 1886. jan. 17. Pesti alakok. B. J. 1893. aug.6.) Jankó ezeket az alakokat sohasem karikizálta ki, hanem pusztán a valóságot rajzolta le, de ebben megtudta találni mindig a humoros oldalt, úgy hogy rajzai sohasem igazi karikaturák, hanem csak humoros rajzok, de annyi kedvesség és finomság van ezekben, hogy mindig mosolyra derítenek.

A pesti tipikus alakok közt ott találjuk a zsidót is, aki lassan bevonul a főváros életébe. Jankó által kitünően jellemezve csakhamar népszerű alakja lesz az élclapoknak. (Új dignitáriusok, Üst. 1867. 26. szám 204—205 l. — A krach után B. J. 1873. máj. 28. — Egy bevándorolt zsidó. B. J. 1885. júl. 22. — B. J. 1893, jan. 22.) A zsidóság társadalmi emelkedésének útja híven tükröződik vissza az élclapokban. Mellette csakhamar felesége is megjelenik, akinek kávéházi életét nem egyszer tette gúny tárgyává Jankó. (Cukrászdában. B. J. 1881. márc. 6. — Kávéházi jelenet. 1881. okt. 23.

A művészi élet is nem egyszer nyújt anyagot neki. Amikor olasz vendégek szerepelnek a magyar színpadon, a kövér operaénekesnő és a hőstenor duettje nagyszerű karikaturára ihleti. (Io t' amo, tu m' ami. Üst. 1880. márc. 28.)

Máskor a színészek szerepnemtudását gúnyolja ki. (Telefon a színészet szolgálatában, B. J. 1885. máj. 17.)

A nagy magyar hírességek látogatása vagy utazásai is igazi művészi karikaturához nyújtanak anyagot. Liszt karikaturára kiválóan alkalmas arca nem egyszer jelenik meg, 1873-ból is van egy nagyszerű Liszt karikaturánk, amelyen a német V. Busch hatása látszik. Ugyanaz a leegyszerűsített, vonalas rajz, árnyékhatás nélkül, mint a nagy német mesternél. Ez az adat is bizonyítja, hogy Jankó állandóan tanulmányozta a külföldi karikaturát és leszűrte a maga számára az eredményeket. Milyen humoros és ötletes az a rajza, amely az Amerikát járó nagy hazánkfiát, Munkácsyt ábrázolja. Az Atlanti óceánt palettáján átszelő Munkácsy rajz a legkiválóbbak közé tartozik.

De az itthoniaknak sem kegyelmez meg. Jókai politikai szereplésvágya miatt kerül Jankó tollára. (B. J. 1879. ápr. 13.). Máshol szelidebb humorral rajzolja le Jankó a népszerű regényírót (Jókai Bécsben, B. J. 1885. ápr. 22.).

Nők kevesebbet szerepelnek rajzaiban és ezekben a női alakok sablonosak, minden egyéniség nélkül. A divat furcsaságai, kinövései hálás anyaga a karikaturának. Nála is elég gyakran szerepelnek ilyen divatkarikaturák. Ezek hű képet adnak a mult század második felének divathóbortjairól. Csak a feltünőbb kinövéseket tette nevetségessé. (Nők az alkotmányban, B. J. 1880. okt. 24. Kánkán őrület, B. J. 1871. febr. 12.).

Nem haladt el közömbösen a vidékről felránduló falusiak mellett sem, akik örök komikus tárgyai a városi közönségnek, sőt szeretettel vezeti a szűrös atyafit, a kendős nénikét és kis csizmás parasztfiut a nagy Pest utcáin. (B. J. 1879. febr. 9.).

Alakjai beleszívárogtak a köztudatba és nem egy társadalmi osztály egy-egy tipusának vélt tulajdonsága megy vissza Jankó rajzaira. Negyven vagy ötven azoknak az alakoknak száma, akiket teremtett, úgy hogy valamennyit felsorolni teljes lehetetlenség. Itt csak a legnépszerűbbekre szoritkozunk, kik valósággal élő alakok voltak.

A tőle származó tipusokban benne van a XIX. század második felének minden társadalmi rétege. Kakas Márton, az élesnyelvű kritikus, Bolond Miska és Magyar Miska, az örök ellenségek, Tallérossy Zebulon, a vidéki képviselő, az Üstökösnek voltak népszerű alakjai. A zsidó Spitzig Iczig, a folyton botránkozó vénkisasszony, Kotlik Izabella, a pesti német háztulajdonos Kraxelhuber Tóbiás,

a külföldieskedő előkelő pesti gavallér Monocles a Bolond Miska című élclap közönségét derítették fel. Ezek közül különösen Monocles ért el páratlan népszerűséget. Ezt az alakot a német Bombe und Floh című élclapok is lelopták.[34] De a többi tipusok is valósággal fogalmakká lettek és midőn a Bolond Miska megszünt, a Borsszem Jankó vette át őket és ott folytatták tovább életüket.

A Bolond Istók című lap számára is rajzolt ilyen tipusokat. Fejbólintó Bálintban, a csikosnadrágos, lakkcipős, cvikeres képviselőben már egy új tipus jelenik meg. Mekkora távolság választja el ezt az új szellemet képviselő tipust az egyszerű, tapasztalatlan, de tiszta magyar érzésű Tallérossy Zebulontól. Jankóban megvolt az éles szem, hogy a társadalom új tipusait és azok jellemző sajátságait felismerje és rajzban megteremtse. Ilyen alakok voltak még a nagyorrú, zsidó nyomdatulajdonos, Tündöklő Jakab és Ehes Péter, a kajlasi okleveles néptanító.

Tipusokban leggazdagabb és legnépszerűbb a Borsszem Jankó volt, Jankónak magának is kedves lapja. Pokrócz Adám, a vasuti kalauz, a böles Seifensteiner Salamon, az örökké éhes Sanyaró Vendel poéta, az átkozódó Czicziszbeiszer, az örökké mulató jogász Bukovay Abszentius, a mérsékelt szellemi képességű Mihaszna András rendőr, valamennyi Jankó kíváló jellemző tehetségének tanubizonyságai. De nem szabad megfeledkeznünk az élcelő Börzeviczyről, az ős tehetség Titán Laciról és végül a legnépszerűbbről valamennyi közt, a vidéki, parlagi gavallérról, a híres Mokány Berciről, akinek viszontagságait könyvben is illusztrálta Jankó.[35] Mokány Berci alakja olyan népszerű volt, hogy nem volt senki az országban, aki ne ismerte volna.

Stílus szempontjából a társadalmi karikaturák nem különböznek a politikaiaktól. A társadalmi karikatura keretén belül ugyanazt a stílusfejlődést kísérhetjük végig, mint a politikai rajzoknál, éppen ezért külön nem tárgyaljuk.

---

[34] Magyarország és a Nagyvilág. 1881. 21. sz.

[35] Csicseri Bors: Ha szóllnék. Bpest. 1910.

VI.

A korabeli kritika és Szana Tamás Jankó Jánost úgy tekintik, mint a magyar nép, a magyar falu érzés- és gondolatvilágának igazi tolmácsolóját, Szana szerint[36] „aki a magyar népet ismerni akarja, vegye elő Jankó humoros rajzait és jobban bele lát szívébe, mintha az etnographikus könyveket búvárolná." Jankó festői pályáját valóban a népies genre-ral kezdte és ebben a tárgykörben élete végéig megmaradt. Ezt a születése, körülményei és nem utolsó sorban a kor népies áramlata kívánta így. Természetesnek látszik az a gondolat, hogy népies tárgyú rajzai quantitás és művészi qualitás szempontjából nagyobb fontosságúak, mint politikai rajzai. Az első tény, amelyet meg kell állapítanunk, hogy quantitásra nézve a népies tárgyú rajzok a politikaiak mögött állnak. Ennek okát a korviszonyokban kereshetjük. Míg a politikai rajzokért három, négy lap versengett, a népies tárgyú rajzok csak lassan hódítanak tért a folyóiratokban. Akkor is, amidőn már közölnek ilyen rajzokat, nem a rajz qualitása a fontos, hanem az etnográfiai érdekesség, a ruha, népszokások, stb. Innen van az, hogy a század közepétől kezdve a folyóiratok rajzoló munkatársaikkal átrajzoltatnak egyes vidékekről beérkező fényképeket. Természetes, hogy ilyen körülmények között sohasem a rajzok művészi értéke volt fontos.

Jankó népies rajzaira vonatkozóan Szana megjegyzi,[37] hogy Jankó, mikor 1855-ben Pestre feljött vázlatkönyve tele volt népies alakokkal. Bár ma ez a vázlatkönyv már elkallódott, mégis joggal elfogadhatjuk ezt az állítást, mivel könnyen hihető, hogy elsősorban környezetéről készített rajzokat. Ezeket valószínűleg festményeinél értékesítette, úgy hogy ezek mint önálló rajzok nem is maradtak fenn. Különben is nem ebből a célból készültek. Jankó népies tárgyú rajzokat először 1862-ben tett közzé, amikor a Vasárnapi Ujság rajzoló-munkatársa lett. Azt várnók, hogy ezek a rajzok Jankó eredeti rajzai. Annál nagyobb a meglepetésünk, amikor azt látjuk, hogy Jankó Lotz, vagy Ujházy képeit vagy rajzait dolgozza át a Vasárnapi Ujság számára.

---

[36] Szana: Jankó János. Bpest. 1897.

[37] Szana: Jankó János. Bpest. 1897.

[38] Kacziány: Pesti művészélet az 50—60 években. Magyar Művésze. 1910.

Mi magyarázza ezt a tényt? Hiszen Jankó és Lotz teljesen egyenrangú művészekként szerepeltek az 50-es években. Mi vitte arra Jankót, hogy e két festő képeit dolgozza át? Valószínűnek látszik az a magyarázat, hogy míg Lotz és Ujházy közvetlen szemlélet után tudtak rajzolni, Jankót a megélhetés annyira Pesthez kötötte, hogy érezve a közvetlen tanulmány hiányát erre a két festőre támaszkodott. Mindenesetre jellemző, hogy ezt a két festőt választotta, akik ebben az időben kizárólag népies genre-ral foglalkoztak. Ujházy Ferenc vándorló festő volt. Vidékről vidékre ment és különösen az etnographiailag érdekes jelenetek kötötték le a figyelmét. Művészi értéke ezeknek a rajzoknak nem igen volt, Jankó nem is ezt kereste bennük, hanem a közvetlen szemléletet.

A hatvanas években a cigányok is divatba jöttek. A folyóiratok egymás után közölnek cigányrajzokat. A Vasárnapi Ujságban Jankó is közöl egyet és ezúttal nem átdolgozást, „Utazó cigánycsoport" címen. A rajz nem nagy értékű, de annyiban jellemző, hogy egy raálisztikus stílusra való törekvést olvashatunk ki belőle. Ezután egész sorozat cigányrajzot közöl a Vasárnapi Ujság, de ezek mind átdolgozások Ujházy nyomán. (Meszelőkötő cigányok, kolompár cigányok, Vándorcigányok télen, Vályogvető cigányok stb. V. U. 1862.) Ezeknek a rajzoknak értéke csak annyiból áll, hogy tanulmányul szolgáltak.

Következő évben Bécsbe került, ahol az idegen levegő hatása alatt a magyar föld szeretete még erősebb lett benne és ennek külső dokumentálására magyar ruhában járt az osztrák fővárosban, éppúgy mint Liezen-Mayer, mintegy tüntetve magyarságukkal.[39] Minthogy közvetlen tanulmányokat nem folytathat, közeli forráshoz, Lotzhoz fordul, akivel együtt jár Rahl iskolájába, és akinek képeit egymásután dolgozza át a Vasárnapi Ujság számára. (A vásárról hazatérő csizmadia. V. U. 1863. 41. — A bivalyos. V. U. 1863. 37. — Pihenő hajósok. V. U. 1863. 52. — Juhászcsalád. V. U. 1863. 48. — Lókötő a Tiszapartján 1863. 42. Mosóasszonyok. V. U. 1863. 44. — Vízmerítő leányok. V. U. 1863. 27.) Ezután Bécsből csak egy-két rajza jelenik meg évenkint a pesti folyóiratokban. Azonban véglegesen Pestre költözve a lapok is egymásután keresik fel, mivel az Üstökös és a Borsszem Jankó a nagyközönség körében

[39] Fővárosi Lapok. 1896. márc. 30.

ismertté tették a nevét. Vasárnapi Ujság, Magyarország, és a nagyvilág, Képes Családi Lapok hozzák Jankó rajzait. Ezekben a lapokban jelennek meg a komoly népies tárgyú rajzai, míg a humorosakat az élclapok hozzák. Jankó valóban a magyar nép életét rajzolta, hol komoly, hol humoros oldalát emelve ki. Különösen a magyar gazda köti le figyelmét, akinek ismeri minden mozdulatát. Lerajzolja munka közben, a ház előtt pihenve vagy amikor vasárnap kissé mélyebben néz a kancsó fenekére. Sohasem épít nagy hatásokra és inkább a részletekel hat, méreteinél fogva őszintébb és intimebb. Míg a festményeiben utat enged a kor kissé kiabáló hatáskeresésének, rajzaiban ennek nyomát sem találjuk. Másrészt rajztechnikája is annyira finom, apró részletekre felépítő, hogy csak ilyen kisméretű művekben érvényesülhetett. Tudása és jellemző ereje ezeken bontakozik ki teljes erejében.

Jankó élete a faluban gyökerezett, a nagyváros mindig idegen volt számára. Ezért költözött ki egyidőre Szentendrére, hogy megint közel érezze a falut és csak akkor mondott le róla, amikor belátta, hogy kötelességeit nem tudja pontosan végezni.

Ugyanaz a rajongás él benne a falu és népe iránt, mint Petőfiben. Ha Petőfi költeményekben örökítette meg a magyar falut és népét, ugyanazt tette Jankó rajzaiban. A XIX. század e két fiát a magyar föld és népének szeretete kötötte össze. Ritka véletlen, hogy egy nagy költő a maga korában lelkileg ennyire rokon művészt találjon. Bizonyos, hogy ha Petőfi tovább élt volna, egymásra talált volna a magyar föld és nép két nagy rajongója.

A korabeli lapok azt írták, hogy igen sok ilyen népies tárgyú rajza volt.[39] Ma sajnos ezt pontosan ellenőrizni nem tudjuk. Míg a politikai és társadalmi rajzai az élclapok és folyóiratok lapjain összegyüjtve maradtak számunkra, ha nem is adták vissza az eredetinek fínomságát, ami miatt Jankó gyakran panaszkodott,[40] de mégis bármikor megtalálhatók. Ezzel szemben népies rajzainak legnagyobb része magánosok tulajdonába került, úgy hogy valamennyit összegyüjteni rendkívül nehéz feladat. A folyóiratok ugyan közölnek időnkint egy-két rajzot, de ezek nem mindig a legjobbak.

Nagyobb gyüjteménye van a Szépművészeti Muze-

---

[40] Ágai Adolf: „Jankó Album." Főv. Lapok. 1896. ápr. 9.

nmnak, de ezek is jobbára vázlatok. Talán a legértékesebb a „Mulatozók" (1921—824), kis méretű rajz, de jellemzésben annál mesteribb. Tele van megfigyeléssel. A mulatozó magyar ember különböző tipusa áll előttünk tarka változatosságban. Van olyan, aki csendesen lehajtja fejét, mialatt a cigány fülébe húzza a nótát. Van, aki kezét, lábát szétveti és úgy mulat. Háttérben megrajzolja a duhajkodó mulatozó tipusát is. Míg a politikai és társadalmi rajzai sokszor kissé hidegek, ezeken meglátszik, hogy Jankó szivének egész melegével ábrázolta az ő kedves világát.

Nincs még egy művészünk, aki a magyar néppel annyit foglalkozott volna, mint Jankó. Az ő igazi világa a magyar falu: alakjai a bölcselkedő, hetyke csizmadia, a tünődő juhász, a duhaj csikós, a kántor, a falu kis bírája, tekintélyes megjelenésű parasztgazdák, kackiás magyar menyecskék, iskolamesterek, elmés falusi zsidók, furfangos cigányok. Ezeknek az alakoknak megrajzolásában Jankó jellemző tehetsége a legjobbat adta. A nemzeti vonások ismeretében Jankó a legmagyarabb költőinkel vetélkedik. Népszerűsítésük Jankó kezében volt, aki minden dilettantizmustól mentes művészetével, nagyszerű jellemző tehetségével igazi művészi színvonalra emelte ezt a kulturmunkát. Rajzai nem elképzelés termékei, hanem az éles szemen alapuló közvetlen megfigyelésé. Egy-egy rajzát számos vázlat, tanulmány előzte meg. A legkisebb mozdulat rajza is szigorú, gondos megfigyelésnek eredménye. Ebben nem ismert önmagánál szigorúbb kritikust. Ezért rajzai mindig hű képét adják a magyar falu világának. Nincs bennük hízelkedés vagy elfogultság, sőt derűs humorával, amiben azonban semmi bántó sincs, hibáinkat tette nevetségessé. De ezzel még igazabbakká tette művészi ábrázolásukat.

Jankó figyelmét nemcsak a magyar ember ragadja meg, hanem a környezet is, a magyar falu, az erdő, a fák, az állatok. Ugyanolyan kitartással és szeretettel tanulmányozza egy fa törzsét, mint az embereket. Mintha a fa kérgének kanyarulataiban is a magyar föld életét keresné.

A 70-es években Jankót már úgy ismerték, mint a magyar élet legkiválóbb ismerőjét és rajzolóját. Természetes, hogy amidőn 1879-ben Petőfi díszkiadását készítették, Jankót is felkérték az illusztrálásra. Nem is találhattak volna Petőfinek hivatottabb rajzolóját. A genre és humoros jelenetekben valóban tudásának legjavát adta. De ezek közül is a „Téli esték" a legművészibb. Mintha gyermek-

kori emlékeit, környezetét vetette volna papírra, annyira őszinte és kedves ez a jelenet. A magyar falu téli estéit ilyen reálizmussal és igazsággal csak ő tudta ábrázolni. Ez is azt mutatja, hogy mi lehetett volna belőle, ha kifejthette volna mindazokat a képességeket, amelyek benne voltak és ha a napi élet gondjai nem kényszerítették volna olyan munkára, amely legbelsőbb lényének nem volt alkalmas kifejezője.

Jankóval a magyar karikatura és népies genre dicsőséges korszaka zárul le. Felül nem múlt magyaros stílusával valóságos iskolát alapított és előre megjelölte a magyar karikatura útját. Ő tette népszerűvé a magyar élclapokat és hogy élclapirodalmunk egyidőben valóban irodalmi, társadalmi és politikai tényezővé válhatott, az nagy részben az ő érdeme.

Munkám végeztével hálás köszönetet mondok a M. kir. Vallás és Közoktatásügyi Miniszter Úr Őnagyméltóságának, hogy munkám megjelenését anyagi támogatásával lehetővé tenni kegyeskedett. Továbbá dr. Gerevich Tibor Profeszor Úrnak, akinek vezetése alatt értekezésemet készítettem.

MŰVEINEK JEGYZÉKE.

1. Világosi gyász. 1853. Kubinyi Ádbert. Deményfalva.
2. Kocsmai jelenet. Vászon. 28,7/23. 1853. Szignálva. Bpest. Szépm. Muzeum.
3. Búsuló betyár. Vászon. 36/39. 1854. Szignálva. Bpest. dr. Fritz Jenő tul.
4. Hazafelé. Vászon. 41,5/31,8. 854. Szignálva. Szépm. M. tul. Letét: Békéscsaba.
5. Falusi lakodalom. Vászon. 50/60. 1954. Szignálva. Debrecen. Déri Muzeum.
6. Pusztai jelenet. Hölgyfutár. 1855. okt. 25.
7. Alföldi juhászok.
8. Kocsmai jelenet.
9. Tiszaparti jelenet. Berlin?
10. Falusi kántor. Vászon. 1857. Szignálva. Bpest. Erzsébet kir. Muz.
11. Nógrádmegyei dudás.
12. Pesti külvárosi lebuj.
13. Borozó betyár.
14. Csokonai. Vászon. 48/69. Szignálva. Olvashatatlan évszám. Déri M. Debrecen.
15. Elhagyott híd.
16. Vén cigány és tanítványai.
17. Alföldi mezei virág.
18. Folyóparti öntözködés.
19. Népdal születése.
20. Másolat: Szent Család. Vászon. 83/113. Nincs szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné tul.
21. Udvari énekes.
22. Pesti hordárok.
23. Látogatóban.
24. Haldokló anya. 1870.
25. Battyányi utolsó menete. 1877.
26. A betyár csókja.
27. A rege. (A népmese születése.) 1879.
28. Másolat. Paolo Veronese: Kánaáni Menyegző. Vászon. 195/134. Bpest. Jamniczky Lajos tul.
29. Pulykatolvaj. 1879.
30. Lakodalmi dráma. Vászon. 109/201. Szignálva. Bpest. Szépm. Muzeum tul.
31. Lakodalmi dráma. Vászon. 109/201. Szignálva. Másodpéldány. Bpest. Lázár István tul.

32. Lakodalmi dráma. Vászon. 86/58. Vászon. Nincs szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné.
33. A nóta születése. Vászon. 1883. Szignálva. Bpest. Varró Indár tulajdona.
34. Furulyás. Vászon. Vázlat. 234/31. Nincs szignálva. Bpest. Szépm. Múzeum. tul.
35. Folyóparti jelenet. Vászon. Szignálva. Kolozsvár. dr. Scheitz Vilmos tul.
36. A nóta szüetése. Vászon. Szignálva. 1888. Bpest. Fővárosi Képtár tul.
37. Jelenet a cigányéletből. Vászon. Szignálva. 1884. Debrecen. Déri Múzeum.
38. Menyegzői jelenet. 50/35. Vászon. (Ernst. Muzeum Akció Kat. 1918.)
40. Tiszaparti tájkép. Vászon. 1885. Szignálva. Bpest. Fővárosi Képtár tul.
41. Csárdás. Fa. Olaj. 27/42. 1887. Szignálva. Bpest. Steiner műkereskedő tul.
42. Birkanyírás. Vászon. Nincs datálva, sem szignálva. Bpest. Biehn János tul.
43. Lóvásárlás. Vászon. 30/50. Szignálva. (E. A. K. 1929. 41.)
44. Várady Géza portrait-ja. Vászon. 67/53. Nincs szignálva. Várady Antal tul. Bpest.
45. Dalmady Győző portraitje. Vászon. Bpest. Akadémia kép.
46. Jankó Jánosné portrait-ja. Vászon. 58/74. Nincs szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné tul.
47. Két ló. (Tanulmány a Lóvásárláshoz) Vászon. 41/53. Nincs szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné tul.
48. Tanulmányfej. Vászon. 155/18. Nincs szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné tul.
49. Szüretelő leány. Vászon. 36/49. Szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné tul.
50. Találka. Vászon. 35.8/50.5. (E.A.K. 1923.XII. jelzés lent jobbra).
51. Cigányok Vászon. 50/63. (E. A. K. 1924. XXVIII.)
52. Tájkép. Fa. 44/632. Bpest. Szépm. Muzeum tul.
53. Schlezinger bácsi portrait-ja. Tótkomlós.
54. Bordal. Aquarell. V. U. 1860. 4. szám.
55. Magyar gazda. Vízfestmény. 18/14. Békéscsaba.
56. Utolsó Itélet. Szinezett vázlat. 30/50. Szignálva. Kolozsvár. Scheitz Vilmos tul.
57. Haramiák. Olaj. 80/56. Szignálva. Győr. dr. Vidonyi Sándor tulajdona.
58. Utolsó vacsora. Szinezett rajz. 35/23. Tótkomlós.

45. SZ. 1902. (49. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. | FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, NOVEMBER 9.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt { egész évre **24** korona, félévre **12** „ | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG { egész évre **16** korona, félévre **8** „ | A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) { egész évre **10** korona, félévre **5** „ | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldíj is csatolandó.

SZÉKELY FERENCZ KORONAÜGYÉSZ.

Hammersberg Jenő, az első magyar koronaügyész nyugalomba vonulása után, a mint tudva van, a magyar kormány előterjesztésére a király dr. Székely Ferencz budapesti kir. főügyészt nevezte ki erre a díszes helyre, a melyet Hammersberg csak pár évig, de nagy becsülettel töltött be. Az a nemes és humánus hagyomány, melyet a magyar ügyészi karban mindenki Kozma Sándor emlékéhez füz, most Székely Ferencz személye által újabb folytatást nyer a magyar ügyészség csúcsán. Székely ugyanis Kozma Sándornak nemcsak kedvelt tanítványa, hanem mint főügyészi helyettes, éveken át első munkatársa is volt.

Maga a *koronaügyészi* hivatal és méltóság egyébiránt franczia eredetű és ott is előkelő szabadságvívmány. A vádrendszer és a védelem szabadsága érdekében állítottak föl a híres cour de cassation mellé, a hol kisebb részben mint vádló szerepel, nagyobb részben ellenben a törvény helyes érvényesülésére ügyel föl. Ebben pedig az a gondolat rejlik, hogy az első államügyész, mint független állású ember, a birói tévedések ellen szolgáljon biztosítékúl. A magyar királyi koronaügyész lényegében ugyanolyan hatáskörrel bír. Mint vádló csak közvetve szerepel a kir. Kuria elé kerülő ügyekben, a hol az alsóbb fokon kidolgozott vádat képviseli. Nagyobb részben azonban mint véleményező és inditványozó jogtudós van a kir. Kuria mellé rendelve, a kinek előterjesztése nélkül a legfőbb bíróság nem itélhet. E mellett széles kezdeményező hatásköre van a jogegység föntartása érdekében. Végül a törvény felügyeleti jogot is ad neki a tizenegy kir. főügyészség fölött. Munkájában négy koronaügyészi helyettes áll mellette, valamennyi kir. kuriai birói ranggal.

Ezt a szép és független ügyészi hivatalt dr. Székely Ferencz élete javakorában foglalta el. Vasmegyében, Szombathelyen 1842. márczius 11-én született. Ugyanitt végezte el középiskoláit is, az ötvenes évek derekán. Mint a példa mutatja, az idegen hatalom sulya és Bach birodalmi politikája alatt épen olyan szívós és hazafias generáczió nevelkedett föl, mint a milyen volt a forradalom előtti «nagy nemzedék». A szombathelyi premontrei papok hazafias gimnáziuma erősen ellenállott a germanizálásnak s ebben az időben sok jeles növendéket nevelt. Többi közt nem kisebb embert, mint *Széll* Kálmánt, a ki Székely Ferenczczel egyidőben volt a premontreiek gimnáziumának növendéke. Egy esztendővel ezelőtt ünnepelték meg az akkori iskolatársak érettségi vizsgálatuknak 40 éves jubileumát Szombathelyen. A vezető növendék Széll Kálmán volt, a kiről már akkor is sok jót jövendöltek. Hűséges munkatársa pedig Székely Ferencz volt, a ki vele együtt szerkesztette a *Bimbófüzér* czimű iskolai szépirodalmi lapot is, a melynek irott példányai még most is megvannak a szombathelyi premontrei gimnázium könyvtárában. Az új koronaügyész nehéz jogászi pályafutása alatt is híven megőrizte az irodalom szeretetét. Különben egész életfölfogásában észre lehet venni a széles látkörű humanistát, a ki a jogot, mint mondani szokás, nem méri «rőfszámra», hanem az emberi élet nagy rendező elemének tekinti, a mit az emberiség nagyobb boldogulása végett és nem ennek sanyargatására kell alkalmazni. Ez a nemesebb jogászi fölfogás egyébiránt nálunk hagyomány erejével bir és szemmel láthatólag a humánusabb nemzeti iskolák eredménye. Becse annál nagyobb, mivel a legújabb jogászi nemzedék inkább a merev jogászi dogmatikára adta magát. Székely Ferencznél ennek a túlzásnak nyoma sincs; nagy tudománya mellett is a korábbi, humanusabb és magyarabb jogászi hagyományok hű embere.

SZÉKELY FERENCZ KORONAÜGYÉSZ.

Jogászi pályafutása egyébiránt alkotmányos életünk újjá születésével kezdődik. Mint joggyakornok 1865-ben a budapesti kir. itélőtáblánál kezdte el. Mint jogtudor, valamint köz- és váltóügyvéd már 1867-ben segédfogalmazója, 1871-ben pedig titkára volt az újonnan szervezett magyar igazságügyminiszteriumnak, a hova Horvát Boldizsár, az akkori igazságügyminiszter ritka emberismerettel gyűjtötte a kiváló tehetségű fiatalabb embereket. Székely Ferencz tehetségeit és szép készültségét még ugyanabban az évben azzal tisztelték meg, hogy Kozma Sándor mellé főügyészi helyettesnek nevezték ki a 29 éves fiatal embert. Az itt töltött 18 esztendő volt az a hatalmas gyakorlati jogászi iskola, mely Székely Ferenczet a legnagyobb állásokra is qualifikálta. A mikor 1890. márcziusban a kir. Kuriához birónak meghivták s ott a sajtóügyek előadását reá bizták, teljesen föl volt szerelve erre a föladatra, jobban mint akárki más. A kir. Kuriánál számos nevezetes kérdés szerencsés megoldása füződik az ő nevéhez. A mig a sajtóügyi törvénykezést ő irányithatta, az 1848. évi sajtótörvény szellemén sem esett semmi sérelem. Ennek a szabadság-vivmánynak Székely Ferencz volt a leghivebb őre. Nem egyszer utasitott vissza olyan próbálkozásokat, a melyek azt a törvényhozás megkerülésével föl akarták volna dúlni. Szigorú és nemes törvénytiszteletét egyébiránt még azok is elismerték mindig, a kik a rövidebbet húzták s igy Székely Ferencz birói és jogászi tekintélye egyre nőtt. 1892-ben a kir. itélőtáblák döntvényeinek ellenőrzését is reábizták s igy a kir. Kurián a döntvények előadójává is lett. E mellett ő készitette el a kir. táblák és főügyészségek deczentralizáczió jának törvénytervét s az erre vonatkozó rendeletek tervét is. 1897 október havától kezdve pedig 1899 végéig az igazságügyminiszterium kodi-

fikáló osztályában a büntető perrendtartás életbeléptetésének rendeleteit készitette el s az életbeléptetés gyakorlati feladatainál is közreműködött. Ezeket a nagy érdemeket ismerte el a király 1900 elején a Lipót-rend lovagkeresztjének adományozásával és azzal, hogy őt Hammersberg Jenő koronaügyészszé való föllebb-lépése után budapesti kir. főügyészszé kinevezte, a honnan mostani állásába lépett elő.

Székely Ferencz egyébiránt mint társadalmi ember is sokat számított és számit. Sohasem tartozott a rideg, világkerülő jogászok közé s az élet eleven mozgalmait szem elől soha nem tévesztette. Gyakran érintkezett a társasélettel is, legszivesebben a humanitás terén. A budapesti rabsegélyző egyesületet 1874-ben tulajdonképen ő szervezte és az ő érdeme az is, hogy ez a humánus és hasznos egyesület Kőbányán menedékházat épithetett. Az egyesületnek éveken át alelnöke, majd elnöke volt s jelenleg tiszteletbeli elnöke. A budapesti unitárius egyház megalapitásában és fejlődésében szintén része volt; ennek ma is gondnoka és orsz. főtanácsának is tagja.

Irodalmi működése, a mióta közszolgálatba lépett, kizárólag a jogtudományosságnak volt szentelve. A tudományos folyóiratokba sokat irt, mindig valamely fontos jogi kérdés megvitatása vagy tisztázása czéljából. A Magyar Jogászegylet fölolvasásaiban is többször résztvett; legújabban is a jogi vizsgálatok fontos kérdésében szólalt föl. Ezenkivül hosszú éveken át buzgó vezetője volt a budapesti ügyvédvizsgáló bizottságnak is.

Az új koronaügyészt általában közszolgálata és magán tevékenysége minden részében komolyság és lelkiismeretesség jellemzi. Ezek igen értékes egyéni tulajdonságok, de olykor komorak is. Nála a közdolgok szeretete s a jellemében fekvő szabadelvűség akadályozta meg, hogy ilyenné legyenek. Bizonyosan nagy kiválóság az, ha valaki a birói, sőt közvádlói hivatalban is ki tudja érdemelni azt, hogy kifogástalan birói jellemnek tartsák és a mellett szeressék is.

Kenedi Géza.

AZ UTOLSÓ.

Irta **Herman Ottó.**

Ez pedig akkoron volt! Agglegénységemnek talán negyvennyolczadik évét róttam, igy volt szabadság, akár a belépusztúlásig — — az ötvenedikben aztán megházasodtam.

Laktam pedig akkor bohémesen a Nemzeti Muzeum földszintjén, a mai Muzeum-körútra rugó balsarok két kis szobájában — könyvek, negyvennyolczas kardok között. No, de akadt egyéb is.

A mély ablakfülkében lakott a szarvasvipera; az aquáriumról, mint valami zöld zuhatag, omlott a padlóig a numulária-növény; — a vízben piczi kárászok lesték az ő prédájukat, a teknősbéka meg őket.

A gyerekraj, melynek birája voltam, délutánonként egymás hátán kapaszkodott a rácsig és nézte azt, a mit épen megláthatott.

A sok ismerős is fel-felágaskodott; de nem azt kérdezte: hogy vagy? mit csinálsz? hanem azt: hogy van a vipera? evett-e?

Az ország borvidékeit ekkor már nagyon megfenyegette a fillokszera és itt-ott a hitetlenséget már felváltotta egy kis aggodalom. Vittek Pozsonyba egy előadásra; vittek Egerbe.

Ott akkor még oly tőke is ontotta a törökvért, a melyet az egri basa ültethetett; volt akkora töve, mint egy miskolczi buzakenyér.

Bejött Császról Németh Berczi. Az volt aztán a «gentry»! Olyan kedve volt, hogy hangzott tőle a város. Aztán megvolt az előadás. Közrefogtak és vittek a hegy gyomrába, Eger *akkori* kincseskamarájába; — itattak oly borokkal, a minőket koronás királyok sem ittak; — de sőt talán Eger érsekei sem.

Pár hétre rá csak beállit viperás barlangomba az én Szederkényi barátom, nyomában egy hatalmas teherhordó, vállán jókora ládával. — «Nesze pajtás, ezt küldik neked az egriek az előadásért!»

Volt abban a ládában vagy harmincz falaskó, a hány, annyiféle formájú. Semmi elegánczia, semmi «firma», semmi mai bevallás, hogy: «saját töltésű» meg «saját kezelésű». De a pincze nemes patinája, az rajta volt minden üvegen.

Egy napon át eltünődtem, hogy hát mit is csináljak ezzel az istenáldásával — csak nem strázsálom az odvamban!? Aztán döntöttem: szivesen látok valakiket s a nyakára hágunk egyszerre az egésznek.

A vacsoráról gondoskodott a régi «Szikszay»; a meghivottak voltak: Ligeti Antal, a tájképfestő, Jankó János, a rajztoll igazi humoristája és Huszár Adolf az «érczgyúró». De gondoskodtam még olyanról is, a kit nem élvezhetett teljes eredetiségben a világ semmi potentátja, mert mód kellett ahhoz, ez pedig Bertók Sándor, a czimbalmos volt.

Ligeti és Jankó gyönyörű furfanggal jelentkeztek otthon, hogy «pár szóra» hozzám néznek; ők t. i. igen nagyrabecsülték feleségeiket, a mit én *akkor* még nem igen értettem. Huszár frakkban jött — óriási mulatságunkra; — fel is vette nyomban a vadászkabátomat — valahogyan, mert igazi Herkules volt.

Ekkor aztán hozzáültünk a vacsorához, folyt a beszéd erre-arra; Bertók pedig meg-megszakította a szót, hol vígan, hol bánatosan — a bor pedig fogyott és fogyott — derült az éj.

Azután meg a pipára került a sor. Volt jó szűzdohányom, elsőrendű reve-taplóm; a legkedvesebb makraforma ezüstveretű tajtékpipám pedig ott lógott a fegyvertartón. Betelepedtünk a nagyobbik szobába, Bertók az ablakfülkébe vonúlt és rákezdte; de egyszerre csak félbehagyta s a komaságra hivatkozva nagyot sandított a makrapipa felé: hogy ha ő arra rágyujthatna!

Gyujts hát rá!

A mikor a czigány az agyarán érezte a pipaszárat és a revetapló, majd a szűzdohány illata megütötte az orrát, mintha átalakúlt volna. Olyanokat mivelt, a minőket czigánytól czimbalmon még egyikünk sem hallott.

Az elhaló fuvalomtól a menydörgésig, minden kiszólt abból a faalkotmányból s a czigány szeme leirhatatlanúl villogott. Valami kesergőbe, majd táncznótába vágott át s a mi Lige-

Zsedényi Ede «az ország spormajsztere».
Úgyszólván egy vonással kikanyarítva. Első vázlat.

Falusi jelenet. Első vázlat.

Kortes ábrázat. Első vázlat.

Kortes ábrázat. Első vázlat.

JANKÓ JÁNOS FENMARADT VÁZLATAIBÓL

Száz évvel ezelőtt született a magyar humor egyik istenáldotta mestere, Jankó János, a rajzolóművész. Mikor a Vasárnapi Ujság régi évfolyamait forgatjuk, ráakadunk kedélyes, zamatos, eredeti humorú és magyaros ízű rajzaira, amelyek annakidején oly sok derűt varázsoltak a régi kúriákba és a régi jó táblabírák arcára. Szinte hozzátartozott az akkori idők hangulatához Jankó János művészete. A XIX. század második felének felvirágzása, a magyar középosztály kialakulása megteremtette a kellő hangulatot az őszinte, meleg és mélyről fakadó humor élvezéséhez. Nem ölte akkor annyi gond az embereket mint ma, Magyarország fejlődése nekilendült, még járta a jó nóta, még estek nagy cigányos mulatások, még boldog volt a magyar és legfeljebb a politika hozott egy kis izgalmat az életbe. Istenem, akkor még ráértek politizálni!

1898-ban az Ernszt-gyűjtemény kiállította Jankó János 198 eredeti tollrajzát; a közönség bámulattal látta a rajz nagy mesterének sokoldalúságát, mindig aranyos, sohasem bántó humorát.

Éppen a politika adta Jankó Jánosnak leghálásabb tárgyait. A «Borsszem Jankó» és az «Üstökös» lapjain elmaradhatatlanok voltak kacagtató rajzai, amelyekben a politikusokat szúrta tolla hegyére. De maradandó értékű alkotásai azok is, amelyeken a magyar irodalom nagyjait örökítette meg. Ezek a rajzok kedves irodalomtörténeti emlékeket őriznek az utókor számára. A perzekútorokat ábrázoló rajzai a magyar hivatalos élet egyik idejétmult intézményét teszik nevetség tárgyává.

Jankó művészetének legjellemzőbb vonása biztos rajztudása, eredeti, zamatos humora és magyarsága. Ezek tisztelt helyet és nevet biztosítanak neki a magyar művészet történetében.

Tükör 1933. dec.

Sp. L. 1. Az író szerzői joga 1968-ig van érvényben. 2. A fordítási jogot legjobb, ha az író hasonnevű fiától kéri.

Az utolsó gondolat stb. Versek dolgában a legszigorúbb mértéket alkalmazzuk. Elsősorban azért, mert olvasóinknak csak a legjobbat kívánjuk nyujtani, másrészt azért, mert szűk terünk legnagyobb részét már érdemeket szerzett kiváló költőinknek kell fenntartanunk. Különben is, ma már a magyar nyelv, verselés jutott annyira, hogy akárki rászánja magát, könnyű szerrel jut annyira, hogy meg tud írni egy-egy középszerű verset. Csakhogy a középszerű versnél nincs fölöslegesebb dolog a világon. Beküldött versei nem emelkednek a középszerűség fölé; a képei többnyire] bizonytalanok, a nyelvének nincs egyéni színe.

Elmúlik minden. Az előbbi izenet szól erre a versre is. Műkedvelő szórakozás ez, nem a nyilvánosság elé való.

Irígylem. Tépelődés stb. Számtalan hölgy van, aki egész csinosan tud zongorázni. Szűkebb családi vagy baráti körnek élvezetet tud szerezni játékával. Azért mégse jut eszébe, hogy hangversenyen lépjen fel a Vigadóban. Akik verseket írnak, azok mindjárt fel akarnak lépni a költők nagy hangversenyén, nem gondolva arra, hogy a nagy nyilvánosság reflektor-világításában milyen szegénynek tűnnek fel azok a dolgaik, melyekben szűk, kis kör talán gyönyörködni szokott. Tessék arra is gondolni, hogy milyen kitűnő költők műveivel kell versenyre kelni annak, aki a nyilvánosság elé kívánkozik.

Dr. 1. Bizalommal fordul hozzánk, ami arra kötelez, hogy teljes lelkiismeretességgel válaszoljunk. A kérdés, amit feltesz, sokkal kényesebb, semhogy feleletet mernénk rá adni. Csak azt mondhatjuk : forduljon orvoshoz. Válasszon ki ismeretség vagy megbízható információ alapján egy kiválóbb hírű orvost, mondja el neki a baját bizalommal és igazodjon utasításaihoz. 2. Az úgynevezett plasztikai sebészet ma már haladt annyira, hogy egy jó sebészorvos valószínűleg segíteni tud a leírt deformáción. Mi orvosokat elvből nem ajánlunk, de az az orvos, akihez az 1. szám alatti kérdés dolgában fordul, ebben is segítségére lesz. Az operáció ára az operáló orvostól függ, abban vele kell megállapodnia. 3. A sporttal semmi esetre sem késett el. Próbálkozzon egyelőre kevésbbé megerőltető sportokkal, mint úszás, korcsolyázás, turisztika, torna. Eleinte csinálja mérsékelten, lassankint fokozva a munkát. Okosan tenné, ha beiratkozna valamely sport- vagy tornaegyesületbe, ha van ilyen a lakóhelyén.

Tanulékony. A nyelvtanulás elsősorban szorgalom kérdése. Ha van egy kis nyelvérzéke, ami a legtöbb embernek van, megtanulhat egy év alatt egy idegen nyelvet, de nem heti kétórai tanulással. Ha nyelvtanárral tanul, akkor a heti két óra arra jó, hogy ellenőrizze tudását és gyakorolja magát a helyes kiejtésben, de magánúton is kell a dologgal foglalkozni. Egyszerre több idegen nyelvet tanulni nem ajánlatos, a valószínű eredmény az lenne, hogy egyiket sem tanulná meg. Előbb tanuljon meg jól németül, aztán következhetik az angol vagy a francia. Hasonlóan áll a dolog a zongorázással is: nem akar zongoraművész lenni, hanem a maga örömére, amatőr módon zongorázni, ezt pedig megtanulhatja 24 éves kora után is. Megfelelő könyveket minden jobb könyvkereskedésben kaphat.

MEGÉRTELEK

.... Kedves *jeligenélküli* barátnőm, azon panaszkodol, hogy barátod, akinek kedvéért tizenegy év óta «mindent és mindenkit» elhagytál, csak akkor szenteli neked az idejét, ha más szórakozása nem akad és soha nem vallja be, hogy szeret. Megértem, hogy ez mennyire fájdalmas számodra, aki «rá baziroztad az életedet». De látod, Kedvesem, éppen itt követtél el hibát. Sohasem szabad egy másik emberre bazirozni az életünket, hanem csakis önmagunkra, a saját erőnkre. Sohasem késő ezen változtatni. Ebben az esetben feltétlenül kell is, hogy változtass. Minden megoldódnék, ha valami elfoglaltságod lenne, ami kitölti az idődet. Persze jól fizetett munkát kapni ma igen nehéz, de a lelki nyugalmad kedvéért dolgozz egyelőre ingyen: a Vöröskeresztnél szívesen fogadnak minden önkéntes munkaerőt, akár szegénygyámi, akár adminisztratív munkára. Meglátod majd, hogy mennyire leköt a munka és milyen nagyfokú önbizalmat ad, ha azt látod, hogy Te nemcsak az «Ő» szórakoztatására vagy képes. Ezenfelül új ismeretségekre teszel szert a munkád kapcsán, újra bekapcsolódol a társadalomba, amelyet miatta hagytál ott, és ha neked is lesz kivel eltölteni az idődet, akkor nem fog fájni, hogy ő másutt szórakozik. Nem kell, hogy ezzel féltékennyé tedd, szórakozhatsz női társaságban és hidd el, hogy a mai okos, felvilágosult nők vannak olyan kellemes partnerek, mint a férfiak. Ha az a célod, hogy egy kicsit «megtörd» a barátodat, akkor ezt azzal érheted el leginkább, ha megmutatod neki, hogy nem ő az egyedüli tartalma az életednek, hogy akkor is jól tudod érezni magad, amikor ő nincs veled. Hangsúlyozom azonban, hogy nem egy — másik férfi révén kell ezt bebizonyítanod! — Ölellek Kedvesem és kérlek közöld, hogy használt-e a «receptem».

*

.... Kedves barátnőm! *Aki nem tudja, hogy mit akar*, az legjobban teszi, ha úgy gondolja át a problémáját, mintha nem magáról volna szó, hanem tanácsot kéne adnia egy másik személynek. Kedvesem, problémád oly kényes, hogy külön levélben adhatok csak tanácsot. Kérlek, közöld címedet hűséges barátnőddel.

A PÁNSZLÁVOK ÉS VEZETŐIK.

Van Szent-Pétervárott egy társulat (évek előtt volt ilyen Moszkvában is, Kievben is), melynek «szláv jótékonysági társulat» a firmája. Ennek a társulatnak czélja a külföldi atyafiak közt ápolni a szláv hazafiságot, ébren tartani a szláv szellemet és különféle jótékony cselekedetek által Moszkva felé hajtani a szláv csemeték rokonszenvét. Állitólag politikával nem foglalkozik; de tudunk esetet, hogy egyik tagja egy évvel ez előtt azt fejtegette, hogy ideje már számüzni a politikát működésük köréből. Vajjon megfogadták-e szavát? Tamás vagyok benne. A «szláv jótékonysági társulat» az ugynevezett *pánszlávizmus* gyujtó pontja. Sok minden elfér e név alatt, de leginkább két jelentménye fontos mi reánk. A *pánszláv* és *szlávofil* azonosan egyet jelentenek, csakhogy az előbbit nyugat, az utóbbit pedig kelet népei használják inkább. Kelet népei, kik alatt ezuttal kizárólag az oroszok értendők, igy értelmezik e szót: «A nyugoti népeket elrontotta a czivilizáczió, nyugoton minden rohadt, minden rossz: vallás, erkölcsök, állami intézmények egyaránt. Csupán a *kelet* van még romlatlan állapotban, azt is merőben az orthodox vallásnak és orthodox szláv szellemnek köszönheti. Természetes tehát, hogy az orosz életből ki kell küszöbölni mindent, a mi idegen, és orthodox alapon, nemzeti szellemben szervezni a társadalmat. E végből vissza kell térni a Nagy Péter előtti időkhöz, Moszkvát tenni a birodalom központjává, és a régi orosz szokásokat ujra meghonositani».

A nyugoti népek pedig azt állitják, hogy: «Ez az egész magyarázat csupán ámitás. Ti csak *mondjátok*, hogy szeretitek azt a mi szláv; voltaképen oda törekesztek, hogy ezen a czimen kalapotok alá keritsétek az összes szlávokat és a szláv államok és országok romjain óriási orosz birodalmat alapitsatok, nem törődve azzal, vajjon a rabsággal meg lesznek-e elégedve szláv testvéreitek».

Ezen két okoskodásból az tünik ki, hogy a szlávofil elnevezés csupán takarója a politikai czéloknak, és hogy a pánszlávizmustól jogosan lehet tartani.

Minthogy monarkhiánk sok szláv lakost számlál, nekünk jut a szerencse első sorban fölvenni a keztyüt a pánszlávizmus ellen.

A pánszlávizmus nem uj találmány, csiráit megtaláljuk Nagy Péter működéseiben és II. Katalin romántikus törekvéseiben is. Doktrinává vált e század negyvenes éveiben, mikor is *Moroskin* volt legbuzgóbb apostola a «Máják» («Világító torony») czimü lapban, nagyobb lendületet nyert *Sáfárik* működése és Palackynak a magyarokról * felállitott hibás elmélete által, a melyet Hilferding tovább kifejtett. Birodalmunkat illetőleg a szlávofilok mai nap is a Palacky-Hilferding nézeteit vallják, tartván azt [illegible]tozott, rongyos, mesterségesen, véletlenségből összetákoltnak, melyet egy kültámadás szétrombolhat».

Az itt emlitett férfiak a pánszlávizmust a tudomány körén belül fejtegették, lévén a történelem, régészet és nyelvészet főfoglalkozásuk.

Ismertté tették a hirlapokban az *Ákszákov* testvérek, Konstantin és Iván, továbbá *Kátkov*, — kiknek arczképét ezuttal bemutatjuk olvasóinknak — és mások, mint Dosztojevszkij, Mescserszkij hg., Fádgyéjev stb.

Kiválóan érdekes e tekintetben az Ákszákov testvérek működése. *Ákszákov* Konstantin, az idősebb testvér, mint költő kezdte meg nyilvános pályafutását; irt több drámát, verset, forditott Goethéből és Schillerből. Mint publiczista nagy tevékenységet fejtett ki; sokat foglalkozott az orosz birodalom mikénti reformálásának kérdésével, és a pórok állapotának rendezéséről emlékiratot is nyujtott be II. Sándorhoz. Azonban halála (1817—1861.) gátat vetett további szereplésének.

Ákszákov Szergéjics Iván, öcscse az előbbinek, nagy hévvel folytatta bátyja munkáját. Nagy befolyásra tett szert «Deny» («Nappal») czimü lapjával, melyet 1861-ben alapitott; majd a «Moszkva» hirlapot szerkesztette, mig vagy három év óta a «Ruszj»-ban önti ki bölcseségét és szórja ellenünk (sujtani nem akaró) mennyköveit.

Befolyása most már kevesebb, mint a herczegovinai fölkelés idejében (1875.) volt; mondhatni, hogy Oroszországot ő heczczelte bele (no meg Ignátyev) a török elleni háboruba. A berlini kongresszus nagy vereséget hozott nemcsak Oroszország hatalmára, hanem Ákszákov Iván befolyására is. A san-stefanói békekötési okmánynyal egyelőre lomtárba került ő is. A berszerkesztője. Mikor még a Moszkva [illegible] Moszkvában, lelkesedett a reformokért és a nagy országot az angol selfgovernment mintájára akarta szervezni, de a szerencsétlen kimenetelü lengyel forradalom egészen más irányba terelte őt, és ostorozni kezdte a szabadelvü Válujev belügyminisztert, a ki aztán fel is függesztette lapját. Különös módon nyert a lap engedelmet a megjelenésre.

Egyszer azt kérdezte tőle a czár, mi hir van Moszkvában? — Semmi uj, felséges uram, felelt Kátkov, legfölebb, hogy van egy harangunk, mely nem szól (a négy ezer mázsás repedt harangot érti), egy ágyunk, melylyel nem lőnek (a czár-puskát, czár-ágyut érti), és egy lapunk, mely nem jelen meg. — A czár jót nevetett ez ötleten és a «Moszkovszkija Vjedomoszti»-nak szabad volt ujra megjelenni. — Ugyancsak Kátkovval történt, hogy naptárt szerkesztve, a február hónak 30 napot szabott.

Hirlapirói működésében jobb keze volt Leontyev, mesterségére nyelvész, testalkatára púpos emberke, a ki kifogyhatatlan volt a németek gyalázásában. Azonban a német trónörökösnek Oroszországban tett látogatása legalább hat évre megszüntette volt e lap gyülöletét.

Tagadhatatlan, hogy nagy befolyása van, mit leginkább összeköttetéseinek köszönhet. Jelenleg Tolsztoj belügyminiszter után ő az ur Oroszországban; mert tudvalevőleg ő pártolta Tolsztojt mint közoktatási minisztert és «klaszszikai» rendszerét a legmakacsabbul.

Egész pályafutása alatt a rombolásban tünt ki; kritizált, ledorongolt mindent és mindeneket, de programmot nem adott. A jelen uralkodás nehéz napjaiban is csak annyit tudott mondani, hogy «az erős hatalom politikáját» kell folytatni. Vessző-paripája a «lengyel ügy»; történjék bármi Európában, annak — szerinte — a lengyelek az okai.

a + b.

ÁKSZÁKOV KONSTANTIN.

KÁTKOV.

ÁKSZÁKOV IVÁN.

A PÁNSZLÁVOK VEZETŐI.

* «A magyarok letelepedése a legnagyobb szerencsétlenség volt, mely a szláv világot évezredek folyamában érte...» Palacky: «Csehek története.»

ANTANANARIVO, MADAGASZKÁR FŐVÁROSA.

— Négy képpel. —

Mostanában gyakran volt szó politikai lapjainkban Madagaszkár szigetéről, az angolok és francziák közt e jelentékeny sziget birtoklása fölött kitört konfliktus alkalmából. Mi is nem rég közöltünk egy átalános áttekintő képet a nagy sziget fővárosáról, Antananarivóról. Most e gyors fejlődésben levő afrikai városból még négy képet mutatunk be, melyek annak jelenlegi helyzetéről fogalmat nyujthatnak.

Antananarivo a sziget fensikján igen termékeny vidéken fekszik Imérina tartományban. Lakosainak száma a százezeret jóval felülhaladja. Modern jellegüvé az utolsó 12 év alatt lett, midőn a régi, szorosan egymás mellé helyezett faházak helyébe téglából készült s európai jellegü házak jöttek. Régebben a város alakja egészen más volt. Sajátságos alakuak voltak különösen a magas tetők, rajtok a homlokzatnál messze kinyuló keresztezett gerendák, melyek hossza magánházaknál 1½—2, a királyi

*

méter volt. A város közepét alkotó magas dombon volt a két királyi palota. A nagyobb épület óriási faház volt, három emeletes fedett folyosóval körülvéve; a kisebbik csak két emeletes volt. Ma is megvannak a verandák, de massziv kőépületek s a palota karcsu saroktornyait angolok által készitett korinthusi oszlopok diszitik. A főváros nagyobb része azonban még mindig falusi jellegü, meglátszik rajta, hogy, mint neve is mutatja (Thanaanarive = ezer falu), több falu egyesüléséből származott. A házak nagy része mellett ott van a kert; egyes helyeken még látható a sövénykeritès is abból az akáczfajhoz tartozó növényből, melynek tüskéi oly erősek és sürüek, hogy az ily keritésen legfölebb csak ágyuval lehetne utat csinálni. Fák és bokrok különben a modern jellegü házak mellett is találhatók.

Képeink közül kettő a királynő két palotáját mutatja be, mindegyik előtt kapuőrök állanak vagy hevernek. A nagyobb palotában igen csinos kápolna is van, melynek egy részletét, a királynő székét, szintén bemutatjuk. Negyedik képünk az ágyuüteg-telepet ábrázolja. Mindezekben szóval ki nem magyarázható vegyület látható a régi barbár állapotok s modern viszonyok között. A franczia és angol misszionáriusok s kereskedők hatását e sziget lakóira általában mindenütt feltalálhatjuk s vannak oly épületek is, köztök a franczia misszió szép temploma, melyek Európa bármely fővárosában helyet foglalhatnának.

A madagaszkári nép általában a müveltségben ujabb időkben nagyon előre haladt. Jellemzésül elég fölemlitenünk, hogy a «Teny Soa» (szórul-szóra: «Jó szavak») czimü havi folyóiratnak több mint 4000 benszülött előfizetője van, egy fizikai földrajz már második kiadásban jelent meg s számos egyházi jellegü folyóirat és lap nagyon elterjedt.

A főváros népe az idegen szokásokkal együtt sokat elsajátitott a franczia és angol nyelvből is. Igy pl. az asztalt latabatra névvel jelölik (francziául la table), a kulcs neve lakilé (francziául la clef) stb. Vannak nyelvökben sajátságos hangutánzó kifejezések, igy nevetni = héhy; suttogni = mibitsibitsika; kopogni = dondóna, nehezen lélegzeni = efonéfona. Sok név rendkivül hosszu, igy a régibb miniszterelnök neve volt: Rainivoninahitriniony s Ranaválona királynő egy mellékneve Rabodonandrianampoinimerina!

A nép jelleme általában élénk és vidám. A hordárok, kik Antananarivo és Tamatave kikötő közt igen nehéz uton szállitják a csomagokat, rendesen dalolva s csevegve hordják terheiket s a csolnakosok dala messze elhangzik. A nép különben szigoru rendekbe van elkülönitve, a nemességet nyerni vagy adományozni nem is lehet. A királyi család szine a biborpiros; csak a legelőkelőbb herczegek hordhatnak barnáspiros napernyőt. A királyné tisztelete valóban nagyszerü, még állatait, fegyvereit és szolgáit is tisztelik. Ha valahova kirándulást tesz s onnan visszatér, több ezer kisérője s az egész néptömeg gyönyörü virágokkal diszitik magukat.

A gazdag talaju s szerencsés fekvésü ország általában virágzásnak indul s valószinü, hogy népe rövid idő mulva egészen müvelt lesz.

UJABB TALÁLMÁNYOK.

Természettudományi értekezés *Hoitsy Páltól.**

Találmányokat, fölfedezéseket minden korban tudott fölmutatni az emberiség. Sohasem többet és nagyobbakat, mint egy század óta.

De nem ez a számbeli suly jellemzi legkivált a jelen századot. A találmányok most kezdenek az emberiség jótevői lenni, ez jellemzetes tulajdonuk. Jótevők abban az értelmében a szónak, hogy a munkát könnyebbé teszik, s azt az ember helyett természeti erőkkel végeztetik.

Az eke és a szekér feltalálástól egész a gőzgép koráig aludt az emberiség. A munka terén nem tudta mi a haladás. A vizi kerék és szélvitorla után egész a gőzmalomig nem töltötte ki semmi az ezredéves időközt. A legrégibb kort, mely olyan távol van, hogy benne a körvonalak egészen elmosódnak, nem közvetiti a legfrissebb jelennel semmi. Még mérföld-mutató kövek sem esnek közbül. Pusztai perspektiva ez, melyben csak egy-két elmosódott alak látszik a látóhatár legszélén, s mi magunk középütt élő alakok.

Az a mire a középkorban rámutatni lehet, például a könyvnyomtatás feltalálása, igen nagy hatással lehetett az emberiség szellemi alakulására, de a munkának azt a megkönnyebbitését, s az ember helyett a természetre való átruházását, melyet keresünk: nem hozta elő. Legfölebb gyorsabban, gazdaságosabban ment általa egyetlen egy munka, a másolás, de azt is emberi erő végezte. A sok másoló helyett lett kevesebb szedő, a kalamus helyett lett sajtó. De a sajtót az ember hajtotta.

A középkor eszközöket, szerszámokat alkotott, melyek által gyorsabbá lett a munka, de nem alkotott gépeket, melyek természeti erőkkel végeztették a munkát s megkiméltek az embert a dolog izzadságától.

Ezt a *gőzgép* tette legelőbb.

A gőzgépben nem az a geniális, hogy óriási erőt kis helyen összpontosit, hanem az, hogy általa magát a természetet használjuk föl: legyen segitségünkre a természet legyőzésében. Az erő, mely benne dolgozik, nem emberi vagy állati, hanem természeti erő: a nap sugarainak ereje.

A viz csak melegités által lesz gőzzé; a gőz feszélyének titka ismét a meleg. A meleg vagy hő minden testben azt a hatást szüli, hogy részecskéi távolodni kivánnak egymástól, s bizonyos erővel mennek neki az akadálynak, mely ebben a távolodásban őket feltartani akarja. Ez az erő az, mely a gőzgépben fel van használva.

A viz melegedését a tüz eszközli; a fa vagy kőszén tüze. A kőszén maga is csak fa, ősvilági növényeknek a maradványa. A fát és egyátalában a növényt a nap sugarai hozzák elő, azok raktároztatnak mintegy benne, azok szabadulnak ki égés alkalmával. A hő, melyet a tüdő támaszt, nem egyéb, mint a napsugarak jelentkező melege.

A nap sugaraira, azok melegére és khemiai hatására van szükség, hogy a legjelentéktelenebb növénymag is csirázásnak induljon. A mozgási képesség, mely jelentkezik, midőn a csira szétfeszíti a burkát, a melegtől van kikölcsönözve, a földi meleg egyedüli örökforrásától, a napsugártól. S a mennyiben nedvesség is kivántatik a csirázáshoz, azt is a napsugár szolgáltatja. Az tartja örökös párolgásban a tengerek vizét, az emeli fel a párát a magasba, hol felhőket képez belőle. A napsugár által megmelegitett levegő okozója a szélnek, mely elhozza tengerek felől a felhőt, hogy az eső ott hulljon belőle alá, a hol a magnak szüksége van rá, hogy csirázásnak indulhasson. A napsugár azután ápolja, neveli a kicsirázott növényt tovább. A nedvek körforgását hozza benne elő, egymásután feszíti szét a kezdetleges növénysejtek falait, hogy egy-egy sejtből legyen ezer és ezer, sokszor millió. A napsugár alakitja át — lassu főzés által — a növények anyagát, egyedül ő, még pedig sokféle működés következtében neveli nagygyá a növényt. A növény pedig elnyeli, magába zárja a napsugarak ezen erejét, s szabadon bocsátja akkor, midőn tüzre kerül, akár közvetlenül jusson a tüzre mint fa, évezredeken át feküdjék előbb a föld alatt, s mint kőszén kerüljön ebbe az állapotba.

A gőzgépben tehát a nap sugarai, a napnak kisugárzott hője dolgozik, s nem emberi erő. Ez annak lényeges ismertető jele, ez teszi az emberiségnek nagyobb jótevőjévé, mint az előző gépek együttvéve voltak.

A munka, melyet a világ gőzgépei végeznek, bizonynyal nagyon fölülmulja azt, melyet a körülbelül ezer milliónyi főből álló emberiség összes ereje gőzgépek nélkül produkál. Ha ugyanazt az eredményt akarná felmutatni az emberiség, melyet most felmutat, gőzgépek nélkül mindenkinek több mint kétszer annyit kellene dolgoznia, mint a mennyit most dolgozik. Vagy pedig nélkülöznünk kellene jelenlegi fogyasztásainknak több mint felét. Kényelem és élvezet tekintetében az emberiség az utolsó század alatt többet ért el, mint az előtt egész évezred alatt.

Ne hivatkozzék senki a gyárakra, s ne mondja, hogy azok munkásainak igen silány, sőt nyomoru az állapota, azok jólétét a gőzgép nem emelte. Az való igaz, hogy igy van. De az általános hatás megitélésénél nem szabad egyes osztályok szük álláspontjára helyezkednünk. A tény az, hogy a gőzgépek munkát, roppant munkát végeznek, s hogy ez az összes munka az emberiség javára esik. Nem vész el, nem lesz semmivé ez a produkczió, noha lehet olyan osztálya az emberiségnek, a melynek számára nem jut belőle. De azért annak összes értéke nem lesz kevesebb.

Gőzgépek nélkül, mai viszonyok között, annak a mélyen sajnált munkásosztálynak a sorsa még szomorubb lenne, mint a minő jelenleg. Avagy talán azoknál a mesterségeknél, melyeknél a dolog természeténél fogva gépeket alkalmazni nem lehet, vagy legalább eddig nem sikerült, a munkások állapota jobb? Semmivel sem. Meg kell nézni a sheffieldi kés-köszörüsöket, a kik kézi munkával keresik kenyerüket, s 30—33 éves korukban rendesen rájok tette már kezét a halál.

Ajánlom azoknak, a kiket a gyármunkások sorsa oly igen bánt, nézzék meg az isztriai szigeten, Póla mellett, a római időkből származó kőbányákat. A mészkő, melyet azokból nyernek, fényes glazurát kap felületén, s az idő ennek következtében nem igen árthat neki. A bányák oldalfalain a kőben meglátszanak még ma is az ezer év előtti fejtő-kalapácsnak nyomai. Ezer és ezer rabszolga dolgozott ott, azoknak veritékét véljük látni minden kalapács nyomában. Bizonynyal másféle társadalmi viszonyok között, a szabadságnak, sőt még a családi életnek is ismerete nélkül fáradtak azok, s helyzetük nem is hasonlitható azokéval a gőzgépek által gyötrött mostani gyármunkásokéval.

(Folyt. köv.)

* «A nagy természet s a kicsiny ember» czim alatt a Franklin-társulat kiadásában a napokban megjelent könyvéből.

BLAHÁNÉ MINT «TÓT LEÁNY».

Blaháné folytonosan az a vonzó és hóditó jelensége a népszinháznak, a ki művészetével, csattogó hangjával, népdalaival és szeretetreméltó egyéniségével uralkodik a játékrenden, a közönségen s Budapest idegen látogatói számára is valódi szinházi specziálitás. Igazán «zengő oszlopa» ő ennek a szinháznak, és kiváló része van benne, hogy a fővárosban minden felé hangzik a magyar dal. A legutóbbi időben egyik legkedveltebb szerepévé az Almási Tihamér népszinművéből Hankát avatta föl. Bizony nem valami elsőrendü terméke a népszinmü-irodalomnak és első előadásakor senki sem gondolta volna, hogy ennyi előadást megér. És ez a kitünő művésznő a lapos tót dialektusban beszélő, czifrán öltözködő Hankát a maga kifogyhatlan jókedvével, eredetiségével olyan szivesen látott jelenséggé tudta emelni, hogy a magyar parasztlányok és menyeskék utánozhatatlan ábrázolójától sorba nézi most e darabot a közönség. Sok jó fénykép is készült Blaháné róla e szerepben. Ezek után az egyiket, a hol Blaháné-Hanka a padlás nyilásán tekint alá, Jankó János lerajzolta Bartók Lajos élczlapja a «Bolond Istók» számára, mely humorisztikus és szatirikus közleményei és képei mellett, néha, kivált a művészvilágból, való képpel is szolgál olvasóinak; Jankó e rajzát, mint az eddig megszokott jelmez-képekről eltérőt, mi is bemutatjuk.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» uj folyamának első számához van mellékelve e jeles folyóirat tiz évi folyamának (1873—1882) tartalom-mutatója, mely az egész kis könyvtárrá (72 kötet) fölszaporodott gyüjtemény gazdag közleményeire nézve igen hasznos, s lehetővé teszi, hogy kiki gyorsan tájékozza magát a Szemlében megjelent közleményekről. A kötet az eddigi erővel folytatja uj folyamát. Ezuttal egy nagyobb polemikus dolgozatot is közöl *Pompéry* Jánostól, e régen hallgató derék publiczistánktól, ki «Gróf Szécsen Antal tanulmánya az 1839—40-iki országgyülésről» czimü, szintén a Szemlében megjelent közleményre vonatkozólag teszi meg észrevételeit, illetőleg ellene mond azoknak a szempontoknak, melyeket Szécsen fejtegetett, s melyek már több elszólalást vontak maguk után. *Pompéry* szépen fejtegeti Széchenyi érdemeit, s oly történelmi korrajzi háttért fest, melyből Széchenyi és Me ternich alakja másképen emelkedik ki, mint a

sem hust nem vett magához. Követői nem ragaszkodtak oly igen szigoruan ehhez, — mert csodálatos, de ugy van, — (a mint ezt egy angol iró sajnálkozására irigyen kimondotta), hogy az amerikaiak esznek legtöbb hust az egész világon. Hanem azt a csodálatos vallásos rajongást mégis örökölték nagy mesterüktől. Világi élvezetek dolgában a methodisták nagyon szigoruak, s előttük már a szinház bizonyára rendkivül rossz szinben tünik fel. Washingtonban egyszer meglátogattam egy néger methodista templomot, melyben már komolyabb ájuldozási jelenetek fordultak elő. Szegény négerek! Az ember önkénytelen nevetésre fakadt, ha látta azokat a furcsa, pofók, sötét arczokat, a mint a legfurcsább állatias hangokat bocsátották ki. Néha a nagy elmélkedésben egyik-másik nekiállt a falnak s hosszas gondolkozás után lefeküdt s ugy dörömbölt a földön, máskor meg őrültként futotta be a szobát s ugy orditozott, hogy ő bizony, akárki mit mond, bejut a mennyországba. Baltimoreban egyszer, a mint hallottam, ugy orditoztak a nők, — a négerhölgyek, hogy az egész inkább hasonlitott őrültek házához, mint templomhoz. Mikor Washingtonban az istenitisztelet végén 25 czentet tettem a perselybe, az egész néger had kiváncsian tudakozódott kilétem iránt, s mikor egyik megtudta, hogy magyar vagyok, jóakaratulag hozzám jött s megszólitott: «Ön hát magyar?» «Magyar vagyok» felelém. «Mondja csak kérem, ugy-e az a Magyarorsz g Törökországban van?» folytatá fekete barátom, kinek később is alig fért a fejébe, hogy a mi szép Magyarországunk nincsen Törökországban. Hanem azért ugy váltunk el, mint a legjobb barátok.

A felsorolt felekezeteken kivül még egész sorozata van az apróbb szektáknak, milyenek: az evangelikus társaság, a morva protestánsok felekezete (Unitas fratrum), Uj-Jeruzsálem hivei, Krisztusban egyesült testvérek, stb. A presbyteriánus, református, unitárius, univerzalista és lutheránus vallások szintén szép számmal vannak képviselve az Egyesült-államokban. De ezek nevezetesbjei Európában s hazánkban is ismeretesek levén, fölösleges volna rólok részletesebben szólanunk. Ha azonban a *mormonokról*, *shakerekről* s más efféle felekezetekről van szó, a vallásosság legtulságosabb kinövéseivel van dolgunk.

A negyvenes években egy *Smith* József nevü ember uj vallást kezdett hirdetni Ohio-államban. Ő azt állitotta, hogy valami rejtélyes helyen megtalálta az isten ős aranytábláit, melyeket azután leforditott angolnyelvre.

Voltaképen ezek a leforditott táblák képezik a *mormon* bibliát. Joe Smithnek sikerült sok hivet szerezni. Letelepitette őket a Mississippi mellé s ott egy városban boldogan élt velük. Ő volt a város majorja s az egész felekezetnek a prófétája. Valami kis erőszakoskodás miatt az állam kormányzója megtámadta hadsereggel városukat és Smithet testvérével együtt elfogta s börtönre vetette. Éjjel egy indiánoknak öltözött emberekből álló csapat betört s rálőtt a testvérekre, kik halva rogytak össze. Testüket a mormonok elvitték s valami titkos helyre eltemették. Most *Brigham Young* állott a mormonok élére és borzasztó szenvedések után kivezette őket egy távoli tartományba, *Utahba*, s a nagy sóstó mellett egy uj város alapját vetette meg. Azóta itt élnek a mormonok s a különben sivár földet szorgalmuk valóságos paradicsommá változtatta át.

A mormonoknak van egy bibliájuk, mely, mint az ó-szövetség, könyvekre van felosztva, még pedig: Jákob, Enos, Jarom, Omni, Mosias, Zeniff, Alma, Heloman, Ether, Moroni, — Mormon két és Nephi három könyvére. E könyv csak nyomorult utánzata a bibliának: felhasználja a Noé bárkájának a történetét arra, hogy kimutassa, miszerint Nephi elvezette az isten választott népét egy hajón az igéret földére, Amerikába, hol az emberek testszine vörösre változott át. Itt irta meg Nephi az arany-táblákat. E «biblia» nyelvezete hasonló akar lenni a szentiráséhoz, s szerzőjének volt gondja rá, hogy a hol a styl kissé nagyon modernné vált, nehány biblikus «való»-val s más eféle szóval helyreüsse a hibát. Mindjárt a könyv elején áll:

A nyolcz tanu bizonysága. *

«Tudják meg minden országok, nemzetségek és népek, melyekhez e könyv eljut, hogy ifjabb Smith József, e mű forditója, megmutatta nekünk az emlitett táblákat, melyek arányból valának; mi mindazokat, melyeket Smith leforditott, kezeinkkel megérintettük s láttuk rajtuk a metszeteket, melyek ódon kinézésüek valának, furcsa művészi kivitellel. Azt mi a legkomolyabban bizonyitjuk, hogy az emlitett Smith megmutatta nekünk a táblákat, mert mi azokat kezeinkkel érintettük s bizonyosan tudjuk, hogy az emlitett Smithnél vannak a táblák. A világ szeme láttára aláirjuk nevünket annak bizonyitására, a mit láttunk s annak, hogy nem hazudunk, — isten minket ugy segéljen.»

Whitmer Krisztián,	*Page Hirám,*
Whitmer Jakab,	*id. Smith József,*
ifj. Whitmer Péter,	*Smith Hyrum,*
Whitmer János,	*Smith H. Sámuel.*

Smith József maga *tiltotta* a soknejüséget, sőt a Nephi II-ik könyvében, Jákobról szólva, mint a legborzasztóbb bünt emlité föl. Brigham Young azonban már behozta a polygamiát, s épen ez az a csalétek, melylyel a mormon hittérítők a világ legkülönbözőbb részeiből hiveket szereznek. Jellemző, hogy Salt-Lake-Cityben, a Brigham Young palotája kapuján egy sas látható, mely körmeit egy méhkasba vágja. E sas, mely a szorgalmas méhek munkáját szedi el, nagyon is emlékeztet bennünket Brigham Youngra magára, ki a szegény, tudatlan nép munkájának gyümölcsét vette el s szerzett magának milliókat, mert a próféta távolról sem volt ostoba ember s bányáiból s a tizedadóból nagy vagyont szerzett. Feleségei — mint ezt egyszer maga is kijelentette — oly nagy számmal voltak, hogy mindre nem is emlékezett. Ajánlotta Mark Twainnek, hogy 10—11 feleségnél többet soha se vegyen, mert ennyi minden körülmények között elegendő.

Ha az Egyesült-államok kormányának szempontjából vizsgáljuk a mormon kérdést, be kell vallanunk, hogy megoldása rendkivül nehéz. A mormonok oly kibuvó ajtókat találnak, hogy a törvény keze nem éri őket utól. Utahban minden mormon megesküszik arra, hogy neki csak egy felesége van, s a nők ugy vannak betanitva, hogy szükség esetében megtagadják férjeiket. Eddig a kormány csak szégyenletesen hallgatott a dologról, de legközelebb kénytelen lesz belátni, hogy Smith József hivei statust képeznek a statusban. A mormon államnál furfangosabb theokráczia alig képzelhető. Legközelebb hallani fogjuk, hogy Utah territoriumból állam lett; kormányzója (kit már most nem az elnök nevez ki) mormon, szenátorjai, képviselői mormonok, kik fölszólalnak a kongresszusban és nyiltan hadat üzennek az Egyesült-államoknak. Hogy Young maga ellensége volt a kormánynak s az amerikai népnek, az kitünik abból is, a mit a polgárháborura vonatkozólag mondott: «az *északiak* — ugymond — kérik az istent, hogy pusztitsa el a délieket, s a *déliek* azért imádkoznak, hogy semmisitse meg az északiakat; *én* ament mondok mindkettőnek az imádságára». Ezt mondotta az amerikai tyrannus, kinél még a minden oroszok czárja sem nagyobb despota. Ugyanez az ember megesküdött a biróság előtt arra, hogy neki csak egy felesége van, s kevéssel halála előtt kijelentette a mormon Tabernacle-ben, hogy 12 év mulva ő fogja kinevezni az amerikai Egyesült-államok elnökét. A mormon állam főbb hivatalnokai mind arra tanitják a népet, hogy csak az ő államuk a helyes, hogy eljön az idő, mikor Amerikát az ő prófétájuk fogja kormányozni. «Kormányformánk republikánus, de ez azért királyság.» Ez volt a Brigham Young kedvencz mondása. Az utóbbi időben a lapok már kezdik megtámadni a mormonokat s fölhivni a kormányt, hogy tegyen valamit ellenök, «mert — ugymond egy lap — különben nem sokára ujból polgári vért kell ontani.» — Mondják, hogy Garfield akart volna valamit tenni a mormon ügyben, de őt elvitte a halál, s igy most ismét várni kell, — ki tudja meddig.

(Vége következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» márcziusi kötetének több czikke az előbbi kötetekben kezdődött érdekes közlemények folytatása. Ilyenek Pálffy Albert regénye, «Anya és grófné», «I. Frigyes Vilmos, porosz király», Ballagi Aladár történelmi tanulmányából a harmadik és befejező rész; «Tanulmányok népünk életviszonyairól», szintén befejező része Földes Béla statisztikai dolgozatának. Az uj közlemények közt kiváló érdekü Rajeczi István «A gonosz szellemek» czimü czikke, mely a lapunk olvasói előtt is jól ismert Dosztojevszki orosz iró hasonló czimü nihilista regényét ismerteti, s az ismertetést összeköti az orosz politikai és társadalmi viszonyok vázolásával, a nihilizmussal, s ennek az orosz irodalomra való hatását is felmutatja, mert az orosz irók, kik átalában az igazi orosz életet szokták festeni, nem maradtak érzéketlenek se a nihilizmus eszméi, se képviselői iránt s már Csernisevszky és Turgenyev is irtak azokról. Dosztojevszki regénye a hetvenes évekből való, mikor a nihilizmus már teljes hatalmában volt. Az orosz társadalom e nagy pathologja abból a korszakból nyujt megható, élethü, magas lélektani szempontból kidolgozott képet «A gonosz szellemek»-ben, melyet az ismertető realisztikus remekműnek mond, s óhajtja hogy magyarra is leforditsák. Közli ezután a «B. Szemle» Pailleronnak a franczia akadémián januárban tartott székfoglaló beszédét Angyal Dávid forditásában, mely Pailleron elődjéről, Blanc Károlyról szól és a költői eszmékben annyi magvassággal nyujt tanulságot formailag oly alakban, hogy élvezettel olvashatja bárki. A szépirodalmi közlemények közül Gyulai Pálnak «Gyümölcsösben» czimü szép költeményét, melyet a kitünő szerző a Kisfaludy-társaság közülésén olvasott föl, lapunk mai száma közli. Varga Bálint a Boileau szatiráiból forditott le egyet: «Molièrehez, a rim és értelem összeegyeztetésének bajos voltáról.» A könyvismertetések közt találjuk *ry*-től a német tudós, Schrader «Nyelvtudomány és őstörténet» czimü munkájának bő elemezését; az akadémia kiadványai közt most megjelent régi magyar munkáét, Komjáthy Benedekét «Az Zenth Paal leveley magyar nyelven», mely 1533-ban jelent meg először; «Lalla Roukh» forditásának birálatát, mig a «Legujabb politikai divat» czimü röpiratról Pulszky Ferencz ir, stb. A «névtelen levelek» szerzője egy könyvről, Bánóczi József «Kisfaludy Károly életé»-ről emlékezik meg. A «B. Szemle» előfizetési ára félévre 6 forint.

«Kendi Margit», történeti dráma, irta *Bartók* Lajos. A nemzeti szinházban még e hóban szinre kerül Bartók e műve. A kritika akkor tüzetesen foglalkozik majd vele, s akkor is van helyén szinműről irni, mikor ez szinpadon is megjelent már. A költészet barátai számára azonban mint könyv is érdekes a jeles költő e terméke, mert költői eszmékben gazdag és előadásában választékosan, erőteljesen szól a nyelvezet. A Franklin-társulat diszszel és izléssel állitotta ki a kötetet, szép metszésü betükkel, meritett papiron. Tartalom és kiállitás alkalmassá teszik kedveskedő ajándékul. Egy ily füzött diszkiadásu példány ára 2 frt.

«Dalok és regék» czimü kötet jelent meg Szegeden, Burger Gusztáv és társa kiadásában, Jankó János több rajzával diszitve. *Pósa* Lajos irta, az ifjuság számára, kiknek meleg szivvel, szépen gördülő versekben mond el dalokat, meséket, elbeszéléseket, erkölcsi tanulságokat, a mikben vidámság, szeretet nyilatkozik, s a szerző bir azokkal a tulajdonokkal, hogy a mit mond, könnyen és mint kellemest befogadja a kedély. Nem ugynevezett gyermekversek ezek; tartalmilag és formailag is jóval többek, s a költészetben kérnek helyet magoknak. Van köztük több, mely Pósának előbbi és sok dicsérettel találkozott köteteiből van átvéve e csoportba, de van számos olyan is, mely egyenesen a zsenge olvasóknak készült. A sokféle tárgy is érdeme, s igy a gyermekkedélyre minél jobban fog hatni. Nehány népmesét is feldolgozott s a hazaszeretet hangját szintén hallatja. Jankó János sikerült rajzaival, csinos kiállitásban, kemény kötésben jelent meg e jóravaló mű, melyet a szerző Jókainak ajánlott.

Ujabb költemények, irta *Dömötör* Pál. A szerző, kit lapunk olvasói számos költeménye után jól ismernek, ezelőtt nyolcz évvel (1876) adta ki költeményei első gyüjteményét. Akkor is figyelmet ébresztett, s a kritika is elismerte, hogy ha magasan járó képzelet és teremtő erő nem is sajátja, a kedélyi és érzelmi költészet terén figyelmet érdemlő tehetség. Hogy a formában, külsőleg-belsőleg, tetemesen haladt azóta is, most megjelent uj kötete a bizonyság. Versei nagy része családi érzelmeket fest, s ezekben bensőség, igazság s egyszerü, de meleg kedély nyilatkozik. Imádja nejét, gyermekeit; otthonától, azoktól nem bir elszakadni — s elszakadva forrón vágyik vissza.

**

* Mark Twain: «Roughing it.» 1880.

Költészetének ez a foglalatja. Meglehetősen korlátolt kör, de Dömötör Pál azt egészen betölti — s ez mindenesetre többet ér, mint ha szerteszét csapongana és sehol sem volna otthonos. Erre is van azonban példa nála. «Humor és Szatira» czim alá nehány ily darabot sorozott kötetében, melyek azonban csak költői és birói hivatásának összehasonlitásáig vagy küzdelméig terjednek. Ez azonban nem humor, szatirának pedig nagyon is jámbor. Annál több sikerült darabra találunk a «Dalok, énekek» czimü első, nagyobb sorozatban. Mutatványul s itéletünk igazolására egy párt az igénytelen, de megkapó igazságu költemények közül bemutatunk olvasóinknak.

Jártam, keltem . . .

Jártam, keltem a világban . . .
Sokat láttam, meg sem bántam.
Láttam én jót: megszerettem.
Láttam rosszat: meggyülöltem.

Vagyok most egy kis világban.
Föltaláltam . . . meg se bántam!
A mi csak jó: itt van, mind itt.
A mi csak rossz: hire sincs itt,

De jó, hogy ott jártam, keltem!
Ah! de jó, hogy ezt fölleltem!
Hogy itt soh se gyülölhessek,
Csak szeressek, csak szeressek . . .

Karácsony jövetén.

Jőjj, édes emlék, jőjj a multból,
A régmultból, felém.
Nagy ünnepén a szeretetnek, —
Karácson ünnepén.

Emlék a rég letünt napokból,
Élőkép egykoron,
Jőjj, szállj felém! — hadd lássam ismét
Szelid gyermekkorom'.

Legszebb estéit ujra lássam,
És legszebb napjait,
Midőn a kis szivet minden percz
Érzésben gazdagit.

A kis Jézusnak születésén
A gyermekörömöt,
S a gyermekábránd szárnyalását
Pásztor, bárány fölött . . .

A vidám zajt a kis szobának
Minden zegén-zugán,
Még onnan is, az anyaölből,
Aranydió után . . .

Jőjj, édes emlék, jőjj a multból!
S te ujra jösz felém,
Nagy ünnepén a szeretetnek, —
Karácson ünnepén.

Oh látlak, látlak! — ime látom
Hasonmás képedet:
Gyermekeket, kik ugy zajongnak,
S anyát, ki ugy szeret . . .

«**A honfoglalás kezdete és befejezése**» czimü tanulmány jelent meg Szombathelyen Csuday Jenő premontrei rendü főgymnáziumi tanártól, ki abból az alkalomból szól hozzá e kérdéshez, hogy a közoktatási miniszterium a tudományos akadémiától kérte a millenium megünneplésére legalkalmasabb év meghatározását, az akadémiában pedig nagyon elágaztak a vélemények. Csuday összeállitja az 53 oldalra terjedő műben a nemzeti hagyományok és a külföldi egykoru s közel egykoru följegyzések adatait, s azokat birálván, arra az eredményre jön, hogy ha a honfoglalás kezdetét akarjuk megülni, annak ezer éve 1884-ben lesz, ha pedig befejezését, azt 899-től kell számitani. (Az akadémia tudvalevőleg az 1894-et ajánlotta.) A füzet özv. Seiler Henrikné kiadásában jelent meg s ára 50 kr.

Jókai legujabb regényeiből füzetes kiadásokat rendeznek a Révai-testvérek. Olcsó árakat szabnak, hogy a nagy iró művei bejuthassanak ne csak a gazdagabbak könyvtárába, hanem a szegényebb sorsuak polczaira is. Harmadfél ives, illusztrált füzetekben adják ki Jókai ama regényeit, melyek eddig még nem jelentek meg könyvalakban. Minden két hétben egy-egy füzet hagyja el a sajtót, s egy füzet ára 25 kr. A szöveghez Jókai Róza k. a. rajzol illusztrációkat. Az első füzet «*A lőcsei fehér asszony*» czimü történeti regényt közli, melynek hősnője az Andrássyak ősanyja: Serédy Anna, kinek férje, Andrássy István tábornok keze alatt esett el Lőcse. Előfizetni lehet egész évre (26 füzetre) hat forinttal, félévre (13-ra) három forinttal a Révai testvérek kiadóhivatalában (váczi-utcza 11. sz.)

Petőfi költeményei a poroszok közt. Lewinszky József, Petőfi e lelkes bemutatója a külföldön, febr. 21-én Königsbergben szavalt Petőfi költeményeiből. A «Königsb. Ztg.» erről a következőket irja:

«Lewinszky soha sem játszott szerelmeseket, mert ifjabb korában meg volt győződve, hogy senki sem hinné el neki. Regének kellene tehát tartani, midőn költeményeket hallunk tőle olvasni, mint Petőfi elragadó bucsuját ifju nejétől, mikor csatába megy hazájáért. Petőfinek Neugebauer László által lefordított költeményeiben a csárdás tüzes ritmusai lüktetnek és azok előadása az est legkiválóbb élvezetét nyujtotta. Igy aligha láttunk még közönséget figyelni. Mindenki el volt büvölve e költemények által. Köszönet a művésznek, hogy felülmulhatatlan előadása által megismertetett bennünket e nagy magyar lirikussal.»

Lewinszky József márczius hó 4-én Budapesten, a magyar hirlapirók nyugdijintézete javára tart felolvasást a vigadó kis termében.

A gazdasági könyvkiadó vállalatra, melyet az országos gazdasági egyesület indit meg, ezernél több aláiró jelentkezett. A vállalat megindítása ekkép biztositva van s az egylet illető szakosztálya legközelebb már intézkedni fog a kiszemelt művek sajtó alá való rendezése iránt. A kiadandó művek nem kerülnek könyvkereskedésbe, fölös számu példányokat az egylet nem nyomat s ezért Korizmics László alelnök felhivja a gazdákat, kik aláirásaikat még nem küldték be, hogy ezt márczius 15-ig tegyék meg.

A «**Magyar Helikon**» czimü ifjusági füzetekből, melyeket Stampfel Károly ád ki Pozsonyban, ujabb három füzet hagyta el a sajtót, külön három életrajzzal. Ezek: «*Eszterházy Miklós nádor*», irta dr. Márki Sándor; ugyane szerzőtől «*Wesselényi Ferencz nádor*», továbbá «*Czuczor Gergely*», irta Kőhalmi-Klimstein József. Mindenik füzetben van arczkép s még egy vagy két illusztráczió; ára egy füzetnek 20 krajczár.

Legujabb finom és müvelt társalgó, vagyis utasitás a társaságokban, különböző alkalmakra való beszélgetésre, illemteljes viseletre, stb. Irta Kiskuty A. Losonczon jelent meg a Kármán-Társulatnál, s ára 40 kr.

Zeneműv. Táborszky és Parsch zeneműkereskedésében «*Széchenyi-induló*» jelent meg zongorára ifj. Fahrbach Fülöptől. Gr. Széchenyi Imre berlini nagykövetnek van ajánlva s ára 60 kr.

A népszinházban febr. 23-án bemutató előadás volt. Uj népszinművet, «*A vén kupecz*» czimüt adtak elő, *Berczik* Árpádtól. Nem a megszokott értelemben vett népszinmü, t. i. olyan, melyben parasztemberekkel történik valami. Falusi történet, de kevesebb pitykés dolmánynyal és pruszlikkal. Nem is árt bőviteni a hagyományos keretet, s többet fölvenni belé a falusi életből, vagy egyátalán az életből, mint rendszerint népszinműiróink szokták. Ez is egyik jó oldala Berczik népszinművének, a másik pedig nehány háladatos alak, s ezek közt egy falusi lány, Piroska, kiben Blaha Lujza megtalálta, a mihez hozzáadhatja a maga művészi temperamentumát, szeretetreméltó tulajdonait, s kifogyhatatlan kellemeit.

A szinműnek csekély a meséje, s a négy felvonást nyujtással és epizódok pótlékaival éri el. A mellék-jelenetekben van elég mulattató, de azért megmarad az a baj, hogy a tág térben az események különválnak, s a fürkésző szem jobban hozzájok férhet, pedig a fürkészés csak a szilárd szerkezetnek kedvez. Az öreg Kupecz uram a darab központja, egy vagyonos és furfangos paraszt, ki olcsó szerrel kivánná megszerezni egy kurta nemesnek, Hetésinek a földjét, melyet ugy is adósságok boritanak. Utjában áll azonban saját fia, a ki beleszeret Hetési unokájába, Piroskába. Ismeri apja terveit, s rajta van, hogy Piroskáék tisztes árt kapjanak a földért. A cselben Bokor jegyzőt teszi részesévé, a ki szinleg mutatja, hogy meg akarja venni a földet, s az öreg Kupecz erre megigéri a kétszeres árt. De a második felvonásban megtudja, hogy rászedték. Visszavonja szavát, összetüz Hetésiékkel és saját fiával. Piroskába a jegyző is szerelmes, és az anya szivesen hozzá is adná, kivált ha a jegyző kifizetné az adósságot is. Csakhogy a jegyzőnek nincs pénze. Kupecz uj furfanghoz nyul. A jegyző nevében kifizeti az adósságot, csak azért, hogy Piroska hálából aztán hozzámenjen a notáriushoz, s az ő fia megszabaduljon a Hetésiék hatalma alól. Csakugyan nincs egyéb mit tenni Piroskának. A kézfogót ülik már, mikor Tamás megcsókolja a más menyasszonyát. Ez oldja meg aztán a nem valami bonyolult cs mót. A katonaviselt jegyző, ki veszedelmes párbajvivő, kihivja Tamást. De a vén Kupecz már ilyen veszedelemnek nem teszi ki fiát, megakadályozza a párbajt, és kijelenti, hogy ő fizette ki az adósságot, nem a jegyző, Piroska tehát nincs hálára kötelezve, legyen a Tamásé.

E történet jó alakokat mozgat a szinpadon, s a vidámság jobban betölti a darabot, mint a cselekvény. Az epizódokban elmésség nyilvánul, s a magyaros falusi élet sok jó vonása megelevenül. Oly előnyök, melyeket a közönség is szivesen fogadott, s egyformán méltányolta érte mind a szerzőt, mind a közreműködőket, a kiket felvonásról felvonásra kitapsolt. Piroska alakja előnyösen más változat, mint a népszinművek parasztleányai, egészséges kedvvel és természetes egészséggel. Blaha Lujza kitünően személyesiti. Dalait elragadón énekli. Vidor (Tamás) eleven játékával és szép dalaival jó párja volt az előadásban. Eredeti alak Vidor, egy uri tempóju uti biztos, nagyszáju kurta nemes; Horváth az öreg Hetési, egy jámbor, méhészkedő öreg ur. Kupecz, mint a darab főalakja, tartalmasságban, tettei okaiban mögötte marad a mellékesb alakoknak. Tihanyi inkább a kedélyes, mint a számitó embert emelte ki benne. A jegyző Előry kezei közt szintén jó helyen van. A dalok tetszettek, ezek Serly Lajos karmester szerzeményei.

KÖZINTEZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia febr. 25-iki összes ülésén az elnöklő Pauler Tivadar meleg szavakban emlékezett meg gr. Cziráky János elhunytáról, ki az akadémia igazgató bizottságának harmincz évig volt buzgó tagja.

Ezután *Galgóczy* Károly olvasott emlékbeszédet a mult év szeptember havában 85 éves korában elhunyt Benkő Dánielről, ki a gyakorlati foglalkozás tevékeny férfia volt s a hazai mezőgazdasági ügyek fejlődése sokat köszönhet neki. Irodalmi működése nem nagy terjedelmü, de ezeket körülményes megfontolás teszi értékessé. A szakközlönyökbe ugy a negyvennyolczas előtti, mint későbbi időkben gyakran irt. Kiváló irodalmi érdeme a «Mezőgazdasági kézikönyv», e nagyterjedelmü és jeles munka, melynek irásában jelentékeny rész jutott neki, Morócz és Korizmics társaságában, valamint a «Gazdasági kistükör» átdolgozása is. Az akadémia 1859-ben választotta tagul. A magyar gazdasági egyesületben is jelentékeny kört töltött be hasznosan.

Következtek a folyó ügyek, melyeket *Fraknói* főtitkár terjesztett elő. Dr. Halász I. székesfehérvári tanárnak, ki a lapp és svéd nyelvnek tanulmányozása czéljából tanulmányi utat tesz, az akadémia 900—1000 frt segélyt szavaz meg. A *millénium* ügyére vonatkozólag a második osztály előterjeszti jelentését, mely szerint az ezredéves ünnepély 1894-ben volna megtartandó, s ezt azzal indokolja, hogy ez évszám mellett a magyar-morva és a magyar-bolgár határon vivott háboruk szolgáltatnak támpontot. Az ülés vita nélkül elfogadta a javaslatot. — A Széchenyi irataink közrebocsátásával foglalkozó bizottság a második kötet rendezésére is Zichy Antalt kérte föl. A második kötetben Széchenyi beszédei lesznek, a harmadikban pedig levelezései. Az akadémia fel fogja szólitani mindazokat, kik Széchenyitől leveleket birnak, hogy azokat engedjék át lemásolás végett az akadémiának. — Az edinburgi egyetem ez év április havának 14—17-dik napjain üli meg háromszáz éves jubileumát s erre meghivja az akadémiát is. Dr. Szabó József fogja képviselni, ki mint a tudomány-egyetem küldöttje ugy is Edinburgba utazik.

A Kisfaludy-társaság febr. 27-én tartotta e havi ülését Gyulai Pál elnöklete alatt.

Beöthy Zsigmond titkár legelőször is azt jelentette, hogy Corneille «Cinna» művének fordítását a birálók ujabb átdolgozásra ajánlják. A felolvasók közt *Tóth* Lőrincz volt az első, ki Mária Teréziáról nagyobb jellemrajzot irt s abból egyes részeket mutatott be. Különösen házi és családi életét ismertette, s nem fejedelmi palástban, hanem házi körében mutatta be a felséges asszonyt. Elmondta, mennyire szerette férjét és gyermekeit, kiknek száma 16 volt. Leirta, mennyire lesujtotta férje halála, jóllehet apró szerelmi históriái nagyon elkeseritették. Gyászruháját sohasem tette le, s férje halála napján minden hónapban gyászünnepélyt rendeztetett. Vakbuzgó, rajongó asszony volt, a ki szeretett téritgetni s házasitgatni. Különösen politikai okokból szerette összeboronálni a magyar főurakat osztrák udvarhölgyeivel, és sok szivet tört össze. Sok csapás érte. Fia, József császár kétszer nősült, s mindkét nejét a himlőjárvány ragadta el tőle. A királyasszony, ki menyeit igazán szerette, e miatt nagyon elkeseredett. — Ezután *Zichy* Géza gróf olvasott fel három költeményt «Gerencsér Erzsébet», «A művész végső álma» és «Az Arno partján» czim alatt. Mindegyik költemény élénk tetszést keltett. Az elsőt lapunk jövő száma fogja közölni.

Az országos régészeti társulat az ötvös művek kiállitásán tartotta febr. 26-iki ülését, a mennyiben a társulat egyes tagjai ismertették a nagyszámu

gyermekek által okoztatik, s melynek egy valóban megtörtént példáját, egy tüzvész által elpusztult helység szomoru képét mellékelt képünk is mutatja; és hozzá veszszük ehhez azon egyszerü és olcsó módozatot, melylyel a falusi óvodákat az egyesület behozatni törekszik (s a minőnek képét Jankó művészi rajzónja után szintén itt közöljük): nem habozunk kimondani, hogy a kisdedóvás emez ujabb mozzanata nemhogy kivihetlen és képzeleti dolog lenne, sőt annak föl nem karolása, nem teljesitése volna megfoghatlan nemzeti közöny és hanyagság. *

A FALU PUSZTULÁSA.

A FALUSI KISDEDÓVODA.

A KISDEDÓVÁS CZIMŰ CZIKKÜNKHÖZ. — *Jankó János* rajza után.

Ily falusi óvodák tettleg is léteznek már hazánkban: ilyen a b. Vay Miklósné által felállitott *golopi*, ki az inditványozó értelmében egy jóra való falusi leánykát a szomszéd tállyai intézetbe pár hóra gyakorlat végett beküldvén, falusi óvodáját már ez évben létrehozta; valamivel több kiadással létesült ugyanilyen Nógrádban Szirákon gr. Dégenfeldné által, Soroksáron és kettő Promontoron, hol azok nemzetiségi tekintetben is nevezetes szerepre vannak hivatva.

Egy éven át, könnyen szerezhető alkalmas kerti helyiségben, gyakorlatilag betanitott falusi dajka vezetése és felügyelete alatt *az ily kisdedmenhelyek száz, legfeljebb százötven forintba kerülnének* a nyári időszakban, midőn a legnagyobb szükség van reájok. Egy félfedelü szin elég volna elhelyezésükre.

Nem teszszük fel hazánk törvényhozásáról, nagyobb birtokosaink hazafias áldozatkészségéről és emberbarát-érzelméről s hazánk józan köznépe értelmiségéről, hogy az eszmét mindenütt föl ne karolják s létrehozni ne törekedjenek; még mielőtt törvényhozásunk, — mint hiszszük és reméljük — azoknak kötelező felállitását emberbaráti és hazafias szempontokból kimondaná.

* Csak e napokban olvastuk a „Zalai közlöny"-ben, hogy csak az egy Miháli községben (Somogy) 10 év alatt kétszer égett le a község fele, s mindig magokra hagyott 4—5 éves gyermekek játéka következtében.

Egy török vár a Kaukázusban.

Volt idő, mikor a Kaukázus egész vidéke a török birodalomhoz tartozott. A ravasz moszkó hatalma még akkor nem ért odáig s a Kaukázus vitéz mohammedán törzsei boldogan éltek a rokon hitü szomszédok szelid kormánya alatt, mely ősi nyelvöket, szokásaikat, sőt ha más hiten voltak is, vallásukat sohasem akarta elnyomni. Megelégedett a csekély harács befizetésével s azután békét hagyott a meghóditott népeknek. Sokféle dolog emlékeztet a Kaukázus völgyeiben a törökök egykori uralkodására, s hogy maguk a népek minő emlékezetben tartják egykori uraikat s milyen mostani helyzetök a régihez képest, az a tény eléggé mutatja, hogy valahányszor az oroszok a törökökkel háboruban voltak, a Kaukázus törzsei mindannyiszor fellázadtak jelenlegi elnyomóik ellen s a törökök pártjára állottak.

Egyszer aztán halványulni kezdett a félhold ragyogása. A vad moszkók egymásután ragadták el tőle a Fekete-tenger északi és keleti partján elterülő tartományokat. A krimi tatár khánság 1783-ben, Georgia és Imeritia 1800-ban, Daghestan, Shirván, a Karabagh és Talysch 1814-ben, Örményország egy része Erivánnal együtt 1828 ban, Abkházia, Mingrelia, Guriel és az akhalcsiki pasalik 1829-ben, a csecsenczek

mindjárt vitte az asztalkához, megkinálva az aranyszinü nedvvel.

— Köszönöm, ma nem iszom pálinkát. Még ma pipa sem volt a számban.

— Tán bizony leánykérőbe mégy?

— Olyanformán van.

— Aztán hová?

— Hát csak ide — a szomszédba.

— Kapornakyékhoz?

— Körülbelül. Jobb azt az embernek nem hiresztelni; mert hátha kosarat kap.

Bánkódy Simi csak azért hajtatott be, hogy megmutassa az uj négyes fogatát s megdicsértesse magát értte. Nem is mulatott sokáig.

— Aztán ne kivánjatok szerencsét. Vadásznak, leánykérőnek nem szabad azt kivánni.

Ugy se kivántak.

A mint elhajtatott, azt mondá Tivadar nagy búsan:

— No ha te nem iszol, hát majd iszom én. S azzal buvában a szájának vitte az egész szalmafonatos butykost.

— Mit akarsz? rivalt rá János bátya, erővel kicsavarva kezéből az öngyilkosságra szánt fegyvert. Elment az eszed?

— Megjött! Csak nem megyek tán duettben leányt kérni?

— Hát te megijedsz a versenytárstól? Gavallér vagy, katona voltál, mindig kerested, hogy kit vágj le? most itt van. S te megretirálsz?

— Hja, bátyám, a leánykérés nem olyan, mint a párbaj. A párbajnál, ha bizonyosan tudja is az ember, hogy az ellenfele jobb vivó, hogy összevágja, helyt áll neki. A leánykérés olyan, mint a lóverseny. Az ember meglátja, hogy a másiknak jobb paripája van: megfizeti a bánatpénzt s visszalép, s ezért senki sem nevezi gyávának. Már pedig ha csak a lovainkat összehasonlitja is valaki, első látásra megmondja, hogy az övéi zsibói ménes ivadék, az enyéim pedig csak mezőről fogottak: amazok a menyasszonyt vinni valók.

— Nem a lóról, hanem a rajta ülőről van itt most szó.

— Akkor is enyim a bánatpénz fizetés. Mennyivel szebb, jobb, okosabb, gazdagabb fiu Simi nálamnál? S aztán még az apja alapitványt is tett a debreczeni kollegiumban hat árva diák ellátására. Bizony kifogatom én a lovamat!

S nem lehetett többet lelket verni belé. Azt mondta, hogy hazamegy. Alig lehetett rávenni, hogy várja meg az ebédet.

Épen hozzá akartak ülni nagy búvalbánattal a gyásztorhoz, a midőn ujra hangzik az udvaron a vendégbejelentő négyes csengés-bongás s a kisietők bámulatára a ma reggeli telivér fogat hajtat be az udvarra: maga a Simi a hintóban. Az ostorhegyes kétszer is megbotlott a sima uton.

— Sánta az a te ostorhegyesed, Simi, — monda neki János ur.

— Az nem sánta. Hanem én sántitok mind a négy lábamra.

— Mi lelt?

— Az, hogy kitették a szürömet az ajtón.

— Ugyan ne mond. Hogy lehet az?

— Nagyon simán van. Az öreg ur meghallgatta a kérésemet, megdicsért, megszorongatott, le is ültetett; hanem aztán egy kis nehézséget gördített elém, tudniillik, hogy vajjon a leánya mit szól hozzá? Audiatur et altera pars. Halljuk a másik félt is!

— Hát aztán hogyan volt az? kérdé Tivadar nagy mohón.

— „Infandum renovere jubes... dolorem.“ Mondhatlan fájdalmak felujitását kivánod tőlem; de ha téged mulattat, hát elmondom, hogy megy az ilyen szomoru szertartás végbe? — Hát bekoczogtatok, azt mondják: „tessék!“ Belépek. Ott találom a mamát a pamlagon, könyvet olvasva, a kisasszonyt az ablakon, rámán himezve; meghajtom magamat, leültetnek, kalapomat a térdem közé veszem.

— Ugyan ne mondj el minden bolondságot.

— De ha mindent meg akarsz tudni, hát ezt is csak hallgasd meg. — Aztán elkezdünk róla beszélni, hogy milyen régen nem volt már eső. A tavaszi nem kelhet ki. Ebbe a kisasszony nem szól bele. Folyvást stikkol. Belékötök. Mi lesz abból? Dohányzacskó. — S ki lesz az a szerencsés, a ki abból dohányozni fog? — Az nem tudatik. — Hogyan lehet az? — Ez a dohányzacskó a vármegyeházán fog kilutriztatni, s a begyült összeg a megyebeli vak koldusok között fog kiosztatni. — Ugy én megrakom mind a kilenczven számot, elnyerem a dohányzacskót, s leszek a kisasszonynak vakja is, koldusa is, ha a kisasszony is lesz nekem vakvezetőm az életen keresztül.

— No ezt furfangosan gondoltad ki, fohászkodék fel Tivadar, irigykedve.

— Kárbaveszett fáradság volt! Minden felelet helyett elkezdett az előtte álló virágcseberrel babrálni. „Ugyan az Isten áldja meg, adjon legalább egy szál virágot, ha már élő szóval feleletet nem ád.“ Akkor aztán kiválasztott a számomra egy — nenyuljhozzámot. „Ez azt teszi, hogy elmehetek?“ — Ekkor az anyja is beszélt. „Nem akar ez férjhez menni soha.“ — A leány azt mondta rá: „Ti vagytok az okai, ketten: nekem olyan jó apám és olyan jó anyám van, s engemet olyan nagyon szeretnek, hogy nem tudok tőlük megválni.“ — „De mi majd egyszer meghalunk,“ mondá az anyja. „Akkor én már vén leány leszek, senkinek sem lesz rám többé gondja: alapitok egy kálvinista zárdát s abban magam körül gyüjtök minden otthon maradt leányt a környékből.“ — Denique én megkaptam a kosarat, nem is volt egyéb dolgom, minthogy megforditattam a kocsirudat. Az öreg urnak, a ki a kocsimig kisért, azt mondtam, hogy majd a sédriákon elvégezzük a függőben levő ügyet: nehogy a cselédek valamit észrevegyenek. De az istentelenek, akárhogyan óvakodtam, mégis becsempésztek a kocsi ülés alá egy csinos kis *kosarkát*, tele sárga violával. No már most Tivadar öcsém, megtudtad, hogy miképen kap a halandó ember kosarat?

Most aztán már Simi *ivott*. Ebéd végével le volt öblitve a buja. Azt mondta: gyöngyház! ha leszakad, lesz más!

A mint a boldogtalanul járt kérő odább ment, János bátya karon fogta Tivadart s azt sugta neki: no öcsém, be vannak fogva a lovaink.

— Mi czélra vannak befogva?

— Arra, hogy visszajövet selyemkendő legyen a szerszámjukra kötve.

— Csak nem gondol arra bátyám, hogy „én“ most oda menjek leánykérőbe, a honnan „ezt“ kikosarazták?

— No te ugyan derék katona vagy, még akkor sem mersz a csatatérre lépni, mikor már az ellenség elfutott.

— De a ki annyival jobb volt, szebb volt nálamnál, s mégis megbukott, hogy merjek én annak a nyomán elindulni?

János bátya egy szót se szólt többet Tivadar öcscse biztatására, hanem felkapta, nyalábra vette; minden rugkapálózása daczára levitte a kocsihoz, bedobta az ülésbe, melléje ugrott, lefogta a két kezét, hogy el ne szabadulhasson s azzal rákiáltott a kocsisra: „hajts!“

Igy szoktak tenni a huszárok!

A kocsi pedig nem állt meg csak a Kapornakyék kastélya udvarán. Ott aztán az őrnagy bátyja kiadta a napi parancsot.

„Egy, kettő, három! Az első rohammal beveszed a leány szivét; a másodikkal megostromolod az apja sánczait, a harmadiknál kapitulácziót követelsz kényre-kegyre. Nekem vagy győzve, vagy halva jöjj vissza!“

(Vége következ.)

A magyar kisdedóvás ujabb mozzanata.

A kisdedóvás és nevelés a 30 as évek óta — némi visszaesésekkel — tetemes gyarapodást nyert, de a legnagyobb lendületet kétségtelenül ez évtized elején észlelhetjük, midőn részint a Fröbel-féle gyermekkerteknek divatba jötte, részint a P. Szathmáry Károly által 1873-ban inditványozott „Kisdedvédő-egyesület“ és a régi „terjesztő“ között jótékonyan versengő mozgalom keletkezett, mely azzal végződött, hogy 1874 juniusában a két országos egyesület egy most már nagyobb körü „Országos kisdedóvó egyesületté“ alakult. Ez által a régi egyesület nemcsak ujabb és mozgékonyabb elemeket vett fel, hanem egyuttal két termékeny eszmét is sajátjává tett: a *nők munkaképesitésének e téren keresztül vitelét*, s ez eszmének egy bennlakással összekötött óvónői képezde által megtestesitését, s másodszor e *jótékony intézmények országos elterjesztését, tehát a falusi óvó intézetek felállitását az országnak ha lehet minden községében.*

Az első czélt egy a czélszerüség minden kellékeinek megfelelő képezde felállitásával, mely folyó év januárjának 21-én (mint erről olvasóinkat akkor bővebben értesitettük) ő felségeik jelenlétében ünnepélyes megnyittatott, az egyesület elérte.

Az ujabb mozzanat, melyet itt jelzünk, már a második czélra vonatkozik: *a falusi kisdedóvó intézetek olcsószerü felállitására*, melyeknek tömeges létrehozását az egyesület s illetőleg annak titkára (mint inditványozó) két eszközzel kivánja előkésziteni. Ez eszközök egyike az ugyancsak Szathmáry által benyujtott s a képviselőház által kedvezőleg fogadott, (de fájdalom, közbejött országos események által szőnyegről leszoritott) *törvényjavaslat*, másika az eszmének *népszerü röpiratok által elterjesztése* és igy a törvény talajának előkészitése a közvéleményben.

Ez eszme nagy horderejét hazánkra nézve, azt hiszszük, nem kell hosszasan fejtegetnünk.

A kisdednevelés a városi polgárok gyermekeire nézve is áldásthozó, mind emberbaráti mind közgazdasági, mind nemzetiségi és nevelésügyi tekintetben: de százszorosan áldásos lesz az nagy részben földmiveléssel foglalkozó falusi községeinkre nézve, hol a gyermekek gondozása még csekélyebb; hol kivált szorgos mezei munka idején igen sok munkaerőt kimél meg; vegyes nyelvü községekben az országos nyelv eltanulására s a különfajuak rokonszenvére vezet, — a köznép értelmiségét pedig általában és nagy mértékben növeli.

Mint nagy, országos eszme tünik fel az, ha meggondoljuk, hogy főként szülői gondatlanság miatt Magyarország kisdedeinek *több mint fele* pusztulván el: a statistikusok kiszámitása szerint, mig más müvelt országok népességének megkétszerezésére körülbelől 30 év szükséges: *Magyarország népességének két annyira növésére százhuszonhét év szükségeltetik.*

Ha meggondoljuk ezenfelül azt a *temérdek kárt és veszedelmet*, mely a magokra hagyott

Dömötör János hátrahagyott költeményeiből.*

Ismét nálam voltál...

Ismét nálam voltál, hozzám jöttél ismét;
Oh hát nem feledtél, szeretsz hát ma is még,
Oh hát csak rágalom a büszke gyülölet,
Melyet a hir szárnya hord felém felüled?
Ha nappal nem jöhetsz, eljösz hozzám éjjel,
Álmom elárasztod földfeletti kéjjel
S üdvöt osztogatva oltod szenvedésem,
Boldog virradattá teszed ébredésem.

Eltünsz, ha ébredek, oh de nálam marad
Mosolygó szemedből rám hintett sugarad',
S kezemben a fegyver gyilkossá nem válik,
Elzárod az utat tőlem a halálig.
Oh szét nem zuzhatom e hitvány homlokot,
Mig érzem, hogy lelked hő csókja ragyog ott,
És föl nem téphetem e szakgatott keblet,
Mig éltet önt belé a te hiv szerelmed.

Oh jöjj, jöjj el hozzám, utamat támogasd,
Bársonyos kezeddel fejemet simogasd,
Gyógyitó kezeddel bánatom édesitsd,
Mosolygó szemeddel homlokom fényesitsd.
S ha nappal nem jöhetsz, jöjj álomban éjjel,
S adj erőt küzködnöm viharral, veszélylyel,
Adj erőt, hogy éljek, a mig megismered,
Hogy e sziv igazán, örökké hűn szeret.

Ne félj álmaimtól, csendes, nyugodt vagyok,
Mig látásim között tündérképed ragyog.
Ne félj álmaimtól! Legzordabb éjjelem,
Szüz hajnalra válik, ha lelked megjelen,
Ne félj álmaimtól. Csak jöjj mosolyogva,
Bűn, vétek eloszlik bűvös mosolyodra.
S szárnyát terjengető bánatos lelkemet
A remény egy szálán százszor megkötheted.

Oh jöjj! Tudom, éjjel nincs otthon nyugalmad!
Szived hivogató szómra, tudom, hallgat.
A büszke hiúság, bár vágya tömérdek,
Nem kötheti lelked semmi földi érdek.
Eltünik álmodban sziveinknek gátja,
Ha két magasb lélek egymást tisztán látja.
Oh jöjj! Álmaimból ha elmaradsz egyszer,
Reszkető kezemben eldörren a fegyver.

Az égő tűz.

Azt hittem, hogy nincs is bennem, —
Pedig hogy ne volna!?
Milyen hamar lángra lobbant!
Ki is hitte volna? —
Édes lángja ugy hevit, melegit,
Hogyha nézem szép szelid szemeit.

Hallgat, hallgat és reám néz, —
Csak ide ne nézne!
Hiszen ugy is meg vagyok már
Teljesen igézve!
Azt sem tudom, igazán, mit tegyek?
Maradjak-e? Nem: megyek, elmegyek.

Hosszu útam van nekem még,
Sokat kell még tennem,
Mig enyémnek nevezhetlek,
Édes szép szerelmem.
E tűz vezet, bátorit, melegit
E nagy úton: szivedig, kezedig.

Sohaj.

Rég beomlott sziklavárak
Felépülnek könnyedén,
De ott porlad, a ki meghalt
Sülyedt sirja fenekén.

Rengetegben lezuhant fa
Vén gyökérből ujra kel,
De a holtnak sirja zárját
Semmi kulcs se nyitja fel.

Tengerekről égre szállt csepp
Harmatgyöngyben visszaszáll,
Oh én édes angyalom, hogy
Végkép csak te távozál.

* Elhunyt barátunk irományait rendezve, azok közt számos, eredeti és forditott, részint befejezett, de ki nem adott, részint még töredékben levő költeményre is akadtunk. Lesz talán mód, hogy a korán elhunytnak prózai és költői dolgozatai összegyüjtve is megjelenhessenek valamikor; mi ezuttal csak nehány kisebb darabot mutatunk be a meg nem jelentek közül. — *Szerk.*

Hatem bey paripája.

Történeti beszély.

P. Szathmáry Károlytól.

IV.

Már két hó óta mindennap megujult a véres küzdelem a két ellenséges tábor között. Ezrei és ezrei feküdtek már a bajnokoknak a csatatéren, s az Eufrat apadó vize mindennap véresen hömpölygeté odább fölzavart hullámait. Isteni és emberi munkára nem gondolt többé senki, csak a halál véres kezü istenének tett mindennapi áldozatot. Védők és ostromlók száma a sánczokban és azokon kivül napról-napra fogyott; fogyott az élelem is, s a körülzárolt Ali éjjeli kicsapásokkal az ostromseregen áttörve igyekezett megszerezni élelmét.

Egy ily éjjeli kirohanás vad riadalma verte fel egy sötét éjszakán az ébren alvó Hatemet, figyelmes őrei sátrába rohanva jelenték, hogy a kitört sereg Abdullah megfogyatkozott csapatát támadta meg. Egy percz elég volt, hogy fegyverét magához ragadva lovára kapjon; a következőben már Abdullah sátrai között volt, hol javában folyt az éji harcz.

A sebesült Ibrahim és bajnokai oroszlán módra küzdöttek, de a sokkal nagyobb számu ellenség, mind nagyobb tért nyert, s már lángban állott a sátrak egy része, melyek borzalmas világánál épen a seyk sátra előtt folyt a kétségbeesett küzdelem.

Hatem azon pillanatban ért oda, midőn Ibrahim alatt egy reávetett gerely szurása által összerogyott a gyönyörü fekete mén s gazdáját maga alá temette. A zavar e perczét felhasználva, többen ugrottak le lovaikról az ellenség lovasai közül s kivont karddal rohantak be Abdullah sátorába.

Hatem átlátta a veszély sürgető nagyságát s a külső harczot bajtársaira bizva, a sátorba rohantak után ugrott, kik ellen az ősz seyk ereje utolsó megfeszitésével védelmezte magát. De Hatem megjelenése künn és benn megforditá a harcz koczkáját: kivülről a támadók támadottakká válván, jajveszékelve robbantak szét, mig benn Hatem kétélü szekerczéje a meglepett rablók közül kettőt azonnal leteritett, mig a többiek rémülten hagyák ott a sátrat.

— Atyám élsz-e még — kiált a lova alól kiszabaditott Ibrahim a sátorba rohanva, — künn vége van minden bajnak, csak a sátorok oltását kell befejezni még.

— Élek — mond felindulástól reszkető ajakkal Abdullah — s hogy még élek, azt Hatemnek köszönhetem.

— Uram sejk — mondja Hatem tiszteletteljes meghajlással — a mit tettem bajtársi kötelesség volt; egyuttal gondolom, hogy a második fejet is visszaadtam a hovár törzs részéről.

Az ősz seyk kezet nyujtott s épen köszönő szavakat akart rebegni, midőn a sátor hátulsó részéből a Szelima szolgálatára szolgált hölgyek rohantak elő s Abdullah lábaihoz vetve magokat, egyikök kétségbeesetten sikoltá:

— Nagy főnök, leányod e pillanatban elraboltatott!

Abdullah fejéhez kapva megtántorodék s aztán fia karj aibahanyatlott: de Hatem, mint villám szökött ki a sátorból és ugrott a szolgájától tartott lova hátára, körülhordozván szemeit a sátrak lángtengerében, ha valahol Szelima elrablóját fölfedezhetné. Szivébe kétségbeesés szállott, rablónak és leánynak semmi nyoma! Kétségbeesetten repité Szellőjét a legközelebbi halomra s innen a másikra, harmadikra, ha sas szemei az éj sötétében valahol az imádott leány alakját fölfedezhetnek... Hasztalan; sehol semmi!

Végre ugy rémlik előtte, mintha lenn az Eufrat partján egy-egy fehér pont villanna föl s e reményt nyujtó jelenség elég arra, hogy mint zivatar vágjon le a holtakkal fedett csatatérre, nyilirányba követve az egyre közeledő pontot, melyben végre csakugyan fölfedezé a leányt és elrablóját. Most tudta csak becsülni nemes ménét, mely előtt nem volt gát, nem akadály s mintha érezné, hogy lábaitól gazdája élete, boldogsága függ, képzeletet fölülmuló sebességgel rohant a gazdája által adott irányban.

A rabló észre vette, hogy üldöztetik s kardja élét sem sokalta, hogy lovát gyorsabb vágtatásra birja, de lova jelessége daczára nem szállhatott versenyre Szellővel, s előre láthatá, hogy csak perczei vannak. Szerencsére a kétségbeesés nem engedte meg a belátást, lova azon pillanatban rogyott össze kettős terhe alatt, midőn gazdája, Hatem szekerczéjétől találva élettelenül hullott az Eufrat homokjára.

Hatem sietett a rémültében elalélt leányt tüszkölő és kapáló ménére emelni, s Szelima kezét megfogván, gyalog indult meg derék paripája mellett, mely a könnyü teher alatt délczegen léptetett, mintha érezné, hogy ura megmentett boldogságát viszi hátán.

Darabig csendesen és szótlanul mentek egymás mellett, Szelima csak lassanként tért vissza rémület-okozta ájulásából.

A késő hold most kelt fel Arábia sivatagja felől, s a leány fölismeré megmentőjét. Bársony ujjacskái szoritásán érezte meg Hatem a leányka magához térését.

Egy nehéz sohaj szakadt fel az eszmélő Szelima szivéről, aztán megszólalt:

— Kedves Hatem! Te vagy?... Szabaditóm.

— Hogyan? honnan ismersz te engem?

— Milyen régen, — zengett Szelima ezüst csengésü hangja, — nem emlékezel-e, midőn fenn a Zab folyó partján először száguldottál föl atyám sátoráig?

— Emlékezem, — mond Hatem — s emlékezem ama sikoltásra is, melyet akkor hallék, midőn atyádtól, halálra üldöztetve, a folyó hullámai közé szöktettem.

— Az én voltam — mond Szelima élénken.

— Csodálatos — felel Hatem — s nekem ugy tetszett, mintha a folyam tulpartjára érve atyád sátora árnyában fehér kendő lobogtatását láttam volna.

— Az is én voltam — árulja el magát hirtelen a leányka, s mintha megbánta volna áruló szavait, hirtelen elharapta a szót.

Sokáig némán haladtak egymás mellett, mindketten egymás szivébe láttak, s a viszonzott szerelem boldogságát némán élvezték.

— De az mégsem szép, hogy én kényelmesen üljek és hősi megszabaditóm gyalog bugdácsoljon a hantok között. Ülj fel tiszteletre méltó Hatem, nem illik, hogy a hadsereg első lovagja gyalog lépdelje át a csatatért, melyen annyiszor látta dicsőségét a felkelő és lemenő nap.

*

— Légy nyugodt, nem vagyok fáradt — mondja az ifju bajnok.

— Akkor inkább én is leszállok. Vagy — ülj fel te is nemes lovag — folytatja tartózkodással a leányka, — a kedves Szellő elbir mindkettőnket.

— Honnan ismered paripám nevét? kérdi mosolyogva a lovag.

— Ki ne ismerné hires paripádat, melyről csodákat beszél az egész tábor? Elhatott a nemes állat hire a sátrak legbelsőbb rejtekéig.

pont felé szegezve, honnan a sátorok üszkei a távolba világitottak.

— Kivánod, hogy sebesebben menjünk? — kérdi a bey. — Nekem nem tetszik hosszunak ez ut, szeretném, ha egy élethosszán kellene ekként vándorolnunk! — S lovát gyorsabb lépésre akarta inditani.

— Nem, nem! — mondja sebesen Szelima — a szegény Szellő ugy is hosszu utat tett és kifáradt az üldözésben, most pedig kettős terhet hord, csak menjünk lassu lépésben.

Szelima, — de szive jól s engem nagyon szeret. Hősi nagylelkűséged, melylyel mind hármunkat a halál torkából mentettél ki, bizonynyal meglágyitandja nemes szivét. Egy napnak jőni kell, midőn a gyülölség, mely hovárok és jezidik közt századok óta tart, örökre meg fog szünni.

— És a nap — mondja Hatem — ugy-e az én boldogságom napja is lesz? Sziveinkben fog a két nemes törzs egyesülni.

Szelima nem felelt, csak fejét hajtotta megmentője kebelére, s Hatem kezére,

FÓNOKA BÉKÉS-CSABÁN. — (VARSÁGH János fényképe után rajz. JANKÓ.)

Egy szisszenés elég volt, hogy Szellő megtudja gazdája akaratát s a következő pillanatban megállott, Hatem pedig kengyelbe vetette lábát s kedves terhét maga elé vonva, csendes lépésben haladt tovább a fenyéren.

A szerető leányka oda olvadt kebelére, és bár szót sem szólt, pihegő keble és erősen dobogó szive elárulák, mennyire boldog az uj helyzetben.

— Még igen messze vagyunk atyám táborától, — mond Szelima, szemeit azon

Ő is igyekezett életének első boldog perczeit minél hosszabbra nyujtani.

Hatem mondhatta volna, hogy nemes paripájának e fáradság annyi, mint semmi, s hogy a teher, melyet megszokott, Szelima hordása által alig növekedett: de most az egyszer az igazság elhallgatott az érdek előtt.

— Gondolod-e — szakitja meg végre a csendet, — hogy atyád gyülölsége törzsünk iránt végre valahára engesztelődni fog?

— Oh atyám makacs fej — mondja

mely nemes paripáját vezeté, a hála és szerelem könycsepjei hullottak, melyeket az nem adott volna cserébe kelet minden gyöngyéért és gyémántjaiért.

Nemsokára elérték Abdullah táborát, hol a sátrak egy része már csak szenesült üszkeit mutatá, s Hatem leszállva és leemelve megmentett kedvesét, belépett a vezéri sátor nyilatán.

Meglepő látvány várt reájok. Az ősz főnök ott feküdt a sátor földjén, turbánját messze dobta fejéről, s jajgatva sirta két-

Vas. Ujs. 1869

nogy azok, kik ő tőle vásárolnak, megszabadulnak a széngőz által előidézett főfájástól.

Eljárta a kofákat, megkérdezte, hogy mit szólnának arra, ha egy ember minden reggel eljönne, s a melengetőt megtöltené, s ezentul nem magoknak kellene szaladgálni a szénárushoz, mert ő minden perczben készen áll szolgálatjokra.

„Bizony, derék egy legénynek tartanók," válaszolának, „mi is jól járnánk, de ő is."

„No jó," mondá ő, „én fölajánlom magamat asszonyságoknak, jövő télen tűzszer-kereskedést nyitok."

Ez eszme, melynek kiviteléről még eddig senki sem gondolkozott, átalános mozgalmat idézett elő, s voltak, kik azt lehetlenséggel határosnak itélték. Az ujitót mindenütt gúnynyal fogadták, de ő mindezt a nagy szellemek önbizalmával türte el. Nyáron át a nyersanyagokat szerezte be, belől és kivül vaspántozott talicskát készitett, s mikor a hüvös őszi hideg beállott, egy éjjel ott termett a vásártéren, s mikor legkevésbbé várták volna, egy kiáltás hangzott végig a vásáron, mely szokatlansága miatt a figyelmet rendkivül fölébreszté.

„Tüzet vegyenek, ki parancsol fris tüzet! asszonyságok, elő a melengetővel, itt a tűzáruló!"

Már erre lehetlen volt a nevetést visszatartóztatni. Nem törődött vele. Czélját elérte, mert a kiváncsi tömeg közelebb huzódott hozzá, s ő, az udvarias férfi, megengedte, hogy rejtélyes talicskájába belekukkantsanak. De itt ám nem állapodtak meg, másnap minden kofa előtt megkellett állania, s a melengető az ő tűzszerével töltetett meg. Kevés idő mulva nem maga huzta talicskáját. Négy erős ló vonszolt egy gőzmozdony alaku kazánt, s nehány év mulva a „csavargót" tekintetes háziurnak czimezték.

nevü kisasszony volt e rémületes baj okozója. Ő nevezetesen fáczánok hizlalása végett hangyákat tenyésztett, s ezek tojásaival etette a fiatal fáczánokat. A rendőrség a szobában egy negyven s ötven év közötti nőt talált, kinek arcza és keze

Singaporei hindu püspök. — (Fénykép után *Jankó* János.)

engem nem bántanak. Bizonyosan valami haragosom adott föl, jaj de rosz ez a világ!" De daczára minden mentegetődzésének kénytelen volt hangyatenyésztésével a házból kiköltözni, a város végén bérelt egy magánosan álló kunyhócskát. Az ijedelmes bőrbetegség véle együtt eltávozott, mert a hangyákat kevés idő mulva kiirtották. Róza kisasszony üzleti viszonyban állott több erdei lakossal, kiktől igen olcsóért szerezte be a hangyákat, s a mint kiszámitotta, néha napján harmincz franknyi nyeresége is volt. Büszkén emlitette, hogy hangyatanulmányozása folytán ki tudja azt vinni, hogy sokkal több tojást rakjanak, mint szabadon. „E végre — igy szólt — egy oly szobában adok nekik szállást, kol a vaskályhát izzásig befüthetem. Nem bánom akárhová rakják is fészkeiket. Nagy felügyeletet igénylenek, s mennél jobban ügyel rá az ember, annál több pénzt lehet bevenni belőlök. Tojásaikat a vegyészeknek adom el, én látom el az állatkertet, s Páris környékén több fáczános kertet az én hangyatojásaimból tartanak fenn. E madárkáknak kedvencz ételök a hangyatojás."

De nemcsak hangya-, hanem még kukacztenyésztők is találkoznak e világvárosban. Van legalább is kétezer szenvedélyes horgászó, s ezek naponként sok kukaczot elfogyasztanak vizbe bocsátott horgaikon. S hogy meg ne szoruljanak, egy „Salin bácsi" név alatt ismeretes öreg látja el őket a szükségelt készlettel. Ez a mesterség nem a legtiszteségesebb, holott a tenyésztés önmagától alakult. — Abból állott az egész, hogy döglött állatok hulláit keritette kézre, azokat nedves helyre zárta le, s mikor rothadásba estek, az ott képződött kukaczokat kiszedegette, s apró szekrénykékbe rakta el. Egy-egy szekrényt egy pár frankért adott el, s

perczt̃ol fogva, mikor ingadozó bizományát átveszi, ügyesen kell kijátszania mindazon terveket, melyeket a bor diktál az ő őrizete alá bizott egyénbe. Minthogy a ki egyszer sokat ivott, többet is akar inni, nem csoda, ha minden korcsmába be szeretne térni. Az őrangyal áll rést, s minden korcsma-ajtónál nevezetes szerep eljátszására van hivatva, hogy az ittas figyelmét lebilincselje. Vigyáz, hogy a járókelőkkel beszédbe ne ereszkedjék, melynek vége czivódás, s eredménye börtön is lehetne, de ha a szükség ugy hozná magával, az őrangyal az elesettet még védelmezni is köteles minden bántalom ellen. Ha másként nem viheti, hátán csinál neki kényelmes ülést. Felelős mindazért, mi a tántorgó zsebében, kezében, fején volt. Másnap aztán, mikor a hazavonszolt egyén kijózanodik, az őrangyal megjelen, s hol fél, hol egy frankot nyer jutalmul. Még e czélra készült targonczát is tartanak magokkal, hogy a holtrészegeket abba rakva szállithassák el rendeltetési helyökre.

Elképzelhető, hogy az őrangyal védencze ugy alszik, mint a tej. Ha dolgaik végett korán kell kelniök, az őrangyalokat az élő ébresztők váltják föl, kik két sou-ért e teendőt magokra vállalják. A vásártéreken forgolódnak ezen ébresztők, s a rendelt órában már ott zörgetnek az ajtón, s bármennyi szitkot szórjanak is rájok, el nem mennek, mig az illető föl nem ébred s a két sou kezökben nincs.

Nehány évvel ezelőtt megkisérlették többen, az anyagi s szellemi táplálékot találóan egyesiteni. Egypár olvasó-könyvtár kiadója az előfizetőknek ebédjegygyel kedveskedett. A „Figaro“ nevü ujság pedig éves előfizetőit egy szekrény narancscsal lepte meg, sőt egy nagy politikai napilap bonbon czukorkákat küldött előfizetőinek. A vendéglősök pedig, hogy az olvasni szerető közönséget magokhoz édesitsék, hirneves népies iró érdekfeszitő munkáit osztogaták, még pedig ivenként, s mikorára a kötet ki lőn osztva, más regényt kináltak. Egy korcsmáros azon ötletre jött, hogy vendégeit tetőtől talpig fölruházza, s a ki egy féléven át rendesen bejárt hozzá, mint a legcsinosabb uracs öltözködött föl a félév kitelése után. A ki csak reggelenként láttogatta meg, a kiadás arányához mérve vagy nadrágot, vagy ujdonat uj csizmát kapott, vagy egy csinos nyakkendőre tehetett szert.

Párisban olvan, mint a bűvész mezeje, melyből köznép nagyon szereti a házinyulat, s ez még jobban hizik az olcsó kenyérhajon, mint a drága káposztán. A szárnyas állatoknak is kedvencz eledelök a vizbe áztatott kenyér-morzsa. Tömegestől jártak hozzá vásárolni, s örömmel tapasztalá, hogy tiszta nyeresége várakozásán felül jól ütött ki. Négy havi üzlet után már három talicskát s lovat szerzett, s a kenyérmorzsa-árusra sokan irigy szemel tekintettek. A szakácsokkal s hentesekkel való társalgás által nyomára jött annak is, hogy a rántott csibére, s több sültre a kenyérmorzsát szokták használni, elhatározta tehát a kenyérmorzsa-gyártást, s az általa készitett czikket az alsóbbrendü vendéglőkben iczeszámra adta el, miből szintén sok hasznot látott, ugy hogy kevés időre segédekre volt szüksége, hogy vevőit a szükségelt kenyérmorzsával pontosan elláthassa. Később a finoman porrátört morzsákba s kenyérhajba egy kevés mézet, czukort, mandulát s füszerszámot vegyitett, s e vegyüléket fogfájás elleni biztos szerül ajánlotta s bizonynyal vetélkedett Török József ur ujonnan föltalált fogszivarkáival, melyeknek sikeres eredményét a hirdetési rovatban olvassuk, de fájdalom fogamon nem tapasztalhatám. A morzsa-fogpásztának is megvolt az a jó tulajdonsága, hogy ha nem használt is, legalább nem ártott.

Párisban tartózkodásom alatt magam is fordultam meg oly helyen, hol egy pár sou-ért (körülbelől 5 kajczár) egy jó tele tál ételt lehetett kapni, s ha valaki egy másik sou-t letett, egy üst csövén addig szihatta a levest, még lélekzete kibirta. Ki a szerencsére akarja magát bizni, megáll a gőzölgő szük edény fölött, leteszi a két sou-t s vaktába háromszor beleszur az edénybe, melyben a forró viz között mindenféle eledel uszik. Néha a legizletesebb csirkeczombot, marhahust, néha piritott vagy főtt burgonyát vagy foghagymát talál. Boldog, kire a szerencse kedvezőleg mosolyg.

Meglehetős jövedelme van a czitromhámozónak is. E vállalatot egy ifju özvegy alapitotta. Tizennyolcz éves korában öltötte magára az özvegyi fátyolt Vanard asszony. Férje vegyész volt, s illatszereket készitett, de a tulfeszitett munka megölte őt ifjan. Neje a beteges férfi mellett segédkedett, s csakhamar belejött a vegyészet elemeibe, ugy hogy mikor férjét a betegség ágyba szegezte, a munka mégis szakadatlanul folyt. Férje halála után sem akart fölhagyni üzletével, megemlékezvén boldogult férje ama nevezetes mondatára, hogy valami üres ember a Párisutczáin eldobott

Aranyból könnyü gazdaságra szert tenni, de az alig képzelhető, hogy hervadt virágokból lehetne jövedelemre vergődni. Azonban ezt is megkisérlette, még pedig sikerrel egy élelmes franczia. Igy okoskodott: „az a számtalan virágcsokor, melyet minden reggel láthatni a „virágvásáron“ alig egy napi vizben létel után hihetőleg az utczára kerül, mert tisztogatás után az utczán oly sok elromlott virágfüzért találhatni, s ezek között még sok virág a legüdébb állapotban van. S mit a rongyszedők elmellőztek, azt ő legnagyobb figyelemben részesité. Kibérelt a külvárosban egy nagy szobát, megfogadott egynehány gyereket, s azokat az eldobott virág betakaritásával bizta meg.

Otthon pedig egynehány nő kibontogatta a virágfüzéreket, rendezte a virágokat, a törött szárakat elvágta, azután csaknem forró vizbe helyezték, miáltal azok oly szépen megelédtek, mintha akkor reggel szakgatták volna le. A száratlan virágokat szalmaszálra kötözték, csokorba illesztették, zöld levéllel vették körül. Csinosan fölöltöztetett leánykákkal árultatta el, s csakhamar oly szép üzlete lett, hogy évenként nyolczezer franko t tehetett el. Az élelmes ember megél a jéghátán is, hát még Párisban.

Mások az eldobott szivarvégekből csinálnak előnyös üzletet. Ha meggondoljuk, hogy Párisban naponként elszivnak félmillió szivart, még pedig többnyire az utczán, lehet fogalmunk arról is, hogy ezen üzlet is talál embereire. A finomabb szivarvégeket a szivargyárosok fontszámra veszik be. A többit pedig a szivarvégkeresők megvágják, s olcsóért adják el. Mi itt csak a nevezetesebb életmódokat adtuk elő igen rövid vázlatban, részint saját tapasztalatunk, részint más források után. Ezeken kivül szólhatnánk még a titkos keresetekről, de ezek, mint szintén a rongyszedők keresetmódja lapunkban már emlitve volt. Elég ennyi is annak bebizonyitására, hogy egy világváros mindig teremt lakói számára életmódot, s az élelmes ember nem vesz el éhen. *K. T. K.*

Adatok a kendőzés történetéhez.

Bizonyos divatok és szokások ellen hajdanában nagy volt a panasz, megtámadták ezeket a komolyság és élcz minden kigondolható fegyverével, rimes és mértékes versekben az itélő biró szobájától kezdve a papi szószékekig, átalános

egy pohár sört igyanak, egy pár pipa dohányt szivjanak, a búcsun vigadjanak, s velünk együtt egy templomba járjanak. Nem szabad fennhéjázónak lennünk, a nyájasság megbecsülhetlen kincs. S ha a szegények közül valamelyik fölemelkedik, kincset talál, örököl, vagy a sorsjáték kedvezőleg üt ki ránézve, nem mondhatja, hogy nevetséges főuri gőg tesz engem visszataszitóvá, pedig lehetne okom a büszkeségre, ugy tetszik, mintha e hajlamból egy adag a vérembe szivárgott volna át.

De szerencsére, kivételesen találhatni egyeseket, kit még józan korukban is magukat velünk egyenlőknek merészlik tartani, s négyszem közt mondva, némileg van is erre joguk. Mi vagyunk a föld urai, ők is futkosnak a földön, de csak ugy, mint a kóbor vándorok, kiknek egy talpalatnyi fekhelyük sincs. Mi függetlenek vagyunk, mert senkire és semmire, azok pedig függetlenek, mert kevésre szorulnak. Mi urak vagyunk a champagner és osztriga mellett, azok szintén urak kenyér és viz mellett. A kinek semmi igénye sincs, az csaknem oly boldog, mint az, ki minden igényeit kielégitheti.

Csodálkozol ezen észrevételeimen; esztelenségem utóhatása ez. Elfrida a szó teljes értelmében e kivételes emberek sorába tartozott. S épen azért, mert minden korábbi s későbbi életnézetemmel teljes ellentétet képezett, lehetett reám oly erős s tartós hatással. Rövid ideig tartó ismeretségünkből is fölhozhatnám több jellemző mondatát, de elég legyen csak kettő. — „A boldogság nem az élvezetben, hanem a lemondásban áll.“ Eleinte alig voltam képes e tétel értelmét fölfogni, de varázsszava hitelére teljesen belenyugodtam. Arany órámat egy katholikus szobaleány ellopta, s a legközelebbi gyónás után az óra visszakerült, s én odavetve jegyeztem meg: „no ez is a kisasszony nézeténck gyümölcse.“ — „Ez még a legkevesebb, Lonk ur, bár mennyibe került is az ön aranyórája, többet ér annál az a lelki nyugalom, melyet a leány a lemondás után szivében talált.“

És hidd el, Flórianom, azon perczben minden elkövetett kihágásomat megbántam, magam előtt visszaborzadtam, ha magunk vagyunk, leborultam volna előtte, hogy minden bűnömet megvallva, az ő angyalszive mentsen föl. Nagy szemeivel reám nézett, lelkemben éreztem tekintete hatását, s e pillanat szelid fényében nem volt sem gyülölet, sem megvetés, inkább bánatos érzelem.

Ha nem voltam körében, egy pár negyedóráig ismét a régi tudtam lenni, s magamat megerőltetve, igy szóltam: „Ugyan, ugyan Elhard, mi jut eszedbe! Egy koldusleány! Mit mondanak majd Amsterdamban . . . és a papa?“ Okoskodásom nem segitett semmit, hozzájárult még ehez az is, hogy mennélinkább jártam utána, annálinkább került, soha sem beszélhettem vele négyszem közt. Keveset ettem, semmit sem ittam, s visszautasitottam a vidor pajtások meghivását, kiknek roszul esett elmaradásom. — „Elhard,“ kérdezte jó anyám, „mi bajod, nem tetszik neked itt, vagy tán adósságod van?“ Pirulva vallottam be előtte szerelmemet. Megrázta fejét, de tagadólag nem válaszolt. „Isten neki, fiam, ha boldogságod ettől függ, atyádat csak bizd reám. Mari nénéd nem élhet örökké, majd onnan is öröklünk valamit, mihez atyádnak szava sem lehet.“ (De még, mint tudod, a nénike jó sokáig huzta-halasztotta a másik világra való utazást, s Piét nagybátyád a legkövérebb falatot halászta el előlem. A szemtelen örökséghajhász!)

Az esteli theázás alkalmával beszéltem anyámmal; másnap reggel gondosabban öltöztem föl, mint rendesen s Elfridáékhoz mentem. A szerencse kedvezett. Messziről láttam a lugasban világoskék ruháját, s egyedül találtam.

„De korán, Lonk ur,“ mondta hidegen, és fölállott „tán valami baj történt?“

„Nem, drága kisasszony,“ viszonzám reszkető hangon, „de szeretnék megtudni valamit, . . azért jöttem, hogy . . .“

„Ne is fáraszsza magát tovább, “szólt, „ereszszen, hadd menjek föl.“

De a lugas előtt én állottam őrt. „Ki kell önnek engem hallgatnia, ne féljen, nem tart soká. Nem vagyok méltó önre Elfrida, de mióta megismertem, mintha kicseréltek volna; s ugy vettem észre, hogy ön részvéttel viseltetik irányomban, a mit elkezdett, ne hagyja félben. Anyámnak kimondhatlan gyönyört szerez . . . Lankenné asszonyságnak is, . . . azután meg, lássa, nagyon gazdag vagyok ám.“

Okaim vége felé, a mit pedig okos embernek kerülnie kell, mindinkább gyöngültek, de érvelésem gyöngeségeért az ő nagy szemeit vádolhatám. Sáppadt volt, de mindamellett is nyugodt, leült a padra, s csaknem szánakozva tekintett reám, igy szólt: „Sajnálom, hogy figyelmeztetésemet semmibe sem vette. Igen, résztvevő indulattal viseltetem ön iránt, s szivesen fölmentettem volna mindkettőnket e kellemetlen helyzettől. Remélem, hogy ezentul is jó uton halad, s nem sokáig vándorol egymagában. „Én“ — s egykissé elpirult — „régóta el vagyok már jegyezve, Curt jegyesem épen tegnap előtt kapott biztos állomást. Isten áldja meg önt!“

Az édes hang elnémult, a tündér elsuhant, nem gátolhattam meg, — én ültem le a padra, s zokogtam, Flórián, hidd el, ugy zokogtam, mint valami ostoba gyermek. De nem sokáig, mert haza kellett mennem. Az udvaron a szolgálóval találkoztam, megkináltam egy forinttal, s kérdezém: „hol lakik a kisasszony jegyese, Curt ur?“ „Köszönöm szépen, uram, tehát csakugyan vőlegénye az az ur, a kivel levelez. Coblenzben kerületi ülnök.“

„Gyorsaság és pontosság, határozottság az üzletben!“ ez volt mindig jelszavam. Egy óra mulva gyorskocsin mentem Coblenz felé.

Elég időm volt, tervemet higgadtan átgondolni, s mikor végre az ifju a hivatalnokot otthon találtam, a törtlábu irószekrény, a kopott kerek asztal, a töredezett székek, a nagyanyám idejéből való pamlag, s átalában az egész szoba szegényes kinézése bátorságot öntöttek belém. Pénzzel és jó szóval sokat ki lehet vinni. — Az első bemutatás után igy kezdtem: „Régóta ismerős ön Lanken Elfrida kisasszonynyal?“

Meglepetve nézett reám. „Talán viszony is van önök között,“ folytatám neki bátorodva. „Legyünk nyiltak. Az ifju nő engem nagyon érdekel, s ugy veszem észre, hogy ő sem egészen hideg irányomban. De lássa ön, én nagyon szeretem a békét, nem akarnám, hogy a kisasszonyért egymás nyakát kitekerjük.“

A hivatalnok jóizüen nevetett. „Bizony nem, ifju barátom, ellenkezőleg, remélem, hogy lakadalmamra a legfrisebb egészségben jön el.“ De én meg ezt nem akartam. „Nem csodálkozom rajta,“ viszonzám, „hogy ön Elfrida kisasszonyt szereti, de lássa, épen azért ne álljon az ő boldogságának utjába. A szerencse (alkalmazni akartam kedvese gyakorlati elvét) nem az élvezetben, hanem a lemondásban áll. S én nagyra becsülném az ön lemondását.“

Komolyabb lett. „Nyugodtan végig hallgattam önt,“ mondta végre, de ez ügyben Von Lanken kisasszonyt illeti az első birósági itélet, s ő már régóta meghozta a végzést.“ E szavaknál fölemelkedett üléséből.

Szegény botor! vagy nem értett meg, vagy nem akarta megérteni. En is fölugrottam, mit üzzem-füzzem órákig e tárgyat: „Tudja meg az ur, hogy én gazdag vagyok, egypár ezer forint sem ide, sem oda . . . ötezer frtot most mindjárt készpénzben, a másik öt . . .“

Nem volt benne annyi udvariasság, hogy végig hallgatott volna, a másik ötezer frtot a torkomba szoritotta, s taszitott az ajtó felé. Szerencsére kopogtattak, egy ur nyitotta ki az ajtót, de ezen szavakkal: „talán nem jókor jövök,“ távozni akart. Ez esemény észrehozta a dühösködőt, s szabadon eresztett. „Kérem, kérem,“ kiáltottam az idegenre, mialatt nyakkendőmet igazgattam, soha jobbkor nem jöhetett. De vigyázzon, mert ezzel a dühös őrülttel önnek is „meggyülhet a baja.“ Midőn ez utolsó szavakat kiejtettem, már az ajtón kivül voltam, nem vártam választ, gyorsan szöktem le a lépcsőn. A hajóval mentem vissza, hogy a szép tájékon gyönyörrel legeltethessem szemeimet, de egy zivatar mindnyájunkat leszoritott. Mikorára haza értem, Lanken kisasszony anyjával együtt a szomszédság nagy meglepetésére eltávozott, apám és Piét öcsém az én nagy boszuságomra hosszabb időre lerándultak.

Ötödik fejezet.

Elhard ur csak nagynehezen folytathatja naplóját.

Emlékezem, Flóriánom, hogy egyszer neked is majd elment az eszed, azaz: szemet vetettél egy szegény leányra. Egy pár észrevételből s halvány czélzásidból rögtön kivehettem mindent, gyors és határozott cselekvésre szántam el magamat. Szelidebb érzelmü vagy mint én, mint engedelmes gyermek szót fogadtál, s ezért jutalmul nemsokára egy jól megtermett kisasszonyt vehetsz nőül. Igaz, hogy külsőleg szebb is lehetne; négyszem közt mondva, ha ránézek, ugy teszik, mintha pontytyá változnék által, vagy ha akarod, hát nem bánom, olyan mint a nagyszáju aranyhal; igaz is, aranyhalacska a te jegyesed, mert aranyat hoz magával; majd egymáshoz törődtök, elég ha te szép vagy, s gyermekeid majd reád ütnek. En nem tudtam oly megadólag belenyugodni a sors végzetébe, mint te. De anyám nem buslakodott. Midenképen vigasztalt, s annyira földicsért apám előtt, hogy ez jutalmul egy csinos nyerges lóval ajándékozott meg. De nem sokáig örvendhetett anyám dicséretének. Mihelyt az első bánat szivemről eloszlott, a borban kerestem vigasztalást, s annyira vittem az ivásban a művészetet, hogy egy boros hordó sem tett volna túl rajtam. Piét is, ki mellesleg legyen mondva, engem igen szeretett majmolni, a mennyire csak tehette, velem együtt hörpintett, s megvallom, hogy ilyenkor rokonszenvezni is tudtam öcsémmel. Ha neki mérgesedett, nekem állott felebb, s rögtön alább hagyott; legalább nyilt volt, s nem az az alattomos alamuszi, milyenné később vált.

De azért ne hidd, hogy magunkat lealacsonyitva, minden jöttmenttel együtt boroztunk s az utczán keresztül kasul tántorogtunk volna. „Fiuk, bármit tesztek, az illendőség határát ne lépjétek túl,“ igy figyelmeztetett bennünket apám bérmálásunk alkalmával, „ne feledjétek el, s ne szennyezzétek be ősi szép nevetöket!“ Ez sok rosztól visszatartott. Finom társaságban, arra való időben, s finom bortól részegedtünk meg, s naponként csak egyszer. Ha papa nem volt otthon, fölhasználtuk az alkalmat, különben arra pontosan ügyeltünk, hogy az ebédtől el ne maradjunk, mert ez nagy szálka volt apánk szemeiben.

Néha-néha sikerült is ez. Én még legjobban tudtam magam találni. Ha a fogadóból tántorogva kerültem is haza, husz lépésnyire házunktól, igy szóltam magamhoz: „szaporán Elhard, szedd rendbe magadat,“ s ugy tettem, a mint elgondolám, szilád léptekkel mentem föl a lépcsőn, uriasan hajtottam meg magamat, s mint a peczek, oly egyenesen ültem az asztalnál, még arra is volt bátorságom, hogy az apám által poharamba töltött rajnai bort lenyeljem. Szegény Piét azonban ugyancsak megjárta. Háromszor-négyszer is kereste az evőeszközöket, de nem tudta megtalálni, haragosan ütött öklével az asztalra, ugy hogy a tányérok is csörömpöltek, s eképen szólt: „hol a menykőbe van már az a kanál?“ „Micsoda? micsoda? szólt föl atyus, letéve kezéből az ujságot.

„Ah, atyus, hiszen ismeri már Piétet, utközben vitatkoztunk, még most sem ment ki az eszéből,“ igyekeztem kibékiteni apánkat. „Hm! hm!“ zsémbelt, nem adva hitelt szavaimnak. „Oh fiuk, fiuk!“ sohajtott mama. De én az öreg gyöngc oldalára tapintottam, s igy folytatám. „atyuskám, midőn ma kilovagoltam Kerkering gróffal s Lafleur báróval találkoztam. Ej, de szép hátasló! igy szóltak.“ „Bizony szép ló is az!“ jegyzé meg atyám büszkén. „Kivánságokra egyszer-kétszer föl s alá lovagoltam; aligha nem félvér! mondták.“ „Félvér bizony,“ erősité apám, „ha valaki ki tudja szemelni, én ki tudom.“ „Azután megmérték, megbecsülték, azt mondva, hogy a testvérek közt is megér nyolczvan koronás tallért.“

„S nekem csak hetvenbe került. No lásd, feleségem, te mindig azzal vagy, hogy én ráhagyom magamat szedni; Kerkering gróf hires lócsiszár, hallod-e, mit mondott?“

Örömében lecsusztatott még egy pár pohár bort, Piét pedig látszatból egy pár falatot tömött szájába, s csaknem tele tányérját visszaadta az inasnak. „Czilikém,“ szólt este apám, midőn már levetkező félben volt, „azt hiszem, hogy ma este a fiuk nem voltak józan állapotban!“ „Ugyan az istenért, mi jut eszedbe,“ viszonzá anyánk, „hiszen Elhard nagyon is okosan társalgott veled.“ „Igaz,“ szólt az öreg ur gondolkozva, „de csakugyan szép ló is ám az. De az a Piét . . . ugy égett az arczuk.“

Ilyen tréfás kalandunk néha szerencsésen végződött, de ne hidd ám, édes fiam, hogy ez a folytonos kicsapongás nekem gyönyört szerzett volna. Nem feledhettem még el egészen Elfridát. Ha valami derék szoba-cziczussal enyelegtem, ugy tetszett, mintha ő nézne rám szemrehányó pillanattal. Ha dorbézoló társaságban ledér dalt kezdtem el, bájos hangja csendült meg fülemben, mintha a német költők énekét zengené. De én annál dühösebben doboltam, annál többet ittam, pedig sem a dal, sem a bor nem esett jól.

Volt kompániánkban egy orvos is, ki ha a szükség kivánta, segitett rajtunk. Ez egy izben igy szólt hozzám: „Van Lonk, ha igy folytatod, egy évre üresen hagyod a csizmádat!“ „Lehet,“ válaszoltam, „de azért még sem fogadok veled, mert még patkánymérget etetnél velem, csakhogy megnyerd a fogadást.“ S hiszem is, hogy megtette volna, dühös egy ficzkó volt, sem istent, sem ördögöt nem hitt.

Igy ment ez egy pár hónapig. Atyám és öcsém elutaztak; apám haragosan, pedig adósságomnak felét sem tudta meg. Az én szabadságom

*

Vas. Ujs. 1869.

ideje is nemsokára letelt. Testileg csak megvoltam, de lelkemben kimondhatlanul elkeseredtem. Fiatal voltam még, édes Flóriánom, nem birtam önálló üzlettel, benned sem gyönyörködhettem; elgondoltam, hogy sok rohanhat meg, milyen unalmas lesz az élet Amsterdamban, s átalában milyen unalmas az reám nézve mindenütt, — nem haboztam, elhatároztam, hogy öngyilkosság által kell megszabadulnom az unalom mérgétől. (Folyt. köv.)

Sasku Károly.

(† 1869. jul. 22.)

Országszerte, de kivált a fővárosban igen sokan ismerték Sasku Károlyt, külsőleg legalább, mert alaposan bizony kevesen ismerheték; minek két fő oka volt: egyik e férfiu túlszerénysége, másik a 20 év óta agyában megfészkelt rögeszme, melyet sirjába is magával vitt.

Azok, kik Sasku Károlyt holdas óráiban a rendőr-kémek (Policzei-spiónok) ellen hevesen szónokolni hallották, méltán lehettek azon hiedelemben, hogy ez ember nagy lelki rázkódtatás következtében, sötét rémekkel küzd, elmeháborodott. A min csodálkozni épen nem lehet, mert ily heves szónoklata órahosszakon át tartott; és pedig igen sokszor uton s utfélen, a hol s a midőn csak alkalom volt reá.

Ellenben azok, a kik közelebbi, tudományos érintkezésbe jöttek vele, mint például a magyar tud. akadémiai tisztviselők s a tagok nagy része is, más véleményben voltak felőle; jól ismerték bár kiirthatlan rögeszméjét, de ismerték egyszerszmind nem mindennapi tudományosságát; s érintett gyöngesége daczára is, mint reális tudóst, s azonfelül ritka jellemü hazafit s embert becsülték.

Sasku Károly. — *(Jankó* János eredeti rajza.)

E különcz férfiu élte vázlatát, kivel csaknem egy évtizeden át együtt hivataloskodtam, s kihez a legönzéstelenebb rokonszenv csatolt, minél hűbben előadni megkisérlem.

Sasku Károly született Szatmármegyében Felsőbányán, a kezeim között levő iskolai bizonyitvány szerint 1807-ik évben; atyja ottani bányabirtokos levén, szép reményekre jogositott fiát a máramaros-szigeti s debreczeni ref. főiskolákban tanittatta, s papi pályára szánta, melyre, ugy látszott, hogy komoly természeténél fogva, nagy hajlama is volt.

A theologiát a debreczeni kollegiumban kitünően végezte ugyan, de az akkori tanrendszerhez képest egyszersmind a jogot is végezvén, jogi gyakorlatra ment s ügyvédi oklevelet szerzett praeclarummal.

Az ügyködés azonban nem volt inye szerinti pálya, ezt is abban hagyta, s oly állás után vágyódott, melyen ne legyen alkalma ellenséget szerezni; elhatározá tehát, hogy mérnökké lesz, különben is kedvencz tudománya levén a számtan. E czélból $183^{5}/_{6}$-ban a pesti egyetemnél a mérnöki tanfolyamot hallgatta s azt kitünő eredménynyel be is végezte.

A mérnöki tanfolyam bevégeztével a budai országos épitészetnél találjuk öt, de már 1842-ben a máramaros-szigeti ref. lyceumban mint a bölcsészet, mennyiségtan, történettan, természeti jogtan, országtan, országállapottan és neveléstan nyilvános tanára, osztályfelügyelő és pártfogósági kiadó-jegyző „általánosan elismert buzgósággal s lelkiismeretesen müködik," miként az ott nyert gondnoki bizonyitvány tanuskodik.

Azonban, ugylátszik, e pálya sem volt inyére, mert már 1844-ben bucsút vett Szigettől, mint mérnök a Tisza-szabályozásnál vállalt hivatalt, s már 1846-ban 1200 pfrt fizetése volt, s ugyanez évben *Paleocapa* Péter, velenczei kir. épitészeti igazgató kiséretében, műtani munkálatok s tervek megvizsgálása végett a Tisza-völgy hivatalos beutazására küldé öt *gróf Széchenyi* István, mint az akkori Tisza-szabályozás elnöke, kinél Sasku nagy becsben állott; nem egyszer maga mellé vevé öt a nagy hazafi körutazása alatt, s adott véleményét mindannyiszor figyelemre méltatta.

$184^{8}/_{9}$-ben a közlekedési miniszteriumnál volt alkalmazva, s midőn *Csányi* vette át e miniszterium tárczáját, Saskut kitünő figyelemre méltatta, de saját ohajtása folytán honvédszázadossá neveztetvén ki, nemsokára egy guerilla csapat szervezése s vezérletével bizatott meg.

Önzéstelen hazafiságának bizonysága, hogy mint honvéd, százados fizetését az országnak ajándékozta, és saját költségén szolgált.

A harcztéren is hün teljesité kötelességét, tett a mit tehetett. Hadi szolgálata azonban nem tartott sokáig, a katasztrófa bekövetkezett, a seregek és csapatok egymás után tették le a fegyvert. Sasku csapatjára is reá került a sor, mely az önkénynek szintén fejet hajtott, — egyedül Sasku akart ellenszegülni, s kardját az oroszoknak nem akará átadni. Azonban a dacz mit sem használt, egy csapat szuronyos muszka öt is lefegyverzé, s mint foglyot parancsnokához vivé, a ki öt bántatlanul elbocsátá.

A haza ügyének bukása egyszersmind Sasku életének is forduló pontját idézte elő.

Egyszerre vagyon, hivatal s minden nélkül maradva, az ország középpontjába, Pestre sietett. Itt azonban látván a naponként életbeléptetett uj meg uj rendszabályokat, ugymint rendőr-, csendőrséget, bélyeget, monopolt, hozzá még a számtalan befogatást s kivégeztetést: semmi hivatal, vagy bármi más szellemi foglalkozás után nem nézett, hanem megvásárolt egy fürészt, azt karjára akasztván, házról házra járt, s fafürészelőnek ajánlkozott. — Természetes, hogy mindenünnen kiutasitották, azon megjegyzéssel, hogy ilyen egyén valami nemesebb szolgálatot is tehet a társadalomnak.

Sasku azonban következetes maradt sokáig, mindaddig tudnillik, mig csak egy fillérje s valami eladni valója volt. Pénzét ugy osztá be, hogy naponkint egy ezüst hatosból kijöjjön. Rendesen burgonyát vett, azt megfőzte, s egy hónapnál tovább tengődött ily módon.

Valószinüleg e szenvedés közepett tört meg tántorithatlan honfi szive és hite, nagy lelki rázkódtatáson kellett átmennie; nemzete bukásának eszméjével sehogy sem tudott kibékülni. Kiváltképeni ellenszenvét költötte föl a rendőrigazgatóság (Policzei direktió) s annak titkos bérenczei, a rendőrkémek, kik akkor csak ugy nyüzsögtek Pesten. Azok elleni gyülöletét képtelen volt elfojtani, ellenszenve uton-utfélen kitört, s nyiltan piszkolta és szidta őket, egyszersmind mindenkit figyelmeztetett, hogy óvakodjék a rendőrkémektől (a policzei-spiónoktól).

kijő s jelt ad a többinek, hogy bemehetnek már, nincs mitől félniök.

Pszt! *Csanády* beszél. A párt közepén magaslik. Szájából csak ugy özönlenek az invectivák. Nem nagy szónok pedig, bár magát kétségkivül annak tartja. Roppant hangja van, a szónak nem csak materialis értelmében, hanem abban is, hogy mindent oly nagy hangba önt, mintha akkor ébredt volna rá, hogy a haza eladatott. De azért soha sem fogja magát őrjülten az ajtó elé vetni s felhasitni mellét, mint az a szegény lengyel, azon a szép képen, a mit nem rég oly sokszor megnéztünk a képzőművészeti társulat kiállitásán. Neki csak hangja s szavai nagyok. Különben igen józan hazafi, nem fog megrepedni a szive a hazáért. A minek igen örülünk is — érette.

Csanády mögött, árnyékában meglapulva, *Almássy* Sándor ül, a korrekt styljéről s miniszterelnöki chance-airól (a hevesi vitakor) ismeretes hazafi. Egyik oldalán *Vállyi* János búslakodik mogorván, másik felől *Deáky* Lajos gömbölyödik.

Gondolatjel, vagy elválasztó vonás.

Minek az? Semmi ugrás nincsen; a búsmagyarok után román és szerb nemzetiségi ultráink fogsora kicsillámlik. *Babesiu*, a magyar királyi itélő-tábla birája, e sofisticus fő, ki olyan jó német tudott lenni, mikor kellett, s olyan szépen tudja menteni, hogy mért nem tud magyar lenni; túl rajta még egy *Mocsonyi*, a négy vagy öt közül, *Borlea*, kiről a história még tán csak ezután fog szólani, *Varga* Flórián széles-lapos, jelentéktelen s eszmétlen arczával — im a szélső-bal nemzetiségei. Igaz! *Vlád* Alajost a hires föderálót nélkülözzük — helyette itt van *Stratimirovics* az egykori tábornok, ma elhalványult alakjával.

Nem tudom mért, megfájult a fejem. Szabadabb levegőt! Ah, a hirlaptudósitók karzata. Oda menekülök, adjatok egy kis helyet, kedves kollegáim. A „Hazánk“ szerkesztője, P. *Szathmáry* Károly, a termékeny beszély- és regény-iró, historikus, politikus, aesthetikus, tanár stb. ül szélről. Mellette, egy előttünk ismeretlen alak foglal helyet, jelentve, hogy a hirlapirók karzatára olyanok is járnak, a kik soha sem voltak ujságirók. Tovább a „Hazánk“ szorgalmas munkatársa *Lukács* Béla foglal helyet, fiatal, reményteljes journalista. A „Hazánk“-at képviseli még a legvégső fölismerhető alak is, *Hindy* Árpád személyében. Közbe a kis *Frecskay* szorult, szorgosan jegyezve a „Hon“ számára. Más a dolga a csinos, gavalléros *Hollós*-nak, ő a hölgy-karzatra gukkerez. Azért van, hogy a „M. Ujság“-ban néha oly tudósitást olvasunk az országgyülésről.

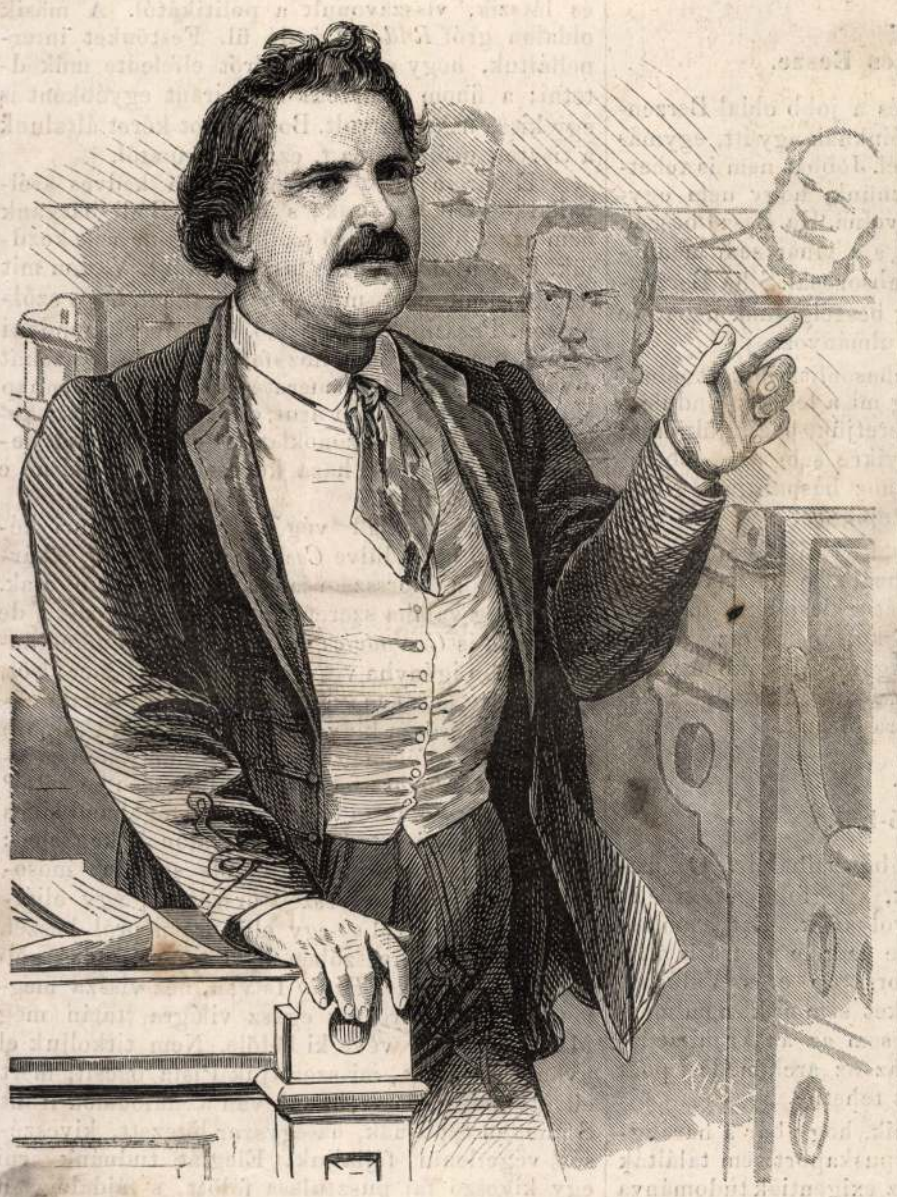

Berzenczey

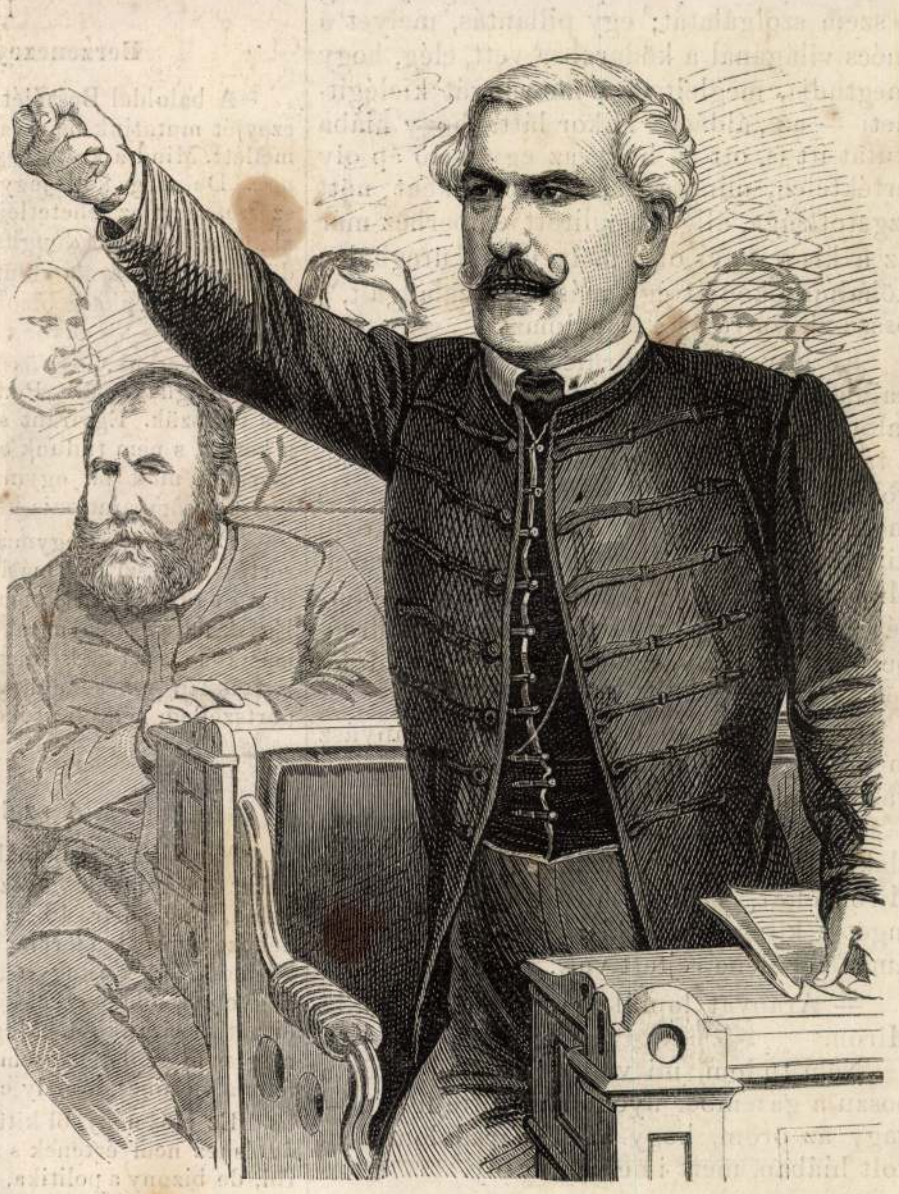

Besze János.

Rajzok az országgyülésből: III. — (*Jankó* Jánostól.)

A munkás-hiány Magyarországon.

Hála istennek valahára oda jutottunk, hogy még ily kérdés is merülhet fel hazánkban. Mig eddig csaknem folyvást a *munka-hiány* miatt panaszkodott népünk, most az egy s betü eléggé jelenti, hogy mennyit változtak alkotmányos életünk fölelevenülésével gazdasági viszonyaink is.

A mult nyári aratáskor az egész országban, Pesten pedig azóta is folyvást érzett munkáshiány kérdése erősen kezdi foglalkodtatni a nagyobb birtoku köröket, s épen magának a földmivelési miniszternek felszólitására, e miniszterium egyik szakértő tanácsosa Kenessey Kálmán bocsátott ki e napokban tájékozásul egy füzetkét*), melyben e hazánkban még csak most jelentkező, de ha elejét nem veszik, itt is csakhamar veszélyessé válható baj okait és gyógymódját fejtegeti.

„Ki csak felületesen vizsgálja is Magyarország mezőgazdasági viszonyait, — irja Kenessey Kálmán — elsö tekintetre látnia kell, hogy a nagy politikai katastropha (Königgrätz) óta oly átalakuláson ment földmivelésünk át, minőt csak nagy rázkódások eredményezhetnek.

1848-ig az adómentes nemesi birtok nem sarkantyúztatott az államterhek viselése s az egyéni igények fokozódása által a nagyobb jövedelmeztetés regioi felé. A közlekedési eszközök hiánya, a kivitel parányisága — s hozzá a köztünk és az örökös tartományok közt fennálló vámok: mindezek tényezők voltak arra nézve, hogy a hazai földmivelés saját zsirjába fulladjon.

A birtok csak inkább kényelmi czikkül tekintetett, melyből gázdag asztal mellett kényelmesen lehet élni s igen alkalmas arra, hogy kedvtelés végett tűzvérü lovakat tenyészszen urasági használatra; — de hogy a birtok egy oly nagy tőke, mint a pénz, mint a gyár s egyéb vállalat, melynek kamatai okszerübb kezelés és czélszerübb beruházások utján emelhetők is, arra vajmi kevés birtokos gondolt. Gazdálkodtak az emberek, mert a föld táplálta őket, — termeltek annyit, mennyi a ház, a cselédség dús élelmezésére épen szükségesnek mutatkozott; beérték azzal, mit, szerintök, az isten jó kedvében adott, többel ugyis mit csináltak volna, midőn igy is a zsizsik emészté fel egy jó részét a búzás vermek tartalmának. Kész pénz kiadásait a gazdának a juh-, a szarvasmarha- és lótenyésztés fedezte.

E korszak volt a magyar földmivelés idyll korszaka, ez volt a pénz dolgában nem szűkölködő, a hitelbankok után nem sovárgó, sőt azokat hirből is alig ismerő, régi jó, becsületes táblabirák korszaka, korszaka az uri módon, kényelmesen üzött gazdaságoknak, korszaka a délibáb ködében úszó rengeteg ménesek és kolompos gulyáknak, a csikós és gulyások uralmának.

Bőség mindenben, fönn és alant egyaránt; a nép, az uri munka mellett, csak ugy karczolta fel földjét, a család szükségére mégis eleget termett az, s ha hiányzott valami, bőven behozta a részért nyomtatás, mely kényelmes dolgot felkeresett a jó módu négylovas gazda is, a mig a zsellérség s a kevés számu proletar, előbb mint arató, később következnek. Igen jól megférnek egymás mellett. Politikájukban kevés különbség van. Egyik mint a másik — egyet nem akar, állapotaink megszilárdulását.

Román Sándor, a „Federatiunea“ hirhedt szerkesztője kezdi a sort. Lapját nem olvastuk; de a multkor egy zárt ülésben tartott felolvasásból valami hozzánk is kiszivárgott. Nagy barátja a magyar nemzetnek; eloltaná egy kanál vizben. Az isten áldja meg érette! Mellette a fiatal *Mocsonyi* Sándor ül, a kis lumen, ki minap a nemzetiségi törvényjavaslat tárgyalásakor oly doctrinair beszédet tartott, s oly lovagias előzékenységgel hirdette a legforradalmibb elveket. Van esze, olvasottsága, ügyessége. No, van egy kis elbizakodottsága is. Mégis sajnáljuk, hogy nem közülünk való. Túl rajta *Miletics*, ama Svetozár, tatár fejével. Egy szót sem szólunk róla. Neve maga egy kép s egy hirlapi czikk.

Mögöttük *Dobrsánszky* és *Hodosiu*. Par nobile. Amaz, kit a magyar állam azért penzionált, hogy annál szabadabban dolgozhassék kedvencz ideái keresztülvitelén, s emez, ki halvány arcza alatt annyi szenvedély hamvas parázsát őrzi, csak olykor villanva fel, ha szóra nyitott szája alól fehér

*) Mezőgazdasági munkaerő-calamitás. Irta Kenessey Kálmán. Pest, 1868. Kiadta Ráth Mór.

Vas. Ujs. 1868. 576. l.

tották a roppantul megváltozott üreg egész körét; sziklák sziklákon hevertek, ott hevert az egész szétrepesztett ásványtömeg az üreg aljában. Fennt pedig óriás szikla-darabok csüngtek alá, melyeknek körzetét kilökte a lőpor, — mintha e perczben le akarnának esni, hogy összelapitsák azt a parányi teremtményt, ki ily merész játékot üz. De Miron gondos bányász is volt, — legelsőbb a fenyegető kőcsapatokat verte le társaival.

Aztán megindultak mindnyájan a romhalmaz megvizsgálására. Hosszas, nehéz, borzasztó munka eredménye függött ettől. Miron jutalmát várta a természettől, — hisz azért kezdett ez óriás játékhoz, hogy megfelelő legyen az eredmény is. Ki értheti meg a bányász lélekállapotját, azon perczben, mely azt mondja neki, hogy munkáján áldás volt, — vagy hasztalan, eredmény nélküli volt a legborzasztóbb küzdelem! Miron egyik követ a másik után vette föl és — dobta el. Oh, az ily kedély-állapot nem tagadja meg a szem szolgálatát; egy pillantás, melyet a mécs világánál a ködarabra vett, elég, hogy megtudja, meglelte-e a mi vágyát kielégitheti — az „áldást.“ Mikor látta, hogy hiába kutat itt is, ott is, hogy az egyik kő ép oly értéktelen, mint a másik, fokonként nőtt izgatottsága, alig hasonlitott emberhez már az a kis valami ott, mely egyik üregből a kőhalmazokon át egy másikba szaladgált, s össze-vissza túrta a kőhalmazt.

Közel volt a megörüléshez. Az egész kő halmazban sehol semmi nyoma a becses tartalomnak, a szabad, termés aranynak. Pedig a tapasztalt bányászok akár meg is mertek volna esküdni reá, hogy a bánya fekvése most oly irányt vett, mely száz eset közül kilenczvenkilenczszer szabad aranyhoz vezet. Miron egy új üreg felé tartott, de a sötétség daczára észre veszi, hogy az egyik üregben kutató bányász egy gyanus mozdulatot tesz.

— Nyisd föl ingedet! kiáltá, s a bányász mellének szegezte a szikla-edzett feszitővasat.

A bányász nem mert daczolni ez ördögi alakkal. Szótlanul, tétovázva állt egy perczig Miron előtt, — de ez hirtelen fölszakitá az inget s kiragadta a kis ködarabot, melyet amaz kebelébe rejtett volt.

— Aranyat loptál, gazember! — kiáltá Miron.

Nem tudom, mi volt e hangban több, a boszu a gazember nyomorult tette felett, — vagy az öröm, hogy annyi fáradalom nem volt hiában, mert ime van arany.

Miron sokáig nézte s forgatta kezében a kis ködarabot. Ugy gyönyörködött szeme azokban a rég óhajtott sárga szálakban, melyek áthálózták a követ. Megnedvesitette s a sárga szín ugyanaz maradt, sem halványabb, sem fénylőbb.

— Ez csakugyan arany! — mondá kitörő örömmel.

Csak ekkor jutott eszébe, hogy a hol ennyi arany van, ott még többnek is kell lennie. Megvizsgálta a szerte heverő darabokat, de azok közül egyik sem tartalmazott aranyat. A mint igy kutatott, nehány sáros ködarabot talált. Oly igénytelen, piszkos kinézésük volt, hogy nem kereste volna senki bennök az aristokratikus érczet. De Miron fölvette azokat is, vizsga szemét nem kerülte el semmi. Mindjárt föltünt neki az, hogy ama ködarabok oly fülkében hevertek, hova be nem gurulhattak. Mikor megforgatta azokat, látta azt is, hogy nem természetes rajtuk a sár és piszok, mintha emberkéz tapasztotta volna oda. Megmosta egyikét, s alig tisztitotta le az agyagrétegeket, a drága „nemes“ ércz kisértő színe tünt elő. A leggazdagabb aranytartalma volt valamenynyi bepiszkitott kő.

Ki irhatja le ez ember érzését, midőn előtte hevert a roppant kincs, mely őt egyszerre gazdaggá teszi! Miron nem csalódott, Mironi megütötte az „áldás.“

De a mámort azonnal elfojtá benne a boszuvágy, midőn eszébe jutott, hogy egy bányazsivány csaknem megfosztotta őt boldogságától, midőn már oly közel állt hozzá. Ha nyomára nem jut a csalásnak, a gazdag köveket kihordják együtt az értéktelenekkel, — s Miron üthette volna a kincs nyomát.

— Ti tanui voltatok a vakmerő csalásnak, — mondá bányásztársainak. — Kötözzétek meg a gazembert, a törvény fog vele végezni. (Folyt. követk.)

Rajzok az országgyülésből.

III.

Berzenczey és Besze.

A baloldal Beszéjét, és a jobb oldal Berzenczeyjét mutatjuk be olvasóinknak együtt, egymás mellett. Mind a kettő beszél. Jobbat nem is tehetnek. De meg kell jegyeznünk, hogy nem egyszerre, mert az lehetetlen volna. Ha Besze beszél, akkor a légy sem donghat s a vihar sem mennydöröghet; Besze mindent absorbeál. S ha Berzenczey szól, no, akkor bizony beszélgetünk néha; de Besze nem, — ő akkor tanulmányoz.

Jól tudjuk, hogy összehasonlitásunkért mindkettő megharagszik. Pedig mi a legjobb indulatból teszszük. Egyiránt szeretjük, becsüljük mind a kettőt, s nem tudunk egyikre sem nagyobb dicséretet, mint ha egymáshoz hasonlitjuk. Nincs tertium comparationis kettejökhez.

De hiába, ők egymásnak riváljai s mindkettő sértésnek veszi ha a másikhoz hasonlittatik. Mindkettő nagynak tartja magát s kicsinek a másikat. Egyik feltevésben mind a kettőnek igaza van; a másikban egyiknek sincs igaza. Melyikben van s melyikben nincs, eldöntését az elfogulatlan és pártszellem nélküli utókorra bizzuk.

IV.

A szélső-bal.

Mondják szél-balnak, bal-balnak is. Ők magokat 48-asoknak nevezik, s legfőbb törekvésük volna, hogy bár 48-an volnának. Ezt azonban nehezen fogják elérni. De azért e pártra is áll a közmondás: kicsiny a bors, de erős. Valóban, nagyon erős legények, s őket semmi ki nem mozdithatja sarkukból. Még sem az az Archimedes meg nem született, sem az az archimedesi pont feltalálva nincs, a mely ezt tehetné.

Ez előzményből kitünik, hogy bár a haranggöntéshez nem értenek s a puskaport sem találták föl, de bizony a politika, az exigentiák tudománya sem kenyerök. Ők nem is politikusok, s ha olykorolykor nagy képeket csinálnak is, s egy-egy állambölcs rövid időre vendégszerepel is közöttük, átalában véve politikai programmjuk csak a „H.....t a német“-ig terjed. Valahányszor rájok nézünk, az a shakespeare-i mondás jut eszünkbe, a mit valami muzsikusokról mondott volt, hogy „igen becsületes ficzkók, de rosz muzsikusok“ — a mi bizony nagy baj, ha már egyátalában muzsikusok akarnak lenni. Ezeknek a mi szélső-bali barátinknak is az a bajok, hogy igen becsületes emberek, de rosz politikusok, a mi nem volna baj, ha nem is akarnának politikusok lenni, de fájdalom: akarnak.

Legutóbbi stikklijök az volt, hogy mikor a horvát követek az országgyülésen megjelentek, s a jobb- és baloldal őket nagy lelkesedéssel, felállva fogadta s zajos éljenekkel üdvözölte, a balbalon ülő nemzetiségek s velök a mi bús magyarjaink is, setéten, némán, ülve maradtak. Nem volt szép tőlök, már csak a magyar vendégszeretet jó hirneveért sem. S midőn mindjárt a horvát delegátusok megválasztása következett, a névszerinti felszólitáskor egyik fő-emberök daczosan, mint egy kis Bercsényi, kiáltá: „Nem választok“ — a másik pláne azt morgá ismeretes és közmondásos borizü hangján: „Nix tájts!“

De ne beszéljünk sokat a „magas“ politikáról. Itt ugy sincs helyén s nem is vagyunk politikai lap. A mi dolgunk, bemutatni ez érdeke országgyülési csoportozatot egyénenként, s cicerone-ül szolgálni a képhez, mely, hogy költőileg szóljunk, itt az olvasó előtt kibontakozik.

Először is be kell vallanunk, hogy a rajzoló hű ónja olyanokat is vegyitett a társaságba, kiket perspektivája, ülésük szerint, fel kellett hogy öleljen, bár különben nem tartoznak ide. Mindjárt az előtéren b. *Podmaniczky* Frigyes komoly gentleman-like alakjával találkozunk, ki oly csodás zsinórzatu atillákat tud feltalálni, melyek hasonlitanak a zsinórzat elütő szinével a liberiához, s mégis teljesen megőrzik az aristokratikus jelleget; mig arczán a magyar sportsman és az angol spleen árnyalatai ölelkeznek. Óriás szava a nibelung-énekbeli Detre hangjára emlékeztet, halványszőke magas alakja pedig csaknem az angol ladyk bágyadt arcz-szinét s könnyed alakját, mit a franczia svelte-nek nevez (a magyarnak nincs szava rá), tünteti elő. Csak csizmába tűrt bő bugyogói rontják az illuziót. Mögötte egész nonchalance-szal áll s támaszkodik a szék hátára gróf *Keglevich* Béla, ki azonban már régóta csak ritkán látható a törvényhozás teremében, hol egy darabig nagy szerepet játszott. Ugy hallatszik és látszik, visszavonult a politikától. A másik oldalon gróf *Ráday* László ül. Festőnket interpelláltuk, hogy a bajuszpedrőt elfeledte működtetni; a finom metszetü arcz iránt egyébként is egy kissé hálátlan volt. Bocsánatot kéret általunk a tisztelt gróftól és a t. cz. publikumtól.

E három alak után egészen a kedves szélballal foglalkozhatunk; s *Halász* Bódi bátyánk nem azért ült a legelső padba, hogy ne vele kezdjük. Ugy ül ott, mintha lesne valamit. Vajjon mit les? Nos mit mást, mint — az alkalmat, hogy szólhasson. Passzionatus beszélő, s ha nincs mondani valója, brochure-öket hoz fel az ülésbe s azokat olvassa végig. Lelkiismeretes ember, mindennap akar beszélni öt forint árut, csak kár, hogy oly kevésre becsüli saját szónoklatát s oly sokat ad belőle öt forintért. A haza kevesebbel is beérné e hű képviselőjétől.

A második pad végén, grand-segneuri kényelemmel hátradülve *Csernovics* Péter ül. Akármit mond a Borsszem-jankó, most is szép alak. Hogy még valaha szerepeljen, nem hiszszük; de hallgatva is *Csernovics* marad. Figyelmünket annál inkább igénybe veszi szomszédja. Ismered őt, „Oh nép!“ ha nevén nem neveztük is; e kalmuktatár arcz, erősen kinyomott áll-részével, e csipőre tett kézzel, e fölemelt karral, — hogy ne ismernéd a te *Madarász*-odat! De hallottad-e beszélni? mert ha csak olvastad beszédeit, fogalmad sincs róla; egy dühös, tragikus szavalónak képzeled: pedig hidd el, senki sem tud oly szeliden mosolyogni, mikor egy elveszett országról, egy eljátszott alkotmányról s egy eltiport népről beszél. Túl rajta egy kiveszőben levő typus utolsó példányainak egyike, *Patay* István, néz vissza megvetőleg s félvállról az egész világra, talán még Madarászt sem véve ki belőle. Nem titkoljuk el gyöngeségünket, mi szeretjük Pista bácsit, mert ellentállhatlan vonzalmunk van az unicumok iránt S minden typusnak, ha egyszer létezett, kiveszését végetlenül fájlaljuk. Elegiát tudnánk irni egy kivesző faj pusztulása fölött, s fájdalmasan lep meg a gondolat, hogy talán egy jövő ülésszakban nélkülöznünk kell e specialitást is! . . .

Hátrább egy sorral *Vidacs* Jánost látjuk. Mily szelid komolyság e szabályos, halvány barna arczon! Ki hinné, hogy egy tüzes forradalmárral áll szemben, ha rá tekint? — Mellette érdekes jelenet lep meg. Páter *Bobory* gyón *Csiky* Sándornak. Legalább úgy oda hajolt és súg a fülébe, mintha gyónna. Azt hiszszük, azért teszi, mert bizony Csiky nem gyónik sem neki, sem másnak. Bár Eger képviselője, nem nagy barátja a papoknak s a szentségeknek. Hegyesre pödört bajuszán nem pattognak a lángész villanyszikrái, de hogy a szőlőnek nem ellensége, onnan tudjuk, mert képviselővé is szőlőkarókkal választatta meg magát. Rá egyébiránt (nem tudjuk Egerben), de Pesten csak egy faja haragszik az embereknek: a gyorsirók. Ha a gyorsirás csak abból állna: lekapni a mit valaki mond! De ez nem elég: beszédet kell csinálni abból, a mi szóhalmaz, s regens verbumokat találni, a hol hasábokon keresztül egy sem volt! Ez az, a miért Csiky Sanyira a gyorsirók haragusznak. Ő azonban, ha tűzbe jő, haragszik az egész világra; ugy csattog, ugy pattog, ugy rángatja a vállát, ugy gestikulál és toporzékol, hogy az egész ház (a gyávák!) megrémül s szalad! A buffet-i hébék köszönetet szavaznak neki s bájos mosolylyal nyujtják az enyhitő szilvoriumot, mikor beszéde végeztével ő is

*

szerencséjét ezekkel kisérli meg. Nem kell sok év egy kis szerencse mellé, hogy nyereségéből lovakat állitson; akkor aztán szekérrel fog járni, nagyobb nyereségü czikkekkel: deszkával, mészszel, borvizzel; akkor feleséget is vesz, háztüze lesz; a mi hasznot ad isten, lesz hol leraknia, hogy szaporodjék.

Három napja jön már. Tariszpyája meglaposodott. Elfogyasztá, a mit „anyámasszony“ tett föl. Most már ha árulhat, nem pénzre fog alkudni, hanem egy kis ennivalóra. Azután megint folytatja utját be az ország felé, mindaddig, a mig van még pénzérője. Mire megtér, emberként tér meg, a kinek van már enszerzeménye.

Abban a helységben, melyet most hagyott el, benézett némely házba, kinálni áruit. Egyben épen asztalnál ült a család. Olyan vivásu fiu mint ő, gunyolva nézett rá a teritett asztal mellől: „Gobé, foltos a harisnyád, mért nem húztál újat?“ Roszul esett a lelkének, hogy szegénységével csúfolódnak, a kiknek isten jó módot adott. Megfájdult az is, hogy künn a falu mellett ifjak játszadoztak víg nevetés között, és őt, a hogy lehevert közelökben megpihenni, egyikök megdobálta. Itt e távolabb fekvő padon a mig pihent, elgondolá ezeket, és köny is fakadott szemében a gondolattól.

Türdd el székely, édes atyámfia, vérem! sorsod hidegségét. Vigasztaljon, hogy a nyomoruság megedz, és nemcsak könnyü lesz munkád ezután, de édesebb is az élvezet bármely parányija.

Én is ugy bolyongtam zsenge ifjuságomban, azután is, mikor más élvezett, — ha nem is korsóval hátamon, de hideg, idegen arczok közt, gúnyolva is akárhányszor, a mért magam szereztem kenyeremet. Adnám-e most boldogságomat,

XII.

A száraz malom.

A falusi, vagy városon a város-végi kaszinók, vagy társalgók egyik példányát mutatjuk be olva-

Keresetre induló székely fiu. — (*Jankó János rajza.*)

ta, vagy photographiroztatta le újdonat új, szép ezüstgombos mellényét, hogy t. i. — mint feleségének ellenvetésére mondta: „azért nem látszik az új mellény, mert a felső öltönyt begombolta s a festő alul pingálta oda a mellényt.“ — Lehet, hogy itt is belül van a társaság a malomszobában, vagy garatházban, vagy a hogy épen nevezni szokták. — Ki tudja az az ifjasszony, ott az ajtó előtt, azon szin alatt, hogy mikor kerül már az ő buzája a sorba, nem valami fris hirért jött-e most is ide azokhoz az atyafiakhoz, kik oda benn az ország és közelebbről a falu vagy város dolgát döntik. — Kiváncsisága, ha egyébben nem is, annyiban legalább kielégittetik, hogy megtudja, kik üldögélnek a malomban, a mi magában nem sok ugyan, de hány asszonynak esik könnyebben a munka, ha csak enynyivel többet tud is szomszédaszszonyánál.

Jaj a malomtája mindig nevezetes hely — s a molnár a faluban mindig nevezetes egyéniség? — Vándorolt, országot-világot látott, vagy — mint mondani szokták — jártas-keltes ember a molnár minden helyen, s épen nem lehet csodálni, hogy mindenre tud példát felhozni, s minden dolognak tud mássát mondani egy-állóhelyében. — Kivált mig nőtelen, az édesanyák — t i. a leányos anyák — soha se tudnak még munkája ellen sem soha kifogást tenni, a liszt mindig jó, olyan a minőnek épen lenni kell, se tulzuzatva nincs, se nagyon korpásan hagyva, se a túlságos locsolás miatt nem csomósodott meg, se el nem égette a kő.

Nincs is a száraz molnárnak semmi ellensége, csak, a hol szokásban van, a szélmalom, meg folyamok, patakos helyek táján a [illegible] patakmalom, no még ujabb

len maradt gabona ballag haza a gazdákhoz, kik aztán, mind ő rá szorulnak: nagy öröm és nagy elégtétel neki ezeket kegyes leereszkedéssel fogadni, s igérni, hogy nála cserben nem maradnak. — Hanem a gőzmalomnak, annak a gonosz mesterségnek, valamennyi molnár mind közösen egyformán ellensége.

Egyébiránt a szárazmalmi molnárok közt is igen nagy különbség van, a szerint a mint vagy malomtulajdonos a molnár, vagy a más malmát vezeti. A malomtulajdonosok rendesen czifrábbnál-czifrább vak mustralovakat szoktak összevásárolni, s miután a lóra is húznak vámot, szaporitják a malom jövedelmét; a szegényebb molnár pedig csak úgy őrlethet, ha az őrlős a maga tulajdon lovait fogja a kerékbe. — Munkához szokott, vagy abban épen el is fáradt, csöndes vérü, jámbor lovacskák nagyon könnyen átlépik azt a lebocsátott kereket s „szembekötősdi“ nélkül is keringenek a nélkül, hogy számitgatnák: sok van-e még hátra a fordulóból? de az ilyesmi nem is nyujt aztán egyebet közönséges, hétköznapi csendéleti képnél, a melyet valóságban látni, épen semmi élvezet. — Hanem az már más, mikor egy-egy jómódú embernek pihent, jóvérü, kényes, kissé szilaj, s a jó táplálék miatt kissé bokros természetü lovait akarják malomba vezetni. — Megpróbálják először szépen csöndesen átlépi-e a kereket, s mikor attól visszariad a ló, bekötik a szemét, s úgy vezetik más oldalról szépen halkan biztatgatva. Az egyik néha már át is tette az első lábait, s akkor visszaforditja fejét, hogy társa jön-e, s ilyenkor, ha fejét az ereszbe vágja, úgy rándul vissza, hogy harmadik próbáig még meg is simogatják, czirógatják s mégis nehezen szánja rá magát a gazda, vagy ha igen, nem sok hite van, hogy lesz belőle valami. Végre mégis benn vannak a lovak, s a mint befogják és megindítják, a malomzaj, a kerekek katatása úgy megijeszti a lovakat, hogy úgy rohannak, majd összetörik a malmot — mindaddig, míg csak bele nem fáradnak s bele nem törődnek a munkába. Egy-egy ilyen látványosság rendesen nagy közönséget von a malom tájára s ki mulatja magát, ki meg kárhoztatja a gazdát, hogy lovait ilyen munkába rontja. Annyi igaz, is hogy az ilyen munka jó lónak nem való, s a *malmos ló* alatt rendesen egyebet értenek, mint megnézést érdemlő szép lovat.

A malom[illegible]

godott, új vállalatok keletkeztek mindenütt, s a legszebb jövőt képzelték magoknak, — ép úgy, mint mi most. És mindennek mi lett következése! — pár évtized alatt annyira kimeritette földjét, hogy mig azon államok (Anglia, Francziaország), melyeknek pénzeért mezőinek erejét eladta, most csaknem eleget termelnek magoknak: — Bajorország a helyett, hogy feleslege volna, most Magyarországból kénytelen ellátni gabonával magát, s a mint ezelőtt amaz államok néztek aggodalommal a bajor mezőkre, hogy meddig szolgálhatnak még azok nekik gabnatárokul, — úgy most Bajorországnak jutott e sors Magyarország irányában.

E változott viszonyokból azonban, úgy látszik, reánk csak szerencse hárult. Az 1863-ki inséges év után a várakozásukban csalódott bajor piaczok érdekében szükségesnek látta ott a kormány egy szakembert küldeni Magyarországra, hogy kitapogassa, vajjon a 63-ki inség egy maradandó baj jele volt-e nálunk, vagy csak ideiglenes zavarodás; s ez esetben vajjon számolhatnak-e az ő piaczaik ezután is a magyar gabonára.

A megbizott férfi dr. *Ditz* Henrik „*A magyar mezőgazdaság*“ szerzője lett. E mű az, mely felett nem dicsbeszédet tartani, hanem csak pár tájékozó vonást adni szándékoznak e sorok. A magyar igen szereti hazáját, sennek sorsa iránt mindig érdekkel viseltetik. Nem lehet kételkedni tehát, hogy egy oly mű, mely hazánk jelen állapotát annyi szakismerettel, s oly „genialis felfogás“-sal tárja fel épen a mai időkben, a rólunk rendesen roszul értesitett külföld előtt, — egy oly mű, mely hazánk természeti és mezőgazdászati viszonyait egy még eddig saját magunk által is ritkán látott világitásban állitja elénk, — egy oly mű, mint Ditz e munkája, mind nagyobb és nagyobb körü érdekeltséget fog költeni fel hazánkban, s hiszszük, nem csekély lesz a befolyás, melyet ez átalakulási korszakban a gazdászati nézetek fejlődésére gyakorolni fog.

S e befolyásnak csak jó következményei lehetnek. Hogy mi földmivelő nép vagyunk, s hogy jövő nagyságunk alapját mezőgazdászatunkban vagyunk hivatva lerakni, — azt a figyelmével felénk fordulni kezdő Európán át egész az Egyesült-államokig halljuk most mindenfelől hangoztatni. Az intézkedések azonban csak a viszonyok alapos ismerete mellett történhetnek helyesen, s [illegible]

„*E talaj természete vagy igen nedves éghajlatot, vagy fölszinéhez egész közel hömpölygő talajvizet követel, hogy termékeny legyen.* A kavicsos alsó fenék sem a fölös nedvességet, melyet a termő réteg eső után neki átad, következő száraz időkre megtartani, — sem a mélység nedvességét nem képes jelentéktelen hajcsövessége miatt a magasba fölszini, hogy a kiszáradt felső réteggel közölje. Ezért szenved a kisebb sikság rendszerint szárazságtól, mihez az esőmennyiség ki nem elégitő volta — 13“ — is járul.

„Mig a felsik alsó fenekét durvább görely képezi, alapzata finomsága által tünik ki a másik. E rónának csak párkányán találni kavicsot, mélyebben befelé durva, majd finom futóhomokba megy át. Középett kavicsnak nyoma sincs, itt van az az elláthatlan felület, hol „aranyért sem kapsz orvosságképen egy darab követ.“ S épen a kő e szüke fő oka, miért, hogy a magyar róna utai annyira javithatlanok. Ez áradmányi képződmény a folyamok mentében vonul el, s oly vastag, hogy eddigelé nem sikerült alája hatolni. A Pest melletti áradmány 40—50, másutt 90 lábnyi is. Debreczen 50 ölnyinél vastagabb torlaszföldi telepen nyugszik. A bánsági Allios mellett 495 lábnyi mélységig furtak le, a nélkül, hogy a homokrétegeket áttörték volna. Egészben 400—500 lábnyira becsülhetni a két legujabb képződmény vastagságát a nagy róna közepén.“

A talajnak ez áradati eredetüsége egyik fő oka az Alföld ismeretes termékenységének, de ezenkivül szerepel még egy másik ok is, ez az ős magyar gazdálkodás-mód.

„A két rónát jobbadán a magyar lakja, csak a határszélek felé szenvedte ez meg a németet és szerbet,“ és a magyar Ázsiából hozott szokásaihoz hiven, inkább legelőnek szerette használni földjét, mintsem mind eke alá fogta volna azt. Természetes tehát, hogy ily gazdálkodás-mód mellett, kivált pedig a török hódítások idején, midőn aratás helyett a magyar „*vérével trágyázta*“ e talajt, — csaknem napjainkig megtartotta ez ős-termékenységét, melyet a századok hosszu sorain át rajta elkorhadó legelők növényzete még gazdagitott.

Egy másik lényeges sajátsága a magyar talajnak — annak elenyészőleg csekély lejtőssége, mely az Alföld lassú vízáramlati viszonyait idézvén elő, ez által eddig egyik fő tényezője volt e [illegible]

Rajzok az országgyűlésből: II. A balközép. — (*Jankó János* rajza.)

Ghyczy Ignácz. Damaszkin János. Ghyczy Kálmán. Nikolics Sándor. Thury Gergely. Berzenczey László.
Manojlovics Emil. Tisza Kálmán. Tisza László. Papp Lajos. Békássy Lajos.
Ivánka Imre. Somossy Ignácz. Boczkó Dániel. Szaplonczay József. Várady Gábor.
Csernátony Lajos. Jókai Mór. Nyáry Pál. Bónis Sámuel.
B. Simonyi Lajos. Gorove, miniszter.

Nem. Ujs. 1868. 369. c.

szebb beszélője, Csernátony egyszeri felszólalásával nem épen előnyösen mutatta be szónoki egyiniségét. Egymáshoz hajolva bizonyosan a „Hon“ holnapi számáról értekeznek, vagy valami „Üstökös“-be valót jegyeznek meg. Csaknem hátat fordit nekik, hogy a szónokot annál jobban hallgathassa, *Iványka* Imre, kinek arczán az egykori katonából a legkevesebb vonás van, pedig arra tán legtöbbet tartana, — több a politikusból s legtöbb az üzletemberből; legalább az apró ránczokból szeme körül, a hamis Merkurt véljük kikandikálni. Mint szónok nem tesz valami kellemes benyomást, érctelen élességü hangjával s kevéssé korrekt tárgyalási modorával, a beszélgetési vitatkozásban sokkal több előnye van. Mögötte *Manojlovics* Milán ül sajátságos arczával, kimérten, szenvtelenül; derék jogtudós s jó szerb — a mi értelmünkben.

Sajnáljuk, hogy képünk s ahoz ragaszkodni köteles tollunk a balközép többi tagjait is nem mutathatja ezuttal mind be. Bár a párt jelességeiről, igen kevés kivétellel, alkalmunk volt szólani. A legfeltünőbbek közül (az elől emlitetteken kivül) talán csak Podmaniczky Frigyes és a nógrádi Szontágh Pál estek kivül keretünkön.

— *á* —

Egy hollandi kastély.*)

Midőn a képen látható pompás szép kastélyról, s ezzel összefüggésben a holland főuri életről akarok valamit szólani, nem tehetem, hogy egy általános pillantást ne vessek Hollandiára.

A holland királyság Európa legnyugatibb partján fekszik a Rajna tengerbe ömlésénél, 594□ mérföldnyi területen, tehát körül-belől tizenkétszerte kisebb, mint a magyar királyság. Lakóinak száma három és fél millió, miből egy mérföldre közel hatezer esik.

Az ország átalában térnek, sőt mély földnek mondható, innen nyerte nevét is — Niederland, holland (v. német) alföld — mert legmagasb pontjai is csak kevéssel feküsznek magasabban, mint a tenger szine, sőt némely részei még oly magasan sem. E szerint ott az utazó nem fog találni oly magas pontokat, melyekről az ország nagy részét beláthassa, nem váltakoznak előtte a szebbnél szebb erdős bérczek, völgyek és hegyi patakok, mint hazánk hegyes vidékein, hanem egészen a magyar alföldhöz hasonló sikság terül el előtte. Csakhogy mily különbség ötlik szemébe ezen két sik föld között! Szép a magyar alföld sivatag rónaival, melyeken csak a földdel érintkezni látszó ég vet határt a szem látásának; szép a Rajna-vidék felhőket érő hegyeivel, számtalan pompás ujabb és régibb, vagy már romokban heverő sasfészkeivel, melyek néha a levegőben látszanak függeni a tátongó örvény fölött, s felelevenitik emlékünkben a középkori harczos időket, midőn a büszke várur mint a villám csapott alá a hanza városok békés kereskedőinek kincsekkel rakott hajóira; szépek Svájcznak örök hóval fedett csúcsai; de van ezeken kivül más nemü szépség is, mely jótékonyan hat a lélekre, s bámulattal tölti el a figyelmes szemlélőt a vas szorgalom és páratlan kitartás müveinek feltüntetése által. Ilyen szépség Hollandia. Bárhova tekint a szem, mindenütt viruló réteket, dús szántóföldeket lát, megrakva a szorgalmas, becsületes földmivelők tarka házaival; minden oldalról jóllétben uszó faluk, virágzó városok tünnek fel, számos pompás tornyaikkal; minden irányban vasutak és csatornák szeldelik át az országot, gyorsan röpitve egyik vidék termékét a másikra; a tengeri kikötőkbe csaknem minden perczben uj hajó érkezik füstölő kéményével, kifeszitett vitorláival, hozva távol földrészek kincseit; mindenütt friss élet és mozgás, jóllét és becsületesség. Szóval Hollandia szorgalmas népe a legjobban feltudta használni országa fekvésének előnyeit, hogy magának páratlan jóllétet és gazdaságot biztositson.

A kis ország Európa térképén alig feltünő pontocskát képez, s mégis egykor tekintélyes állást foglalt el a népek közt, s nagy befolyást gyakorolt Európa ügyeire. A holland zászlók vigan lobogtak minden tengeren, a világkereskedés legnagyobb részben holland kezekben volt, a világ minden részében gazdag gyarmatok képezték jóllétének kimerithetlen forrásait, a holland kereskedők voltak az első emberek minden piaczon, s pontosságuk és becsületességök példabeszéddé vált. De más tekintetben is az első helyet foglalta el Hollandia az európai hatalmak közt. Intézményei oly szabadok voltak, hogy méltó joggal dicsekedhetik velök. Talán épen ezen vonást kellett volna legelőször emlitnem, mert kétségen kivül ez képezte alapját bámulatos felvirágzásának minden irányban. Ebből folyt az, hogy Hollandia lett mindjárt a reformátió után a művészetek és tudományok hazája, tudományos intézetei egész Európában el voltak hiresedve, s a tanulni vágyó ifjuság a világ minden részéből oda sereglett. A szólás- és irás-szabadság nagyobb volt, mint bárhol, — a vallás és lelkiismeret szabadsága határtalan. Ezért ide menekültek a vallások miatt más országokból kiüzöttek, s itt oltalmat és polgári jogokat nyertek. Valóban, Németalföld egykor minden tekintetben magasan állott Európa minden más országai fölött, s épen ezáltal magára vonta szomszédjainak irigységét, háboruba keveredett velök, s mármár ugy látszék, végkép elbukik, midőn 80 évi harcz után végre győzelmet nyert a föld leghatalmasabb monarchiája fölött, önállóságát megalapitotta, és azután is eszélyes magaviselete által tiszteletet tudott parancsolni szomszédainak. Bármennyire csökkent idővel Hollandia állami tekintélye, mindazáltal jelenleg is tekintélyes állást foglal el a másodrangu hatalmasságok sorában, és az elsőt a kereskedő világban.

Térjünk már ezen hosszu bevezetés után szorosan kitüzött tárgyunkhoz, előre is bocsánatot kérve a kritizálni szerető olvasótól, ha a nagy ajtón át kis szobába vezetjük.

Elképzelheti a szives olvasó, hogy a holland nagy ur rendkivül gazdag, s bármilyen nagy pusztái vannak a magyar főurnak, a leggazdagabb hollandi ki tudná fizetni a husz leggazdagabb magyar urat. De miután ott hatezer lakó esik egy □ mértföldre, melynek még feltünő nagy része csatornákkal van boritva, gondolni lehet azt is, hogy a hollandus gazdagsága nem fekvő birtokban, hanem pénzben áll. Kinek ott egy millió forintja van, csak a kisebb gazdák közé tartozik, a leggazdagabbak 2—3 száz millió ftnak urai, s százezer forintja akárhány szegény kálvinista papnak és paraszt gazdának is van. Bármily keveset jövedelmez is ott a pénz (2%), mégis van oly ember, kinek évi jövedelme 5—6 milliónyi mesés összeget, sőt többet is tesz. Ott ötven hold föld egy tagban már nagy birtok, 7—800 hold a legnagyobb, mig Magyarországon vannak ötvenezer holdas, sőt talán nagyobb birtokok is egy tagban, ötven holdja sok szegény embernek van, a 800 holdas gazdát pedig még kisbirtokosnak nevezik. De aztán megforditva, nálunk kevés embernek van annyi forint készpénze, a hány hold földje.

Hollandiában szegény és gazdag egyaránt felváltva dolgozni és családja körében pihenni szokott. Szórakozását ritkán keresi családja körén kivül, a zajosabb mulatságok pedig épen ismeretlenek a nép mindenik osztálya előtt. Nincs is ott annyi szerencsétlen családi élet és annyi szánandó bukás mint nálunk.

A képünkön látható pompás kastély egy azon földi paradicsomok közül, melyekben a gazdag hollandi az év egy részében megpihen a másikban végzett becsületes munka után. A kastély nem messze fekszik Arnhemtől, mely Németország felől menve az első tekintélyesebb holland város. A körülötte elterülő föld már 1076-ban IV. Henrik császár birtoka volt, ki azt az utrechti egyháznak ajándékozta. A reformatio után, 1530-ban Egmond Károly herczeg birtokába került, ki a régi kastély helyére épitette azt, mely most is fenn áll, s Bouillon vagy Bilioen (olv. Biliún) kastélynak nevezte. Most is az Egmond herczeg czimere ékesiti a kastély homlokzatát. 1661-ben ezen birtok a Van Spaen bárók tulajdonává lett, kik szomszédjában birtak egy telket, s ezzel és több vásárlásokkal is nagyitva, jelenleg 778 hold föld terül el a szép kastély körül, mint hozzá tartozó birtok.

A kastély négy szegletén kerek tornyocskákkal van ellátva, s egy csatorna által körülvett kis szigeten fekszik. A széles csatornán, mely mellék oldalain halastóvá szélesedik, a kastély előtt egy három oszlopon nyugvó szép kőhid áll, másik oldalon pedig csinos svájczi hid tartja fenn az összeköttetést a birtok többi részeivel.

A jószágon bámulatos módon van egyesitve a legszebb, mit ember elképzelhet, a hasznossal. Pompás rétek és szántóföldek, facsoportok, melyeket kis erdőcskéknek nevezhetnénk, halastók, sétányok, öntöző készületek és vizmüvek, melyek a négy kis halommal együtt egy, képpé foglalva, valódi tündér-kertet alkotnak. És hogy a tündérzet teljes legyen, gondoljuk oda a magas, erőteljes, értelmes, becsületes, megelégedett házi gazdát, és a tündér szépségü, bár kissé nehézkes járásu holland nőket, midőn egyik halomról, a' százados fák árnyékából tekintik át a minden irányban több mérföldre terjedő láthatárt.

Az épület belsejében leginkább magára vonja figyelmünket a rendkivül pompás és nagy középterem, mely magas kupon végződik. A kup környékét tarka féldombor gipsz-mű ékiti, falát és padlozatát igen mesterileg alkotott márvány-mozaik. A szobák kiállitása a jó módu hollandiaknál átalában igen egyforma. Minden szobának egész padlózata szőnyeggel van bevonva; s ez ott annyira általános szokás, hogy a legegyszerübb irnok vagy diák szobájában sem hiányzik, sőt a legszegényebb utcza-seprő is legalább gyékényszövettel beteriti szobája földjét. A butorzaton a fényüzésnek semmi nyoma, csak a jóllét ötlik azonnal az ember szemébe. Kálvin puritán szelleme annyira áthatotta e józan, mivelt népet, hogy a haszontalan, sőt néha épen izléstelen tarka-barkaságokra semmit sem ád, semmiben nem keresi a természetellenest, hanem megelégszik azzal, mi a természetes szükséget kielégiti. Bizonyára épen ez az oka, hogy a szükségest soha sem kell nélkülöznie.

A magyar utazó Hollandban gyakran kénytelen megemlékezni a hires kurucz vezér Bercsényi és a holland követ közt folytatott párbeszédre. Egy alkalommal Hollandia követe megjelent Rákóczi táborában, s beszélgetésközben kitünt, hogy nem tartja valószinüneg a forradalmi sereg győzelmét. „De miért nem?“ kérdé a talpig aranyba és drága kövekbe öltözött Bercsényi. — „Hát a kis Hollandia nem vivta-e ki szabadságát a sokkal erősebb spanyol hatalom ellen?“ — „Igenis, kivivta, — felelt a komoly hollandi, de mi feláldoztuk a nagy szabadságharczban mindenünket.“ — „Hát mi nem áldozunk-e eleget?“ kérdé ujból a kurucz vezér. „Épen nem, — szólt ujból a holland követ, — mert az urak ruhájokon viselik az aranyat, midőn pénz szükében szenved a hadsereg; mi pedig minden aranyunkat pénzzé vertük.“

Ezen rövid párbeszéd jobban jellemzi a magyar és holland urak jellemét, mint bár milyen hosszu ismertetés. Közelebbről a fővárosban egy főuri esküvőnek voltunk tanui, s mondhatjuk, hogy az ott látott drága ruhák árával ezen elszegényedett országnak sok vérző sebét be lehetett volna gyógyitani. A mult évben a koronázás ünnepélyén bemutatott ékszerek és gazdag lószerszámok árával a hazai összes népnevelés ügyét virágzásnak lehetett volna inditani. A vármegyék vetélkedtek egymással fényes banderiumok kiállitásában, ezereket tudtak áldozni egy czeremóniára azok, kik a legszentebb humanistikus czélra krajczárokat sem adnának.

Hollandiában mindez megforditva történik. Ott egy gazdag ember évi kiadásai közt mindig szerepel 20—30 ezer forint a szegények ápolására, ugyanennyi az árva házakra, népiskolákra, más nemü tanintézetekre, egyházra, missióra, közhasznu, de az áldozóknak különösen nem jövedelmező vállalatokra. A mivelt hollandinak házából soha nem hiányzik egy szép könyvtár, falain ott diszlenek a hazai festők gyönyörü olajfestményei.

Ilyen szellem tette nagygyá Hollandiát, s nem a nép száma. Ezen számitó szellem biztositja számára a jövőt az európai népek sorában. Kis számu népek előtt is van tér nagygyá lehetni. A nagyság feltételei: az ábrándokkal felhagyás, munka, becsületesség, mivelődés.

K—t.

*) A Rétli Lajos által szerkesztett „Jóbarát“ czimü, sajtó alatt levő nagy képes naptárból.

Képek a hazai népéletből.

V.

Aratáskor.

A mi jó barátaink odakünn és idebenn többi közt azt is ráfogták a magyar emberre, hogy rosz dolgu ember.

Már az igaz, hogy pepecselni nem tud; az sem ártana, ha az ipar ezer meg ezerféle aprólékosságaihoz több kedve volna, — de kitartásban az erős munkánál, merem állitani, hogy párja nincs. Láttam én az olaszt: hogy szelegeti apránkint a kalász-termett növényt parányi földéről; láttam a svábot is, hogy dől le tikkadtan egy hitvány napszám után lombos fa árnyába, és hallottam: hogy sajnálja a franczia sima kezét, finom termetét már közönséges munkában is.

A magyar földmivelő? Kora hajnalban, mikor még a pacsirta sem itta meg harmat-italát, melytől oly kedvesen csicsereg torka, midőn még a nap is csak lenge rózsaszin fátyolt láttat duzzadt piros képe előtt, — a magyar földmivelő már akkor talpon áll, sort fog, kaszáját belevágja a gazdag termésbe, és meghajlott derékkal, megin-

Jankó János

szobrász

Képes Krónika

1941. márc. 6.

Jankó János:
„Feloldozás"

ENDLIK OSZKÁR: Vihar után.
LÁNYI LAJOS: Hegyoldal.
LÁNYI LAJOS: Tél a Tátrában.
BER ISTVÁN: Váncsay Andrásné. Mgt.
LÁNYI LAJOS: Viharfelhők.
AMMER MARISKA: Nyári vendéglő.
ENDLIK OSZKÁR: Borús nap az Északi-tenger
rtján. Mgt.
RVÁTH BÉLA: Jégzajlás a Dunán.
ÜLE PÉTER: Várakozók.
GNER ANDOR: Szalmakazlak.
GY VILMOS: Tükör előtt.
ER GYULA: Siménfalvi Székely Ádám. Mgt.
NKHARD ÁGOST: A Zazar-patak Nagybányán.
SS KÁLMÁN: Nagypéntek.
NKHARD ÁGOST: Rét a domb alján.
ELLMANN RÓBERT: erdőbaktai Gottesmann
hő. Mgt.
LVEDY-GACHAL JÓZSEF: Cigányleány.
BOR MÓRIC: Csendélet. Tempera.
LVEDY-GACHAL JÓZSEF: Eső után.
BOR MÓRIC: Flóris bácsi. Tempera. Mgt.

Jankó János

Nobrány –

Részt vett az

ívód alábbi kiállitason

Esti Magyarország

1942. máj. 21.

(Az olasz uralkodó megnyitotta a római Magyar Akadémia művészeinek kiállitását.)

számú házba, amit ezennel van szerencsém megrendelőim és üzletbarátaim tudomására hozni. Minthogy a *VII, Wesselényi-u. 5. szám alatt* eddig létezett műhelyemben a folyvást szaporodó megrendelésekenek helyszüke miatt nem tudtam megfelelni, üzememet igen nagy mértékben meg is nagyobbítottam.

3. példa

Jankó János

szobrász

Az *Alkotás-Művészház* helyiségében két fiatal művész: *Jankó* János szobrász és *Hegedüs* László festő mutatkozik be változatos gyüjteményével. *Jankó* János tehetséges, komoly felkészültségü plasztikus, akinek főproblémája a mozgás, a ritmikus mozdulatok belső zeneiségük kifejezése s ugyanakkor a felépítés zártságának megőrzése. E tekintetben különösen munkásfigurái, a *Mandolinos leány* és *Vízhordó* sikerültek.

26.

Jankó János

Mellkegyszobor,

repr.

Művészet 1938.

18-19. sz. 86 l.

Rakssányi Dezső: Attila látomása — — — — — 77
Bory Jenő: Asztrik püspök — — — — — — — 78
Sárkány Loránd: Szent István halála — — — 79
Ungvárhy Sándor: Ima a hit győzelméért — — 79
Részletek a Székesfővárosi Iparrajziskola kiállítá-
sáról — — — — — — — — — — 80—83
Éber Sándor: Szent István — — — — — — — 84
Sárdy Brutus: Párás reggeli nap — — — — 85
B. Vajda Klára: Téli táj — — — — — — 85
Jankó János: Tanulmány — — — — — — 86
Ferenc Irma: Leányfej — — — — — — — 86
C. Andrássy Ilona: Dybuk — — — — — — 88
Heller Andor: Külváros — — — — — — — 89
Gy. Simon József: Búzatenger — — — — — 89
Megyer Meyer Attila: Templom belseje — — — 90
j. Münnich Aladár: Villa a Lóczy Lajos uccában — 91
„ „ : Enteiőr — — — — — — — 91
Garay Jenőné: Önarckép — — — — — — 92
Jakoby Gyula: Önarckép — — — — — — 92
Mészáros Gyuláné: Húsvéti szentelés — — — 92
Sipos Béla: Saljapin — — — — — — — — 92
Oravetz Imre: Nagyidai mező — — — — — 93
Löffler Béla: Férfi arcmás — — — — — — 93
Feld Lajos: Leány a korsóval — — — — — 93
Jaszusch Antal: Meredek út — — — — — — 93
Tobiás Loránd és Nagy Tibor: A Szél uccai fiú-
otthon terve — — — — — — — — — 94
Vákár Tibor és Helbig René: A Szél uccai fiú-
otthon terve — — — — — — — — — 95
Katona Dezső: A Szél uccai fiúotthon terve — — 95
Kelemen József: A Szél uccai fiuotthon terve — — 95
Várady—Szabó Lajos: A Szél uccai fiúotthon terve 95
Gottesmann Emil: A kassai ipariskola terve — — 96
Schédel Károly: Tanulmányfej — — — — — 97
Pavillonok és enteriőrök a Budapesti Nemzetközi
Vásárról — — — — — — — — — 98—104

Jankó János

szobrász

Koll. kiáll. az Alkotás Művészházában 1943 januárjában

Jankó János igen tehetséges szobrász, minden dolgán érzik a jó iskola, a gondos felkészültség s a vérbeli szobrász ösztön megnyilatkozása. Ami elsősorban érdekli: a *mozgás* kifejezése. A plasztika zártságra törekvő, kötött formanyelvén keresztül is a mozgó, dolgozó emberi test ritmikájának megéreztetése, hol tömören tagolt, erőteljes tormaadással, hol némileg dekoratív jellegű, könnyedebb vonalvezetéssel. Mindkét irányú törekvésében vannak szerencsés megoldásai s még inkább további eredményeket igérő munkái. Különösen sikerült a *Zsákoló*, *Napibéres*, *Vízhordó*, *Mandolinos*, a *Dal*, *Feloldozás* és *Szent Család*.

—r—

Esti Magyarország

1943. jan. 27.

(Két fiatal művész kiállítása.)

Jankó János

I. éves szobrász
rendkiv hallg.

Képzm. Fozsk. Évk
1936/37. 72 l.

Ferkèpzomfoiskèvk

Krisztus-corpus, réz, mag. 6·3 cm. a XIV. sz. végéből.

Jankó János

1937/38. II. éves

szobrászati szak,

vendkiv. hally

I-II félév

Ferkèpzomfoiskèvk

1937/39.

149-l.

Jánkó János

nobrász

1938/39. III. éves

nobrászati nak.

rendkiv. hall.

1937/39

Ferkipzomfoiskèvk

156. l.

mek Jézussal. Bronz.
418. OLÁH SÁNDOR: Szerénység. Bronz.
419. BENCZÉDI SÁNDOR: Reménység. Terrakotta
420. IZBÉGI VILLÁM RÓZSA: Enyelgés. Terrako
421. KALLÓS MIKLÓS ELEK: P. Lilla. Bronz. M
422. BÁRSONY GYÖRGY: Hygienia. Bronzplakett
Magántulajdon.

AP EMIL: Ebédelő család.
CSELÉNYI ELEMÉR: Cselényi Mária. Mgt.
OGONOVSZKY GÉZA: Köcsögök zöldséggel.
PATAKY FERENC: Verandán.
SZÜCS PÁLMA: kézdivásárhelyi Vásárhelyi Júlia. Mgt.
REUTER ÁGOSTON: Budai udvarsarok.
ŐSZ DÉNES: Műteremben.
TAKÁCS ISTVÁN: A legény pergőtűzben.
RÁZTOKAI KAKUSZ DALMA: Csendélet.
ENGLERTH EMIL: dr. S. E. arcképe. Mgt.
CSAPÓ JENŐ: Őszi virágok.
SZILVÁSY SIMON MARGIT: Önarckép.
KÜMMERLE PÁL: Varróleány.
MIKUS GYULA: Utolsó kenet.
DOBROSZLÁV LAJOS: Reggeli napsütés.
P. BAK JÁNOS: Tanulmány.
LITTECZKI ENDRE: Öreg koldus.
KLIMÓ ISTVÁN: Műteremsarok.
VYDAI BRENNER NÁNDOR: Levétel a keresztről.
BÜKY ZOLTÁN: Havas udvar.
SZEGEDI KOVÁCS ÁGOSTON: Vígasság.
RAINER ISTVÁNFFY GABRIELLA: Kisbéri bikaborjúk.
CSUPOR LÁSZLÓ: Vándor.
VÁRDEÁK FERENC: Vasárnap délután.
PÓKÁSZ ENDRE: Kolostor-folyosó.

Asztal-vitrinben:

ZSÁKODI CSISZÉR JÁNOS: Érmek és plakettek.
CSILLAG ISTVÁN: Karinthy Frigyes. Gipsz-plakett.

Jankó János

Nobrász

Irod

2

M. E. A római magyar akadémia kiállítása.

Esti Ujság

1942. máj. 27

Jankó János
szobrász

Új Magyarság

CSÜTÖRTÖK, 1943 FEBRUÁR 4

Az Alkotás Művészház kiállítása

Az *Alkotás Művészház* termeiben *Jankó* János szobrai tehetséges művészt árulnak el, aki a természetet éles szemmel figyeli meg (Vízhordó fiú), de stilizáló hajlama is erős. Még ingadozik, még keresi a neki megfelelő stílust, például „Gitározó leánya" a középkor bensőséges hangulatú angyalszobraira emlékeztet s Kis-Jézus kompozíciójában szintén megvan elvontságra törekvő hajlama. Valószínűleg ebben az irányban fog tovább fejlődni és utat törni magának egyénisége. *Hegedüs* László grafikai munkái érdekesek, változatosak, könnyedek. Jó pasztellrajz önarcképe és a „Török leány", de olajfestményei és akvarelljei, kevés kivétellel, még nem érik el a művészi teljesítmény színvonalát. (v)

Jankó János

rajztanár

a Képzőművészeti Főiskola növendéke 1941-42-re a római Collegium Hungaricumba ösztöndíjat kapott festészeti szakmunkára.

Nemzeti Újság

1941. aug. 10

Jankó János

nobrain

Mandolinos nő c.

nobra repr.

KMTárs tav. tárl. kat.

1942. ápr. – máj.

Jankó János
festő

Műcs. Kiáll. 1939-ből
Pipics 114. l.

KASSA

Gr. Mihály - bánya

kép VI 1866, 125 l.

Jankó János
szobrász

Szód
2

Pogány Ö. Gábor:
Nyugodt nemzedék-
Délibáb. 1943. febr. 20.

Koll. kiáll. az
Alkotás Művészházban
1943 jan – febr.

crépeti tanoda.

maga háromemeletes épület s körülötte
vannak. A főbejárat felett e szavakat
"Nautico Commerciale"; jobbra kis föld-
pos előtornáczczal s az uton két foga-
úr s hölgy sétál karon fogva. A háttér
rboczos hajó vesztegel s a tengeren
lirata a kép alatt:

merciale. – Kereskedelmi és tengerépeti

5.8:10.8 s a keretnek 8.5:12.9 c/m.

Jankó János
festőművész

Mandolinos c.
olajfestménye

Szépmüvészet

1943. I. 27.

Jankó János

szobrász

Érod

3

Népszava. 1943. jan. 27.

(Egy szobrász és egy festő)

Fülek:

A meredek hegy tetején a „d
tá"-n (D) át lehet jutni a tornyok
ket. A templomok tornyain
figyelő katona áll. Balra
tellő"-n (C) tobogó leng. A hátt
nek el s a hegy tövében a „C
(H) van kiemelve. Az elősér
melynek partján fák disz
ban három madár röpked.

„Fileck"

Salól magyarázat olvasha
befejezéssel.

Rézkarcz, merétei a von

L'Vngheria Compendiata dal Si

Ltpa. T. 4156.

Janko János
szobrász

cród
3

Esti Magyarország
1943. jan. 27. (Két fiatal művész kiállítása.)

az „Il Danubio" (F) vizétől körülvett s
n s városban a „Chiesa Todescha" (A) a
Chiesa Ungara" (B) s a „La Rocca" (C)
Porta di Vienna"-tól (L) az „Il Por-
ben balra romok vannak, a Dunán ketten
Isola di Coppi"-hoz (K) üres csónak van
llámzanak s jobbra a „La Fortezza
le figyelmünket. Az égbolt felhős s fönt
nyas röpül. Tölirata a lebegő szalagon
"

A Chiesa Todescha" kezdettel s „L. La Por-

etnek 14: 20.1 s a rézlapnak 14.3: 20.3 c/m.
a, dal Sig. Co: Ercole Scala. In Modona

66/93 № 35.

Jankó János

irod nobrán.

Pester Lloyd. ((Morgenblatt) 1943.

jan. 28. (Ein Maler, ein Bildhauer.)

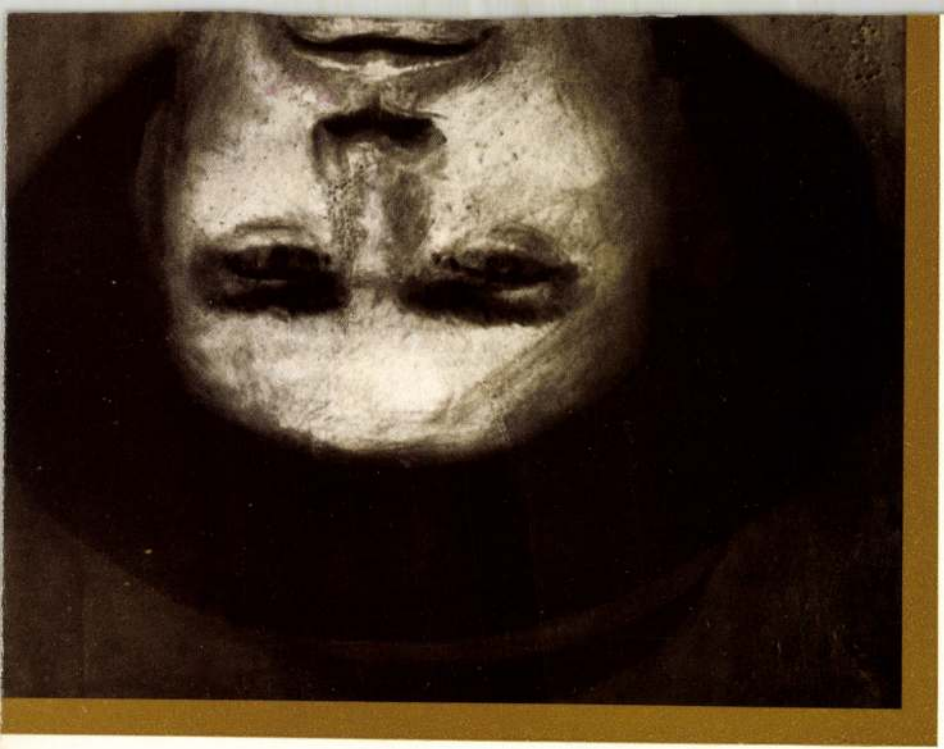

Jankó János

szobrász

erőd

3

Hétfő. 1943. febr. 1.

(Három kiállítás.)

MEDNYÁNSZK

Jankó János
szobrász

Erőd

Kanyis János:

Egy szobrász és egy festő
az Alkotás Művész-
házban. Magyarság
1943. febr. 12.

Jankó János
szobrász

cród

Nemzetőr. 1943. febr. 26.

(Koll. ki áll. az Alkotás-
Művészházban.)

Finne:

A Braida-ut:

A város fe
ságú s alakú épü
nak kiültetve. A
dik s balra a bojja
ta a kép alatt:

„Braida. – B

Méretei a képnek s

Ltsa

Jankó János

nobrász

cvód

Tápay Szabó Gizella dr.:
Két kiállítás. Ujság
1943. febr. 6.

nia:

tes kétszárnyú épület fel van lobo-
rö tér parkirozott, s köfallal bekeritett.
ültetvék. A tenger lejtös partja köve-
akban egy férfi ül. Felirata a kép

ia di Marina. — Hadi tengerészeti Accademia"

ek 5.9: 10.8 sazarany keretnek 8.5: 12.9

4386.

Jankó János

szobrász –

cród

Magyar Élet. 1943.
3. sz. (Az Alkotás
Művészház újabb
kiállítása.)

Antonio del Pollajuolo (született 1426-

Bertalan apostol:

Egész alak, áll[redacted], kissé
szemöldöke, bajusza és hosszú
tett jobb kezében az a ka
ból, mert az ősi vallást ve
bőrét fogja, mely et vállára

Tempera, fára, ara
~~Antonio Pollaiuolo~~

128

Ltha: 121

453
400
18 12

Jankó János

nobrász

vod

Magyar Nemzet

1943. jan. 29. (T. J.
az Alkotás Ban.)

Jankó János

A Mücsarnok 1941. évi jubiláris kiállitásán Esterházy Pál herceg 1000 pengős díjat nyéte Feloldozás c. szobor-művével.

Csod

Magyarország. Esti lap. 1941. márc. 21. / Döntött Esterházy Pál herceg a Mücsarnok jubileumi kiállitásának dijai felett./

Kristiansen Bergen 1941

A Museum

Det norske Geografiske Selskap

Museum

St. Dahlske Gård

Bergen

Kristiansen Bergen 1941.

Jankó János festő kit a magyar élet-
lapokba rajzolt képeiről híres külföldi uta-
zásra ment, hogy művészetében még több ta-
nulmányt szerezzen.

Családi kör 1864. 16 szám 381 lap

Vas. Ujs. 1868.

közölni, rajzokban és leirásokban, az országgyülés- s jelesen a képviselőházból, módunk lesz a berendezésről és az egésznek képéről s a benyomásról, melyet költ, bővebben szólani. Most képeink elsejét mutatjuk be, mely a képviselőház elnöki székét ábrázolja, környezetével, a folyamatban levő ülés egész életteljességében.

Középen, emelt elnöki székén, melynek hátterét Magyarország czimere és szinei diszitik, ül a képviselőház köztiszteletben álló ősz elnöke Szentiványi Károly. A 48 előtti pozsonyi ország gyüléseken a szabadelvü párt egyik legrégibb, leghivebb bajnoka; 1861-ben a felirat mellett tartott jeles beszédet; s 1865-ben a többségben levő Deák-párt jelöltje lőn az elnöki székre. A jó öreg ur a legszeretetreméltóbb egyéniségek egyike; nyájasan komoly, szelid arcza, melyet fehér szakáll környez, gömbölyü kopasz homloka, éles metszetü vonásai egyszerre megnyerik az embert.

kettő-kettő. A háznak, mint tudjuk, hat jegyzője van: Csengery Imre, gr. Ráday László, Dimitrievich Milos, Horváth Lajos, Radich Ákos és Mihályi Péter. Mindeniknek van ülőhelye a padokban is, s a jegyzői széken fölváltva foglalnak helyet. Képünkön, az elnöktől jobb kézre Radich Ákost, Fiume lelkes képviselőjét találjuk, ki az időszaki irodalomban különösen a vasúti kérdéseket tárgyazó czikkei által ismeretes. Sürű fekete szakálltól környezett állát kezére nyugasztva, egészen el van merülve a szónokra való figyelmezésben. Mellette a legfiatalabb jegyző Mihályi Péter ül, román nemzetiségü hazafias érzelmü képviselőink egyike. — Balra az elnöktől Horváth Lajost, a ház legmunkásabb jegyzőjét találjuk. Ő legtöbbet szolgál jegyzői tollával; ő volt a koronázás jegyzője, csaknem minden ülésben ő viszi a tollat; ő a törvénykezési bizottság előadója, ki abban roppant s fáradságos munkát végez; ő a képviselői immunirendesebben Madarász, ki nagyobb beszédeit, melyeket páratlan tűzzel, gyakran valódi szónoki erővel s néha nagy hatással ad elő, a szószékről mennydörgi le. Most is rázza, szokása szerint, az öklét s rövidre nyirt hajtól és annál bozontosb szakáltól környezett fejét magasra emelve, egyik kezét jegyzetein nyugtatva, hatalmasan szónokol. Ékesszólását jellemezni, máskorra tartjuk fel magunknak.

Képünk előterében, a jobb oldal legszélső első rövid kis padja látszik. Három jegyző helye volna; de a három közül egyik, Gajzágó Salamon, a ház alelnöki hivatalába emeltetvén, helyét a kis padban megtartá, hogy — ha szükség kivánja, — fölléphessen az emelvényre. A szónok kinyujtott kezétől balra, az irói karzat vége látszik. A laptudósitók is ugy látszik letették a plajbászt s Madarászt hallgatják. —á—r—

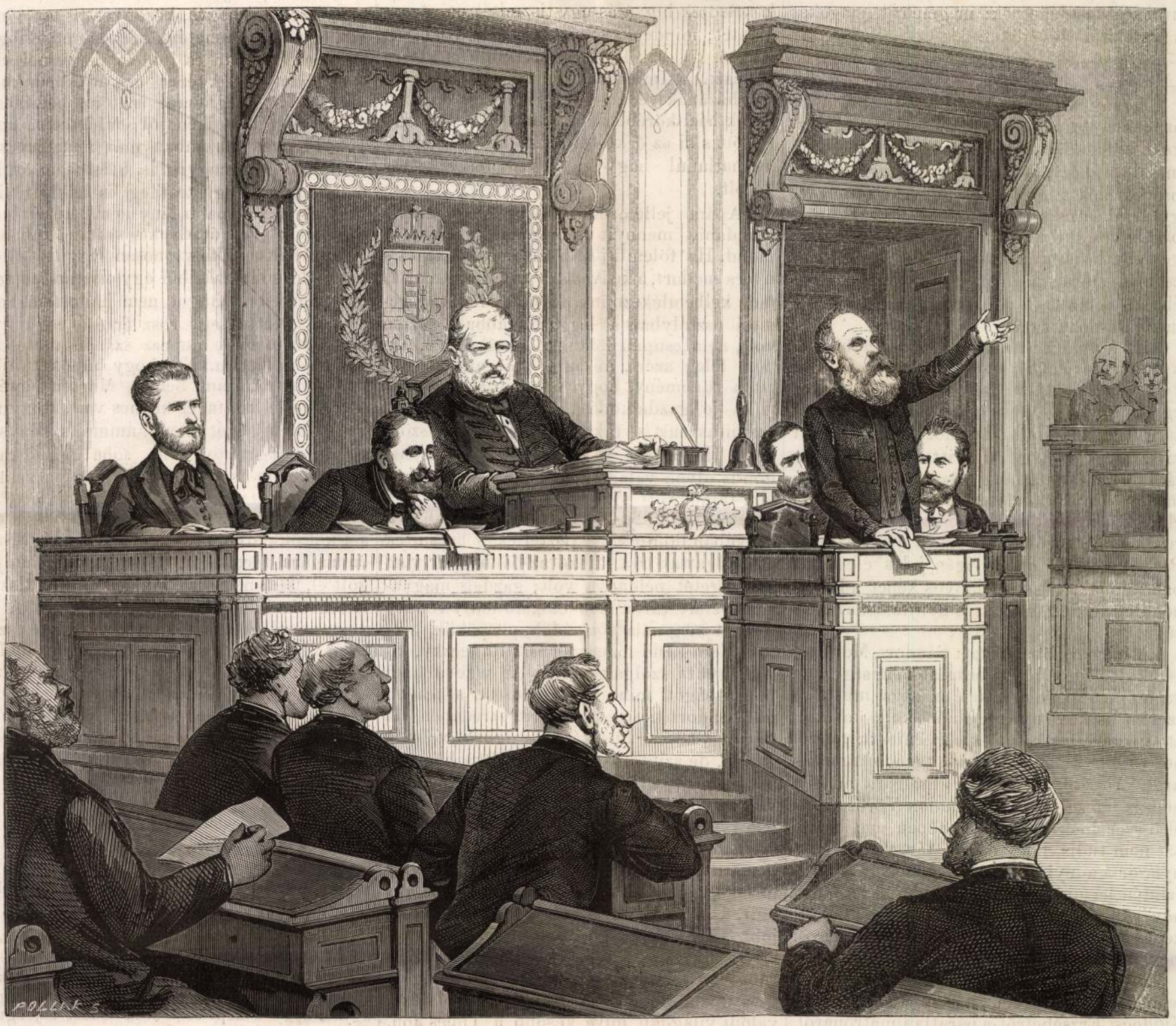

Rajzok az országgyülésből: 1. Az elnöki szék és környezete. — (*Jankó* János rajza.)

Mint elnöknek legkevésbbé erős oldala a kifejezések szabatossága s a formulázás hatalma; nagyon is pongyola néha e tekintetben, de a ház már hozzá szokott ehhez s az erős hazafi jellem e kis gyöngeségére rég szemet hunyt. Néha kissé feledékeny is lesz, s mikor a ház oszló félben van, rendesen fölhangzik még egyszer az éles csengetyü: — Károly bácsi elfelejtett még valamit kijelenteni. De ez apró hibákat teljesen feledteti legnagyobb elnöki érdeme: a pártatlanság s az, hogy elnöki hatalmával soha sem él vissza a tanácskozás korlátozására. Képünk tökéletesen adja vissza tisztes alakját, a szép értelmes fejet, a kissé hizott termetet, egész kezefejéig, mit rendesen ugy nyugtat asztalán, mint művészünk elleste. A csöngettyü szépen nyugszik előtte.

Az elnöki széknél, mely egyedül áll az emelvény magaslatán, két vagy három lépcsőfokkal lejebb vannak a jegyzői helyek: jobb és bal felől

tás ügyében kiküldött tizes bizottság előadója s szabatos és államférfiui jelentései által itt is kitünt. Átalában a legtisztább fők, a legszabatosabb gondolkodásu- és irályuak egyike a képviselő-házban; s ez, oly testületben, hol mindenesetre sok capacitás van, nem kis dicséret. Túl rajta gróf Ráday László szép aristocrat-jellegü arcza látszik még.

Venio nunc ad. . . . Az elnök előtt, egy magasságban a jegyzői székekkel, áll a szószék. E fontos pont a magyar képviselő-házban legtöbbnyire üresen áll. Nem mintha nem volnánk beszélni s plane szónokolni szerető nemzet; oh, sőt inkább! hanem mert nem szeretünk a szószékről beszélni. Kevés tagja van a háznak, ki ez emelvényt igénybe venni szokná! A bizottsági előadókat a ház szabálya kötelezi, hogy onnan tartsák előadásaikat. Azonkivül leginkább csak a szélső bal egy pár szónoka szokott onnan beszélni. Leg-

rasban, 1821. april 2-kán kitüzé a fölkelés zászlaját. A görög forradalom meg volt kezdve.

A görög lázadás kitörésének hire villámgyorsan futá be Európát s átalános részvétet gerjeszte az egész czivilizált világban. Kémrendszer, befogatások s üldözések daczára, széltiben alakultak a görögök segélyére az egyletek s a phil hellének száma szaporodott.

Ha Ausztria államhajójának kormányosai nem oly korlátolt eszüek, mint tényleg valának, intő jelnek kell vala venniök ez eseményt, hogy kibontakozzanak az orosz szövetségből; s nemcsak anathemát nem mondanak a görögökre, hanem őket nyiltan pártfogolják, fölszabadítják a török uralom alatt nyögő keresztyén népeket s vezetői, urai lesznek keletnek; megmentik magokat s biztositják jövőjüket.

Ellenkezőleg tettek — — — — — — — —

A magyar nemzet jobbjai, ép úgy mint az összes világ minden nemesb szive, örvendve fogadák a görög fölkelést s lélekben mellé sorakoztak. S ha a kényszer-rendszabályok miatt nyilvános helyeken, megyei gyüléseken nem lehete is, de magánkörökben lelkes nyilatkozatok történtek vagy heves vitatkozások álltak elő. Éles figyelő egy csöndes morajt hallhata az országban, a felébredő nemzeti és politikai közszellem megmozdulásának zaját.

Édes atyám már ekkor Börzsönyben lakott. És mi: én, Sándor és Miklós, nevelőnkkel Vörösmartyval ugyanitt tölténk két egész évet. Ki kell térnem a megkezdett tárgy előadásából (de ahoz vajmi hamar visszatérek ismét), hogy itt házunkról, családi összeköttetéseinkről s nevelőnkről némieket, a mik épen itt szükségesek, futólag elmondjak. Ösztönöz erre az is, mert a mik reánk vonatkozólag Vörösmartynak Gyulai Pál által irt különben igen jeles életrajzában állanak, nagyon hiányos képet adnak s némileg ferde fogalmat is nyujtanak az igazságról.

A három növendéket: Sándort, Móriczot és Miklóst ugy vezeti be mint tehetséges, de vásott urficskákat, kiket az atya utasitása szerint is kemény regulába kelle tartani; atyánkat, mint katona-viselt embert, vagyonos és büszke s kissé kemény modoru nemes urat. Anyánkról egészen hallgat, mintha nem is létezett volna. S midőn Vörösmarty első szerelméről sokat és szépen emlékezik, azt nem tudja, hogy annak tárgya, az anynyiszor s annyi alakban megénekelt Etelka, szintén házunk leánya vala, nekünk legidősb növérünk. Egészen kivül marad a családi képen s azt sem tudni, rokon, vagy ismerős, vagy idegen volt-e?

Anyánkról hallgatni, csaknem lehetetlennek látszik nekem, ha házunkról van szó; Kajdocsi Erzsébetről, a páratlan matrónáról, ki huszonegy gyermeknek, köztük tizenöt [illegible] s a bájos és hiba valója, egész élete odaáldozó volt; éjet-nap családján, háztartásán függe szeme; munkássága ép oly ernyedetlen vala, mint kiapadhatlan szeretete. A dajka-szobában vagy a konyhában olyan maradt, mint a társalgó teremben. Mikor a megye főispánja, vagy Szepessy a püspök, vagy épen Ferdinánd herczeg vezeté karján az ebédlő asztalhoz, — ugyanaz maradt a mi volt akkor, midőn gyermekeinek mesélt, vagy cselédeivel font, gyertyát önte, vajat köpült, gyümölcsöt aszalt és ruhákat foltozgatott. Leirhatlan, meghatóan édes vala, midőn imádkozni tanitá kis gyermekeit, türelmes, midőn kötni, varrni leányait; kedélyes, ha mesélt valamit nekik. Páratlan asszony volt ő; áldott az asszonyi állatok között. Élete utolsó éveiben, férje, gyermekei, barátok és vendégek ugy közeledtek hozzá és ugy tisztelték, mint egy szentet; mindenki érzé, hogy ritka emberi lény ő, kit csak látni és üdvözölni is üdv és malaszt. — Im ez a nő volt a Perczel Sándor házának védangyala, a mi édes anyánk, kinek házi körében Vörösmarty kilencz évet töltött s ki az ő költői lelke fejlődésére tagadhatlanúl nagy és üdvös hatást gyakorolt.

Apám jellemzésére sem elég annyit mondani, mennyit Vörösmarty életirója mond. Ha fölemlitjük a katonaviseltséget s nyers modort, a kedvezőbb tulajdonokról is meg kell emlékeznünk. Atyám az akkori nemesi osztályban a leggazdagabbak egyike volt, nem csupán földbirtokainál fogva, hanem főleg azért, mi az aristokratiában oly ritka tünemény, hogy tőkepénzes volt. Ezt ritka jó gazdálkodásának, rendtartásának, számitásának s takarékosságának köszönheté. Háztartása Pesten és utóbb Bonyhádon is olyan vala, minő a nemesi házaknál alig találkozott s sok mágnáséval vetélkedhetett. Tekintélye, befolyása, Tolnában, Baranyában döntő volt; tisztelték s becsülték és hallgattak reá. Háza az ős magyar vendégszeretet példánya volt; gazdag magyaros asztalt tarta. Sok előkelő főuri vendég fordult meg nála főispánok, püspökök, grófok; Ferdinánd főherczeg is, s Radeczky, kivel együtt szolgált volt, s ki vele a hadi bajtársságot mindig fentartotta, s később fiát Sándort tisztté is nevezte ezredében. Ha némileg heves, büszke és szigoru volt is atyám, de szintoly igazságos, ritka becsületes és pontos rendtartó is. A mily gazdag vala azonban földi javakban, lelki tulajdonokban sem volt szegényebb. Nemes érzésü s a szellemet mindenekfölött becsülni tudó ember vala. Néha sok beszédü, de mindig tanuságos. Igen jeles és válogatott könyvtára volt, a német és franczia irodalom minden jobb termékét magában foglaló. Az akkoriban oly jeles Augsburgi Allgemeine Zeitung egy félszázadig járt házához; pedig ez vala akkor Európának azon lelki tápláléka, valódi világ-lap, mivé később a Times lőn. Müvészetet, erkölcsiséget, politikát, történelmet tanultunk, már mint apró gyermekek, olvasásából s beszélgetéseiből. Hazafias érzelmekben sem vala atyám szükölködő. Bár igen loyalis és dynastikus érzelmü s aristokratikus hajlamu, és igy inkább konzervativ irányzatu, még sem tagadá meg hozzájárulását semmitől, mi a nemzeti jogok fentartását és a nemzet fejlődését czélozá. Az időben, melyről itt szólok, 1822—3-ban, midőn Ausztria a félholtnak mutatkozó s a halálos csapásra megértnek tetsző ezeréves nemzeti államiságra a végcsapást irányzá, ő minden loyalitása s dynastikus érzelmei daczára nem késett Tolnában és Baranyában azok szövetségébe állani, kik a nemzeti jogok utolsó maradványai megmentésében buzgólkodtak. Bátorsága, hevessége ekkor nagy előnyöket szerze a hazafi pártnak. Háza ekkor a megyei mozgalmak egyik központjává vált. Emlékszem jól, mint járt, kelt Börzsönyben a sok megyei ember; lelkesültünk a viták és protestatiók hallatára; olvastuk, másoltuk Vörösmartyval a nyitrai, bácsi, zalai, borsodi feliratokat stb.

Vörösmarty már 1817 óta volt házunknál. Hogy odajöttekor mi kényes és vásott urficskák lettünk volna, nem áll. Oly rendszerető, pontos, szigoru bár szerető atya s oly gondos anya mellett, mint atyánk és anyánk volt: nem is lehettünk azok. Jó és mindenkitől szeretett gyermekek valánk. Mily viszonyunk volt Vörösmartyhoz a legelső években, midőn még egészen kicsiny 6—7 éves gyerek valék, nem emlékezem. Azt hiszem, elejénte ő is, zárkozott s méla természeténél fogva, közönyösen tartá magát, s mi sem leheténk képesek őt felfogni. De a mint jobban és jobban megismertük s ő is honosabbnak érzé magát körünkben, mindinkább megnyerte szülőim becsülését, rokonszenvét, s igen jól emlékszem, hogy 10—11 éves koromban már nemcsak szerettem, hanem nagyra is becsültem őt. Elmondhatom, hogy testileg és lelkileg tisztább és hibátlanabb lény nem létezett nála soha. Sok éven át együtt voltam, egy szobában háltam, folytonosan együtt éltem vele; de soha szájából egy tisztátalan szót, egy nemtelen hangot nem hallottam, soha egy aljas tettét, egy rosz érzését, egy gyanus eredetü vagy gonosz szándéku cselekedetét nem láttam. Nemhogy bünöket, hibákat sem találtam benne. Minden érzése, szava, tette, tiszta és nemes volt. Hogy nevelői kötelességét immel-ámmal s kényszerülten teljesitette volna, soha annak rajta nyomát nem észleltem. Igaz, hogy a velünk való elfoglaltatáson kivül magának is sokat tanult, olvasott, képezte magát az ügyvédi s a költői pályára és igy ideje nagyrészét önmagára forditotta, de soha nem hanyagolt el, sem nem unt minket s mi is tisztelettel, bizalommal csüggöttünk rajta. A mi nemes érzéseket, fogékonyságot a jó és szép iránt, s kivált hazaszeretetet s szabadelvü hajlamokat belénk a természet ültetett, azokat ő gondosan fejtette, emelte és erősbitette. Semmi alkalmat el nem mulasztott, hogy ezt tehesse. S életem azon epizodja, melyet épen elbeszélendő vagyok, ennek legvilágosabb bizonysága. (Folyt. következik.)

Rajzok az országgyülésből.

I. Az elnöki szék s környezete a képviselőházban.

A képviselőház ülés-tereme végre sok kisérlet s költséges átalakítás után megfelel czéljának. Az akusztika ellen emelt panaszok, a régi szerkezetü teremben valóban alaposak voltak. Igaz ugyan, hogy a képviselő urak többet zajongtak mint nem s a haza atyjaihoz néha komolyabb és méltóságosabb magatartás illett volna, de annyi bizonyos, hogy ha a legtökéletesebb csenddel hallgattak volna is, a szó nem mindenünnen hallatszott volna mindenüvé, sőt sok helyről épen nem is, ha csak a szónok Besze trombita-organjával vagy Tóth Vilmos tiszta csengő hangjával nem birt. Az elnöki székről nevezetesen alig hallatszott a beszéd a terem legtöbb részébe. E baj okai voltak: a terem túlságos nagy terjedelme s főleg roppant magassága; a bemélyedő s annál fogva a hangot elnyelő karzatok; a képviselők padainak rosz berendezése.

Most mind e bajon segitve van. A padlat fölemelése által a terem magassága megkisebbült. A mély karzatok elfalaztattak s a terembe benyuló erkély-karzatok által lőnek pótolva. A terem tetemesen megkisebbittetett s benne a padok az egyik hosszoldal közepére áthelyzett elnöki szék köré félkörben vannak rendezve.

Czélunk levén e lapokban egyes részleteket

*

művészi tárgyai egyik legszebbikét mutatjuk be; az I. Napoleon szobra ez, élete utolsó perczeiben; a művész olasz s neve *Vela* lovag. A szobor igen nagy hatást tett a kiállitáson. De ennek egy kis története van s hadd beszéljük el először is azt.

A kiállitás tárgyairól készült lajstromban e szobor, vétségből, ugy volt följegyezve, mintha Napoleont utolsó *napjaiban* ábrázolná, utolsó, haldoklási *perczei* helyett. Annálfogva a benyomásra senki sem volt elkészülve. — Legkevésbbé maga a császár, ki csak annyit tudott az egészről, hogy egy, nagybátyját élete végszakában ábrázoló szobor van a kiállitáson, s valami közönségest vagy sokszor látottat várt.

April 1-jén a hivatalos megnyitás napján, midőn a tárgyak fölállitása még igen távol volt a befejezéstől s minden összevissza, rendetlenségben volt még, midőn a meztelen deszkázatokat s téglákat til-túl szőnyegekkel boritgatták, hogy a sok kopárságot még eltakarják, — a császár a kiállitás azon osztályában is megjelent, hol a szobor volt fölállitva. Kiséretében volt a császárné, fényes bár komoly öltözékben, Mathild herczegnő, az Orániai herczeg, a Flandriai gróf, Leuchtenberg herczeg s az egész császári kiséret. Igy mentek át a készülőben

Szegedi kántáló gyerekek. — *(Jankó* János rajza.)

ken. Fejét, talán utolsó életerejével, mereven tartja fölfelé. Háló öltönye mellén kétfelé nyitva; ez oly szinezettel bir, mintha szinpadias hatáskeresésre volna számitva, s a mű ünnepélyességéhez képest igen is való-hű; de a redőzet oly nemes, a kivitel oly rendkivül sikerült, hogy e kis hibát szivesen megbocsáthatjuk. Ellenben a világtérkép, mely térdén ki van terjesztve s mely jelvi értelemmel akarna birni, izléstelen és szinpadias ékitménynek mondható egy haldoklónál, ha a világ ura volt is. Szerencsére, tiz néző közül kilencz észre sem veszi, hogy földtérkép, a mi ott kiteritve van, a márványon oly finom körrajzok alig tünnek föl, a nagy közönség egy odavetett kendőnek véli.

De aztán ezenkivül nincs is az egész szobron semmi, a mi ellen kifogást lehetne tenni. A haldokló nagy ember arcz-kifejezése felülmulhatlanul van adva. A művész itt azon nehéz, csaknem megoldhatlan feladatot tüzte maga elébe, hogy a természetet lehető hűséggel utánozva a legmegrázóbb jelenségben, — a szép törvényeit még se sértse meg, s a mellett helyesen fogja föl, nemcsak egy haldokló ember, hanem épen a Napoleon jellemét. Igen; oly embert látunk magunk előtt, ki a legközelebbi perczben már Isten elébe lép. —

kiállitás egész tartama alatt, — a művész sikere mellett bizonyitott.

Százezerek és százezerek özönlöttek e szoborhoz, s az soha egy perczig sem volt fris koszoruk nélkül. Számos költemény iratott hozzá s szóratott reá. Korláttal kellett körülvenni, hogy a tolongást némileg távol tarthassák tőle.

A császári muzeum számára vétetett meg. S ott is, kétség kivül, még sok látogatója lesz.

— *á* — *r* —

Nagy-Szálok.

(Szepesmegyében.)

A vadregényes tájakban oly gazdag Tátravidék egyik szép látványt nyujtó pontját mutatjuk be olvasóinknak.

Nagy-Szálok, a Tátra alján fakadó számos forrásból támadó patak két oldalán fekszik, Kézsmárkhoz valamivel több mint egy mérföldnyire. A legegyenesebb csinált ut Tátra-Füredre Kézsmárkról Húnfalun (melynek határában a monda szerint a rómaiak Macrinus és Detricus vezérlete alatt a hunoktól 441-ben megveretének), továbbá Kakas-Lomniczon, Malompatakán és N.-Szálokon át viszen; ez utóbbi helységhez a fürdő $1^1/_2$ órányira van.

A Tátra felséges látványt nyujt innen. Nagy-Szálok felől tekintve, a hullámos lapályból közvetlenül, minden hegylépcsőzet nélkül fölmeredő óriási gránitfal hatalmas ormaival és rovátkaival bámulatos nagyszerüségben és zord vadságban mutatkozik. Közepén az alul igen széles s fölfelé mindinkább keskenyedő, csonkitott kúp gyanánt felnyuló nagy-száloki csúcs ötlik fel, háromágu villához hasonlitó árkával, más kis völgyeleteivel, s roppant sziklakidudorodásával, melyet Királyormak neveznek; balra hozzácsatlakozik a gerlachfalvi csúcs, mely mögé számos kisebb csúcs rejtezik; jobbra a rémitő meredekségü középorom (Mittelgrad) által kettéosztott tarpataki vagy kahlbachi völgy, hóval boritott horpadásával, melynek keleti oldalán a karcsu kúphoz hasonló Lomniczi csúcs s hátul a Jégvölgyi csúcs nyulik fel. A Lomniczi csúcs oldalához a hunfalvai és kézsmárki csúcsok támaszkodnak, az utóbbihoz azután alacsonyabb hegyek csatlakoznak. A gránitfal tövét egész hosszában a fenyűerdő sötétzöld öve takarja, ez övön túl a henyefenyű öve következik, ezen fölül pedig a csak némi mohhal és

Bethlehemet, — vizkeresztkor háromkirályt játszanak s adventben — *kántálnak*.

E tréfás játékok mindegyikének megvan saját vallásos oldala s többé-kevésbbé a miszteriumok közé sorozhatók; abban az egyben azonban mindegyik megegyezik, hogy általok a kis működvelők egy pár krajczárnyi bevételre is számitnak.

Már pár héttel az első „roráte" előtt szervezkedik a kis társaság: négy, öt, legfölebb hat tagból, leányok s fiuk elegy, s advent első vasárnapja estéjén elkezdődnek a „kántálások," s tartanak karácson bőjtjéig minden estén.

Esti hét órakor egy lámpával s a szükséges énekeket tartalmazó imakönyvvel fölfegyverkezve indul körutra a kis kántáló csapat, s a czélba vett első gyertyavilágos ablak előtt körbe állva unisonó köszöntenek a háziaknak eképen: „Dicsértessék a Jézus Krisztus, meghallgatják-e az angyali vigasságot?"

A belőlről jövő igenlő feleletre rákezdik aztán a nyelvkitörő latin kezdetü ádventi éneket:

„Ábé (Ave) Mária
Grátia pléna
Igy üdvözlé (gy) angyal
A szép szüz Máriát
Krisztus-nak választott anyját.

Dominus tékusz (tecum)
Ur van te veled," sat. sat.

irgalmatlanul nyakát csavarva az általuk természetesen nem értett latin szavaknak. Ez ének minden strófáját elénekelve, kezdik a következőt:

„Csorda pásztorok,
Midőn Bethlehembe'
Csordát őröznek
Éjjel a mezőbe' . . ." sat.

Az ének utolját jó hangosan „Dicsértessék a Jézus"-sal végezik, mintegy tudtul adva a bennlevőknek, hogy nyilhat az ablak, mert sietniök kell egy házzal tovább. Az ablak meg is nyilik s a nyert pár krajczárt, többnyire egy *kétgarasost*, a legöregebb teszi zsebre, a ki rendesen szokott lenni a „gazda". Búcsuzóul többnyire még ez egy strófát éneklik:

„Adjon isten jó *éccakát*,
Küdje hozzánk szent angyalát,
Bátoricscsa szivünk álmát,
Terjeszsze ránk szent áldását!"

Igy megy ez aztán tovább házról házra, utczáról utczára, mig kialszik a kis ablakokból a világ; akkor aztán egy kapusarokba vagy vala-

E kántálás többnyire csak a külvárosokban divatozik, a kis társaság ritkán barangol be a belvárosba, inkább más, távolabb eső külvárosrészbe megy s a meglehetős gyarló keresmény daczára hónapok mulva is visszaemlékszik a kántálásokra s már hetekkel előre számitja az első „rorátét", mikor megint mehet — *kántálni*.

Képünk azt a jelenetet ábrázolja, mikor az eldobott tüzes két garasost keresik a gyerekek jót nevetve az ablakon kikandikáló arczon; mert most az egyszer csak a nagy szőrkeztyü érezte meg a garas nyomát. *Varga János.*

Az elmebetegek élete s irodalma.

(Vége.)

Oly elmebetegek is találkoznak, kik magokat irodalmi foglalkozásra szentelik. Tapasztalás: hogy oly egyének, kik egészséges korukban még csak távolról sem gondoltak az irással, a tébolydában szorgalmasan irogattak, s a mi több, elég ügyességgel s szellemmel. Az edinburgi királyi tébolydában egy havi folyóirat jelen meg ily czim alatt: „Morningside" (Reggeli tükör). E lapnak nyomdászai, kiadója s munkatársai egyről-egyig tébolyodottak. A folyóirat szellemdús és mulattató. Számos czikket tartalmaz Anglia tébolydáiban levő munkatársaktól; egyszóval ez az elmebetegek közlönye. A közleményekben, melyek lehetnek versek vagy folyó-beszéd, találhatni tiszta gondolatmenetet, fenszárnyaló képzelgést s nagyobbára föltünő gúnyort. Egy pár mutatványt közlünk. — Először is ide igtatjuk egy képzelt mű birálatát, egy tébolyodottól. A munka czime: „A sokszorozó tábla, költemény tizenkét énekben, irta Don Cay, forditotta spanyolból Walker Lord."

„Korunk ezen irodalmi termékének" — irja a szemleiró — „méltán örvendhet a közönség. Régen óhajtottuk ezt, s lelkesülten üdvözöljük megjelenését. E mű átültetéseért a nemes fordítónak mély hálával tartozunk. Ismerőseink közül senki sincs annyira hivatva ily fontos vállalat létrehozására. Az a tehetség s tudományosság, melyet ez elvont tárgyban tanusitott, igazán csodálatra méltó. Annyi erő az érzelemben, mély vizsgálódás, eszmegazdagság, könnyed kifejezés tünik föl e költemény egyes részeiben, hogy azt másutt hiában keresnők. Ki meriük mondani, — s ez öltözet

A Franklin-Társulat
kiadó-hivatalában (Budapest, egyetem-utcza 4-ik sz.) lehet megrendelni:

Tizedik évfolyam.

Jogtudományi Közlöny.

A kolozsvári és temesvári ügyvédi kamarák hivatalos közlönye.

Heti szaklap, kapcsolatban a

Döntvénytárral

és a törvénykezésre vonatkozó összes

Szabályrendeletek s törvényjavaslatok gyüjteményével.

Szaktudósok közreműködésével szerkeszti:
Dr. Dárday Sándor.

Előfizetési ára:

egy évre 12 frt, félévre 6 frt, negyedévre 3 frt.

EAU FIGARO
Société d'Hygiéne Française Paris, Boulevard Bonne-Nouvelle I.
Teinture speciale pour les cheveaux.

Hasonlithatatlan szer az ószülő haj rendbehozására
Az Eau Figaro sem a bőrt, sem a fehérneműt nem szennyezi be, az ősz hajnak előbbi természetes színét »a haj bemázolása nélkül« visszaadja, és a kenőcsöt és olajt tökéletesen pótolja.

Ara 5 franc = frt 2.50.

Egyedüli raktár
Párisban FAY K.-nál »rue de la Paix 9«; Budapesten: *Vértessi Sándor,* m. k. udv. illatszerésznél, Kristóf-téren 1 sz. alatt.

Levélbeli megrendelések pontosan (utánvétel mellett is) teljesittetnek.

A FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik sz.)
megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Tartalom:
Egy garçon karácsonya. — A mit a nők követelnek — Az értekezés. — A felolvasás. — A kit házasitanak. — A hollófürt és az aranyhaj. — Laikus elmélkedések a müvészet szülőföldén. — Egy félben maradt kép története

Ára füzve 2 forint.

MOHL ROBERT.

Az államtudományok encyklopaediája.

Forditotta **LÖW TÓBIAS.**

(VIII, 496 lap, 8-rét.) Második kiadás. Füzve 3 frt.

EPILEPSIE
(nehézkór) levelutjan gyógyittatik dr. KILLISCH, külön orvos által Drezdaban, Wilhelmsplatz 4. sz. (ezelőtt Berlinben)
Eredmények százanként!

A legbiztosabb és legkellemesebb szer
váltóláz ellen,
különösen gyermekeknél, kik a keserü Chinint másképp bevenni nem képesek a

Chinin-csokoládé
és a
Chinin-czukor

Rozsnyay M., gyógyszerésztől Aradon (ezelőtt Zombán), melyeket a magyar orvosok és természet-vizsgálók nagygyülése
Fiumében pályadijjal koszoruzott.

Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden jóhirü gyógyszertárában.

A hamisitásoktól óvakodni kell!

Mindenki csak a **Rozsnyay M.-féle ályakoszoruzott készitményt** kérje és fogadja el. 663

A Franklin-Társulat kiadásában megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Vezérfonal rajzolásban
körzővel és vonalzóval.

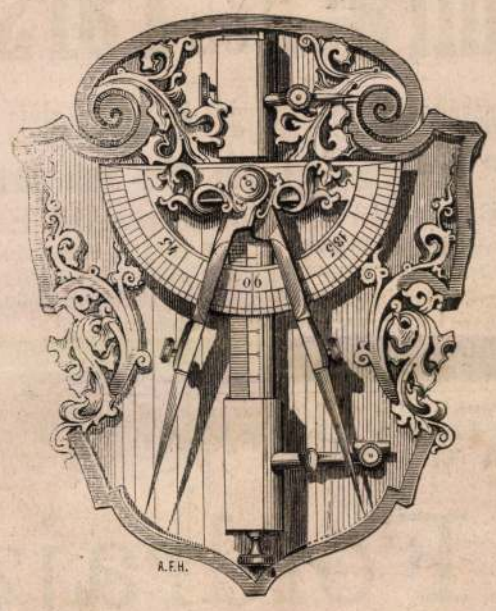

Reál- és ipartanodák használatára
HEISSIG NÁNDOR
után
Dr. SZABÓKY ADOLF
kegyesrendü tanár.
Harmadik bővitett kiadás.
7 idomtáblával és 250 idommal.
Ára füzve 2 frt 80 kr.

Nyári mulattató czikkek.

Ezen kedvelt, máris ál alános használatba jött hintaágyak czélszerüségük s kellemetességüknél fogva igen ajánlandók, s szobán u. de legintább szabadban igen könnyen alkalmazhatók. Minden egyes darab csinos magával vihető tokban van elhelyezve.

	1-sö	2-ik	3-ik szám
50 font horderejü	frt 3.—,	300 fontnak frt 5.50,	1000 fontnak 7.50.

Uj vasfeszitökkel ellátott hintaágy darabja 14 frt.
Rugany-labdák és ballonok 8 kraiczártól 1 frt 70 krig.
Kuglizó bábuk. frt 2.25. Lingnum sanctum golyók 3¾—5" átméretüek frt 1.50—3.—

Horoghalászat kellékei.

Halászó sétabotok, 2, 3, 4, 5-ször hosszabbithatók frt 1.50, 3.30-ig, nagyobbak kerekekkel ellátva stb. 14—16 kr, frt 1.50, **zsinórral ellátott halhorgok** 10, 15, 20 kr.
Egyes angol halhorgok száza 35 kr. **Mesterséges rovarok** és sok egyéb ezen mulatsághoz tartozó czikkek.
Lepkefogó hálók. — Botanizáló szeleneczék.
Gyermek kertiszerszámkészletek. Volansjátékok.
Karikavető botok tuczatja frt 1.20. Karikák tuczatja frt 1.20.
Harmonium sipkádák 4—6 tánez- és zenedarabokat játszók gyermekek számára frt 9—30 frtig.
Bő szeszszel használható papir léggömbök (hajók) nagy águk szerint drbja 45, 70 kr, frt 1.20 1.60, 1.84.

Szines papirlámpások

diszes nemei táncztermek és kertek kivilágitására esti mulatságoknál drbja 2 krtól 1 ftig. Nagybani vételeknél külön kedvezményuyel.

KERTÉSZ ÉS EISERT Budapesten, Dorottya-utcza 2.
Irásbeli megbizások utánvét mellett gyorsan eszközöltetnek.

Előfizetési felhivás a
„GAZDASÁGI LAPOK"
1875-ki II-ik félévi folyamára.

A lapjaink homlokára tüzött „Hozzunk mezei gazdaságunkba mielőbb helyes arányokat" jelszóhoz hüven egyaránt fontosak levén előttünk a mezei gazdaság egyes ágai, lapjaink főrésze külön rovatozás nélkul mindannyira kiterjed; mint az orsz. Magyar Gazdasági Egyesület közlönye pedig az „Egyesületi közleményekben" a központi és vidéki egyesületi müködéseket, és Tárczánk a gazdasági életre érdekes eseményeket, kormányi intézkedéseket s kereskedelmi mozgalmakat kiséri figyelemmel.

Megjelennek lapjaink hetenkint egyszer 1½—2 tömött nagy iven. Az előfizetési dij az előbbi: ***egész évre 10 frt, félévre 5 frt, negyed évre 2 frt 50 kr o. é.***

Előfizethetni Pesten a szerkesztőségnél (Üllői ut 12-ik sz. Köztelek), vagy a szerkesztőséghez czimzett levelek, vagy póstai utalványok által.

Az idei, valamint a tavalyi első számtól kezdve még szolgálhatunk teljes példányokkal

Budapesten, 1875. jun 12.

A „GAZDASÁGI LAPOK" szerkesztősége:
Korizmics László. Morócz István.

„HAMPEL GYÖZÖ"
Budapesten, nagy (3) korona-utcza 16.
(Hampel-féle ház)
ÁRJEGYZÉKE.

Napi árak vámfontonként = ½ kilo.

Czukor, legfinomabb 24½, finom	24	kr.
Kávé, Caracuya, halvány, jó izü	70	»
» Zanzibar, sötét finom	74	»
» Portorico, zöld, erős, kiadó	79	»
» Ceylon, igen finom	80	»
» Cuba, legfinomabb	85	»
» » valódi Bordeaux	88	»
» Mocca, válogatott	82	»
» Arany Jáva	95	»
» Pörkölve jó	82	»
» » vegyiték: Mocca, Cuba, Java	1.05	»
Rizs, Aracane majdnem törmelék-mentes	9	»
» Rangoon, legfinomabb	10	»
» Olasz, fényes	14	»
Árpakása, minőségként 25, 22, 20, 16 és	10	»
Apolló-gyertya, 6-os és 8-as	50½	»
Salátaolaj, legfinomabb	50	»
Dara	14	»
Mandola, édes	54	»
Mazsolaszőllő	36	»
Keményitő, jeles minőségü 20, Tullangl.	15	»
Szilva, valódi török	18	»
Szappan Szegedi	22	»
Csokoládé finom és közép finom.		
Liszt minden malomból.		
Szulini viz, ládákban à 25, 40 és 60 pal.	6.25	»
Pezsgő. valódi franczia (palaczk) frt 3½, 2½.		

Czukrot csak egész süvegben szállitok, a többi árukból mérek legkevesebb egy vámfontot, melyből 112 font 100 bécsi fontnak felel meg.

Vidéki megrendelések utánvétel mellett a legnagyobb gonddal teljesittetnek.

Jó és tartós munkáért jótállás biztosittatik!

Bámulatos olcsón!

Bámulatos olcsón!

SCHULHOF ADOLF

Budapest, országut, Károlykaszárnya 24, ujonnan berendezett **nagyszerü**

czipőgyári raktárában,

legnagyobb választék **nagyban és kicsinyben**:

Hölgyeknek:

Comodczipők, fin. éberlásting v. bőrből ft 2.20.
Comodczipők legfin. bőr v. éberlásting, **sarkkal** és nagy **csokorral** 2 frt.
Czugos topán eberlastingból 6″ magas szárral és lakkorral, legfin. faj, 3 frt 80 kr.
Finom bőr czugos topán, 6″ magas szárral lakkorral és erős dupla talppal 4 frt.

Uraknak:

Comod-czipők finom bőrből 1 frt 30 kr.
Legfin. **zergebőr-topán** lakk-orral 4 frt 80 kr.
Külföldi borjubőr (vixos) vagy **sagrin-bőrből,** erős dupla talppal, legtartósabb faj 5 frt.
Leányok, fiúk és gyermekek számára mindennemüben 1 frt 50 krtól 3 frtig.

☛ *Vidéki rendelmények* utánvétel mellett *gyorsan és pontosan* eszközölte nek.

A „**Franklin-Társulat**" kiadó-hivatalában (Budapest, egyetem-utcza 4. sz.) megrendelhető a

Legolcsóbb magyar politikai napilap.

NEMZETI HIRLAP

czimű politikai napilap.

A „NEMZETI HIRLAP" hetenként hatszor, reggel, egy középnagyságu iven, hétfön délután pedig féliven, tehát mindennap megjelen.

Tárgyalja a politikai napi kérdéseket rövid, velös, népszerüen tartott vezérczikkekben és kisebb közleményekben. Itt megtalálja az olvasó a törvényhozás üléseiről, bizottságok, szakbizottságok, pártclubok tanácskozásairól rövid, de kimeritő tudósitásokat, távirati és ujdonsági rovatában a legujabb hireket.

Kiváló figyelmet fordit a vidék fontosabb eseményeire; tudományos és közhasznu intézetek és egyletek tevékenységére, s ezekről lehető gyorsan értesiti olvasóit.

Tárczájában a hazai és külföldi irodalom, müvészet és társasélet nevezetesebb jelenségeit ismerteti.

Napi olvasmányul egy-egy érdekes forditott vagy eredeti regénynyel szolgál. Naponként közli a fővárosi szinházak szinlapját egyéb hasonnemü tudnivalókkal együtt.

Előfizetési föltételek.

Postán küldve vagy Budapesten házhoz hordva:

Egy évre	14	frt —	kr.
Félévre	7	„ —	„
Negyedévre	3	„ 50	„
Egy hóra	1	„ 20	„

Hölgyeknek nélkülözhetlen!

RAVISSANTE

Dr. LEJOSSE-tól Párisban.

Csak a hivatalosan megvizsgált méregmentes, tiszta és teljesen ártalmatlan

RAVISSANTE

bir azon erővel, az emberi bört minden sérüléstől megmenteni, utóbajoktól megóvni és szépséget s ifjuságot biztositani. Ha a **Ravissante** naponkint egyszer az ujjhegygyel az arczra vagy más testrészre dörzsöltetik, már a törülközés után tapasztalható a majdnem csodálatos hatás. Az arczon támadt ránczok és himlőhelyek elsimittatnak. — **A Ravissante** ifju arczszint idéz elő, a bört fehériti, frissiti és finomitja; eltávolit legrövidebb idő alatt szeplőt, májfoltokat, orrvörösséget, s a bör minden tisztátalanságait.

Már az első kisérlet után elhatározzák a t. hölgyek, jövöre csupán csak Dr. LEJOSSE világhirü „**Ravissante**"-ját használni.

Egy üvegtok ára 1 frt 50 kr. és 2 frt 50 kr.
Postai küldésnél 20 kr. több.

Kapható nagyban és kicsinyben **Budapesten:**

Dr. LEJOSSE főraktárában, király-utcza 15. sz. I. emelet,
és
HATSCHEK MIKSA, látszerész urnál, váczi-utcza 8. sz.

Vidéki raktárak következő gyógyszerész uraknál:

Arad: Elias Armin.
B.-Csaba: Badits Sándor.
Brassó: Morscher W. V.
Debreczen: Götl Nándor.
Eger: Köllner Lörincz.
Eszék: Dienes J. G.
Győr: Gömbös László.
Kassa: Hegedüs Lajos.
Kolozsvár: Valentine Adolf.
Miskolcz: Dr. Csáthy Szabó J.
M.-Vásárhely: Fogarassy D.
Makó: Nagy Adolf.
Nándorfehérvár: Dilber I.
N.-Szeben: Albrecht A.
Nyiregyháza: Tirscher G.
Pécs: Sipöcz I.
Pozsony: Pistóry Felix.
Pancsova: Graff W. H.
Szabadka: Szigethy József.
S.-Ujhely: Pintér Ferencz.
Szathmár: Bossin J.
Szeged: Barcsay Károly.
Kovács László.
Vargha Antal.
Sz.-Fehérvár: Dieballa Gy.
Szombathely: Pillich Fer.
Temesvár: Pap József.
Versecz: Moldoványi S.
Zágráb: Mitlbach Zsigmond.
Zimony: Treschtsik K.

☛ Vidéki rendelmények a **legszigorubb titoktartás** biztositása mellett utánvéttel eszközöltetnek.

Prof. Dr. Sampson's Coca-készitmények

évek során át bebizonyult, gyógyit gyorsan és sikerrel betegségeket

a lélekzeti szerveknek (I. sz. lapdacs),
az emésztési szerveknek (II. sz. lapdacs és bor),
az idegrendszer és gyöngeségeket (III. sz. lapdacs és coca-borsz.)

Egy doboz v. üveg ára 2 ft.

Kimeritő felvilágositás ingyen s bérmentve a „szerecsen"-hez czimzett gyógytár által **Mainzban. Raktárak Pesten: Török J.**, gyógyszer., főraktár Magyarországra nézve. **Temesváron: Pecher J.**, gyógyszer. **Prágában: Fürst József**, gyógyszer. **Bécsben: Haubner Ede** angyal-gyogytár, Hof 6, főraktár Ausztriára nézve. 447

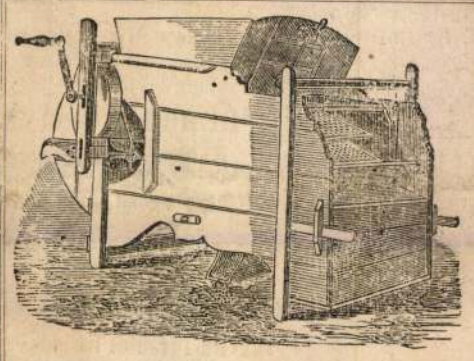

A bécsi világkiállitáson kitüntetett

szelelő-rosták

(gabona-tisztitó gépek)

legczélszerübb uj szerkezettel legolcsóbb árakon kaphatók

Kollerich Pál
gyárában

Budapest IV. aldunasor 14. sz

Szöges kézi és emelőcsiga-cséplőgépeket

kizárólagosan készit

Umrath és Társa

mezőgazdasági gépgyár- és vas-öntödéje

Prágában.

☛ Ismét eladók eladási illetékben részesülnek. ☚

Mindazoknak, kik **UMRATH és TÁRSÁHOZ PRÁGÁBA** levél utján fordulnak, az összes gépek rajzait és leirását, valamint az azokróli **bizonyitványokat** magában foglaló **gyári árjegyzék ingyen és bérmentve** megküldetik

Az aratás közeledtével ajánljuk t. cz. gazdáinknak legjobb minőségü

salgótarjáni tömörszenünket

mérsékelt árak mellett.

Salgótarjáni kőszénbánya részvény-társulat
Budapesten. Józseftér 6. sz.

27 kr. **27 kr.**

Első bécsi 27 kros bazár fiókja

Budapesten,
kerepesi-út 15. sz.
Rókus kórházzal szemközt.

Nagy választék:
barege,
gaze, ecrui,
JACONET,
cosmanosi karton,
franczia krettonokból.
Torna- és czérna mosható **szövetből,**
uri és gyermek-ruhákra.

Lichtenstern B.
és társa
Budapesten,
kerepesi út 15. sz.
Rókus kórházzal szemközt.

Minták és árjegyzék ingyen és bérmentve.
Rendelmények pontosan és lelkiismeretesen eszközöltetnek.

Gazdag raktár:
rumburgi és sziléziai vászon
és
kanavász,
5/4 6/4 chiffon,
3/4 damaszt- és czwillch-törülközökből,
csipke- és mouszlin-**függönyök,**
butor-, matracz-, egyenruha- és függöny-csinvatból *(Gradl).*

27 kr. **27 kr.**

A **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik sz.) megjelent és kapható:

Földrajz

(tájképekben)

a népiskolák III. osztálya, illetőleg III. évfolyama számára.

A m. miniszteri tanterv alapján

irta

EBENSPANGER JANOS.

Ára füzve 30 kr.

Erdbeschreibung

in Charakterbildern.

Für die dritte Klasse, resp. den dritten Jahrgang der Volksschulen Ungarns.

Auf Grundlage des hohen minister. Lehrplanes

bearbeitet von

JOHANNES EBENSPANGER.

Preis geheftet 30 kr.

Kiadja és nyomatja a **Franklin-Társulat** magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utcza 4-ik szám).

Józsi meg nem kerül s el nem lesz temetve szépen: a mi ugy is lett.

Egy reggel nagy sivalkodásra ébredtünk. Ablakaink épen a balatonparti usztatóra nyilnak. Az egész jelenet ott ment végbe szemeink előtt.

A halászok egy hullát vontak ki a partra.

Hát csak nem az érkezett meg, a kire olyan nagy pompával vártak, a kinek már készen volt aranyos szemfedője, halotti ruhája, diófa koporsója; hanem megérkezett az özvegy asszony fia, a kire nem várt senki, egyedül az anyja.

Hogy rohant ölelni, csókolni hazatért anyának a keserüsége. Haraggal, dühvel szólt a néma halotthoz:

„Hogy jöttél egyedül? Hol hagytad a fiamat? Együtt mentetek el. Együtt vesztetek el. Hová rejtőztetek? Mondd meg hol a fiam? Mondd meg nekem; mert a mig meg nem mondod, nem hagylak

„A BALATON VÖLEGÉNYE.“ (Jókai Mór elbeszéléséhez.)

Csak egyet.

A kettő közül egyik már hazajött.

De melyik?

A hirre rohanva jött a parton a két anya. Melyiknek a fia érkezett meg?

A Balaton mélyében a holtak soká el vannak változatlanul, még hónapok mulva is épek vonásaik.

gyermekét szegény özvegy asszony! hogy vette ölébe! hogy szólitá nevén! Egy szóval sem tett neki szemrehányást azért a nagy szivfájdalomért, a mit neki okozott: csakhogy már hazajött. Csakhogy már eltemetheti. Most már meg fog nyugodni majd egészen.

Hajh de annál nagyobb volt a másik

alunni: oda járok a sirodra minden nap, s onnan költelek fel. Hol van az én arany fiam? A te jó pajtásod? Ha vele voltál, te tudod, te mondd meg!“

A nő igy beszélt hozzá, mintha hinné, hogy fel tudja költeni a halottat.

Ezalatt megérkezett a másik fiu menyasszonya is, a szép Juczi, őt is ide sietteté

Az alkonyégen egy pillanatra meghasadt a felhő-kárpit, s a leáldozó napnak viszsugárzata, mint egy óriási tűzvész fénye, mint egy vulkánkitörés ragyogta át a tájat; szemsértő rémvilágitást vetve a szörnyalaku felhőkre, a kigyóhátu tóra, a tajtékzó hullámhegyekre, s az égő partokra oda át.

A tűzszinben ragyogó hullámhegyek hátán tánczol egy lélekvesztő, melyet két ifju legény hajt a nádas felé.

„Irgalom istene ne hagyj el!“

A két evező legényben a két asszony saját fiaira ismer.

Most azután a szegény özvegy asszonyon a sor, hogy arczczal vesse magát az istenadta földre. Legkedvesebb fia megy ott a halálba.

És az a másik asszony most már nem sikoltoz, nem dühöng, nem átkozódik: elhallgat. — A mig csupán a férje volt a halálveszélyben, addig jajgatott, kövekkel hajigálta a Balatont, s zaklatta a mennybéli Istent hivogatásával; most, hogy a fiát is ott látja a vészben, megnémul; egy marok demutkavirágot, mit öntudatlan kinjában tépett fel a földről, a magas kőpartrul a hullám szinére hint, mintha engesztelné s most ő mondja annak a másik asszonynak: „menjünk a templomba, ott imádkozzunk: hallod, szól a harang!“

Pedig nem misére hiv az, csak az erős vihar konditja meg néha a kupola tornyában a csengetyüket.

Mégis oda kell menni. Nem lehet azt anyának elnézni, hogy hánykódik az a csónak ott a háztető magasságu hullámok közt: el-eltünik a vizek völgyeiben; majd megint felemelkedik egy meredek hullámlépcsőn, hogy a csónak belső feneke látszik; egy-egy frecscsenő habgerincz keresztül csap rajta: a fehér sirályok ott csapongnak körülötte sikongva.

„Menjünk a templomba!“

A templom is ott van a parthoz közel, ámde az zárva van ilyenkor, de hisz a templom küszöbe is jó hely, oda is le lehet térdepelni két asszonynak, s a templomajtóhoz is jó megtámasztani az égő homlokot, s ha az ember a templomajtó kilincsét megfogja, azt hiszi: a gondviselést magát tartja fogva.

Nemsokára beszédes zaj, léptek robaja hangzik a tó felül. Különös, érthetetlen zsibaj, mintha öröm és jajszó volna egyszerre. A csoportban, mely a templom felé közelit, az egyik nő megismeri férje alakját. Lucskosan, a nádtul összevérzett arczczal, a halálküzdelemtül kimerülten, de élve közelit az.

A kocsis és a kertész önerejükből kivergődtek a nádasbul.

„Hát a fiam? Hol a fiam?“ Kiált a nő.

Mondják neki, hogy a két legény odaveszett.

„Eredj vissza! kiált a nő férjét eltaszitva magától. Hozd vissza a fiamat! Hozd vissza a fiamat! Hozd vissza a fiamat!“

Megtartotta azt magának a Balaton!

Ugy tesz az: ha egy vén meg egy fiatal között van választása, a vénet elereszti, az ifjat ottmarasztja.

A kétségbeesett nő a szegény özvegy ellen fordul fájdalmában.

„Átkozott légy te! Minek erőtettél az imádkozásra? Minek parancsolgatja az ember az Istennek, hogy mit csináljon? Most odavan a fiam!“

„Hisz az enyim is odavan.“ Menti magát a szegény özvegy zokogva.

„Mit a te fiad! Mi volt ő az enyémhez? Nem volt ilyen szép fiu, ilyen jó fiu sehol a világon! Nekem ő volt az én királyom, az én szentem!“

„Nekem is az volt az enyém.“

„Neked még maradt kettő, nekem senkim!“

A szegény özvegy aztán odább osont a maga bánatával a zajgó csoport közül. Mit használt már neki minden panasz, siralom? A gyermekét mind nem adja vissza.

Otthon még van kettő.

Igaz. Egy fiu, még csak két éves és egy leány, az már négy esztendős.

Mikor hazamegy hozzájuk a szegény özvegy asszony, megcsókolja őket s azt mondja nekik:

„Kedves gyermekeim. Már ezután ne egyetek olyan sok kenyeret: oda van a jó kenyérkereső bátyátok, a ki eddig mindenét nekünk adta.“

A kis négy éves lány nagy okos észszel azt felelte erre az anyjának, letörülgetve két kezével annak arczárul a könynyeket:

„Ne búsulj jó anyám. Inkább nem is eszünk már mi több kenyeret. Beérjük mi ezután egy kis burgonyával.“

S a két kis gyermek nem kért az anyjától többé kenyeret! A kenyér drága volt akkor.

Igaz történet ez...

A másik anya gyermekének, a délczeg ácslegénynek szép menyasszonya volt Füred helységben, gazdag telkes polgár lánya. A vőlegény szegény kézműves volt, mégis hozzá adták, mert a leány nagyon szerette s a fiu nagyon érdemes volt reá.

Már készültek a lakadalomhoz. A boltosnál meg volt rendelve a fehér atlacz a menyasszonyi köntöshöz, csinált virág nászkoszoruhoz, vőfélybokrétához, az asztalosnál készen a diófa a menyegzői ágyhoz, a rektor tanitotta már a dalárdának a vig lakadalmas nótákat, maga a menyasszony saját kezével himezte az arafátyolt aranyfonállal, fehér selyemmel.

Mikor aztán hozták a hirt, hogy nem vőlegény már a „szivem Józsi,“ elvette őt a Balaton (nyugszik is azóta a tó — ni milyen sima a tükre!) akkor a szép Juczi elment a boltoshoz s azt mondá neki: „most már ne fehér atlaczot hozzon, hanem violaszinü gyászt, egy végbül nekem gyászruhára, s a kedvesemnek halotti köntösre, koszorut se menyasszonyit, hanem olyat, mely sirkeresztre való.“ Aztán elment az asztaloshoz: „ne legyen már abbul a szép diófábul se ágy, se szekrény, hanem legyen belőle szép koporsó és fejfa majd az én szivem számára, ha visszaadja a Balaton.“ A rektort is megkérte szépen: „ne lakadalmas nótát tanuljanak már be, hanem szebbnél szebb gyászéneket, mikor ki kell kisérni a temetőbe majd az én szivemet.“

Aztán ő maga sem tette le a himzőtűt kezéből, hanem folytatta a himzést arany fonállal, fehér selyemmel: „menyasszonyi fátyol helyett jó lesz szemfödélnek a szivem számára, majd ha megjön.“

..... A Balaton pedig nem adta vissza a két vőlegényt, sokáig.

Már a fürdőidény is eljött. A fürdőhely megtelt idegen uri néppel. A hosszu parti sétány jegenye-sorai között tarka divatvilág ödöng. S a czifra népcsoport között mindennap reggel, este, ott látni két pór asszonyt, a mint nagy sietve járnak végig a parton, s valamit látszanak keresni, várni. Néha összetalálkoznak, s olyankor a haragosabb nő a szelidebbnek heves szemrehányásokat tesz. S az igy megy mindennap. Már három hónapja, hogy a két ifju elveszett s még nem találták meg hulláikat sehol, pedig mindenütt keresik.

Az a mély és messzetartó gyász, a mi e szegénysorsu embereket a mindennapiságon felül emelé, meghatá az uri nép kedélyét is. Érdeklődtek a szerencsétlenekért, kik ugy tudják érezni szenvedéseiket.

Egy derék jó módu iparos család, melynek nem volt gyermeke, örökbe fogadta a szegény özvegy kis leányát, s az egész közönség kedvencze lett az: a jó kis gyermeket, ki nem akart többé kenyeret kérni az anyjától, hogy meghalt a kenyérkereső bátyja, most már urihölgyek, kisasszonyok dédelgették, kényeztették, mikor fogadott szülőivel lejött a sétányra, piros ruhában, szalagos kalappal, s ugy hordtak neki czukorbábot, játékszereket, hogy csak öröme legyen. Fogadott szülői is nagyon szerették s mindent kigondoltak, hogy kedvét találják.

De nem találták azt.

A lyánka a czukorbábbul nem evett, a játékszerrel nem játszott. Oda adta azt az igazi anyjának, a ki ott gyomlált, kapált a kertben: vigye haza a szegény kis öcscsének . .

A hű menyasszonynak is akadt méltó uj kérője. Jó birtoku nemes ember. Még szebb, még derekabb ifju az elveszettnél. Szülői unszolták, hogy menjen hozzá. Igazi szerencse. Szép Juczi beleegyezett, de addig nem akarta az eljegyzést, mig a

*

Jankó János

Hobrán

l:

Szépművészet

1941. 108. l

Jankó János
szobrász

Fekete Lajos dr

ÚJ KIÁLLÍTÓHELYISÉG

Az Alkotás művészház (Erzsébet-körút 19.) új kiállítóhelyiség immár negyedik kiállítását rendezi. Jankó János szobrai az örök szobrászi törekvésnek: a mozdulat kőberögzítésének, a pillanat örökké-valóvá varázslásának érdekes megnyilatkozása. A »vízhordó fiú«-ján még ez a mondjuk külsőleges, formai probléma megoldása érdekli, a tiszta formaadás örömét érezzük, lélekismerete s bensőséges érzése »anyá«-szobrán érzik meg, ahol a kiformálás elhanyagolt vonalai mellett ősi, emberi érzések mélységét sugározza felénk a »lelketlen« anyag.

Református Élet
1943. jan. 30.

Jankó János

Kobán

l.

Szépmüvészet

1943. 134. l

DÉLUISSZATER
MAGYAR KIR. POSTA

FEUDERES
9-2 JAN. 31. 18.
B

BUDAPEST
42 II. -1-9
62
Ta

Jankó János

nebrász

l.

Szépmüvèszet

1943. 52. l.

ERDEI GYÖRGY
hírlapbizományos
Hajdúnádudvar

Jankó János
nobrair

l.

Szépmüveszet

1943.75.l

20f
MAGYAR KIR. POSTA
BUDAPEST
42 L-8-7

Jankó János
szobrász,
Alkotás Művészház II. csop.
kiáll. 1942. dec

JANKÓ JÁNOS

61. Akt, pirobazalt	400.–	
62. Mandolinos, pirobazalt	300.–	
63. Asszony, pirobazalt	300.–	
64. Anyós, gipsz, teracotta	400.–	
65. Napibér, pirobazalt	200.–	
66. Mandolinos, gipsz, fában	3.500.–	fém 500.–

HEREND 100 ÉVES

Yankó János

KM Táós 1940. A gyermek

Három gyermek, gipsz

Jankó János

nobiss

61 — 66-n

hárd

2

Alkotás Művenhár

II. csop. kiáll.

1942. dec.

N A. UTÓDA
V ÉS

Jankó János
nobrász

l.

Szépmüvèszet
1942. 204. 1.

Jankó János

szobrász

1941. Káldi Jenő díj

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1942

T. 6980.

keresztény lovasok harczolnak a
ett, a háttérben pedig a menekülő

ér. a vk. 16.9 : 20.4 cm.
as J.L.

Jankó János

szobrász

Virkordó, gipsz

Nemzeti Szalon
Tavaszi Szalon

1941.

6760
T. 6524. –

be nézve ábrázolt testőr diszbe öl-
támasztotta. Felirata:

en Gala, à Pied

ture, et gravee par C. Schütz 1782.
z Artaria Comp.
M.

a vk. 21.4 : 14 cm.

MDK

Tavaszi Tárlat. 1923 ápr.-máj. A nagy úttörö mesterek gyüjt. k

MDK

Jankó János, festö
1833-1896

A népdal születése.

Tavaszi Tárlat. 1923 ápr.-máj. A nagy uttörö mesterek gyüjt. kiáll. OMKT-Mücsarnok. Kat. 7.1.

MDK

Jankó János, 1833-96

7 db tollrajz

Ernst 11. aukc. 1920. ápr. 13 l.

MDK

Jankó János /?/ 1833-1936

szerelem
Falusi ~~szerpprk~~, cer.

Almásy-Teleki 4. müv. aukv. ~~194n~~. 1940. nov.
19 l.

Jankó János festő M.D.K.

Rakpiaci jelenet c. rajzát
litografálta Rohn Alajos
1860

Gerszi, A mag. körajz. 1960 194

MDK

Jankó János, 1833-96.

Céllövés, akv.

Husvéti locsolkodás, of.

M. Studio 2. aukc. 1921. 14 l.

Jankó János M.D.K.

Budapest, 1887.

A gyulai vár. 13X19 cm. illusztráció Zsilinszky Mihály: Békés c. cikkéhez.id.mü 429-444.p.

Szign. Jankó 87 - Pásztor J.sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után Pásztor József egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny. O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.431p.

Jankó János M.D.K.

Budapest, 1887.

Népmulatság Békéscsabán. 13X19cm. illusztráció Zsilinszky Mihály: Békés c. cikkéhez. id.mü 429-444.p.

Szign. Jankó - Morelli G.F.i.

- - rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891. 437.p.

Jankó János festő M.D.K.

Csokonai a csikóbőrös kulaccsal
c. művét litografálta Kaske
és társa.

Gyarmati, A magy. könyvkiadás 1960 157.

M.D.U.

Jankó János festő
1833 - 1896

litográfiája:

1.) Andrássy Gyula, Deák Ferenc, Simor János

Gerni, A magyar köraji 1960
153-154

MDK

Jankó János, 1833-96.

Párduc és nyulbőr, tusr. 2 db

Ebéd alatt, Vigasztalás, Bolygó zsidó.Földönfutó, tusr. 3 db

Ernst Muz. 29. aukc. 1924. 22 l.

MDK

Jankó János, 1833-96.

A pápa, tusr. 2 db.

Vén udvarló; A sirkő, tollr. 2 db.

Ernst Muz. 29. aukc. 1924. **22 l.**

MDK

Fanhó János festő

1867. „Vasárnap délután falun" c képét – ~~[illegible]~~ eladja a KT-nek – alacsonyabb áron, mint amit ő kért.

Majd meggondolja magát, s fellebbez, többet kér.

MDK-A-1-1/431., 432, 433.

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

MDK

Fanhó János futó

2 tollrajza a KT-nál bejelentve 1875.

MDK-A-1-1/715.

Jankó János

a társulat nyugdijalapjára 2o frtot adott

A képzőmüv. társulatnak... Vas. Ujs. 1862. 61o l.

Jankó János, festő MDK

[1833–1896]

Az Alföld „romantikus lelkiségű" ábrázolói=
nak egyike.

Péter Imre: Az Alföld a festészetben

Népszabadság, Bp. 1959. júl. 26. 7. l

MDK

Jankó János

Erdei kép, of.

Képzőmüv. Társ. kiáll. Arad, 1889.

3 l.

MDK

Jankó János

Sportkarikatura kiáll. Testnevelési Tudom.Tanács Sportmúz. 1958.

~~3~~ 1. 476

MDK

Jankó János

K-b-: Humoros naptáraink karikaturái.
Pesti Hirlap Vasárnapja, 193o. dec. 21.

MDK

Jankó János

Molnár Jenő: Apponyi - hat évtized karikaturáiban. Magyar Hirlap, 1933. febr. 12. képpekkel.

MDK

Jankó János, 1833-1896.

Visegrád vára, of.

Árverési Közl. 1938. febr. 2.rk.

19 l.

MDK

Jankó János, festő

Illusztr. Nikkáth: „A komáromi fiú" c. elbeszéléséhez. 1882. Tollrajz.

Lóverseny - karrikaturák. "

OMSzM. - 27. kiáll. - 1918 márc. - 19.-20. k. rajz. - II. tarcz.

Jegyz.

MDK

Jankó János, 1833-1896.

Csiky Gergely karikaturája, cer.

Magy. rajz 500 éve. Stépm. Muz. kiáll. 1940. jan. 14 l.

MDK

Jankó János, 1833-1896.

Halászó gyerek

Almásy-Tel. 2.suk. 1939. nov. 23 l.

MDK

Jankó János, 1833-96

Vázlatok

M.grafika loo éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan.
9 l.

MDK

Jankó János, 1883-96. /?/

Csokonai

M.grafika 100 éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan.
7 l.

MDK

Jankó János, festö
1833-1896

Hiradás a pásztoroknak. Jelezve: Jankó. Vászon.

gr. Almásy-Teleki Éva müv.int. /v.Ernst-Muz./
IX.Müvészeti aukció. 1942 máj.1o.8töl kiáll. 18.-án
Kat. 16.1. aukció

Jankó János

Kétfői Hírek 1958. aug. 18.
II. évf. 33 h.

Kakas Márton emlékére

1858. augusztusában — éppen száz esztendeje — jelent meg az Üstökös c. élclap, címlapján az üstökös sugárkévéjén nyargaló Kakas Mártonnal, akinek merész tarajából és harciasan csattogó csőréből következtetni lehetett Jókai Mór új vállalkozásának szellemére. A lőcsei kalendárium, az adomatárak ősanyja és sok társa az unalomban és nyerseségben nyugalomba vonulhatott, s a karikatúra meg a politikai élc frigyéből megszületett az első modern vicclap.

A Jókai által több mint két évtizeden keresztül szerkesztett Üstökös népszerűségét mindenekelőtt Jókai humorának gazdag és mindig időszerű áradása okozta. Gondoljunk csak egyebek között a más lapokban kezdett, közkedvelt Kakas Mártonra, aztán a bölcselkedő hajlamú politikus csizmadiára a furcsa dialektusban levelező felvidéki kurtanemesre, Tallérossy Zebulonra és kenyerespajtására, Mindenváró Ádámra. Közgondolkodásunknak ma is élő figurái ezek és mondásaikat nem egy esetben megőrizte nyelvünk. A lapnak Jókai mellett másik nagy vonzereje a nagyszerű magyar karikatúrista, a tótkomlósi szűrszabó fia: Jankó János volt.

Bár az Üstökös — legalábbis eleinte — nem foglalkozott közvetlenül napi politikával, de a csörgősipka alatt, mint Jókai írta, a koreszmék harcoltak.

S. I.

MDK

Jankó János

Káldi Jenő díja 1941

17. Tav.Szal. díjnyerteseinek névsora
N.Szal. 1942. jun.

Jankó János MDK

A lókupec és mókázók, olf.

Mücsarnok 1884. őszi kiáll.

Jankó János

MDK

Mennyegzői dráma, olf.

Műcsarnok 1882. őszi kiáll.
második sorozat

Jankó János
festő

M.D.K

Jókai Mór torzképötleteit és
vázlatait Jankó János dolgozta át.

M.i.: Jókai Emlékek Kiállítása
Élet és Irodalom, 1963. jan 5 – 11 lap

Jankó János MDK

Óbudai tájkép, olf.

Műcsarnok 1889. őszi kiáll.

Jankó János MDK

Cigány kínálja a lovát, repr.

Műcsarnok 1885. Bpi. orsz. ált. kiáll.

MDK

Jankó János

Szana T: 1oo év a m. művészet történetéből. Műcs. 19oo. dec. 16. 54o l.

MDK

Jankó János, 1833-96.

Bolygó ssidó, tud

Árv.Közl. 1929. jun. 4.rk.sz. 23 l.

Jankó János

MDK

Falusi mulatság

Ernst Muzeum 1933. jan. CXXXVI.

MDK

Jankó János, grafikus.

Csiky Gergely karikaturája. Ceruzarajz.

A Vall. és Közokt. Min. vásárlásainak kiállítása. Az O
M. Szépműv. Muz.-ban. 1938 jul.1.-aug.1. Bp.1941. Kat
11.

MDK

Jankó János, szobrasz

Elmélet és gyakorlat c. öszintétlennek hat. /Pedig sok tehetség és szorgalom eredménye/.

Végvári Lajos: Első magyar Képzőművészeti Kiállitás. Szobrászat. -M.N.1950 szept.lo. 7.1.

MDK

Jankó János

Vasárnapi Ujság 21.sz. 1906.
Irodalom és müvészet. 340. l.

MDK

Jankó János

Menyegzői dráma, festm.

Vas, Ujs. 1885. 116. l. /Menyegzői dráma.

MDK

Jankó János, rajzoló

a kivésendö rajzokat készitette a fametszök részére. XVIII.sz.

Tóth Ervin: A régi magyar fa-metszö müvészet története
Debreceni Szemle. 1940. 317-324.l.

MDK

Jankó János, szobrász.

Kamasz. Gipsz.

Mücsarnok. IV.Képzömüv.kiáll. "A Magyar Müvészetért".
1943 máj.16-30. Kat. 9.1.

Jankó János, festő

MDK

„A szentendrei Papsziget képe szerepel a tízforintoson. Jankó János festőművész alkotása."

P. J.: Riportereink jelentik a Mátrából, a Balaton mellől és a Duna-Kanyarból
„Tudományos edzőtábor" a Dunánál 3.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. jún. 2.

MDK

Jankó János, festő

Falusi muletség - cima műve nevepel a kiállításon

Horváth Béla: Basilides Sándor, Csébi Pogány István stb gyüjteményes kiállítása.
Bp. 1933. 13.l

Jankó János MDK

A népdal születése

Műcsarnok 1939.
Derű a művészetben kiáll.

MDK

Jankó János, szobrász

Asszony. Pirobazalt.

Mücs.-OMKT. Őszi Tárlat. 1943.okt.2.-nov.1. Kat. 11.1.

MD K

Jankó János, festö
1833 x 1896

A kacsausztató, Jel.:Janko. Olf.
21 x 30 cm.
Népünnepély. Tusrajz.
24 x 34 cm.

Almásy-Teleki XI.1943. Kat. 14.1.

MDK

Janké János

Petőfi költeményeinek uj diszkiadása. Vasárnapi Ujság, 1899, 821-2.l.

MDK

Jankó János, festőm.
1830-1896

Falusi mulatság.

Ernst Múzeum. CXXXVII. Magyar Mesterek Mesterművei.
Gyűjt. kiáll. 1933.febr. Kat. 13.l.

Jankó János MDK

Zord idők, pyrobazalt

Műcsarnok 1944. márc-ápr.
Tavaszi tárlat

Jankó János MDK

Tisza partján

Mucsarnok 1924. febr-márc.

MDK

Jankó János, festőm.-illusztr.

Bartók Lajos: Teli rege-hez készitett képe.
A siró-nevető szemü király három lányának szines
történetét szimbolizáló rajza.

A korabeli müvészvilágban Jankó János illusztrációi
hatás tekintetében a Zichy képeivel versenyeztek.

Kozocsa Sándor: Régi magyar könyvillusztrációk.

M. D. K.

JANKÓ János Pestő

(1833 – 1896)

„Menyegzői dráma" (repr.)

„A menyasszony megérkezése"

A 60-as évek közepén a kovikatúra

művelésére tért át.

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945.
B. 1962. 135, 137, 152, 204.

MDK

Jankó János, szobrászm.

Mandolinos nö. Repr.

KMTárs. 1942 . tav.kiáll. Kat.

MDK

Jankó János, festőm. -graf.

2 drb. Hadvezéri póz. - Cesárdás. Jel.l.j.: Jankó J.
Tollrajzok. 12.x16.5

A zongoránál. Tollrajz. 11.5x16.5

Ernst Muz. aukciója. XXVIII. Kat. 23.1.

1924.

MDK

Jankó János, festőm.
1833-1896

Cigányok. Vászon. 50x63
2.drb. A kérő. -Rossz vendég. Tollrajzok.
13.8x11.8

Árokban. Tollrajz. 10.3x12.3

Ernst Muz. aukciója. XXVIII. Kat. 23.l.

1924.

mdk

Tanko Janos festőnüvész

siremlekére gyűjtést rendez A. Borszem
tankó jerkesztősége; egyéivel kalala után.

Sirek-Egyéve éjen
Pest megyei Hirlap 1897. 16. sz. ujsz 17. 4. l

MDK

Jankó János

"Segitség". Vasárnapi Ujság 1887. 21. sz. 353. l.

M.D.K.

Jankó János
grafikus

Külföldön is elismert illusztrátor volt.

– Lysáy és Könyv-illusztrálás Magyarország.

Grafikai Szemle 1909évf 5-sz 103 l.

MDK

Jankó János, festö
1833-1896

Felhös esti hangulat. Jel. Olf. Vászon.

v. Ernst Muzeum VI. müvészeti aukció. Kiáll. 1947 okt.
Kat. 16.1. 12-19.

MDK

Jankó János, szobrász

158. Fiatal leány. Gipsz.

175. Csuzlizó. lo.l. "

Bp.MÜcs. -"A Magyar Művészetért". Képzőm.Kiáll. 1942. jun.6.-22. Kat.9.l. és lo.l.

Janko János

MOK

grafikus

Az 1874.-iki Petőfi kiadás illusztrátora. Egyike a legszebben illusztrált könyvecskének, mert a rajzok jellemileg, tartalmilag és formailag alkalmazkodnak a versekhez.

—: A könyvcsinálás művészete (Gyakó Elemér nyomán) Grafikai Szemle 1908. 37. sz. 1 l.

Jankó János, grafikus

MDh

Sokonai lakoda Combau c. képe szerepel a Petőfi Múzeum kiállításán

-g-: Magyar írók arcképei 290.

X/7

Bp. 1960. július

KÖNYVBARÁT,

Jankó János

MDK

Rajzai a "Honvéd album" /1868/ c. műben.

PATAKY DÉNES: A magyar rajzművészet. Bp. 1960.

20.1.

Jankó János

MDK

Illusztrációi Petőfi Sándor verseinek
1879 és 1884-es díszkiadásában.

PATAKY DÉNES: A magyar rajzművészet. Bp. 1960.
20.1.

Jankó János

MEK

Rajzai az "Osztrák - Magyar Monarchia írásban és képben" /1887-1901./ című munkában.

PATAKY DÉNES: A magyar rajzművészet. Bp. 1960. 20.l.

Jankó János, festő grafikus

Dok

Munkácsyval közösen festett Dalmady-portréja érdekessége a Petőfi Múzeum Kiállításának.

-g-: Magyar írók arcképei

290

X/7

Bp. 1960. július

KÖNYVBARÁT

M.D.K.

Jankó János

268. Három gyermek. Gipsz.

"A gyermek a müvészetben" kiállitás tárgymutatója. Bp. 1940. Orsz. M. Képzőmüv. Társulat. 20.l.

MDK

Jankó János, graf.

"Csiky Gergely karikaturája

OZ.: A Vall. és Közokt. Min. vásárlásainak kiáll. az.
O.M.Sz.Kuz.-ban.
Szépművészet. 1941. 2o6.1.

8. sz.

MIK

Jankó János, festö

Magyar táj. Sz.M.tul.

Tiszaparti füzes/topolyák/. Föv.Kpt.tul.

Mücs.-Az 1934.évi Magyar Kiállitás. 1934.szept.27.-okt.
Kat. 7.l. 28.

MDK

Jankó János, szobrász

Lovas. Gipsz.

Füv.Kpt. -MKSzSz.-II.Szabad Nemz.Kiáll. 1947.márc.16.-
ápr.6. Kat. 12.1.

M.D.K.

JANKÓ János festő

Képei az aukción

G.J.: Ma nyilik a képaukció kiállitása

Magyar Nemzet 1961. december 2. 4.l.

MDK

Jankó János, festö
1833-1896.

Lóvásárlás. 21.l. Ceruzarajz. 19X33 cm.

Népies jelenet. Illusztráció. Ceruzarajz.
25.5x4o cm. 22.l.

Ernst Muzeum XLIII.aukciója. 1929. Kat. 21.l. és 22.l.

MDK

Jankó János, szobrász

Három gyermek. Gipsz.

Műcs.-GMKT."A gyermek a művészetben"kiáll. 1940.II.-III.
Kat. 20.1.

M.D.K.

Jankó János
festő

Papszigeti táj képe c. műve

Nádor Ilona – Földes Anna: Budapesttől 21 kilométerre
Nők Lapja, 1962. június 9 — 12 lap

M. D. K

JANKÓ János festő és rajzoló
(1832 – 96)

A karikatúra kiváló mestere

Művészettörténeti A B C Bp. 1961. 204, 550. l.

M.D.K.

Jankó János szobrászmüvész

József Attila szobrát "Balatonszárszón...tragikus halálának szinhelyén december 7.-én leplezik le.

H i r e k c. rovat
Szinház és Mozi. Bp. 1952. dec. 5.-11. V. évf.
49. sz. 6. l.

MVK

J. Sankó János
festő, grafikus

illusztrált Kner könyveket

Kéki Béla: A Kner-nyomda és a magyar
könyvművészet (Statisztikai)
Magyar Grafika, 1917 évf. 3-4 sz. VI lapja

MDK

Jankó János rajzoló

Kapár Ferenc: Illusztrátoraink. Harminc év. 1877-1907. A "Budapest" jub. albuma. Bp. 1907.

MDK.

Jankó János szobrász:
/:Ernst-Muzeum kiállitás:/

Pesti Hirlap 1938. április 1o. 1o. 1.

MDK

Jankó János

Képzőmüv. Társulat. Képzőmüv. Szemle, 1880. 2.évf.
16. l.

Jankó János festőművész

Magyar táj

Tiszaparti füzes

Magyar kiállítás tárgymutatója. Műcsarnok. 1934.

Jankó János szobrász

Vizhordó fiu

Bányavidéki Vándorkiállitások katalógusa 1948

Jankó János festőművész

Birkanyirás

Jubileumi kiállítás tárgymutatója. Műcsarnok 1934.

Jankó János /1833-1896/
festőművész.

MDK.

" Csokonay"

Képzőművészet, 1930. IV. évf. 31.sz. 133. l.

Jankó
~~Jankó~~ János

A szentendrei művésztelep 30 éve alakult meg. Fenti művész is itt tartózkodott, és alkotta munkáit.

Esti Hirlap 177 sz. 1958. jul. 27. 2 old.

Jankó János

MDK

Lakodalmi dráma, olf.

Mlcsarnok 1896. ezredéves kiáll.

MDK

Jankó János

Lakodalmi tragédia

Falusi kántor

Pérely 9o-1o2.1.

Jankó János

MK

Csak nevét említi a XIX. sz. festészete végén a "legkiválóbbak" között.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

80.l.

Jankó János

MDK

Birkanyirás, Biehn János tul.

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

M.D.K.

Jankó János: Lakodalmi tragédia.

Mélynyomás, -- festménye után.

Panoráma. Bécs. 1928.aug.26. 35.sz. 12.p.

M.D.K.

Jankó János

Ld. Baráth Kálmán: Népélet a magyar festészetben c. cikk.

Panoráma. Bécs. 1928.aug.26. 35.sz. 12-13.p.

Jankó János festőművész

Tiszaparti tájkép

Budapest székesfőváros képtárának katalógusa 1934.

Jankó János festőművész

A népdal születése

Budapest székesfőváros képtárának katalógusa 1934.

MDK

Jankó János, 1833-96.

A csárdás, festm.

Busuló betyár, "

A botanikus, tollr.

Ernst Muz. 46. aukc. 1931. 22 l.

Ernst Muz. 15. aukc. 1921.

MDK

Jankó János 1833-96

A jövő miniatürfestője, toll

Árv. Csarnok 1942.máj. 1o4. aukc. 9. 1.

MDK

Jankó János

Népdal, of.,repr.

Budapest szőv. ujabb szerzeményeinek kiáll.
Képzőművészet 1932. 52. sz. 152.l.
Repr. 150.l.

Jankó János MDK

Népdal, olf.

Mücsarnok 1932.Budapest közönségének képzőművészeti gyüjteményéből rendezett kiállitás

MDK

Jankó János

Thirring G.dr.: Szépműv. Muzeum. Budapest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bp. 1926. 101.l.

M.D.K.

Fanró János, festő

Csőként szerepel a szentendrei festők között. Egyesek szerint a XIX. sz. első felében – mások szerint csak 1872-1873-ban tartózkodott Szentendrén.

Haulisch Lenke: A szentendrei müvésztelep fogalmának tisztázához

Müvészettörténeti Értesitő, 1965, XIV. évf. 3. sz.

214. old.

M.D.K.

Jankó János.

szolvárznűvész

A József-Attila szobor-pályázat~~ra~~ során zárt-körű pályázatra hívják meg.
Ezen pályázaton a művész-trvét fogadták el, a gipszmodell elkészítésére megbízást kapott.
A bronzszobrat jövő év tavaszán állítják fel.

Világosság, 1951, Okt. 5.

Jankó János,

szobrászművész

Az új József Attila-szoborpályázatra

megbízást kapott.

Magyar Nemzet, 1957. jún. 21.

Neue Folge.

Nr. 83 Josef Ettle - Nebenpolyzentrische
Komplexität Report

Universität Klagenfurt, 1051 Wien, Pl.

Jankó János

szobrászművész

Megbízást kapott az új József Attila-szoborpályázatra.

Szabad Nép, 1951. jún. 21.

Jankó János.

szobrászművész

Új József Attila-szobospályázatra meg-
hívást kapott.

Kis Ujság. 1957. Jún. 21.

Jankó János.

A földalatti gyorsvasút állomási csarnok. Stadion-felé néző homloka elé haraszti mészköből faragott szobrok tervezésére kapott megbízást.

Magyar Nemzet, 1951. Aug. 9.

Journée d'union

Le Président Départemental délégué auprès
Section des Mess Sociales de Bourg
sur-le-Bois donnera des Instructions
à Jacques Mesplède.

Jacques Henri, Sec. Org.

MDK

Jankó János festő

Jankó János arcképe Goró Lajostól

Petr EM magy müvészarcképek5 1. 5 1.

Jankó János MDK

Magyar táj

Tiszaparti füzes

Műcsarnok 1934 Nemzeti Munkahét kiállitás

Jankó János

MDK

Tiszaparti tájkép

Műcsarnok 1934 Bp. Székesfőváros Képtárának katalógusa

Jankó János MDK

A népdal születése

Mücsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusa

Jankó János

karikaturista

l.

Rimp. 242. l
243. l

Jankó János

Emlitve

Artner Tivadar: Az Alföld művészete
Köznevelés, Jp. 1970. 18. 28-30. l.

Jankó János, [ ]

MDK

Szentendrén dolgozott.

Szíj Rezső: Könyvek a Dunakanyarról
418-421. l.

A KÖNYVTÁROS, BP. 1963. július

XIII/7

Jankó János (1833-1896)

Rabkiséző pandurok (1868, rajz, szepró)

Kiss Sándor: Magyarország Történetének képeskönyve 1849-1945 (Bp. 1969)

54 old.

Jankó János (1833-1896)

A balközép az országgyűlésen (1868 rajz, képző)

A szélsőbal " — " — " — " —

Kiss Sándor: Magyarország Történetének képes könyve 1869-1945 (Bp. 1969)

50. old.

Jankó János

nebrán

fenti József Attila - nebrát

1952. dec. 7-én leplezik

le Balatonszárszón.

Magyar Nemzet

1952. dec. 3.

34892. szám.

A Müemlékek Országos Bizottságának, f.évi január hó 9-én 1.sz.a.kelt fölterjesztésére tudomása és megfelelő további eljárás végett, azzal a megjegyzéssel adom ki, hogy a t.Bizottság hivatalos helyiségében lévő távbeszélő mellékállomás dija is a most állandóan utalványozott összegből fizetendő.

M. D. K.

JANKÓ János festő

Suszem - 231., 232, 239, 246,

Jankó János

festő MDK

Repr.:

"Tornyai János arcképe" 1888.
olaj fa./Kiss L. tulajdona/

Kiss L. : Vás.müv. 46.o. 10. kép.

Jankó János festő, Pest

Az Alföldről
Oláh czigányok
Az Alföldről
Tájkép Fehérmegyéből
Pest külvárosi lebuj

Szatmári Gy: Adatok 61 művész 280 művéről. Pesti Müegylet vásárlásai, 1853-63. Kézirat.

M. D. K.

JANKÓ János festő

Cigány kinálja a lovát.

(Repr.)

Brák. Tárgymut. Bp. 1885. 43, 109 l.

MDK

Jankó János festő, Pest

Az ivók
Bojtár

Szatmári Gy: Adatok 61 művész 28o művéről. Pesti Műegylet vásárlásai, 1853-63. Kézirat.

MDK

Jankó János festő, Pest

A menyasszony felköszöntése
Korcsmai jelenet
A vén czigány és tanitványai
Alföldi mezei virág
Bordal
A népdal

Szatmári Gy: Adatok 61 művész 28o művéről. Pesti Műegylet vásárlásai, 1853-63. Kézirat.

MDK

Jankó János szobrász
Asszony, gipsz

Ijjas A: Őszi tárlat. Nemz. Ujs. 1943. okt.lo.
15 l.

Jankó János

Madonna, pirobazalt
Szent család, "
Krisztus, mükő

Egyházmüvészet a lakásban kiállitás ,Budapest 1944.február katalogusa.

MDK

Jankó János, 1833-96

A juhász

Ernst Muz. 55. aukc. 1937. 17 1.

MDK

Jankó János szobrász
Feloldozás

1000 pengős díj

Esterházy Pál hg. müv. dijainak nyertesei. . .
Uj Magyarság, 1941, márc. 22.

MDK

Jankó János szobrász

Genthon I: A Római M.Akad. kiáll. Szépművészet, 1942. 2o3-2o4 l.

MDK

Jankó János szobrász

Gitáros, gipsz
Gitáros, bronz
Vizhordó fiu, bronz
Állapotos nő, terr.
Zsákhordó, gipsz
Kubikus, terr.

Hegedüs László festőmüv. gyüjt. . . . kiáll.
Vikert Müvek. Bp. 1945. 6 l.

Mdk.

Yanko János

Karikatúra rajzoló

Kovács Éva: Magyar Művészet Az Ellyomatás Korában
Bp. 1962. 23.L

MDK

Jankó János szobrász

Mandolinos leány
Vizhordó

Két kiáll.
-p-: Az Alkotás Müvészház... Pest, 1943. jan.29.

MDK

Jankó János szobrász

Koll. kiáll. az Alkotás Müvészházban. 1943. jan.

MDK

Jankó János

Két fiatal művész kiállitása.
Esti Magyarország, 1943. jan. 27.

MDK

Jankó János

Feloldozás c. szobormüvével

Esterházy Pál hg. 1000 pengős díja

Szépmüvészet, 1941. 108 l.

MDK

Jankó János

Elmélet és gyakorlat

Pogány O.Cs: A. Magy. Képzőműv. kiáll.
Szabad Nép, 1950. aug. 27. 11 l.

MDK

Jankó János, 1833-1876.

Falusi mulatság.

Márk Lajos festőműv. . . . gyűjt. kiáll.
Ernst Múz. 135.kiáll. 1932. dec.

15 l.

MDK

Jankó János szobrász

sz.s: Kiáll. Világosság, 1945. dec.25. 3 l.

MDK

Jankó János

Zord idők, bazalt

Magyar Képzőművészetért. 1. kiáll. Ernst Múz.
1946. jul. 14 l.

MDK

Kiállítások. Független Kritika, 1935. márc. 1.
5 l.

M. D. K.

JANKÓ János rajzoló

A Borsyzene Jankó rajzolója.

Utóda Faragó József

Réti István: A nagybányai művésztelep

Bp. 1954. 233., 298. l.

MDK

Jankó János szobrász

Ein Maler, ein Bildhauer.
Pester Lloyd /Morgenblatt/ 1943. jan. 28.

MDK

Jankó János

Szentendrei Művésztelep kiáll. 1951. okt.

ellmer Jakab müve 1749-1772-ből, 1929-

-, 1954

MDK

Jankó János

Műcs. Őszi kiáll. Vas, Ujs. 1884. 46.sz. 741 l.

MDK

Jankó János, sz.Tóthomló 1833. nov. 1. +1896, márc. 29.

Szentiványi Gy. jegyzete.

MDK

Jankó János, 1833-1896.

Önarckép, olaj

Szfvárosi Képtár uj szerzeményei. N.Szal. kiáll.
1939. jan. 7 l.

MDK

Jankó János

Napibéres, terr.

Fiatal magyar képzőmüv. Fév.Képtár 29. kiáll.
1946. dec. 9 l.

MDK

Jankó János

Első dijat nyertem, tollr.
Borszem Jankó előfizetési felhivása, tollr.

Szegedi Képzőműv. Egy. Tavaszi kiáll. 19o1.
1.

15

HDK

Jankó János festő

1833 (Tóthomlós) – 1896.

Bécsben tanul.

Pesten „Borsszem Jankó"-ba rajzol karrikaturákat. Népi életről is fest.

„Csokonai Vitéz Mihály a lakodalomban"
„Falusi lakodalmi ünnepség"
„Jelenet a cigányéletből"
} Déri Museum, Debr.

Déri Museum Képtár Debrecen 1949. 6 bys

6

Jankó János
grafikus

M.D.K.

„Méltatás"

Vértes Katalin: A magyar népies fametszet.

22 l.

M. D. L.

Pensées
Propos

Notes diverses

Voir les Notes : Amour, Mépris, Pensées

221

MDK

Tanhó János festő
1833-1896.

„Csohonai lakodalomban" (olaj)
Ligányélet (olaj)
} Déri Múzeumban.

Déri Múzeum Debrecen. Vezető a képekhez. Bp. 1952. 5. lap.

Jankó János /1833-1896/ MDK
festő rajzoló

A torzképrajzolás első ötletes mestere.

Munkácsy egyik levelében emliti.

22.o. lásd. 8. jegyzet.

Farkas: Munkácsy lev. 1952.

MDK

Jankó János, festő; 1833 - 1896.

A magyar főúr és a lakáj. Kred. Tusr.

Sign.: „Jankó J."

Szent György Céh, XXIX. mind. graf. aukc. - 1919.
szept. 29 - okt. 2. - A Gyűjtő. V. évf. 5 sz. - Kül. sz. -
- 67. l.

Jankó János MDK

1833-1896

Ő okmindent elmondott kora magyar valóságáról, de az ország kiárusitását alig vette észre.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX. században.Bp.1959.7.l.

Jankó János

MDK

Az 185o-es és 60as években a Vasárnapi Ujság szerződött rajzolója.

141.o.

Dezsényi Béla-Nemes György:
A magyar sajtó 250 éve.
I. kötet.1954.

٨٠٠٠/١٤٣٥

MDK

Janko János fertő

„Menyegzői dráma" c képét (Verm. Museum tulajd.) a münchenei nemz. közi kiállításra küldi.

MDK-A-1-1/1122.

MDK.

Jankó János Jutó

„Óbudai táj" c kápét KT-rovsolárom

gr Zichy Edmund nyeri. 1887.

MDK ~~A I~~ - 1/2145.

Hochgeehrte Frau Professor!

Ich konnte Ihnen persönlich nicht mehr danken für die
so liebevolle Aufnahme, die Sie mir in Ihrem Hause
und meinem Manne gewährten. Auch Ihr Gatte
(Gelehrtenname unleserlich) hat mir sehr
gefallen. Ich hoffe, Sie werden uns bald
wieder besuchen. Herzlichst Ihre Ihnen
dankbare Gretchen Meier. Herzl. Gruß an

MOK

Janké János, rajzoló

A pesti Redut-Can hangversenyt, mely a királyi udvar előtt rajzolt le, sokkal lendületesebben örökítette meg, mint Schams-Lafite elajban. (Sehrsvosan megjelent hetilapokban).

Dr. André Csatkai: Versuch einer Franz Liszt Ikonographie. Sonderabdruck aus d. „Burgenländischen Heimatblättern". Jahrg. 1936. Hft. 2 S. 57.

Jankó János festő M.D.K.

Karácsony est" c. lépe után
"litográfiát" készítettek a Deutsch
féle könyvnadában.

Gerszi, A magy. Köraja. 1960 133

MDK

Jankó János festőmüv.

kiállitási nagy éremmel kitüntetve.

A képzőm. kiáll. kitüntetései. Vasárnapi Ujság, 1885. 32.sz. 520 l.

MDK

Jankó János, 1833-96.

A gecséri pusztáról, Kagálnő estélye, Régiség,
Női pongyola, stb. tusr. 3 db

Ernst Mus. 29. aukc. 1924. 22 l.

MDK

Jankó János, 1833-96.

Tánc a kocsma előtt

Magy.remekmüvek. Ernst-Muz.47.kiáll. 1921.máj.
24 l.

MDK

Jankó János, 1833-1896.

Borkóstolás, tollr.

Ernst Múz. 42. anke. 1929. máj.

9 1.

MDK

Jankó János, 1833-1896.

A juhász, festm.

Ernst Muz. 55. aukc. 1937. ápr. 17 l.

MDK

Jankó János, festő.

N. Szal. II. ankc. – 16. l.

MDK

Jankó Gyula, ép.mérn.

Kisigényü családi lakóház.

A MDK-ben állandó intézménnyé alakult át ez a kiállítás./Két illusztr. a III.és VII.l./

Dr.Ny.L.: A"Hogyan épitsünk?" kiáll. a Nemzetközi Vásáron. MDK Közlönye 1933.máj.6. III.és VIII.l.

MDK

Jankó János

Elmélet és gyakorlat, szob.

A nagy kiáll. kérdőívei. Világosság, 1950. szept, 12.

MDK

Jankó János szobrász

Főv. Népművelési Közp. Munkaterv, 1945. dec.

3, 18 l.

M. N. G.

JANKÓ János

1909 —

Asszony

Napiberes

Teherhordó

A M. N. Galéria állagjegyzéke I./a. n.

Pon. 1959. 219. l.

/.

M. D. K.

JANKÓ János

Vizhordó fiu

Zord idők

A M. N. Galéria ásaggjegyzéke I./a. r.

Bn. 1959. 220. l.

MDK

Jankó János szobrászművész

alkotását, József Attila szobrát április 11-én leplezték le Balatonszárszón. (Képtelivat. A szoborról fénykép repr.)

[redacted] (József Attila)

Nők Lapja, Bp. 1955. április 14. [10-11.l.]

Szüts Beláné

Jankó János: József Attila szolva

Béke és szabadság, 1952. máj. 12

III. évf. 19 szám.

Szűts Balázsné

Jankó János: József Attila sorra

Nők Lapja 1955. ápr.

VII. évf. 15 sz.

MDK

Jankó János, festöm.

"A valódi tehetség mint illusztrátoris képes örök nevet biztositani magának..."

Mint illusztrátort a magyar vállalatokból jól ismeri már a közönség.

Egy magyar müvész képei Spanyolországból.

Vas.Ujs.XXVII.évf.32.sz. 188[illegible].aug.8. 527.l.

MDK

Jankó János, festőm.

1833-1896

233. A csárdás. Jel.: Jankó. Fa.
Illusztr. XXVII.tábla

234. Busuló betyár. Jel.: Jankó,854. Vászon.
Illusztr. XXIV.tábla.

235. A botanikus. Jel.: Jankó János, 887.
Tollrajz.

Ernst Muzeum aukciói. 46.1931.Kat. 22.l.

MDK

Jankó János

Képzőművészeti élet 1926-ban. Pesti Hirlap 1927 évi nagy naptára. 129.l.

MDK

Jankó János, szobrászm.

Feloldozás. Szoborcsop. 1 epr.

KMTárs. 80 éves jub.kiáll. - 1941. febr.-ápr.

MDK

Jankó János, festőm.

6.l.

Végvári L.: A m. festészet haladó hagyományai. Főv. képt. Kat.előszava. 1951.

MDK

Jankó János,

Bartók Lajos:Téli regék.Költemények. Bp.

Többiek közt az ő munkái is.

Dr. Szemér Lőrinc gyüjteményének aukciója. Bp.1936.
Könyvritkaságok. - Könyvillusztrációk.
Árv.Közl. 1936. 5.rk.sz. 72.l.

MDK

Jankó János, illusztr.

Mamelukok albuma. Kiadja Bolond Istók. Bpest. 1878.

Jókai Mór: Rab Ráby-jának első lenyomata. /Állandó melléklet az "Üstökös" humoriszt-ikus hetilaphoz.
Vargyas Endre: Magy. szabads. harc története 1848-1849. Pest. 1867. Heckenast.

Dr. Szemér Lőrinc gyüjteményének aukciója. Bp. 1936.
Könyvdiszek. - Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5. rk. sz. 72. l.

MDK

Jankó János, festőm.

Honvédalbum. Szerk.: Szokoly Victor. Pest. 1868.

Többi közt az ő rajzai is szerepelnek benne.

Dr. Szemlér Lőrinc gyüjteményének aukciója. Bp. 1936.
Könyvdiszek. - Könyvillusztráció.
Árv. Közl. 1936. 5. rk. sz. 72. l.

MDK

Jankó János

Egykori rajzai, repr.

Geréb L.: Budapest humora. Budapest 1946. aug. sz.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Paolo Veronese "Kánaáni menyegző"-jét másolja le a Nemzeti Múz.-ban lévő Brodszky-féle másolat után.
1879-ben festette a "Rege" c. képét.

Takács Mária könyve. 1936. 20.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Az "Üstökös" c. élclap hivatalos rajzolója lesz.
1862-ben Bécsbe megy. Karl Rahl mesteriskolajába iratkozik be.
1864-ben a bécsi Képzőmüv.Akadémiara iratkozik be.

Takács Mária könyve. 1936. 5, 6.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

1866-ban Pestre költözött, ahol állandó szerződést kapott a "Bolond Miska" c.lapnál 1862-ben az Illustrated London News felkérte Jankót, hogy a lap számára rajzokat küldjön.

Takács Mária könyve. 1936. 6.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Eperjesen 1854-55-ben mint melléktanár tanitja a rajzot. 22 éves mikor Pestre kerül és a Marastoni-iskolába tanul.
1855.kiállitáson vesz részt és a kritika megdicsérte.

Takács Mária könyve. 1936. 4.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

A Rahlnál töltött két év után az Akadémiára iratkozott be. Az Akadémia évkönyveiben 1864-66-ig szerepel, mint annak növendéke. 1866-ban tért vissza Pestre. Pestre való letelepedése után készitette "Udvari énekes "Pesti hordárok", "Látogatóban" c. kompozicióit.

Takács Mária könyve. 1936. 17.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

A Műegylet két képét vásárolja meg:
"Az alföldi mezei virág"-ot és a "Vén cigány és tanitványai" c. Mindkettő lappang.
A Műegylet megvasarolja Jankónak a "Bordal" aquarelljét és a "Népdal" c.festményét.

Takács Mária könyve. 1936. 15.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

1860-ban festette meg a "Nóta születése"c. képét, melyet a Műegylet vásárolt meg. A képet több változatban festi meg. Pendantját 1879-ben készíti el.

Takács Mária könyve. 1936. 15, 16.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Jankó a tájképfestészettel is próbálkozik, első kisérlete az "Elhagyott hid" c. képe, Melyet 1858-iki kiállitáson mutat be. A Műegylet által hirdetett műlapra a "Toborzás" c. rajzát küldi.

Takács Mária könyve. 1936. 14.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Az 1858-as évnek legkvalitásosabb képe a Hölgyfutár műmelléklete gyanant hirdetett "Csokonai".(Debrecen. Déri Múz.)
1859-iki jan.kiáll. egy nagy életképet állit ki.

Takács Mária könyve. 1936. 14, 15.l.

MDK

Jankó János

Népmulatság Békés-Csabán, repr.

Om. II. 438.1.

MDK

Jankó János

Andrássy Manó gróf, az india-utazó, rajz, repr.

Félszázad a magyar sport történetéből. Literatura 1928. 7. sz. 246.l.

MDK

Jankó János

Vasárnapi Ujság 1869. 628,629.l.

MDK

Jankó János

Zord idők, bazalt

I.Művészeti Kiáll.Kat.1946.Jul.7-Jul.28-ig.
14.lap

/~~Jan~~/ Jankó János MDK

1833- 1896

Bécsben Rahl tanitványa volt. Hazatérve az 1860-as évektől kezdve ontotta torzképeit az "Ustökös", a "Bolond Istok", a"Borszem Jankó" stb számára. Német élclapok is átvették egyes alakjait, az "Illustrated London News" rajzokat kért tőle. Legfőbb értéke megfigyelő és tipusalkoté képessége. Alakjai: Mokány Berci,a vidéki nemes, Tallérosi Zebulon, a képviselő,Kraxelhuber Tóbiás a pesti háztulajdonos,Éhős Péter, a falusi tanitó,

PATAKY DÉNES: A magyar rajzmuvésset. bp. 1960.

18.1.

Pokrócz Ádám, avasuti kalauz, Mihaszna András, a rendőr.

Jankó János, karikaturista MDK

Mint az Üstökös karikaturistája gyakran dolgozott Jókai ötletei, ill. vázlatai szerint.

– : A festőművész Jókai 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. ápr. 19.

Jankó János, festőm.

az illusztráció régebbi, elbeszélő stiljét néhány lapja hozta a közönség elé.

Művészet.1918. 23.old.

MDK

Jankó János

Pérely 106.1.

MDK

Jankó János, 1833-96.

Ujoncozás, toll

Ernst Múz. 13114. sukc. 1920. 17. 1.

Jankó János rajzoló M.D.K.

rajzai a Borsszem Jankóban említve:

Farkas L: Medgyessy Ferenc emlékezete. Művtört
Ért. 1958 4 sz. 245

Jankó János, 1833-96. MDK

Lóvásárlás, cer.

Népies jelenet, cer.

Magyar paraszt ulatság

Koldusgyerekek, akv.

Ernst Muz. 39. aukc. 2o-21. 1.

MDK;

JANKÓ JÁNOS

Kiállitás Gyulán 1959-ben.

B.Supka Magdolna: Munkácsy és Orlai Petrich. A Gyulai Erkel Ferenc Muzeum jubileumi évkönyve. Gyula 1960. p.111.

Jankó János, karikaturista Dols

Karikatúra Gyulai Pálról a Borsszem Jankó címlapján

Repr.

Béllery Pál: Mosolygó világirodalom 26-27-il

VI/6

Bp. - 1956. június

KÖNYVBARÁT

MDK

Jankó János

A 60-as években a Kikerikinek volt ünnepelt rajzolója Bécsben

Pérely: Magyar rajzolók külföldön. 1930. 150.l.

MDK.

Jankó János szobrász

"Tisztalkodas " /gipsz/

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás
Műcsarnok,1955. 42.1.

mdk

Jankó János

terveztе az Ország-Világ uj ciulapját

(ly szerkesztője a lapnak Váradi Antal)

%. Szodalon és művészet

Pestmegyei Hirlap 1893. 39. sz ápr 5.

Jankó János MDK

Cigány kínálja a lovát, olf.

Műcsarnok 1885. Bpi. orsz. ált. kiáll.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Világosi gyász.1853. Kubinyi Albert.Deményfalva.

Kocsmai jelenet.Vászon. 28.7x23. 1853. Szignálva. Bpest. Szépm.Múz.

Búsuló betyár. Vaszon. 36/39. 1854. Szignálva. Bpest. dr.Fritz Jenő tul.

Takács Mária könyve. 1936. 55.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Világosi gyász.1853. Kubinyi Albert.Deményfalva.

Kocsmai jelenet.Vászon. 28.7x23. 1853. Szignálva. Bpest. Szépm.Múz.

Búsuló betyár. Vászon. 30/39. 1854. Szignálva. Bpest. dr.Fritz Jenő tul.

Takács Mária Könyve. 1936. 55.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Igen sok népies tárgyú rajza volt. Nagyobb gyüjtm. a Szépmüv.Múz.-ban, de jobbara vazlatok. Legértékesebb a "Mulatozók" (1921-824) c.rajz.
1879-ben amikor Petőfi diszkiadását készitették, Jankót is felkérték az illusztralasra.Ezek közül legmüvészibb a "Téli esték".

Takács Mária könyve.1936. 52, 53.l.

Janko Jalos (1633-1896)

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Hazafelé. Vaszon. 41.5/31.8. 854. Szignálva. Szépm.Múz.tul.Letét:Békéscsaba.

Falusi lakodalom. Vászon. 50/60. 1954. Szignálva. Debrecen. Déri Muzeum.

Pusztai jelenet. Hölgyfutár. 1855.okt.25.

Alföldi juhászok.

Kocsmai jelenet.

Takács Mária könyve. 1936. 55.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Népdal születése.
Másolat: Szent Család. Vaszon. 83/113. Nincs szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné tul.

Udvari énekes.
Pesti hordárok.
Látogatóban.

Takács Mária könyve. 1936. 55.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

1858.aug.21.-én született meg Jókai "Üstökös" c.élclapja. Ettől kezdve a magyar élclap a legszorosabb kapcsolatban van Jankó nevével.

Takács Mária könyve.1936. 32.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

1860-ban Tóth Kálmán a Bolond Miskát, 1868 ban megalakult a Borszem Jankó, 1875-ben a Bolond Istók, 1886-ban Urambátyám. Mindezeknek a lapoknak Jankó humoros rajzai biztositották a sikert.
Szana Tamás 70.000-re becsüli rajzainak számát.

Takács Mária könyve. 1936. 32.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

1858-tól 1882-ig illusztralja Jókai lapját, az Üstököst.
1860-ban Tóth Kálmán kötötte le állandó munkatársnak a Bolond Miskához. Ugyanekkor a magy. Kakas Márton nyomán alakult bécsi Kikeriki is erősen ambicionalta Jankó munkásságát, jóval nagyobb honorariummal.

Takács Mária könyve. 1936. 32.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

1877-ben festi meg a "Battyányi Lajos utolsó menete" c. képét. A kép szines reprodukciókban is készült.
1878-ban festi meg a "Betyár csókját"
1879-ben a "Pulykatolvajt".

Takács Mária könyve. 1956. 19.1.

Jankó János (1833-1896)

1886-ban megalakul az Urambátyám, ennek a lapnak is sokat rajzol Jankó.
1862-től állandó munkatársa volt a Vasárnapi Újságnak.

Takács Mária könyve. 1936. 32.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Politikusokról készit arcképeket (Nagy jobbjaink, ostökös 1870)
1860-ból való "Európai tarsaskocsi" c. karikaturaja.

Takács Mária könyve. 1956. 39, 40.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Korai rajzai közül való "Szólásszabadság kényes körülmények között" c. rajza, az Üstökös 1861-iki sz.-ban jelent meg. Első rajzai az Üstökös 1858-i évf.-ban jelentek meg, rendszerint név nélkül.

Takács Mária könyve. 1936. 35.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

A 70-es években dolgozott Agai Magyarország és Nagyvilág c. lapjaban, továbbá a Hazánk és Külföld és a Divat c. lapokban. Az élclapo ezenkivül még minden évben naptárokat, albumokat adtak ki, amelyeket szintén Jankó rajzolt. Hozzá kell vennunk még könyvillusztrációit is.

Takács Mária könyve. 1936. 32.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Rajzai: Szélmalom harc.(B.J. 1870.dec. 542.lap.)
Elmés mese.(1890.ápr.13. B.J.)
Inditvány temetés. (B.J.1870.nov.6. 478, 479.lap)
Nehéz választás. (B.J. 1880.aug.8.)

Takács Mária könyve. 1936. 41.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Jankó rajzai között sok van, amely egy-egy bibliai jelenetet ábrázol "Szent három királyok" (1893.jan.8. 5.l. Borszem Jankó) Van olyan, amely ókori v. ujkori történelemből merit (Achilles,Partoklos, B.J.1872 apr.21.) vagy valamilyen szinpadi jelenetet travesztal (Ophélia menj a kolostorba B.J. 1893.ápr.2. 4.l.)

Takacs Maria könyve.1936. 41.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Rajzai: "Oppozició" cimű (1893.B.J.dec.3.)
"Riadó" c. (B.J. 1893.dec.3.)
Reményi c.rajza.(Bolond Miska 1860)
"Emlék a zenede jubileumi hangversenyéről"
c.rajza. (Üstökös. 1865. 284.l.)

Takács Mária könyve.1936.44, 46.l.

MDK

Jankó János

GerLonModfest. 50.l.

MDK

Jankó János

82 db ceruzarajz

Ernst Muzeum aukciói XV. /1921/. 21.1.

Jarro tenos

82 db cerámarejs

Ernst Museum sukcesi XV. /1921/. 21.1.

MDK

Jankó János

pályamüvét kitüntetésben részesitették

Sz.J.: A Magyar Betlehemes Mozgalom Uj Szobor-csoportozata. Nemzeti Ujság 1940.jan.6. 11.l.

MDK

Jankó János

B.P.L.: Derü a müvészetben. Nemzeti Ujság 1939. márc. 25. 23.l.

MDK

Jankó János

Jankó Elemér utolsó rajzai. Vasárnapi Ujság 1895. 16. sz. 259.l.

MDK

Jankó János

Elek A.: Egy ifjan elmult nagy magyar tehetség. A tragikus sorsu Jankó Elemérről. Az Ujság Vasárnapja 1929. 8. sz. 25.l.

MDK

Jankó János

Vas. Ujs. 1892. 178.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Jankó korai művei közt csak egy tajképről tudunk az "Elhagyott hid"-ról (1858). Későbbi művei közt, valószinűleg a 70-es évek elejéről való "Tajkép " c. műve. (Szépműv.Múz.)
1885-ből való a "Tiszaparti tajkép"-e.

Takács Mária könyve. 1936. 25.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

A "Nóta születése" 1883-ban készült képnek (Varró Indár tul.) vázlataul tekinthető a Szépmüv.Múz.-ban levő Furulyás kép.
1888-ból való a "Népdal születése" c. műve.

Takács Mária könyve. 1936. 28, 29.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Jankó Janosnak a karikatura területén uttörő érdemei vannak, szerves fejlődést inditott meg és támasztott alá 35 évig tartó szakadatlan tevékenységgel.

Takács Mária könyve. 1936. 30.l.

MTA

MDK

Jankó János (1833-1896)

1887-ben megfesti a "Csardás" c. képet. 1888-ban festi meg a "Népdal születése" c. művét. Ezt a tárgyat először 1860-ban dolgozta fel, a Pesti Műegylet vette meg és sorsolta ki 1861-ben. Holléte ismeretlen. Egy későbbi a 70-es évek végéről való változat Kolozsvárt Scheitz Vilmos tul.van.

Takács Mária könyve. 26, 27.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

"Jelenet a cigányéletből" c. képe inkább előtanulmány, mint kész művészi munka. "Vásári jelenet" c. olajfestményét állitja ki (Vas.Ujs.1884. 43.sz. 692.l.) Ugyanez "Lókupec" név alatt is szerepel.

Takács Mária könyve. 1936. 23, 24.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

1881-ben kapja a megrendelést a "Lakodalmi dráma" megfestésére. 1882-ben fejezi be a képet. Jankó a képet Jamniczky Lajos számára másodpéldányban is megfestette. Ez a másodpéldány volt kiáll. a milleniumi kiállitáskor.

Takács Mária könyve. 1936. 21, 23.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Tótkomlós (Békés vm.) szül. Szarvason járt gimnáziumba. Rajztehetségével már ott kitünt. A szabadságharc alatt nemzetőröket később bujdosó honvédeket rajzolt vázlatkönyvébe. 1850-ben megy vissza Szarvasra, ahol mint rajztanitót alkalmaztak.

Takács Mária könyve. 1936. 3.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Jankó J. Stephan a berlini főposta igazgatójának megrendelésére fest egy tiszaparti jelenetet. A kép valószinűleg Berlinben lappang.
Az uralkodónak készitett albumban Jankónak is szerepel egy műve "A falusi kantor lakodalmi felköszöntése". Egy évvel később a "Csokonai"-ban a témat újra feldolgozta.

Takács Mária könyve. 1936. 13.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Az 1856-iki évben "Az alföldi juhaszok" és a "Kocsmai jelenet" c. művei a győri mű-kiáll.-on szerepelnek. Az egyiket Petz Lajos, a masikat a kiáll.bizottsag vette meg.

Takács Maria könyve. 1936. ~~11.~~ 13. 1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Jankó J. fejezte be Dalmady Győző arcképét
(Bp. Tört.Képcs.) amelyet Munkácsy kezdett
el.

Takács Mária könyve. 1936. 18.1.

MDK

Jankó János illusztrator

A Műcsarnok őszi kiallitasan Jankó János illusztrátor "Vasari jelenet" c.olajfestményével vett részt.

Vas.Ujs.1884.

MDK

Jankó János szobrasz

Az "Alkotás" képzőm.Intézmény tarlatán Jankó J.szobrászművésznek 22 műve szerepel a bemutatkozáson. Vizhordó fiú , Férfi portré, Csúzlizó fiú, Napibéres, Tavasz, Feloldozás, Jézus gyermektársai közt és a seprön lovagoló Anyós c. alkotasai a tarlaton.

Cikk: Jankó J.és Hegedüs László az "Alkotas ban.

Magyar Nemzet, 1943. 29.1.

MDK

Jankó János szobrász

Az "Alkotás" képzőm. Intézmény tarlatán Jankó J. szobrászművésznek 22 műve szerepel a bemutatkozason. Vizhordó fiú, Férfi portré, Csúzlizó fiú, Napibéres, Tavasz, Feloldozás, Jézus gyermektársai közt és a seprőn lovagoló Anyós c. alkotásai a tarlaton.

Cikk: Jankó J.és Hegedus László az "Alkotás" ban.

Magyar Nemzet, 1943. 29.I.

MDK

Jankó János szobrasz

Alkotás Művészházban gyüjtm.kiall. 22 műve kiállitva. Vizhordó fiú, Férfi portré, Mandolinos leany c. műveinek repr.

Alkotás Művészház.Jankó János szobrasz és Hegedüs László festó gyüjtm.kiall.-nak tárgymutatója. 1943.jan.24. - febr.9.

Jankó János szobrász

Aj otsa művészsorsban gyűjtm.kiáll. 22 műve
kiállítva. Vidoradó fiú, férfi portré,
Mandolinos leány c. műveinek tepr.

Alkotás művészsorsa.Jankó János szobrász és
hegedűs házasító fiatal gyűjtm.kiáll.-nek
tartózkodási. 1943.jan.24. - febr.9.

MDK

Jankó János

Egy karikatura.

Molnár Jenő: Apponyi - hat évtized karikatúrsiban.

Magyar Hirlap, 1933.febr.12.Képekkel.

MDK

Jankó János

"Az evezős-idomitas". Jankó Jánosnak Kákay Aranyos (Kecskeméthy Aurél) élclapjában, a "Handabandaban" 1863-ban közölt torzképe. Repr.

Uj Idők, 1933. 30.sz. 107.l.

MDK

Jankó Janos

"Az evezős-idomitás", Jankó Janosnak Kakay Aranyes (Kecskeméthy Aurél) élclap-jában, a "Handabandaban" 1863-ban közölt terzképe. Repr.

Uj Idők, 1933. 30.sz. 107.1.

MDK

Jankó János (1909.Magyarkanizsa) szobrász

Állami ösztöndijas, szobrászati tanulmanyo
kat végzett Rómában. Néhány kisplasztikaja
kiállitotta a Kollégiumi kiallitasan.Az
egyiket Máriássy Zoltán m.kir.kvirinali
követ vásarolta meg.

Orszöszt, 1941/42. 27.l.

MDK

Jankó János

"Az evezős-idomitás". Jankó Jánosnak Kákay Aranyos (Kecskeméthy Aurél) élclapjában, a "Handabanda"-ban, 1863-ban közölt torzképe. Repr.

Uj Idők, 1933. 30.sz. 107.l.

[illegible] dance

"As evening-dismiss". [illegible] dancing making
Arranyos (Kecskeméty Aurél) elolapjában,
a "Hendabanda"-ban, 1805-ben közölt tánc-
képe. Kepr.

Uj Idők, 1895. 30.sz. 1071.l.

MDK

Jankó János festő

"folyópartoni öntözködést" abrazoló olajfm.
A kép egy porosz k.tanacsos megrendelésére
készült, aki Jankót biztositotta, hogy Ber-
linból több hasonló megrendelésre szamithat
A kép a műtarlaton ki lesz allitva.

Vas.Ujs.1859. 515.l.

Kedves Tanár Úr!

Köszönöm a levelét, amelyben megírta, hogy ön is részt vesz a Nemzetközi Esperantista Kongresszuson. Szívesen találkoznék önnel, de sajnos nem tudok elmenni Budapestre. Kérem, írja meg, hogy mikor és hol találkozhatnánk.

Vas.Új.1859. 515.1.

MDK

Jankó János, szobrászm.

a kiállitáson szereplő szobrászok egyike.

Az olasz uralkodó a római magyar akadémia kiállitásán. - Palazzo Falconieri.
Uj Magyarság. 1942.máj.22. 8.1.

MDK

Jankó János, szobrászm.

a kiállitáson szereplő szobrászok egyike.

Az olasz uralkodó a római magyar akadémia kiállitásán. - Palazzo Falconieri.
Uj Magyarság. 1942.máj.22. 8.1.

Jankó János MDK

Tisza partján, repr.

Miesarnok 1927 táj- és életképkiállítás

Jankó János MDK

A népdal, olf.

Műcsarnok 1927 táj- és életképkiállitás

MDK

Jankó János

Tanulmány c. szobormüve.Repr.

Művészet, 1938. 18-19.sz. 86.lap

Jankó János, festő MDK

A múlt században élt s jóvészt Karikatúráiról ismert mester látképe (Papsziget) díszíti a tízforintost. (Szentendre)

Fenczik Flóra: Napraforgók a mázasköcsögben 6.

Bu. 1963. máj. 6.

ESTI HIRLAP

Fénykép

Magyar Foto: X 79/15 Hegedűsné

Jankó János: Elmélet és gakorlat

Kobor

Batta-Kencsi

1950. IX. 8.

Neg. van

MDK

Jankó János

Cenci néni, Pokróc Adám, Seiffensteiner Salamon, Kipfelhauser, Rózsa Sándor, Mokany Berci, Kraxelhuber Tóbias, Monokles, Bukovay Abszi, Borszem Jankó és Jankó János a maga rajzában cimű rajzai. Repr.

Uj Idők, 1896.II. 15.sz. 346-347.l.

MDK

Jankó János

Két rajza karikaturaiból. Repr.

Uj Idők, 1896. II. 15.sz. 355.l.

MDK

Jankó János

1896-ban halt meg.
Főműve a "Lakodalmi drama". A politikai karikatura terén uttörő volt. Egymagaban illusztralt hétről-hétre két -hosszu idon at- harom aktualis élclapot. Közben festett, regényekhez, költeményekhez és mas lapokhoz is készitett rajzokat.
Faragó József: Jankó János.

Uj Idők, 1896.II.15.sz.346-347.l.

MDK

Jankó János

A "Magyarorszag és Nagyvilág" c. folyóiratban 1872-ben negyven karikaturát közöl az utcasepró figurájáról. .

Jajczay János: Pestbudai alakok.

Tükör, 1942. 7.sz. 290.l.

MDK

Jankó János

Az "Életképek" fametszetei Jankó művei.

Cikk: Jókai illusztratorai.

Magyarság, 1925.febr.26. 2-3.l.

MDK

Jankó János

Önarckép. Repr.

Evk KMT 1929. 128.1.

Sankó János karikaturista

ő nyitotta meg a szentendrei festőművészek sorát – emlitve

Pestmegyei Hirlap 1970 október 4

4. old.

Jankó (János)

Szilágyi Dezső (Újhely) gyűjteményében képviselve van.

Kurucz Gy.: Századok kincsen...; Műgyűjtő, 1970. 1. sz. 17. l.

Jankó János

A tizfonintosan szereplő nyomat eredetije, a kép, Gryneusz Dezső (Sárospatak) tulajdonában.

Vurucz Gy.: Századok kincse… ; Műgyűjtő, 1870. I. sz. 18. l.

Jankó János
festő

Mennyegzői dráma. o. v. 109 X 201 cm.
Budapest MNG.
Repr.

A magyarországi mű. tört. II. Kép. n. 586
Corvina 1970.

Jankó János
festő

Karikatúráiról: Frank János: A magyar politikai karikatúra / Művtört. Munkaközösség Évkve 1952. 90-101 /

A magyarországi műv. tört. I. 439.
Corvina 1970.

Jankó János
festő

1833 - 1896. „A menyasszony megérkezése"
c. munkája. Élethépfestő Társaolalom-
kritikát kifejező karikatúrini.

A magyarországi műv. tört. I. 386.
Corvina 1970.

Jankó

"Két életképet" készitett a mütárlatra, mint a lap közli "Vegyes Hirek" c. rovatában.

Képes Ujság, Bp. 1860. febr. 26.
II. kötet. 9. sz.

Jankó János

Alkotása, a szfőv. műgyüjteményének kiáll.-én a Műcsarnokban.

N.U.932.VI.17.

ВОЕНЦЕНЗУРА

M.D.K.

Jankó János, grafika

„Boltőrök a régi pesti városház elvt" c. kreta rajzát körli 1870-ből:

Bélics István: Szegény ember gazdag városban

BUDAPEST, Bp. 1967. V.évf. 3. sz. 37. old.

Jankó János MDK

A népdal születése, olf.

Mücsarnok 1959 Az Alföld a festészetben

Jankó János
1833-1896

Kb 70 000 rajzot készitett. Ő adta Munkácsynak a Siralomház első ötletét.

M.Kiss Pál: Jankó János monográfia
Gyulai Erkel Ferenc Muzeum kiadványai
1961. 28 old.

Illusztráció Petőfi Magyar nemes c. müvéhez
/repr/

Rajztanitás 1962. VI.sz. 32.1.

Jankó János MDK

Tiszaparti jelenet, tus

Petőfi, ceruza

Támaszkodó pásztor, ceruza

Mücsarnok 1959 Az Alföld a festészetben

Jankó János

az Ernst-museum retrospektív kiállításán
szereplő művei.

M. 1932. XII. 18.

Jankó János

Az Ernst-múzeum retrospektív kiállításán szerepeltek művei,

EK. 1932. XII. 25.

Jankó János

Az Ernst-museum retrospektív kiállításán szereplő művei.

7 fl. 1932. XII. 18.

Jankó János

MDK

Vizhordó, gipsz

Műcsarnok 1942-43 téli kiállitás

Jankó János MDK

Vizhordó fiu, repr.

Mücsarnok 1942-43 téli kiállitás

Jankó János

rajzoló

l. Vőgyári Kolnok

18.1.

Okt. 22. 1948

I.

Kinek a fia ez a fiú? Én a szüleim fia vagyok. Kinek a leánya ez a leány? Ő az apjának, és az anyjának a leánya. Tamás szüleinek egyetlen gyermeke. Tamás nagybátyjának gyermekei az ő u-

Jankó János

1.

Farkas Munkalevelei

218 l.

Sunday I went to church and attended a divine service. On Easter - Monday I sprinkled the girls with scented water. In return I got some Easter eggs from the girls. We played many tricks on one another.

MDK

Jankó János

Tisza Kálmán mint kigyóbüvölő, gunyrajz

gr.Apponyi Albert . . . , gunyrajz

A keresztes vitéz, "

Siklóssy L: Politikai gunyrajzok. Tükör, 1940. 12.sz.

571 c

M. D. K.

JANKÓ János festő

Az 50-es 60-as években készülnek életképei

„Részeg ember tűnődése" c. rajz

munkácsy: Dalmady portréját a fejezi be

„Huszár"

„Busúló betyár" (1854), „Lopott bárány"

„Csárda előtt", „Betyárvadászat"

„A lókölő"

Végvári 1958. 36., 44., 60., 70., 93., 108., 119.

122., 129., 163., 283., 287.

M. D. K.

JANKÓ János

„Petőfi búcsuja a szülői kártól" rajz

Vigvári 1938. 289., 294.

Jankó János

szobrai

— **Balatonszárszón** a jövő hónapban leplezik le az új József Attila-szobrot (Jankó János szobrászművész alkotását).

Szabad Nép

1955. febr. 14.

MDK

Jankó János

Az 1867-iki koronázási ünnep. Népünnepély a Vérmezőn. Rajz, repr.

Uj Idők 1916. XXII. 53. sz. 652.l.

MDK

Jankó János

Népdal, repr.

Képzőművészet 1932. 52. sz. 150.l.

MDK

Jankó János

rajza Ujházy Ferenc vázlata után, Huszka fametszete. Repr.

NagyMagykép. I.r. 220,221.l.

MDK

Jankó János

Gergely I.: Budapest szfőv.ujabb szerzeményeinek kiáll. Képzőművészet 1932. 52. sz. 152.l.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch. 51. 25.ó

Jankó János szobrász.

A felsőbalogi művésztelep 1943.

Varga N.Lajos életrajza.
felsolgozta Kopp Jenő.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch.51.17.6

Jankó János.

Ispánki József életrajza.
feldolgozta:kopp Jenő 195o.

MDK

Jankó János

Pásztortüz 1937. jun. 15-30. 254.l.

MDK

Jankó János

klisé rajza Lotz Károly után:

Juhász család, repr.

NagyMagykép. II. r. 21.1.

MDK

Jankó János

rajza Ujházy Ferenc vázlata után:

Batyus zsidó, fametszet, repr.

NagyMagykép. I. r. 323.l.

MDK

Jankó János

A "Segitség" emlék-album. Ves. Ujs. 1887. 34. sz. 568. l.

MDK

Jankó János

klisé rajza Sterio Károly rajza után:
A puszta hervadó virága, fametszet, repr.

NagyMagykép. II. r. 41.l.

ánkó János M.D.K.

z 1879-ben és II. kiad. 1884-ben megjelent Petőfi di
kiadás egyik illusztrátora.
/tulnyomórészt Morelli metszette fába

stakiyné Molnár Zsuzsa:Morelli Gusztáv 148.l.
A Magyar Nemzeti Galéria Közleményi IV. sz. p. 1963

MDK

Jankó János

Az obsitos, repr.

Rajz /Üstökös 1877/., repr.

Balassa Imre: Miska bácsi torzképe.
Pérely.

MDK

Jankó János

Rónay K.: Kiáll. a Műcsarnokban és az Ernst-muzeumban. Képes Krónika 1939. máj. 7. 63.l.

MDK

Jankó János

Faluvége c. festm.Repr.

Petrovics M M 31.1.

MDK

Jankó János

Feloldozás c. szobormüvéért looo pengős dijazásban részesült

Esterházy Pál herceg művészeti dijainak nyertesei. Szépművészet 1941. lo8.l.

MDK

Jankó János szobrász

Mandolinos nő c.szobormüvének repr.

KMTárs.1942.tav.tarl.kat.

MDK

Jankó János szobrász

Vizhordó fiú c.szobormüvének repr.

KMTárs.téli kiáll. 1942.dec.1943.jan.

MDK

Jankó János (1833-1896)

A népdal születése. 1883. Repr.

Gerő Ödön: A magyar népéletkép.

Magyar Művészet, 1927. 14.l.

MDK

Jankó János szobrasz

Feloldozás. (80 éves jubileumi dijat nyerte)
Hazafelé.
Akt.

Jankó János és Hegedüs László gyüjtm.kiáll. kat. 1943.jan.24. - 1943.febr.9. 13.1.

MDK

Jankó János szobrász

Anya.
Anyós.
Krisztus.
Játszó gyermek.

Jankó János és Heged László gyujtm.kiáll. kat. 1943.jan.24. - 1943.febr.9. 13.1.

Jankó János szobrász

Zsákoló. (I.dijat nyert)
Szent család. (I.dijat nyert)
Anya
Asszony

Jankó János és Heged László gyujtm.kiáll. kat. 1943.jan.24. - 1943.febr.9. 13.1.

MDK

Jankó János szobrasz

Gitározó.
Csúzlizó fiú. (Dicséretet kapott)
Vizhordó. (Kis minta)
A dal. (Római kiallitáson szerepelt)

Jankó János és Heged László gyüjtm.kiáll. kat. 1943.jan.24. - 1943.febr.9. 13.1.

MDK

Jankó János szobrasz

Fiú portré
Férfi portré
Mandolinos (Kis minta)
Vizhordó (Magy.all.Római ösztöndijat nyert)

Jankó János és Heged László gyüjtm.kiáll.
kat. 1943.jan.24. - 1943.febr.9. 13.1.

MDK

Jankó János szobrasz

Vizhordó fiú c. szobormüvének repr.
Férfi portré c. " "
Mandolinos leany c. " "

Jankó János és Hegedüs László gyujtm.
kiáll.kat. 1943.jan.24-1943.febr.9.
5-7.l.

MDK

Jankó János szobrasz

Napibéres.
Napibérs (Kis minta)
Tanulmányi akt. (Fővárosi ösztöndijat nyert

Jankó János és Hegedüs László gyüjtm.kiáll.
kat. 1943.jan.24. - 1943.febr.9. 13.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Egy korai bibliai kompozíciója.

Lázár Wolfner gyüjt.101.lap

MDK

Jankó János

Asszony, gipsz, faba faragva

"A Magyar Művészetért" Képzőm.Kiáll.Kat.
Műcsarnok, 1940 Dec. 15 - 1941 Jan.12. 18.1.

MDK

Jankó János

Vizhordó, gipsz, bronzban

"A Magyar Művészetért" Képzőm.Kiáll.Kat.
Műcsarnok, 1940 Dec.15 - 1941 Jan.12. 14.1.

Jankó János MDK

Magyar életkép, toll

Mücsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállitása

MDK

Jankó János

Kalotaszeg magyar népe cimű műve.

Kelemen Lajos: A szászlónai ref.templom.

Művészeti Szakón.1927.II.évf.2. 7.l.

Jankó János MDK

Tiszaparti füzes, olf.

Miesarnok 1927 Magyat táj- és életképkiáll.

Jankó János MDK

Birkanyirás, olf.

Műcsarnok 1927.Magyar táj- és életképkiáll.

Jankó János MDK

A népdal születése, olf.

Mücsarnok 1927 Magyar táj- és életképkiáll.

Jankó János, szobrászm. MDA

eredeti felfogásu, elmélyelö müvész. A "Vizhordó fiu" kis szobra kitünö müvészi megfigyelö képességröl és a szociális gondolatra való hajlásáról tesztanuságot. -Ezt a munkaját Máriássy Zoltán kvirináli magyar követ vásárolta meg.

M. Jánossy Margit: Magyar siker Rómában.
Palazzo [illegible] -A Római Magy. Akad. kiállitása
Falconieri /május végén/
Nemz. Ujs. 1942. jun. 14. 18.1.

MDK

Jankó Janos

"Garasos barát", égetett agyag
"Napibéres", égetett agyag

Magyar Művészhetek Reprezentativ Képzőm.
Kiáll.1947.Jan.Ernst Múzeum.Kat. 10.1. 11.1

MDK

Jankó János (1833-1896)

1857-ben az uralkodónak készült albumban Jankó is szerepel művével a legkivalobbak közt.
A "Hőlgyfutár" 1858-iki műlap megfestésével Jankót bizta meg, ez a képe rendkivül népszerű lett.

Takács Mária könyve. 1936. 5.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Jankó Jánosné portrait-ja. Vaszon. 58/74. Nincs szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné tul.

Két ló (Tanulmany a lóvasárlashoz) Vászon 41/53. Nincs szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné tul.

Tanulmányfej. Vászon. 155/18. Nincs szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné tul.

Takács Mária könyve. 1936. 56.l.

Janko Jenos (1893-1956).

Arhivi:

Janko Jenosov portret-16. Vezan. 24 14.
Ninos zaščitnik. Spest. velas Vilmosne
tul.
Ket 16 (Tanulmány a Jenőszilasnos) Vezan
41 53. Ninos zaščitnik. Spest. velas vil-
mosne tul.
Tanulmányt. Vezan. 1353 16. Ninos zaš-
čitnik. Spest. velas Vilmosne tul.

Tekoča potrdila ve.1956. 56.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Tájkép. Fa. 44/632. Bpest. Szépm.Múz.tul.
Schlezinger bácsi portrai-ja. Tótkomlós.
Bordal. Aquarell. V.U. 1860. 4.sz.
Magyar gazda. Vizfestm. 18/14.Békéscsaba.

Takács Mária könyve.1936. 56.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Szüreteló leány. Vaszon. 36/49. Szignalva Bpest. Weisz Vilmosné tul.

Találka. Vaszon. 35.8/50.5 (E.A.K. 1923. XII. jelzés lent jobbra),

Cigányok. Vaszon. 50/63. (E.A.K. 1924. XXVIII.)

Takács Mária könyve. 1936. 56.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

A nóta születése. Vászon. Szignálva. 1888. Bpest. Főv. Képtár. tul.

Jelenet a cigányéletből. Vászon. Szignálva. 1884. Debrecen. Déri Múz.

Menyegzői jelenet. 50/35. Vászon. (Ernst Muz. Akció Kat. 1918.)

Takács Mária könyve. 1936. 56.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Tiszaparti tájkép. Vászon. 1885. Szignálva. Bpest.Főv.Képtár tul.

Csárdás. Fa. Olaj. 27/42. 1887. Szignalva Bpest. Steiner műkereskedő tul.

Birkanyirás. Vaszon. Nincs datalva, sem szignalva. Bpest. Biehen Janos tul.

Takacs Mária könyve. 1936. 56.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Pulykatolvaj. 1879.

Lakodalmi dráma. Vászon. 109/201. Szignalva. Bpest. Szépm. Muz. tul.

Lakodalmi dráma. Vaszon. 109/201. Szignalva Másodpéldány. Bpest. Lázár István tul.

Lakodalmi dráma. Vászon. 86/58. Nincs szignálva. Bpest. Weisz Vilmosné.

Takács Mária könyve. 1936. 55, 56. l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Haldokló anya. 1870.

Battyányi utolsó menete. 1877.

A betyár csókja.

A rege (A népmese szuletése) 1879.

Másolat. Paolo Veronese: Kanaani Menyegzo.
Vászon. 195/134.Bpest. Jamniczky Lajos tul

Takács Mária könyve.1936. 55.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Lóvásárlás. Vászon. 30/50. Szignalva. (E.A.K. 1929. 41.)

Várady Géza portrait-ja. Vászon. 67/53. Nincs szignálva. Várady Antal tul.Bpest.

Dalmady Győző portraitje. Vászon. Bpest. Akadémia kép.

Takács Mária könyve. 1936. 56.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

A nóta szuletése. Vászon. 1883. Szignalva. Bpest. Varró Indár tul.

Furulyás. Vászon. Vázlat. 234/31. Nincs szignálva. Bpest. Szépm. Múz. tul.

Folyóparti jelenet. Vászon. Szignalva. MNM Kolozsvár. dr. Scheitz Vilmos tul.

Takács Mária könyve. 1936. 56.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Tiszaparti jelenet. Berlin?

Falusi kántor. Vászon.1857. Szignálva. Bpest. Erzsébet kir.Muz.

Nógrádmegyei dudás.

Pesti külvárosi lebuj.

Borozó betyár.

Takács Mária könyve.1936. 55.l.

MDA

MDK

Jankó János (1833-1896)

A Bolond Miska 1875-ben megszünt és helyét a Bolond Istók foglalja el, melynek Jankó a keresztapja.
A Borszem Janó megalakulasa után a masodik évben átveszi a lapban a rajzolast.

Takács Mária könyve. 1936. 32.l.

MDK

Jankó János

Lakodalmi dráma. (Bpest.Szépműv.Múz.)Repr.
Lakodalmi menet (Debrecen.Déri Múz.) Repr.
Cigányok (Debrecen, Déri Múz.). Repr.

Takács Mária könyve.1936.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Az 1855-iki jul.-aug. pesti műkiállitason lépett elöször a nyilvanosság elé a "Busuló betyár" c.képével, melyet 1854-ben festett.
Fellépése elötti idöbol csupan a "Világosi gyász" c.(Kubinyi Albert tul.) történeti képe ismeretes.

Takács Mária könyve.1936. 10.l.

MDK

Jankó János

Takács M.: Jankó János.
Magyar Müvészet 1937. 64,65.l.

MDK

Jankó János szobrászművész

Kiosztották a külföldi ösztöndijakat. Magyarság 1941. aug. 1o. 6.l.

MDK

Jankó János

Ábrahám és Rebekka, tollrajz

Apai öröm, tollrajz.

Magyar Studio II. auk. 53.l.

MDK

Jankó János

Jankó János siremléke. Vas. Ujs. 1905. 4o4.l.

MDK

Jankó János

Farkas I.: A halhatatlan törzsvendég. Lechner Ödön és müvész asztaltársasága. Pesti Hirlap 1936.máj.21. 11.l.

Jankó János, festőm. MDK

A pesti müegylet az legutóbbi/Legközelebbi"/mütárlatból megvette kisorsolás végett:

"Gyümölcs" Festm.

Mi ujság?- A pesti müegylet....
Vas.Ujs.1859.

MDK

Jankó János, festöm.

A magyar nóta születése. Repr. 12o.l.

dr. Pipics Zoltán: Adalékok a Társulat történetéhez. Evk. KMT. 1928.

MDK

Jankó János

Népdal, repr.

Hankiss 226.l.

MDK

Jankó János

Lakodalmas csoport, r epr.

Vasárnapi Ujság 1905. 329.l.

MDK

Jankó János

Az állami árverési csarnok aukciói. 1921. febr.
79.l.

MDK

Jankó János

A N.Szalon karácsonyi tárlata.Vasárnapi Ujság 1896. 5o. sz. 842.l.

MDK

Jankó János

Zord idő. Firobazalt.

VII.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.kat.
Műcsarnok.1944.JÚN.1-18-ig. 36.1.

Jankó János
festő

M.D.K

Sokszor, dolgozott szentendrén a
XIX. század első felében.

Haulisch Lenke: Harminciot éves a szentendrei művésztelep
Művészet, 1963. október — 17 lap.

MDK

Jankó János

Menyegzői dráma, of.,repr.

Kézdi-Kovács L.: A 80-as évek művészete. Pesti Hirlap 1928 évi Kincsesháza. 385-391.l.

MDK

Jankó János

Három téli kiáll. Ernst-muzeum. Müvész-Élet 1933. II.2.sz. 4.l.

MDK

Jankó János

Menyegzői dráma

Kézdi-Kovács L.: A magyar genre-és tájfestészet első virágzása. P.H. 1927 évi Kincsesháza. 4o4.l.

MDK

Jankó János

Már csak A "Börsszem Jankó"-nak rajzol, me
mert beteg.

Jeney Jenő: Harminc év előtt.

Pérely 18-22.1. (képekkel)

Jankó János

MDK

A népdal születése

Műcsarnok 1923 tavaszi tárlat

Jankó János MDK

Tisza partján

Mücsarnok 1924 február-március

MDK

MDK

Jankó János, gróf.

Csendélet a börtönben. /Akárcsak egy kocsmában, mulatnak a rabok./ Vasárnapi Ujság 1 68./
Repr. 515.1.

Rexa Dezső: Vármegyei börtönök.
Tükör. 1941. 11. sz. 515.1.

MDK

Jankó János, festö,
1833-1896

Lóvásárlás. Ceruzarajz.
Népies jelenet. "
Illusztráció "

Ernst Museum aukciói. 43.sz. 192[illegible].Bp. Kat. 21.c. és
22.c.

MDK

Jankó János

Néprege

Hirek a mütermekből. Képzőmüv.Szle. 1879. 11.sz.

138.1.

MDK

Jankó János

Művész Élet 1933. 2. sz. 4.l.

MDK

Jankó János

Perzekutorok I. repr.

Perzekutorok II. repr.

Vasárnapi Ujság 1898. 42. sz. 735.l.

.

MDK

Jankó János

Vasárnapi Ujság 189o. 19. sz. 31o.l.

MDK

Jankó János

Magyar mütörténeti monographiák. Vasárnapi Ujság 1899. 12. sz. 191.l.

MDK

Jankó János

Tisza partján, repr.

KMTárs. Magyar táj-és életk. kiáll. 1927.

MDK

Jankó János

A magyar nóta születése, repr.

Évk. KMT. 1928. 12o.l.

MDK

Jankó János

A nóta születése, repr.

KMTárs. 1927. táj-és életk. kiáll. kat.

MDK

Jankó János

Választmányi tagnak megválasztották

A képzőművészeti társulat idei /1891/ közgyülése.
Vasárnapi Ujsag 1891. 13. sz. 210.l.

MDK

Jankó János

siremléke, repr. Kallós Ede müve

Uj Idők 1905. XI. 38. sz.

MDK

Jankó János

Csiky Gergely karikaturája

A vallás-és közokt. min. vásárlásainak kiáll. a Szépm. Muzeumban. Szépművészet 1941. 2o6.l.

MDK

Jankó János

Dr.Fleischer Gyula művészettörténetiró könyvében szerepel Jankó János, a bécsi művészeti akadémián tanult magyarországi növendékek névsorában.

Y.E.:Magyarok a bécsi Képzőművészeti Akadémian

B.H.,1935.febr.17. 18.l.

Kettes számu cédula.

M.D.K.

Jankó János

A müvész festményei közül a legnevezetesebbek: "Lakodalmi dráma",-melyet a Nemzeti Muzeum számára megvásároltak- és a "Lócsiszár" c., mely vásári jelenetet ábrázol.
Haláláról való megemlékezés a "Képeinkhez" c. rovatban jelent meg, valamint a rövid életrajzi leirás az arckép magyarázatául.

Képes Családi Lapok, Bp. 1896. ápr. 26.
18. évf. 17. sz. 27o. lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Egyes számu cédula.

M.D.K.

Jankó János "torzképrajzoló"

A müvész arcképét a belső cimlapon hozza a 1a lap.
1833. nov. 1.-én született Tótkomlóson, Békésmegyében. Atyja szürszabó volt, két fiát tudományos pályára szánta. Bátyja pap lett. Jankó János a gimnáziumot Szarvason és Eperjesen végezte, majd müvészi pályára lépett. Körülbelül nyolcvanezer /80.000.-/ humoros rajza jelent meg. Ezenkivül festett népéleti zsánerképeket, s nagyobb müveket is.

Képes Családi Lapok, Bp. 1896. ápr. 26.
18. évf. 17. sz. 270. lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

M.D.K.

Jankó János

"Vásárjelenet" c. festményét kiállitják az
őszi mütárlaton, -irja az Irodalom és Müvészet
c. rovat.

Képes Családi Lapok, Bp. 1884. nov. 2.
6. sz. 95. lap

M.D.K.

Jankó János

"Jeles torzkép rajzolónk" két ujabb képen dolgozik, az egyik lóvásárt ábrázol, a másik parasztttörténet: A gazda a birkatolvaj cigányt vallatja, "mig legényfia a kunyhóban szerelmet vall a szép cigányleánynak",-irja az Irodalom és Müvészet c. rovat.

Képes Családi Lapok. Bp. 1883. május 27.
35. sz. 559. lap

MDK

Jankó János szobrász

Anya gyermekével, kő
Zsákhordó, terr.
Zord idők, "
Asszony, "
Mandolinos, égetett agyag
Attila, bronz

Müvész Galéria II. kiáll. 1947, nov.

MDK

Jankó János

Petőfi-album. Vasárnapi Ujság 1898. évf. 11.sz.
183.l.

Jankó János

MDK

Tisztálkodás, gipsz

Műcsarnok 1955 VI. Magy. Képzőm. Kiáll.

Jankó János, festő, karikaturista M.D.K.

Életét és munkásságát ismerteti a szerző, kiemelve, hogy a Tótkomlósról mint rajztanító Pestre került fiatalembert, (aki rövid ideig Marastoni iskolájában tanult) a kémpzer és derűs kedélyétől vezetett vonalas rajztudása hajtotta a politikai humoros rajzok felé. Igazában a népélet érdekelte és majdnem minden évben bemutat néhány olajfestményt. De az 1855 ban Marastoni nál töltött és után tovább akarja fejleszténi tudását és Bécsbe megy az akadémiára. ./.

Lyka Károly: Jankó János

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp.1964. XIX évf. dec. 31. sz.

2499-2502 old.

M.D.K.

Fankó János, festő, karikaturista

... akol négy évet tölt. De nehéz viszonyai körött ott is rajzokkal tartja fenn magát — Ugy figyelnek rá fel Pestan és hokotják kerv 1858-ban: Ettől kezdve a szaporán induló szatirikus lapok mindegyikének munkatársa lesz; rajzaiban nem annyira a karikaturozó hajlam mint a jellem alkotó képesség és szelid derű nyilatkozik meg. A kicggezés ideje körüli megoszlott vélemények indítják el a politikai élelapokat, melyek számára Fankó 1896-ban bekövetkezett haláláig mintegy 70.000 rajzot csinált

ÉLET és TUDOMÁNY, Bp. 1964 .XIX évf. dec. 31. sz.

2499-2502. old.

5 á.

Jankó János MDK

Három gyermek, gipsz

Mücsarnok 1940 Gyermek a művészetben c.kiáll.

Jankó János

Arcmás, gipsz

[illegible] 1941 Arcképkiállítás

Jankó János MDK

Deloldozás, repr.

Mücsarnok 1941 Jubileumi kiállitás

Jankó János

Kiállít az "Alkotás Művészház" 6-án megnyílt második csoportkiállításán.

Magyar Nemzet 1942.dec.15.

Jankó János

Kiállit az "Alkotás" müvészház második csoportkiállitásán.

U.M. 1942.december 12.

Jankó János
szobrász

Részt vett a római magyar akadémia kiállításán.

Új M. 1942. V. 22

Jankó János MDK

Vizhordó, gipsz

Műcsarnok 1940 A magyar művészetért c. kiáll.

M.D.K.

Jankó János
festő

Méltatás.

Lengyel Géza: Göllnor Miklós festő- és grafikus kiállítása
a Fenyes Adolf teremben.

Művészet, 1966. julius - 42 kap

MDK

Jankó János

A népdal születése

M.festészet haladó hagyományai. Főv.Képtár,1951.

Jemkó János

és mások müveit közölte számonként öt-hat nagyobb
fametszeten 1870-71-ben az Ország-Világ c. lap.

Vértesy Miklós: A száz év előtti "Ország Világ"
Budapest, 1971. 7.sz. 27v 1.

Jankó János festő

73 éve halt meg

Nógrádi 1969 március 29
4. old.

Jankó János festő

136 éve született

Népszava 1969 október 1
4. old

JANKÓ JÁNOS,festő,rajzoló

A Néprajzi Muzeum adattárában,a rajzraktár leltárában néhány sajátkezü rajzával találkozunk. 293.old

CS.SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ,Menzeti Muzeum?néprajzi Muzeum Évkönyve XXXVI. 1954. Bpest, 1954

MDK

Jankó János

A népdal

KMTárs. Magyar-táj-és életkép kiáll. kat. 1927. 29.l.

Jankó János

szerepelt a „Nő a művészetben" c.

kiállításon.

VII 1939. III. 25.

Jankó János

MDK

Zord idők, pyrobazalt

Műcsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Jankó János festő.

Az Árverési Csarnok karácsonyi aukciójáu szerepelt

M·930·XII·f·

Jankó János MDK

Feloldozás, gipsz

Műcsarnok 1941 Jubileumi kiállitás

M.D.K.

Jankó János

Müveivel szerepel a "Belvárosi Müvészeti Szalon" kiállitásán, amelyről "Uj képzőmüvészeti szalon nyilt meg a Belvárosban" cimmel ir a lap.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. aug. 13-19. VI. évf. 33. sz.

Jankó János MDK

Csulizó , gipsz

Mücsarnok 1942 ~~Tavaszi kiállitás~~

A magyar müvészetért c.kiáll.

Jankó János (tótkomlósi) F. Mg. 19. 2.

parasztpozban élő, szücsmester az apja. /Ly.N.r./

Szarvason, 1852-3-ban 6-7-es korában tanit rajzot a gimn.ban. /Ly.N.r.98./

1864 vécsi ak. Pesten már 1855 "Felköszöntő a kocsmárosra." "Menyasszony üdvözlése" 1854 "Busuló betyár." 1860 "Magyar parasztmulatságok" Bécsben humoros illusztrációk. 1866 Pesten telepedett le. (Ly.N.r.117.)

[illegible] - [illegible] [illegible]. (Ly.N.r.193)

1854 Busuló betyár. (Ly.N.r.196.)

1858 A menyasszony üdv. -"- 198)

[illegible] lapozba. - Kikeriti (Bécs, Balond Szt. Üstötöz.

Bécsben magyar [illegible] [illegible]. Néhány [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. (Ly. N.r.236.o.)

Jankó János

MDK

Fiatal leány, gipsz

Mücsarnok 1942 Tavaszi kiállítás

A magyar müvészetért c. kiáll.

Jankó János MDK

Mandolinos nő, repr.

Műcsarnok 1942 Tavaszi kiállitás

Jankó János MDK

Mandolinos nő, gipsz

Mücsarnok 1942 Tavaszi kiállitás

Jankó János MDK

Nyilazó fiu, gipsz

Mücsarnok 1942 Tavaszi kiállitás

MDK

Jankó János

Zord idő, pirobazalt

7.nemzeti képzőm. kiáll. 1944. jun. Mücs.

MDK

Jankó János

A népdal, of.

M.táj- és életképkiáll. 19-2o. sz. Műcs.

1927. jan.

MDK

Jankó János

Birkanyirás, of.

M. táj- és életképkiáll. Mücs. 19-2o.sz.

1927. jan.

MDK

Jankó János

Tiszaparti füzes, of.

M.[illegible] táj- és életképkiáll. Mücs. 19-2o.sz.
1927. jan.

MDK

Jankó János

A népdal születése, of. .

M.kir. táj- és életképkiáll. Műcs. 19-2o.sz.
1927. jan.

Jankó János

Tollrajzai, a Szépmüv.Múz. uj grafikai szerzemé-
nyeinek bemutatóján.

P.H.931.V.30.

Jankó János

Tollrajzai, a Szépmův.Mús. uj grafikai szerzemé-
nyeinek bemutatóján.

P.H.931.V.30.

Jankó János

Tollrajzai, a Szépmüv.Múz. uj grafikai szerzeményeinek bemutatóján.

M.U.931.V.30.

Jankó János

Tellrajzai, a Szépmův.Móz. uj grafikai szerze-
ményeinek bemutatóján.

M.U.931.V.30.

Jankó János

Tollrajzaival szerepel a Szépmüv.Múz. grafikai szerzeményeinek kiáll.-án.

Ujság, 931.V.30.

Jankó János

Tollrajzaival szerepel a Szépmův.Múz. grafikai szerzeményeinek kiáll.-án.

Ujság,'31.V.30.

Jankó János

"Népdal" c. olajfestménye, a főváros képzőművészeti gyüjteményének kiállitásán a Műcsarnokban.

P.H.932.VI.16.

Jankó János

"Népdal" c. olajfestménye, a fővárosi képzőművészeti gyűjteménynek kiállításán a Műcsarnokban.

P.H.952.VI.16.

Jankó

Figurális kompozíciókkal szerepelt a főváros művészeti szerzeményeinek kiáll.-én a Műcsarnokban.

M.932.VI.16.

9 вклад

Jankó János

MDK

Asszony, pirobazalt

Mücsarnok 1943 Őszi tárlat

MDK

Fanbó János festő

„Csokonai Vitéz Mihály" – Vánon

Debrecen város nyilv. képtárának tárgymutatója

D. 1919. 7. l.

MDK

Jankó János festő
A mucsai Derby, tollr.

Művészi Interieurök rt. I. auk. 1917, márc.

4 1.

Jankó János festő M.D.K.

Találka felerve vászon 38.5 x 50.5 cm

Enyedy Lukács és neje hagyaté 2a. Hr Ernst Mey
aukciói XXII. Pp 1923 18

MDK

Jankó János

Magyar dalok illusztrálva. Vas. Ujs. 1882.
2o.sz. 313-314 l.

MDK

Jankó János
illusztráció

Diszes zenemü ... Vas. Ujs. 188o. 51.sz. 84o l.

Jankó János festő

M.D.K.

A cigánytípus festői kialakításával kapcsolatban említve:

Eller A: Fáy Aladár a festő és illusztrátor. Bp 1929, 28

Jankó János

«A magyar halászat kézikönyve.» Ily munka részletes tervezetét mutatta be *Herman* Ottó a természettudományi társulatnak. Herman az ország különböző részét bejárta, hogy összegyüjtse az adatokat, még pedig egyenesen a nép közt. A mű tipikus rajzokkal diszitve fog megjelenni s a rajzokat Herman vázlatai nyomán *Jankó* János készíti. Mint a tervezet s az adatgyüjtemény mutatja, a munka nemcsak hazánk hal-faunájának ismerete szempontjából lesz nagybecsü, hanem nyelvészeti tekintetben is irodalmi nyereség lesz, mert Herman Ottó minden vidéken összegyüjtötte a halaknak, halászati eszközöknek stb. népies, tősgyökeres elnevezéseit. A mű a jövő év első felében elkészül.

Vas. Lap, 1884. 12. l.

Jankó János
napjai

A mult napjai végén Szentendrére
költözött

Kovács Gyula: Az uj művésztelep lakói Szentendrén.
MŰVÉSZET, 1970.október - 23.lap

Jonkó János

fia, Jonkó Ekemék.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

333 l.

Jankó János

(1833-1896) festő és rajzoló. Kezdetben zsánerképeket festett, majd 1864-től Bécsben kezdett el karikaturákat rajzolni.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

333 l

Jankó János

A „Borsszem Jankó" népszerű munkatársa lett; jellegzetes parasztfigurákat teremtett a magyar karikatura-műfaj számára, melynek első jelentős művésze.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 P

333 P.

Jonkó János

fia Jonkó Elemér.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l.

46 l.

MDK

Jankó János : Levél

Megemlítve.

Kelesi Zoltán : Bihari Sándor emlékezete
179–191. old.

Jászkunság, Szolnok. 1964. dec. XV/4.

MDK

Jankó János

Vizhordó fiu, szobormü

r.sz.i: A N.Szal. kiáll. Uj Magyarság, 1941. jul.4.
6 l.

MDK

Jankó János

Az arckép, tollr.

A kicserélt kabát, tollr.

Pletyka, tollr.

Szegedi Képzőműv. Egy. Tavaszi kiáll. 19ol.

14 l.

MDK

Jankó János

A sirkő, tollr.
Ebéd alatt, "
A vigéc, "
A hatalmas asszony, tollr.

Iskolában, tollr.

Szegedi Képzőműv. Egy. Tavaszi kiáll. 1901.
15 l.

Jankó János

MDK

A nóta születése, repr.

Műcsarnok 1927 táj- és életképkiállitás

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Utolsó itélet. Szinezett vazlat. 30/50. Szignálva. Kolozsvár. Scheitz Vilmos tul.

Haramiák. Olaj. 80/56. Szignalva. Győr. dr. Vidonyi Sándor tul.

Utolsó vacsora. Szinezett rajz. 35/23. Tótl komlós.

Takács Mária könyve. 1936. 56.1.

MDK

Jankó János

Ábrányi Bismarcknal. Repr.

Mit is ér az oppozició - Mikor nincs mért opponálni, ó! c. rajzának repr.

Zarándok-ut c.rajz.Repr.

Szélmalomharc c.rajz.Repr.

Takács Mária könyve.1936.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Művei:

Csokonai. Vászon. 48/69. Szignalva. Olvashatatlan évszám. Déri Muz. Debrecen.

Elhagyott hid.

Vén cigány és tanitvanyai.

Alföldi mezei virag.

Folyóparti öntözködés.

Takács Mária könyve. 1936. 55.l.

Jankó János (1893-1956)

Művei:

Csokonai. Vasszem. 64 ív. Szépirodalmi Vállalat, Budapest, 1954. 384 old. Bőrkötésben.

Ajándékozott mű.

Vén cigány és tanítványai.

Alföldi mesék vízről.

Folyóparti történetek.

Tanács Béla Könyve. 1956. 23.f.

MDK

Jankó János (1833-1896)

1854-ből való "Falusi lakodalmi ünnepély" c.képe (Debrecen.Déri Múzeum).
Az 1855-iki okt.kiáll.-on egy "Pusztai jelenet" c. képpel szerepel.

Takács Mária könyve. 1936. 11, 12. l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Az 1858-as évből négy képéről tudunk:
"Nógrádmegyei dudás"
"Külvárosi lebuj"
"Csokonai"
"Elhagyott hid"

Takács Mária könyve. 1936. 13.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Rajzai: Hermann Ottó bevonulasa a képviselőházba.(B.J. 1897.nov.2. 7.lap)
" A megfejtett csoda".
"Hagyjátok el hamis az énekléstek" (B.J. 1890)
"A zaradokmút" (B.J.1893.jún.25)

Takács Mária könyve.1936. 41, 42, 43.l.

Egyes számu cédula

M.D.K.

Jankó János

L.K.: "Jankó János hagyatéka" cimmel ir a művészr ől."A rajztoll nagy humoristája"-ról, aki harminc éven át sokezer rajzzal illusztrálta a magyar képes ujságokat, s "...a másfélszáz darabot kitevő gyüjteményből a Nemzeti Szalon Kossuth Lajos-utcai termeiben kiállitást rendeztek"-irja és a továbbiakban: "Jankó János az első és legnagyobb humoros rajzolónk"-ként emliti, majd megjegyzi: "A gyüjteményben ott van Jankónak utolsó és első képe".

Magyar Salon, Bp. 1896. aug. hó. 25. kötet. 960-964. lap

K ettes számu cédula M.D.K.

Jankó János

"Az előbbi 1862-ben készült, tehát a müvész fiatal akadémikus korából való. Ez a "Bolond Miska" akkori élclap kalendáriumának cimrajza," - melyet bemutat a lap repr.-ban.
"Ezzel a rajzzal vonult be az akkori bécsi rajztanodás diák a magyar illusztrált hetilapok és a képes ujságok világába..."
"Egész légióját teremtette meg az uj alakoknak, mik egy-egy kasztot, egy-egy társadalmi osztályt, egy-egy közéleti klikket tömöritenek magukban minden jellemvonásaikkal."

Magyar Salon, Bp. 1896. aig. hó. 25. kötet 960-964. lap

M.D.K.

Hármas számu cédula

Jankó János

Az egyes számu cédulán idézett cikk felsorolja egy-egy jelen tipusát, mint pl.: Sanyaró Vendel, Éhös Péter néptanitó, Mihaszna András m. kir rendőr, Cenci néni alakjait, akik„tökéletesen átmentek a köztudatba... ezek husból és vérből való alakok," mondja a lap, s bemutatja a müvész utolsó tollrajzát, "...melyet még nem ismer a magyar közönség."

Magyar Salon, Bp. 1896. aug. hó. 25. kötet 960-964. lap

M.D.K.

Jankó János

Szana Tamás könyvet irt a müvészről. A lap "Irodalom" c. rovata méltatja a könyvet és mint érdekes adatot közli, hogy a müvész életében több mint hetvenezer rajzot készitett.

Magyar Salon, Bp. 1899. ápr. hó
158. lap

M.D.K.

Jankó János

A Muzeum számára megrendelt "Lakodalmi dráma" c. müvét festi a müvész, -adja hirül az "Irodalom és Müvészet" c. rovat.

Képes Családi Lapok, Bp. 1882. január 8.
4. évf. 15. sz. 239. lap

MDK

Jankó János (1833-1896)

Rajzai:
Budapest nevezetességei cimű (B.Miska 1864. 4.sz.)
Turista Budapesten c. (B.J. 1880.aug.8.)
Bpesti kalauz c. (B.J. 1880.apr.18.)
Azok a pavillonok, amelyeket idegeneknek nem fogunk mutatni c. (B.J. 1885.apr.26.)

Takács Mária könyve. 1936. 47.1.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Rajzai:
Majális a Császárfürdőben.(Üst.1874.maj.23
Alarcos bálból. (B.J. 1873.Jan.26.)
Kiadó lakások. (B.J. 1871.aug.8.)
Gőzfürdőben. (Üst.1880.apr.18.)
Fürdő jelenetek.(B.J.1881.szept.11.)

Takács Mária könyve.1936. 47.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Rajzai:
Jókai című (B.J.1879.ápr.13.)
Jókai Bécsben című (B.J.1885.ápr.22.)
Nők az alkotmanyban című (B.J.1880.okt.24
Kánkán őrület című (B.J.1871.febr.12.)

Takács Mária könyve.1936. 48.l.

Hanke Hans (1873-1956)

MDK

Jankó János (1833-1896)

Rajzai:
Cukrászdában című (B.J.1881.marc.6.)
Kávéházi jelenet című (B.J.1881.okt.23.)
Io t'amo, tu m'ami című (Üst.1880.marc. 28.)
Telefon a színészet szolgalataban című (B.J. 1885.maj.17.)

Takacs Maria könyve.1936. 47, 48.l.

MDK

Jankó János (1833-1896)

Rajzai:
Bpest hóban című (B.J. 1886.jan.17.)
Pesti alakok című (B.J.1893.aug.6.)
Uj dignitáriusok című (Ust.1867.26.sz. 204-205.lap)
A krach után című (B.J. 1873.maj.28.)
Egy bevándorolt zsidó című (B.J.1885.jul. 22.)

Takács Mária könyve.1936. 47.l.

Jancsó Márton

A Műcsarnok 1942-ben
rendezett téli tárlatán szerepelt.

Új Magyarság 1942. XII. 8.

Jankó János MDK

Ass ony, gipsz

Mücsarnok 1940 A magyar művészetért c.kiáll.

Jankó János

rajza

Nincs Cíd

Lotz Károly

festménye után

Lókötő a Tisza partján,

fentiek műve után

készült fametszet

repr.

K

Nagy Magykép

I. r. 189. l.

Janko János
klisé rajza
Lotz Károly
vázlata után

A bivalyos, fentiek
után készült fametszet

Repr. -
Nagy Magyarkép
II. r. 349. l.

K

Janko.

Az Ernst-museum aukcióján három képét 1420 pengőért vették meg.

Pesti Hírlap, 1928. dec. 2.

Jankó János MDK

Akttanulmány, gipsz

Műcsarnok 1939 dec.-1940 január

M.D.K.

Jankó János

rajza Borsszem Jankó c. lapban a szerkesztő
Ágai vázlata alapján a Deák Ferenc ravatalánál koszorut helyező királynőről,
Ennek kapcsán plágiumper Zichy Mihály ellen

Berkovits Ilona: Zichy Mihály .. Bp. 1964. 113. l.

M.D.K.

Jankó János festö

Petöfi + illusztrációi a Hubay-albumban / 1880 /

Berkovits Ilona: Zichy Mihály Bp. 1964.

B. v. E.

Jankó János

MDK

A népdal születése

Mücsarnok 1939 Derü a müvészetben kiáll.

MDK

Jankó János

Művészi Betlehem-modellek az Epreskertben. Nagy Nemzeti Ujság, 1938, dec. 4. 22 l.

Jankó János

József Attila szobra

Balatonszárszóm szobrot állitottak József Attilának

Magy. Nemz. 1952. dec. 9. 5 l.

MDK

Jankó János szobrász

Kecskepásztor, égetett agyag
Garasos barát, " "
Teniszező, bronz
Futó, "
Döntsd a tőkét, bronz
gipsz

Müvész Galéria II. kiáll. 1947, nov. 5 l.

MDK

Jankó János

Siklóssy L: Politikai gunyrajzok. Tükör, 194o. 12.sz.

573 l.

MDK

Jankó János szobrász

Elég, terr.
Napibéres, égetett agyag
Fiu-akt, broz
gipsz
Buste, terr.

Müvész Galéria II. kiáll. 1947, nov. 5 l.

Jankó János /1833-1896/ MDk

A sportkarikatura magyar uttörője.

Fahidy József: Sportkarikatura kiállítás.
Műterem 1958 I. évf. 6. sz. 40.o.

MDK

Jankó János

Vas. Újs. 1863. 267 l.

MDK

Jankó János

Szépmüv. Muz. Évk. VII. 194 l.

MDK

Jankó János

A nóta születése, festm. repr.

KMTárs. Magyar táj és életk. kiáll. 1927.

MDK

Vargha Balázs: Kiállítások. Szab. Művészet, 1947, 12.sz. 246 l.

MDK

Jankó János szobrász

Vargha Balázs: Kiállitások. Szab. Müvészet, 1947, 12.sz. 246 l.

Jankó János

klisé rajza.

Than Mór

eredetije után

Pollák Zs. fametszete.

Repr.

Nagy Magyarország

II. 357. l.

K

Jankó János

klisé rajza

mics Ujházy Ferenc

Céd vázlata utan

Meszelőkőtő cigányok és Teknővájó cigányok, Üstfoltozó cigányok.

Pollak Zs. fametszetei, repr.

K

Nagy Magyarép

I. r. 382, 383. l. 385. l.

ombereudezésela.

23.

.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

Jankó János

klisé rajza

Lotz Károly

után

Vízmeritő lányok,

fametszet

repr -

Nagy Magykép

I. r. 325. l

K

Mosó anzonyok,

fametszet

repr

u.o. I. r. 327. l.

HELYSÉG

C s i k s o m l y ó

VÁRMEGYE

Csik

SZAKCSOPORT

Ötvösség

KOR

XVI. s

ŐRZÉSI HELYISÉG

Ferences rendház

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Kehely

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JELZÉS):

FÉNYKÉP, RAJZ

Jankó János
rajza
Lotz Károly

nincs
céd
z

rajza v. festménye
után
Vásárról hazatérő
csizmadia, fametrset, repr
Nagy Magykép
I. r. 319. l.

K

...zeti tőredékek.

... sz.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

Jankó János

vajza

Lotz Károly

festmenye utan

Nincs cédula

Az Ér mellett c.

nuive feuticknek,

fametszetben repr.

Nagy Magyarkép

I. k. 121-l.

K

század

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

Jankó János

rajza

mincs cédl

Lotz Károly

festmenje (?) utan

Pihenő hajósok,

fametszet

repr.

Nagy Magyarép

I 225. l.

K

IRODALOM

JEGYZET

Felvette: 1941.

Lenes: CXXXVII. 21, 22, 23, 24.

Jankó János

klisé rajzai

Ujházy Ferenc

vázlatai után

Somogyi juhászbojtár,
Somogyi kanász és csa-
ládja, fametszetben
repr.

Nagy Magyszép
II r. 44, 45. l.

K

M.D.K.

Jankó János

Hevesi Sándor: "Irodalom és közönség" cimmel közölt cikkét illusztrálja a lap a müvész két rajzával: "A perzekutorok I"
" A perzekutorok II" cimmel.

Magyar Salon, Bp. 19oo. december
473-48o. lap

Jankó János
festő

M.D.V.

1847-ben díszkiadat jelentetlek meg Petőfi műveiből a költő 1845 évi archipével díszítve és 65 szöveg képpel. A szöveghépek készítői között van Jankó János is.

P. Brestyánszky Ilona: Szárevés az Athenaeum
Művészet, 1969. február - 14 kép.

Jankó János

megemlítik azok körött, akik a népélelét, mutatják

Kőszegi, vajáshagi művész – élet, Bp. 1957

77 l.

M.D.K.

Fankó János, grafikus, karikaturista

Ágai Adolf írja Ambrusnak:
„A Fankó János apró képei igen szépen vannak rajzolva, csak rosszul metszve (étetve) s komiszul nyomtatva."

Ambrus Zoltán levelezése, Bp.1963. Akadémiai Kiadó

31. old.

MDK

Jankó János, grafikus

A satirikus rajz első mestere
"Jankó János volt."

– :Karikatúra

8

ESTI HIRLAP Bp. 1967. dec. 30

M.D.K.

Fanzó János, festő
(1833-1896)

az ötvenes évek zsánerfestészetének tipikus képviselője volt.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp.1968. 919. old.

Jankó János

Szerepelt az 1903-as ipari-és mezőgazd. kiáll. alkalmából rendezett tejn. tiállításon.

Kőrhajn, vásárhelyi művész.

élet Bp. 1957

Janló

1907-ben rendezett művész-est alkalmával eredeti alkotásával dinilekét a termet.

Kiss Lajos, Vásárhelyi művészélet, Dp. 1957

188 —

Jankó János

MDK

A fejők
(Bolond Miska, 1868)
(Repr.)

MMM Évkönyve, 1951, IX.

Jankó János

MDK

A szentlaki visitáció
(Bolond Miska, 1870)
(Repr.)

MMM. Évkönyve 1951, XXI

Jankó János
festő

MDK

Választási szenek.

(Bolond Istók 1869 [Repr.)

M.M.M. Évkönyve 1951, XXII. l.

MDK

Jankó János
rajzoló

Ünnarchép
(Borszem Jankó 1871) (Repr.)

M.M.M. Évkönyve 1951, XXIII.

Jankó János

MDK

Illustrált trónbeszéd

(Üstökös 1872.) (Repr.)

MMM Évkönyve 1951. XXV.

Jankó János
Jestő

MDK

A visilis szavazat
(Üstökös 1871.) (Repr.)

MMM Évkönyve 1951, XXIV.

M.D.K.

Jankó János
festő

Sári néni
Ambrus gardas
Katona élet
Téli estek
} rajzai

Nagy Imre: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 146 l.

Jankó János
festő

M.D.K.

„A magyar nemes" illusztrációja.

Nagy Lajos: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 146 l.

M.D.K.

Jankó János
festő

Vasárnap volt", „Itt állok a róna közepén"
illusztrációja.

Nagy Lajosné: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 146 l.

Jankó János
festő

M.D.K.

„Isványtanya" illusztrációja.

Nagy Ilsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 146 l.

Jankó János
festő

M.D.K.

Petőfi illusztrációi.

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Értkönyve 1952. 146 l.

MDK

Jankó János

Szana Tamás (1844-1908) monográfiát adott ki Jankó Jánosról.

H. Lador Anna: A Magyar Művészettudomány Története 1945-ig

MMM Évkönyve 1951, 201.

MDK

Jankó János
(1833–1869)
festő

A népdal születése" című festménye.

"

Pogány Ö. Gábor: A haladó és reakciós erők harcának tükrözése a XIX. századi magyar festészetben.

MMM Évkönyve 1951. 47. l.

Jankó János
Vizhordó, gipsz

XVI. Tavaszi Szalon. Nemzeti Szalon, 1941, julius,
7 l.

ékesebbek rendszeres gyűjteseredményei,
, egyéb nemes porcellánsorozatok, gmun-
és óragyűjtemény, képminiatűrök, és a
. századi salzburgi kályha. A San Marco-
bra vonta az esztergomi múzeum körét,
ények között.
mba Serédi Jusztiniánnak nehéz felhőktől
űvészet története szempontjából oly fon-
z alistáli Madonna, az 1500 körüli kassa-
ényes Adolfnak egy nagyobb, és Molnár
rímás korának azonban a múzeum szem-
értékű anyag megóvása, és lényegtelen
ostroma alatt.
nnegyed századon át nagy országos gyűj-
e tudatosan történt, egyes részei különös
k, a szakirodalom számon tartja itthon
árosból, iskolák, hazai és idegen túristák
t éppúgy szolgálja, mint a tudományos
neghatározása, az itt felvetett problémák
ülönösen a magyar művészet történetének.
képtár műhelymunkájában született meg
ri magyar festészet története. Itt fedeztük
e és európai távlatába a névleg is ismert

B 11

MDK

Jankó János (1835 - 1896) festő

Megzavart lakodalom

Bényi L: Az Hellfeld képben é veszben. Katalógus. Bp. 1952, 2, 5.

MDK

Jankó János

Katonabeszállásolás /Frigyes vázlata utáni rajz/

repr.

Vasárnapi Ujság 1868. 296 l.

MDK

Jankó János.

Rabkisérő pandurok /Fridyes vázlata után Jankó ~~József~~ János rajza/

repr.

Vasárnapi Ujság 1868. 308 l.

Jankó János

MDK

Bárdos Artur dr: A magyar karikatura. Modern Művészet. 1906. I. 4.sz.

MK

Jankó János szobrász

Sz. S: Fiatal művészek az Epreskertben. Magyarság. 1944. febr. 13. 12 l.

[illegible]

~~M.O. Képrésův. Pólya. [illegible] körének kiáll.~~
~~1949. febr.~~

MDK

Jankó János szobrászművész

V. Zs: Kiállítások. Magyar Nemzet 1947. nov. 11. 2 l.

MDK

Jankó János szobrász

Alapítvány fiatal művészek részére. Uj Magyarság 1944. febr. 12. 8 l.

Jankó János festőm

Csak megemlítés

Vita Végvári L. Munkácsy M. ifjúsága. c. kandidátusi értekezéséről

Genthon I. opponensi véleménye

Művészettörténeti Értesítő 1957 II. évf. 1 n. 77 l.

Jankó János

festő

névemlítés Munkácsyval kapcsolatban
" " "

Vita Végvári L.: Munkácsy M. ifjúsága c. kandidátusi értekezéséről
Végvári L. válasza az oppponensi véleményekre
Művészettörténeti Értesítő 1957, VI. évf. 1 n.

84, 85 l.

MDK

Jankó János

Honvéd dandárgyakorlat Ipolyságon, vázlat /Friedyes után/ repr.

Vasárnapi Ujság 1870. 640 l.

MDK

Jankó János szobrász

Kollektiv kiállitás. 1947. nov. Magyar Művészet. 1948. 45 l.

MDK

Jankó János

Jókai emlékkiállitás. A M. Nemz.Muz. kiáll. III.
Bp. 1925. 10 l.

Jankó János
grafikus

M.D.K.

Alku
Ambrus garda
Itt állok a róna közepén
János vitér

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 153 l.

M.D.K.

Jankó János
grafikus

A bilincs
A magyar nemes
A nagyökrös szekér
A téli estek
} illusztrációk

Nagy Imre: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 153 l.

Jankó János festőművész
Nagy Zoltán: az alföldi tájkép.
Puszták Népe /Hódmezővásárhely/ 1947 jun.szám

DOBOS BÉLA

OKL. GÉPÉSZMÉRNÖK

VILLAMOSSÁGI

ÉS MŰSZAKI VÁLLALATA

TELEFON: ~~34-6-30~~. 84-3-98

POSTATAKARÉKPÉNZT. CSEKKSZÁMLA 6726

VILLAMOS VILÁGITÁSI ÉS ERŐÁTVITELI, GYENGEÁRAMÚ JELZŐ ÉS TELEFON BERENDEZÉSEK, ÁRAMFEJLESZTŐ TELEPEK TERVEZÉSE ÉS ÉPITÉSE

VIZVEZETÉKI ÉS CSATORNÁZÁSI MUNKÁK

Tekintetes

Müemlékek

946-a/1935 sz.

Köszönetet mondva nb.felszólit

IX.Üllői-ut 33-35 sz.alatti uj helyisé

szitésére vonatkozó legjutányosabb ára

1 db.teljes W.C.berendezés,fa
ganytartánnyal,hozzá tá
csavarokkal,Gebro-kapcs
mó és lefolyó ólomcsővel
lyes öntött vas lefolyó
se,áttoló karmantyuval,
kel,szigetelésekkel,com
ra . . . . . .

Jankó
finom stilusának csak a francia művészetben
akad párja. („Ezer karikatúra

(S.F.) — Két kiállítás.
Est, 931. XI. 15.

Jankó

szerepel ~~mulatságos~~ alkotásával az
„Uj Szalon" első kiállításán,
(Mult és Jövő szerkesztőségében.)
melyek egész korszakot fükröztek vissza

Ezer karikatura
P. N. 931. XI. 15.

Frankfurt

Herrn prof. [redacted] mit herzlichen Grüßen
zu seinem 60. Geburtstag
(Hindemith, Paul: Marienleben)
Mainz, 16. Juni 1952 Schwabenheimer Straße

Jankó

— **Ezer karikatúra.** Új szalón nyílt meg a Vilmos császár út 34. szám alatt (a Múlt és Jövő szerkesztőségében). Első kiállításával joggal számithat a legnagyobb figyelemre. Ezer karikatúra címen ez a kiállítás nem csupán érdekes és vonzó, de tanulságos képét is adja az utolsó 50 év legkiválóbb termékének, felvonultatva mindazokat, akik a karikatúrában maradandót alkottak. Csak most látjuk meg igazán, hogy a képzőművészetnek ezen a területén is mily gazdagok vagyunk, mennyi érték élt és él ebben az országban a művészet egy oly mesgyéjén, mely eddig ugyszólván teljesen észrevétlen maradt. Ezen a kiállításon Jankó, Homicskó, Linek, Márk, Faragó, Bér, Polgár Lakos, Jenei egész korszak hangulatát visszatükröző lapjai mellett Vértes, Pólya, Erdei, Feiks, Herman artisztikus munkái, Forrai, Kelen és Major egész kollekcionyi mulatságosnál mulatságosabb briliáns alkotása kér a komoly műgyüjtő részéről is megkülönböztetett figyelmet. Csók István néhány fiatalkorából való önkarikatúrája, Róna József szellemes bronzszobrai teszik felejthetetlenné a rendezésében is elsőrangú kiállítást, amelynek katalógusához Bálint Jenő irt a karikatúra történetét megvilágító szellemes bevezetést.

P. N. 931. XI. 15.

P N. 931. XI. 15.

P. K. 431 K 15.

Jankó János MDK

Kamasz, gipsz

Műcsarnok 1943 A magyar művészetért c.kiáll.

M.D.K.

Jankó János, grafikus

„A kazzat", „A bufé" c. „A folyosó" c. rajzait közli:

Perekázy Károly: A réci Ház

BUDAPEST, 1968. VI. évf. 6. sz. 41. old.

Jankó János, festő

MDK

A „Nóta születése" c. képe díníti

a 10 forintos bankjegyet.

t. j.: Methette Nagy ... 3

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. aug. 1

M.D.K.

Jankó János

Dénes Diner József: "Két müvészről" cimmel ir Jankó Jánosról, aki "3o éven keresztül nevettetett, s most gyászolja a nemzet. Kb. hetvenezer rajzot és karikaturát adott ki, s a Borsszem Jankó is bizonyitotta Jankó talentumának gazdagságát és bőségét."

Magyar Salon, Bp. 1896. május hó. 25. kötet 265-278. lap

Jankó János (1833-1896)

Falusi jelmez. Diófapác, 175x240 mm.
Szerepelt a kiállitáson.

Munkásélet. Kiállitás. Legujabbkori Történeti Muzeum. Kat. bev. Kiss Sándor. Bp. 1959., 48 l., ill.

16.l.

Jankó János nobránmüvész

1909-ben nül. Magyarkanizsán. 1936-40 között a Lipz. Főisk. növendéke. 1941-42-ben római öntöndíjas. 1939-től nagyobb portréival, nobortezveivel ziáll. József Attila nobrát Balatonnárnon állitokéz fel. 1946-tól 1956-ig dolgozott a Szárados úti müvésztelepen

---

Szárados úti müvésztelep ziállítása. A zat. összeáll. Gap Erzsébet, Elisabet Brigitta. Bp. 1965.

17.

Jankó János

Tisza partján. (repr.)

Balogh András: A képzőművészeti gyűjtemény. Ill. Artner Tivadar. Bp. 1964. 131 l. /Gondolattár/

26.f.

M.D.K.

Jankó János

A "Humor" c. rovatban hozza a/ lap a "Hordóban" c. tréfás képét.

"Mikor az ember ábrándozik" cimmel nyolc képből álló rajzsorozatot készitett.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 1884 május 1. 21, 92. lap
I. kötet.

M.D.K.

Jankó János

"Reggeli fohászkodás" cimmel készitett nyólc rajzból álló tréfás rajzsorozatot.

Magyar Salon, Bp. 1884. juni. 1.
203. lap I. kötet.

M.D.K.

Jankó János

"Nagyzó Mátyás levele egy barátjához" cimmel tréfás rajzsorozat szöveggel.
Nyolc repr.

Magyar Salon, Bp. 1884. juli. 1. I. kötet. 313. lap

M.D.K.

Jankó János

Kenessey Dezső: "Az őszi képtárlat cimmel ir a Képzőművészeti Társulat által rendezett kiállitásról, amelyen a művésznek egy vásári képét mutatták be.

Magyar Salon, Bp. 1884. dec. 1. II. kötet. 289-292. lap

M.D.K.

Jankó János

Sturm Albert: "Egy képviselőházi ülés" c. beszámolóját illusztrálta: Irányi Dániel, Mocsáry Lajos, Orbán, Balázs, Horánszky, Neményi, gr. Karolyi Sándor, Szontagh Pál, gr. Zichy Jenő, Latinovich, Pauler, gr. Keglevich, Mandel Pál, Csernátony Lajos, gr. Szapáry, Kovács Podmaniczky Frigyes, Prileszky Tádé, Helfy, Visi Imre, Péchy Tamás portréival.

Magyar Salon, Bp. 1885. ápr. 1. III. kötet. 17-22. lap

Jankó János

A népdal műhelye (repr.)

Artner Tivadar Évezredek művészete. Bp. 1965.
Gondolat k., 605 l., ill.

360.l.

M.D.Y

Yanlió Janos

Grafikus

Mézatás

Galambos Ferenc: Roxy

Művészet, 1961. julius – 14 lap.

Jankó János (1833–1896)

Csiky Gergely kori ratúrája.
„Jankó 1877". Cenzura, 258 × 180 mm.
Ltr.: 1939–3376.

Mappa rajz és akvarell. Z XIX és a XX. –
nés ad. A rét. bev. Delmachet Anna.

Bp. 1959

25

Jankó János

— Magyarországon az első — német nyelvű — vicclapot, a Dèr Zeitgeistet 1846-ban indította Beck Vilmos. Szerelmei-Liebe Miklós magyar Charivarija (Dongója) pedig 1848-ban jelent meg. A szabadságharc után az Üstökös 1858-ban, a Borszem Jankó 1868-ban, a Bolond Istók 1878-ban került ki először a nyomdából. A szatirikus rajz első sztárja Jankó János volt. A századforduló híres rajzolója Mühlbeck Károly. Uj stílussal először Faragó József próbálkozott. Az 1900-as években tűnt fel — a Magyar Népköztársaság érdemes művésze rangot is elért — Gáspár Antal. A világháború előtti idők kitűnő szatirikus rajzolói — a többi között — Biró Mihály, Gedő Lipót, Pólya Tibor, Vértes Marcell, Major Henrik, Kelen Imre, Dezső Alajos. Az 1918—19, s a Tanácsköztársaság karikatúrái is hozzátartoztak a kor eseményeihez; mint ahogy a fasizmussal szembeni hazai erők harcához 1944-ben a Pesti Posta.

Esti Hírlap
1967 XII. 30

M.D.K.

Jankó János, rajzoló

Körültornácos ház rajzai Szatmárban Katalinfalván: Népr. Múz. -R. 2625, 2626. ".ábra.; Udvarhelyszéken, Balavásáron, NM. -R. 2483, 4387, 4394; Atyhán, NM. -R. 4385, 3.ábra.; Csikban NM. Ethnológiai Adattár. R. 000. 940. 22/1. 1894-ben készült rajzok. 83.o.

Balogh Jolán: A népmüvészet és a történeti stilusok. 73.o.

Néprajzi Értesitő. A Néprajzi Múz. Évkönyve. XLIX. 1967. Bpest. Akad. Kiadó. 1967. Bp

M.D.K.

Jankó János, rajzoló

Földszinti pilléres árkádsoros ház. Az ezredéves kiállitáson ilyen tipusu házat mutattak be. Jankó lerajzolta. Népr. Múz. Ethnologiai Adattár, K.000940/17, 000940/18.sz. 20. ábra. 108.o.

Balogh Jolán: A népmüvészet és a történeti stilusok. 73.o.

Néprajzi Értesitő. A Néprajzi Múz. Evkönyve. XLIX. 1967. Pest. Akad. Kiadó. 1967. 8p

M.D.K.

Jankó János, rajzoló

Kültornácos házról készült rajza 1894-ből. Szatmárban, Katalinfalva. 2.ábra.84.o.Fekete repr.Népr.Múz._R. 2625, 2626.

Balogh Jolán: A népmüvészet és a történeti stilusok 73.o.

Néprajzi Értesitő.A Néprajzi Múz.Évkönyve.XLIX. 1967.Bpest.Akad.Kiadó.1967.Bp

M.D.K.

Jankó János, rajzoló

Földszinti pilléresxkáárkádsoros ház. Borsod-megyei ház.
20.ábra.97.o.Fekete repr.Népr.Múz.Ethnológiai Adattár.
R.000940/17,000940/18. Fekete repr.

Balogh Jolán: A népmüvészet és a történeti stilusok
73.o.

Néprajzi Értesitő.A Néprajzi Múz.Évkönyve.XLIX.
1967.Bpest.Akad.Kiadó.1967.Bp

M.D.K.

Jankó János, rajzoló

A borsodi pilléres árkádsoros ház fából készült nagy kapuja. Népr. Múz. R. 000940/18. sz. 21. ábra. 97. o. Fekete repr.

Balogh Jolán: A népművészet és a történeti stilusok 73. o.

Néprajzi Értesitő. A Néprajzi Múz. Évkönyve. XLIX. 1967. Bpest. Akad. Kiadó. 1967. Bp

M.D.K.

Jankó János rajzoló

Az ezredéves kiállitás zalamegyei házán a tetőereszt korareneszánsz tipusu orsófák tartják. Népr. Múz. Ethnológiai Adattár. - R.000940.116/1.sz. Jankó rajza. 121.o.

Balogh Jolán: A népművésszet és a történeti stilusok 73.o.

Néprajzi Értesitő. A Néprajzi Múz. Évkönyve. XLIX. 1967. Bpest. Akad. Kiadó. 1967. Bp

M.D.K.

Jankó János, rajzoló

A házak tornácait is gyakran diszitik faragott orsófák. Jankó rajza egy csiki házról. Népr. Múz. -R.000940-22/3. 137.o.

Balogh Jolán: A népmüvészet és a történeti stilusok. 73.o.

Néprajzi Értesitő. A Néprajzi Múz. Évkönyve. XLIX. 1967. Bpest. Akad. Kiadó. 1967. Bp

Jankó János

Tehérhordó 1947, bronz, 27 cm. J.: „Jankó J." M.N.G. ltsz: 56.333-N.

Vízhordó (in 1946. Bronz 36,5 cm. J.: „Jankó J." M.N.G. ltsz: 56.334-N

Szárados utcai művészlelep kiállítása, kabelójust összeáll, Szap Erzsébet, Elischel Brigitta, Bp. 1965

49-

M.D.K.

Jankó János, rajzoló

Körültornácos ház rajza 1894-ből. Atyhán, NM. -M.4385. 7.ábra.84.o.Fekete repr.

Balogh Jolán: A népmüvészet és a történeti stilusok. 73.o.

Néprajzi Értesitő.A Néprajzi Múz.Évkönyve.XLIX. 1967.Bpest.Akad.Kiadó.1967.Bp

M.D.K.

Jankó János, grafikus

a Borsszem Jankó és sok más napilap népszerű karikaturistája adta az első impulzust Medgyessy-nek gyerekkori torzképeihez és egyéb „fizikálásai"-hoz.

László Gyula: Medgyessy Ferenc /1881-1958/

Bp. 1968. Corvina, 8. old.

Jankó János festőművész
Ülő asszony
Szépm.Muzeum I.Grafikai kiállitás
19o7 február

Karminpiros alapon szürke talajon áll a ruhátlan Krisztus, karját felemelve, vérző sebeit mutatja. Mögötte barna kereszt a kínszenvedés eszközeivel.

A lap külső szélén növényi díszítés között egy madár, egy ülő szarvas és egy kékruhás férfi.

282a lap: Későbbi írással hangjegysor szöveggel. A külső szélen alul, bejegyzés „Per Michaelem Heugll Succentorem scholae Anno domini 1569/25 die Augusti".

282b lap: S iniciálé (170×176 mm) zöld keretben, aranyalapon kék betű. A betű belsejében a *Diadalmas Krisztus* ábrázolása. Arany-alapon, magas sárga trónon ül Krisztus, rózsaszín ruhában, zöldbélésű kékesszürke palástban. Glóriával övezett fején arany korona. Jobbját áldóan fölemeli, balkezében aranyalma és jogar. A lap alsó és külső szélén stilizált levéldíszítés között négy zenélő, szőkehajú, nagyszárnyú angyal furulyával, hárfával, gitárral, hegedűvel a kezében. (362. kép.)

294b lap: (Grates nunc omnes reddamus Domino Deo) G iniciálé (180×186 mm) sárgafakóróra csavarodó kék tekercsszalaggal díszített rózsaszín keretben, aranyalapon zöld betű. A betű belsejében *Krisztus a pokol tornácán.* A szürke téglás, pirostetős pokolkapu előtt áll Krisztus zöldbélésű fehér palástban.

H. D. M.

JANKÓ János festő

Balogh István: Debrecen. 65. l.

Jankó János
grafikus

M.D.K.

Petőfi költeményeinek illusztrátora

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 152 l.

Jankó János
grafikus

M.D.K.

Petőfi Sándor költeményei" Jankó-rajzai díszítik.
"

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952. 152 l

Jankó János
grafikus

M.D.K.

"Magyar mesék"-e.

Nagy Lajos: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Értékmű 1952. 150 l.

MTK

Jankó János

Tört Képes. 1922. 42, 56, 59 l.

Jankó János
festő

M.D.K.

Petőfi költeményeinek illusztrátora.

Nagy Imre: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 152 l.

M.D.K.

Jankó János
grafikus

Van a nagy alföldön csárda sok
Vasárnap volt
Zöld leveles, fehér

illusztrációk.

Nagy Lsursa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve, 1952, 153 l.

Jankó János M.D.K.

grafikus

Katonaélet
Két sóhaj
Megy a juhász szamárow } illusztrációk
Sári néni

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk.

M.M.M. Évkönyve 1952, 153 l.

M.D.K.

Jankó János:

A magyar nemes 1874

Repro.

M.M.M. Évkönyve 1952. XXXVI. Képtábla

MK

Jankó János

A lovát kináló czigány

V-r: A kiállítás vásárlói. VU 1885. XXIII.évf. 678 l.

Jankó János /1833-1896/
3 drb tollrajz

Ernst Muzeum aukciói. XII. 17 1.

Som

Tör
Som
Lás
nak
146
nyu
156
szs
ban
lo,
öss
bir
Ján
Tol
182
rés

Jankó János
Zsákoló, bronz

Főv. Képtár XXXV. kiáll. 1948. ápr. 17 1.

Jankó Janus
grafikus

M.D.K

„Megy a juhász oramáron"

Wagy Tsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 163 l.

Jankó János
Móricka előadást tart, tollrajz
Pánikszerü gyermekáldás, tollrajz

Szent-György-Ház XLVI. művészeti akciója. A Gyűjtő.
I. évf. 2.sz. 3 l.

649

= kunów sitko

tt hely, hol sok őskori lelet került
a Kacsics-nemzetség birtokolta, rész-
zott. 1255-ben az ugyane családbeli
község legnagyobb része. Átmenetileg
a, 1274-től ismét a Kacsics-nembeli I.
Tamás vajda és testvére, Péter szerez-
enceseket a helységbe. 1334-ben Róbert
van kiváltságokkal ajándékozta meg,
században a Kacsics-nembeli Salgaiak
Miklós hamispénzverés miatt hütlen-
439-ben Szécsényi Lászlónak ajándékoz-
i Országh Mihály és Lossonczy Albert
egye itt tartotta közgyüléseit. 1461-
tta a várost. 155e-ben a törökök ~~el-~~
csak két év mulva
rat ~~nem~~ tudták bevenni, ~~az csak két~~
ban a Lossonczy-család a község birto-
án a templomot az evangélikusoknak ad-

MDK

Jaukó János
festő

Orlai Petrics Soma temetésén részt vett

Tekel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 150 l.

MDK

Jankó János festő

Szöveg-archiv anyagából

Dávid Katalin: A Művészettörténeti Dokumentációs Központ Adattára Művért 1957.VI.évf.4.sz.322.l.

M.D.K.

Jankó János

"...Donatellora emlékeztető Tanulmánya.." szerepel a "Tavaszi Szalon" c. kiállitáson.

Film Szinház Irodalom, Bp. 194o. május 24-3o.
III. évf. 21. sz. 18. lap.

Jankó János

festő

arcképe Goró

Lajostól

l.

Petr E M magy művész

arcképek

5. l.

K

Paolo Veronese Követője. L Caliari
Veronában 1528-ban. + Velencében 1588-ban.

Kép 211
D. r. 42.

Krisztussal szemben, kinek fejét dics-
ágtörő nő van, ki jobb kezét keblére tevé
ruhajának alját fogja
ajat gyöngyök díszítik s kivágott ruhá-
, hogy bal melle kilátszik. Krisztus mögött
épült harom ~~[illegible]~~ köti le figyelmünket +
nabadba nyerünk kilátást.

ra, méretei 104: 132 cm,
en. A Nemzeti Muzeumból.
ii.

~~54~~

kettő Krisztusra nézve beszél, egy pedig a
hajtik s bal kezét felemelte ~~[illegible]~~.

Jézus
~~Tünteti föl, midőn~~ az írástudók és farizeusok
nak
apnonyt a templom közepén ~~Jézus~~ elé állítottak
apolja „a ki bűn nélkül vagyon közetek: először
."

Kamarachnik 1878

64

Jantró Mátyás

A Nőcsarnok 1942-ben
rendezett téli tárlatán szerepelt.

M.N. 1942. XII. 8.

Jankó János

A Műcsarnok 1942-ben rendezett téli tárlatán szerepelt.

N. u. 1942. XII. 10.

Jankó János
kabrán

Részt vek a római Magyar Akadémia kiállításán.

Magyarország 1942. V. 21.

Jovánkó János

Szerepel az "Alkotás Művészház" második csoportkiállitásán müveivel

P.H.1942.XII.12.

MDK

Jankó János

Gazdag mulató. Lotz Károly festm.u. rajzolta Jankó János, fába metszette Pollák Zsigmond

Vas.Ujs. IX.1862. V.4. 2o9 l.

MDK

Jankó János

Rajzok az országgyülésből, rajz, repr.

Vas. Ujs. 1868. 577 l.

Jankó János

Művével nevezet a
Műcsarnokban rendezett
Magyar Riállításon.

m. 934. IX. 27.

Jankó rajzai

Portréval szerepel a Szinyei Társaság „Tavaszi Szalon" c. kiállításán az Ernst Múzeumban

Magyar Hirlap 1938 IV. 10

Jankó János

MDK

Zord idő, pirobazalt

Mücsarnok 1944.VII.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Jankó János

A Mult és Jövő c.folyóirat által ajándékozott karikatúrasorozata a Szépmüv.Muz.gyüjteményében

N.U.932.VII.24.
M.H.932.VII.24.

Jankó János

Festménye a magyar képzőművészek egyesületének jubiláris kiáll.-án.

M.934.XII.8.

Jankó János

MDK

Elmélet és gyakorlat, gipsz

Teniszező fiu, gipsz

Műcsarnok 1950.I. Magy. Képzőm. Kiáll.

Jankó János

„A népdal művelése" c. festménye szerepel a „Magyar genre és tájképfestészet" c. kiállításon a Műcsarnokban

Pesti Hirlap 1927 I. 13

Jankó János

Olajképekkel szerepel a „Magyar táj és életkép" kiállításon a Műcsarnokban

Magyarság, 1927. I. 15

Jankó János

„A népdal születése" c. műve nezajel a „Magyar tájés népéletkép" kiállítóson a műcsarnokban (emlitve)

Nemzeti Ujság, 1927 I. 14

Jankó János

"Birkanyírás" c. műve a Magy.Képzőm.Egy.jub.kiá
litásán.

P.H.934.XII.8.

Jankó János
festő

M.D.K.

„Janos vitéz" (tus-tollrajz)

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 159 l.

Jankó János M.D.K.

grafikus

1874 es János vitéz "magyar kiadványát Jankó illusztrálta.

Nagy Isursa: Petőfi illusztrációk.

M.M.M. Évkönyve 1952, 141 l.

M.D.K.

Jankó János
grafikus

„Magyar nemes'-e

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 142 l.

Jankó János
Grafikus

M.D.K.

Vaskos rajzai tolnácsoljak Jancsi és Iluska történetét.

Nagy Lsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 144 l.

M. D. K.

Jandó János.
festő, karikatura rajzoló
(szül. 1833. – 1896.)

A magyar Babitsai karikatúra.
Frank János.

M. M. M. Évkönyve 1951. 91. old.

Jankó János

MDK

A népdal születése
(Fővárosi Képtár)
(Repr.)

M.M.M. Évkönyve 1951-V.

Jankó János festő

Élet és Irodalom I: 24. n. 1957
dec. 13. nekr.

MDK

Jankó János

(Üstökös, 1867)

(Repr.)

MMM Évkönyve 1951, XVIII..

MDK

Jankó János

Delegáció
(Ustökös 1868.)
(Repr.)

MMM Évkönyve 1951, XVIII.

Jankó János

MDK

(Bolond Miska, 1867)

Mi lett a bocsból

(Repr.)

MMM Évkönyve 1951 XIX.

Pengő

450a **Horowitz, L.** 1848. Eine Sammlung origineller Novellen dieses Jahrgangs vom Monat März begonnen. Pressburg, 1849. Hlwd. 8°. 6.—

451 **Horváth J.** Adalékok az 1847—48. évi országgyűlés történetéhez. (Az 1867 : XII. t.-c. szempontjából.) Bp. 1905. fvászon. n. 8°. 2.40

452 **Horváth Mihály.** Magyarország függetlenségi harcának története 1848. és 1849-ben. 3 kötet. Genf, Puky, 1865. csinos egyk. fbőrktsek. n. 8°. 15.—

453 — — Huszonöt év Magyarország történelméből 1923-tól 1848-ig. 3 kötet. 2. jav. s bőv. kiad. Pest, 1868. szép sötétkék bordázott félbőrktsek sarkokkal. n. 8°. 15.—

454 — — Kossuth Lajos újabb leveleire. 2. kiad. Pest, 1868. fvász. n. 8°. 3.—

454a **Ideiglenes rendezete** a közigazgatásnak Magyarországban. Pest, 1849. n. 8°. (24 old.) 12.—

455 **Illustrirte Zeitung.** Wöchentl. Nachrichten usw. Mit vielen Holzschnitt-Abbildungen. Bd. X—XII. (1848. Januar — 1849. Juni) Leipzig, Weber, etw. beschäd. Hlederbde Folio 50.— A magyarországi eseményeket részletesen ismertető cikkekkel és képekkel. Ritka kötetek.

456 **Imrefi.** Magyar menekültek Törökországban. Pest, 1850. fbőr. 8°. — 1 térképpel. 8.—

457 **Incze, H.** Die Geschichte des 15. März 1848. in Buda-Pesth. Bpest, 1899. fzve. n. 8°. 5.—

457a **IrinyiJózsef.** Dicső napok. 3 kötet. Pest, 1857. fvászonkts. 8°. 8.—

458 **Jakab E. B.** Wesselényi Miklós hűtlenségi bűnpere. Tört. bevezetéssel. Az ered. példányok egyikéből sajtó alá rend. Kiadja K. Papp M. Kolozsvárt, 1876. fzve Lex. 8°. Ritka. 20.—

459 **Jakab E.** Szabadságharcunk történetéhez. Visszaemlékezések 1848—1849-re. Bpest, 1880. fbőrkts. n. 8°. Számos arcképpel. 6.—

460 **(Jámbor Pál.)** Emléklapok egy főrangú hölgyhöz. Irta Hiador. Kiadta P. Horváth L. 2. kiad. Buda, 1846. fvász. k. 8°. Kissé foltos pld. 8.—

461 — — Hangok az emberiséghez. Irta Hiador. Pest, 1848. er. vász. k. 8°. 6.—

462 **Jancsó B.** Szabadságharcunk és a dako-román törekvések. Bpest, 1895. fvász. n. 8°. 10.—

463 **Janotyckh v. Adlerstein, J.** Federzeichnungen. Eine Reihe von Skizzen, den socialen u. politischen Zuständen in Ungarn vor u. während d. Revolutionszeit entnommen. 2 Bde. Wien, 1850. vász. 8°. 12.—

464 — — Chronologisches Tagebuch der magyarischen Revolution, und zwar bis z. esten Wiederbesetzung Pest-Ofens durch d. k. k. Truppen. 3 Bde. Wien, 1851. fvász. n. 8°. 15.—

465 **Jókai M.** Csataképek. 1848. és 1849-ből. 3 kötet. 3. kiad. Pest, 1870. fvászkötés. 16°. 5.—

466 **(Jósika Miklós.)** Zur Geschichte des ungarischen Freiheitskampfes. 2 Bde. Lpzg., 1851. egyk. fbőrkts. 8°. 12.—

467 — — Zur Geschichte des ungarischen Freiheits Kampfes. Autentische Berichte. 2 Bde in 1.-2. Ausg. Cassel, 1852. fbőrkts. 8°. Kissé foltos pld. 12.—

468 **Der ewige Jude.** Pest, 1848. gr. 8°. (8 Ss.) Satirisches Gedicht auf die Taufe der Juden. 6.—

469 **Kacziány G. Görgei.** Történelmi tanulmány. 3. kiad. Bpest, 1915. fvász. 8°. 4.—

470 **Karádi és Ráthkay.** Kossuth parlamenti élete. 2 kötet. (I. Az országgyűlési követ. II. A pénzügyminister.) Pest, 1850. fvászonkts. n. 8°. 8.—

471 **Kazinczy Gábor.** Emlékbeszéd Kemény Dénes fölött. Debrecen, 1849. fzve. n. 8°. (20 old.) 2.40

472 **Kemény Gábor.** Nagy-Enyednek és vidékének veszedelme 1848—49-ben. Történeti vázlat. Pest, 1863. fvászonkötés. n. 8°. 8.—

473 **Kertbeny, K. M.** Erinnerungen an Graf Ladislaus Teleki. Prag, 1862. br. 8°. Mit 1 photogr. Portrait. 6.—

474 **Kéry Gy.** A magyar szabadságharc története napi-krónikákban. (1848). Bpest, 1899. fvász. n. 8°. 5.—

475 **Kienast, A.** Die Legion Klapka. Eine Episode aus dem Jahre 1866 u. ihre Vorgeschichte. Wien, 1900. Lwd. gr. 8°. Mit 8 Beilagen u. 1 Karte. (XI u. 386 Ss.) 10.—

476 **Klapka György.** Emlékeimből. Függelékül: Gróf Teleki László levelei. Bpest, 1886. fvász. n. 8°. Arcképpel. 8.—

477 **Klapka, Georg.** Memoiren. 3 Bde. (II. III. 2. Ausgabe.) Lpzg., 1850—1861. Hlwdbde. gr. 8°. Mit 1 Portrait u. 3 Karten. 24.—

478 — — Der Nationalkrieg in Ungarn u. Siebenbürgen i. d. Jahren 1848

8°. Címlapján egykori tulajd. ajánlása. 3.—

425 — — Görgey Arthur a száműzetésben. 1849—1867. Bpest, M. T. Akad., 1918. fvász. n. 8°. 5.—

426 — — A moori csata. Történet-kritikai tanulmány. Pest, 1867. fzve. n. 8°. (53 old.) 3.—

427 **Görgey—Klapka.** Világos. Komorn. Authentische Mitteilung bisher noch nicht veröffentlichter Erlebnisse v. zwei Honvéd-Offizieren. Lpzg., Pest, 1850. br. (orig. Umschlagbll.) 8°. 6.—

428 **Gracza György.** Az 1848—49-i magyar szabadságharc története. Bpest, 1894. 5 kötet. Ered. díszes vászonkötések 4°. Sok képpel és melléklettel. 25.—

429 — — Kossuth Lajos élete és működése. Bpest, 1893. fvász. n. 8°. Számos képpel. 5.—

430 **Grimm, Vince.** Jellacsichiade. Heldengedicht in vier Gesängen. Pesth, 1849. br. (orig. Umschlagbll.) gr. 8°. (61 Ss.) Szatira. 10.—

431 **Grünwald B.** Kossuth és a megye. Válasz Kossuth Lajosnak. Bpest, 1885. — Értsük meg egymást. Bpest, 1875. fvászk. 8°. 12.—

432 **Hajnal István.** A Kossuth-emigráció Törökországban. I. kötet. Bpest, 1927. fzve. n. 8°. (Magyarország újabbkori történelmének forrásai.) 15.—

433 **Hám János** szatmári püspök és kinevezett primás emlékiratai 1848—49-ből. Kiadta Scheffler J. Bpest, 1928. fvász. n. 8°. Arcképpel. A Sz. István Akad. hittudom. bölcsel. oszt. felolv. II. 1. 3.—

434 **Hamary D.** Komáromi napok 1849-ben, Klapka György honvédtábornok alatt. Pest, 1869. fzve. (eredeti borítéklapokkal) 8°. 4.—

435 **Hamvay Ö.** Damjanich János élete története és szemelvények nejéhez intézett leveleiből. Bpest, 1904. fzve. 8°. 2.40

436 — — Az aradi tizenhárom. 2. kiad. Bpest, 1904. er. vász. 8°. Számos képpel. 3.—

437 **Hartig, F. A.** Genesis der Revolution in Österreich im Jahre 1848. Lpzg., 1850. br. (orig. Umschlagbll.) 8°. 5.—

438 **Headley, P. C.** The life of Louis Kossuth, governor of Hungary, including notices of the men and scenes of the Hungarian revolution; to which is added an appendix containing his principal speeches etc. With an introduction, by H. Greeley. Auburn, 1852. régi bőrkts. 8°. Kossuth acélmetszetű arcképmellékletével. 15.—

439 **Hegyesi Márton.** Biharvármegye 1848—1849-ben. Beöthy Ödön arcképével és életrajzával. Nagyvárad, 1885. (sérült) félvászonkts. n. 8°. Néhány lapja sérült. 8.—

440 — — Az 1848—49-i harmadik honvédzászlóalj története. Bpest, 1898. fzve. n. 8°. 3.—

441 **Helfert, J. A.** Geschichte Österreichs vom Ausgange des Wiener October-Aufstandes 1848. 4 Bde in 5 Teilen. Lpzg., Prag, 1869—86. 3 Lwdbde. gr. 8°. 36.— I. Die Belagerung u. Einnahme Wiens. Mit 1 Karte. II. Revolution u. Reaction. III. Thronbesteigung d. Kaisers Franz Joseph I. — IV. Der ungarische Winterfeldzug u. d. octroyirte Verfassung. 2 Teile.

442. **Helfy Ignác.** A magyar-magyar. 1. 3.—18. szám. Milano, 1869—70. fzve. k. 8°. 20.— Kossuth egyik legbizalmasabb hívének emigrációjában kiadott sorozata.

443 — — Mindenféle és semmi. Pest, 1860. fvász. k. 8°. 6.—

444 **Hentaller Lajos.** Görgey mint politikus. Történelmi tanulmány. Bpest, 1889. fzve. n. 8°. 3.60

445 — — Kossuth és kora. Kossuth Lajos rézm. arcképével. Bpest, 1894. er. vász. n. 8°. 5.—

446 — — Vérrózsák. 2 kötet. Bpest, 1906. ered. vászonkts. 8°. 8.—

447 **Honvédalbum.** Szerk. Szokoly Viktor. Számos fametszetű képpel és 10 fametszetű képmelléklettel. Wágner S., Litzenmayer S., Benczur Gy., Jankó J., Munkácsy M. és Szinnyei Pál rajzai után. Pest, Emich G. 1868. ered. vászkts. folio. 20.— Tóth Kálmán, Tompa Mihály, Jókai Mór, Irányi Dániel és más jelesek munkáival.

448 **Honvédvilág.** Szerk. Kunsági és Potemkin. 2 kötet. Pest, 1868. fvászon. n. 8°. 8.—

449 **Horánszky Lajos.** Gr. Batthányi Lajos tragédiája. Bpest, 1926. fzve. K. 8°. 44 old. 1.50

450 **Horn, J. C.** (ung. Feldpater) Arthur Görgei, Obercommandant der ungarischen Armee. Lpzg., 1850. br. (orig. Umschlagbll.) 8°. 5.—

Ranschburg Gusztáv antiquar könyvkereskedése, Budapest.

Jankó Jánosszobrász

Budapesti Szemle CCLXI.1941.168-176. Spectator: Képzőművészet

Jankó János, festő és grafikus

Művészet, IV., 1905. 270.

Hazai krónika

Jankó János, grafikus

Művészet, III., 1904. 80-85.

Lázár Béla: A Nemzeti Szalon története.

Jankó János festö.

Művészet.1905.417/18.l.

„A népdal születése" Jankó János festőművész

Magyar Nemzet 1950
jüni. 1. 4. old.

Haladó hagyományok a magyar festészetben. (12.-2.)

Jankó János –

testi

8 órai hgsag

1918 ápr 11. 5 l.

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1881. dec. 28. 3.

Mutermerkből

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1882. márc. 28.3.

a mitesmekből

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1880. dec. 24. 1.

Petőfi dalban és Rejtelben

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1880. nov. 9. 4.

15 eredeti magyar dal

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1880. jun. 8. 5.

Orlay Soma temetésének leírása

Tanko János festő

Pesti Hirlap. 1880. jún. 20.

Haas Tivadar: Magyar festők

Plasztika.

" József Attila " szobra, Jankó János

müve.

Béke és Szabadság. 1952. 19. sz. máj. 11. 15. l.

Rörplasztika. „Elmélet és gyakorlat",

Jankó
László

Szabad Művészet. 1950 IV. 10. 369–375

Pogány G. Gábor: Az I. Magyar Képzőművészeti
Riállítás szobrászati anyaga

Plasztika.

József Attila szobor Balatonszárszón.

Jankó János műve.

Szab.Nép.1952.301.sz.dec.3. 2.l.

Tavlakép. „Népdal." Tankó János

Pesti Hirlap. 1879. febr. 3. 4.

Művészeti hírek

Festészet, táblakép
Tájkép, Jankó János

Divatcsarnok, 1858.juli 6.426-428.
A budapesti Müegylet...tárlata

Festészet, táblakép

Csokonai, Jankó János

Divatcsarnok, 1859.febr.8.140.

-Y-Y-:Budapesti társasélet

Táblakép. „A pulykatolvaj." Jankó

Pesti Hirlap. 1879. febr. 3. 4.

Művészeti hírek

Rossi

Festészet, XIX.sz.II.fele

Jankó koronázási képe /Deutsch-féle Koronázási album/

Pester Lloyd, 1867, XIV.évf.238.sz.
A koronázás szóban és képben, 2.o.
Kelety Gusztáv cikke

Táblakép. „Lakodalmi tragédia",
Jankó

Pesti Hirlap. 1879. márc. 17. 5.

Jankó János Rittmö torzrajzoló
és életképfestő....

Patak Jenő

Janko János festő /19.sz./tanulmány-
utra Bécsbe és külföldre ment.

~~Budapest~~XXX

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.9.357.old.

Rossi

Jankó János
festő

Pester Lloyd, 1867, XIV. évf. 238. sz.
d. A koronázás szőnyben és képben, 2. o.
Kelety Gusztáv cikke

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1879. szept. 3. 3.

A „Koszom" szeptember havi fie-
zetében....

Jankó János festő (1833-1896)

Pesti Hirlap. 1885. VII. é. máj. 10. 9-11.

Radó Antal: Festészetünk a Riállitáson

Bécs / Jankó János tanulmányutja /

Hazai müvészeti mozgalmak, Magyar
Képzőmüvész é864.ápr.5.I.1.13-14.

Budapest.

Képzömüvészeti Szemle. 1880. 5. sz. 75. l.

Jankó) metszö és festöröl.

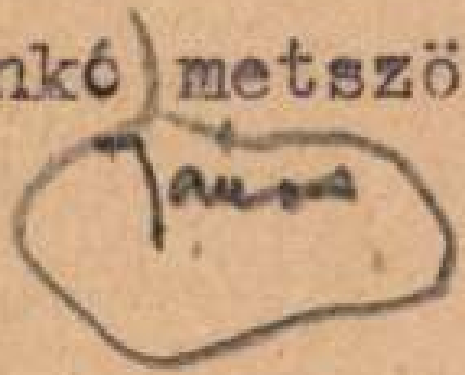

Jankó János grafikus

/ Tanulmányut /

Hazai müvészeti mozgalmak, Magyar Képzőmüvész 1864.ápr.5.I.l.13-14.

Jankó János festő

Budapesti Hirlap. 1881. XII. 28

194. n. 3. o. (Sz. és K.)

Jankó János festő

~~[illegible]~~ Pesti Hirlap. 1839. márc. 17. s.

Jankó János kitűnő tovrajzoló....

Tanuló János festő

Pesti Hirlap. 1879. febr. 3. 4.

Művészeti hírek

Jankó János festő (1833-1896), kiállítási nagy érem, orsz. kiáll.

Pesti Hirlap. 1885. VII. é. aug. 3. 4o.

Rőzlé az orsz. kiállítás képzőművészeti zsurije által....

Jankó János.-festö, rajzoló

Literatura.1933. VIII.évf.XLV. l. sárga lap

Jankó János,- festö

Litefatura.1933. VIII.év. XXXV. sárga lap.

Jankó János .

Literatura.1933.VIII. évf.XLV.l. sárga lap

Perely 50.l.

HOROG

EGY FIATALON ELHÚNYT TEHETSÉGTELEN RAJZOLÓ

Valamikor talán a magyar rajzoló- és illusztrációs művészetnek is akad egy olyan lelkiismeretes krónikása, ki régi s új könyvekből, folyóiratokból, naptárakból s hírlapokból összeszedi az összes rajzolóművészek névsorát s ha néhány sorban is, de helyet ad nekik a magyar rajzolóművészek lexikonában. E sorok írója hozzá akar járulni egy adattal ehhez a nagy munkához, leírván egy fiatal rajzoló rövid pályafutását, nem is annyira kvalitásai, mint inkább a pályájából levonható tanulságok miatt. Mert bizony kvalitásai alig mutatkoztak, rajzai csapnivalóan rosszak voltak, de ambíciója olyan nagy, hogy majdnem tönkretette egy másik fiatal művész pályáját.

BELÁNYI VIKTOR: ÖREGASSZONY

Horog (keresztneve nem volt) egy darabig azonos volt e sorok írójával, míg utóbbi meg nem szakított vele minden közösséget, ami tulajdonképpen hálátlanság: cserben hagyni a gyengébbet. De ilyen az élet. Aztán ha már otthagyta, legalább hagyná nyugodni jól megérdemelt ismeretlenség homályában szégyenteljes kísérleteivel!

14 éves koromban egy egyetlen példányban megjelent illusztrált vicclapot szerkesztettem Nagyszentmiklóson a IV-ik polgáriban

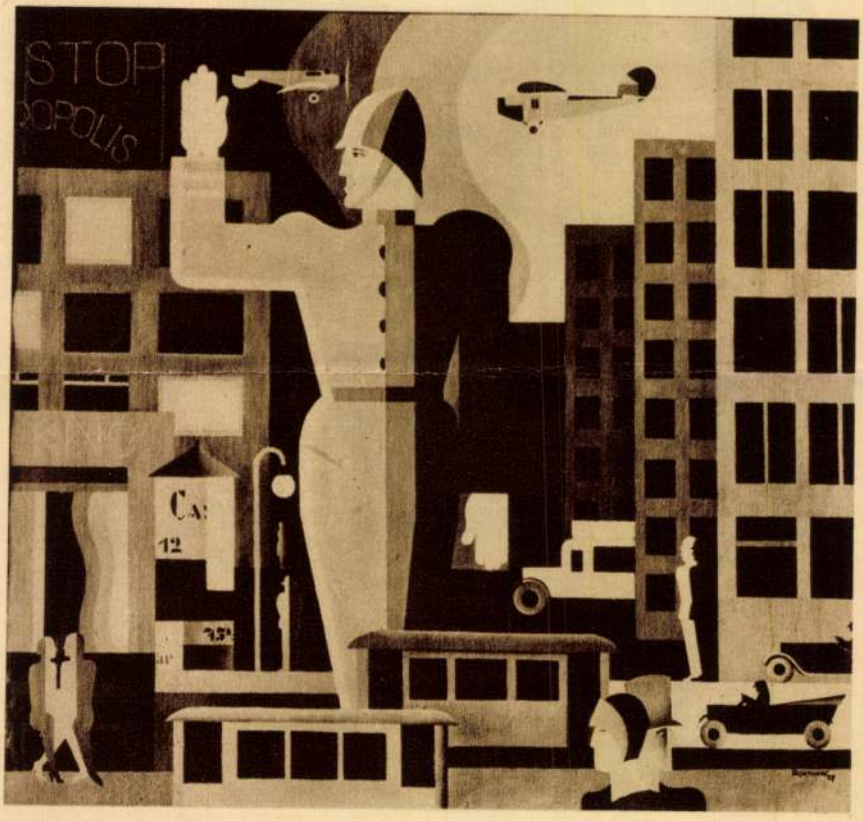

BORTNYIK SÁNDOR: VILÁGRENDŐR

BORTNYIK SÁNDOR : HUSZADIK SZÁZAD

„*Nevessünk*" címen, mely tanulótársaim viselt dolgainak rajzban való kigúnyolásával s egy szünidei önképzőkör eseményeivel foglalkozott. Rajztanárom *Hencz Lajos* ezermester és kitünő pedagógus (valamikor Rákosi Jenő iskolatársa) erősen buzdított, hogy művészpályára lépjek. Apám aggodalmait a megélhetést illetően azzal igyekezett eloszlatni, hogy mint illusztrátor és karikatúrarajzoló rögtön megkereshetem a kenyeremet. Egyszer Pestre utazván (pár évvel később, mikor én már a kereskedelmit is elvégeztem),magával vitte karikatúrarajzaimat s megmutatta Rákosi Viktornak, ki Sipulusz néven szerkesztette a *Kakas Márton*-t.

Még Pestről írt lelkes levelezőlapokat, hogy csak nyugodtan jöjjek, alkalmazást találok, ne kérjek túlsokat, viszont ne is engedjem magamat elcsábítani más vállalkozásoktól... A dolog úgy tűnt, mintha Pest összes vicclapjai alig várnák, hogy megérkezzem és amerikai ajánlatokkal elhalmozhassanak. 17 éves voltam és még sokkal többet vártam, mint amennyit kedves tanárom optimizmusa ígért.

Felvételem a mintarajziskolában sikerült, de engem a becsüle-

MÁRTON FERENC: ERDŐIRTÁS CSÍKORSZÁGBAN

MÁRTON FERENC: BIRKOZÓK

NEMES MIHÁLY: ELSŐ TERV A MAGY. KIR. DARABONT TESTŐRSÉG DÍSZRUHÁJÁHOZ

tes tanulmányrajzolásnál karikatúrarajzolói pályafutásom sokkal jobban érdekelt. Az első hetek után egy csomó rajzzal megjelentem Rákosi Viktornál. Nagyon szívesen fogadott, emlékezett rajzaimra (albumomat sohasem kaptam vissza — valakinek a szerkesztőségben megtetszett s magához vette) és egy-két rajzot el is fogadott közlésre. Azt az izgalmat le nem lehet írni, amellyel az első nyomdafesték által való felszentelést vártam! S néhány hét mulva valóban meg is jelent egy rajzom — szigorúan Faragó József stílusában rajzolva — nagyfejű kis alakok, rettenetes humorral. A hóhér nagy bárdjával a kezében azt mondja az elítéltnek, hogy vegye le a kendőjét a nyakáról.

— Nagyon érzékeny vagyok a torkomon, könnyen meghülök, — válaszolja a delikvens.

A vicc ismert minták alapján az én elmeszüleményem volt.

Három koronát kaptam érte honoráriumként. Nagy pénz volt (havi zsebpénzem 10 korona volt, melyből rajzolószerszámokat is kellett vásárolnom).

Másodszorra már vicceket kaptam Rákositól megillusztrálni. Szeretetreméltóan tudta ezeket elmondani. Nem voltak valami nagyon újak, de viszont kitünően mulatott rajtuk ő maga elmondásuk közben. Ezen csodálkoztam, mert akkor

MÁRTON LAJOS: SZEGÉNY KIS MAGYAROM

még nem tudtam, hogy aki valamit csinál, annak magának kell elsősorban lelkesedni érte. (Én előtanulmányként sok-sok Borsszem Jankó és majdnem az összes Fliegende Blätter kötetet olvastam végig s így erre való beállítottságom révén minden viccet visszamenőleg 50 évre meglehetősen ismertem — legalább típusában.) Végre megjelent egy második rajzom is a Kakas Mártonban, valamivel egyszerűbben rajzolva, de ezzel vége is volt rajzolóművészi pályám első korszakának. Faragó József átjött a Borsszem Jankótól a Kakas Mártonhoz, Rákosi bemutatta neki rajzaimat s Faragó egész ridegen kijelentette, hogy ezeket a rajzokat nem közölheti — gyakoroljam magam természet utáni tanulmányokkal s megfigyelésekkel. Az ilyen más rajzolók munkái után való utánérzésnek semmi értelme. Szegénynek igaza volt — hiszen saját bőrén is tapasztalhatta ezt. Kitétetvén így szűröm az egyik luptól, Ágai Adolfnál jelentkeztem. *Álgoromba* ember volt, mindig ráijesztett az emberre, hogy aztán

ERDEI VIKTOR: RUSZINSZKÓBAN

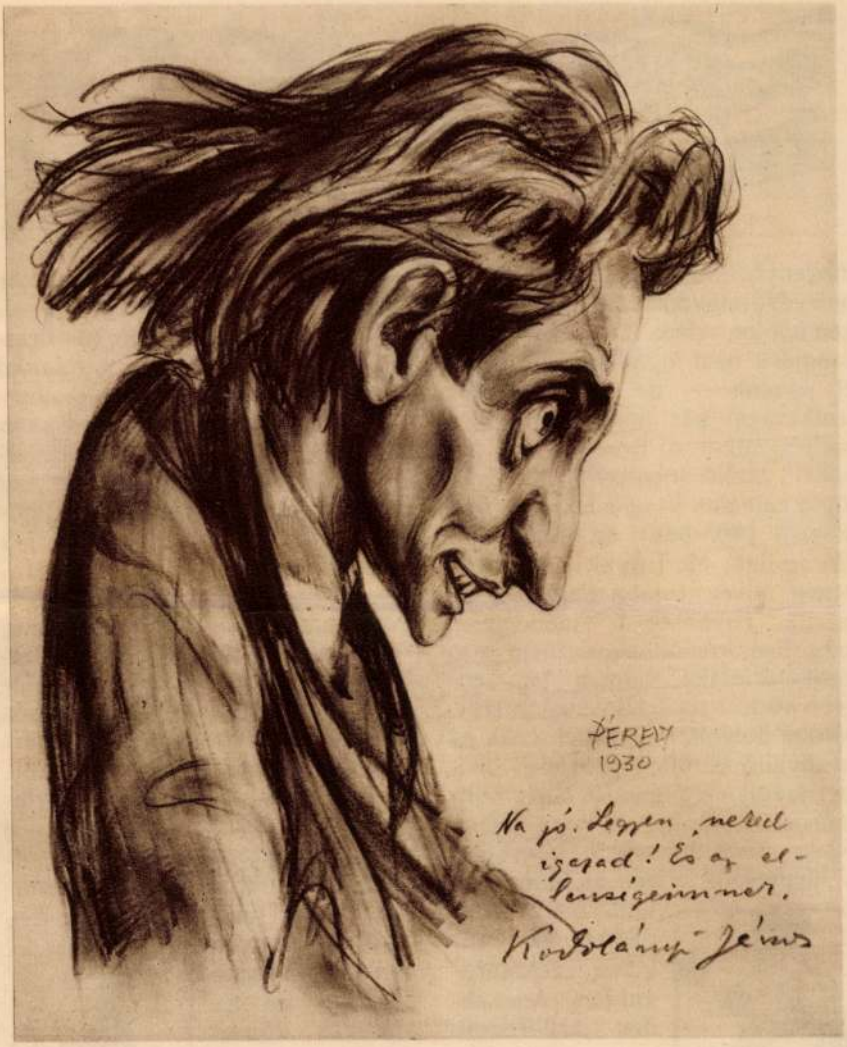

PÉRELY IMRE: KODOLÁNYI JÁNOS KARIKATURÁJA

GEBHARDT TIBOR RAJZA

megenyhüljön s alapjában véve nagyon kedvesen bánjon velem. A lap számára nem fogadhat el semmit — de jelentkezzem pár hónap mulva, mikor a Borsszem Jankó naptárát fogja csinálni. Itt jelentek meg (azt hiszem 1903-ban) az első rajzai *Horog*-nak. Mert Ágai nem tűrte a német nevet. Irgalmatlanul rossz rajzok. Továbbra is utánérzései más illusztrációknak, de nem a jó karikatúristáké, hanem leggyengébb kortársaimé. Ügyetlen, merev, ostoba dolgok, melyeknek csak az az enyhítő körülményük, hogy örömet szereztek a ténnyel, hogy sokszorosítva vannak, s hogy valami kevés pénzt hoztak a konyhára. A büntetésük abban az időben az volt, hogy elfogadtatásuk rengeteg szekaturával járt. Ágai ebben brillirozott.

Néha ötször - hatszor visszaadott egy-egy rajzot átjavításra (3—4 rajzot a *Borsszem Jankó* számára is rajzolhattam), mindig rosszabb lett a javítások következtében. Egyszer egy politikai rajzot kellett volna csinálnom. *Szemere Miklóst* fogadják a lovak a határon, amint visszaérkezik egy nagy bécsi kártyacsata után. Hetekig kutattam, míg Szemere arcképét valahol megtaláltam. A rajz nem készült el, dacára a rengeteg próbálkozásnak. Máskor az obstrukció hétfejű sárkányával harcolt a miniszterelnök. 10—12 napig ott ültem a parlament újságírói karzatán, hogy a nagy obstruktorok — Lengyel Zoltán s társai — arcképeit begyakoroljam. Csak politikai ismereteim gyakorlatát hozta magával ez az időtöltés. *Horog*

HAUSWIRTH MAGDA RAJZAI

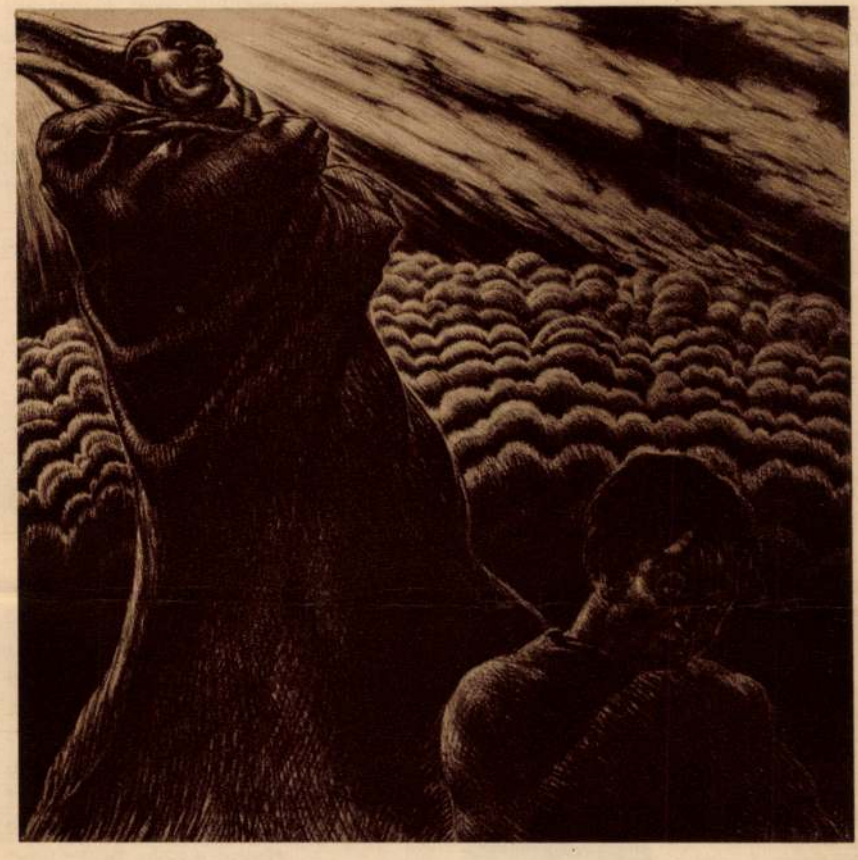

BAJA BENEDEK: ADY ILLUSZTRÁCIÓ »JÓ CSÖND HERCEG ELŐTT«

tehetségtelenebb volt, mint valaha. A naptárrajzokban még elértem néha eredményeket — de sikert nem. Egyszer a nyugati pályaudvar előtt táborozó vidékieket kellett volna rajzolnom. Hetekig rajzolgattam az épületet, az öntöttvas-oszlopait (Eiffel kitünő művét), tanulmányokat a heverő, pihenő bőszoknyájú lányokról. A rajz nem készült el. Csodálatosan invencióllan voltam s a mesterségbeli tudás

62 PINTÉR JENŐ: KARIKATÚRA

elemeit sem ismertem 6—7 éves hiábavaló küzdelem után végre feladtam a harcot. — 1908-ban is tettem még egy kísérletet. Heltai Jenőhöz — aki akkor talán a Fidibuszt szerkesztette — vittem fel néhány rajzot magamgyártotta viccekkel. — „A viccek jók, a rajzok irgalmatlan roszszak", mondta igen helyesen Heltai.

Ekkor végre elhatároztam magamat egy bölcs igazságszolgáltatásra. Megöltem *Horogot*. Beszüntettem. Csak most ráncigálom elő egyszer a nirvánából pár percre, hátha még hasznára lehet tehetségtelenségével, tehetetlenségével olyan irányban, hogy például szolgáljon törekvő ifjú rajzolóknak, hogy nem elég az elhatározás, ha karikatúristák, illetőleg illusztrátorok akarnak lenni, nem elég mások külsőséges manirját utánozni.

Herman Lipót.

Magyar Nemzet
Főszerkesztő: Boldizsár Iván
Felelős szerkesztő: Parragi György
A kiadásért felel a Lapkiadó Vállalat igazgatója.
Szerkesztőség: VII., Lenin-krt 9—11. Tel.: 221—285. Kiadóhivatal: VII. Lenin-krt 9—11 Tel.: 221—285, 221—293 Állami Hirdető Vállalat Hirdetési Osztálya: VII., Lenin-krt 9—11 Tel.: 221—285, 221—293 Hirdető Vállalat csekkszámlaszáma: 91.843 001-47 — Terjeszti a Posta Központi Hírlap Iroda V. Bpest V. József nádor-tér 1 Tel 180—850 — Budapesti egyéni előfizetők ügyeit a kerületi kézbesítő postahivatalok intézik vidéken a helyi hírlapterjesztéssel foglalkozó postahivatal — Előfizetési díj: 1 hóra 12— Ft, negyedévre 36— Ft
Régebbi lapok V., Zrínyi-utca 1. sz. alatt kaphatók.
Athenaeum Nyomda Fv.: Soproni Béla

Ajándéktárgyakat,
porcelánt, dísztárgyakat,
bútort vásároljon a
BIZOMÁNYI ÁRUHÁZBAN
Áruházak a város minden pontján.

BÚTOR

Kétszemélyes rekamié, fotelekkel, székekkel 4600-ért eladó. Rákóczi-tér 11. Pincében.

Használt háló, kombinált szekrény, kétszemélyes rekamié, fotelek, székek költözés miatt eladók. Landler Jenő-utca 14. — Házfelügyelő.

Prima epedás rekamié, asztal, székek, takaréktűzhely eladók. T.: 358—208. Belgrád-rakpart 11. IV. 2. Este 6—8-ig.

Topolyaháló, konyhabútor, töltőkályha, csillár, ülőbútorok, íróasztal. 5—7-ig: Izabella-u. 71. Berger.

Új sezlon, íróasztal eladó. Alsóerdősor 3. III. 26. Divatcsarnoknál.

Megvételre keresünk használt IRODABÚTOROKAT.
Érdeklődés:
202—005,
gondnoknál 2—4-ig.

Gyönyörű nagyméretű kombinált, egyszemélyes rekamié eladó. — Práter-u. 73. fszt. 6.

Háromajtós fehér szekrény eladó. Megtekinthető d. u. 4-ig: Böszörményi-út 13/15. I. em.

Ketajtós szekrény eladó. Szabadsajtó-út 5. II. 7. Délután otto-féléhétig.

Eladó Adanis ebédlő, különböző csillárok és falikarok. I. Országház-u. 7. Házfelügyelő délután 3—6.

2 ajtós szekrény eladó. Garai-tér 18. fszt. 2.

Ócsán, Somogyi Béla-út 14. 1 teljes modern ebédlőbútor eladó.

Kétszemélyes rekamié, epedás, spingié huzattal, alkalmi áron eladó. Bajnok-u. 24. Balázs.

Rekamié, kétszemélyes olcsón eladó. Nagymező-u. 58.

Nagyon szép kombinált szekrény privátnak eladó. 5—8 között Ezel, VI. Anker-köz 2. I. 3.

Kétszemélyes rekamié eladó. II. Szeréna-út 55. sz.

Egyszemélyes rekamié, kétszemélyes prima sezlon. VIII. Kölcsey-utca 4. Cukorka üzlethelyiség.

Kombinált szekrény, rekamié, prima konyhabútor eladó. Péterfy Sándor-utca 17. fszt.

Gyermekágy, legfinomabb „Paradicsom"-gyártmány, teljesen új, eladó. Tel.: Százhalombatta — négyszáztizennégy. Kecskeméti utca 5. II. 11.

Kifogástalan kombinált szoba, kétreszes szekrénnyel, szintén hálószoba eladó. Bajcsy Zsil.-út 22. félem. egy.

Kétszemélyes rekamié, sezlon eladó. József-u. 7. Pince.

Eladó íróasztal, 42-es turistacipő. Vérhalom-u. 91/a. Gotthard.

Ebédlőkredenc eladó. Majakovszkij-u. 46. I. egy. (v. Király.)

Vennék koloniál szekrényt, asztalt hat székkel és két foteit. 297—577. Vorosilov-út 71. sz.

Fehér háló, előszobaszekrény, sezlon, asztal, fodrász szék, csillár eladó. Szent István körút 30. II. em. 1. — D. u. 2—5 és este 9-kor.

Jókarban lévő kombinált szekrényt vennék saját részemre. Nagy Jenőné, Kistemplom-u. 9.

Kétszemélyes epedás rekamié fotelekkel, székekkel olcsón eladó. Nagymező-u. 38. Kürti

Egy zöld kombinált szoba bútor és egy barna kombinált szekrény eladó. Megtekinthető: d. u. Hédervári-u. 25.

Eladó szétszedhető, alig használt kombinált szekrény. 1 h-tól: Újpest, Rózsa-u. 29.

Rekamié, kétszemélyes alkalmi vétel, Horn Ede 12. Bíró. Nagymező-utcánál.

Teljes szobaberendezés képekkel, függönnyel sürgősen eladó, bármikor: XIII. Kiss József-u. 40. II. 1.

Eladó két nagy előszobaszekrény, porszívó, varrógép. Délelőtt. — Rákóczi-út 75. Kürti.

Gyönyörű 3 méteres kombinált szekrény, rekamié, fotelek, Zephir kályha eladó. — XI. Verpeléti-út 12. félem. 9.

Eladók rekamiék, szekrények, hálószoba, egyéb berendezési tárgyak, sürgősen. Báthory-u. 24. II. 8.

Dió kombinált szekrény kettőezerötszáz forintért és hálószoba eladó. XV. Rpalota, Bocskai-utca 18. 25-ös autóbusz Tanácsházáig

Eladó koloniál stílusú íróasztal, bárszekrény műbútor. Halász, Naphegy-u. 9. 359—034.

Rekamié, sezlon, csőágy szőrmatracokkal helyszűke miatt eladó. Jókai-tér hat.

Kombinált szekrény, kétszemélyes rekamié eladó. XIII. Váci-út 31. Kőrösi.

Hálószoba 7 darabból álló, kifogástalan állapotban és egy sezlon olcsón eladó. Rudas László-u. 59. II. 8.

6 afrik matrac prima állapotban olcsón eladó. Nagyfuvaros-u. 22. III. ép. I. 40. — Mattlák.

Új kétszemélyes rekamié, fotel, székek bordóhuzattal, garnitúra eladó. Madách Imre-utca 12. IV. 1.

Új gyermekágy, prima, erős, politúrozott eladó. Szent István-krt. 4. udvarban balra.

Rekamié kétszemélyes olcsó árban eladó. — Este 5—8 között. Klauzál-u. 17. I. 4.

Hálószoba műbútor, gyönyörű szép, eladó. Pestújhely, Dózsa Gy.-utca 1. 67-es végállomásnál.

Sötét háló olcsón eladó. Práter-u. 73. fsz. hat.

Koloniál ruhaszekrény eladó. Tizenkét óráig: Láng, Hungária-krt. 87/c. 1. III. 2. Thököly-útnál.

Kombinált szekrény, fekete, eladó. Vörösmarty-u. 7. II. 1.

Kétszemélyes rekamié olcsón eladó. Üllői-út 65. Házfelügyelőnél.

Antik négyfiókos trümó, szekreter, brazil onix íróasztalkészlet: Vöröshadsereg-útja 53 Telefon: 365—152.

SZŐNYEG

Vozgericsján volt Kecskeméti-utcai szőnyegjavító, jelenleg lakásán javít, tisztít olcsón. Szarka-utca 7. Tel.: 381—064.

Intarziás biedermeier szekrény, Thebris szőnyeg hibátlan, eladó. Zichy Jenő-u. 6. II. 5.

Selyemfényű magyarperzaszőnyeg, 280x300, alig használt, eladó. Tel.: 154—514. II. Fillér-u. 30. Juhász.

HANGSZER

HASZNÁLT
MŰVÉSZ-LEMEZEKET
vásárol a
4. sz.
KERAVILL
bolt.
V., Kossuth Lajos utca 2
Tel.: 188—038.

Pianinót, zongorát bérelnék. Jánoss Szilárd, XII., Karap-u. 12.

Weltmeister tangóharmonika, 120 bőgős, kitűnő állapotban eladó. Dohány-u. 84. I. 12. — 20—21 h-ig.

120 basszusos, **9** váltós tangóharmonika, új, privátnak eladó. Tel.: 140—799. Salétrom-u. 2/B.

Eladó tangóharmonika 80 basszusos, új. Hétköznap este 9-kor. Vasárnap reggel 10-től. Sallai Imre-u. 20/b. I. 4. Tel.: 127—739.

Művészharmonika, 10 váltós, 120 basszusos, 4 kórusos eladó, kisebbre cserélhető. — Hungária-krt. 155/b. fszt. 2.

Dobfelszerelés, fehér, kettőezerért eladó. — Légrády Károly-u. 21. földszint 4. Délután 6-tól.

Pedálos cimbalom olcsón eladó, bérbeadó, Kispest, Vöröshadsereg 124.

Tangóharmonika eladó, „Verdi II.". Megtekinthető: Kispest, Kossuth-u. 117/b. Öttől.

Tangóharmonika Settiniró Soprani, 120 basszusos, fehér gyöngyház eladó. Hat után: 161—612. Attila-u. 47. félemelet.

RÁDIÓ

Használt
RÁDIÓT és ZENEGÉPET
vásárol a
34. sz.
KERAVILL
bolt.
VI. Nagymező-utca 14
Tel.: 224—845.

Zongoramangó szakbírálatot szakszerűen végez Bartos Dezső Lauberger—Gloss tanítványa. — Eötvös-utca 23/b. 112—110.

Gramofon. lemezváltós svájci Paillard, majdnem új, eladó. V. ker. Kossuth Lajos-utca 2. második emelet, Vörös. Este 6 után, vasárnap délelőtt.

Philips 67/A. typ. 5 lámpás sürgősen eladó. VI. Rippl Rónai-utca 38. félem. 1. — 18—20 h-ig.

FOTÓ, OPTIKA

Praktiflex sürgősség miatt előnyösen kapható. T.: 354—073. — Németvölgyi-út 83.

Contax I. Sonnar 1.2 és Veltini kisfilmes 2.8, eladó. VIII. Orczy-út 38. II. 20. Tel.: 343—457.

Voigtländer-Brillant 4.5 fényerős, 6x6 tükörbeáll. fényképezőgép. VII. Jósika-u. 25. II. 12.

RUHÁZAT

Bundák átszabása, szőrmebélések, sapkák, gyermekbundák. Somogyi szücsnél, V., Kossuth Lajos-utca 5.

Kiváló minőségű, jó állapotban lévő perzsakabát középtermetre eladó. Földes, Éva-u. 15. IV. 1.

Prima nagyméretű fekete panofix bunda, szőrmebéléses fekete télikabát eladó. Brünn, Sallai Imre 25. I. — Kedden öttől hétig, szerdán 8—11. 402-436.

Bunda, kanadai opossum és orosz mókus, jó állapotban, privátnak eladó. Egész nap. V. Teleki Pál-u. 19. II. 3.

Irhabundák, bőrkabátok speciális tisztítása, festése, javítása. Kaszás szűcsnél, Váci-u. hatvanhét.

Férfitélikabát, bunda, gyermekhócipő eladó. Egyetem-u. 9. Ádám.

Eladó egy pár 41-es bilgeri csizma 900.—, egy pár 42-es új gumi csizma 450.—, egy kordbársony csizmanadrág 200.—. Mexikói út 52/a. IV. 16.

Perzsabunda ezerért, borjúbőr aktatáska, villanyradiátor, harmincnyolcas írhacipő, huszonhetes fehér hócipő, százliteres akvárium mesés halakkal Bécsi-utca 1. Szinte. 337—060.

Férfibunda panofix béléssel eladó. Bajcsy Zs.-út 15/B. III. 1.

Gyönyörű szilbunda, 3x4 magyarperzsa szőnyeg eladó. XIV. Amerikai-út 71.

Perzsaláb bunda középtermetű és egy perzsaszőnyeg eladó. Baross-u. 79. I. 12.

Irhabunda férfi kettőezerért, panofix női eladó. Baross-utca 109. II. 10.

Férfi fekete télikabát eladó. Hegyalja-út 5. III. 14.

JÁRMŰ

750-es Zündapp tehermotorkerékpár eladó. Szordel, Baross-u. 127.

Harley teher oldalkocsis motorkerékpár, üzemképes, 5000-ért sürgősen eladó. Palánta-u. 22.

125-ös Csepel motorkerékpár eladó. Megtekinthető: Kispest, Ady E.-út 166. sz. — Vimláti.

EGYÉB JÁRMŰ

Kecskeméti Kenyérgyár
megvételre keres
4 vagy 6 személyes SZEMÉLYGÉPKOCSIT.
Megkeresést:
KECSKEMÉTI KENYÉRGYÁR-
hoz kérünk.

Gyermek sportkocsi, fehér, nikkelezett, majdnem új, eladó. — Dohány-u. 68. Fodrászszövetkezet.

Velvárt férfi és női kerékpár, vadonat új, fehérgumival, eladó. Tel.: 364—906. Délelőtt 8—10, v. este 8—10. Kisfaludy-köz 6.

Sport gyermekkocsi jó állapotban sürgősen eladó. V. Teleki Pál-u. 6. I. 7.

Erős szamár, kocsival együtt sürgősen eladó. Palánta-u. 22.

VARRÓGÉP

Singer süllyesztős varrógép eladó. XIV. Lőcsei-út 7. Korcsmaház.

Unió 16-os gyönyörű és egy pár síléc eladó. — IX. Lónyai-u. 23. I. 2. 384—453.

1-es Märklin villamos vasút és 300-as hanaui kvarclámpa eladó. — Este 7 után. Szent István-park 25. I. 1.

Samottozott kályha, redőnyös irodaszekrény és prima műkorcsolya eladók. VII. Jósika-u. 27. II. 15.

Eladó 1 db erős, jó, nagyobbméretű gyermekágy, 1 db nagyméretű fürdőszobai fayance új mosdó. VII. ker. Hársfa-utca 59/a földsz. 6. szám.

ÜZEMKÉPES állapotban lévő újabb típusú használt
porszívót, padlókefélőt,
VENTILÁTORT és HAJSZÁRÍTÓT
teljes tartozékokkal vásárol a
11. sz.
KERAVILL
Bolt
VI. Lenin-krt. 101
Telefon: 125—531

Használt
háztartási és szabóipari
varrógépet
vásárol a
3. számú
KERAVILL
BOLT
VII. Rákóczi-út 14.
Tel.: 221—695.

ÍRÓ SZÁMOLÓGÉP

Irógépjavítás, karbantartás: Kovács műszerész. Kertész-utca 46 — Tel.: 428—141.

Irógép, számológépjavítás: Goldberger, Lenin-krt. 94 Udvarban T.: 12—12—84.

ÉPÍTÉSI ANYAG

Ikerablakok, ajtók kaphatók. Építésből visszamaradtak. Méretre megrendelhetők: Asztalosnál, Almássy-utca 3.

Tégla kis- és nagyméretű és sejttégla, összesen 4000, kerítés háló 50 m, egy kis vaskapu eladók. Esetleg leszállítva. Lágymányosi-u. 5. Egyes számú üzletlakás. Polacsek.

4 köbm. 4-4 m csaposfa, 8 drb 8 m gömbfa, 2 köbméter 2-3 m zsaludeszka, 11 drb 4 m padló eladó. Kovács, Nagymező-u. 62. fsz. 2

Kb 3 köbm. fűrészelt különböző méretű gerenda eladó. XI. Nesz-mélyi-út 92.

RÉGI KÖNYVEK

Elektro- és rádiótechnikai, mágneses és mechanikai külföldi szakkönyveket, folyóiratokat és minden ilyen természetű kiadványt készpénzért veszünk. Tel.: 189-617.

Móricz Zsigmondtól egészen új könyvsorozat eladó. I. Úri-utca 37. Házfelügyelő.

Mese- és képeskönyvet vennék. Értesítést. Füredi, Múzeum-krt. 35.

EGYÉB ADÁS, VÉTEL

Fényképezőgép tokok, diplomata aktatáskák, erszények, levéltárcák, női táskák, böröndök eladók. Damjanich-u. 23. sz.

Vitrintárgyak eladók. Tel.: 223—569. Este 6-tól: Dohány-u. 84. III. 24. sz.

Märklin gőzgép, vonat. XI. Diószegi-út 54. — Este nyolctól.

„Elektrolux" parkettkefélő eladó. Ipar-u. 4/c. I. 1.

Gáztűzhely, fehér zománcozott és jégszekrény eladó. Sztálin-út 6. III. 11.

Különbejáratú üres albérleti szobát keresek, lehetőleg Budán. Választ: Türkösi névre V. Szemere-u. 9. Tel.: 4—5 között: 123—490. 1377. mell.

SZOBA, ELLÁTÁS

Házikosztot adnék 1—2 személynek. Németvölgyi-út 114.

FÉRFI ÁLLÁS

A Maszobal Kutató Expedíció azonnali felvételre keres jól képzett fúrómérnököket, fúrótechnikusokat, fúrómestereket, topográfusokat, geofizikusokat és esztergályosokat. Jelentkezni lehet: Maszobal, Balatonalmádi.

Szakképzett kazánfűtő, esztergályos, villanyszerelő, fémnyomó és lemezlakatos szakmunkásokat
felvesz ünk.
IKARUS JÁRMŰGYÁR,
Mátyásföld,
Margit-utca 2.

A Kőbányai Sör- és Malátagyár keres csőszerelő hegesztőt, villanyszerelőt és géplakatosokat, — Munkakönyvvel rendelkezők: Bp., X. Jászberényi-út 7—11. sz. Munkaerő gazdálkodási osztályon jelentkezzenek.

Kőműveseket és segédmunkásokat felveszünk. Jelentkezni lehet: Bp., V. k. Haris-köz 5. sz. félemelet 3. sz.

Begyakorlott GÉPKÖNYVELŐKET azonnalra
felvesz
budapesti vállalat. Önéletrajzokat „Prémium" jeligére a főkiadóba.

Villanyszerelő és parkettázó szakmunkásokat felveszünk. Üzletépítési és Berendező Vállalat, Budapest, IX. Máriássy-u. 4—6. Tel.: 141—650.

Azonnal
felvesz ünk
budapesti munkákra lakatosokat, ácsokat, kőműveseket, műköveseket, vasbetonszerelőket, állványozókat, és építőipari segédmunkásokat.
Könnyűipari Gyárfelszerelő, Bp., VII. Nefelejts-u. 6

Fővárosi Vegyesipari Javító Vállalat keres villanyszerelő, vízvezetékszerelő és üveges szakmunkásokat. Jelentkezés: Bethlen Gábor-utca 3. szám. Reggel 8-kor.

Felvételre keresünk gépkocsivezetőket, személy és teher jogosítvánnyal. Rafilm, XIV. Szabó József-u. 12.

Rendezett életű jobbérzésű intelligens lakótársat keresek, lehetőleg nőt. Levélben: Pestlőrinc, Nádasdi-u. 6. sz.

Idősebb értelmiségi dolgozó keres különbejáratú szobát, részbeni ellátással. Telefon előnyben. 124—852. — Zichy Jenő-u. 45.

Nyugodt tiszta otthont keres idősebb dolgozó magános férfi. Értesítést: VIII. Üllői-út 50. fszt. 10. Makk névre kérek.

Különbejáratú üres v. bútorozott szobát keres értelmiségi, inf. képes dolgozó. Beregszászi, 232—201.

Különbejáratú, üres v. bútorozott szobát keres fiatal értelmiségi, információképes leendő házaspár, lehetőleg fürdőszoba és konyhahasználattal. IV. k. Leibstük, Mária-u. 46. Peszleg címre. 292-074

Lakótársnőt keresek 2 szobás komfortos lakásomba. Lenin-krt. 17. Radványi.

Különbejáratú üres albérleti szobát keresek, lehetőleg Budán. Választ: Türkösi névre V. Szemere-u. 9. Tel.: 4—5 között: 123—490. 1377. mell.

SZOBA, ELLÁTÁS

Házikosztot adnék 1—2 személynek. Németvölgyi-út 114.

FÉRFI ÁLLÁS

A Maszobal Kutató Expedíció azonnali felvételre keres jól képzett fúrómérnököket, fúrótechnikusokat, fúrómestereket, topográfusokat, geofizikusokat és esztergályosokat. Jelentkezni lehet: Maszobal, Balatonalmádi.

Szakképzett kazánfűtő, esztergályos, villanyszerelő, fémnyomó és lemezlakatos szakmunkásokat
felvesz ünk.
IKARUS JÁRMŰGYÁR,
Mátyásföld,
Margit-utca 2.

A Kőbányai Sör- és Malátagyár keres csőszerelő hegesztőt, villanyszerelőt és géplakatosokat, — Munkakönyvvel rendelkezők: Bp., X. Jászberényi-út 7—11. sz. Munkaerő gazdálkodási osztályon jelentkezzenek.

Kőműveseket és segédmunkásokat felveszünk. Jelentkezni lehet: Bp., V. k. Haris-köz 5. sz. félemelet 3. sz.

Begyakorlott GÉPKÖNYVELŐKET azonnalra
felvesz
budapesti vállalat. Önéletrajzokat „Prémium" jeligére a főkiadóba.

Villanyszerelő és parkettázó szakmunkásokat felveszünk. Üzletépítési és Berendező Vállalat, Budapest, IX. Máriássy-u. 4—6. Tel.: 141—650.

Azonnal
felvesz ünk
budapesti munkákra lakatosokat, ácsokat, kőműveseket, műköveseket, vasbetonszerelőket, állványozókat, és építőipari segédmunkásokat.
Könnyűipari Gyárfelszerelő, Bp., VII. Nefelejts-u. 6

Fővárosi Vegyesipari Javító Vállalat keres villanyszerelő, vízvezetékszerelő és üveges szakmunkásokat. Jelentkezés: Bethlen Gábor-utca 3. szám. Reggel 8-kor.

Felvételre keresünk gépkocsivezetőket, személy és teher jogosítvánnyal. Rafilm, XIV. Szabó József-u. 12.

ALBÉRLET

Központi fűtéses szobába lakótársnőt keresek. Pannonia-u. 48 I. 2.

Pannonia bárány festett szőrmebélés, nagy alakra, egyszemélyes Lingel rekamié alváz három lószőrmatraccal. Nagyméretű kályha. Horányi, XIV. Törökőr-utca 58.

Játékmackó különlegesség új, eladó. Keleti Károly-u. 16. V. 1.

Dunyhát, párnát, valamint vattapaplant vennék. Akácfa-utca 45. II. 1. Tel.: 423—954

Ezüst evőeszköz eladó. Gyönyörű barokk, használatlan, komplett 12 személyes, két hatosra szétválasztható. Szerb-utca 17. Tel.: 186—306.

Kézi filé dupla ágyterítő, klöpli függöny, diófa karnis, 3 ágú csillár eladók. VIII. k. Bókay János-u. 13. f. egy.

Elektrolux porszívó 220 voltra, tolósúlyos konyhamérleg, 103-as salgótarjáni Perpetuum szeneskályha. Aromax kávéfőző, keleti szőnyeg eladók. VIII. k. Orczy-út 38. II. 20.

Villanyfrigidair, Bosch téle, automatikus működésű, 108 liter űrtartalommal, prima állapotban, eladó. — Telefon: 420—660. — Hantos, Dohány-u. 73.

Egy vörösréz henger fürdőszoba kályha eladó. Wesselényi-u. 26. IV. 4.

Játékvasút kocsikkal, sinekkel eladó. Józsefkörút 69. II. 39.

Eladó 6 személyes ezüst evőeszköz, aktatáska, állótükör, rózsafa garnitúra, üvegcsillár, festmények, rézfüggöngytartó, kávéfőző. Szentkirályi-u. 15. fszt. 1.

Gyermekautó, lábhajtásos, jó állapotban eladó. XI. Nagyboldogasszony-út 72. fszt.

Marvin női karóra, — gyermekautó eladó. — XI. Badacsonyi-u. 28.

Villanytűzhelyet, esetleg iparáramos rezsót veszek. Bajnok-utca 28. Tel.: 315—972.

Zephirkályha fehérzománcos, nikkelezett, 12 csöves, alig használt 1200.— forintért. XIII. Kiss József 28/a. V. 1.

Alig használt játék babakocsi, babaszekrény, sí eladó. II. k. Szerzetes-u. 4/b. fsz. 4.

Keresünk cukrászüzemünk és éttermi konyháink részére sütőkályha, illetve asztali tűzhely fűtésére 7 db propánbután-gázra gázrózsákat és ipari gázreduktorokat, használható jó állapotban. Levélértesítést kérjük vállalatunk címére: Székesfehérvár, Vendéglátóipari Vállalat, Vörösmarty-tér 1. sz. alá küldeni, árajánlattal.

Gamma, Bridge, vagy Dunhill öngyújtót keresek. Váci-utca 13. — Trafik.

Fali gázsugárzót, vagy gázkályhát vennék. — Tel.: 225—487. Fahidi, Akácfa 2/B.

Eladó 110-es porszívó egy kvarclámpa, 220 volt. Kiscelli-u. 33. II. 4.

Longines női karóra eladó. Este hattól: — Döbrentei-utca 8. III. kettő.

Eladók tízliteres cseréphordó, mintás nagy ezüsttárca, fekete öltöny egész nap. Kabók Lajos-u. 1. Csapanda.

Märklin legnagyobb építőszekrény, Singer kerekhajós varrógép eladó. Este 6 után. T.: 159—321. Fillér-u. 11.

Prima anyagból galéria és egy bronzcsillár eladó. Rákóczi-út 50. I. 47.

Villanyvasút nagyméretű, teljes felszerelésel, sinekkel eladó. — Tel.: 155—927. XII. k. Tarcsay Vilmos-u. 5/a.

Autogeiser (Vaillantes) melegítővel. Kifogástalan. Eladó. IX. k. Ráday-u. 15. I. 14. — Dr. Rosenbergné.

Szép velencei csillár eladó. Megtekinthető december 8-tól, délután 5—7 óráig. — Ugyanitt egy Mária kép és egy rádió eladó. Cím: Tompa-utca 12. Házfelügyelőnél.

500 kilós tolósúlyos keményfa, alig használt tizedes mérleg olcsón eladó. XIV. Ond vezér-útja 80.

Prima állapotban síléc bambuszbotokkal és korcsolya eladó. — Telefon 12—14 között: 111—770. Bajcsy Zs. 59

Prima Märklin vasút privátnak eladó. Megtekinthető: 6—8 között: V. Kossuth Lajos tér 15. I. 11.

ÉPÍTÉS-VEZETŐT

(ált. mérnök, technikus), mélyépítési műszaki és mélyépítési normásokat
keresünk
felvételre
vidéki munkahelyre.
29/1. Építőipari Földmunkát Gépesítő Vállalat,
Budapest,
V. Vigyázó Ferenc-u. 5.

Segédmunkásokat felvesz azonnali belépéssel MAVAD-kirendeltség, Kőbánya-felső p. u.

Villanyszerelő kisparos hosszú gyakorlattal, műszaki vonalon elhelyezkedne. Varga Pál. V., Vadász-u. 34.

Munkásszállásra megbízható házaspár gondnoknak, takarítónőnek ajánlkozik. Tolnai Lajos-u. 18. ajtó 1.

Oklevéllel rendelkező mérlegképes könyvelő, főkönyvelői, vagy revizori állást keres. — Dr. Bánfi Ödön, Bpest, XI. Mohai-u. 98.

NŐI ÁLLÁS

Titkárnői beosztással, németül tudó gyorsgépírónőt felveszünk. „Phönix" jeligére főkiadóba.

Varrónő ajánlkozik házakhoz. Kisstáció-u. 5. I. 7.

Kézimunka szövetkezetbe bedolgozni kívánók, lehetőleg mintával, jelentkezzenek szerdán délután 3—6-ig: Sztálin-tér 2. III. 8.

Anyagbeszerzéshez, titkári teendőkhöz értő gép- és gyorsíró, önálló levelező, nagy gyakorlatú, megbízható munkaerő, megfelelő elhelyezkedést keres. Kertész-u. 50. IV. 21.

HÁZTARTÁSI ÁLLÁS

Takarítónő felvétetik. Ó-utca 40. I. 10.

Gyermekszerető mindenest központi fűtéses lakásba felveszek. Telefon: 330—004.

Ötvenes perfekt munkaerő ajánlkozik. — Damjanich 52. I. 2.

Bejárónőt keres dolgozó házaspár heti három alkalommal (esetleg többször) napi 2—3 órai elfoglaltságra (délután). Érdeklődés vasárnap délelőtt, hétköznap este 7-től. T.: 456—168. dr. Darás.

Középkorú, megbízható mindenest keresek. II. Forint-u. 12. III. 1. — Este 6-tól.

Bejáró takarítónőt állandóra felvennék. Jelentkezés délelőtt: Róbert, Bajcsy Zs.-út 19/E.

Megbízható bejáró állást keres 2 napra. — Telefon: 131—307.

Gyermekszerető önálló főzőmindenes ajánlkozik dolgozó házaspárhoz 15-re. Ötvös Mihályné, Pannonia-u. 25. I. 3.

GYERMEKGONDOZÁS

Kéthónapos gyermekhez napi 8 órára esetleg házimunkát is vállaló komoly jóérzésű nőt keresünk. Pogányné, XIII. Kresz Géza-u. 36. I. 6.

EGYÉB VÁLLALKOZÁS

Nagyon kedvező fizetési kedvezménnyel készítek rekamiét, fotelt, székeket Farkas kárpitos, Wesselényi-u 26 Bejárat Nagydiófa-utcából

Kétszemélyes rekamiét garnitúrái olcsón készít fizetési kedvezménnyel: Kárpitos Bródy Sándor-u 46

Rekamié önműködő kétszemélyes, fotel sezlon matracct jó kisipari munkát készít Kárpitos mester Zichy Jenő-utca 33

Ágysodrony, összecsukóságy, vasbútor, gyermekágy gyermekkocsit készít Prohászka. Javítást vállal Zichy Jenő-u 46

Gyermekágyakat, konyhaberendezéseket, szabályozható etető gyermekszéket testetett gyermekszéket készítek. Átalakítok: Asztalosmester Zichy Jenő-utca 32

Rekamiét, dupla ágynaműtartós, automatikus egyszemélyeseket, fotelágyakat készít: Kárpitos Majakovszkij (Király)-utca nyolcvankilenc

Cseresznye és dió fényezett barokk kétszemélyes rekamiét, foteleket, székeket is készítek elsőrendű minőségben, olcsón, fizetési előnyökkel. Szent István-krt. 26. Schiff kárpitosnál.

Irógépjavítás: Vass műszerész, Molnár-u. öt. Erzsébet hídfőnél. 184—008.

Minőségi kétszemélyes rekamiét készít kisparos, olcsón, fizetési könnyítéssel. Wesselényi-u. 36. 227—192.

Fotelágy
rekamié, fotel készítése. Kedvezményes fizetés.
Láne kárpitosnál, Rudas László-u. 19. (Podmaniczky-u.)

Paplan átdolgozását vállalom, elmegyek érte. Baross-u. 119.. — Tel.: 338—030.

Cipőbetétje, ha nem megfelelő, gipszmintára gyorsan, olcsón átdolgozom. Haskötők, gerinctámasztófűzők, tökéletes rugónélküli sérvkötők: Petrass orthopéd-műszerész, Veres Pálné-u. 8.

Kézzelkötött gyermekmackók, pullóver, sapka különlegességek készen és minden színben háziparosnál. Bécsi-utca 1. Szinténé. 387—060.

VEGYES HIRDETÉS

Por-szívót
KÖLCSÖN VEHET
KERAVILL
-TÓL
Boltjaink a város minden részében
Kölcsöndíj:
egy napra Ft 12.—
fél napra Ft 7.—

Airdale-terrier, 10 hetes, hím, olcsón eladó. Törzskönyvezett, díjnyertes szülőktől — 200—465. Kresz Géza 53.

Nagyobb szobai dísznövényt, pálmát, Aszpidisztrát (kukoricalevél), Fikuszt vennék vidékről, megegyezés szerint, részben kisebb növényekkel elcserélem, nagyobb fagyok előtt. Levélcím: Budapest, 62. Postafiók 474.

Dándog, három hónapos, remek példány eladó. Rhamses fia. Rákosszentmihály, Lajos 62. sz.

Nagy jutalom, ki szombaton Városház-utcai pékületben elveszített őszhajú parókát visszahozza. Teleki Pál 22. II. 1. Tel.: 113—147.

November 29-én, múlt szombat d. u. 5 és 6 óra között a Gellért-szálloda főbejárata előli eltűnt IK 166 rendsz. BC/125.16299 gyáriszámú, 125 kcm-es Csepel gyártmányú motorkerékpárom. A nyomravezető megfelelő jutalomban részesül. Petz, Alkotmány-u. 31. IV. 17. Telefon: 124—425.

AZ ÖN HANGJÁRÓL
HANGFELVÉTELT KÉSZIT:
HANGFELVEVŐ STUDIÓNK, RÁKÓCZI-ÚT 71.
Használt hangszereit, zongoráját

LEGJOBBAN ÉRTÉKESITHETI
a HANGSZERKERESKEDELMI VÁLLALATNÁL
Rákóczi-út 60.
József-körút 37—39.
Lenin-krt 101 (Zongoraosztály)
József-körút 15.
Rákóczi-út 71.
Mártirok útja 65.
Majakovszkij-utca 66.

Pénzét
Gyűjtse takarékbetétben!
ELŐNYÖS, KÉNYELMES, BIZTONSÁGOS

EGY SOKOLDALÚ TANULMÁNYKÖTET

„A dialektikus és a történelmi materializmus kérdései J. V. Sztálin nyelvtudományi munkáiban"

1.

Napjainkban a legszélesebb tömegek fordulnak érdeklődéssel a Szovjetunió Kommunista Pártjának XIX. kongresszusa felé és a kongresszus anyagával egyidejűleg tanulmányozzák Sztálinnak a szocializmus közgazdasági kérdéseivel foglalkozó legújabb művét.

A marxizmus-leninizmusnak az az alkotó továbbfejlesztése — amelyet Sztálin művei jelentenek — visszatükrözi a szocialista társadalom fejlődésének különböző szakaszait, azokra a legfontosabb kérdésekre ad választ, amelyeket a társadalom fejlődése vet fel. Ez az alapvető tény képezi Sztálin műveinek belső összefüggését: minden egyes munkája önmagában is egységes egész, azonban mindegyik egyben továbbfejleszti, gazdagítja a megelőzőt. Ezért Sztálin műveinek összefüggését — és ilymódon a szocialista társadalom fejlődését — csak akkor érthetjük meg teljesen, ha legújabb művének tanulmányozásával egyidejűleg megelőző műveit is tanulmányozzuk.

»A dialektikus és a történelmi materializmus kérdései J. V. Sztálin nyelvtudományi munkáiban« c. a Szikra kiadásában most megjelent kötet Sztálinnak 1950-ben megjelent, »A marxizmus és a nyelvtudomány kérdései« c. műve alapján írott tanulmányait tartalmazza. »A marxizmus és a nyelvtudomány kérdései« sok szempontból Sztálin legújabb művének kiindulópontja: a dialektikus és a történelmi materializmus egyes *általános* kérdéseinek tisztázása szükségképpen megelőzte a szocializmus *konkrét* közgazdasági kérdéseinek felvetését és tisztázását. Így ez a tanulmánykötet nemcsak Sztálin nyelvtudományi munkáit világítja meg, de kiindulópont is Sztálin legújabb művének tanulmányozásához.

Számunkra a Sztálin nyelvtudományi munkáival foglalkozó tanulmánykötet elemzését az a tény is fontossá teszi, hogy Sztálinnak ez a műve jóformán megjelenésének pillanatától kezdve rendkívül termékenyen hatott tudományos életünk fejlődésére. Tudósaink — filozófusaink, nyelvészeink, történészeink, stb. — igyekeztek a maguk szakterületén alkalmazni Sztálin útmutatásait és ezáltal elősegíteni tudományágaik fejlődését. A Sztálin nyelvtudományi munkáival foglalkozó szovjet tanulmánykötet nagy érdeklődésre tarthat igényt, mert megmutatja, hogyan alkalmazzák alkotó módon a szovjet tudósok szakterületükön Sztálin tételeit.

2.

E tanulmánykötet cikkei sokoldalúan vetik fel és számos szempontból világítják meg Sztálinnak a dialektikus és a történelmi materializmus kérdéseivel kapcsolatos megállapításait. Sztálin azáltal, hogy ebben a művében feltárta számos marxista szerző nézeteinek hibás voltát, azáltal, hogy a marxizmus klasszikusainak a dialektikus és a történelmi materializmus alapvető kérdéseivel kapcsolatos megfogalmazásait — a Szovjetunióban felépült szocializmus gazdag tapasztalatainak általánosításával — konkretizálta és továbbfejlesztette, jelentékenyen elősegítette nemcsak a dialektikus és a történelmi materializmus, hanem egyben számos más tudomány további fejlődését.

Sztálin klasszikusan megfogalmazta az alap és a felépítmény lényegét. »Az alap: a társadalom gazdasági rendje, a társadalom fejlődésének adott szakaszában. A felépítmény: a társadalom politikai, jogi, vallási, művészeti és filozófiai nézetei és az ezeknek megfelelő politikai, jogi és egyéb intézmények.« Az alapnak és a felépítménynek ebből a klasszikusan világos és pontos meghatározásából kiindulva mutatta ki Sztálin, hogy a nyelv nem tartozik a felépítmény körébe, tehát a nyelv nem osztályjellegű és ennek következtében megszűnésével nem is szűnhetik meg. A robbanásszerű fejlődés elve, amelyet a marxizmus vulgarizátorai a társadalom összes jelenségeire ki akartak terjeszteni, nem érvényes a nyelv területén. Ez a robbanásszerű fejlődés — amely az osztálytársadalmak szükségszerű velejárója volt — érvényét veszti a szocialista fejlődés viszonyai között. Itt a születő újnak nem kell erőszakos forradalmi úton széttörni a régit ahhoz, hogy szabadon érvényesüljön (például a Szovjetunióban a kollektivizálással kapcsolatban szerzett tapasztalata).

Sztálin ebben a művében azonban nemcsak ilyen és ezekhez hasonló, számos elvi tétellel gyarapította a marxizmus kincsestárát, hanem — mint arra e kötet szerzői állandóan rámutatnak — *az összes tudományok további fejlődése számára* adott fontos útmutatásokat. Így például, hogy *a jelenségekben a sajátszerűt kell tanulmányozni*, azt, ami a többitől megkülönbözteti. Ez az útmutatása tette lehetővé a marxista tudósok számára, hogy új módon vessenek fel olyan kérdéseket, mint amilyen *a természettudomány jellegének kérdése.* A kötet egyik tanulmányának szerzője, *Makszimov* ennek alapján tejtegeti a természettudomány sajátszerűségének kérdését, azt, hogy mi különbözteti meg a természettudományokat a társadalmi tudományoktól. Makszimov megállapítja, hogy a természettudományok történetét nem lehet csak az alapok és a felépítmények történetére visszavezetni. Minden tudományos felfedezés azoktól a történelmi feltételektől függ ugyan, amelyek között létrejött (az atommaggal kapcsolatos felfedezések pl. nem jöhettek volna létre a feudalizmusban) A természettudományos felfedezések tartalmát azonban nem ezek a történelmi feltételek határozzák meg, hiszen nemcsak a kapitalizmustól, hanem az egész emberiségtől is független igazság az, hogy milyen törvényszerűségek uralkodnak az atomban.

3.

Sztálin egy másik fontos, tudományokat fejlesztő útmutatása *az arakcsejevi rendszer éles kritikája.* Ez elválaszthatatlan *a szabad és elvi bírálat és önbírálat gyakorlásának követelményeitől.* A szovjet nyelvtudomány a bírálat és önbírálat sztálini szellemében, 1950. óta sikeres harcot vívott Marr helytelen, vulgármarxista és idealista nyelvészeti nézetei ellen és megvetette a marxista nyelvtudomány elméletének alapjait. *Vinogradov* beszámol arról, hogy milyen fontos kutatásokat végeztek a szovjet nyelvészek a különböző problémakörökkel kapcsolatban, mint amilyenek a nyelv fejlődésének általános törvényszerűségei, a népi és az irodalmi nyelv közötti kapcsolat, a népi nyelvjárások és az osztályzsargonok kérdése, a nyelvcsaládok történeti kialakulása és fejlődése, stb. A szovjet nyelvtudomány Sztálin elvi útmutatása segítségével már egy év alatt is nagyot fejlődött.

A tanulmánykötet többi szerzői — így *Jugyin, Cseszkokov, Glezerman, Sztyepanyan* és *Csertkov* — Sztálin nyelvtudományi munkájának tételeit és szempontjait a dialektikus és történelmi materializmus elméletével kapcsolatban vetik fel és tárgyalják. Csertkov a dialektika alapvető kérdésével, az ellentétek egységének és harcának kérdésével foglalkozik és Sztálin úttörő jelentőségű megállapításai alapján elemzi *a szocialista társadalomban megnyilvánuló ellentétek harcának és egységének sajátosságait.* Megállapítja, hogy a szocialista társadalom egyik mozgatóereje tagjainak alapvető érdekközössége, egysége, — szemben az osztálytársadalmakkal, ahol az osztályok közötti kiengesztelhetetlen ellentétek, ellenségeskedések biztosítják a társadalom fejlődését. *A szocializmusban az elhaló régit és a születő újat nem egymással szembenálló és a társadalmi termelésben külön helyet elfoglaló csoportok, osztályok képviselik — mint ahogyan ez az osztálytársadalmakban volt —, hanem az egységes társadalmon belül az élenjáró és az elmaradott dolgozók.* A régi és az új harca, az új győzelme a szocializmus talaján nem robbanás formájában megy végbe, hanem fokozatos átmenettel, olymódon, hogy az új szakadatlanul, napról napra felváltja a régit. Ezért válhatott a Szovjetunió hihetetlenül rövid idő alatt elmaradt országból a világ leghatalmasabb, szocialista mezőgazdaságának országává.

Sztyepanyan a minőségi átmenetnek Sztálin által meghatározott különböző típusaival — tehát a forradalmi robbanással és a fokozatos átmenettel — foglalkozva ezt az alapvető sztálini tételt a Szovjetunió, a népi demokráciák fejlődésére, valamint a kapitalista országok kommunista pártjainak stratégiájára alkalmazza. Míg a szovjet forradalom klasszikus példája volt az idejétmúlt termelési viszonyok forradalmi és lehető leggyorsabb felszámolásának, addig a népi demokratikus országokban a forradalmi robbanás lassabban, számos közbeeső fokozaton keresztül vitte végbe a régi rendszer felszámolását. Sztyepanyan tanulmánya konkrét példákkal illusztrálja, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet a történelmi és társadalmi körülményektől függően más és más módon megy végbe a különböző országokban. *Az átmenet különböző formáiról szóló sztálini tanítás tehát vezérfonalat nyújt és megvalósul a nemzetközi munkásmozgalom stratégiájában.*

4.

A kötet gazdag anyagából ez a néhány kiragadott példa csak arra elég, hogy megmutassa: milyen hatalmas ösztönzést jelent Sztálin nyelvtudományi munkája a marxizmus-leninizmus, a legkülönbözőbb tudományágak további fejlődése számára, és milyen választ ad a szocializmus építésének, a béke kivívásának napról napra felvetődő, égetően fontos kérdéseire.

Sztálin az SZKP XIX. kongresszusán mondott beszédében hangsúlyozta, hogy a népi demokráciák létrejötte és a testvérpártok sikeres harca megkönnyítette a Szovjetunió harcát és építőmunkáját. Tudósaink azzal róhatják le azt a nagy adósságot, amellyel az élenjáró szovjet tudománynak és mesterének, Sztálinnak tartoznak és azzal segíthetik elő a maguk részéről a marxizmus-leninizmus gazdagítását, hogy még mélyebben dolgozzák fel azokat a problémákat, amelyeket a népi demokráciánk fejlődése vet fel. Ettől elválaszthatatlanul tudósainknak arra is kell törekedniök, hogy szaktudományukban *alkotó módon* alkalmazzák a dialektikus materializmust és a dialektikus materializmus alapvető tételeinek sztálini továbbfejlesztését. Ez az új szovjet tanulmánykötet elősegíti ennek a kettős — és egységes — feladatnak megvalósítását.

Makai Mária

Balatonszárszón szobrot állítottak József Attilának

Vasárnap délben leleplezték Balatonszárszón *József* Attila szobrát. Az ünnepségen nagy számban jelentek meg munkások és dolgozó parasztok, akikért József Attila harcolt verseiben és akik ma József Attila harcát folytatják a gyárakban és a földeken. Eljöttek az írók is: *Benjámin* László, *Zelk* Zoltán, *Kuczka* Péter, *Kamjén* István és ott voltak többen azok közül, akik közel álltak a szívéhez.

Az ünnepségen *János*i Ferenc, a népművelési miniszter első helyettese mondott beszédet. Kiemelte, hogy a tizenöt éve halott és mégis győzelmesen élő József Attiláról a párt, a munkásosztály, a nemzet, nagyok között is nagy költőjéről emlékezik meg ezekben a napokban, amikor egyszerre állít határkőnek szobrot életútja elején és végén. Ott áll a szabadság »szép okos fiának« érche öntött alakja Budapesten a »város peremén« és itt áll a szobra Balatonszarszón is, ahol tizenöt évvel ezelőtt a népgyilkos Horthy-rendszer, a vadállati fasizmus ökle a vonatkerekek alá taszította. Szabad népünk »a proletár utókor« nagy fiához és önmagához méltóan így foglalja maradandó keretbe ezt az életutat.

— Arra emlékezteti ez a szobor Szárszó dolgozó népét, hogy József Attila a párt, a munkásosztály harcos, kommunista költője volt, ezért tudott egyben egész népünk felszabadításának hű harcosa, kommunista agitátora lenni, ezért tudott a háborúval vemhes fasizmussal szemben tiszta fejjel és forró szívvel küzdeni dolgozó népünk, az elnyomott osztályok összeforrásáért. Ezért tudott összeforrni a parasztság sorsával és forradalmi törekvéseivel is — mondotta a miniszterhelyettes, majd kiemelte, hogy József Attilának, a legnagyobb magyar proletárköltőnek életműve, jó fegyvereinkhez illő harci szerszám kezünkben mindenrendű és rangú, nyugatról vagy délről acsarkodó ellenségünkkel szemben. Emlékeztessen ez a szobor mindenkit, akinek erre visz az útja, a költőre, kit a földre gázolt vérszomjas kora s kit a magasba emelt hősi küzdelmeink diadaltavivője: a proletár utókor, a mi szabad népünk.

Kovács József, a helybeli tanács elnöke vette át Szárszó község lakossága nevében a szobrot, amelyet *Jankó* János készített.

A szobor talapzatára *Zelk* Zoltán helyezte el az írószövetség, majd *Pándi* Pál a Magyar Irodalomtörténeti Társaság koszorúját.

Makón, az egykori internátus helyén amelyben József Attila lakott, ma ipari tanulóintézet van. Vasárnap délelőtt az intézet fiataljai a költő bronzba öntött arcképét és márvány emléktáblát helyeztek el iskolájuk falán. Az avató beszédet *Nagy* Sándor Sztálin-díjjal kitüntetett Kossuth-díjas író mondotta. Ugyancsak aznap nyílt meg *a makói József Attila-múzeumban* a nagy költő életét és munkásságát bemutató *emlékkiállítás* is. Este a József Attila Kultúrotthonban irodalmi estet rendeztek a költő halálának 15. évfordulója alkalmából. Ünnepi beszédet *Barót*i Dezső professzor, a szegedi tudományegyetem bölcsészkarának dékánja mondotta.

Új rendezésben mutatja be az Operaház Kodály Háry Jánosát

Huszonhat esztendővel ezelőtt, 1926. október 16-án mutatta be először a budapesti Operaház *Kodály* Zoltán »*Háry János*« című népi daljátékát, amely szívit formájában azóta bejárta az egész világot Ez a mű először szólaltatta meg operai színpadon az igazi, tiszta magyar népdalt és sikerének egyik jele volt, hogy három évvel a bemutató után a csákvári földművesek kultúregyüttese is előadta 1926. óta állandóan szerepel az Operaház műsorán; 1940-ben új rendezésben mutatták be, s most, Kodály Zoltán 70. születésnapja alkalmából — december 16-án új díszletekkel, új rendezésben kerül ismét színpadra a nagy magyar zeneszerző egyik kiváló alkotása.

A felújítás valóban feltárja a mű mondanivalóját. A multban Háryt, mint karikatúra-figurát, nevetséges és együgyű »parasztihőst« jelenítették meg, s a rendezés téves elgondolásait még jobban aláhúzták a díszletek: olyan követelményeket támasztottak a díszlettervezővel szemben, amelyek eredményeként a mű szövegének és hangulatának meg nem felelő díszletek születtek. Az egyes színpadképek olyanok voltak, mintha egy parasztember festette volna őket, míg most a díszlettervező célja az volt, hogy a valósághoz híven, a nép fantáziájának és a daljáték mesehangulatának művészi egyeztetésével tervezze meg a díszleteket.

Tovább fejlődött maga a daljáték is. Így például az eredeti műben szereplő, de az eddigi előadásokon mindig kimaradt »*Piros alma*« kezdetű népdal is felhangzik majd a színpadon; emellett új katonainduló val, az egyes kalandokat aláfestő kísérőzenével, s a több szólamra átírt toborzóval gazdagodik a daljáték. A szereplők közül változatlanul *Palló* Imre játssza a címszerepet — ő volt az 1926-os bemutató Háry Jánosa is. Örzsét *Mátyás* Mária, Mária Lujzát *Palánkay* Klára, a császárnét *Báthy* Anna, Marci bácsit *Maleczky* Oszkár, Ebelasztin lovagot *Angyal Nagy* Gyula, Napóleont *Melis* György jeleníti meg a színpadon. A felújítás rendezője és díszleteinek tervezője *Oláh* Gusztáv, az Operaház vezető főrendezője.

Érdekesek a kosztümök is. *Márk* Tivadar elgondolásai alapján népi motívumokkal díszítik a császári udvar, az »elő kelőségek« ruháit is — úgy, ahogyan azokat abban az időben a várost is alig látó parasztok elképzelték Egyedül Ebelasztin lovag viseletéről hiányoznak a népi motívumok, kifejezésre juttatva a nép gyűlöletét a gonosz és ellenséges figura iránt.

A grénátosok, ulánusok, vértesek és a többi katona egyenruhája a kornak megfelelő. Örzse eredeti sárközi népviseletben, korabeli sárközi pártával jelenik majd meg a színpadon.

A SZABAD MŰVÉSZET

III. Magyar Békekongresszussal foglalkozik, s kiemeli, hogy képzőművészeink őszinte hittel és lelkesedéssel vesznek részt a béke építésében, alkotásaikban egyre erőteljesebben, hatalmasabban tükröződik vissza hazánk dolgozó millióinak munkája, országépítése, életöröme. Különösen figyelemreméltó *Krivonogov* szovjet festőművész cikke, melyet a lap a »*Szovjetszkoje Iszkusszstvo*«-ból vett át. A cikk az SZKP XIX. kongresszusán elhangzottak alapján igyekszik tisztázni, miben rejlenek a képzőművészek munkájának hiányosságai, mik a művészek legközelebbi feladatai és mi lassítja a fejlődést.

Bencze László Munkácsy-cikke, mely a *Szabad Művészet* októberi számában jelent meg, igen érdekes vitát indított el. *Cseh* Miklós, *Szegi* Pál és *Kazinczy* János bírálják Bencze megállapításait és szállnak szembe egyes megállapításaival. A Magyar Nemzeti Múzeum alapításának 150 éves jubileuma alkalmával *Zádor* Anna kitűnő cikke ismerteti *Pollack* Mihály gyönyörű architekturájának történetét. *Végvári* Lajos Zichy Mihály művészetének mélyrehatóan elemzésével foglalkozva, érdekes és fontos megállapításokra jut.

BUDAGYÖNGYE ÉTTEREM
II., Vöröshadsereg-útja 36-38.
Minden este 18 órától reggel 5-ig
TÁNC
18 órától 24 óráig
HEINEMANN—CSÁNYI—BÁNYAI TRIÓ
24 órától reggel 5-ig
HÁBER FRÉD —MIKLÓSI DUÓ vendégszerepel
21 órától 23 óráig
CIFFRA GYÖRGY zongoraművész
műsort ad

RÁDIÓBÍRÁLAT

A lelkes rádiózó örömét lelte a hétvégi műsorban, melynek nem egy részlete érdemelne bővebb méltatást. Rövid beszámolónk ezért csupán a jelentékeny eseményekre szorítkozik. 1. Kodály-muzsikal A nagy mester 70. születésnapja tiszteletére rendezett sorozat első hangversenyén felcsendültek a »Nyári este«, »Galánta táncok« örökszép dallamai. Palló Imre, Kodály hivatott tolmácsolója, énekesi multjának minden művészi tapasztalatával, baritonjának férfias erejével adta elő szívbemarkoló szépségű két dalát. (»Közelítő tél«, »Kádár Kata.«) Ezután a magyar hősiességről, harcos elszántságról és vitéz küzdőképességéről zengett a »Budavári Te Deum«, amit Kodály Zoltán 1936-ban Budavár fegyverrel való visszafoglalásának emlékére írt, hogy zenei fáklyával világítson a fasisztákkal barátkozó horthysták sötét mesterkedései idején a szabadságra áhítozó nemzetnek. Báthy, Tiszay, Rösler ragyogó szereplésével, Somogyi Lászlónak, e nagy alkotás költői lüktetését és mérhetetlen zenei gazdagságát káprázatosan kiemelő vezényletével: csodálatos esemény volt az előadás. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a felvételben egyenetlenségek mutatkoztak. A legnagyobb fortisszimók közben eltávolodott a hang, néha pedig a szólisták minden igyekezete hiábavalónak bizonyult: nem sikerült a rájuk zúduló hangtömeget legyűrni. E téren megoldást kellene találni. A megoldás világos: *zeneértő, partitúrát olvasni tudó szakembereket a keverőkészülék mellé, ahogy ez a Szovjetunióban is van!* (Az ott vendégszerepelt magyar művészek elmondották, milyen gondosan kezelik a szovjet rádióállomások ezt a kérdést.) — 2. Könnyű zenében Huszka Jenő szerzői délutánját kaptuk legnépszerűbb zeneszámaival, alkalmasint a »Bob herceg« félszázados jubileuma alkalmából. (1902—1952.) Szívesen hallgattuk — hosszú idő után — Sárdy Jánost a mikrofon előtt. A szerző közismert dalait nem kisebb művészek interpretálták, mint Gyurkovics Mária és Svéd Sándor, Polgár Tibor karmesteri pálcája alatt. — 3 Megragadó volt Fischer Annie zongorajátéka. Ezúttal romantikus darabbal szerepelt, Brahms f-moll szonátájával. — 4. »Nemzeti kultúrát csak a nemzet nyelvén lehet kifejleszteni.« Ez a sztálini idézet foglalja össze a nyelvművelő sorozat új előadásának lényegét. Elmondották, hogy bátrak és következetesen élnünk kell a magyar szavakkal, ahol csak lehet. Nem történt azonban határozott állásfoglalás az újabban elterjedt idegen szavak használatáról. »Őszintén sajnáljuk — hangzott el —, hogy nem hozzuk forgalomba például a »díszpécser« helyett a »munkairányító« szót. A sajnálkozás itt nem elég A rádió ebben következetesen segíthet és irányt szabhat.

Magyar művészek nagysikerű moszkvai hangversenye

A »Pravda« magyar művészek nagysikerű moszkvai hangversenyéről számol be. December 7-én a »Csajkovszkij« hangversenyteremben a Szovjetunió állami szimfonikus zenekara játszott *Ferencsik* János Kossuth-díjas karnagy, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze vezényletével. A hangversenyen közreműködött *Fischer* Annie Kossuth-díjas zongoraművésznő és *Lukács* Pál brácsaművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze. A műsoron Beethoven, Mozart, Weber művei szerepeltek.

A Szovjet Hadsereg Központi Székházában vasárnap a magyar művészek a Szovjet Hadsereg katonáival, tisztjeivel és tábornokaival találkoztak. A találkozón *Kovács* Nóra és *Rab* István balett-táncosok, a berlini III. Világifjúsági Találkozó kitüntetettjei, *Sándor* Judit, a budapesti Operaház szólistája és Lukács Pál brácsaművész léptek fel.

ARANYTÁRGYAK
és
PLATINATÁRGYAK
vásárlására kizárólag
Óra- és Ékszerkereskedelmi Vállalat
jogosult
Arany
Zálogjegy
Óra
Ezüst
VÉTEL
budapesti és vidéki boltjainkban

MDK

Jankó János

Petőfi Sándor arcképe, ceruzarajz,repr.

Gerevich-Genthon: A magyar történelem képeskönyve. Bp. 1935. 2o5.l.

JANKÓ JÁNOS: A NÓTA SZÜLETÉSE

Jankó János

FÉNYES ADOLF: LÁTOGATÓBAN

Jankó János
Orlay Samu

3/P 8

** (*A képzőművészeti társulatnak*) e hó 11-én tartott választmányi ülésében, a társulat nyugdij-alapjára *Orlay* Samu egy festményt, — *Jankó* János pedig 20 ftot adott. Továbbá a társulat által segélyzett *Homolya* Kálmán ujabb rajzai kerültek a választmány elé, mely, pártfogoltjának hala-dásáról meggyőződve, számára a műkiállitásba dij nélküli bejárást eszközölt ki. Az albumlapokra nézve elhatározták, hogy azokat az egyleti tagok, il-lető példányokon fölül, egyenkint 3 ftjával vehetik.

Vas. Ujs. 1862. 6io. l

VIKERT MŰVEK BUDAPEST VI., TERÉZ-KÖRÚT 36.

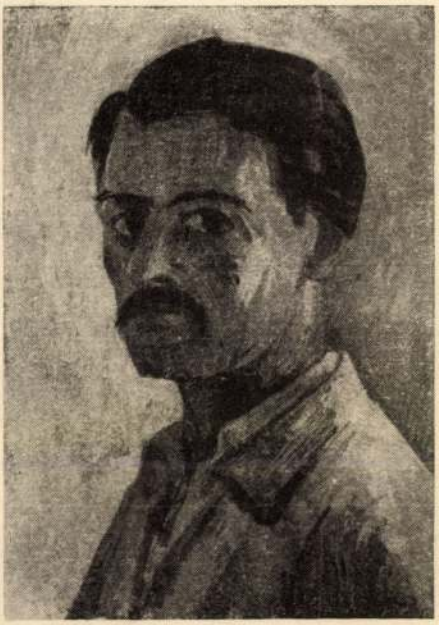

HEGEDŰS LÁSZLÓ: ÖNARCKÉP

HEGEDŰS LÁSZLÓ FESTŐMŰVÉSZ

GYŰJTEMÉNYES

KERÉNYI JENŐ, MEDGYESSY FERENC, JANKÓ JÁNOS SZOBRÁSZMŰVÉSZEK

LICHTER GYŰJTEMÉNYBEN LÉVŐ MŰVEINEK

KIÁLLÍTÁSA

1945. DECEMBER 16.

Hegedűs László festőművész gyűjt. ..... kiáll. ~~1945~~ Vikert Művek. Bp. 1945

HEGEDŰS LÁSZLÓ: FEJ (LINÓMETSZET)

HEGEDŰS LÁSZLÓ KÉPEI:

1. MARGITSZIGETI FÜRDŐ ... TEMPERA
2. ÖNARCKÉP ... TEMPERA
3. CARMELLA ... TEMPERA
4. HÁROM KIRÁLYOK ... TEMPERA
5. MARGITSZIGET, MGT ... PASZTELL
6. TÖRÖKORSZÁGI LEÁNY ... PASZTELL
7. NAPFELKELTE ... AKVARELL
8. SIÓFOKI HALÁSZTANYA ... AKVARELL
9. CSÓNAKOK A BALATONON ... AKVARELL
10. MARGITSZIGETEN ... AKVARELL
11. BALATONI HALÁSZ ... AKVARELL
12. NAPRAFORGÓS CSENDÉLET ... AKVARELL
13. ALSÓÖRS ... AKVARELL
14. BALATONI TÁJ ... AKVARELL
15. SIÓFOKI MÓLÓ ... AKVARELL
16. SZIGETI USZODA ... AKVARELL
17. BALATONI VITORLÁS ... AKVARELL
18. RÓZSADOMB ... AKVARELL
19. FÁCÁNOK, MGT ... AKVARELL
20. MARGITSZIGETI FÁK, MGT ... AKVARELL
21. FESTŐ ... AKVARELL
22. HAJÓGYÁRI SZIGET ... AKVARELL
23. CSENDÉLET ... AKVARELL
24. MARGITSZIGET, MGT ... AKVARELL
25. UJLAKI TEMPLOM ... AKVARELL
26. NAPLEMENTE, MGT ... AKVARELL
27. HÁROM KIRÁLYOK ... AKVARELL
28. FÜRDŐZŐK ... AKVARELL
29. SZÉPLAKI TÁJ ... AKVARELL
30. SORBANÁLLÓK, MGT ... AKVARELL
31. ERDŐ, MGT ... AKVARELL
32. TENGERPART ... AKVARELL
33. KÁRTYÁSOK ... FAMETSZET
34. LEÁNYFEJ ... LINÓMETSZET
35. HOLDVILÁGOS TÁJ ... FAMETSZET
36. HÓMUNKÁSOK ... FAMETSZET

HEGEDÜS LÁSZLÓ: HÓMUNKÁSOK (FAMETSZET)

SZOBROK:

KERÉNYI JENŐ:

1. SZEGÉNY ASSZONYOK (TERAKOTTA) ... ... MGT
2. VETKŐZŐ NŐ (TERAKOTTA) ... ... MGT
3. SZENT CSALÁD (TERAKOTTA) ... ... MGT

MEDGYESSY FERENC:

4. GONDOLKODÓ NŐ (BRONZ) ... ... MGT
5. PIHENŐ NŐ (BRONZ) ... ... MGT
6. TANULMÁNY FEJ (BRONZ) ... ... MGT

JANKÓ JÁNOS:

7. GITÁROS (GIPSZ) ... ... MGT
8. GITÁROS (BRONZ) ... ... MGT
9. VÍZHORDÓ FIÚ (BRONZ) ... ... MGT
10. ÁLLAPOTOS NŐ (TERAKOTTA) ... ... MGT
11. ZSÁKHORDÓ (GIPSZ) ... ... MGT
12. KUBIKUS (TERAKOTTA) ... ... MGT

ZENTAI TÓTH ISTVÁN:

13. SZTALIN MARSAL (MŰKŐ) ... ... MGT

HEGEDŰS LÁSZLÓ: KÁRTYÁZÓK (FAMETSZET)

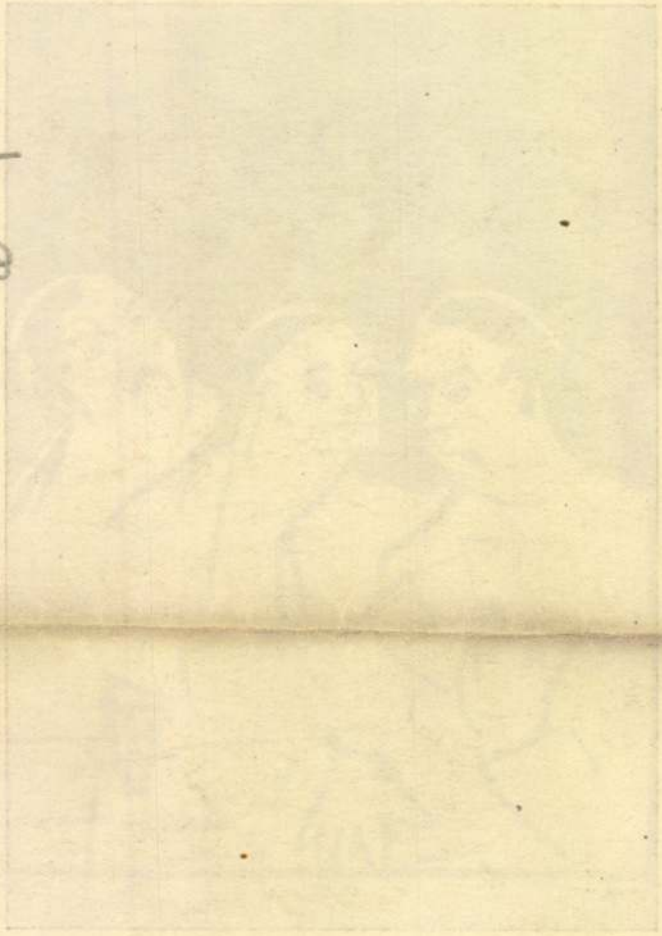

Jankó János
Kerényi Jenő,
Medgyessy Ferenc

FELELŐS KIADÓ: HEGEDŰS LÁSZLÓ.

CSIZMAZIA KÁLMÁN KÖNYVNYOMTATÓ, BUDAPEST, VI., Ó-UTCA 5.

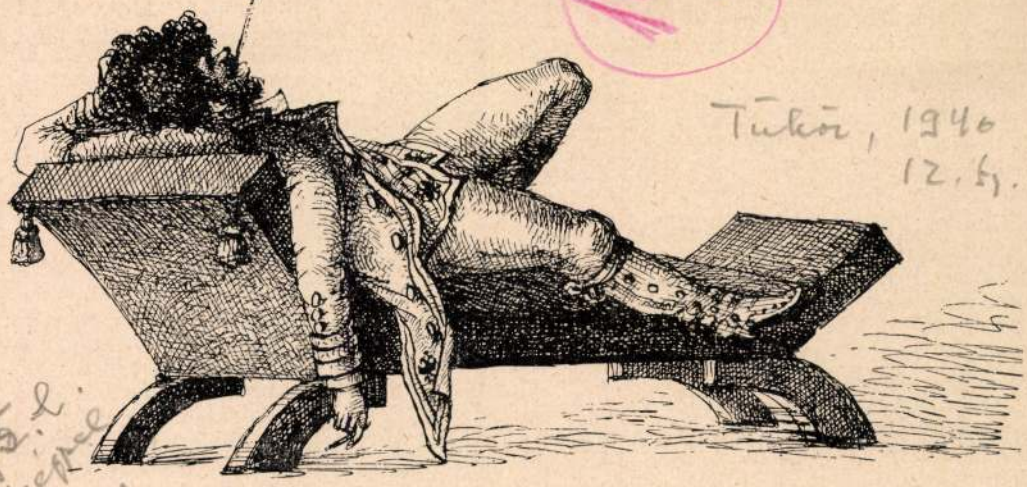

POLITIKAI GÚNYRAJZOK

Írta SIKLÓSSY LÁSZLÓ

A karikatúra egyidős az emberi műveltséggel. Az emberiség őskorában már kimutathatók karikaturisztikus barlangkarcok, amelyeket nyomon követnek torzalakokat ábrázoló agyag- és bronzszobrocskák. Az ókor képzőművészetében már a fejlett humor és szatira is megkapja a maga osztályrészét. A középkor a gótikus építészet apró szobordíszeibe vitte át ezt a szeszélyes műfajt, amely nem hagyta érintetlenül a renaissance legnagyobbjait sem: az olasz Lionardot, a német Holbeint, a francia Callot-t. Kiváló érzékük volt a karikatúra iránt a hollandusoknak is, akik életképeikkel állandóan a karikatúra mesgyéjén mozogtak.

Az ősember csúfolódása mai napig szerepel a karikatúrában, de már elvegyül magasabbrendű indítékokkal, sőt nem egyszer eltűnik mögöttük. Ezen a fokon a karikatúra az erkölcsök javítását tűzi céljául, a római szólásmód szerint: ridendo castigare mores.

A karikatúra egyébként lándzsájával megszurkál minden emberi tevékenységet, úgyhogy témák szerinti felosztása első szétágazásban a politika és erkölcs hatalmas térfogású törzsfogalmai szerint történhetik. A kettő közül a politikai karikatúrát illeti meg az elsőség.

A politikai karikatúrát a sokszorosító technika emelte jelenlegi magaslatára. A rézkarc és rézmetszet már módot adott a művésznek, hogy necsak egy emberre, hanem az embereknek bizonyos tömegére gyakoroljon hatást. Kezdetben, amikor egy rézlemez már kifáradt a századik nyomatnál, csak kis tömegekről volt szó, viszont a tudás és jog is aránylag kevés ember kezében volt. Így támadta meg rajzos szatirával a XVIII. században az angol Hogarth korának erkölcsi, Rowlandson politikai életét. E két mestert felülmúlta a spanyol Goya, aki a XIX. század elején karcoló tűjével végighasította és feltárta hazája politikai életének minden sebét.

Goya 1828-ban halt meg és ugyanebben az évben jelent meg Párisban Honoré Daumier első litográfiája. Goyának, a politikai karikatúra atyamesterének művét Daumier folytatta és fejlesztette újszerűvé, mert amíg Goya művei még tele voltak sejtelmességgel, addig Daumier közérthetőn szólt a tömegekhez a karikatúra nyelvén, amelyet ő tett világnyelvvé. Szintúgy az ő érdeme a hírlapsajtónak a karikatúra szolgálatába állítása. Ebben természetesen kiadójának, Philiponnak is van része, de Daumier nélkül Philiponnak az 1830. évi forradalom idején megindult lapjai, a Caricature és Charivari nem érték volna el világsikerüket.

A karikatúra szó, amely nálunk eladdig csak Verner József 1827-ben Győrött megjelent szerény Psychologiájából volt ismeretes, belekerült a szóbeszédbe a charivarival együtt. Ez a magyar hangzású szó hamar népszerűségre tett szert. Maga Széchenyi István gróf jegyezte fel naplójában, hogy őt, akit a sárvári előnév illet meg, sárivári Széchenyi Istvánnak kezdik nevezni. Az első magyar képes élclap is Charivari-Dongó címen jelent meg Lauka

ványsága miatt, meg talán azért a bő, fekete rendőrségi köpenyért is, melyet télen-nyáron keskeny vállára vetve viselt.

A környéken arról nevezetes, hogy — habár valaha fodrász volt — soha nem nő szőr az arcán! Borotvát még nem látott az ő bőre ebben az életben — szokta is büszkén mondogatni. Hosszúkás, sárgás, vénasszonyos arcán időelőtt mély ráncok keletkeztek, keze feltűnően karcsú, fínomcsontú és izgő-mozgó, akár egy bábaasszonyé; szeszínű hosszú haja hentes-legénynek való sárga bőrsapkája alól balszemére lóg. Száraz, zacskószerű szájában állandóan görbe kis cseréppipát szorongat, melynek szárán csigamászásként csillog reászáradt nyála. Mint pipázó vénasszony, olyan.

Ide kell aztán keresztyéni és emberi kegyelem, hogy mindettől a fertelmességtől el lehessen tekinteni s szóba lehessen állani vele, mint komoly férfival, politizálni udvariasan, vagy az idő állásáról gondolattalanságokat cserélni!

Gáltőyékhez naponta beállít, éppen úgy, mint a Zugliget e fertályának más villáiba is; újságkihordó szerepét tölti be, csendesen szörcsögetve nyálas pipáját. Naponta legyalogolgat a budagyöngyi nagytrafikba s onnan szedeget össze néhány újságfajtát azoknak, akik semmiféle lapra elő nem fizetnek (Gáltőy Kálmán elvből nem olvassa egy hétig sem ugyan azt az újságot, nehogy az általa követett politikai irányzat egyoldalú tájékozottságúvá, vagy korlátolttá, elfogulttá tegye), vagy a rendesen járó lapon kívül ilyen vagy olyan okból néha másikra is kíváncsiak. Újságokon kívül hozott Morotva Béla egyebet is, cipőfűzőt, vagy virslit, bort, tojást vagy zsírnakvaló szalonnát — mindent, amire váratlan szüksége támadt valamelyik környékbeli úriháznak. A «Petőfi-tanyában» lehetett őt délután öt órától este kilencig megtalálni, ahol is egy-két fröccs mellett — aszerint, hogy napi keresetéből mennyire futotta — órákig eldiskurált barátaival: Boruzs Dánielel, Szabó Gyulával; néha asztalukhoz telepedett Máté István nyugalmazott Beszkárt-kalauz és Raubschitz Károly sváb cipészsegéd, valamint egy-két be-benéző kertész, napszámos, villamoskalauz.

Morotva fiatalon súlyos tüdővészt kapott; a nagy, szénaboglyányi asszonyfrizurák, melyeket naponta fésülgetett, tisztogatott, annyi port és baktériumot árasztottak magukból, hogy megtelt hajporral a jobbtüdeje. Alig másfél éve szabadult fel s máris ott kellett hagynia a gyönyörű mesterséget, pedig nem volt nála ügyesebb kezű nőifodrász egész Budapesten. Pincér lett egy éjjeli kávéházban, majd éjjeli őr egy pesterzsébeti gyártelepen; egy éjjel megtámadták és úgy megverték, hogy félfülére elvesztette hallását. Kártérítéssel elbocsátották. Így jutott idáig, hogy úgy kell éljen, mint az erdők madara, mezők vadja...

A háznak általában kezd már «idegeire menni» Morotva Béla mindennapossága. Egyre szemtelenebb, kotnyelesebb lesz. Néha, amikor kelleténél több fröccs ment le a torkán, követelődző, zsörtölődő hangot használ s trágár kifejezések csusszannak le vénasszony-ajakáról. Szeme kéjes fényben ég az alkoholtól, sipító hangon kacag, foghíjas ínye nyálasan kivillan. Gonoszság cikázik tekintetében, talán az őrület pislákolása s valami alattomos szörnyeteg-bámulással fenyegeti meg hol a cselédet, hol az öreg Boruzs Dánielt. Gáltőyék csak alkalomra várnak, hogy végleg kitegyék a szűrét.

JANKOVICH FERENC: CSILLAGOK

Vihar vonult,
kiragyogta villámait.
Bárányfelhő lett belőle,
fehér s szelíd.

Óh, omlatag
haragtalan, lágy fellegek!
Vattában ül a fájdalom
szívem felett.

Esteledik,
árnyak fojtják meg a napot,
néma kínnal kiragyognak
a csillagok.

A csillagok
kibuggyanó piciny sebek —
tűszúrások:
megsebzik a nehéz eget.

DEVECSERI GÁBOR: MINDEN ESTE

Minden este lefekszem, jól van.
Végül a földbe fekszem, jól van.
Meg fogok halni, ezt sem bánom,
El fogok mulni, nem sajnálom.

De hogy a világra mért jöttem,
egészen még meg nem értettem.
Ezen még gondolkoznom is kell,
ne hagyj egész magamra, Isten.

Gusztáv szerkesztésében 1848 júliusában. Látnivaló, hogy belekerültünk a politikai karikatúra világáramlatába.

Voltak-e ennek kimutatható magyar előzményei? Karikatúranyomok találhatók a kuruc háborúknak, valamint az 1790/91-es országgyűlésnek idejéből. Ezt követőleg lassankint szaporodnak az országgyűlési karikatúrák, amelyeket pasquillusoknak neveztek. Az 1839/40-es évekből egész sorozat ismeretes.

Ezek szerzői rendszerint a mágnások köréből kerültek ki. Ugyanez idő tájt már jelentek meg Pestbudán magyar és német nyelvű folyóiratok képmellékletekkel. Ezek közé is becsúszott egy-egy, ha nem is politikai, de társadalmi karikatúra. De ez a kezdetleges fejlődés nem tudott tovább jutni az idegen anyaggal dolgozó Charivari-Dongón. Erre is ráborult az 1848/49-es szabadságharc gyásza, amely minden jókedvet maga alá temetett.

Az abszolutizmus alatt politikai élcelődésről nem lehetett szó. A magyar sírvavigadás azonban teret kért magának humoros naptárakban, majd élclapokban is, amelyek természetesen csak családi és társadalmi adomázásban élhették ki magukat. Ebben a hangulatban született meg 1856-ban Jókai Mórnak Nagy Tükör című adomázó képes folyóirata, majd 1858-ban hasonló szellemben szerkesztett Üstökös c. hetilapja. A mai értelmű első politikai vicclapot azonban nem ő, hanem Tóth Kálmán indította meg Bolond Miska címmel 1860 június 4-én. Tóth Kálmán eltalálta a kellő időpontot: a «magyar világ» kezdetét.

A király 1861 április 4-re Budára összehívta a magyar országgyűlést, amelyen két párt alakult ki. Ezek közül a Deák Ferenc vezetésével működő felirati pártnak jutott a vezető szerep. Magát Deákot éltében-holtában a haza bölcsének tisztelte az ország, és így nem csoda, ha a gyermekkorát élő magyar hírlapi humor nem merte kikezdeni. A legcsattanósabb rajzot halálakor rajzolta róla Zichy Mihály; ezen mint a képmutatás ostorozóját mutatta be.

Az alkotmányos élet felvillanyozta humoristáinkat. Az Üstökös és a Bolond Miska heves versenybe kezdtek, amelybe 1868-ban Ágai Adolf Borsszem Jankó-ja is beleszólt. Ekkor már volt hivatott magyar karikatúrarajzoló is: Jankó János. Rá is illett az, amit Deák Ferenc mondott Andrássyra: sajnos, csak egy példányban volt meg. Oda se neki: dolgozott ő mind a három lapba és kifigurázott pártkülönbség nélkül mindenkit. Valóban «a pártok felett állt».

Pedig volt ez időben is tehetséges műkedvelő karikatúrarajzoló. Ilyen az az L. Th. kezdőbetűs művész, akinek tusrajzai az Országgyűlési Múzeumban láthatók. Ezek közül cikkünk élén közöljük Andrássy Gyula karikatúráját, amely a kiváló államférfit a közélettől visszavonultan, magyar ruhában pamlagon pihenve ábrázolja. Szivarjából bodor füstöt fúj, amelyben élete eszményképe, az 1867-es kiegyezés jelenik meg.

Az 1867-es kiegyezést követő országgyűléseken három párt állt szemben egymással: a Deák-párt, a Tisza Kálmán és Ghyczy Kálmán vezette balközép és a Kossuth szellemében működő függetlenségi párt.

Az ellenzék vezére az 1860/70-es években a balközép élén álló Tisza Kálmán volt; őt ebben az időben Jankó János és a Borszem Jankó új rajzolója — Klics

gr. Andrássy Gyula a delegációba édesgeti Tisza Kálmán és Ghyczy Kálmán ellenzéki vezéreket. Jókai Mór visszahúzza őket. Klics Károly rajza, 1869.

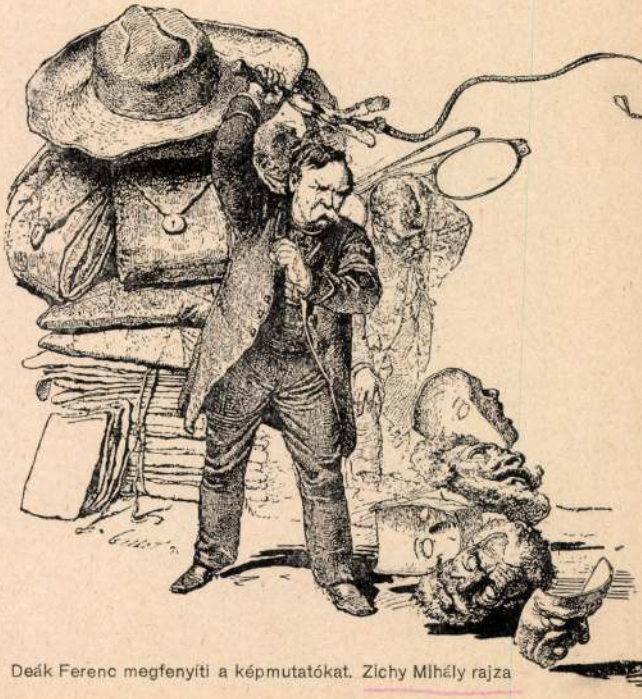

Deák Ferenc megfenyíti a képmutatókat. Zichy Mihály rajza

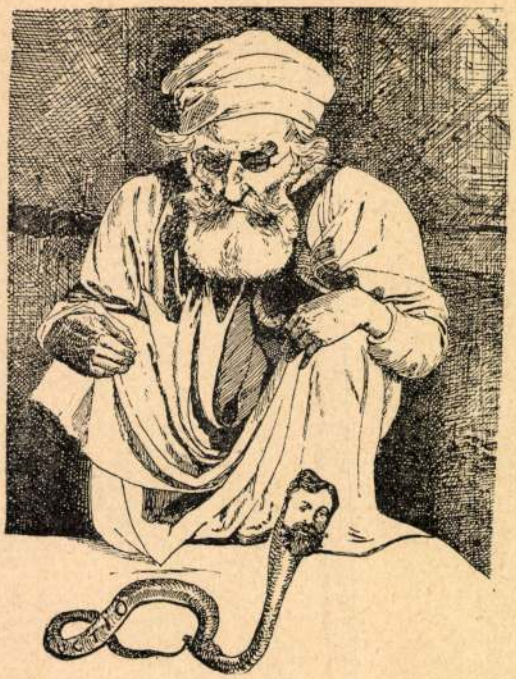

Tisza Kálmán miniszterelnök, mint kigyóbüvölő
Jankó János rajza

br. Fejérváry Géza. Szentgyörgyi rajza

Károly — állandóan fokossal, csákánnyal kezében ábrázolta. Hosszas vajudás után azonban bekövetkezett a fuzió. A Kálmánok — Tisza és Ghyczy — kiegyeztek a Deák-párttal és megvetették a szabadelvű párt alapját. Maga Tisza Kálmán csakhamar kormányra került s most már neki kellett elbánnia a parlamentarizmus legnagyobb ellenségével, az obstrukcióval. Erre céloz Jankónak A kígyóbűvölő c. rajza ; e rajz kígyóján Ugron Gábornak, az egyik függetlenségi vezérnek arcát ismerhetjük fel.

A magyar poljtikai karikatúra legnépszerűbb alakja kétségtelenül Apponyi Albert gróf ; ábrázolásával már jóval azelőtt találkozunk, mielőtt 1892 januárjában a nemzeti pártot megalapította. Apponyi előkelő, magas alakja alkalmas volt arra, hogy a rajzoló lovagot, frakkos táncost

gr. Apponyi Albert : Ofélia ! eredj kolostorba
Jankó János rajza

A keresztes vitéz. (gr. Zichy Nándor)
Jankó János rajza

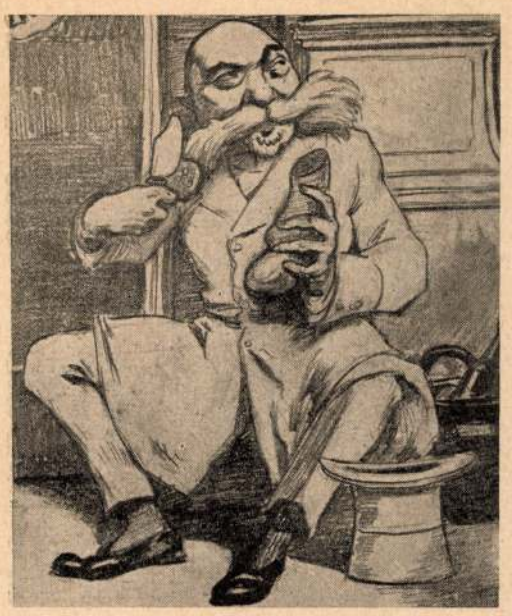

Bánffy Bécsben. Éder Gyula rajza. (Részlet)

Ugron búja. Faragó József rajza

vagy lantos trubadurt formáljon belőle. Ezt az utóbbit Wagner-kedvelése is indokolta. Apponyi töprengő természetét is bőségesen kihasználta a rajzos szatira. A katolikus eszmék szolgálatára gr. Zichy Nándor alapította a néppártot. Jankó keresztes vitéznek rajzolta meg őt humorosan, de nem gúnyosan.

Az egyházpolitikai törvényekért Wekerle Sándor kormányának kellett harcolnia. Érdekes, hogy Wekerle alakját számtalanszor vették tollukra a karikatúristák, de alig torzítottak rajta valamit. Meghagyták nyugodt, mosolygó arckifejezését a s komikum fokozása végett legfeljebb gazdálkodó parasztnak öltöztették. Utóda Bánffy Dezső br. (bukása után az Új-párt alapítója) cirmos bajúszával már kitűnő céltáblájuk volt a rajzolóknak, amint azt Éder Gyula mester példáján láthatjuk. A bajusz-motívum egyébként elmaradhatatlan volt a közelmult törté-

A homo regiusok
(Wekerle, Lukács, Khuen-Héderváry)

Széll Kálmán békíti a pártokat.
Faragó József rajza

nelmében sokszor szereplő br. Fejérváry Géza honvédelmi miniszternél, majd miniszterelnöknél, amint Szentgyörgyi rajzán látható.

Fejérváry katona volt, annak is rajzolták. Széll Kálmán, a századforduló miniszterelnöke, közgazdasági és pénzügyi téren aratta első sikereit. Ez kapóra jött a karikatúrának, amely bankártípust formált belőle. Így látjuk őt a kitűnő, de rövid életű Faragó József rajzán, amint az Ugron-pártot és Néppártot megszemélyesítő két ballerina között a kiegyezés cukrával igyekszik békességet teremteni.

Széll Kálmánt 1904 júniusában az erőskezű gróf Tisza István váltotta fel a miniszterelnöki székben. Tisza erős, de nem szerencsés kezű politikus volt, egyéniségének súlya azonban vezető szerepet biztosított neki akkor is, amikor látszat szerint visszavonult a közéletből. Ezt ösztönösen megéreztek karikatúristáink, akik közül Linek Lajos 1910-ben Tiszát mint Khuen-Héderváry Károly súgóját, Bér Dezső pedig 1917-ben mint Wekerle miniszterelnök kormánykerekének irányítóját tünteti fel.

A karikatúristák erős céltáblája volt Lukács László, aki 1909-ben mint homo regius tárgyalt az ellenzékkel, 1912-ben pedig Khuen-Héderváryt váltotta fel a miniszterelnöki székben. Lukács igyekezett megegyezni a szélső-baloldallal is, amelynek Justh-féle árnyalatával jutott legmesszebbre, ami Faragónak ismét kitűnő téma volt.

Ez időben a magyar karikatúra-sajtó másodvirágzását élte. Üde szellemet hozott bele Sipulusz (Rákosi Viktor néven maga is képviselő) Kakas Márton-ja, Bartók Lajos Bolond Istókja; az Urambátyám, Mátyás Diák stb. szintén megállták helyüket. Herkó Páter címmel klerikális élclap is indult.

A háború után hamarosan vége lett e nagy jókedvnek. A magyar karikatúra történetének szomorú jelensége, hogy régi, irodalomtörténeti nevezetességű élclapjaink megszűntek. A karikatúra szerény rovatként talált a napilapokban menedéket. Témánk folytatását tehát a napilapok hasábjain találja meg az olvasó.

A háború után a legjelentősebb pártalapítás — az egységes párt — létrehozása gr. Bethlen István nevéhez fűződik. Bethlen tíz évig állt az ország kormánya élén, s így mi sem természetesebb, mint hogy a karikatúrák egész tömege készült róla. Ezek közül Bér Dezsőnek a népszövetségi kölcsön megszerzése alkalmából rajzolt tréfáját közöljük. Ezt kivitelében még a Jankó János óta hagyományos «műgond» jellemzi.

Általában Jankó János áll a magyar karikatúra történetének központjában. Az ő rajzoló tolla szerzett polgárjogot ennek a műfajnak művészek és írók között. Ő állította a karikatúrát a magyar élclapok tengelyébe az adomáknak terjengős műfaja helyett. Jankó tollából születtek meg az élclapok állandó alakjai. Az első ilyen volt, bár Jankó jelzését nélkülözi, Jókai Nagy Tükörében a mai napig emlegetett politikus csizmadia. Az Üstökös népszerű alakjai voltak Tallérosy Zebulon és Mindenváró Ádám. De ki emlékszik ma már Mindenváró Ádámra? Nem csak ő ment feledésbe, de a mai fiatalság már a humoros alakok ama nagy sorára is alig emlékszik, akik a Borsszem Jankóban egy félszázadon át kacagtatták meg a közönséget. Ezek az alakok a kiegyezés idején születtek és a világháborúban estek el. A mai humor alakjai nem élnek túl nemzedékeket. A mai karikaturisták a történelem rohanásában vetik papírra ötleteiket, amelyek nyugtalanul vibrálók, mint korunk, amely alig ismeri a gondtalan, csöndes derűt.

Gr. Tisza István mint Khuen-Héderváry Károly súgója
Linek Lajos rajza

gr. Bethlen István húsvéti tojásként meghozza Hungárlának a népszövetségi kölcsönt. Bér Dezső rajza

MAGYAR HONVÉD

A HÉTKÖZNAPOK KÖVETKEZNEK

Az elmult nagy történelmi napokban, amelyek a felszabadulás örömét és valóságát hozták meg nekünk, ujjongással ünnepelte meg a nemzet. *Az észak felé menetelő honvédcsapatok léptei nyomán uj és szebb jövőnek reménysége kelt életre.* Ezek a napok az erő és az igazság győzelmének napjai voltak. Az ünnepnapoknak azonban vége. Következnek a tettek és a fáradalmak hétköznapjai. A Felvidék magyarlakta területeinek fölszabadulása kezdete csak a reánkváró jövendő nagy feladatainak, de egyuttal forrásai az örömnek is, amelyek a jövőbe néző magyarságot megedzik, felvillanyozzák és megerősitik az elkövetkező megpróbáltatások elviselésére. Az elmult nagy történelmi napok husz esztendő áldozatos és verejtékes hétköznapjainak gyümölcse. Önzetlen munka, áldozatkészség, átmenetileg sokszor sikertelenség rótta össze ezeket az éveket, de mégis elhozták számunkra nemzeti céljaink egyikének megvalósulását. A husz esztendős robotot könnyüvé tette az ünnepvárás.

Most ujból hétköznapok következnek. Ezekben a hétköznapokban a nemzet minden polgárának, dolgozójának tudnia kell, milyen feladatokat kell megoldania és teljesitenie. A katonának éreznie kell, hogy a *„honvédséggel áll vagy bukik az ország!"* A munkás érezze, hogy a teremtő szellem elgondolásainak gyakorlati megvalósitását végzi el. A tisztviselőt hassa át az a gondolat, hogy asztala mellett a gyámolitásra szorulók miatt dolgozik. A művész képzeletének erejével nemzete multjának, jelenének és jövendőjének adózik. A magyar hétköznapokon foglalja el mindenki a maga helyét és dolgozzék a maga munkakörében áldozatkészséggel és odaadással. Az igazi magyar jellem értékjelzője, hogy *önmagának legszigorubb birája.* Arról ismeretes, hogy nem önző érdekek, egyéni célkitüzések és törekvések rabja, hanem minden cselekedetét áldozatos testvéri szeretet füti, nemzete és népe iránt. A hétköznapok magyarja legyen önmagának pártatlan birája, cselekedjék önzetlenül, vállalja teljes odaadással és jószándékkal a sokszor keserves munkát is, mert ez az odaadás az egyetlen ut, amely elvezeti nemzetünket a lelkek önkéntes megujhodásán át az uj magyar élet felé. A magyar hétköznapok mementója legyen az önismeretre, az önbirálatra való törekvés. Ha erre a fokra felemelkedhetünk, az uj hétköznapok végén ismét bekövetkezhetik az uj ünnepnap, amely egy felszabadult és erős nemzettel találkozik.

A hadtörténelem tarlójáról

MINÉL NAGYOBB A LEGÉNY, ANNÁL TÖBB A TOBORZÓPÉNZ. A régi hadseregben valamikor toborzással szedték a katonákat. Annak, aki felcsapott, toborzópénz ütötte a markát, aszerint, milyen magas volt a termete. Százkét évvel ezelőtt, 1836-ban a következő toborzópénzeket állapitották meg: az 5 láb 6 hüvelyk magas katona 18 forintot kapott. Az, aki 5 láb 4 hüvely volt, csak 14-et. Az összeg mindig kevesebb lett, végre az 5 láb 1 hüvelyk magas legény volt a legkisebb, akit még felvettek, ennek 10 forint járt. A teljes összeget azonban csak azoknak a katonáknak fizették ki, akik tizenkét éves szolgálatra kötelezték magukat.

•

CSILLAGOK, PASZOMÁNY. A régi, közös ármádiában 1948 előtt hiányoztak a rangot jelző arany- és ezüstcsillagok. Azelőtt a tiszteknél arany, illetve ezüst, a legénységnél pedig keskeny fehér paszományok jelezték a rangot. A lovascsapatoknál az altisztek nem viseltek rangjelzést, a gyalogságnál pedig a járőrvezető egy, a káplár kettő, az őrmester három keskeny paszományt kapott. A hadnagynál egy, a főhadnagynál kettő, a századosnál három arany, illetve ezüst ilyen stráf — olyasféle, mint amilyet ma a ludovikások viselnek — mutatta a rendfokozatot. 1849 őszétől kezdve először a tábornokok rangjelzésére alkalmazták a csillagokat és később valamennyi rangjelzésnél ezt az elvet alkalmazták.

A légoltalmi épitkezések terveit előzetesen be kell mutatni az iparügyi minisztériumnak. A honvédelmi miniszter — mint értesülünk — az iparügyi miniszterrel egyetértőleg az épitési engedélyektől függő épitkezéseknél a légoltalmi követelmények szigoru betartását rendelettel szándékozik szabályozni. Addig is, amig ez a szabályozás megtörténik, az iparügyi miniszter rendeletére a gazdasági beruházási programmal kapcsolatban, vagy más uj épitkezéseket, vagy bővitéseket kivitelezés előtt légoltalmi szempontból való felülbirálás végett az iparügyi minisztérium XVII. szakosztályának légoltalmi alosztályához kell felterjeszteni.

EMLÉKEZZÜNK!

Most 24 éve, 1914. december 4-e és 11-e között vivták meg csapataink a győzelmes *limanovai csatát.* Itt nincs helyünk a válságokban bővelkedő csata és ennek keretén belül a magyar csapatok hőstetteinek részletes ismertetésére. Csak arra szoritkozunk, hogy felsoroljuk a csatatér gyupontjában küzdő és a csata sorsát eldöntő *magyar ezredeket.* A következők voltak:

A 10. lovas hadosztályhoz tartozó soproni 9., székesfehérvári 10. és a jászkun 13. huszárezred, valamint a hadosztályhoz beosztott szegedi 3. honvéd huszárezred 2. százada, a kassai 5. honvéd huszárezred géppuskás osztaga és a nagykanizsai 20. honvédek 1. százada, a kassai 39. gyaloghadosztály, kassai 9., miskolci 10., munkácsi 11. és besztercebányai 16. honvéd gyalogezred. Az erdélyi 38. honvéd gyaloghadosztályhoz tartozó marosvásárhelyi 22., nagyszebeni 23. és brassói 24. honvéd gyalogezred, a kombinált honvéd gyaloghadosztály 300., 301. és 302. honvéd gyalogezrede.

•

A limanovai csatával egyidejüleg zajlott le *Szerbiában* az arangjelovac—grn—milanovaci nagy csata. Ennek hatása alatt üritették ki csapataink Szerbiát. A visszavonulás alatt a balsorsban mutatták meg igazán a magyar csapatok, hogy milyen hősi lélek lakozik bennük.

1915 decemberének ebben a hetében ért véget a *4. Isonzó csata.* Ugyanekkor a balkáni hadszintéren megkezdődtek az előkészületek *Montenegró* megháditására. Ennek során vitt véghez Kormányzó Urunk egy nevezetes haditettet a montenegrói tengerparton.

Egy évvel később, 1916 decemberének első hetében tette le a fegyvert *Szivó* Sándor huszárezredes csapatai előtt a román Czerna-különitmény. Közben a dunai flottilának is volt alkalma arra, hogy kitünjék.

•

Lássuk most naponként a legnevezetesebb eseményeket.

1914 december 4-én az *Orosz-lengyelországban* harcoló budapesti 32. gyalogezred hosszu, hullámzó és elkeseredett küzdelem után, felsőbb parancs nélkül megrohanta a vérrel áztatott borowai magaslatokat, ezt gyönyörü lendülettel elragadta az oroszoktól, miközben 700 oroszt elfogott és 4 géppuskát zsákmányolt. December 4-e lett ezért a 32-esek ezrednapja.

A *Kárpátokban* ezen a napon a debreceni 3-as honvédek 1. százada és I. géppuskás osztaga Nagyberezna községet foglalta el az oroszoktól és ezeknek kétszer is megismételt ellentámadását verte vissza.

Szerbiában a belovári 16. gyalogezredben szolgáló *Benkő* Márton szakaszvezető vakmerően megtámadta rajával a sokkal erősebb szerbeket. Benkő halálos sebet kapott. De még utolsó szavaival: *„Legények előre!"* is harcra buzditotta embereit. Elöljárói a magyar katonaerénynek hódoltak, amikor halála után az arany vitézségi éremmel tüntették ki.

Ugyancsak *Szerbiában* a komáromi 12-esek IV. zászlóalja többször ismételt szuronyroham után foglalt el a szerbektől egy magaslatot. Sulyos volt a veszteség, hősi halált halt a zászlóalj parancsnoka is. A legtragikusabb az volt, hogy közvetlenül a magaslat elfoglalása után kapta a zászlóalj a parancsot a visszavonulásra.

A szintén szerb földön harcoló pécsi 19. honvéd gyalogezred ezen a napon 27 szerb támadást vert vissza. Közben a szerbek átkarolták az ezred állását, de a tartalék ellentámadással visszavetette a szerbeket.

1916 december 4-én a Száva és Maros monitorok Corabiánál *az Aldunán* egy román üteggel folytattak ágyupárbajt. Ennek az lett a vége, hogy a román üteg kezelőszemélyzete cserbenhagyta lövegeit. Ezeket később monitorjaink biztonságba helyezték.

•

1914. december 5-én az Orosz-Lengyelországban küzdő kaposvári 44. gyalogezred egyik százada *Hex* György zászlós parancsnoksága alatt egy magaslatra való előnyomulás közben váratlanul megerődített orosz állásra bukkant. Parancsot nem várt, hanem azonnal támadást intézett és ezt az ellenség oldalába és hátába oly ügyesen tervezte, hogy az ezredére nézve igen fontos magaslatot az orosz állással együtt rövidesen kézrekeritette. Megkapta ezért az arany vitézségi érmet.

Szerbiában történt ezen a napon, hogy a szerbek bekeritették a belovári 16. gyalogezred egyik századát. Ám a század elszántan védekezett. Több szerb rohamot kivédett. Közben a század elvesztette parancsnokát. Valamennyi szakaszparancsnokával együtt, nemkülönben állományának 60 százalékát. A helyzet tehát igen válságos volt. Ekkor *Horváth* Antal zászlós vette át a század vezetését. Addig védekezett, mig a szerbek a támadásokat be nem szüntették. Ekkor ő maga ment neki a szerbeknek, hogy keresztülvágja magát. Vállalkozása sikerült, a század maradványa megmenekült. Horváth zászlós jutalma az *arany vitézségi érem* lett.

Ugyancsak december 5-én rohanta meg *Horthy Miklós* sorhajókapitány a *„Novara"* cirkálóval, a *„Pandur"*, *„Turul"* és *„Warasdiner"* torpedórombolóval és három torpedónaszáddal *San Giovanni di Medua* montenegrói kikötőt, arra a hirre, hogy oda nagyobb hadianyag és élelmiszer szállitmány érkezett be. A parti ütegek heves tüzelése ellenére sikerült Horthy kis hajóhadának a kikötőbe hatolni, majd jól célzott lövésekkel három szállitógőzöst és öt vitorlást elsüllyeszteni, egy gőzöst és tiz vitorlást felgyujtani. A vállalkozás során a *„Warasdiner"* meglepett és el is süllyesztett a Bojana torkolatánál egy francia buvárnaszádot.

A vázolt hadivállalat a Mária Terézia-rend káptalanjának megitélése szerint *jelentékenyen hozzájárult Montenegró kiéheztetéséhez és legyőzéséhez.* Ez volt az egyik haditett, amiért a Kormányzó Ur Őfőméltósága megkapta a Mária Terézia-rendet.

•

Egy évvel később, 1916. december 5-én tette le a román 10. zászlóalj 1. lovasszázad és 6 üteg erejü román Csornakülönitmény Szivós ezredes zászlóaljai előtt a fegyvert. Szivós csapatai közül különösen derekasan verekedett ebben a hadjáratban a győri 19. vadász és a nagykanizsai 48/VI. zászlóalj, valamint a soproni 76-osok egy százada.

E napon vonult be Szinaiába a tömösi szoros felöl győzelmesen előretört 51. honvéd gyaloghadosztály.

•

1914. december 6-án a szerbiai visszavonulás alatt számos magyar csapat vivott véres utóvédharcokat. Igy például a kecskeméti 38-asok III. zászlóaljának egy cseh zászlóaljjal kellett a Bukvamagaslatot addig tartani, mig csak irásbeli parancsot a visszavonulásra nem kap. A tulerőben lévő szerbek ismételt támadásának hatása alatt a csehek cserben hagyták a magyar szomszédaikat. A magára maradt magyarok azonban — noha veszteségeik a csehek megszaladása és a fokozott erejü szerb rohamok következtében megnövekedtek, bevárták az irásbeli parancsot.

•

1914. december 7-én a Krakkótól északra harcoló kaposvári 44-esek *Öss* István törzsőrmestere hősies küzdelemmel akadályozta meg, hogy elszigetelt helyzetbe került zászlóaljját az oroszok oldalba támadják. Oldalvédi feladatát oly ügyesen végezte, hogy még el is fogott 40 oroszt. Meg is kapta az arany vitézségi érmet. — December 7-én a 4. huszárezredet hagyta cserben a szomszédos cseh dragonyos ezred. Együtt kellett volna védeniök az Orosz—Lengyelországban fekvő *Augusztinow* községet. A dragonyosok azonban puskalövés nélkül hagyták el állásaikat. A huszárokat ezért az oroszok oldalba, sőt hátba is támadhatták. Ám a 4-es huszárok *Janky* Kocsárd ezredesük vezetése alatt *minden támadást visszavertek és állásaikat mindvégig megtartották.*

•

A szerbiai hadszintéren honvéd csapatok visszavonulását fedezte *Makláry* Béla tüzér hadnagy két ágyuval és olyan hatással, hogy az üldöző szerbek visszavonultak. Makláry ezért a tiszti arany vitézségi érmet kapta.

1914. december 10-én az orosz hadszintéren intézett a munkácsi 65. gyalogezred *Miechowice* magaslatra támadást. Az egyik századot *Erős* János zászlós vezette. Mikor rohamra került a sor, százada élén ő nyomult be elsőnek a faluba és rögtön 76 foglyot küldött hátra. A roham folytatásában a század még több, mint 700 foglyot ejtett, köztük egy őrnagyot és két tisztet. Erősnek, a század bátor parancsnokának volt köszönhető, hogy győzelmet arattak. *Az arany vitézségi éremmel tüntették ki.*

MIREVALÓ A GYALOGSÁGI ÁSÓ?

A gyalogos katona derekán és a huszár nyeregkápáján ügyes, kézies, börszijra függesztett kis ásó kap helyet. Ez a gyalogsági ásó, amellyel a katona a terepfedezet hiányát pótolja, illetve átalakitja a meglévő, már megadott természetes fedezet hiányait. Minden csatár el van látva ezzel a gyalogsági ásóval, amely először a japán—orosz háboruban jutott háborus alkalmazáshoz.

A korszerü seregek katonája ásóval és puskával harcol. Ez a jelmondat, ezt tartják szem előtt, hogy a világháborus tapasztalatok és az azóta lefolyt háborukban nyert tanuságok feledésbe ne menjenek.

A harcban a csatár — a küzdő katona — állását mihelyt arra alkalom nyilik, tartozik a lehetőséghez képest megerősiteni. A csatár óvatosan, gonddal készíti el állását, mert tudja, hogy utánajövő bajtársa is jó hasznát veszi annak, hogy annak még a legegyszerübb fedezék is jól fog jönni. A fedezéket azonban csupán annyira szabad megerősiteni, hogy ne legyen nehézkes általa az előre való mozgás.

Az állás megerősitésénél a harcmezőkön küzdő katona a következő sorrendben jár el, figyelembevéve a rendelkezésére álló időt.

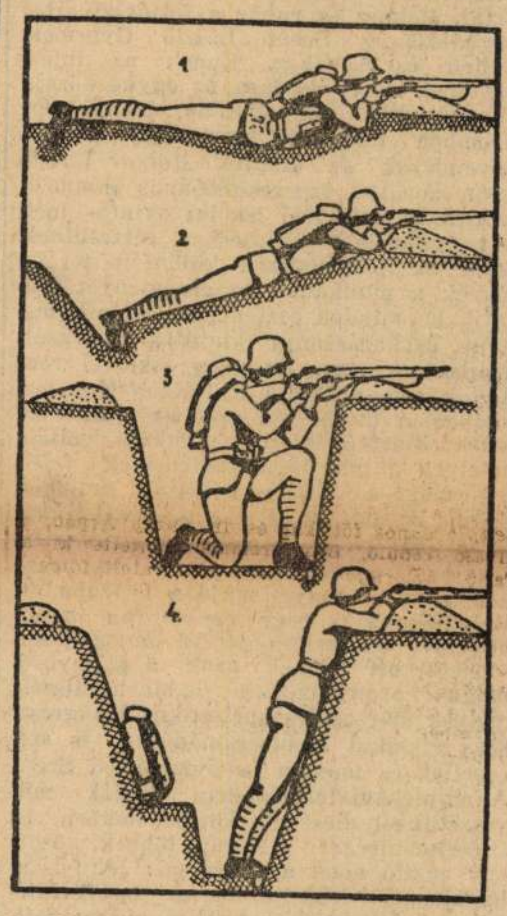

1. Elsőnek puskája feltámasztásához mellvédet és könyöklőt készit a katona. Azt a földet, ami erre szükséges, a melle és törzse alól ássa ki gyalogsági ásóval.

2. Amikor a mellvéd már meg van, a katona lábai alól ássa ki a földet. Ásás közben kissé hátracsuszik, mintegy fél méter szélességben ássa be magát és ezt a fedezéket épitse ki lassan lövészteknővé.

3. A lövészteknőből további munka során lövészgödör lesz. Ez még nagyobb védelmet nyujt, mint a lövészteknő.

4. A következő a mélyitett lövészgödör. Ez a legkényelmesebb. Ennek már nekidölhet a katona.

A védelemben az állás rendes megépitésére többnyire megadatott a mód. Támadásból azonban már ritkán nyilik erre alkalom. A csatár ugyanis aránylag rövid ideig marad egy helyen. A katona azonban gondol arra, hogy a rejtőzés önmagában véve nem elegendő, mitsem ér fedezék nélkül. A zöld növényzet által nyujtott rejtőzés nem akadályozza meg a puskagolyó utját és nem nyujt védelmet a kézigránát szilánkja ellen sem. Csupán a földhányás, a homokzsák és a legtökéletesebben a betonfal az, ami oltalmaz.

Köztisztviselő!
BUTORT, SZŐNYEGET, CSILLÁRT
nálunk megbizhatón, olcsón és **részletre** vehet
KÖZTISZTVISELŐK SZÖVETKEZETE
Budapest, VIII., József-körut 70

A hercegprimás csütörtökön pápai áldást oszt az esztergomi bazilikában. *XI. Pius* pápa a magyar zarándokok legutóbbi kihallgatásakor dr. *Serédi* Jusztinián biboros-hercegprimás kérésére megengedte, hogy a hálaadó zarándoklaton résztvevő püspökök és plebánosok hiveiknek egyszer pápai áldást oszthassanak. A biboros-hercegprimás ezt a pápai áldást december 8-án, Szeplőtelen Fogantatás-ünnepén adja hiveire az esztergomi bazilikában, az általa végzendő főpapi szentmise után.

Kat. Hittanárok tisztujitó közgyülése. A Kat. Hittanárok és Hitoktatók Egyesülete december 12-én, hétfőn délután fél 6 órakor a piarista gimnázium I. emeleti tanácskozó termében tartja meg évi tisztujitó közgyülését, amelynek napirendjén a különböző jelentések, jövő évi költségvetés, a tisztikar és választmány megujitása, az igazgató-tanács megválasztása és esetleges inditványok szerepelnek. A közgyülést megelőzően délután 5 órakor ugyanott a választmány ülésezik.

Az érseki helytartó nyitotta meg a Budai Szent László Gyermekotthon és Árvaház mikulási és karácsonyi vásárát. Évek óta hatvan elhagyatott s szegény árvát tart teljesen és százötven szegénysorsu bejáró beteget gondoz, oktat, élelmez és ruház a felsővizivárosi egyházközség Szent László Gyermekotthon és Árvaház. Ennek az intézménynek a fenntartása az egyházközség adományaiból jön létre, de bizonyos értelemben magát is fenntartja, mert a növendékek az alapitó *Molnár* László apát, kerületi esperes-plebános intenciói szerint a megfelelő iskolai oktatás mellett gyakorlati kiképzésben részesülnek, főleg az iparmüvészet különféle terein. Ennek a munkának az eredményét mutatja be minden esztendőben a mikulásnapi és karácsonyi kiállitás és vásár, amelyet ezévben is nagy sikerrel rendeztek meg a Budai Katolikus Kör termeiben. A diszhelyen azok az igazán értékes iparmüvészeti munkák voltak, amelyek a mai idők szellemének feleltek meg: a legtöbb közöttük emlék a Kettős Szentévről és megemlékezés a magyar Felvidék felszabadulásáról. Ott van egy egyszerüségében is impozáns ezredzászló, amelyet majd a felszabadult Felvidék egyik régi ezrede fog kapni egyelőre ismeretlen jótevő áldozatkészségéből; ott vannak azok a gyönyörü, magas aranyhimzésü baldachindiszek, melyek már az Eucharisztikus Kongresszus éjszakai szentségimádásán is szerepeltek és most a felsővizivárosi Szent Anna-plebániatemplomban fogják müvészetükkel dicsérni körmenetekben az Oltáriszentséget; ott van többek között egy zászló ezzel a felirással: „A felszabadulás emlékére a kassai testvérintézetnek.“ Mindezek a kiállitó gyermekotthon és árvaház növendékeinek munkái és az ő kezükből került ki az a sok kerámia, amelyek között igen sok nagyon ötletes dolog van, játékszerek, festmények és sok más karácsonyi és mikulásnapi ajándéktárgyak. — A megnyitó ünnepség közönségét az egyházközségi cserkészcsapat sorfala fogadta és egyes elárusitó helyeken magyarruhás leánynövendékek végezték a kiszolgálást. Nagy és előkelő közönség jelent meg a megnyitó ünnepségen, amely öt órakor kezdődött. *Kézdy-Krén* Géza karnagy vezetésével az intézet női énekkara több adventi és karácsonyi énekszámot adott elő nagy müvészi készséggel; három kis magyarruhás leány közvetlen és meleg szavakkal, a magyar címer és csokrok átnyujtásával üdvözölte *Mészáros* János érseki helytartót, aki ezután megnyitotta a kiállitást és vásárt és rámutatott a mikulásnapi és karácsonyi ajándékok jelentőségére, amelyek a szeretetből fakadnak és a szeretetet kell szolgálniok. Ezt akarja ez a kiállitás és vásár is, amelyen sok munkáskéz dolgozott azért, hogy ünnepi boldogságot vigyen az elhagyatottak közé. Azzal a kivánsággal nyitja meg a kiállitást és vásárt, hogy ebben a szellemben látogassák és mozditsák elő a kitüzött célt. — Mindjárt az első napon igen nagy közönsége volt a vásárnak, közöttük *Auguszta* főhercegasszony is. A vásár vasárnap és hétfőn délelőtt 10-től 1-ig, délután 5-től 9-ig lesz nyitva a Budai Katolikus Kör dísztermében. (II., Fő-utca 83.)

A Misszióssszövetség Budai Csoportja 1938 december 4-től 11-ig

misszió

Karácsonyi vásárt

rendez a Kulturház kistermében (Budapest, II., Zárda-utca 4., földszint). Vasár- és ünnepnap egésznap nyitva, hétköznap délután 4—8 óráig. Karácsonyi ajándékok árusitása! Minél több látogatást kér a Rendezőség.

MŰVÉSZI BETLEHEM-MODELLEK AZ EPRESKERTBEN

Az Epreskert szobrászati műtermeiben *Bory* Jenő tanár tehetséges és lelkes tanitványai most dolgoznak azoknak a betlehemes kompozicióknak kisebb-nagyobb modelljein, amelyek az *Emericana* betlehemes mozgalma keretében kerülnek majd kiállitásra. Az *Emericana* betlehemes mozgalma ismert: *a tavalyi kezdés sikerén buzdulva arra törekszik most, hogy az adventi áhitat fokozására valóban művészi kivitelü betlehemes szoborcsoportokkal diszitse a fővárosi és a vidéki templomokat.* Ez a törekvés nemcsak egy népi vallásos hagyományt akar kifejleszteni és tudatossá tenni, hanem igen életrevaló okból a magyar egyházmüvészet számára is hatalmas munkaterületet akar biztositani. Dr. *Schwartz* Elemér egyetemi tanár a kezdeményezője és agilis népszerüsitője nálunk ennek a mozgalomnak, amely a vallásos áhitat elmélyitésének és a fiatal magyar egyházmüvészet támogatásának kettős célkitüzésével indult utjára.

Az Epreskert műtermeiben egész sereg művészi szépségü modell várja a megrendelőt, a vevőt és helyet kér templomainkban, fényei közt az Urjövet csillagainak és sugaras gyertyáinak, helyet kér egynéhány lelkes, fiatal magyar művész remekbekészült alkotásának. *Kerényi* Jenő nemes, erőteljes kompoziciója a városmajori templom számára készül s a többi művész alkotásáért is jelentkezett néhány fővárosi plebánia azzal a céllal, hogy az advent idejére felállitsák a templomokban ezeknek a modelleknek egyikét-másikát. *Bory* Jenő tanár vezetésével müködő művészgárdát *Kerényi* Jenőn kivül *Varga* Ferenc, *Jankó* János, *Koren* István, *Trapli* István, *Laborcz* Ferenc és *Szabó* Iván művésznövendékek képviselik. *Varga* Ferenc alkotásában a Kisjézus felé felé áhitattal huzódó pásztor alakja, *Jankó* János szoborcsoportjában pedig a háromkirályok figurái emelkednek ki a készülő kiállitási anyagból. Az ádvent gondolatának mély átélése, meglepő kifejezési készségben jelentkező magas szobrászati kultura jellemzi ezeket a most még agyagba mintázott betlehemes szoborcsoportokat, amelyeknek méltó helye és kerete a templom, levegője pedig, amelyben e müvek értelmet és szerepet kaphatnak: az áhitat, amely az ádvent heteiben áthatja templomainkat és áthat mindnyájunkat, akik a betlehemi jászol elé járulni, kisdedet hozsannával fogadni készülünk.

Shvoy püspök megtiltotta a nászindulók játszását a templomban. *Shvoy* Lajos székesfehérvári megyéspüspök legutóbbi pásztorlevelében a hercegprimásnak ismert rendeletével egyetértően szabályozza a temetési éneket, valamint a papi temetések rendjét és ugyanakkor a házasságkötések alkalmával a templomban előadni szokott nászindulókat a következő rendelkezéssel tiltja be: Az egyházzenei törvénykönyv (X. Pius pápa „Inter pastoralis officii“ motu propriojának II. 3.) eltiltja a teatrális zenének templomi használatát. Ez a zene szép muzsika, de csak a maga helyén, a szinpadon. Templomainkba azonban nem való. Ebből kifolyólag *tilos operák és egyéb zenés szindarabok részeit templomban előadni. Áll ez a tilalom a nászindulókra is.* A jövőben tehát a plebánosok fokozottan ellenőrizzék ennek a tilalomnak betartását. Gyakorlatilag nem lesz nehéz a hiveket meggyőzni, ha elmondjuk nekik, hogy Wagner: Lohengrinjében a nászinduló gyilkossági kisérletet, meg egy emberölést és a házastársak elhidegülését vezeti be. Mendelssohn: Szentivánéji álom c. operájának nászindulója mellett pedig szamárrá változik át a vőlegény a szinpadon. Hiveink okos lelkipásztori felvilágositása bizonyára meggyőzi őket ennek a divatnak izléstelen voltáról. A házasság szentségének nem lehet ilyen keretből kiemelt zene a kisérete.

A felsővizivárosi egyházközség munkásszakosztálya a napokban tartotta kulturestjét, amelyen nagyszámban jelentek meg a munkásifjak. A kulturestet *Bite* István EMSzO elnök nyitotta meg. *Stark* Károly ny. gimnáziumi főigazgató a munkásság szerepéről a XX. században, tartott előadást. *Katona* Tivadar, a szoc. szak. oszt. alelnöke előadása után *Harsányi* Béla helyi lelkész szólalt fel, majd *Németh* Gyula EMSzO titkár tartotta meg felolvasását Szent István királyról. *Katona* Tivadar köszönetet mondott *Lakiházy* Ferencnek, az ifjusági gárda parancsnokának, aki a gyülésterem falait önzetlen áldozatkészségből gyönyörü képekkel festette be.

Egyházi zene. A belvárosi főplébániatemplom ének- és zenekara kedden, december 6-án, a Kasselik-házaspár halála évfordulóján délelőtt 10 órakor Mozart: Requiem-ét és Liszt: Libera-ját adja elő Berg Ottó karnagy vezetésével.

A KLOSz Szent Veronika csoportja 4-én, vasárnap délután 6 órai kezdettel jótékonycélu müsoros estét rendez a ferencvárosi egyházközség uj kulturházában (IX., Ráday-utca 57.). A jótékonycél elősegitésére *Perényi* Gabriella operaénekesnő, *Csiszár* Ágnes táncművésznő, *Onody* Ákos a Nemzeti Szinház, *Závodszky* Zoltán az Operaház tagjai és *Lisznyay-Szabó* Gábor zeneszerző ajánlották föl közreműködésüket, hogy a ferencvárosi szegény gyermekeknek legalább karácsonyra meglegyen a mindennapi kenyerük és ruhájuk.

Személyi hirek. A biboros-hercegprimás december 1-i hatállyal Kissimon Józsefet Nagysurányba, Korompay Lajost Hidaskürtre, Petruch Ignácot Budaörsre, Navratil Tibort Verebélyre diszpontálta segédlelkésznek, Etl Istvánt székesfővárosi hitoktatóvá, Presinszky Ferencet Barsbessére vicarius oeconomussá nevezte ki és Hidvég lelkigondozásával Klénáncz Ottó alesperes, drégelypalánki plebánost bizta meg.

Sakk

XXXVI. számu feladvány

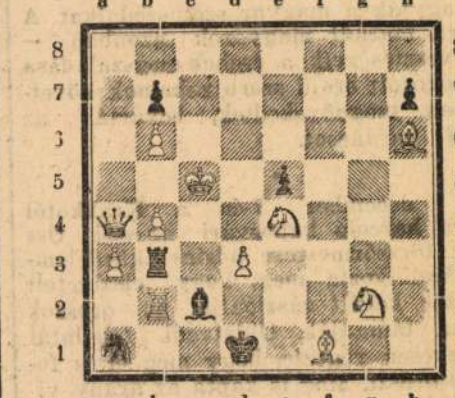

SAKK 36

M. U. Barulin. Kc5, Va4, Bb2, Ff1, h6, He4, g2, gy.: a3, b4, b6, d3 — Kd1, Bb3, Fc2, Ha1, gy.: b7, e5, h7. Világos indul és két lépésre mattot ad. Megfejtési versenyben 2 pont. Beküldési határidő: december 31.

Fine—Reshewsky. 1. e4, e5. 2. Hf3, Hc6. 3. Fb5, a6. 4. Fa4, Hf6. 5. 0—0, Fe7. 6. Be1, b5. 7. Fb3, d6. 8. c3, Ha5. 9. Fe2, c5. 10. d4, Ve7. 11. h3! 0—0. 12. a4, Fd7. 13. Hbd2, c×d4. 14. c×d4, Bfc8! 15. Fd3, b×a4. 16. Ve2, Hh5. 17. g3, Bcb8. 18. Kg2, g6. 19. Ba3, e×d4. 20. H×d4. Ff6. 21. Hd2f3, Vb6. 22. Vd2, Hc6, 23. Hc2, Va5. 24. V×a5, H×a5, 25. c5, d×e5. 26. H×e5. Fe8. 27. g4, Hg7. 28. Hd4. Bd8. 29. Hdf3, Fe7. 30. Ba2, He6. 31. Ff1, Hb3. 32. Fe3, Fb4. 33. Bb1, a5. 34. Kg1, Kg7. 35. Fe2, f6. 36. He4, Fb5. 37. Kf1, Bac8. 38. Hb6. F×e2†, 39. K×e2, Bc2†. 40. Kf1, a3! 41. b×a3 40-ik lépés után a játszma félbeszakadt. A világos a boritékba a 41. lépést adta . . . B×a2. 42. a×b4, Bd3. 43. b×a5, B×a5. 44. Kg2, Ba2. 45. Kg3, Hec5. 46. Be1, He4†. 47. Kg2, Bc2. 48. Ha4, f5. 49. g×f5, g×f5. 50. He5, Bd5. 51. Hf3, Kf6. 52. Bb1, Ba5. 53. B×b3, B×a4. 54. Bb6†, Ke7. 55 Hd4. Ebben a pillanatban a Fine ellenőrző óráján az időátlépést mutató zászlócska leesett. A játszmát elvesztette.

SAKKHIREK

Keres győzött Hollandiában. Hágában került sor a 12. fordulóra. *Keres Aljechinnel* ült szemben és szépen vezetett játszmája győzelemre állott a világbajnokkal szemben. A meglepetést azonban a függő napon szolgáltatta a fiatal nagymester, mert a leadott lépése hibás volt és igy döntetlenben kiegyezett. Biztos győzelmet ajándékozott. *Flohr—Fine* játszma nem hozott érdekességet. 19. lépés után az egy ponton megosztoszkodtak. *Euwe* győzelmet ért el az előző napi nagy mérkőzés után fáradt *Botwinnik*-kel szemben. *Botwinnik* minőséget vesztett. Megbünhődött érte. Nehéz és küzdelmes játék után függőben maradt a *Capablanca—Reshewsky* játszma. A folytatása a függő napon döntetlen eredménnyel végződött. Hágából Leidenbe utaztak a nagymesterek. A 13. fordulón már meglátszott, hogy a verseny első felében fellángolt harci kedv kialvóban van. *Aljechin* ismét erőszakolta a nyerést *Fine* ellen. *Fine* azonban kitünően védekezett és a függőben maradt játszmát a következő napon *Fine* meg is nyerte. *Reshewsky—Euwe, Botwinnik—Flohr* játék döntetlent eredményezett. Ugyancsak döntetlenül végződött a következő napon *Capablanca—Keres* függőben maradt játszma is. Az utolsó fordulót Amsterdamban bonyolitották le. A versenyrendezőség a nagymestereket a verseny megkezdése előtt figyelmeztette, hogy a játékszabályok értelmében egyenlő pontszám esetén az értékszámitás dönti el a helyezést. *Keres* helyzete ekkor már könnyü volt. *Fine* ellen óvatos játék után döntetlent ért el és igy a nagymesterek tornájának győztese lett. *Keres* győzelme a fiatalság előretörését hozta. Az alig 23 éves észt nagymester eredménye kiváló és nekünk magyaroknak is rokonszenves, mert a győztes a rokon nemzet tagjaiból került ki. *Aljechin—Botwinnik* és *Flohr—Reshewsky* játszmák döntetlen eredményt hoztak, mig *Euwe*-nak sikerült *Capablancát* megadásra kényszeriteni. A nagymesterek nagy találkozója befejeződött. A fiatalok foglalták el az első helyeket, ami annál is örvendetesebb, mert az elkövetkezendő további küzdelmekben sokkal értékesebb versenyek fognak létrejönni. A végső sorrend a következőképpen alakult ki: I. Keres 8 és fél, II. Fine 8 és fél, III. Botwinnik 7 és fél, IV. Aljechin 7, V. Reshewsky 7, VI. Euwe 7, VII. Capablanca 6, VIII. Flohr 4 és fél pont.

Karinthy-emlékverseny. A Szávay Sakkör helyiségében folyó küzdelmeknek további eredményei a következők: Szily győz Petró, Barcza—Kleinberger, Szabó—Steiner E., Papp—Török el'en. Döntetlen eredményel végződött: Molnár—dr. Vécsey, Havasi—Füstér, Steiner L.—Török játszma. Szabó győz Szily, Barcza—Petró, Kleinberger—dr. Vécsey, Steiner L.—Rög, Havasi—Papp, Török—Nagy ellen. Molnár—Rónai, Steiner E.—Füstén játék függőben maradt.

MEGJELENT!

A karácsonyi könyvpiac eseménye.
Páratlan könyvsiker.

Szendrey Miklós:

Eszményi házasság

Tárcák, életképek, humoreszkek. A VI. parancsolat megtartásának titka és tükre. Mindent vissza: A családi életbe: Szeretetet, tisztaságot, termékenységet, vallásosságot! Keresztény, nemzeti, jobboldali könyv házasok részére, valóságos szobadisz kiállitásban.

Ára füzve 3 pengő.

Siessen postautalványon megrendelni, mert a kevés példányszámot valósággal elkapkodják. Ajánlja ismerőseinek is a könyv mielőbbi megrendelését. Kapható a kiadónál: Dr. Bittenbinder Miklós tanárnál, Budapest, IX., Közraktár-u. 12. B. IV. 5. sz.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

M. D. *(Balatonarács.)* A jelzett területekről menekült, vagy ottmaradt alkalmazottak és nyugdijasok illetményei és ellátási ügyében ezidőszerint nincsen végleges döntés. Kérelmét egyébként illetékes helyen adta be. Méltóztassék a döntést megvárni. — **Bajtárs.** A hirdetést nem kell közzétenni, miután a kért adatokat alább közöljük: Sz. László ny. ezredes: Budapest, III. ,Bécsi-ut 88—92. N. Dezső alezredes 1928-ban meghalt. 2. Az egyesületnek nincsen külön helyisége, elnöke: lovag Uruczky Elemér (II., Margit-körut 26. — **Régi előfizető.** *(Budapest.)* A munkabéreket az iparügyi minisztérium, a 3000/938. I. M. rendelettel felállitott ellenőrző bizottság és miniszteri biztosság, az iparfelügyelőség és végül az I. foku iparhatóság vizsgálja felül. Ellenőrző bizottság minden törvényhatósági joggal felruházot város területén van. A minisztérium XIII. szakosztályához tartozik. — **D. I.** *(Balatonujhely.)* A vámot rendszerint a cimzett fizeti, azonban a feladó is fizetheti, ezt azután a londoni feladó postahivatalnál kell bejelenteni, a vámtörzsbevalláson: franco-zoll kitételt tüntetnek fel. Ilyen alkalommal a feladó postahivatal bizonyos összeg letétbe helyezését kéri afeladótól. A lefizetett összegről franco-cédulát adnak, amit a szállitási okmányhoz csatolnak. Ha vagyontalan családnak küldenek ajándékba elsőrendü közszükségleti cikket és a család vagyontalanságát szegénységi bizonyitvánnyal, az ajándékozást pedig levéllel igazolja, akkor szeretetadományként vámmentesen adják ki a csomagot. Jelen esetben családtagonként 2 kg. az egész családnak maximálisan 6 kg kávét és 500 granm teát lehet kiadni. Közöljük végül a teára és kávéra vonatkozó érvényben lévő vámtarifát: *nyerskávé:* a) koffeintartalmu 100 kg után 300 aranykorona; b) koffeinmentes 100 kg után 345 aranykorona; *őrölt vagy pörkölt kávé* után 100 kg-ként 390 aranykorona vám fizetendő. Ehez járul ½ % vámkezelési illeték, 11% gyarmatáruváltság és statisztikai illeték. A ½% vámkezelési illeték alapja: az áru effektiv értéke, a vámösszeg, végül szállitási, biztositási stb. költségek. A 11% gyarmatáruválság alapja ugyanez. A statisztikai illeték összege a vámösszeg 1%-a. A 3900/1935. M. E. számu rendelet alapján, mely 1935 április 18-án lépett életbe, behozatali engedély szükséges. A gyarmatáruváltságot, mely 1933 junius 23-ika óta van érvényben, a 93.000/933. P. M. rendelet irja elő. *Tea* után: kisforgalomban (1 kg. és ennél kisebb csomagolásban) 750 aranykorona, más csomagolásban pedig 480 aranykorona vám fizetendő 100 kg után. A többi illeték ugyanaz, mint a kávénál. Egy aranykorona 1.16 aranypengővel egyenlő. — **B. R.** *(Budapest.)* Még ninesen döntés. Az év végéig elől a kérdés az összesekre vonatkozólag. — **K. I. 52.269. előfizető.** Jelen esetben a kérdéses büneselekmény kisérlete: vétség, melynek büntethetősége három év alatt évül el. A feljelentés kilátásba való helyezésének, ennek következtében, csak praktikus jelentősge lehet. 2. 20 koronás arany értéke: 35.10 pengő. A mexikói, 1905. év után kibocsátott 20 pezó arany értéke 8.50 pengő, ugyanennyi az aranydollár értéke. — **B. J.** *(Balassagyarmat.)* Ügyét megvizsgáltuk és megállapitottuk, hogy 21 évi 11 hónapi és 25 napi szolgálata után a D. kategória szerint a 9000/927. M. E. rendelet alapján nyugdijazták, 64%-os nyugdij fejében havonta 61.40 törzsilletmányt, 5.50 pengő családi pótlékot és 22.40 pengő lakáspénzt kap. Levonásba kerül havonta 1.30 pengő betegségbiztositási összeg. Illetményeit tehát helyesen állapitották meg. — **Kolping Adolf,** 1939-ben a newyorki világkiállitáson, a elevelandi baromfikiállitáson, a milánói, belgrádi, wieni és breslaui nemzetközi vásáron veszünk részt. A világkiállitás jövő év április 30-án kezdődik, a baromfikiállitás jövő évi julius 28-tól augusztus 6-ig tart. Ezenkivül a londoni ideális otthon kiállitáson (április 11-től május 6-ig) is szereplünk, Magyar büfé lesz ifj. Gundel Károly vezetésében. A többi adatra vonatkozólag későbbi időpontban méltóztassék a m. kir. külkereskedelmi hivatal propaganda csoportjánál (V., Rudolf-rakpart 6. sz.) érdeklődni. — **Plakát.** Klösz György cég (VII., Vilma királyné-ut 49.) december 1-én elküldötte a megadott cimre a kért plakátokat. A levelek keresztezték egymást.

Katolikus hölgyeknek

pihenés, utókurázás, levegőváltozás

céljára nagyon alkalmas a

Jézus Szive Népleányai Társasága Pécsi Háza

Telefon: Pécel 10. Telefondij Budapest és környékéről 50 fillér. Táviratcim: Domus, Pécel. A terület 300 méter tengerszinfeletti magasságu. Az ivóviz ártézi forrás, melyet villany hajt az épületbe. Napiárak: Fütés és ellátás négyszeri étkezésre 4—4.50 P. Hosszabb itt tartózkodásnál kedvezményt nyujtunk. Érdeklődő levélben bélyeget kell mellékelni. — Szobafoglalásnál 5—10 P előleget kell beküldeni. Látogató vendégek részére étkezés dija, reggeli vagy tízórai 30 fillér, ebéd 1.20—1.40 P, vacsora 70—90 fillér.

Jankó János

** *(A m. képzőművészeti társulat)* igazgató-választmányának e hó 9-én tartott ülésében hirdették ki a közgyülésen beadott szavazatok eredményét, melyek nyomán választmányi tagokká lőnek : Arányi Lajos, Orlay Sámuel, Than Mór, Feszl Frigyes, Barabás Miklós, gróf Festetics Béla, Izsó Miklós, Heckenast Gusztáv, Marasztoni József, Ebner Ede, Grimm Rezső, Harsányi Pál, Jankó János, Székely Bertalan, Rosty Pál, Molnár József, Simonyi Antal, Nagy Iván, Frey Lajos, gróf Keglevits Béla, Ujházy Ferencz, Pecz

Vas. Ujs. 1863

(30)

TÁRHÁZ.

Henrik, Liptay Kornél, Kendefy Árpád, Csillagi Lajos, Erd Károly, Jármay Gusztáv, Dux Zsigmond, Lakner János, Ligeti Antal. Elnök gróf Andrássy Gyula, alelnök Almásy Pál, titkár Telepy Károly, pénztárnok Pietsch Gyula, ellenőr Nádossy György, szerkesztő Maszák Hugó, ügyvéd Perlaky Kálmán. A mücsarnok felügyelőjeül Klimkovics Ferenczet választották meg; s egyszersmind elhatározták, hogy a tehetséges fiatal művészek a mücsarnok látogatására szabad bemeneti jegyet kapjanak.

Jankó János

tovább

Ferenczy Károly

Jankó János

Medgyánszky L.

(4)

Wagner Sándor

l. Képm. Akad. Erk.

VII. 194. l.

758.

a fordulva. Jobb kezét keblébe dugja s baljá-
s gyűrűs ujáu pecsétgyűrűt visel, égő szi-
mölddöke fekete, szeme szürke, bajusza barna s
ének gallérja lehajtott s kézelői láthatók, kivá-
akkendője csokorra van kötve, kettős elejű ka-
órájának rövid láncza arany.

szoszra, méretei 84.5 : 68.2 cm.
iki ereklyemuzeumból. 107/95. № 103.

107/95 : 103

IHÁSZ LAJOS,

A DUNÁNTÚLI EVANGELIKUS EGYHÁZKERÜLET ÚJ FELÜGYELŐJE.

A dunántúli evangelikus egyházkerület felügyelete új kezekbe került. A nagy tevékenységű és lankadatlan buzgalmú Radó Kálmán halálával a felügyelői szék megüresedvén, az egyházkerület bizalma Ihász Lajos felé fordult, ki már eddig is előkelő szerepet vitt az egyház közéletében, s a gyülekezetek őt választották meg a felügyelői díszes tisztségre. Az ő személye, vallási buzgósága és áldozatokra való készsége biztos kezesség hitsorsosai előtt, hogy szerepét azzal az odaadással fogja betölteni, a melyre a protestáns egyházak fő vezetőinél a felekezeten kívül a haza, az állam is mindenkor számit.

Ihász Lajos 1850 június 12-én született Hathalmon, Veszprémmegyében azon régi nemes családból, mely a napoleoni hadjáratok alkalmával több jeles katonát adott hazánknak, mint nemesi insurgenseket; az 1848—49-iki szabadságharcz idején pedig Ihász Dániel hős ezredest, Kossuth hű kísérőjét és barátját. Atyja, Ihász Imre nagybirtokos és anyja Artner Karolina nagy gonddal nevelték egyetlen, élénk szellemű és tudnivágyó fiukat, ki középiskolai tanúlmányait a pápai gimnáziumban bevégezvén, jogi képzettséget szerzett a pápai, majd a pozsonyi jogakadémiákon; de hajlama a gazdai pályára vonzotta. Ezért előbb a keszthelyi Georgikon, majd a magyaróvári gazdasági akadémia buzgó tanítványa lett, s Óváron gazdasági oklevelet is szerzett.

1873-ban átvette atyjától lőrintei birtokát, melyet rövid idő alatt mintagazdasággá tett. Nem különben mintagazdasággá varázsolta át később, atyjának 1885-ben történt halála után hathalmi gazdaságát is. Öröm látni azt a példás rendet, mely ott a gazdaság minden ágában uralkodik, valamint azt a bánásmódot, melylyel úgy ő maga, valamint felesége, született Jókai Etelka (a nagy költő unokahúga) gazdasági alkalmazottjaik és azok családjai iránt viseltetnek. Példányképül lehetne felállítani a hathalmi cselédlakásokat.

Ihász Lajos elismert tekintély a gazda-körökben s a magyar gazdászat terén szerzett érdemeinek elismeréseül Ő Felsége a király a Ferencz József-rend lovagkeresztjével tüntette ki.

Még nagyobbak azonban egyháza iránt szerzett érdemei. A zalai esperességben, hol néhány évvel ezelőtt felügyelővé választották, nagy buzgalommal segitett a szőlők elpusztulása után csaknem tönkre ment egyházakat újra talpra állitani. Nyolcz évvel ezelőtt az evang. egyetemes gyámintézet dunántúli kerületének világi elnökévé is választatván, ennek a jótékony intézetnek is hasznos szolgálatokat tett, úgyszintén a központi egyetemes gyámintézetnek, melynek eleitől fogva munkás bizottsági tagja volt. Az egyesület érdekében Berlinben is járt s ott a Gusztáv Adolf egyesület jubiláris nagygyülésén pártolókat szerzett az intézetnek, melynek czéljaira ő maga is évről-évre bőkezűleg áldozik.

Egyházi és iskolai czélokra általában tetemes összegeket adományoz. Igy a központi egyházi alapnak 1000 koronát adott, továbbá nagy összegű alapítványt tett a protestáns országos árvaháznak, a soproni iskolának, a pápai református főiskola épitésére, a Dunántúli Közmivelődési Egyesületnek; a veszprémmegyei gyámpénztár javára s a kerületi gyámintézetre, stb.

Ihász Lajos beiktatása nagy ünnepélyességgel ment végbe november 29-ikén Pápán, a Dunántúli evangelikus egyházkerület ez idő szerinti püspöki székhelyén.

A beiktatási ünnepélyre számos előkelő vendég érkezett Pápa városába, a melyet zászlóval szépen földiszítettek. A többi közt ott voltak: Baltik Frigyes és Zelenka Pál ág. ev. püspökök, Antal Gábor ref. püspök, Prónay Dezső báró egyetemes ág. ev. főfelügyelő, Laszkáry Gyula egyházkerületi felügyelő, több országgyűlési képviselő, Veszprémmegyének összes vezető férfiai és a dunántúli megyékből egybesereglett ág. ev. egyházi és világi képviselők. A beiktató ünnep alkalmából a templomban az egyházi ének után Horváth Sámuel egyházkerületi főjegyző mondott imát. Azután következett a felügyelőt beiktató kerületi közgyűlés, melyen Ihász Lajos mint az egyházkerület új felügyelője letevén az esküt, Gyurátz Ferencz püspök és Barcza Géza győregyházmegyei felügyelő üdvözölték. *Ihász* Lajos székfoglaló beszédében kegyeletesen emlékezett meg elődjéről, Radó Kálmánról, s elmondta programmját, melynek lényeges pontjai az egyházi hitélet erősbítése, a hívek anyagi terheinek könnyítése, a papnevelés előmozdítása, a tudományos képzés emelése és a nőnevelés fokozása. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után Horváth Sámuel főjegyző felolvasta Ihásznak a püspökhöz intézett levelét, melyben a kerületi gyámolító alap részére évi 1000 és a kerület egyéb czéljaira évi 1000 koronát biztosít felügyelősége idejére. Ezután a küldöttségek tisztelegtek az új felügyelőnél.

IHÁSZ LAJOS. Strelisky fényképe után.

PETŐFI KÖLTEMÉNYEINEK ÚJ DÍSZKIADÁSA.

Petőfi halálának ötvenedik évfordúlója alkalmából irodalmi hagyatékainak tulajdonosa, az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársaság új díszkiadást rendezett a nagy költő összes költeményeiből. Két nagy kötet ez, albumszerű formában, nagy negyedrét lapokra nyomtatva. Festőink is hozzájárúltak, hogy az új kiadás minél díszesebb legyen. Festőink — a mi eléggé feltünő — a magyar költőkkel, még Petőfivel is jó ideig csak keveset foglalkoztak. Számottevő az Athenaeum első képes kiadása, melyben a kitünőbb magyar festők már szép számmal működtek közre Petőfi költeményeinek illusztrálásában. Az összes költemények mostani illusztrált kiadásában pedig a mai magyar festőknek már egész seregét látjuk közreműködni, s igy örömmel jegyezhetjük föl, hogy a nagy költő szellemének hódítása, műveinek illusztrálásában is mindinkább terjed.

Petőfi költeményeihez a legelső illusztrációpróbákat állítólag maga a költő készítette. Egyik elbeszélő költeményének, a «Helység kalapácsa» első kiadásának borítéklapján és hátlapján jelentek meg e rajzok, melyeket színes kőnyomatban bocsátott közre a kiadó. Petőfi életében magyar illusztrátor nem gondolt arra, hogy a legnagyobb magyar lirikust ecsettel vagy rajzónnal tolmácsolja, sőt ellenkezőleg, Petőfi vállalkozott arra, hogy Barabás Miklós egyik hatásos genreképéhez: a vándorútra indúló czigány-karaván hoz verset irjon.

Tudtunkkal Petőfi költeményeihez az első rajzot, mely valódi illusztrációnak tekinthető, a «Vasárnapi Ujság» 1854. évi folyama közölte. Ez a «*Tisza*» czimű költeményhez készült hangulatos illusztráczió volt. Később sürűbben kezdtek jelentkezni a Petőfiből inspirációt merítő művészek s a hatvanas évek képes lapjaiban már gyakran közöltek a nagy költő leiró és hazafias költeményeihez készített rajzokat. Ez időtájban különösen *Jankó* János, *Lotz* Károly, *Greguss* János és később *Munkácsy* Mihály buzgólkodtak a nagy költő ábrázolatos magyarázásán.

A magyar festőművészek éledező érdeklődése indította aztán a hetvenes évek közepén az Athenaeum-ot, hogy Petőfi költeményeinek illusztrált kiadásával örvendeztesse meg a magyar közönséget. Az akkor szereplő legkiválóbb magyar művészek, köztük *Zichy* Mihály, *Lotz* Károly, *Székely* Bertalan, *Keleti* Gusztáv, *Mészöly* Géza, *Jankó* János, *Wagner* Sándor és *Greguss* János vettek részt az illusztrálás szép munkájában. Ez a kiadás mintegy hetven rajzzal látott napvilágot s a következő évek folyamában sok ezer példányban terjedt a magyar közönség közt, mint az első díszmű, melylyel magyar kiadó őszinte hódolatát mutatta be a nagy költőnek.

Egy negyedszázad múlt el az első illusztrált kiadás megjelenése után, midőn az Athenaeum-Társulat, Petőfi költeményeinek tulajdonosa, újra szükségét látta, hogy Petőfi művészi kommentálására fölszólítsa a magyar képirókat; mert olyan kiadást akart közrebocsátani, melynek létesítésében azok a művészek is közreműködjenek, a kik az utóbbi évtizedekben szereztek elismerést a magyar névnek. Petőfi első illusztrátorai főleg a népiest keresték műveiben, míg a leíró költőnek, a szerelem dalnokának tolmácsolására csak kivételesen vállalkoznak. A kiadótársulat ezúttal olyan kiadást tervezett, mely a nagy költőt szellemének egész gazdagságában és változatosságában vezesse a közönség elé. Az ország legismertebb festőművészeit és rajzolóit kérte föl tehát közreműködésre, s ezek, ha közülök egyiket, vagy másikat megakadályozták is körülményei a szép föladat teljesítésében, olyan buzgalommal és szeretettel láttak a munkához, hogy ez újabb kiadás már kétszeresét adja az első képes kiadásban megjelent rajzoknak, s ezeket a rajzokat a sokszorosító művészetek újabb vívmányainak alkalmazásával — igen sokszor finom fénymetszetekben — másoltatta a kiadó-társulat.

Az új díszkiadás újabb festőművészeink egész seregétől is nagy számmal közölvén teljesen új, sehol meg nem jelent rajzokat, a mai magyar művészetnek mintegy tükréül tekinthető s már mint ilyen is szerfelett érdekes. A könyv érdekességét emeli a *Roskovics* Ignácz által festett arczkép, mely az egyedül hiteles 1847-ki daguerreotyp után ábrázolja Petőfit, gondosan kiegészítve azokat a részleteket, melyek az ere-

deti példányon az idők pusztításai következtében elmosódtak.

A kétkötetes könyv, mint nyomdai termék is, nagy becsületére válik a magyar sokszorosító műiparnak. Kifogástalan fehérségű vastag papírján művészi elrendezéssel sorakoznak a versszakok; a betűk pedig első pillantásra elárulják, hogy először itt, a nagy költő szolgálatára használtatnak.

Az *első* kötet jó részét Petőfi elbeszélő-költeményei foglalják el, melyek közül a «János vitéz»-t *Wagner* Sándor 12 rajzzal, az «Apostol»-t *Hegedüs* László 12 rajzzal, «Szilaj Pistát» *Vágó* Pál hat rajzzal, a «Helység kalapács»-át *Révész* Imre hat rajzzal illusztrálta. Az elbeszélő költeményeket az 1842—45-ben írt kisebb költemények követik számos rajzzal. Ez első kötet elején van Petőfinek fentebb említett arczképe, Roskovicstól, s ezen kívül számos a szövegbe nyomott illusztráczió mellett kilencz külön lapon levő önálló kép, u. m.: *Bihari* Sándortól: «A faluban utczahosszat» ... *Böhm* Páltól: «Befordultam a konyhára» és «Vándor élet» *Eisenhut* Ferencztől: «Szécsi Mária.» *Hegedüs* Lászlótól: «Tizenkettőt ütött az óra.» *Karlovszky* Bertalantól: «Nem tesz fel a lány magában egyebet,» és «A varrólány.» *Vágó* Páltól: «A négyökrös szekér» és *Wagner* Sándortól: «Lehel vezér.»

A második kötetben találjuk a költőnek 1846—47-ben írt kisebb költeményeit, s itt vannak 1848 és 1849-ből a viharos idők szenvedélyes költeményei, a szabadság harsogó énekei, végül függelékben a költő ifjúkori zsengéi. A kötet élén van *Benczúr* Gyula rajza «Bánk bán»-hoz, továbbá mint önálló képek *Baditz* Ottótól: «A téli esték;» *Ebner* Lajostól: «Falu végén kurta korcsma,» *Révész* Imrétől: «Rég elhúzták az esti harangot,» és «Egy gondolat bánt engemet;» *Spányi* Bélától: «A gólya» és «Alkony», *Vaszary* Jánostól: «A vén zászlótartó;» *Wagner* Sándortól: «Nemzeti dal» és «Lenkei százada», összesen tíz önálló kép, s ezen kívül itt is sok a szöveg közé nyomott kép.

A műnek művészi berendezését Szana Tamás nagy gonddal és kiváló izléssel vezette.

A könyv nyomdai kiállításának díszéhez járúl a kötés is (kék vászonban és selyemben); az egyik kötet tábláján a költő mellképe van ezüstözött bronz domborműben (Szárnovszky Ferencz mintázása után), a második köteten a költő budapesti szobrának mása hasonló kivitelben. A vászonkötésű példány ára 36 frt, a selyem kötésűé 42 frt.

Az Athenaeum e ritka fényű díszmű kiadásával nagy elismerést érdemlő szolgálatot tett a magyar költői irodalomnak.

PETŐFI GYERMEKKORÁBÓL.

Egy kis történetet beszélek el a nagy költő életéből, abból az időből, midőn Petőfi az aszódi gimnáziumban tanult. Hallottam pedig ezt elhalt bátyámtól, Némedy Károlytól, ki Petőfinek akkor tanulótársa volt.

Az elmondandó dolog 1838 telén, vizkereszt napján történt.

Körülbelől 80 növendéke volt akkor az aszódi gimnáziumnak és pedig donatista, grammatista, syntaxista és major syntaxista; az utóbbiak közé tartozott Petőfi is. Ezeket Koren István professzor tanította egymaga. E télen a Galga vize nagyon be volt fagyva, mért is a diákok ugyancsak jártak korcsolyázni. Miután pedig többnek karja tört, vagy a lába kificzamodott, Koren professzor kemény büntetés terhe alatt eltiltotta a csúszkálást. A kisebb diákok szót is fogadtak, de a major syntaxistáknak sehogy sem tetszett a dolog. Petőfi — akkor még Petrovics Sándor — összebeszélt többi osztálytársaival s azt az indítványt tette, hogy ha nappal nem lehet csúszkálni, korcsolyázni, hát tegyék azt éjszaka.

Tetszett az indítvány s a diákok felöltöztek parasztruhába, szűrbe, gubába, ki fokost, ki meg furkós botot vett a kezébe, hogy parasztsuhanczoknak nézzék őket. És tíz óra tájon, mikor már néptelenné lett a város, elindúlt a csapat fütyörészve, dalolva a Galga jegére. Aszódnál a Galga folyó mellett vezet el az országút Budapest felől. Mulatság közben egyszerre csak kocsizörgés ütötte meg a diákok fülét; szekér jött Pestről.

— Fiúk! — kiáltott fel az egyik pajkos diák — most fölmegyünk a Galga partjára és megállítjuk a kocsit, mint a haramiák.

Tetszett az indítvány az ifjaknak s a következő pillanatban már mind fenn voltak a Galga hídján, harsány hangon «megállj!»-t kiáltva az érkező kocsi elé s belekapaszkodtak a gyeplős ló kantárszárába. A kocsis megijedt, azt hivén, hogy nagy baj van. Beszólt tehát az ernyős kocsiba az utasnak:

— Keljen föl, uram, mert szegény legények vannak itt!

A kocsiban a bevásárolt bőrökön egy jómódú csizmadia mester, Fosku uram aludt, a ki abban az időben az aszódi evangelikus egyház kurátora volt. Az álmából felvert csizmadia ijedten tekintett ki, de rögtön megismerte a diákokat.

— Hát ti semmirevalók, — kiáltott mérgesen, hogy mertek ilyet csinálni, ilyet elkövetni éjszakának idején! Majd megmondom a professzorotoknak!

Természetesen megréműltek a diákok, mikor megtudták, hogy a kurátor urat támadták meg.

Másnap reggel következett aztán a hadd-el hadd. Óra előtt megjelent a nagytekintélyű kurátor Fosku uram és elmondta az esetet. Koren professzor szigorú predikácziót tartott a bűnös diákoknak, a kik természetesen tagadtak mindent, de azért ki kellett térdepelniök két órára.

Ki is térdepeltek valamennyien a tábla mellé, csak Petőfi nem akart menni. Nagy nehezen azonban mégis kiment s ekkor így szólt Koren professzorhoz:

— Rogo humillime, domine professor, inkább megtanúlok tizenkét latin közmondást, mintsem hogy térdepeljek.

— Jól van, nebulo, tanúlj meg hát tizenkét példaszót.

S meg is tanúlta Petőfi, habár nehezen ment, csakhogy ne térdepeljen.

Némedy Imre.

Petőfi dombormívű arczképe az új díszkiadás bekötési tábláján.

A SOBORSINI ERZSÉBET-EMLÉK.

Kegyeletes ünnepélylyel leplezték le f. év november 19-ikén az aradmegyei Soborsinban boldogúlt királynénk emlékoszlopát.

Az emlék három méter magas márvány obeliszk. Közepén, erős csiszolt üveg alatt, van a királyné életnagyságú, művészi kivitelű arczképe, a melyet R. *Hirsch* Nelli jeles művésznőnk festett meg egész díjtalanúl. Az érdekes kép a magyar főúri hölgyek díszruhájában, gyöngyös főkötővel ábrázolja Magyarország Nagyasszonyát. Az emlékoszlopon ez a felirat van:

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ EMLÉKÉRE
Kegyelete jeléül
emelte
SOBORSIN KÖZÖNSÉGE.
1899. november 19.

Az emlékoszlop, a mely a templom előtt parkirozott téren, lánczkerítéssel körűlvéve, foglal helyett, első sorban *Hunyady* Károly gróf soborsini birtokos áldozatkészségének köszönhető, a ki az adakozásban a legtekintélyesebb összeggel járt elől.

Az ünnepély isteni tisztelettel vette kezdetét, mely után a környéknek minden nemzetiségű népe gyülekezett a fekete lepellel takart oszlop elébe, hol Bárdy Kálmán jegyző tartott beszédet. Azután a község fiatal birája, *Popa* Veszpázián, előbb folyékony magyar, aztán román nyelven a következő szavakat mondotta: «Mint Soborsin község birája átveszem e szobrot és igérem, hogy azt megőrzöm és épségben fogom utódomnak átadni.» E közben babérkoszorút helyezett az oszlop elé. *Ogneán* József görög keleti román lelkész román nyelven, hazafias hangon beszélt a megdicsőűlt királynéról, annak emlékezetéről és az ünnep jelentőségéről. A beszéd végével a román iskolás gyermekek gyászdalt énekeltek, ezután pedig *Dálnoki-Nagy* Lajos alispán mondott általános figyelem között rövid beszédet. Végül az egész közönség kalaplevéve elénekelte a Himnuszt s ezzel a kegyeletes ünnep véget ért.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Ady Endre. *Versek. Debreczen 1899.* Előszó gyanánt Ábrányi Emilnek a költőhöz intézett levele nyítja meg a kötetet. «Önnél — mondja többek közt — a vers nem tűzijáték hanem igazi tűz: állandóan lobog s fényt és meleget áraszt. Önnél a vers az az édes csöpp, mely dallamosan ömlik ki a szív csordulásig telt poharából. Igazságot, bensőséget találtam verseiben, akár a szerelem boldog szenvedéseit festi, akár a forrón szeretett édes anyához zokog, a kinél hűbb vigasztalónk nincs, mert elkisér bennünket a Golgota végső stáczióiáig, mint Jézust a mater dolorosa, — akár a hazáról énekel, akár a szatira, akár a bölcselkedés hangján beszél.» Szivesen aláírjuk a dícséretet, mely az előszóban foglaltatik; Ady Endre valóban hivatott, tehetséges költő, ki nem olvasmányaiból, hanem lelkéből merít. Lelki világa azonban szomorú, sötét, tele meghasonlással, fájdalommal, keserűséggel. Fel-fellobban ugyan benne a gyermekkor hite, ábrándja, meg-megelevenűl a régi, egyszerű boldog világ képe, de a kétség azonnal homályba borítja. Igen jól jellemzi a szerzőt és költészetét a gyűjtemény utolsó darabja, melyet nem mint legsikerültebbet, hanem mint a költőt legjobban jellemző vallomást ide iktatunk:

Jobb nem vagyok, mint annyi sok más,
Egy beteg kornak dalosa.
Vergődöm az ellentétek közt,
De irányt nem lelek soha.
Magas, dicső eszmék hevítnek,
De elkap a tömegnek árja:
Bennem van a kornak erénye
S bennem van minden léhasága . . .

De néha lázas éjszakákon
Lehull előttem a lepel,
Eszembe jut, hány édes álmot,
Hány ideált temettem el;
Reám szakad lelket zaklatva
Egy eltévesztett élet vádja
S egy-egy megtisztúlt dalba ömlik
Lelkem felújúlt ifjúsága . . .

Petőfi népies kiadása. Az Athenaeum-társaság Petőfi összes költeményeinek nagy díszkiadásával egyszerre bocsátja közre *összes költeményeinek* harmadik népies kiadását, a költő arczképével. A legutóbbi népies kiadás ára egy forint volt, az új kiadásé, mely 800 lapra terjed, *50 krajczár*. Ezen olcsó kiadással lehetővé tette az Athenaeum, hogy a nagy költő művei a szegényebb nép közt is elterjedhessenek.

Magyar anekdota-kincs. *Tóth* Béla e munkájának, melyben sok jó adomát, történeti emléket, mulattató apróságokat gyűjtött össze, — most a III. kötete jelent meg, számos csinos rajzzal is élénkítve. E kötet különösen érdekessé teszik az emlékezetes 1848—49-iki időkből közölt anekdoták. A vaskos kötet Singer és Wolfner kiadásában jelent meg s ára fűzve 2 frt 50 kr. díszkötésben 3 frt 20 kr.

Magyarok Rómában czímmel *Riedl* Frigyestől érdekes tartalmú füzet jelenik meg közelebb a Gyulai Pál által szerkesztett «Olcsó Könyvtár»-ban. Szerző szíves volt dolgozatának egy részét előre szerkesztőségünk rendelkezésére bocsátani, s ebből közöljük mai számunkban a római magyar emlékekről szóló czikket.

MŰVÉSZ GALÉRIA II. KIÁLLÍTÁSA

1947 NOVEMBER 2-TŐL NOVEMBER 12-IG

CSABAI ÉKES LAJOS

FESTŐMŰVÉSZ

EMLÉKKIÁLLÍTÁSA

ÉS

JANKÓ JÁNOS

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA

ELŐSZÓT ÍRTA:

RABINOVSZKY MÁRIUSZ

MŰVÉSZ GALÉRIA
HEGEDÜS LÁSZLÓ
Budapest, V, Sztálin-tér 3.

CSABAI ÉKES LAJOS

Ember és művész: egy. Ha őszinte a művészet, ha a lélek mélyében megalapozott, úgy alkotójának mása, alteregója, egész embervoltának kisugárzása. Az érzékenység, a jóság, az emberség, amely Csabai Ékes Lajos egyéniségéből sugárzott, megelevenedik művészetében. Világos tekintete csupa értelem volt és csupa felfogókészség, mosolya az enyhéké, a megértőké, a megbocsájtóké, kézszorítása a becsületeseké. És ezzel összhangban festészetének szilárd alapja a természet szeretete volt, egy korban, amely keserűen viaskodott a természettel, vagy írtózattal menekült tőle, vagy idegen akaratot zsarnokian kényszerített rá. Csak az festi meg így a tavaszi fácskát, aki együtt érez a szellős napfényben megbillenő fiatal lombbal. Így festi a felhőtorlaszt, akit szíven ütött egy viharos alkony emberentúli pátosza. Így fest gyermeket, aki megértette a kisdedek ki nem mondható, csendes álmélkodásba burkolódzó bánatát.

S így állta meg helyét becsülettel. Mert a természeten kívül — vagy inkább eggyéforrottan a természet szeretetével — szerette, becsülte, ápolta a mesterséget. Minden képén érezni a nemes technika értékelését s az elszántságot arra, hogy az olajtubus tarka pépjéből, a krétás doboz színes rudacskáiból, a görbe szénpálcika omló porából képet formáljon, hogy lelket kényszerítsen az anyagba.

S mindezt hangoskodás nélkül, finoman, tapintatosan, szerényen ott is, ahol a díszítő érzék nemesítő szándékával szerkezetet épít. A hang, amit megütött, tisztán cseng és megmarad emlékezetünkben. E kiállítás falai siratják a tiszta művészt, a tiszta embert.

Rabinovszky Máriusz

— of
+ paszt
+ temp
O szén
— tus

CSABAI ÉKES LAJOS KÉPEI:

		Forint
O	1. Templom. Szénrajz.	700
+	2. Dunai táj. Pasztell.	800
+	3. Tájkép. Pasztell. I–II	800
	4. Szentendrei táj. Pasztell.	800
—	5. Gomolygó felhők. Olaj.	800
—	6. Fák. Olaj.	1.000
	7. Ősz. Olaj.	1.800
—	8. Híd. Olaj.	1.000
—	9. Portré. Olaj.	Mgt
+	10. Kútnál. Pasztell.	1.000
—	11. Cirkusz. Olaj.	1.200
	12. Gyerekek. Pasztell.	1.600
+	13. Gyermekek galambbal. Pasztell.	1.500
—	14. Szentendrei híd. Olaj.	2.000
+	15. Táj. Tempera.	2.500
—	16. Kútnál. Olaj.	2.000
+	17. Dombos táj. Pasztell.	1.000
—	18. Anya gyermekeivel. Olaj.	2.000
+	19. Dunán. Pasztell.	900
+	20. Birkózó fiúk. Pasztell, tuss.	800
+	21. Fa. Pasztell.	1.000
O	22. Varrónő. Szén.	700
	23. Tájkép. Pasztell.	1.000
+	24. Jegenyék. Pasztell.	1.000
O	25. Férfifej. Szén.	700
+	26. Táj házzal. Pasztell.	900
+	27. Patak. Pasztell.	900
O	28. Csellista. Szén.	800
O	29. Fej. Szén.	800
—	30. Ülő férfi. Tuss.	700
	31. Lovak. Szén, pasztell.	900
+	32. Fák. Pasztell.	800

és korábban – –

JANKÓ JÁNOS SZOBRAI:

	Forint
1. Anya gyermekével. Kő.	1.300
2. Zsákhordó. Terrakotta	1.000
3. Zord idők. Terrakotta.	1.200
4. Asszony. Terrakotta.	1.000
5. Mandolinos. Égetett agyag.	1.300
6. Attila. Bronzban.	3.000
7. Kecskepásztor. Égetett agyag.	1.300
8. Garasos barát. Égetett agyag.	1.200
9. Teniszező. Bronzban.	2.000
10. Futó. Bronzban.	1.300
11. Döntsd a tőkét. Bronzban.	3.000
Gipszben.	1.800
12. Elég. Terrakotta.	1.300
13. Napibéres. Égetett agyag.	1.300
14. Fiú-akt. Bronzban.	6.000
Gipszben.	2.500
15. Buste. Terrakotta.	1.000

Felelős kiadó: Hegedűs László.

3785.47 Független-nyomda, Budapest.
Felelős: Lengyel Lajos igazgató.

tett ki, most is e családról szólt, miután külföldön sokan kétségbe vonják, hogy a nagy művész az Ajtósi-családból származott volna; mások pedig azt vitatják, hogy a Dürer-család Németországból vándorolhatott Békésmegyébe. Haan e föltevések czáfolatára ujabb adatokkal válaszolt, s azt is kimutatta, hogy a XV. századból a XVIII-ik századig Békésmegyében sehol sem laktak németek.

A *kongresszus befejező* ülése e hó 6-ikára volt kitüzve, de mivel a tárgyat el nem intézhették, 7-ikén még egy ülést kellett tartani. A befejező ülést a nemzeti muzeumban, a főrendiház termében tartották. A tárgyat az archaeologia érdekeiről folyó tanácskozások képezték.

Galamb János zirczi járásbiró szólt «A régiségi leletek állami kezeléséről». A régészeti lelet általában talált kincsnek volna tekintendő, melyről jelentést tenni kötelesség, de csak az arany- és ezüst-tárgyakat jelentik be. Egy belügyminiszteri rendelet csupán a vasutépitésnél talált régiségek beszolgáltatásáról gondoskodik. Ohajtandó volna, hogy e rendelet minden régiségre kiterjesztessék.

E felolvasás hosszas eszmecserét idézett elő. *Pulszky* Ferencz is felszólalt a gondatlanságok miatt, melyek következtében annyi becses régiség elkallódik. Végül elhatározták, hogy a belügyminisztertől szabályrendeleteket kérnek, Galambot pedig fölkérték, hogy a régiségekre vonatkozó törvényeket és rendeleteket gyüjtse össze.

A kongresszus aztán köszönetet szavazott a kiállitási s vasuti igazgatóságoknak a nyujtott kedvezményekért, továbbá az elnöknek s tiszti karnak buzgó fáradságukért.

Éljenzés közt távoztak a teremből s nagyobb csoportokban mentek a Szikszai vendéglőjébe lakomára, onnan pedig O Budára, az ásatások megszemlélésére.

AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁS HÁZIIPARI CSARNOKÁBÓL.

A békés-csabai szoba.

Egyike a háziipari kiállitás legjobban lekötő csoportjainak a békés-csabai szövő-ipar csoportja s ezzel kapcsolatosan a békés-csabai szoba. Nemcsak rendezőjének, Bartóky Lászlónénak vonzó és szivélyes modora az, a mely mindenkit hosszabb időzésre készt az érdekes gyüjtemény előtt, hanem az a tudat is, hogy itt oly kéziiparral állunk szemközt, mely már-már a legmagasabb ipari bevégzettség tökélyét érte el izlés és kivitel tekintetében. Meg is látszik a szorgalom Békés-Csaba jómódu tót lakóin, mely Felső-Magyarországból származott oda, s ugyanaz a népfaj, a mely később Nyiregyházát is betelepitette. Szobáikban rend, csin és tisztaság uralkodik s főkép ünnepi viseletök nagyon megközeliti a városiasságot.

Magasabb müveltségről tesz tanuságot a kényelmességnek az a fokozott igénye is, mely egy békés-csabai szoba berendezésében nyilvánul. Minden legaprólékosabb háztartási tárgy elhelyezéséről gondoskodva van, s ezek szabatosabb feltüntetése okáért adják képeink két részletben fölvéve a szobát. Szögletben áll a nagy boglyakemencze, balra a bejárattól, mely köré télen a család telepedik. Ehhez közel emelkedik magasra a mennyezetes, tulipános, tornyos nagy ágy, virágos szélekkel, mely még a nagy ágyak hazájában, Magyarországon is a legnagyobb számába vehető. Igaz, hogy nem csak a használt ágynemüeket, hanem az eladó lány kelengyéjét is magában foglalja, ugy, hogy az ősi népszokás szerint nem kevesebb, mint 21 darab saját szines szövésü, pehelylyel kitömött vánkost, melynek huzatja 8 frt, továbbá derekaljat, dunnát, ágyteritőt és két függönyt kell tartalmaznia. Az egész szövött ágynemü szép virágokkal diszeleg.

Két pávatollal ékitett tükör körül a festett és faragott rámagazdagon van fölszerelve, kancsókkal, közönséges tányérokkal és 15 darab disztányérral. A kancsók mind régi győri kancsók, a minőket ma már nem készitnek többé, s azért jó áron veszik a keramika kedvelői. A falon is, kis polczokon, edények, tányérok, sótartók és kancsók láthatók. Majd az asztal körüli sajátságosan festett és faragott szöglet-lócza következik, e felirattal: Dankó Pál Rókus, két darab szintén festett tulipános szék, egy szöglet-almáriom, melyet Kovács Péter csabai gazda készitett s még egy szép faragványnyal ellátott kar-szék 1799-ből. Van továbbá egy pohár-szék, szintén Kovács

Képek a kiállitásról: A békés-csabai szoba. (Baloldali részlet).

Péter gazdától, egy üveges almáriom imakönyvekkel és irományokkal, kis ruhafogas, könyv- és irományszekrény, vasfogas, a kulcs számára, kakukkos óra, fésü- és gyufa-tartó, korbács, kis seprő, pohártartó, tűpárna a falon, a királyi családnak, Ádám és Évának, Garibaldinak, az evangélikus püspöknek arczképei s egy konfirmácziós levél keretbe foglalva. Végül, a mit elől kellett volna emlitenünk, hirneves festőnkre, Munkácsyra vonatkozó több emlék; igy egy általa inas-korában 1857-ben festett tulipános láda, zöld alapon fehér, piros rózsákkal s kék levelekkel, melynek a sablontól elütő festése azonnal feltünik, s melyet mestere nemsokára saját aláirásával fog ellátni; egy műkedvelői szinlap, 1866 január 6-ikáról, melyből kitünik, hogy ez időben Munkácsy a pesti hasonszenvi kórház alaptőkéjének javára rendezett előadásban e szoba kiállitójával, Bartóky Lászlóné asszonynyal együtt részt vett; s egy hivatalos bizonyitvány kivonata arról, hogy Munkácsy 1855 január 6-ikán lépett be mint inas Lang György békés-csabai asztaloshoz s 1858 május 2-dikán távozott tőle.

Minden, a legutolsó izig, eredeti és magyaros e szobában; az ablakokat szőtt függönyök takarják s virágcsokrok jelzik, hogy eladó lány van a háznál. Egyátalán fontos és komoly az eladó lány feladata a békés-csabai nép házi életében; az ő gondja a fal alját ama bizonyos *snurka* nevü czifrasággal is kifesteni, sőt néha a ház elejét is rózsaszinü vagy fekete csikokkal festik be annak jeléül, hogy öröm vagy gyász van a háznál.

A báb-alakok, melyek a békés-csabai ünnepi öltözetet is hiven tüntetik fel, házaspárt ábrázolnak, mely templomozás után látogatóba jő a gazdához, s az borral vagy sörrel kinálja őket. Az asztal ritka szép szövésü teritővel van letakarva, rajta az üvegkancsó, melyen e felirat áll: «Gálik Dorotta az én nevem, Moczák H. Pál volt férjem. Akkor megjön az én kedvem, Mikor kancsót előveszem, Éljen a nevem. 1885.» Az asszonyon nehéz fekete selyem ruha van, nyakán az ismeretes száz forintos kendő, mely a Nyiregyházán élő fajrokonok közt is divik. A férfi egyszerü fekete magyar ruhát visel, mely azonban elárulja a békés-csabai gazdák jobb módját.

Minde viseletek a házi-ipar termékei, mely nem hiába foglalkozik csaknem kizárólag a szövészettel, de ebben aztán sokra is tudja vinni. Tanuság rá a Bartóky Lászlóné által kiállitott s a házi-iparcsarnok egy egész keresztoldalát elfoglaló gyüjtemény, mely mintegy 5000 frt értéket képvisel. A kapott mintákat a nép saját felfogása szerint idomitja át, de ugy, hogy rajzban és szinezésben mindig diskrét marad az uralkodó vonás. Kiváló izléssel készült paplanok, abroszok, függönyök, katrinczák, Csicsónéköténynek, butorszövetek vannak felhalmozva, s köztök a 18 árva szövőlány csoportos fényképe, kik minde rendkivüli gazdagságot saját tündérujjaikkal varázsolták elő.

A tizennyolcz árva lánynak, kik között Haan Gizella, Héjassy Kornélia, Trokán Mariska, Adamek Emilia, Osvald Mariska és Postleren Ilona már szövő-tanitónők, a kormány ujabban javitott szövőszékeket bocsátott rendelkezésökre s egyszersmind vándortanfolyamra küldte őket az ország különböző részeibe.

Négy évvel ezelőtt, 1881-ben, a budapesti nőipar-tárlaton Bartóky Lászlóné még csak a tulajdonképeni népipart állitotta ki. Azóta egy évig ideiglenes szövészeti tanfolyamot nyitottak Csabán s egy késmárki tanitó vezetése alatt a fentebb emlitett 18 árva lány csakhamar a tökély magas fokát sajátitotta el. Bizonyitja, hogy azelőtt csak abroszokat s törülközőket szőttek, most pedig aranynyal áttört butorszöveteket is, és hogy a nőipartárlat óta a dolgozott czikkek ára egy harmaddal szállott le, ugy hogy most a szőttesek métere 2 frttól 15 frtig terjed. Himzést nem dolgoznak, de szövött munkájok is ép ugy néz ki, mintha himezve volna.

A szövés szine és fonákja teljesen egyforma, s a minták, melyek között a csillagos rajz az uralkodó, ily neveket viselnek: nagy csillagos, pávatollas, legyes, rozmaringos, grófné-alap, kerek csillag, kis csillag, dosztyiszkás, nyüstös, karikás, gombos, ritkás stb. Rendkivül szép zsákokat is szőnek, melyeket tömegesen szállitanak külföldre.

Érdekesek a csomózások és szuplikálások különböző nemei, kötött, áthuzott, csomózott, vagy szines rojtokkal. A gyönyörü kendők közül egyet, vieil or-pirosat, szép fekete áttört munkával, gr. Széchenyi Pál miniszter 40 frtért vásárolt meg. Ugyanolyakat dr. Herichné, Komócsy s mások is vettek. Székbehuzatok, 5 frtjával darabja igen jutányosan kaphatók. A nemzeti szinház Haan Gizella által szőtt egy egész szalon-garniturát vett meg, világos kékben crème és bordeaux csikokkal s bordeaux bársony-szegélylyel, szinpadja számára. Szép darab egy 55 frtos olvasó szék is, melyre mint a lóra ülnek fel, mig a könyv a szék támlányán fekszik, hol egyszersmind fiók is van irószerek számára. Ugyanott egy csinos theázó-asztal-berendezés is élénk figyelmet képes ébreszteni.

Héjassy Kornélia székei, crême alapszinben, fekete és kék mintázattal s fekete bársonynyal szegve, szintén diszére válhatnának bármely teremnek. Egy szép parasztnőviselet egyenesen Pálmay Ilka énekesnő számára készült, gyönyörü vieil or szinü, bordeaux és aranyszál-beszövéssel s közben szuplikálással vegyesen. A szebbek közé tartozik még Haan Gizellának egy crême, bordeaux és kék szinben szőtt selyem kendője, egy Békey Imréné urhölgy által megvett fehér és kék szinü paplan s egy styl és magyaros szinezés tekintetében egyaránt kiváló darab, Patay Erzsi által szőve, fehér alapon fekete és vörös betéttel.

De nem érnők végét, ha mindent föl akarnánk sorolni a békés-csabai szövőipar remekeiből. Oly szép mintáju, fejlödött izlésre való s finom kivitelü dolgokat, mint itt, alig lehet másutt találni az egész háziipari csarnokban. Nem is hiányzik az elismerés ezeknek buzgó terjesztője s szószólója iránt. Bartóky Lászlóné, a békés-csabai nőegylet elnöknője, már 18 ki-

tüntető éremmel rendelkezik különböző kiállitásokról, s nincs benne kétségünk, hogy a jelen kiállitás is szaporitani fogja egygyel azok számát.

AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSRÓL.

József főherczeg naponkénti látogatója a kiállitásnak, s alkalmasint kevesen ismerik oly részletesen és pontosan a kiállitást, mint ő. Szerdán megjelent a kiállitási *tűzoltók gyakorlatán* is, melyet a végből tartottak, hogy kitünjék, mily gyorsan képesek megjelenni a tűzjelzésre a vész helyén, s hogy megpróbálják a Walser által kiállitott gőzfecskendőt. A tüzet a horvát pavillon környékén jelezték, s a jelzés után két percz mulva ott volt az első csapat, 8 tűzoltóval és a tömlő-kocsival; a harmadik perczben pedig már a vizsugarak is működtek. A nagy gőzfecskendő 18 percz alatt fejlesztett kellő gőzt, s kezdett működni. Gróf Zichy Jenő is megpróbálta a cső kezelését, de kiugrott kezéből, s a jelen volt előkelő társaságnak bőven kijutott a vizből. «E nélkül a gyakorlat nemis lett volna igazi», jegyzé meg a főherczeg.

A kiállitás eddigi jövedelméből már lehet következtetni, hogy a deficzit nem lesz jelentéktelen. Haszonra senki sem gondolt, de nagyobb látogatásra — főleg az első hetek után — méltán számithattak. Azonban a vidék nem mutatott oly érdeklődést, a minőt vártak. A külföld pedig közönyös maradt. A kiállitás idejének fele julius utolsó napjával elmult, s addig a belépti jegyekből 416,841 frt gyült be. A másik három hónap semmi esetre sem lesz ily jövedelmező, mert az első időszak bevételeiben tekintélyes összeget képviselnek az egész kiállitási időszakra váltott jegyek. A napi költség is jelentékeny, havonkint 30,000 frt. A kiállitások rendes kisérete, a deficzit, tehát nálunk sem marad el.

A képzőművészeti kiállitás kitüntetései. A képzőművészet biráló bizottsága következő kitüntetéseket itélt meg:

Nagy diszoklevél a festőművészek közül: Angeli Henriknek Bécs, Benczur Gyulának, Badicz Ottónak, Horovitz Lipótnak Varsó, Liezen-Mayer Sándornak München, Lotz Károlynak, Zichy Mihálynak; a *műépitészek közül:* Bollé H. műépitésznek Zágráb, Rauscher Lajos tanárnak, Schulek Frigyes műépitésznek. *Kiállitási nagy érem a festőművészek közül:* Aggházy Gyulának, Bihari Sándornak, Brodszky Sándornak, Ebner Lajosnak, Feledi Tivadarnak, Greguss Imrének, Herzl Kornélnak, Herzog Mínának, Hollósy Simonnak, Jankó Jánosnak, Karcsay Lajosnak, Kéméndy Jenőnek, Paczka Ferenczneк, Pataky Lászlónak, Peske Gézának, Révész Imrének, Skuteczky Dömének, Stetka Gyulának, Tahy Antalnak, Tarnóczy Bertának, Tölgyessi Arthurnak, Vágó Pálnak; *a műépitészek közül:* Alpár Ignácznak, Czigler Győzőnek, Feszty Adolfnak, Kauser Józsefnek, Koch Henriknek, Miskovszky Viktornak, Ney Bélának, Petz Samunak, Pfaff Ferenczneк, Quittner Zsigmondnak, Schickedanz Albertnek, Tandor Ottónak. *A szobrászok közül:* Engel Józsefnek, Kiss Györgynek, Loránfi Antalnak, Sennyei Károlynak, *a műmetszők közül:* Doby Jenő műmetsző tanárnak, Mihalek Lajos rézmetszőnek Bécs, Walla Józsefnek (fametsző) München.

A kiállitás műcsarnokából a sorsjátékra 28,000 frt áru festményt vásároltak. Ezek közt vannak Ligetitől, Mészölytől, Telepytől, Tölgyessitől tájképek, Liezen-Mayertól a «Tavasz», Vágó Páltól a «Gyik». Klotild főherczegnő megvásárolta Vágó történelmi festményét: «A magyarok Kiev előtt»; gr. Zichy János pedig Markó András, Gyulay László és Kéméndy Jenő egy-egy festményét vette meg; Feszty Árpád szép festménye, «A bánya-szerencsétlenség» is vevőt talált.

A kiállitási dalünnepély, melyet augusztus 7., 8. és 9-ére terveztek, elmarad. Összesen 16 egylet jelentkezett a közreműködésre 587 taggal, minthogy azonban a «pécsi dalárda» a városukban jövő év augusztus havában tartandó országos dalárünnepély sikerét a tervezett kiállitási dalünnepély által veszélyeztetve látta s egy, az összes tagegyletekhez intézett felhivásban azon ohajának adott kifejezést, hogy a kiállitási dalünnepély ne tartassék meg — nehogy az országos dalárszövetségben a jó egyetértés ezen ok által megzavartassék, a rendezőség jobbnak látta a kiállitási dalünnepély mellőzését.

A franczia vendégek vasárnap, e hó 9-én reggel érkeznek Budapestre. Párisból már pénteken elindultak. Vasuton jönnek *Szobbig*, hova hajnalban érnek, s mialatt kocsikat cserélnek, pihenőt tartanak. Luczenbacher Pál ottani nagybirtokos, a főrendiház kinevezett tagja, vállalta magára a gondoskodást, hogy az ott időzés kellemes legyen.

Reggel 9 órakor érkezés Budapestre. Az indóháznál az irói kör nevében *Jókai* Mór vagy *Pulszky* Ferencz, a főváros nevében *Gerlóczy* üdvözli őket. Mindkét üdvözlet franczia nyelvü lesz. 11 órakor villásreggeli az irói körben. 1 órakor bérkocsikon az Andrássy-uton át a kiállitás megtekintése. A kiállitáson a vendégeket Matlekovics és az országos bizottság fogadja. 6 órakor a Frohnerben az irói kör banketje. *Hétfőn* fél 11-kor találkozás a Hangl-kioszkban, onnan a kiállitás folytatólagos megtekintésére mennek, 5 órakor Pohl, az egyik kiállitási vendéglős rendez ebédet a vendégek tiszteletére. Nyolcz órakor diszelőadás a nemzeti szinházban, hol Dreyfuss egyik vigjátéka s egy moliérei darab kerül szinre. Fél 11-kor estély a nemzeti muzeum oszlopcsarnokában. Itt czigányzene játszik s a budai dalárda énekel magyar dalokat. *Kedden* Buda, a várkert és királyi lak megtekintése, 11-kor a város villásreggelije a vigadóban, utána hajón a Dunaszabályozás, az összekötő hid és elevátor megtekintése. 5 órakor ebéd a Margitszigeten, estre diszelőadás az operában. *Szerdán* sétakocsizás a városban s a kiállitás folytatólagos megtekintése. 5 órakor a város banketje Dobosnál. 10—11 órakor este vonatra ülnek a vendégek és elmennek *Dobsinára*, onnan *Tátrafüredre*, *Mezőhegyesre*, *Szentesre*, *Szegedre* s 19-én térnek vissza Budapestre.

A vendégek közt lesz *Coppée* Ferencz is, a franczia akadémia tagja. A nemzeti szinház diszelőadásán Dreyfuss vigjátéka mellett Coppée «Cremonai hegedüs-e is szinre kerül, az operaszinházban pedig Delibes «Coppelia» balletje mellett Massenet «Herodias»-a és Erkel «István király»-ának egy-egy felvonása.

Fejedelmi vendégek. *Sándor* bolgár fejedelem sürgönyben értesité gr. Zichy Jenőt, hogy e hó 18-án érkezik Budapestre s több napig itt marad a kiállitás megtekintése végett. *A braunschweigi nagyherczeg* s az *edinburgi* herczeg (Viktória angol királynő fia) a hó végén jönnek fővárosunkba. *Milán* szerb király, nejével, *Nathália* királynéval, szeptember 8-án jönnek s egy hétig maradnak itt. Szeptember második felében pedig az *angol trónörökös* és a *cumberlandi* herczeg megérkezését várják.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Franklin-társulat kiadványai. A Franklin-társulat kiadásában a becses munkáknak ismét egész sorzata jelent meg. Köztük van több jeles tankönyv is.

E társulatnál indultak meg a magyar tud. akadémia keblében csak nem régiben alakult klasszika-filologiai bizottság kiadványai is «*Görög és latin remekirók*» czim alatt, s mindjárt két kötet jelent meg a sorozatból. A filologiai bizottság czélul tüzte maga eléaztis, hogy a görög és római klasszikusok oly fordisát juttatja a magyar közönség kezébe, mely mind a tudománynak, mind az irodalmi követeléseknek megfelel, s kellő magyarázatokkal is ellátja. A közoktatásügyi miniszter pedig anyagi támogatást is igért, ha a forditás mellé az eredeti szöveg mellékeltetik. E támogatás évenkint ezer forint. A vállalat egy görög és egy latin klasszikussal indult meg, Anakreonnal és Ciceróval. Jeles filologusunktól, Ponori *Thewrewk* Emiltől veszszük *Anakreont*, magyarul és görögül, a minden időben annyira kedvelt hellen költőt, kinek költészete minden nemzet irodalmában nyomot hagyott, s kinek vidám szellemü költeményeiből nálunk is legjobb költőink forditottak. Thewrewk 142 oldalra menő alapos tanulmányt irt forditásaihoz. Teljesen megismerhetni ebből Anakreon korát, életét, költészetét, költészetének hatását s az ebből eredt nagy irodalmat. Külön részben foglalkozik Anakreonnak a magyar irodalomra való hatásával, ismertetvén magyar forditóit és magyar utánzóit. Tanulmányának e része a magyar irodalomtörténetre is sok közérdeküt szolgáltat. Thewrewk a magyar Anakreon alapjául Bergk negyedik kiadását használta, de összevetve több más gondos kiadással, s felhasználva az időközben szintén Anakreonénak bizonyult egy pár töredéket is, ugy hogy a magyar voltaképen a legteljesebb forditás most. A könyv egymás mellett közli a görög és magyar szöveget. Először adja Anakreon valódi maradványait, töredékeit, melyekről kétségtelen, hogy tőle származtak, aztán az «Anakreoni dalokat». Minden töredéket, minden dalt jegyzet kisér. E kiadás nemcsak forditása Anakreonnak, hanem a költészetébe való teljes elmélyedés. A könyvben megvan Anakreonnak a Borghese-gyüjteményben levő szobráról a másolat is. Ára 2 frt. — A másik kötet «*Cicero a kötelességekről*,» latinul és magyarul; forditotta, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Csengeri János. Ez csak egy rész Cicero műveinek tervezett forditásából, s ezért Csengeri a bevezetésben nem is foglalkozik Ciceróval bővebben, csakis életének azon körülményeit adja elő, melyek közt a «De officiis» művét irta. Ennek első magyar forditása 1795-ben jelent meg Kovásznai Sándor marosvásárhelyi professzortól; majd Szalay László forditotta le s 185.-ben adta ki. Ez utóbbi forditást Csengeri is használta a harmadik forditáshoz, mely igen derék munka, a mint Csengeritől méltán várni is lehetett. Ára 1 frt 60 kr.

«*Az államgazdaságtan (pénzügytan) kézikönyve*,» irta dr. Mariska Vilmos, a kassai jogakadémia tanára. A nagy terjedelmü munka, mely hivatva van, hogy az oly fontos államgazdaságtan gyakorlatiságát elősegitse, öt főszakaszban foglalkozik feladatával. A bevezető és átalános részek után egyenként tárgyalja az államkiadásokat, bevételeket, az adókat, az államháztartás rendjét, az államhitelt és államadósságokat, végül pedig a községi háztartás főelveit. A 400 oldalt tevő könyv ára 3 forint 60 kr.

«*A belgyógyászat tankönyve*,» orvosnövendékek és gyakorló orvosok számára, irta dr. Purjesz Zsigmond, a belgyógyászat tanára a kolozsvári egyetemen. Második füzet, a szöveg közé nyomott számos ábrával. A jeles mű első füzete néhány hó előtt jelent meg. Magyar nyelven irt részletesb belgyógyászati munkával az orvosi közönség eddig nem rendelkezett. Érezte ennek hiányát mind az orvostan-hallgató, mind a gyakorló orvos. E hiányt jól pótolja dr. Purjesz könyve, mely az orvosi tudomány legujabb vivmányainak gondos szem előtt tartásával és a gyakorlat kivánalmai szerint foglalkozik tárgyával. Az egész munka 75 sűrün nyomott nagy ivre van tervezve. Eddig 35 iv jutott már a közönség kezébe. A most megjelent füzet ára 2 forint 40 kr.

Az iskolai könyvek közt először is *Jablonszky* János földrajzi munkáit emlitjük, melyek különböző iskolák és osztályok számára készültek. Ezek: «Földrajz a reáliskolák első és második, és a polgári iskolák alsó osztályai számára», az utasitások alapján átdolgozott kiadás; tizennégy térképpel. Ára 80 kr. «Földrajz a reáliskola negyedik osztálya számára», miniszteri utasitások alapján; kilencz térképpel. Ára 60 kr. «Földrajz a tanitóképző-intézetek, polgári és más középiskolák számára, valamint magánhasználatra», tizennégy térképpel. Ára 1 forint 40 kr. — A világtörténelem tanitására pedig *Mangold* Lajos tanártól jelent meg két nagyobb munka. Az egyik: «*Világtörténelem*» polgári iskolák és leányintézetek számára (képekkel és rajzokkal), főkép a müvelődéstörténet körébe vágó eseményekre terjeszkedik ki, s képei is többnyire műtárgyakat tesznek szemlélhetővé. Ára 1 frt. A másik pedig a *középtanodai használatra* irt világtörténelem harmadik kötetének (uj- és legujabb kor) második, az uj tanterv alapján ujonan dolgozott kiadása, képekkel. Tanulságos függelékei a térképek, melyek különböző századok szerint tüntetik föl Európát. Ára 1 frt 50 kr. — Becses kézikönyv a «*Magyar olvasókönyv*», szerkesztették Lehr Albert és Riedl Frigyes; harmadik kötet, mely a középiskolák harmadik és negyedik osztályának szól, s olvasmányai ugy válogatvák össze, hogy az irodalom mellett a tudományok különböző ágaiból is minél jobban gyarapitsák az ismereteket; főleg a renaissance kor gazdag szellemi életével ismerkedik meg belőle a fiatal olvasó. Számos illusztrázió is könnyiti az ismereteket. Ára 1 frt 20 kr.

A «*Jeles írók iskolai tára*» 25-ik füzete gyanánt a *német balladák és románczok* ismertetésének és fejtegetésének második részét adja *Heinrich* Gusztáv, és pedig *Schiller* balladáit és románczait, köztük, mint olvasmányokat, ama történeti jegyzeteket vagy mondákat, melyekből Schiller vagy meritette tárgyát vagy összefüggésben állnak tárgyával. A Schiller életére és müveire vonatkozó bevezetés nyitja meg a füzetet. Az egyes költeményeket bő jegyzetek kisérik, részint a nyelv sajátságaira, feltünőbb kifejezéseire vonatkozó figyelmeztetésekkel, részint irodalomtörténeti és széptani fejtegetésekkel. Ára 70 kr.

Végül megjelent: «*Tárgymutató a «Döntvénytár» régi folyam (26—28) és uj folyam (1—10) köteteihez*». Harmadik kötet. Szerkesztette dr. Fayer László, a «Jogtudományi Közlöny» főmunkatársa. Ára 2 frt 80 kr; angol vászonba kötve 3 frt 60 kr.

Vörösmarty és Tompa. Méhner Vilmos kiadásában Vörösmarty és Tompa összes műveiből ismét több füzet hagyta el a sajtót. *Vörösmarty összes munkálataiból* négy füzet (35—38-ik), melyekkel az ötödik kötet nyer befejezést. E füzetekben van a költő Shakespeare-forditásaiból «Julius Cæsar» vége és «Lear király» egészen, továbbá az ötödik kötethez való jegyzetek is. Ára egy-egy füzetnek 35 kr. — *Tompa Mihály összes költeményeiből* négy füzetet (7—10-ik) kaptunk. A 7-ik füzethez van mellékelve a költő arczképe s az első kötet elejét tevő életrajz Szász Károlytól, továbbá az első kötet tartalmára vonatkozó jegyzetek Lévay Józseftől. A többi füzettel a második kötet indul meg, s folytatja a dalok és ódák közlését. Egy füzet ára szintén 35 kr.

A budai szintársulat vezetésétől Feleki már augusztus hótól kezdve visszavonult, s a társulat jelenleg mint konzorczium müködik, Makó Lajos vezetése alatt. A szinházi felügyelő bizottság Beniczky Ferencz államtitkár elnöklete alatt foglalkozott e napokban a válsággal. Feleki kérte, hogy 6000 frtnyi biztositéka adassék vissza és végleg mentessék föl az igazgatástól. Társulata pedig azt kérte, hogy Feleki biztositékából a hátralékokat fizessék ki, továbbá az évi segélynek augusztusra és szeptemberre eső részét kapják meg, mely esetben a társulat tovább játszhat.

Jankó János

~~Éder Gyula~~

~~Faragó Gyula~~

~~Faragó József~~

~~Feiks Jenő~~

Garay Ákos

Jankó János

Linek Lajos

Zala György

Bárdos Artur dr:

A magyar karikatura.

Modern Művészet

1906. I. 4. sz.

S

Vaskard a szentgrót-polgárvárosi
leletből VI. 134.

egyik idöske, s valaha, lehet, hogy szép is volt, a mihez azonban semmi közünk; a másik fiatal, gyönyörü s bizonyosan a szinház összes leányinak gyöngye. Midön Árpád legelöször pillantá meg a Duna partjait, nem érezhetett elragadóbb örömet, mint Hektor, midön e hölgyet most felfedezé. Komoly sejtelmeit, csendes álmait, pamlagábrándjait egyszerre mind megvalósulva képzelé. Igen, ö mindig hivé, hogy reá talál Idájára, habár nem keresi is öt, mert hiszen az ég nem lehet oly kegyetlen, hogy maga ne segitse össze a boldog frigyet, mely szerinte komoly elhatározás, érett meggondolás és józan megfontolás (s még számtalan *-olás* és *-elés*) szüleménye.

Frigyes

És ime most megpillantá öt — —! És szüz szemérme fültövéig terjeszte paprikaszinü fátyolt arczára, ha meggondolá, miszerint ö most annyi népség elött, oly nyilvánosan, kénytelen általlátni szerelmi boldogságát. Vére agyába szökkent és hajszálai égre borzadának e vértolulástól; érzelme nyelvére ült és kitört e mindent magába foglaló szójárása, melynél többre soha sem mehetett, kitört a nagyszerü: „*Örökre tied!*“ — „Oh, megyek, megyek, édesem!“ tevé hozzá biztatólag. Egy percz mulva a szinház ajtaja szenvedélyesen becsapódott s Hektor csakhamar a felsö emeleti lépcsöknél termett, s nem repült ugyan rajtok holmi szerelmi szárnyakon, de oly nagyokat lépett, hogy minden egyes lépéssel 3—4 hágcsót haladott meg, mi közben minden negyedik hágcsónál tremolo hangon zengé el a néma falaknak, hogy: „*Örökre tied!*“ És vajjon ki nem cselekedett volna hasonlóképen? ki nem rohant volna azonnal eszméletlenül, önkénytelenül, nem nézve semmit, söt még viszjegyet sem kérve a szinház ajtajánál (mint lángzavarában Hektor tevé), ha megpillantotta volna azt, kit csak egyszer látott ugyan, de kivel azóta nála minden remény, vágy, lehetöség, söt egész élete összeforrt?

És az üdvmámortól remegö Hektor egy pillanat alatt fölért az elsö emeletbe; pihegö kebléböl kiemelkedö dadogó nyelvével megolvasá a páholyok számát, s rátalálván csakhamar az igazira, épen kilincs után nyult, midön a páholy ajtaja megnyilt (épen eléggé, hogy bepillanthasson s meggyözödhessék, hogy jó helyen jár) s belöle egy ezüst sujtásos, czifra liberiás inas lépett ki.

A liberiás láttára kissé meghökkent Hektor. Holdkórosként andalgott ö egy hónap óta Ida ábrándjai között, s valóban most is, midön a lépcsökön fölfelé rontott és el nem bukott, valódi holdkórosi ügyességet tanusitott; de ime a kék frakk, a veres mellény, a harisnyás, czipös két láb, mely elötte állott: aligha ez nem lesz jelenleg az égö gyertyaszál, mely a holdast álmából fel lesz riasztandó s valóra ébresztendö.

Az irnok visszajedt képzeletétöl. Az inas betevén maga után a páholy ajtaját, kiért a folyosóra. Hektor néhány lépést hátrált, két tenyerét fölemelé a liberia felé, szemöldökét felrántá addig, a hol haja kezdödött, a mi rendkivüli hüledezés kifejezése volt arczán. Olyformát sejthetett ö, mint Lendvai Márton, midön Czakó „Végrendeleté“-ben apja végrendeletét olvassa, s megtudja, hogy ö, a 24 éves mágnásfiu, nem mágnás fia. Egy szóval: Hektor borzasztókat gyanitott.

„Ember! — uram!“ rivalga ijesztö arczkifejezéssel, fuldoklási kórjelek között, Hektor a bámész inasra — „mondja el, ki van e páholyban?“ — S e kérdés kibocsátása után Hektor nem Hektor az irnok vala többé, hanem egy colossalis nyilt fül.

„Már mint *ebben* a páholyban?“ kérdé a retirált inas, bámész pillanatokat szegezve a kérdezöleg remegöre.

„Ja, ja!“ — kiálta az irnok, s a fövárosi irnokok *igen* helyett mindig azt szokták mondani: *Ja, ja* — „ama két hölgy — egy öreg s egy fiatal — oh, hamar — kicsoda ö?“ — E szavak egymást ölték Hektor szájában a kijövési elsöségért.

„Ebben a páholyban az uraságom van, épen tegnap érkeztünk meg a faluról,“ — szóla hidegvérüen az inas.

„Miféle uraság, hogy az Isten áldja meg?“ — és mintha az anyatermészettöl kapott eredeti csizmáiban borotva-éleken tánczolt volna Hektor.

„Hát Barkányi grófné ö méltósága a leányával“, — szóla a czifra liberia, s azonnal páholyt akart nyitni a véleménye szerint bemenni szándékozó egyszerü irnokkabátnak. De Hektor megragadá öt, még mielött a kilincshez nyult volna, s elinté dolgára. Azután összecsapott kezek kiséretében a rémitöen megnyilt szemek azon tájék felé pillantának, hová a galeriát csinálták, de csakhamar le- és kibomlának az összekulcsolt kezek, lehullott a merész tervü fö is melle közepe tájáig, s kialudt fényü szeme leeresztett födelek alól azon irány felé lapult, melyben a földszinti páholyok nyulának el. Hektor mereven állott, mint a bálvány, a vészhozó páholynak fordulva képével, mint a kálvinista fejfák felirásaikkal napkeletnek.

„És ha láttál szépen nött virágot
Elhervadni belsö baj miatt:
Ugy hervadt el, félvén a világot,
Krajczer Hektor belsö bú miatt.“

Ö nem volt *báró*, ö nem volt *gróf*, söt Krajczer Hektor még csak *ypsilont* sem irt neve végére!! — s mindezt csak most tudta ö meg! A polgári társaságnak ez alkalmatlankodó intézetéröl ö mindeddig soha sem emlékezett meg!

A szép remények, kilátások, pamlag-ábrándok mind elsodortattak a semmiség üres örvényébe. Ott állott ö még mindig keresztbe font karokkal, lekonyult fövel, mozdulatlanul, eleven halott martaléka az átgondolt gondolatlan szenvedélynek. És „örökre tied! — tied örökre!“ ezt variálta ö öntudatlanul mormogva, s belöle a legkeserübb gunymormogott, belöle városi pénztár költségén szerzett jó feketeségü tintánál is feketébb epe ömlött, s mind e mellett neki, ki nem régiben ábrándjaival az *egeket* ostromlá, most minden kedve elmult, egy *páholyt* és szép tartalmát ostrom alá venni. És ne mondja senki, hogy ez nem psychologiai igazság.

A bájos ismeretlen, ki az elöbbeni fejezetben emlitett temetési készületeknél, részint az elötte némileg ismeretes s vele ugyanazon egy házban élt meghalt leány iránti vonzalomból, részint leányi szeszélyböl, megjelent, s kinek az elragadtatott irnok örökre leköté magát, benn ült a páholyban. S Hektor *Idája* meg sem álmodá, mily iszonyu kinoknak szülöje ö e jelen pillanatokban.

S itt tulajdonképen vége lehetne ez elbeszélésnek, ha nem volna még egy kis elbeszélni valónk.

Épen midön már majdnem megunta Hektor a folyóson ácsorgást s a szégyen és fájdalom még mindig petrifikálták teste egyes részeit, épen akkor rontott le a második emelet lépcsöin barátja, a kedély legingerlettebb perczeiben izetlenkedö Gábor, s megpillantván öt itt áldogálni, azonnal feléje sietett s hátulról vállára ütött a merengönek.

„Hát te mit csinálsz itt, Hektikám?“

Hektika fölrezzent, s mintha szerelme sirján könyökölt volna könyözönt patakzó szemekkel s onnan riasztotta volna fel egy reményt riadó hang, hamarjában összeszedte lelke, teste minden sátorfáját, de a zavar, a boszu, méreg, lealázás csak tört szavakat tolának ki belöle.

„Oh, ismét ez a borzasztóan malitiosus kölyök!“ — kiálta fel, de ugy, hogy a hangok saját gyomra felé tartának inkább, mint Gábor fülébe.

„Mit beszélsz Hektikám?“ — faggatá ismét Gábor.

„Én? — Semmit“ — fuldoklék Hektor — „csak — oh, te szándékosan mindenütt utamban állasz — de, oh nem képzelheted, barátom, mint szeretlek én mégis tégedet — roppantul szeretlek én téged!“ — S ezzel nyakába borult barátjának, kit midön épen ezen perczben gyülölt inkább, mint szeretett, mindazáltal jól esett neki, hogy valakit elökaphatott, a kinek megvallhatta szerelmét. Ugy tetszett árva lelkének, mintha ez által boszut állana azon „*mellözésért*,“ melyben csak az imént részesitették. Söt képes lett volna alkalmasint e jelen perczben magát Gábort nöül venni, ha ez egyátalában kivihetö lett volna, csupán azért, hogy a töle elpártolt, s általa most már — *megvetett* (igen, megvetett) hölgy ellen demonstrációt csinálhasson. Mint látjuk, keblének fáklyászeneszerü bájos ömlengései egyszerre sivitó macskazenévé torzulának.

„De hát mondd meg, Hekti — kérdé az ismét ellágyult és nyakáról lassanként lesimitott irnokot barátja — mit keressz tulajdonképen itt a folyosón?“

„Én, édes barátom?“ — felele a mindinkább zavarba jövö s szerelmét mindenkor, különösen pedig a jelen körülmények között rendkivül titkoló irnok, és nem adta volna egy jó irótollért, ha ez egyszer becsületesen kivághatta volna magát — „hogy én — mit keresek itt, Gábrikám? — Én — — hehehe — én a *kalácsárust* keresem.“

Gábor diákban megvolt azon sokszor megbecsülhetlen tulajdonság, hogy mindent elhitt, s kérdezgetni csak addig szokott, mig kérdésére választ nyert: minöt? arra semmi gondja nem volt. Most is csupán csodálkozott kissé Hektor feleletén, azután tolakodó szivességgel megragadá karját, s mi közben mintegy kényszeritve levezeté a lépcsökön, szünni nem akaró böbeszédüséggel azt bizonyitgatá elötte, hogy a kalácsárus nem ott van, hol azt Hektor keresé, hanem ott, hová ö vezeti öt.

S leértek a csarnokba, és Gábor megállapitá a karjára dülöngö alvajárót egy sütemányhalmaz elött, mondván: „Itt van ni, egyél!“ — Hektornak egyátalában nem volt most étvágya; de bármint igyekezett is szabadulni, azt nem teheti a nélkül, hogy el ne árulja magát, s ez által rövid idö mulva az irnoksereg gunymartalékává ne váljék. Gépileg a sütemények elé állott tehát, s elkezde enni, és folytatá az evést, oly mohón, oly szenvedélylyel, mintha épen szerelme gyülölt tárgyát tépné fogaival. Pusztult elötte minden; s ha Gábor angyalnak eszébe nem hozza épen e körülmény a fizetést, tán diós, mákos és lekváros kiflik tömege okozta volna siralmas kimultát a jobb sorsra érdemes Hektornak.

És a ki öt ismét háborgatta és zavarta, az ismét Gábor vala. A gyülölet hannibali boszuindulattá vált lelkében, midön Gábor e szavakat intézé hozzá:

„No menjünk már be a szinházba, Hektikám! Abropó! *) ismered-e a Barkányi gróf kisasszonyt? Nekem a második emeletböl mutatták, ez a leggyönyörübb leány a szinházban.“

A szegény ártatlan Gábor e szavakkal tökéletesen befütött magának. Soha még egy pulyka sem fútta fel magát oly méregre, mint jelenleg Hektor. A fájdalom tetöpontját érte.

„S te még keserü gunynyal merészled

*) Olvasd: à propos!

kinozni szenvedéseimet? — Vakmerő Gábriel! (Metsző pillanatok, fogcsikorgások és néma pauza.) — Gábriel! — — te, te merészled azt? — Jól van. Ugy áldjon meg a szent Isten, a mint — — (az irnok nem talált alkalmatos szavakat) szemeim téged örökké kerülni fognak — — —“

S ezzel a szinház ajtajának rohant; de hijábavaló igyekezet vala ez, mert Hektor első boldog kirohanásában viszjegyet nem vett, s most a boldogtalan, metszettfülü gyászvitézre reá nem ismertenek.

„Oh, Istenem! még ez is!“ — kiáltott, megfordult, kirohant a csarnokból, az utczákon nehány lába ügyébe eső vargainast elsodrott, csakhamar szállására ért, a harmadik emeletbe fellihegett, szobája ajtaját szenvedélyesen becsapá, gyertyát nem gyujtott, ruhástul az ágy párnája közé temetkezett s egyszerre minden csendes lön. Nehány percz mulva lágyon panaszló hang szólalt meg az ágyon: „Idá-ám! örökre-e ti-ed!“ De rögtön utána egy ijesztően dörgő hang ordita ki az ágyból: „Oh undok asszonyi hütlenség!“

Másnap 9 órakor Hektor Gáborral a legszebb barátságban kopizált együtt a városházán. Azt mondá, hogy a mult éjjel nagyon megterhelé gyomrát s roszul aludt.

S most ismét egy hasonló uj szerelemnek néz elébe.

Egy könyet a szegény Hektor számára, szép olvasónöim!

Honvéd dandár-gyakorlatok.

II.

Ipolyságon.

Fegyelmezett néphadak tették Rómát nagygyá, állandó seregei buktatták meg.

A pezsgő népélet által többé fel nem frisitett, de különben a világ legjobb seregének tartott porosz had Jenánál csúfosan szétveretett, mig a később alakitott német néphadak azt a sereget győzték le, melynek diadalmas sasai egész Európát bejárták.

És ime, most is, a legujabb időben, Franczia-országban néphadak iparkodnak jóvá tenni, a mit ügyetlen, eltespedt rendes seregbeli tábornokok vétettek!

Ily gondolatok merültek föl bennem, midőn az őszszel zászlóaljam után indulva, annak fegyverguláit Tompánál villogni láttam.

Mennyi áldozatkészség, mennyi erény rejlik e tarka tömegben, melynek kilencztizedrésze tiz nap mulva szét fog oszlani, hogy kiki 11 hónapig megint a béke áldásdús munkáihoz lásson!

A Lévától érkező 62-ik zászlóalj e napon már Magyarádtól jött, és még az Ipolyságon tul eső Baráthiig kellett haladnia. A nap tikkasztó melegének daczára fiatal honvédeink közt pajzán jókedv uralkodott. Kevés tiszttársammal azonnal megismerkedtem, századomat átvettem és mihamar megint utnak indultunk.

Tekintsünk most körül.

A 4 állandó állományu tiszten kivül, kik másfél esztendő alatt 953 fiatal emberből jól fegyelmezett ügyes harczosokat teremtettek, még négyen vagyunk szabadságolt állományuak.

Az őrnagy mögött lovagol a segédtiszt, ki néhány nap mulva megint honunk egyik államhivatalában fog erélyesen működni. Főhadnagyom, kinek fia nemsokára szintén már honvéd lesz, Selmeczen tanárkodik, és egyik százados nemsokára Aranyos-Maróton megint az árvák ügyében fog fáradozni. De hallgassunk egykissé: a zászlóalj élén muzsikáló 9 czigány-honvéd mögött vagy 30 altiszt és közhonvéd csoportosul, kik most nemzetünknek néha annyira mélabús, néha megint a vig kedélyt csakugy árasztó dallamait éneklik.

Van köztök selmeczi akadémikus, megyei esküdt, gazdag földesur, szerény iskolamester és nem egy parasztfiu. Most egyféle fegyvert, egyféle borjut hordoznak, egy hazát, egy királyt szolgálnak, és ha szükséges, egy halált készek halni: halált a honért és nemzetért — a legszebb halált, melyet ember képzelhet magának!

Elértünk Ipolysághoz. Dandárnokunk, az ősz Szentiványi, kinek villogó, életteljes szemei bizonyságot tettek arról, hogy vére még csak oly fiatal, mint 1848-ban, midőn honunkért oly vitézül harczolt, fogadott bennünket; elértük végre Baráthit, hol honvédeink még ugyanazon jó kedvvel vonultak be, melylyel reggel Magyarádból kiindultak.

A következő napok mind nagyobbszerü hadgyakorlatokra voltak szánva. Rendesen 5 órakor, néha előbb is, megszólalt a dob és kürt, gyülhelyükre szólitva a honvédeket, honnan a zászlóalj, kis czigány-bandával élén a hadgyakorlatra az nap kiszemelt tájékra vonult, s csak délután 4—5 órakor tért vissza a szállásadók nagy boszuságára, kik kénytelenek voltak a honvédek ebédeit addig a melegre tenni.

Láttam Európának majd minden seregét, többnek soraiban hadjáratot is tettem, de a fegyelemnek oly szép árnyalatát, mint honvédeinknél, nem találtam sehol.

A rendes seregek fegyelme nálunk bizonyos patriarchalis viszonynyal van párosulva; a tiszt, az altiszt a hadgyakorlatokon kivül, a polgári életben is, zászlóaljának szabadságolt honvédei közt él, és vagy miveltségénél, vagy vagyonosságánál fogva, ott is a vidéki társadalom többé vagy kevésbbé magasabb rétegeihez tartozik, miért is, a honvédek részéről sokkal több tiszteletben részesül, mint az a rendes seregeknél szokás, a hol különösen az öregebb szolgák tiszteiket és altiszteiket többnyire „sehonnaiak“-nak tartják; elősegiti továbbá a fegyelmet az is, hogy a honvédek mindnyájan „földik“ lévén, nem mernek kicsapongani, mert azt „a faluban“ mindenesetre azonnal megtudnák. Voltak azonban még oly honvédek is, kiknek magukviselete nemcsak e tényezők által korlátoltatott, hanem kik még sokkal szigorubb, habár külsőleg szelidebb ellenőrzés alatt is állottak, kik még a táborban sem felejthették el a papucs iránti kötelességüket; voltak oly fiatal honvédek, kiket

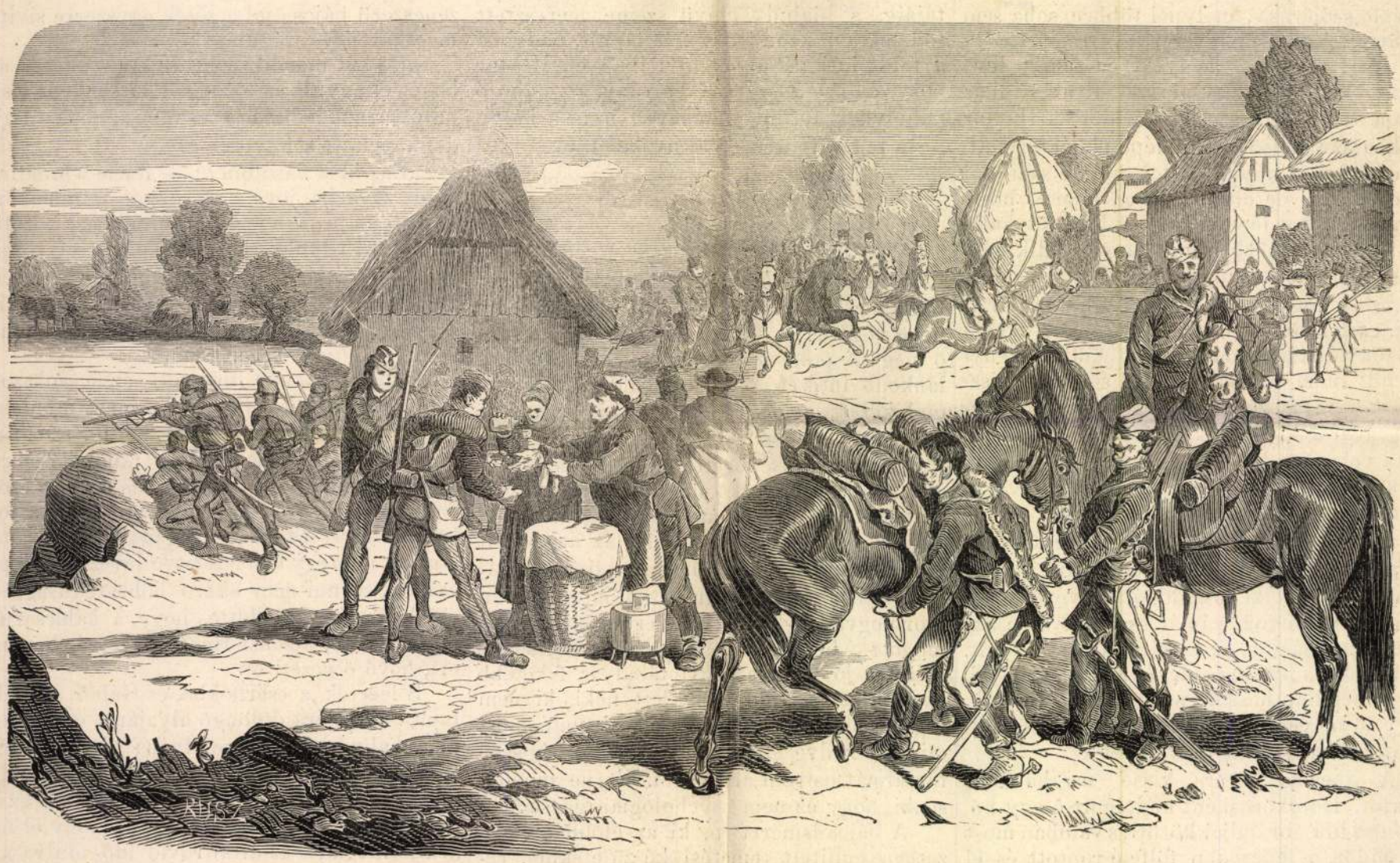

Honvéd dandárgyakorlat Ipolyságon. — *(Frigyes* vázlata után rajz. *Jankó.)*

feleségeik nem engedtek magánosan vonulni a nagy világ — illetőleg Baráthinak kisérteteibe, és ha a zászlóalj fárasztó napi munkájából visszatért, ott állott már a faluvégen 8—9 csinos parasztmenyecske, várva „urát“. Apadhatott azután a nagy batyu élelem, mit e hű felek házastársuk számára onnanhazul ide czepeltek!

Az utolsó nagy hadgyakorlat az ipolyságszobi uton hajtatott végre.

Ipolyságból a négy zászlóalj-, egy huszárszázadból és egy ütegből álló dandár a szobi indóház elfoglalására indult ki, de Kemenczénél már az ellenségnek elővédére akadt. Megkezdődött tehát e falu támadása. Mig a Bernecze melletti magaslatokon felállitott üteg Kemenczére szórta volna a gránátot, a gyalogság két harczvonalban haladt e szántóföldeken keresztül a Kemencze felé emelkedő lejtőn. Most eléri a gyalogfegyver hatáskörét. Kemenczében, mint képünkön látható, egyes ügyesebb lövészek kitünő fegyvereikkel már czélba veszik a még 900 lépésnyi távolban levő támadó tömegeket, mig mások hamarjában az élelmes ipolysági „virstlis“-nél keresnek erősitést, a nemsokára átalánosan megkezdendő harczra, a „vén“ huszár ujoncz „fiá“-nak nyergelésében még hiányt fedez fel s leszállitja a lóról, hogy hamarjában szoritsa meg jobban a hevedert, mert

~~Akantisz Viktor~~ 13. l.

~~Barabás Miklós~~ 6, 8. l.

~~Bock Ö. Fülöp~~ 12. l. 19. l.

~~Ferraris Artur~~ 12. l.

~~Fürdi Richárd~~ 8. l.

Jankó János 10. l.

Jókai mint művész

Munkácsy Mihály 12. l.

Lechner Jenő dr. 8. l.

Pataky László 12. l.

Rerrich Béla 8. l.

Szántó Gergely 11. l. 19. l.

Vágó Pál festő 11. l.

Zala György 5. l.

Zilser Antal 8. l.

Zichy Mihály 11. l. 20. l.

Jókai emlékkiállítás

A M. Nemzeti Múzeum kiállítása. III. Bp. 1925.

Sovább

15

Hönig Dezsö, epilen

~~Hatos Sándor~~
~~Herman Lipót~~ 4.l
~~Homicsko Aleksander~~ 3.l
Jankó János
Kaján Tibor

27.l

Kallus László
Kassowitz Félix
Kiss Károly
Komoróczy Lajos
Köpeczi-Boócz István
Linck Lajos 3.l
Lovasy Ákos
Major Henrik 3.l.
Manno Miltiades
Márk Lajos 3.l
Merei Frigyes l. Wiesner
Pólya Tibor 3.l

28.l

28/Pg

Sportkarikatura kiállítás

Katalogusa. Testnevelési Tudom. Tanács Sportmúzeuma. (Váci u. 62) Bp. 1958. (M. sportkarikaturisták életrajzi adatai.)

Márton Ferenc
Mühlbeck Károly 3. l
Papp Károly
Poste Sándor
Réber László
Richter Aurél
Sajdik Ferenc
Szigetry István
29. l

Szür-Szabó József
Wiesner (Merei) Frigyes
Jórád Ernő
30. l

Jankó János festő

~~Kárpáti Ilona festő~~

~~Kárpáti Pál festő~~

~~Kárpáti Pál festő~~

~~Kárpáti Pál

Hivatalból.

31.281. – K. M. Egyetemi Nyomda.

Vas. Ujs. 1868. 296. c.

kas. Amott egy másik épen most végez be egy csinos, különféle szinezetü kötő-kosarat; a hajlékony fűzszálak szinök szerint hevernek előtte. Mindenféle alaku és szinü kosarak készittetnek itt. A második szobában a czipészek egy felügyelő őrködése alatt vágják a bőrt, viaszkolják a fonalat, s ügyesen kezelik a bőrlapitó mintát, s szabatos pontossággal verik a talpra és sarkokra a kerekfejü szegeket. A szomszédteremben pokróczkészitéssel foglalkoznak. Ez már nehezebb feladat, ide az ügyesebbeket alkalmazzák. Egyik nagy fésűvel szoritja le a meghagyandó bolyhot, a másik óriási ollóval vágja le a felülmaradt felesleges részt. A szoba másik oldalán legnehezebb mintáju ágyteritőket szőnek. Bámulva kérdeztük, hogy mikép különböztethetik meg a színezetet, s mikép szőhetik a legczifrább virágokat. Közelébb mentünk hozzájok, s meg lőn fejtve a titok. A fölvigyázó látja el őket a különféle szinü gyapottal, a mit már előre kijelölt helyére rak be. A vak előtt ott van az utasitás, a kidomborodott rajzminta.

A leányoknak külön termök van. Az ajtóhoz közel egy padon hat leány kefekötéssel foglalkozik. A másik oldalon ifjabb leánykák himzéssel és szalagfonással töltik az időt. Egy másik asztalon szorgalmasan kötögetnek. Sajnos, hogy a háztartásban ezeket nem oktatják, pedig gyakorlás által erre is be lehetne őket tanitani, mert nem egyszer láttuk már, hogy a vak asszony, ha az élelmi szereket eleibe tették, a legizletesebben tudott főzni. Ismertem egy vak nőt Kun-Szent-Miklóson, ki a háztartás minden tisztjét önmaga végzé, mosott, tésztát gyurt, megfejte a tehenet, s öreg férjének igazán segitőtársa volt.

A nap legnagyobb részét az iskolában töltik. Dombor nyomásu könyvből olvasnak. A betűk csak egy lapra nyomvák, a másik lap üres. Ilyen földabroszról tanulják meg a földleirást is. Az irást is könnyen sajátitják el. Egy iv papirt egy négyszögü mahagoni táblára tesznek. A tábla felett farostély áll. A rostélyzat alsó részén apró tűkkel van kicsinálva a betű, melyet ha leeresztenek, kinyomódik a papirra; a betű alakját ujjaikkal érzik meg, s könnyen utánozhatják. Számtani miveleteket egy lukacsos táblán hajtanak végre, a dombor számábrákat a szükséghez képest illesztvén az üres helyekbe.

Megnéztük őket szünidejök alatt is. A fiuk a széles utakkal ellátott kertben futkároztak, kergették egymást; messziről nézve senki sem hitte volna, hogy ott vakok szaladgálnak. Kérdeztem, hogy nem ütik-e meg néha magokat a falban vagy a fákban, nem ütköznek-e össze egymással? Oh, nem, válaszolt a kalauz, csaknem mindig megérzik, ha fal mellett állanak vagy egymás felé közelednek. Az uj növendékek eleinte igen ovatosak.

A siketnémák természettől fogva gyanakodók, boszuállók; a vakok ellenkezőleg, szelidek, engedékenyek, tanulékonyabbak. A társadalomnak érdekében áll, hogy őket hasznavehető tagjaivá képezze; erkölcsi kötelessége, hogy szerencsétlen sorsukat, a mennyire lehet, könnyebbé, elviselhetőbbé tegye. Örvendezhetnénk, ha a vakok érdekében országgyülésünkhez intézett fölhivás nem hangzanék el, mint a pusztába kiáltó szó. Megérdemlik a világtalanok, hogy a könyörület s részvét szelid karjaival vezessük őket sötét utaikon!

Könyörüljetek a szegény világtalanokon!

Könyves Tóth Kálmán.

melyeket a természet csodás ereje alkotott, a földalakulások rejtelmeiről tanuskodni egy uj világ teremtményei előtt.

A fürdő látképét is rövid időn közölni fogjuk, leirásával együtt.

Képek a hazai népéletből.

IV.

Katonabeszállásolás.

— Czvájter czug, czváj man!

Torzonborz strázsamester diktálja, inczifinczi frájter pingálja, a fehérre meszelt falon bélyeget hagy a vörös plajbász, — hanem hiszen nem is marad rajtok egy garas ára becsület, ugy lehordja nénémasszony, még a ki kitalálta is, a pokol pozdorjája jött-ment népét.

Mikor aztán egyet szusszan, kisbiró uram förmed neki: Ugyan fogja be már kend a pampuláját! azt is az isten teremtette.

Kisbiró uram villámháritó ilyetén alkalommal, nem csoda tehát, ha a villám őt éri legközelebb.

— Teremtette biz az ördög, kenddel együtt, a birójával együtt, a szolgabirójával együtt. Nem tudnak kendtek egyebet, mint a szegényt huzni, forspontra hajtani, adót ekzekválni, katonát kvártélyozni, hogy veszett volna az országába. Dejszen ha én gazda volnék; hanem ez a tátiszáju csak bámul mint a bornyu, nem hogy leoldaná a lőcsöt, és elkergetné kendteket mindnyájokat pokol országába.

Az a tátiszáju pedig elgondolja magában, hogy sok lud farkast győz, s pipafüstbe fojtja boszuságát.

Az bizony boszuság is, mikor két idegen ember, a kit soha sem látott, a kinek még az országáról is csak annyit tud, hogy valahol az Operenczia körül fekszik, azt sem mondja, hogy befellegzett, hanem beköti lovát a forsponton és mezei munkában kiállott párák helyére, magát pedig urrá teszi a tiszta szobában, szétteritve limlomát, hogy alig férni tőle. — Nem kvártélyoztak ahhoz katonát, a ki azt a közmondást kitalálta, hogy bagoly is ur a maga fészkében.

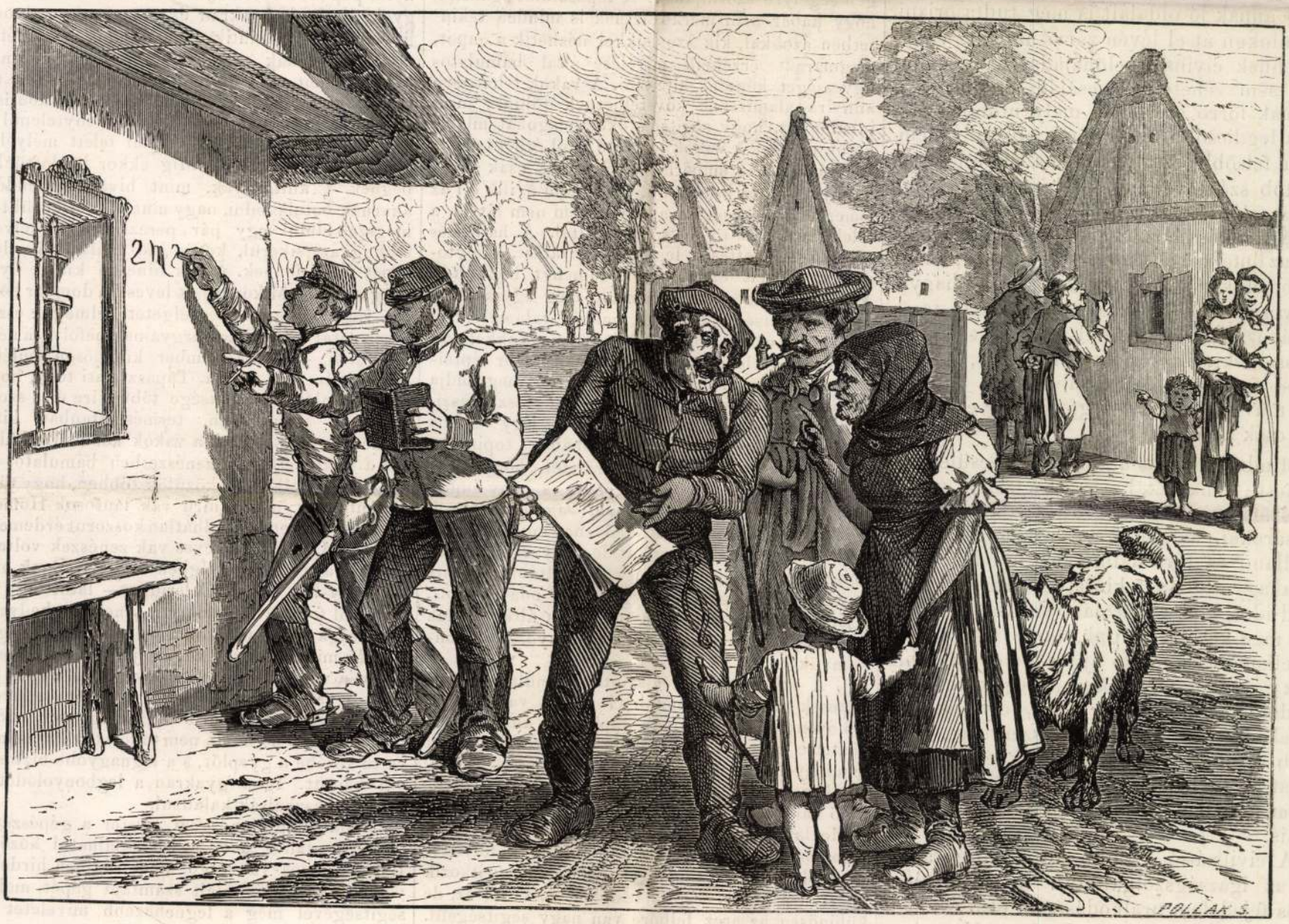

Katonabeszállásolás. — (*Frigyes* vázlata után rajz. *Jankó.*)

A ránki sziklák.

Regényes vidékekben s természeti kincsekben oly gazdag hazánkban számtalan oly pont van, hol a természet bája annak gazdagságával egyesül. Bérczeink, melyekben az arany terem, völgyeink, melyekben az élet és egészség üditő itala forr, s a gyógyforrások melegen buzognak fel a föld kebeléből vagy jéghidegen öntik hűsitő vizeiket, rendesen a vidék festőiségét is egyesitik a hasznossággal.

E kétszeresen érdekes vidékek egyike az, melynek e pontját képünk mutatja. Kassától, hazánk felföldjének történelmileg oly nevezetes és oly nagy jövőjü városától alig három órányira a regényes Abaujban, Sáros határszélének szomszédságában fekszik a gyógyfürdőjéről is nevezetes Ránk. A gyógyforrás ugyan közelebb fekszik Herrlein községhez, mint ahhoz, melytől nevét még az ős időkben vette; de maga Ránk egész környéke meglepő szépségü pontokban gazdag. A csodálatos alkotásu sziklák, melyeket rajzunk föltüntet, képezik e pontok egyikét. Az utazó bámulva tekinti e fal-romokként meredező szikladarabokat,

és Szerbia szabad földét nem tapodja többé a müzülmán, s igy a kis ország akadálytalanul halad nyilt ösvényén a felvirágzás felé, hacsak az épen most felmerült gyászos események uj vészfelhöket nem hoznak derült egére. Belgrádot, a szultán hatalmának utolsó támaszpontját a szerb területen, 1867. máj. 6-án hagyták el a török csapatok.

Ki a szerbet ott keresi fel, hol az idegen befolyástól érintetlenül maradott, ama vidékeken, melyeket a Murava, Drina és a Száva foly körül, azon szük hegyszakadékokban és rengeteg erdőségekben, melyek a szerb szabadságharczot szülték, az bizonyára meg fogja őt szeretni. Ott fogjuk mi találni a valódi szerbet festői öltözetében s mindig fölfegyverkezve, mert fegyvereit soha sem hagyja el magától, minthogy azok a dolgok birnak előtte legnagyobb fontossággal, melyek a harcz mesterségével összefüggésben állanak.

Nemzeti jelleme rosz oldalai mellett a szerb annak jó oldalait is meg tudta őrizni. Századokon át el lévén zárva az egész világtól, ennek civilisált előhaladásában semmi részt sem vehetett. A családi érzület és a hazának forró szeretete, mely utóbbi gyakran a legdicsőbb tettekben nyilvánult, nemcsak a felsőbb osztályoknál, hanem a legegyszerübb szántóvetőnél is félreismerhetetlen. Merev szivósággal ragaszkodik ősi erkölcseihez és szokásaihoz. Söt ez erény nála egészen az önfejüségig, konokságig megy; habár olykor-olykor a változott viszonyok a hagyományosan örökölt szokás elhagyását tanácsolják is. A szerb például még most is megvetéssel tekinti a kézi mesterségeket, és hogy vajjon fog-e fejlődni nála polgári osztály, mai müveltségünk e legfőbb tényezője, az még csak a jövő titka.

Mindamellett is a kormány becsületesen megtette a magáét, hogy az országot emelje s kiszárithassa azokat a posványokat és mocsárokat, melyeket a török gazdálkodás az állami és társadalmi élet minden terén hátrahagyott. Ha tekintetbe veszszük azon rövid időt, mióta Szerbia szabadságát élvezheti, meg kell vallanunk, hogy már is elég sok elismerésre méltó ujitás történt. Szerbia az az egyetlen tartomány az egykori török birodalomban, hol már a személy- és áruközlekedés európailag van szervezve. Legalább a főutak már ki vannak épitve, sőt postát és távirdát is találhatunk már Szerbiában, habár vasutja még csak ezután lesz is.

A civilisátió legfőbb jelzői közé tartozik az igazságszolgáltatás. E tekintetben Milos fejedelem uralkodásának első éveiben még a régi szokásjog uralkodott. Ma már e részben is igyekeznek Európához alkalmazkodni, habár a botot és a verő-gépet még mindig nélkülözhetetlennek tekintik.

Képünk egy szerb törvényszéki jelenetet ábrázol a maga legkezdetlegesebb alakjában. Szigoru tekintetével a szabad ég alatt ül Ilija Antonievics, azon kerületi birák egyike, kik a vén Milos kegyében magasan állottak, de saját kerületökben elbizakodottságuk, önkényök és igazságtalankodásaik által magukat gyülöletessé tevék. Előtte két paraszt áll remegve, kik egy legelő miatt régóta perben állanak egymással, a háttérben pedig két mesterségesen összealkotott verő-gép leskelődik; az egyik álló botozó-gép női fegyenczek számára készitve, melynél a főt és kezeket két, félkör alakban kivágott deszka közé szoritják, a másik férfiaknak van szánva, hogy fekve fenyíthessék meg őket, mi alatt a bünös kezeit a padhoz kötözik. „Béküljetek ki — különben!“ — körülbelöl igy hangzott biró uram itélete a pörlekedő felek számára. És ők jónak látják kibékülni. Egyébiránt az efféle jelenetek mind ritkábbakká lesznek, s akarjuk hinni, hogy még mielőtt századunk sírba szállana, végképen meg fog szünni az ilyen eszközök alkalmazása, melyek már kinézésök által is a középkor kínzó kamaráira emlékeztetik az embert.

A világtalan a világban.

Nem hiszem, hogy léteznék nyelv, mely a vakság fogalmát ily röviden, s érthetőbben fejezné ki. Csak az ismeri a világot, ki látja azt; a ki nem látja, habár a világban van is — világtalan. A vaknak szerencsétlen sors jutott osztályrészeül, mert az elvesztett szemvilágot nem pótolhatja ki többé semmi sem. A világban van és mégis világtalan. Könyörüljetek a vakokon, a szánalomra érdemesek ők, mert egy egész világot vesztettek el. Sötétség és világosság csaknem egyértelmü a nyomorral és boldogsággal. — Gyakran hajlandók vagyunk azt hinni, hogy a vakság még a lélekre is homályt borit. Azonban ne véljük, hogy a vakok oly gyámoltalanok volnának, hogy mindenben idegen segélyre szoruljanak. A tapasztalat igazolta, hogy habár nem mérkőzhetnek is minden tekintetben azokkal, kik szemeikkel nézhetik a napot, megmaradt érzékeik mivelése által bámulatos ügyességet képesek kifejteni. A vakok tehát nem annyira alamizsnát követelhetnek tőlünk, mint inkább azt, hogy segitsük őket, magokat mivelhetni, mi csak a vakok intézete által érhető el.

A szem az emberlélek városának csak egyik kapuja, s ha ez bezáratott, több kapu nyilik föl az ismeretek bebocsátására. Ha a szem nem lát is, a lélek nézhet a többi szervek által. A hallás és tapintás helyettesiti leginkább a látást, s folytonos gyakorlat bámulatos eredményt hoz létre. Valóban csak akkor ismerjük meg egyik vagy másik tehetségünk erejét, midőn valamelyiktől megfosztatván, annak helyét egy másikkal vagyunk kénytelenek betöltetni. A vak ember lépteinek visszhangjáról, s egyéb jelekből meg tudja itélni, hogy vajon fal felé megy-e; észreveszi: szobában, vagy nyilt téren áll-e? — Egy vak, ha lábával egyszer-kétszer a szobában topintott, meg tudta mondani annak területét, hogy hány butordarab van benne elhelyezve, s hány ember tartózkodik ott. — Egy yorki vagyonos angol, elvesztvén szeme világát, kedvencz mulatságáról, a czéllövésről nem mondott le. Oly éles hallása volt, hogy ha egy gyermek a czéltábla mellett egy csengőt megrántott, egyenesen oda czélzott, s ritkán tévesztett. A vakok hallás által kötnek ismeretséget, a hang vezérli s irányozza rokonszenvüket.

A tapintás érzékét szintén bámulatos fokra képesek némelyek emelni. Gough, a vak fűvész, a növényfajokat ujjainak tapintása által különböztette meg, ha pedig még bizonyosabb akart lenni, nyelvéhez érintette a finom levelet. — Moyes, a vak vegytanár a csak nagyitó üveg által kivehető karczolásokat ujjaival mutatta meg. — Colerigde látott egy vak németet, ki a durva papiroson nyomtatott betüket tapintás által folyékonyan olvasta. — A tapintás érzéke nem szoritkozik pusztán a kézre. Egész testében szétárad az, de különösen az arcz felbőre van nagy segitségeül. A vak, ahhoz képest, a mint a légnyomás változik arczán, meg tudja mondani a körülte levő tárgyak terjedelmét s távolságát. Egy vak tudósról hallottuk, hogy megtudta mondani, ha közel tartottak arczához valamit, vagy egy fa mellett mentek el. Ezt a levegő nyomás változása eszközölte.

Az ajak is érzékeny tapintási szerv. Beszélik, hogy egy szegény öreg vak leánynak minden gyönyörüsége abban telt, hogy durva nyomásu szentirását ujjaival olvasta. Azonban a szél megütötte, s karjait nem használhatá, ujjai elvesztették tapintási érzéköket. Kétségbeesésében, hogy többet már nem olvashatja életének egyetlen gyönyörüségét, ajkaihoz tétette a szentirást, legalább hadd érintse csókjaival. Nagy örömére azonban ajkaival is megérezte a betüket, s attólfogva ugy olvasta a szent könyvet. — A vakokra nézve igazán megbecsülhetlen a tapintás érzéke; mikor Diderot, megmagyarázván egy vaknak a csillagvizsgáló látcső roppant horderejét, kérdezte tőle, hogy szeretné-e ily látcsövön keresztül szemlélni az ég csudáit, a vak igy felelt: „jobban szeretném, ha az ujjaim érnének odáig, jobban megtanitnának azok engem az égitestek tulajdonságaira, mint a ti hires látcsőveitek.“

A tapintás és hallás érzékeinek ily bámulatos tökéletesitéséről alig lehet fogalmuk azoknak, kik látással áldatvák meg, s a kik csak különös esetekben veszik igénybe ezen érzékek működését, de nem szabad elfelednünk, hogy tehetségeink értéke a mivelés által emelkedik. A szem, például, azt látja, minek látására begyakoroltatott. Egy vak, kinek szemvilágát egy szerencsés műtét visszaadta, sokáig nem tudott fogalmat alkotni a távolságról, a távoli tárgytól is visszahökkent, attól tartva, hogy beleütközik. Csecsemőknek sincs fogalmuk a távolságról, kicsiny kezeiket hiában nyujtogatják ki a távolabb eső tárgyak után.

Hogy találkoznak oly vakok is, kik a tudományos s elvont ismeretekben kitünő előhaladást tesznek, nagy részben annak tulajdonitható, miszerint képzelő tehetségöket nem zavarják a kültárgyak, s figyelmökkel háborithatlanul kisérhetik gondolatmenetöket. A látással megáldott ember hasonlit egy tárt ajtóknál dolgozóhoz, a kit látogatói folyvást gyötörnek, félbeszakasztják véle munkáját, összezilálják eszméit, kimeritik idejét, türelmét: mig másfelől a vak ugy tünhetik föl, mint erősen becsukott ajtók mellett magát a munkának szentelt egyén, kit senki sem háborgat magánosságában. Ha irunk vagy olvasunk, mihelyt szemeinket a papirról fölemeljük: a körültünk levő tárgyak, általunk gyakran észre sem véve, elvonják figyelmünket, s kiütik elménkből az eszmét. — Csak mondának tartom, hogy egy hajdankori bölcs szemeit azon czélból szuratta ki, hogy tisztábban gondolkodhassék; de azt magunkon is tapasztalhatjuk, hogy mintegy önkénytelenül behunyjuk szemeinket, ha valami felett mélyebben gondolkodni akarunk. Mig ekkor is előttünk lebegnek a kültárgyak, mint hivatlan vendégek akarnak betolakodni, nagy munkánkba kerül tőlök megszabadulni egy pár perczre, s ha elvégre csakugyan sikerül, kevés idő mulva hivatlanul ismét megjelennek. A vak nincsen kitéve ily háborgatásnak. Mikor ujjait leveszi a dombor betükről, vagy az, kivel beszélgetett, elmegy: eszmelánczolatát a külvilág tárgyainak befolyása nélkül követheti. — A vak ember különösen emlékező tehetségére van utalva. Tapasztalati tény, hogy a vakok emlékező tehetsége többnyire éles szokott lenni. A számtanban, természettanban kitünő szakemberek kerültek a vakok közül. De különösen a költészetben, s zenészetben bámulatos magasságra emelkedtek közülök többen, hogy többet ne emlitsünk, a világhirü vak lantosok Homér és az angol Milton hervadhatlan koszorut érdemeltek. Stanley, Carolan hirneves vak zenészek voltak.

De a testi ügyességben sem maradnak hátul. Sowerby-ben — irja Coleridge — látott egy születésétől fogva vak embert, kinek legkedvesebb mulatsága a halászat volt, vak barátjával együtt a tájék minden egyes zugait jól ismerte. Metcalf János a vak futár, merész lovagló, s ügyes uszó volt. A vadászebek vezették; egy izben a lóversenyen ő nyerte el az első dijjat. Egyszer, midőn a postakocsis a hó miatt nem tudott tovább menni, ő vette kezébe a gyeplőt, s a legnagyobb biztossággal hajtott. Igen gyakran a legbonyolódóttabb uton őt használták kalauzul.

Sok világtalan igazi mester a gépészetben. Órást, asztalost nem egyet találhatni közöttök. Laing Vilmos vak angol nem régiben hirdette a vakok számára föltalált számtani gépét, melynek segitségével még a legnehezebb miveletet is ki lehet dolgozni.

Igy ismerve a vakok tehetségeit: nézzük meg, hogy érdekökben mit kell és lehet tenni. Kötelessége minden társadalomnak oda működni, hogy helyesen vezetett vakok intézete állittassék föl, s itt minél többen, minél kevesebb költséggel neveltessenek. A párisi vakok intézetében körülbelől 130 fi és 50 nő nyer oktatást. Az intézet tizenkét tanitó vezetése alatt áll, a kik mind vakok. A tanulók legfeljebb 20 éves korukig nyernek teljes ellátást s oktatást. Legjobban megragadta figyelmemet a nyomda, melyben szintén vakok dolgoznak. Kiválólag csak vakok számára való könyvet nyomnak. Az esztergályozásban igazán szép előmenetelt tanusitottak. De különösen megható volt a zenekar vak zenemesterek vezetése alatt. Harmincz, negyven vak játszott különféle hangszereken, s az öszhangzatot csodálni lehetett. Hivebben rajzolhatjuk le a Sz.-György téren levő vakintézetet Londonban. Itt körülbelől 160 gyermek láttatik el, s nyer oktatást. Talán nem lesz érdektelen keresztül sétálni a termeken. Az első teremben a kosárkötők dolgoznak. Egy hosszu téres szobában, alacsony zsámolyokon ülnek a vakok, tisztitják, szeldelik és hegyezik a kötőfüzet, mindegyiket a kirendelt helyre téve el. Egy kis fiunak kezei között folyvást növekedik egy kocsi-

*

Szegény zsidó leány!

Ki venné észre? — Oh az emberek
Ily dolgok iránt érzéketlenek!
Egy zsibárus bolt ugy is oly szerény,
Észre sem veszi, a ki arra mén . . .
Zsibárus boltnak kisded ajtaján
Bús, halvány arczczal ül egy ifju lány;
Szemében annyi ábránd s méla láng,
Mely hallgatja egy bús jövő jaját . . .
Szegény zsidó leány! —

Ki ne szeretne élni, s oh ki ne
Fektetne üdvöt drága kincsire?
Hisz az élet, az ifjuság rövid,
Nem soká' szórja édes örömit!
A lány oly gazdag, lelke oly teli,
S szeretni nincs, oh nincsen kit neki:
Egész napját a boltban tölti el,
Hol alkuszik, mást sohasem mivel . . .
Szegény zsidó leány! —

A napok sorra ekként tellenek . . .
Én gyakran látom e szép gyermeket,
Előttem képe már nem idegen
S nem is az első, — ugy tetszik nekem. —
A hányszor látom, mindig halaványi,
Hogy szánom őt, nem is gondolja tán;
Ha nincs dolga, hát kinn ül egyedül,
Néz szerte . . . néz rám . . . s ismét elmerül . . .
Szegény zsidó leány! —

Nincs nappala, csupán az éj övé,
Boldog, ha szemét az álom födé:
Meglátni rajta, hogy sokat viraszt,
S hogy sír, hogy szenved, mind meglátni azt...
Én szinte érzem, mit érezhet ő:
Lelke olyan, mint puszta hegytető,
Hol termőföld van, mely gyümölcs helyett
Terem bozótot s vad beléndeket . . .
Szegény zsidó leány! —

Szegény zsidó lány, hidd: nem vagy magad!
Sok van, oh sok, kit sorsa megtagad . . .
Sok van, kinek, mint néked, kincse van,
S nincs, ki föllelje s elvész nyomtalan! . . .
Halvány szinednek van méltó oka,
Fájdalmad igaz s nem múlik soha:
Mert addig árulsz s alkuszol, a mig
Megveszik olcsón lelked álmait . . .
— Szegény zsidó leány! —

Benedek Aladár.

Szerbia állami és társadalmi életéből.

II.

Belgrád és környéke.

Minden ország fővárosa rendszerint tükre, legalább kicsinyben, az ország összes társadalmi és politikai viszonyainak. Különösen alkalmazható ez állitás oly országokra, melyeknek lakói, ha nem is egészen, de legnagyobb részben egy nemzetiséghez tartoznak. A ki Bécset vagy Berlint, Párist, Londont ismeri, ismeri a németeket, franciákat és angolokat is; de ha valaki például nemzetünk társadalmi vagy családi életét s némileg politikai gondolkozásmódját is, hazánk fővárosa után itélné meg, nagyon csalatkoznék. Pest akármi egyéb, csak magyar város nem; valamikor talán azzá lehet, de most még, fájdalom! nem az.

De lássuk, mennyiben talál a fentebb általánosságban kimondott elv Belgrádra, Szerbia fővárosára, mely már első tekintetre is két egymástól teljesen idegen s talán soha össze sem egyeztethető elemet tüntet föl; lássuk, mennyiben illik az egy oly városra, mely egyfelől századokon át arra volt rendeltetve s van jelenleg is, hogy a nyugat és kelet közt folyó kereskedésnek legfontosabb és legkedvezőbb fekvésü főpiacza legyen, mig másfelől — a mint látszik — arra volt kárhoztatva, hogy a nyugot és kelet, a civilisatió és barbarismus, a kereszt és félhold között ismét századokon keresztül egészen napjainkig vívott élet-halálharcznak szomoru küzdtereül szolgáljon.

Az a nehány utazó, ki Szerbiát mulatságból vagy tudományos vizsgálódások tekintetből fölkeresi, rendesen azzal kezdi meg érdekes utját, hogy legelőbb is *Belgrád* városát látogatja meg. A hozzá kötött világtörténeti nevezetességü eseményeket már fiatalságunktól jól ismerjük a történelemből és régi népdalokból, s képzelő tehetségünk már gyermekkorunkban is élénken foglalkozott azokkal. Hazánk történelmének mennyi édes és keserü emléke van csatolva a belgrádi vár minden egyes ködarabjához!

Világtörténeti jelentőségét Belgrád fontos hadászati fekvésének köszönheti a *Száva és Duna egyesülésénél.* E sziklavár meghóditása rendesen az egész hadjárat sorsa felett döntött. Hanem az eröditvények soha sem voltak oly szilárdan épitve, hogy a vár komoly megtámadásnak hosszasan ellenállhatott volna s épen ezért esett el oly gyakran. Már a Magyarhon és a görög császárok között folytatott háborukban is nagy szerepet játszott Belgrád (Fehérvár: Alba-Graeca, magyarul: Nándor-Fehérvár, megkülönböztetésül Székes- és Gyula-Fehérvártól), mert akkor, a lövegek használata előtt, magas fekvése miatt nem egy könnyen lehetett hozzáférni. 1427-ben Brankovics György, Szerb- és Ráczország despotája Belgrádot a magyaroknak engedte át s helyette Magyarhonban kapott birtokokat, hová aztán sok szerb bevándorolt s azok alapitották az első szerb telepeket Magyarországban. A rigómezei ütközet után, mikor Szerbia függetlenségét elvesztette, csak Belgrád volt az az egyetlen erős pont, mely az előrenyomuló félholdnak némileg ellen tudott állani. A A szerbek és magyarok vitézül védelmezték azt Mohammed szultán ellenében (1456.), mig végre a dicső Hunyadi János fölmentette öket az ostrom alól a vitéz Kapisztrán János és keresztes hada segitségével. A csata jul. 22-én volt s a szultán roppant vereséget szenvedett. Pedig már a törökök egy része benyomult az alsó várba s egy óriási mozlim épen azon mesterkedett, hogy a félhold lobogóját egy torony ablakából győzelmi jelül kitüzze, mikor a derék Dugovics Titusz — kinek nemzetisége felett a magyarok és szerbek, épen mint a Zrinyi családé felett, még maig is versenygenek — a zászlót megragadá, de nem birván az óriás termetü törökkel, azt zászlóstól együtt a mélységbe rántotta. E hősies önfeláldozás láttára föléledett a keresztyén sereg már-már hanyatló bátorsága és az ütközetet szerencsésen megnyerték. Ez a győzelem és a számtalan későbbi ostrom világhirü nevet szerzett Belgrádnak. Csak 1521-ben sikerült Szolimánnak a vár elfoglalása. 167 éven át hintének a törökök Belgrádból rémületet és pusztitást az egész Nyugatra.

Kevéssel az előtt, hogy a kereszt ismét megjelent Belgrád falai alatt, Dr. Brown Eduard, a hires angol utazó, meglátogatá azt. Utazási munkája igen érdekes képét nyujtja Belgrádnak a török uralom alatt. A hires utazó ugy emliti azt, mint Szerbia legnagyobb, legerősebb, legnépesebb és leggazdagabb kereskedő városát. A város utczái, hol a legélénkebb kereskedés üzetett, fával voltak boritva, ugy hogy az áruk sem a naptól, sem az esőtől nem szenvedhettek. Brownt különösen meglepte azon sajátságos szokás, mely a török bazároknál még ma is divatozik, hogy a vevők soha sem lépnek be a boltba. Leirja a terjedelmes raktárakat, melyek oly nagyok, mint nálunk a templomok, mégis tömve voltak árukkal. Továbbá egy nagyszerü karavanszeráj-t is bemutat olvasóinak gyönyörü szökőkutjaival, melyet az akkori nagyvezir épittetett, s végre egy medressze-t (főtanodát), melynek török növendékei sajátságos tülbend (öltözet neme) által tüntek ki. Emliti a belgrádi nagykereskedők vagyonosságát, vendégszeretetét s az egyes lakházak csinos, kényelmes kiállitását szökőkutakkal és fürdőkkel. — Brown Szerbia földét és népét a legkedvezőbben itélte meg. Szerinte ha Szerbia keresztyének birtokában volna, hires és virágzó állam lehetne belőle. Belgrád kedvező fekvését a kereskedelemre nézve Európában páratlannak tartja és csak azt sajnálja, hogy hihetőleg soha sem lehet a törököktől visszafoglalni. Pedig ha egypár évtizeddel a jövőbe láthatott volna, már akkor teljesülve látja vala azt, mit ő teljes lehetetlennek hitt. Ismét a kereszt csillogott Belgrád tornyain s épen az a Leopold császár, kinek személyiségéről, udvaráról és fővárosáról az angol utazó oly szingazdag képet vázolt, épen az a Leopold volt az, kinek győztes hadserge legelőször alázta meg a törökök hatalmát Európában.

A sokat szenvedett város az utolsó ostromot ezelőtt 6 évvel (1862. juniusban) állotta ki. Olvasóink bizonyára emlékezni fognak még e véres eseményre, mely Belgrád ujabb történetének egyik legnevezetesebb fejezetét képezi. Egy jelentéktelen czivódás, mely nehány szerb gyermek és török katona között támadt, kik egy kutnál a vízmerités elsőbbsége fölött összekaptak, s mely a keresztyén gyermekek legyilkolásával s a gyilkosoknak a szerb rendőrség által bekövetkezett elfogatásával végződött, — ennyi volt az egész ok, mely azon iszonyu eseményeket előidézte, s melyek miatt akkortájban az egész müvelt Európa részvétre gerjedett a szerencsétlen szerb város iránt. Mialatt Belgrádot a várból a törökök bombázták, a megboldogult Mihály fejedelem épen körúton vala a szabácsi kerületben, de mihelyt a távsodrony tudósitá öt a fővárosában történt szomoru eseményekről, sietve visszatért Topcsiderbe. Julia fejedelemnő, mintha a hős Hunyadi-nemzetségnek nem csupán névrokona, hanem valóban egyenes utóda lett volna, az egész ostrom alatt folytonosan a fejedelmi lakban maradt s a legszeretetreméltóbb módon segélyezé s vigasztalá a sebesülteket és hajlék nélkül maradottakat. A hazafiui lelkesültségnek számtalan vonását jegyezhetnök fel Belgrád akkori napjaiból, melyek a Fekete György és Obrenovics Milos dicső korát juttatják eszünkbe.

Az 1862-ki juniusi események pusztitólag hatottak Belgrád életereire: hitelére és kereskedésére. A városból minden forgalom eltünt, az egykor népes utczák és piaczok elhagyottan, romokban hevertek.

De hagyjuk e sötét képeket! Most már Belgrád felett is szebb napok derülnek. Azóta meglehetösen kiheverte a borzasztó csapást s mindenütt épülni és szépülni kezdett. A szerb kormány azt a jogot is meg tudta szerezni magának, hogy az utczák uj szabályozását akadályozó mecseteket lerombolhassa. E sors fogja érni körülbelül mindenik török templomot, két dzsamia kivételével, melyeket, minthogy erősebben vannak épülve, később hihetőleg keresztyén templomokká fognak átalakittatni. Az ifju erőben fölvirágzó Belgrád az európai nagy városok példáját akarván utánozni ebben is, most már a város falai és kapui lebontása által nyert tért árnyas, üde sétányokká szándékszik átváltoztatni.

Tehát mindenfelé ujjászületés, élet és virágzás! Csak a török városrész nyujt még szomoru, bánatos látványt. Romban és piszokban hever az, pusztán, elhagyottan. Sok ház le van rombolva, az egykor viruló kertek legázolva és elpusztitva, a magános, karcsu minaretek csúcsai lelőve — szóval mindenütt rom és pusztulás. A mecsetek s a hires kollégium (medreszsze), a melyben a bidanik felekezete fülszaggató zenével kisért

*

isteni tiszteleteit ünnepelte, egészen romokban hever. A mecsetek melletti temetők festőileg turbánozott sírkövei is elenyésztek az uj épitkezések alatt, melyek imitt-amott a török házak között emelkednek. Az utóbbiak közül sokat egyes szerb családok béreltek ki. A nyitott ajtókról s a folyosókon játszadozó számtalan szerb gyermekről könnyen fölismerhető, hogy ott szerbek laknak. A török házak legnagyobb része az udvar közepén áll, mely az utczától kőfal által van elkülönitve. Hanem az udvarra mégis csak egy keskeny ajtócska s nehány apró ablak nyilik, mig ellenben hátul a kert felé, melynek egy török ház mellől sem szabad hiányoznia, széles nyilásu veranda vezet. Itt, az árnyas cziprus- és gyümölcsfák alatt, szőlőágak és illatos virágágyak között, biztositva minden kémkedő pillantás ellen, itt élvezé csöndes békességben, nejei és gyermekei körében a belgrádi mozlim a nyugodalmas családi boldogságot.

vannak a falakhoz ragasztva. Tovább balra, az előtérben, az egykori török városrész gyönyörü kertjeivel pompás parkká olvad össze. Ha nem tudnók, hogy mily nagy volt a nyomor és tisztátalanság, melyet egykor e csalogató kupolák, minaretek és gazdag lombozatu fák elfödtek, szinte sajnálnók, hogy az 1862-ki stambuli ferman Mohammed gyermekeit kiüzte e látszólagos paradicsomból.

Miután Belgrádot futólagosan és röviden megismertetők olvasóinkkal, tekintsünk szét legközelebbi szomszédságában is. Vegyük utunkat legelőbb is azon nyári mulatóhely felé, mely a legujabb időben a szerbek előtt oly gyászos emléküvé lett. Mondanunk sem kell talán, hogy *Topcsidert*, a szerb fejedelmek nyaralóját értjük. E szép kis fejedelmi nyaraló félórányi távolságra fekszik Belgrádtól. Milos fejedelem második trónraléptéig nagy fontosságu volt e hely Szerbiára nézve. Itt volt az a gazdasági tanintézet, melyet Topcsidernek legnagyobb szépsége és kelleme e fákban áll. Hétköznapokon ezen árnyas fák képezik a fejedelemnek, konzulok családjainak s azon keveseknek kirándulási czélját, kik saját fogattal rendelkeznek. Bérkocsikat, miután ugyis kevés van, felette bajos épen akkor kapni, mikor szükség volna rájok. A fejedelmi vadaskert közelében, melyet szarvaskertnek is (kosutnyak) neveznek, az árnyas erdöcskék tisztásaiban s különösen az ugynevezet „kristály-forrás“ körül ünnep- és vasárnapokon összegyül a belgrádi világ tánczolni és játszadozni s mulatságaikat rendszerint vidám lakmározásokkal szokták befejezni vagy a szabad ég alatt, vagy a vendéglőkben.

Topcsideren kivül még nehány klastrom, park, falu és fürdőhely is van Belgrád közelében, melyeket a fővárosi közönség a rekkenő nyári napokban gyakran fölkeres. Távolabbi kirándulási helyek: Pancsova, Szemendria és Szabács.

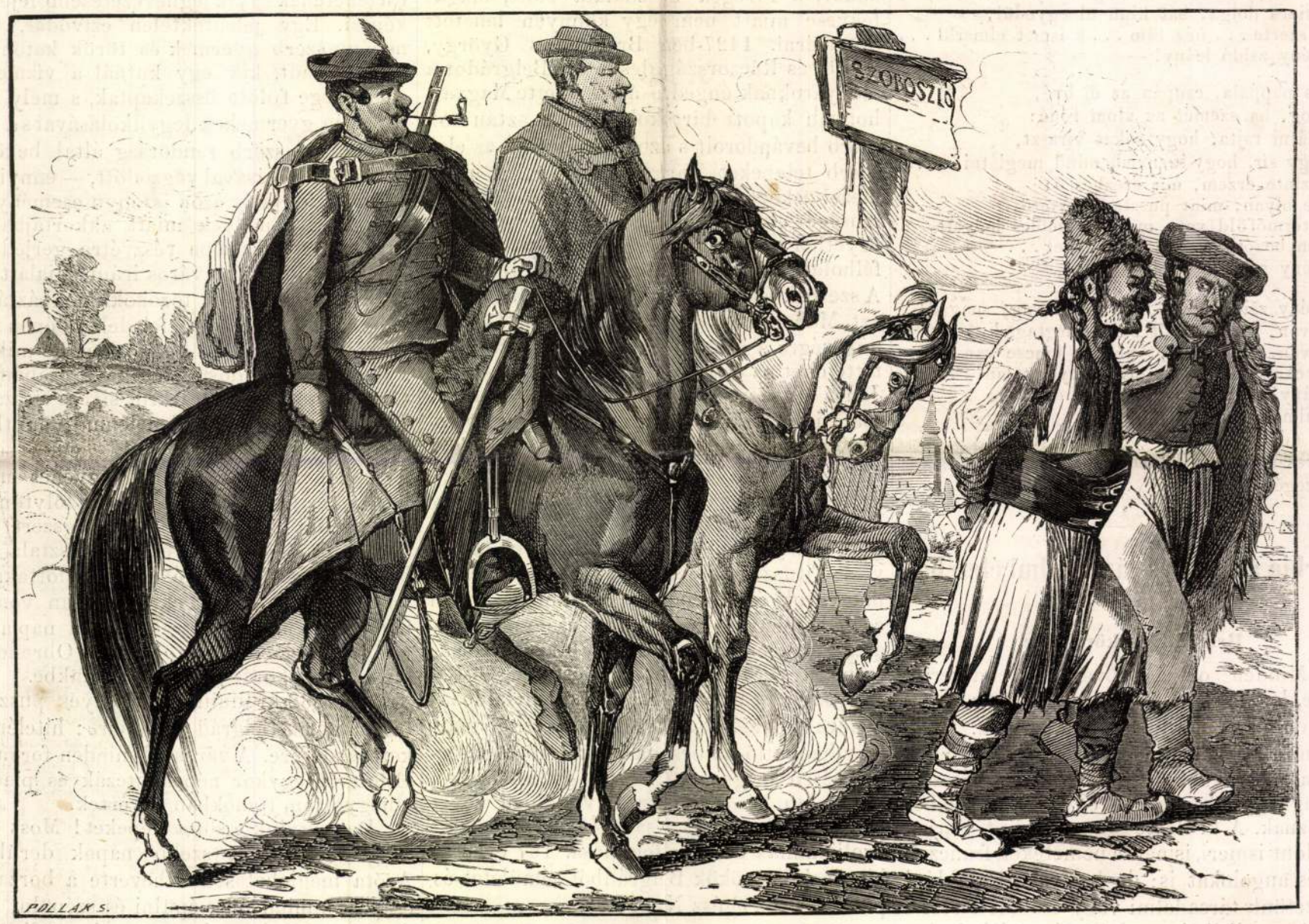

Rabkisérő pandurok. — (*Frigyes* vázlata után rajz. *Jankó.*)

Belgrádnak azon épitészeti emlékei között, melyek még a hajdankorból maradtak fenn, legszebbek a Jenőpalota romjai Dortjol nevü városrészben. A palota épitési módja azon pompás épületekre emlékeztet, melyeket a művészetkedvelő savoyai herczeg Bécsben emeltetett. Romjaiból is eléggé látszik, hogy milyen szép lehetett kivülről ugy, mint belsejében. E nagyszerü épület valóban megérdemelte volna, hogy épségben tartsák. Szintén szép és nevezetes müemlék az osztrák uralom idejéből a Stambol-kapia, stambuli kapu, melyet Laudon tábornok emeltetett. De legérdekesebb az a meglepő látvány, midőn a 100 lábbnyi magas erődről s a csaknem hasonló magasságu felvárosból az egész városra és vidékre letekintünk. Gyönyörü panoráma terül elöttünk, Számtalan bástya tornyosul egymás fölébe; lépcsők és karzatok huzódnak végig a meredek szikla oldalokon; keleti alaku őrházak Sándor fejedelem alapitott. Szép árnyas akáczfa-sétányon át jutunk a török izlésben épült kéjlakhoz, melyben Milos és Mihály fejedelem oly örömest idözött, és a melyben a szerb függetlenség megalkotója sokat hányatott életét bevégezte. A férfi tisztelőinek, a ki saját erejéből pásztorbotját fejedelmi koronával cserélte fel, szivesen megmutatják a fejedelem halotti szobáját, halottas ágyát s egyéb, utolsó napjaira vonatkozó emlékeket.

A barátságos, szobrokkal, kéjdékkel (kiosk) és virágházakkal diszitett kertben, veteményes ágyakban, gyümölcsösökben és faiskolákban, valamint a kis fejedelmi mintagazdaságban is, mindenféle munkát a Topcsiderben tartott, kényszermunkára itélt fegyenczek visznek véghez.

A patak mentében, a dombokra fel egy pompás rétpázsit huzódik, melyet üde zöldszinü, gazdag lombozatu fák öveznek körül.

Végül megjegyezzük, hogy bár Belgrád egyfelől a Bécs, Pest, Ujvidék és Zimony, — másfelől a Konstantinápoly, Szaloniki, Nissa, stb. közt folyó élénk kereskedés főrakhelye, s a mellett mostanában a fejedelem, a metropolita és felsőbb tudományos intézetek székhelye, a város mégis csak mintegy 19,000 lakost számlál. A lakosság e csekély számát véleményünk szerint azon veszélyes és minden tekintetben bátorságtalan helyzetnek és viszonyoknak kell tulajdonitanunk, melyekben Belgrád az utóbbi két-három század alatt folytonosan szenvedett. Ha egyszer az állandó béke napja hintheti le áldó sugarait a kis Szerbia kis fővárosára, akkor bizonyára emelkedni fog mind anyagilag, mind szellemileg, még pedig egy pár évtized alatt sokkal többet, mint a mennyit három vagy négy, de borus, viharos század alatt emelkedhetett

A grünwaldi ütközet.

(Matejko János festménye..)

A hirneves lengyel müvész nagy zajt keltett és mindenütt szigoruan megbirált történeti képét, mely egy rendkivüli festő tehetség rövidlátásának sajátságos tévedését képviseli: a magyar főváros közönsége is élvezhette, mert a mü birtokosa, egy lengyel bankár, a vigadó épület egyik termében kiállitá.

Az óriás kép, megpillantásakor, kábitó benyomást gyakorol a szemlélőre. Ragyogó csoport vaspáncélos, palástos lovag dulakodik egymással mindenfelé. A német lovagrend s a lengyelek és a lithvánok nagy küzdelme ez.

Középen egy alak válik ki egész határozottan és tisztán: Witold, a lithván vezér vérpiros bársony ruhájában, fekete lován a nézőnek szemközt száguldva, vaskos durva kardját magasra emeli. Lovának lábai előtt fekszik Henrik herceg, elbukott vergódő paripáján; arany koronája szép szőke fürtös fejéről messzegurult.

A kép főbb alakjai még: a német lovagrend nagy mestere, kinek fedetlen fejét egy jobbról odaszáguldó lithván lovag véres kardja fenyegeti, arcán az elkeseredett küzdelem elszántsága, továbbá a stettini herceg, fején pávatollas sisakjával. Egészen az előtérben a jobb oldali csoportok előtt két kisebb csoport dulakodik.

Egyiknek főalakja Ziska János lovag, ki hosszu pallosával csapást intéz egy térdre roskadt zöldruhás alakra, egyuttal lábával is megrugja. Őt hátulról támadja egy másik lengyel, lábával is gáncsot vetve Ziskának. Jobbról tőlük a másik csoport: Makár brandenburgi herceg vergődik, nyakán erős hurokkal, melyet egy vad alak huz erősen.

A háttért felül a Jagelló fejedelem és közelgő kisérete s egy kevés erdőrészlet által tölti be jobbról; balról pedig még harcoló lovagok, egy szélmalom és távoli égő vár látszanak. A léget borus felhők, ágyufüst és porfelleg képezik egy kevés derült kékkel; középen a lengyel védszent lebeg.

Nagy hibája e münek a távlat hiánya. Merő zürzavar az egész. De az arcok jellemzetes rajzát, a hus-szinek természetes kezelését, a ruházatok szinpompáját, a páncélok, vértek és fegyverek mesteri kidolgozását, Matejko régebbi képeinek ez előnyeit is egyesiti magában e nagy mü.

Az egymás tetején hempergő embertömeg különösen a jobb oldalon nagy zavarba ejti a szemlélőt, igen beható vizsgálat után is alig adván biztos jeleket arra, melyik kar, melyik láb kihez tartozik voltaképen. Erőteljesen rajzolt alakjai egymásra zsufolva dulakodnak, néhol teljesen összeragadva, egymásba folyva.

A lembergi tulajdonos a müvésznek 45,000 rubelt fizetett érte. A bankár azonban 120,000 forintért hajlandó bárkinek is átengedni a lengyel dicsőség fénykorának e megörökitett jelenetét.

Fejes Sándor.

Hirek a mütermekből.

* *Molnár József*, ismert müvészünk közelebb három képet fejezett be Ezek közt az egyik tájkép s a „Csorba-tó"-t ábrázolja. A regényes vidék eredeti hangulatát jól találta el a müvész. A másik két festvény genre-kép. „A légyott" a kivitel finomsága által válik ki s a „Magyar népéletből" cimü jellemzetessége által kelt figyelmet. A képzőművészeti társulat s a vallás és közoktatásügyi miniszteriumnak az egyházi festészet emelése érdekében tett intézkedését, melyet közlönyünk ismételve bőven méltányolt, már jó eredmény kecsegteti. Molnár József is fölbuzdult s két egyházi képet fest: „Mária mennybemenetelé" t és a „Szt. család"-ot. — A müvész november 1-én beköltözött ujpesti házából, hol éveken át nagyon is elvonulva élt s most a fővárosban nyit mütermet. A muzeum utca dr. Bókay féle házában telepedik még s itt Lotz Károly atelier-jában számos olaszországi és kárpátvidéki tanulmányaiból, valamint kész képeiből kiállitást rendez, melynek megtekintésére minden műbarátot szivesen lát.

* *Ligeti Antal* jeles festőnk Szentkirályi Albert számára két tájképet készit. Mindkettű a müszerető megrendelő zemplén birtokairól tüntet föl részleteket. Az egyik kép „Cziróka völgyé"-t ábrázolja. A kéklő hegyek alján elterülő rétek, melyeken át Cziróka folyó vonul a legkedvesebb látványt tárja föl s a mü távlata, valamint

Képzőművészeti Lapok
1879. 11. szám 138. l
Hirek a mütermekből.

a részletek nagy gondossága s az erőteljes szinhatás mindoly előnyök, melyeket a mesternél különben megszoktunk. A folyóban álló tehenek s a staffage alakok jól egészitik ki e képet. A másik festvény ugyan e vidék egy vadász kastélyát s ennek regényes táját tünteti föl. E mü fotografiai hüséggel bir s hogy mégis az önálló compositio hatását teszi: az legjobban bizonyit Ligeti Antal fölfogási képessége mellett. A vadászlak birtokosa is ott van a képen, a mint vadászöltönyben egy hidon halad át. Megemlitjük itt, hogy Szentkirályi Albert már régebben nagy előszeretettel viseltetik a müvészet iránt. A többi közt ő volt az, ki Munkácsy Mihálynak küzködési éveiben jelentékeny összeget bocsátott rendelkezésére amaz óhajtással, hogy bár mikor egy kis emlék-müvet fessen számára. Munkácsy Mihály soká késett az emlékkel, csupa hálaérzetből, mert hirneve emelkedésével, minél derekasabban akarta visszaadni a kölcsönt. S a „Milton" szerzőjének egy müve most Szentkirályi Albert legbecsesebb képei közé tartozik.

* *Mészöly Géza* utóbb készitett tájképei közül egyet a bécsi mücsarnok őszi kiállitására küldé. Cime „Balatoni táj". Egy bécsi mübiráló ezt irja róla: „Örömmel találkozunk Mészölynek nála szokatlan nagyságu balatoni tájképével. Finom esti hangulat szól belőle, mely szürke és rózsaszinben kellemesen vegyül. A tó csöndes tükrének illatos távlata, a már leszállott nap gyöngéd emléke, mely rózsásan lebeg még a viz fölött és a légben, igen szépen kifejezvék."

* *Orlay Soma* közelebb egy nagyobb szabásu festményét fejezte be. A kép történelmi s tárgya: „Erzsébet királyné, Nagy Lajos özvegyének végpercei Novigrad várában." A két méter magas mü azon pillanatban ábrázolja a börtönbe vetett, de meg nem tört Kotrománovits fejedelmi ivadékot, midőn a bakó börtönébe lépni készül. Nem magát félti a bátor lelkü nő, de gyermekét Máriát, kit hévvel kebléhez szoritva, megvető pillantással tekint a hozzá közeledő bakóra. A kép méltó társa lesz „Zách Klárá"-nak, melyet szintén Orlay Soma festett

* *Morelli Gusztáv*, közlönyünk jeles munkatarsa az utóbbi időben több kiváló müvet készitett. A többi közt a Ligeti Antal és Wágner Sándor által együttesen festett „Hunyad várá"-t, mely a nemzeti muzeumban van, nagy szerencsével metszé fába. Továbbá Jankó János a „Néprege" cimü képét is, melyet régebben ismertettünk, sokszorositá. A fiatalabb müvészek képei közül pedig Greguss Imrétől: a „Kártyázó parasztok" és Feszty Árpádtól: a „Téli jelenet" cimüeket metszé. Mind e müveknél a kivitel finomsága, a hangulat teljessége s az önálló müvészi felfogás egyaránt elismerést érdemel.

* *Jankó Jáuos* a három hazai élclap rajzolása mellett koronkint a magasabb müvészetnek hódol. Szabad idejében olajba fest s e téren ép oly ügyes, mint a torzkép-rajzolásban. Néhány eredeti genre-müve már régóta készülőben van, azonkivül Paolo Veronese a „Kánaáni menyegző" cimü nagy compositióját másolja, melynek eredetije a Louvre-ban van, de a nemzeti muzeum Broczky Károlytól egy igen sikerült, bár kisebb alaku másolatát birja.

* *Huszár Adolf*, a külföldre való utazása előtt Gyulai Ferencz elhunyt szinész mellszobrát mintázta. E mű ismét tanuságot tesz arról, hogy a jeles szobrász nemcsak a monumentalis feladatokkal küzd meg szerencsésen, hanem az arcképezésben is mester.

* *Greguss Imre* kiváló tehetségű fiatal müvészünk közelebb oly müvet fejezett be, mely nálunk a ritkábbak közzé tartozik. Párisban ujabban nagy keletnek örvendenek az oly legyezők, melyeknek diszét egy-egy szép festvény képezi s ott a gazdagság és fényüzés világvárosában a leghiresebb müvészek: Diaz, Duran, Bouguerau sem idegenkenek attól, hogy legyezőket fessenek, melyeket a megrendelő müárusok mesés összeggel fizetnek s még mesésebb áron adnak el. Greguss Imre ily legyezőt festett, de nem megrendelésből, hanem kárpótlásul egy fiatal hölgynek, kinek legyezőjét véletlenül eltörte. A fehér selyem alapra a legszebb népalakokat festé s e mü oly kiválóan sikerült, hogy sok hölgy kivánságát fölkelthetné. Szépek az arabeszkek is s ezek közt egy monogram e két betüből: L. M.

Nemzeti muzeum.

* *Érdekes ajándék.* A nemz. muzeum közelebb érdekes ajándékot kapott Kurzen hajógyári igazgatótól Ó-Budáról, ki a hajógyári szigeten sürü számmal előforduló leleteket szives készséggel szokta átengedni. A most ajándékozott tárgyak közt legérdekesebb egy kis üveg edény s nehány cserép korsó.

* *Tököly Imre billikoma.* A muzeum megvette Tököly Imre hires titkárának, Komáromy Jánosnak ezüst billikomát. E billikom egyszerü, csak belseje s kivül a szélek meg a cimer aranyozott. A cimerpajzson kardot fogó kéz látható, a kard hegyében török fej van tüzve. A cimer

körirata: „Komaromi de Szanto Joannes.“ Komáromy a mult század elején halt meg és sirja Cselfalván, Pulszky Ferencz birtokán van.

Vegyes közlemények.

* *Hét millió márka*! Ily nagy összeg erejéig iörténtek eladások a müncheni nemzetközi kiállitás képeiből és szobraiból. S ez rendkivül örvendetes eredmény! A mükiállitást octóber 27-én zárták be a nagy közönség elől, de mert Lajos király csak octóber 30 án érkezett vissza a hegyek közé tett kirándulásáról és a kiállitást még látni kivánta, addig a kiállitott tárgyak helyükön maradtak, A kiállitás pénzügyi eredménye annyira kedvező, hogy alkalmasint fölösleg is marad, melyből alapot teremtenek a jövőben miuden negyedik évben rendezendő hasonló tárlatok költségének fedezésére. Valóban kár, hogy hazai müvészeink nem küldtek több képet e nagy érdeket keltett tárlatba. A hét millió márkából hazánk is eljutott volna legalább néhány ezer!

* *A budavári Mátyás templom* ujjáalakitása szépen halad előre. Még a február havában tartott bizottsági ülésen kimondták, a templom keleti oldalának a tetőzetig leendő felépitését. E célból az előirányzott költségvetést a hizottság el ls fogadta s jóváhagyás végett a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez fel is terjesztette a honnan az megerősitve leérkezett. A templom a XIII. századbeli góth átmenetkori stylben épült s ebben folytatják a jelen épitkezést is. Az alapzat (minthogy ez az esőzések vizének ki van téve) sütöri (esztergommegyei) kőből készült. A felsőbb részek sóskuti márványból készülnek a kalázi kőt pedig a régi pillérekkel való egyeztetésre használják. Most főleg a templom szentély részén folynak a munkálatok. A falak bár lassan, de egyre-másra emelkednek. A munka óriási nehézséggel jár, mert a kövek egy része a templom melletti kőfaragó mühelyben készül, de másrészt a szállitás maga is sok akadályt gördit az épités elé. Az elkészült óriás sulyu köveket most már a magasság miatt kettős csigákon vonják fel. Ha a szentély elkészült, akkor a hajóra kerül a sor.

* *Ipolyi Arnold* püspök, ki évek előtt a régi olasz és német képek egész gyüjteményét ajándékozá az országos képtárnak, ujabban egy igen érdekes müvel gazdagitá e galleriát. E mü egy XV. századbeli kép, melyet egy kezdő mütörténászünk Michael Pannoniusnak tulajdonit s e föltevését bizonyitgatni is próbálta. Azonkivül Tárkányi Béla apát-kanonok is engedett át egy müvet a képtár számára. Ajándéka: XIV-ik századi festett kereszt, alkalmasint Giotto müve, melyet a berlini képtár is meg akart venni, de a müszerető kanonok megelőzte.

* *Az orsz. régészeli társulat* kedden tartotta havi ülését az akademia első emeleti kis termében. Tárgyai voltak: Szilágyi Sándor értekezése „Jánoz Zsigmond fejedelemnek a szász nemzetre hagyott diszkeresztjéről;“ a társulat titkára előadta Finály Henrik, dr. Horváth Árpád, Doboczky Ignác, Ivánffy Ede és Boynichich Ivánnak a Bosznia régi cimere tárgyában beküldött szakvéleményét; Pulszky Ferencz Töttösy Béla letenyei leletéről és a Fariczky Endre tiszafüred-vidéki régészeti kutatásairól adott jelentést; Lukács Béla pedig botesi ásatásairól (Erdély) értekezik; a titkár bemutatta Végh Adorjánnak Nemes-Ócsa környékén és Koroncon lelt régiségeit.

* *Ásatás Nagyhörcsökön.* Közelebb a sárréti sikságon gróf Zichy Pál parkjában érdekes fölfedezésre bukkantak. Egy ismeretlen templom alapfalát találták ott. Nemes József, a gróf tisztviselője értesité a régészeti társulatott s ennek megbizásából Henszlmann Imre és Szukáts József Nagyhörcsökre indultak. Utközben megálltak Tácon. Tác római eredetü kis falu. Itt egy rozzant istáló szögletfalaiban körülbelül egy négyszögméter nagyságu három siremlék tábla van beleépitve. Az egyik fehérmárvány siremléken dőmboralakban valami magistratusi hivatalnok van ábrázolva; balkezében összegöngyölt papir-tekercset tart, melynek felső végére jobb kezét támasztja. Úgyancsak prózai helyre került s a falunak becses kincsét képezi, mert a népség imádkozó szent Ferencznek tartja. A másik két táblán nincs semmi jel vagy irás. Lehetséges azonban, hogy a belső felületén van, mely be van épitve. Mindenesetre érdemes volna a táblákat kivétetni és megvizsgálni ha ugyan a házi gazda megengedi, mert az épület szilárd támaszait ezek képezik. Ez alkalommal dr. Henszlman Imre a dombormüről vázlatot is készitett, hogy bemutathassa a társulatnak. Nagyhörcsökön magas földhányások jelezték az ásatás helyét. A templom alapfalazata igen kicsiny imaházra mutat, körülbelül tizennégy méter hosszu kápolna lehetett s a tizenötödik századból vsló. Köröskörül védőfallal volt megerősitve, mely mögé háborus időben a falu népe menekült s itt küzdte az ellenséggel az utolsó tusát. A hagyomány szerint valószinüleg Ság falu temploma volt, melyet a mohácsi gyászos nap után Buda felé

özönlő törökök a faluval együtt elpusztitottak s a földdel egyenlővé tettek. A kirendelt munkásokkal Henszlman Imre az oltárkő felkutatásához fogott, mig Szukáts József, ki e kirándulást ismerteté, a csontházat kutatta föl. Henszlman Imre az oltárkövet is megtalálta, de a kiásott kőhalmaz alatt emlékiratot, mely a templom épitkezési történetéről szokott szólani és melyet az oltárkő alá helyeznek, nem talált. A további kutatást Nemes József magára vállalta, miután épitkezésre az egész alapfalazatot kiszedeti. Nagy-Hörcsökről visszatérve az ős Aba falu hires templomát szemlélték meg, melyet a mult tzázad elején a jezsuiták épitettek. A templomok épitkezési történetében ez a templom talán egyedül áll a maga nemében: kivül háromszögletü, mig belöl a hajó kört képez. Minden szögletnek megfelelőleg kétemeletes khórusa van, tehát összesen hat, s mindegyik két ablaku, olyformán, a mint a szinházban a páholyok vannak épitve. A mennyezeten mesteri alkotásu szines frescofestmények láthatók, valamint a szószék is igen diszesen van ékitve, a mi a falusi templomoknál nagy ritkaság. A torony a templomtól elkülönitve állt, de 1858-ban összekapcsolták a templom hajójával s igy jelenleg két hajó van. Valóban meglepő épitkezés, melyel ily különösnek valamelyik külföldi épitész tervezhetett.

* *Román-stilü uj templomot* szenteltek fel közelebb Röjtökön, Sopronmegyében. E falu előbbi birtokosa Ürményi Miksa volt. A templomot Bauer Antal derék soproni polgár a mostani birtokos, mint kegyur épitette, mely teljesen a soproniak müve. Épitésze Handler volt, a kőfaragó munkákat Mechle, a falak diszitését Krauth, az aranyozást Habich, a szent István és László királyok képeivel diszlő ablakok festését Vermes Ágost, az orgonát Müller, az oltári fölszerelés himzéseit pedig a Bauer család hölgyei és az Orsolya-apácák készitték.

Képzőmüvészeti társulat.

* *A mücsarnok* őszi kiállitása november 20-án nyilik meg. A választmány ez intézkedése nem épen helyes, mert a télen sohasem volt valami sok közönsége a sugáruti palotának, s különösen a karácsonyi kiállitásokat nagyon kevesen látogatták. Bizony nagy kár, hogy a szép október havát s november két harmadát elmulni hagyja a társulat. Igaz, hogy a tárlat megnyitásának elhalasztása fontos ok volt s ez nem más, mint, hogy a rendező bizottság nem kaphatott müveket s meg kell várnia, mig a müncheni nemzetközi kiállitás véget ér, a melyből több érdekes küldeményt vár. Óhajtjuk, hogy az áldozatteljes várakozást siker koronázza. A hazai müvészek, mint értesülünk, nagy számmal vesznek részt e tárlatban. Brodszky Sándor, Ligeti Antal, Lotz Károly, Madarász Viktor, Greguss Imre, Tölgyessy Arthur, Aggházy Gyula, Greguss János és Molnár József már is érdekes bejelentéseket tettek. E kiállitandó müvek közül *Tölgyessy* Arthur művész a lefolyt nyáron Szolnokon időzött s ott az érdekes tanulmányok egész sorát készité. A műcsarnokban méltán feltünést fog kelteni a „Zagyva partján“ cimü tájképe, mely ugy a fölfogás közvetlensége, mint találó hangulata és gondos kivitele által válik ki.

* *Pulszky Ferencz* még mindig erősen ragaszkodik a legutóbbi közgyülésen kijelentett lemondásához. A társulat elnökét különben nyomós okok kényszeriték e lépésre, mely bizonyára erős csapás ez intézetre. Pulszky Ferenc neve és egyénisége oly garantia volt, melyet egyhamar nem pótolhat más. De a távozó elnök valóban megelégelhette már azt a sajátságos mozgalmat, melyet a társulat kebelében néhány kapaszkódó tag meginditott s mely ez intézet komoly és nemes törekvése iránt a közönség előtt utóbb is bizalmatlanságot fog kelteni. Mindenki emlékezhetik még ama botrányra, melyet a Ráth György volt v. elnök megbuktatása érdekében ez urak rendeztek, hogy a választmányban a tiszteletbeli tagságra ajánlották s a közgyülésben, mint ilyent is megbuktattak. Az ily fajta bosszuállás s hozzá még a mücsarnok tervezője és megalkotója iránt, egyáltalán nem felel meg a társulat tekintélyének s azért a müvészet igaz és önzetlen barátjai nem is fognak csudálkozni azon, hogy Pulszky Ferencz minden áron meg akar válni az intézettől, melyet oly hosszu időn át vezetett.

Szerkesztői üzenetek.

— Klinkovics Bélának. Kassán. A felső magyarországi muzeum képtárának ismertetését még egyre várjuk. Közelebb levelet irunk.

— V—s Adorján-nak Budapest. Kérjük látogatását.

— F. M. Debreczen. Zichy Mihály még e télen jő Budapestre; de állandóan nem itt, hanem Somogyban fog tartózkodni.

Felelős szerkesztő: **Prém József.**

Budapest, 1879. Nyomatott a „Hunyadi Mátyás“ intézet gyorssajtóin.

~~Homicskó~~

tovább Jankó János

Klics Károly

U. 3837

vöd U. 3838

Pesti Hirlap Vasárnapja 1930. dec.

21. (K-b-.: Humoros naptáránk karikaturái.) képekkel

3/P8

Középkori templomok Somogyvármegyében VIII. 49

Jankó János
Hegedüs László II.
festő

KÉT FIATAL MŰVÉSZ KIÁLLÍTASA

Hegedüs László és *Jankó* János munkáiból rendezett kiállítást legutóbb az *Alkotás Művészház*. A két jócsengésű, ismerős régi név mögött két fiatal, új tehetség jelentkezik: az előbbi festő, az utóbbi szobrász. Egyikük sem teljesen kialakult vagy éppen kiérett művész még, de mindkettő olyan alapos mesterségbeli felkészültséget és annyi komoly kvalitást árul el, hogy kollektív bemutatkozásukra érdemes felfigyelni.

Hegedüs László festő és grafikus, Aba-Novák tehetséges tanítványai közül való. Talán legjellemzőbb vonása az összes technikai ágakban való virtuóz járatosság, az olajfestéstől a temperáig, pasztellig és az akvarellig, a fametszettől a rézkarcig, a linótól a krétáig. Ez azonban nem mindig válik előnyére, főleg elmélyedés tekintetében. Legegységesebben és leghatározottabban mint grafikus nyilatkozik meg bontakozó, szétszórt érdeklődésű, nyugtalan egyénisége. Fekete-fehér lapjai közt számos megkapó, sikerült darab akad, amely összegezve mutatja fel tehetsége javát. Mint festő, még érezhető határok alatt, sokfelé elkalandozik, de néhány akvarelljén kívül mondanivalói ezen a területen kevésbé meggyőzőek a inkább a külsőségek csillogtatásával válnak ki. Mindenesetre komoly várakozással tekintünk további fejlődése elé

Szabó Magyarország
1943. jan. 27.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

~~Hegedűs László II~~

~~festő~~

Jankó János

~~szobrász~~

tovább
2

Koll. kiáll.

Alkotás Művészhaz

1943. jan. kiáll.

Könyvtáramban

2/Bj

3681

3680. Bogdány Jakab.
Sz. Eperjesen a XVII sz.-ban.
1723/4 február 11-én.

3680. Szárnyas állatok.

Közülök a
~~A előtérben~~ balról le
nyaival csapkodó kakadu ül fel
val, jobbról pedig egy szembe
(Pyrrhula vulgaris), ~~egy~~ csersz
~~egy~~ gyöngytyuk (Numida meleagr
data) látható ~~a párkányon~~. Ez
szarkának csőre nyitva van. A
lött nyolcz madár röpköd. Az é

La párkányon egy

Vászon, méretei 92.6:123.5
Vétetett 1907: X.14-én L.1
vagyis 748.16 K-ért (1604-907)
Elszámoltatott 1907:XI.8-án (1
lott az 1910. május 11-ről 945

Vét 1907 Strelisbie

A népdalokban rejlő nemzeti kincsnek e nagy részében elkallódását megakadályozandó, *Bartalus* István nagyérdemü zenészeti irónk meglátogatta a népdaltermő tájak némelyikét és százakra menő gyüjteménynyel tért haza. Két kötetre valót, 365 dallal, ki is adott belőlök 1873-ban «Magyar népdalok» czim alatt.

Most e gyüjteményből 22 darabot kiválasztott s azt egy diszmunkában adja ki, mely a Rózsavölgyi czégnél még ez év folytán megjelen, s mely alkalmi ajándokul alkalmas müvekben oly szegény irodalmunkban mindenesetre előkelő helyet fog elfoglalni. E nagy diszmunka kiállításához közreműködésre hivta föl a magyar művészek javát s azokból immár többen megigérték, hogy a kiválasztott népdalokhoz illusztrácziót készitenek.

Igy Greguss János az «Esteledik alkonyodik» kezdetü ismert népdalhoz készitett egy hangulatteljes képet, Greguss Imre a «Haj Rákóczi, Bercsényi» czimü kuruczdalhoz, Aggházi Gyula a «Domokosi menyecskéhez», Gyulai László az «Elindula Szent Péter Rómába» kezdetühöz, Tölgyessy Arthur a «Sárga csizmás Miskához», Frecskay László a «Hol járt itt kend, Pista bácsi» kezdetühöz, Mészöly Géza az «Erdő erdő, sürü erdő»-höz, Kacziány Ödön «A pinczében ég a gyertya», Kohányi Károly a «Nyári virág hófuvalom» czimühöz s azonfelül rajzolnak még Jankó János, Vastagh György, Böhm Pál, Feledi Tivadar, Feszty Árpád, Baditz Ottó, Irinyi Sándor, stb.

Zichy Mihály, ki most egy orosz kiadó fölhivására Lermontovot illusztrálja s e végből Tifliszben időz, szintén megigérte közreműködését e diszmunkához. S nagy művészeknél nem oly igen gyakori pontossággal emlékezett meg a messze távolban igéretéről s ott a Kaukazusban szép képet rajzolt a «Gyere haza, édes anyám» kezdetü dalhoz, melyet Bartalus Perbenyiken talált. A geniális művészt, ugy látszik, erősen megragadta a költemény rendkivül drasztikus tárgya s két ellentetben, fölül a táncoló anyával, alól a halottas ágyán fekvő apával igazán megható képet vetett papirra, egész visszatükröztetve azt az erőt, mely e kitünő művészünk kompoziczióit jellemzi.

Megigértem, — meg is tartom;
Az a kérdés — kell-e még?

Ezt irta képe alá a nagyhirü művész Bartalusnak, s megtudva azt, hogy Wagner százados, ki a kormány megbizásából a perzsa sah udvaránál időzött, hazatérőben van, — fölkérte őt, hogy képét hozza haza. Igy érkezett meg e magyar művész kezétől a Kaukazus tövében készült magyar tárgyu kép lóháton a hazába. Ez mindenesetre emeli e kép külső érdekességét; mi azonban sokkal inkább szeretnők, ha a világ ma élő egyik legnagyobb illusztrátorának nem kellene oly messze földön készitenie magyar tárgyu képeit, hanem rajzolna és festene itt köztünk s illusztrálná Lermontov helyett Vörösmartyt, Petőfit, Aranyt stb. Hogy költőink az ő ékesen beszélő kommentálásával mennyit nyernének s irodalmunk diszművek tekintetében is mily könnyen közelitené meg az előhaladottabb nemzetekét, ha Zichy Mihály fogná karon, azt nem nehéz elképzelni...

KIVÁNDORLÁS.

A magyar a föld legkonzervativebb természetü népfaja, és ebből folyólag a legföldhöztapadtabb is. Elannyira, hogy ezelőtt évtizedekkel még világlátás végett utazni sem indult, és szellemes irók, kiknek lángoló hazafisága iránt semmi kétség, még meg is rótták e tulajdonságért, s «tormába esett féreg» s más efféle czimekkel igyekeztek őt tapasztalat szerzés végett világutra ösztökélni.

A konzervativ természetnek vannak jó, de vannak rossz oldalai is. Kivált mai e korban, midőn a haladás a nemzeti lét föltétele.

Ma már a körutazásban a magyar az angol után következik. Ez jó dolog. De nem jó, ha a kivándorlási arányban meg már a német után akar következni, a mely a legkozmopolitább nép a világon.

Ez már nem jó, mert: mi tartotta vissza, mi tapasztotta ugy e földhöz eddig is a magyart, ha nem az a hazaszeretet, mely azt sugta neki, hogy: *kevesen* vagyunk és csak ugy maradhatunk meg életben, ha minél inkább összetartunk és szaporodunk. És az igaz, miszerint még egy más körülmény is tartotta vissza: az, hogy *kevesen* voltunk nemcsak átalában a nagy szomszéd óriásokhoz *képest*, de kevesen voltunk a *sok kenyérhez* is, mely e kövér földben termett. Az idegen, a ki ide jött, egyszerre csak vette észre, hogy pirosabb, pozsgásabb lesz az arcza, keményebbek az izmai, erősebb, egészségesebb napról napra és megszerette e földet, e hazát előbb a gyomrából, azután később a szivéből is — és itt maradt.

Ma már ez utóbbi körülmény, ugy látszik, elváltozott. A kik innen ma tömegesen kivándorolnak, bizonynyal nem azért teszik, mintha azt hinnék, hogy már e hazának nincs szüksége rájuk, nem is azért, mert kétségbeestek a nemzet, hanem — önmaguk megélhetésének lehetősége fölött.

Hát már most ha ez igy van, és ha se hatalmi, se erkölcsi, szellemi — rábeszélési — eszközökkel nem lehet meggátolni ez áramot, hát az a kérdés marad fönn, nem lehetne-e, és nem volna-e czélszerü e kivándorlásnak oly irányt adni, mely megmentené a magyarságnak e kivándorló csoportokat? Nem volna-e lehetséges politikai czéllal ellátni és rendszert hozni ez őrültségbe — mert hiszen a kétségbeesés is egy neme az őrültségnek —? A magyarság konzervválása eszméjének zászlója alatt egy külön mederbe szoritani e kivándorlási áramot; — kijelölni egy földet, abba jó méhész gazdaként ez elszéledni, elzülleni készülő rajt mintegy köpübe fölfogni és ekként a nemzetiségnek megóvni?

Nem lehetne-e rábirni a kivándorlástól vissza nem tarthatókat, hogy ne szanaszét, hanem egy bizonyos pontra vándoroljanak, hogy ha már elhagyják e földet, ne hagyják el a hazát, mert a haza mindenütt van, a hol nemzet van, hiszen az angolnak, spanyolnak, Amerika ép oly hazája, mint Európa; ne menjenek világgá, mint földönfutó gyülevész, lelketlen nép, hanem mint *magyarok*, mint nemzet, azzal a vigasztaló eszmével, hogy eshetőleg egy uj nemzeti lét fájának magvául szolgálnak?

Ez esetben tán nem is kellene oly igen megijednünk ez uj tünettől.

Mert mit mutat az ujkori kivándorlások története?

Azt, hogy a kirajzás, ha az mint ilyen megy végbe, nem is válik az anyatörzs fogyatkozására, a létszám megcsappanására, sőt ellenkezőleg, gyors szaporodására.

Az angol, a spanyol, századok előtt alig volt jóval számosabb, mint hazánk jelen lakossága. És ma az angol az a faj, melynek nyelvét legtöbb ember beszéli a föld kerekén, több mint száz millió! A spanyol uralkodik egész Dél-Amerikában. És ezt a kirajzás eredményezte.

A németségből talán még többen vándoroltak ki — de *hullározva*, politikai czél, nemzeti eszme nélkül, csupán megélhetés, haszonlesési czélból. És ennélfogva el is vesztek a német nemzetiségre nézve.

Bizonyos, hogy csak az uralkodó hódit. Az angol, a spanyol, ugy telepedik le, mint uralkodó faj. Vajjon a lakatlanabb világrészeken nem volna található olyan alkalmas pont, melyen a kivándorló magyarság egy tömegben uralkodó maradhatna?

Ime már alakult Amerikában egy társaság, mely a magyarságot egy külön telepen összpontositni tüzte ki czéljául. De hogy az a pont volna-e erre épen a legalkalmasabb, melyet az illető vállalkozók kitüztek, ezt a kérdést érdemes volna megvitatni. Mindenesetre olyan helynek kellene annak lenni, a hol még századokon át nem kellene tartani a nagy, veszélyes szomszédságok beolvasztó hatásától.

Ha nemsokára jobb napok következnek, reánk itthon és anyagi helyzetünk megjavul, a tömeges kivándorlás mozgalma remélhetőleg megszünik... De az egyesek kihullározása a közlekedési eszközök mai kényelmessége mellett már állandó és átalános divatja marad az uj kornak. És ez egyesek fölfogására is jó szolgálatot tenne egy ily magyar telep létezése, mert sok kicsi sokra megy és fajunk föntartására irányzott törekvéseinkben soha sem lehetünk eléggé takarékosak.

VAJDA JÁNOS.

A PETŐFI-TÁRSASÁG DEBRECZENBEN.

A Petőfi-társaság vidéki első felolvasó ülését e hó 7-én tartotta Debreczenben, hol a szivesség és a társaság elnöke, a koszorus regényiró iránti tisztelet egész irodalmi ünnepélylyé avatták e kirándulást.

A társaság tagjai e hó 6-án reggel indultak el Budapestről, köztük Jókai, gr. Teleki Sándor, Szana Tamás, Komócsy József, Bartók Lajos, P. Szathmáry Károly, Kiss József, dr. Váradi Antal, Endrődi Sándor, Reviczky Gyula, Szabó Endre, stb. Debreczenbe 3 óra után értek, s a legszivesebb fogadtatás várta őket. *Simonffy* Imre polgármester köszönté a vendégeket, külön is üdvözölve Jókait, kinek a debreczeni nőegylet pompás koszorujút is itt nyujtották át. *Jókai* válaszolt a meleg köszöntésre, melyet az összegyült sokaság is viszhangozott. Jókai a polgármesterrel a város hires fogatán vonult be, utána a többi hintók, s az egész városon át mindenütt zajos üdvözlet. A vendégek elszállásolása hamar megtörtént. Azután a nagy erdőre tettek kirándulást; utközben megtekintették a gazdasági intézetet. Este a főiskolai ifjuság *fáklyás menetet* rendezett, mely a kaszinó elé vonult. *Erőss* Lajos főiskolai szenior üdvözölte az irodalom képviselőit, kiknek törekvéseire áldást kért. *Jókai* köszönte meg a fényes megtiszteltetést, melyben a Petőfi-társaságot részesitik; szépen szólt Petőfi költészetéről is, melynek korszakalkotó eszméje volt fölemelni a magyar nép nyelvét, a magyar nép költészetét irodalmi nyelvre, magas poézissá: a pusztát az Olympra. «Nekem — mondá Jókai — isten különös kegyelme azt juttatta ki, hogy magyar hazánkban *négy* költői nemzedékkel éljek együtt. Pályám kezdete benyulik abba a korszakba, a melyet *Vörösmarty* képviselt, majd végig futott *Petőfi* fényes epokháján, keresztül küzdte magát a nagy országzsibbadás nehéz idején, melynek költői nemzedékét *Tóth Kálmán* vezette, * s most már a harmadik olympiás végét járja, a nemzeti ujjáébredés korszaka *a legujabb ifju nemzedékkel*. Én tudok tanuságot tenni róla, mily becse volt a költői hatásnak nemzetünk életében e negyven év alatt, mit tart, mit érdemelt mind a négy egymást felváltó nemzedék ez országban». Végül az uj nemzedék költőihez szólt, hogy kövessék azt a világosságot, melyet Petőfi lánglelke vetett a költészet láthatatlan regióira. Riadó éljenek fogadták e beszédet. A fáklyás menet után a vendégek és nagy közönség a «Bika» vendéglőben gyültek össze ismerkedési estélyre.

A *felolvasó ülés* e hó 7-én délelőtt 10 órakor volt a szinházban, belépti dijak mellett, a mi a társulatnak 500 frtot jövedelmezett. A közönség nagy érdeklődést tanusitott. A szinház egészen megtelt. A szinpad hátterében Petőfi arczképe volt elhelyezve. A Petőfi-társaság tagjainak székére borostyán-koszorukat tettek. A szinfalak körül férfi hallgatóságnak volt hely tartva, köztük honvédtisztek, közös hadseregbeli tisztek, Kovács György ezredes, gr. Csáky alezredes. Átalában a tisztikar az egész ünnepélyeken részt vett. Mikor Jókai megjelent az elnöki helyen, perczekig tartó éljenzés fogadta.

Az elnöki megnyitó szavak után *Váradi* Antal olvasta föl Szana Tamás titkárnak a társaság czéljairól és feladatáról szóló dolgozatát. Ezt követte *Komócsy* József, ki az «Ezredik év» czimü hazafias költeményét hévvel szavalta. *Vértesi* Arnold «Az égben köttetett» czimü elbeszélést mutatott be. *Szász* Gerő három költeményt: «Szomoru dalok», «Sohasem» s «Örök élet» czimüeket szavalt. *Bartók* Lajos szintén több költeményt, melyek közt egy Debreczenről és Petőfiről szólt. Gróf *Teleki* Sándor elmés rajzát: «Garibaldi alatt 1859 ben» Szász Gerő mutatta be, nagy tetszés mellett, s mikor a rajz pár helyén Kossuth neve fordult elő, akkor is mindig éljeneztek. *Váradi* Antal maga szavalta «Az isten ostora» czimü vallásos szellemü költeményét. Legélénkebb hatást *Jókai* felolvasása tett «Drága fütty», egy epizód 1848-ból, a koszorus költő megragadó styljével és kitünő előadásával. Az ülést berekesztő köszönetet *Komócsy* alelnök mondta.

Déli 1 órakor ért véget az ülés. Egy óra multán a város által rendezett *diszebéd* volt a Bikában, nagy közönséggel. A felköszöntések csakhamar megindultak. Simonffy polgármester a király éltetésével kezdte meg. Révész Bálint superintendens a társaságot, gr. Vay Dániel a társaság elnökét és gr. Teleki Sándort éltették. Jókai Debreczen városáért emelte poharát, s hévteljesen szólt az irodalomról, egy jellemző adomát is fölelevenitve. Egy apa egyszer kérdezte fiát: mi szeretne lenni, ez azt felelte, hogy penzionátus generális. A mai világban azt felelhette volna: «meghalt költő», mert ezt érczbe öntik s elmondhatja magáról, hogy biztos állása van. Ezután Komócsy a polgármestert, Szathmáry Károly Révészt, Váradi és Neugebauer a nőket éltették, Bartók Jókait a költőt, azt az óhajtást fejezve ki, hogy Jókai ne legyen politikus, hanem maradjon a nemzet költője. Gr. Csáky lovas alezredes felköszöntője, az igazi honvédekre, kik szellemi fegyverekkel hóditanak, az irókra — nagy tetszésre talált. Jókai aztán szellemesen szólt a valódi honvédekről és katonákról s a monarkhia egész véderejét éltette. A lakoma, a

* Hát Arany János?... *Szerk.*

A pópa és Szent Miklós.

UTI KÉPEK KIS-OROSZORSZÁGBÓL.

TISSOTTÓL.

III. Mese a telhetetlen papról.

Pópáinkat pálinkájok mellett hagytuk s visszatértünk az első osztályu étterembe. Azt mondták, még két órát kell várnunk, mig a vonat indul. Mivel öljük addig el az időt? Az utasok egy része álomra dült; mások kártyázni kezdtek. Én egy üveg bordeaux-i kiüritését ajánlottam fel utitársamnak s ujra beszélgetésbe fogtunk.

— Nos, maga megitélhette most — kezdé ő — papságunk értelmiségét. Ha a falukon megfordulna, meggyőződhetne kapzsiságukról is. Van is róluk s telhetetlenségükről elég mese, a nép ajkán!

— Mondjon vagy egyet! — sürgetém.

— Várjon csak, igen, emlékezem egyre a telhetetlen papról! Tudja meg, hogy egy orosz közmondás azt tartja: «ne verd a papot bottal, próbáld egy rubellel»; mert egy rubellel akármelyiket le lehet venni a lábáról. A mese, melyet elmondandó vagyok, elég csinosan festi a papok kapzsiságát s tanuságot tesz egyszersmind az orosz paraszt enyhe itéletéről.

*

Élt egyszer egy pópa Kis-Oroszország valamelyik szegény egyházában. Egyszer a mint kinyitotta az eklézsia ládáját, azt egészen üresnek találta. Haragjában fogta a templomkulcsokat, s megállva a Szent Miklós képe előtt, megfenyegette a csomó kulcscsal, mondván: «Lusta, semmirekellő, nem tudsz már senkit se gyógyitni, se segiteni, nem birsz szerezni egy kopeket sem! Nem szolgálok többé ilyen urat, ki el nem birja tartani a szolgáját! Isten veled!» S azzal utnak indult, kisded podgyászával egy iszákban.

Hova megy, maga sem tudta. Tavasz volt s a mezőn és országuton kellemes volt barangolni. A lég üde, a szellő enyhe, a madarak daloltak, a méhek zümmögtek, a bokor zöldelt, a virágok édes illattal tömjéneztek.

A mint egy erdőből kiért, pópánk egy fehér haju öreggel találkozott, a ki hosszu botra támaszkodva biczegett az uton.

— Isten áldjon! — szólitá meg az öreg, — akarod-e hogy együtt utazzunk.

— Szivesen, — viszonzá a pópa.

Déltájt, mikor a nap hevet sütött s elfáradtak és megéheztek, leültek az utszélen egy fa alá.

Az pópa az akasztófa alatt.

— Ime, — mondá az öreg ember, zsebébe nyulva — két kis kenyér, együnk.

— Nekem is van egy kevés kétszersültem, — mondá a pópa, — de azt hagyjuk későbbre. Most együk meg a te kenyereidet.

— Nem bánom, — mondá utitársa.

Bele haraptak s ugyancsak falatoztak, de a pópa nagy bámulására a két kis kenyér — bár jól levágtak belőle, mit sem fogyott s mikor jól laktak, az öreg ember azon mód' ismét zsebébe dugta mind a kettőt.

— Jó volna, ha enyém volna ez a két kenyér, — gondolá magában a pópa, irigy és kapzsi szemeket vetve utitársa zsebeire.

Este felé az öreg ember lefeküdt a füre s elaludt. A pópa oda sompolygott, kilopta zsebéből a csodakenyereket s elkezdte mohón harapni. De csakhamar eltüntek szájában s semmi sem maradt belőlök. Megijedt a pópa s lefeküdt és tette magát mintha aludnék. Az öreg ember felébredve, megtapogatta üres zsebeit s kérdé, hova lettek az ő kenyerei. De a pópa semmit sem akart tudni rólok s mennyre-földre esküdt, hogy ő is aludt s a kenyereket nem bántotta. Ez abba maradt.

Másnap idegen ország határára értek, hol egy dombon sok aranyos toronynyal ragyogó várost láttak. Bementek s a piaczokat és utczákat emberekkel tele találták; de mindenki néma, levert volt s bánat látszott erőt venni az egész népen. Kérdezősködéseikre megtudták, hogy a király egyetlen leánya halálos beteg s az orvosok már kifogytak minden tudományukból. A király pedig fele vagyonát igérte annak, a ki leányát meggyógyitja.

— Hallod-e, — sugá az öreg ember a pópának, — adjuk ki orvosoknak magunkat; én meggyógyitom a király leányát, gazdagok leszünk.

A pópa szeme ragyogott az örömtől s ő volt az első, a ki fenhangon kiáltá: «Jelentsetek be a királynak, orvosok vagyunk, meggyógyitjuk a királykisasszonyt.»

Erre bevezették őket a királyhoz, a ki halványan, bánatos képpel s gyászruhában járkált aranyos palotájában.

— Az isten küldött titeket, — mondá. — Ha leányomat meggyógyitjátok, tietek fele vagyonom. De ha nem: fölakasztatlak.

A pópa erre megijedt kissé; de az öreg ember biztatta. Aztán nem kivánt egyebet, csak egy dézsa friss vizet, egy nagy faasztalt s egy éles kardot és hogy hagyják őket magokra a már magánkivüli állapotban levő haldokló leánynyal. A mi mind megtörténvén, a leányt a csipkés ágyból a nagy asztalra fölfektették, az öreg ember a karddal a beteget darabokra vagdalta, minden egyes tagját a dézsa vizben jól megmosta, ismét összerakta s ráfujt. Erre a leány fölnyitotta szemeit, felült a deszkán s mikor a királyt beszólitották, a leány leugrott az asztalról, vidáman elébe szaladt, apja nyakába esett; egyszóval meg volt gyógyulva.

Erre a király kinyittatta kincstárát, bevezettette a két csudaorvost s azt mondta: vegyetek és vigyetek innen a mit akartok. Ott az ezüst és arany kádakkal állt; a rubintok és gyémántok pedig bokroslag ugy csüngtek, mint a cseresznye a fáján. Az öreg ember csak két ujjával szedegetett belőlök, mintha virágot szedne, de a pópa ugy markolászott s gyurta zsebre, meg iszákjába a sok gyémántot, a mennyit birt. Ezek innen utra keltek, kincscsel megrakodva s áldásoktól kisérve. A mint a szomszéd ország határára értek, hát ott is oly halálos beteg volt a király leánya, arról is ugy lemondtak az orvosok, s a király itt is fele vagyonát igérte annak a ki meggyógyitja.

Az öreg ember csak hallgatott; de a pópa gondolta magában: minek osztoznám mással, hisz én is meg tudom gyógyitani a leányt, ellestem ennek a mesterségét. Azzal elosont uti társától, a királyi palotához sompolygott s bejelentette ott magát, mint orvos, a ki a királyleány meggyógyitására vállalkozik.

A király halványan, gyászruhában és szomorkodva járkált aranyos termében, mikor a pópát bevezették hozzá.

— Az isten küldött, — mondá neki; — ha leányomat meggyógyitod, tiéd fele vagyonom; de ha nem: tudd meg, felakasztatlak.

Erre a pópa itt is egy asztalt, dézsa vizet és kardot kért; s mikor a beteggel magára hagyták, rátette az asztalra a karddal összedarabolta, ugy a mint társától látta volt, aztán minden tagját jól megmosogatta a dézsa vizben s ujra összerakta. De hiába fütt rá, kétszer is, háromszor is, az összevagdalt test nem forrt össze s a halott nem elevenedett meg.

Kétségbeesésében szólni sem mert; de a király bejött, meglátta mi történt s parancsolá, hogy a pópát rögtön akaszszák fel. Ez könyörgött, küldjenek társáért a vendéglőbe, az majd helyre hozza a hibát.

Csakugyan meg is találták az öreg embert; s a mint oda jött, a pópát már az akasztófa alatt találta, nyakában a kötéllel, melynek végét a hóhér tartotta kezében.

Alig látta meg utitársát a pópa, elkezdett neki esdekelni, segitsen rajta, kit a rossz lélek elcsábitott, hogy nélküle kisértse meg a gyógyitást. Az öreg ember igy szólt erre:

— No pópa, ki ette meg a két kis czipót?

Esküdött a pópa, hogy ő nem, veszszen el, ha ő. A hóhér már szoritotta nyakán a kötelet, mégis csak azt kiáltotta, hogy ő bizonyisten nem ette meg a két kis kenyeret.

Az öreg most a királyhoz fordult.

— Felséges kiráy, — mondá, — tégy e szerencsétlennel a mit akarsz, de engedd nekem, hogy hozzam helyre hibáját, én életre hozom s meg is gyógyitom a leányodat. Ha nem sikerül, akkor akasztass fel engem is vele együtt.

A beteg leány és orvosai.

Kapott ezen a király s parancsolta, hagyják addig abba az akasztást. Bemenvén az összevagdalt leánykához, az öreg ember jobban összerakta, rá fujt s a leány csakugyan megéledt, leugrott az apja karjaiba.

Most a király örömében a pópa nyakából is kivetette a kötelet, egy nagy láda gyémántot és rubint előhozatott s oda adta kettőjöknek, hogy osztozzanak meg rajta.

A pópa szeme ragyogott az örömtől. De az öreg ember azt kérdé:

— No pópa, ki ette meg a két czipót.

A pópa csak esküdött, hogy ő nem. Az öreg ember pedig osztotta a sok kincset, osztotta, de nem két, hanem három csomóba rakta.

— Ez az enyim, ez a tiéd, — mondá.

— Hát a harmadik? — kérdé a pópa.

— Azé, a ki a két kis czipót megette.

— Ugy hát az enyém, mert hát én ettem meg.

— Jól tudtam, — mondá az öreg, — csak azt akartam, hogy magad valld be. Vidd el mind e kincset, térj vissza parókhiádba, de ne légy többé telhetetlen, főleg pedig ne fenyegesd szent Miklóst a kulcsaiddal.

S ezt mondva: az öreg ember eltünt.

MAGYAR DALOK ILLUSZTRÁLVA.

Egy országról sem lehet tán annyi joggal elmondani, hogy a «népdalok hazája», mint a mi hazánkról. Terem nálunk vadon tizével-százával s vannak vidékeink, a hol szere-száma nincsen a nótának s egy részét el kell felejteni, hogy az ujnak helye jusson.

*

Mit csinált MA EGY ÉVE *karácsonykor?*

Érdemes megállni egy pillanatra a rohanó idők forgatagában, hogy az ünnep előestéjén visszanézzünk a már hihetetlen távolságnak tűnő egy év távlatába és megkérdezzük: mit csináltál ma egy éve karácsonykor? A válaszok legbeszédesebben mutatják azt a szóban alig érzékelhető különbséget 1944 és 1945 karácsonya között. Egy évvel ezelőtt a szeretet ünnepét a fasiszta barbarizmus csúfolta meg. Budapest ágyútűzben, a magyar hazafiak internálótáborokban vagy búvóhelyeken, az ország nagy része még rabló hódítók megszállása alatt, a családok szétzilálva.

Ma, ha kegyetlen harcban is állunk fennmaradásunkért, ez a harc mégsem a csatamezőn folyik, hanem a munkapadok mellett. A megtiport ország felszabadult, a szétzilált családok legnagyobb része egymásra talált, az üldözöttek hazatérhettek otthonukba. Az alábbi nyilatkozatok is élénken bizonyítják, hol voltunk a mult év karácsonyán és hol tartunk a mai szeretet ünnepén:

KASSÁK LAJOS

Délután 4 órakor be akartam menni a Bucsinszky-kávéházba, de már zárva volt. A várost rettenetesen lőtték. Egy csillagot nem viselő zsidóval voltam együtt, akit még aznap el kellett helyezni valahol. Késő estig ebben az ügyben jártam, azután hazamentem és mint akinek már senkije és semmije nincs, egyedül üldögéltem.

—

MILLOK SÁNDOR

A szentestét *Mauthausenben* töltöttem. Ültem a barakban, „a prominensek" külön kis fülkéjében. Körülöttem még vagy tizenöt-tizenhatan szorongtak a nagy hidegben, valamennyien mezitláb. Elénekeltük a Mennyből az angyal-t. Utána ünnepi vacsorát ettünk: *héjában főtt krumplit.* A cseh és lengyel foglyok szimfónikus zenét adtak és amikor a zene fenséges hangjai után kijöttünk az udvarra, ott már *az időközben kivégzett emberek százainak hulláit találtuk „felschlichtolva".* Ez volt az én tavalyi karácsonyom.

—

RAJK LÁSZLÓ

A tavalyi karácsonyt Sopronkőhidán töltöttem, fűtetlen magánzárkámban. Társaimmal nem érintkezhettem és így éppen csak azt tudtam, hogy ünnep van. Abban az időben a fegyházat már nem tudták élelemmel ellátni és így a békeség ünnepét formálisan éhezve és lerongyolódva vergődtem át.

—

HÁY GYULA

A tavalyi karácsonyt Moszkvában töltöttem. A Szovjet-Unióban akkor már mindenki biztos volt a győzelemben. A Vörös Hadsereg körülzárta Budapestet és mi, moszkvai magyarok, azt reméltük, hogy ez lesz az a pillanat, amikor Magyarország végre kiugrik a szégyenteljes szövetségből. December 31-én moszkvai lakásomon meggyujtottuk a karácsonyfa gyertyáit. De örömünket és ünnepi hangulatunkat szétrombolta a rádió, amely megszólalt és *közölte a szégyenteljes hírt, hogy Budapesten a fasiszta hordák meggyilkolták az orosz* parlamentereket.

—

GALLOWICH TIBOR

Borzalmas karácsonyom volt. Budán, a Csalogány ucca 12. sz. ház egyik III. emeleti kis szobájában bujkáltam. A ház népe a pincében, én egyedül a legfelső emeleten. A srapnellek egymásután csapódtak a házba. Apám, Gallowich Jenő, a közismert és népszerű ujságíró, az ebédemet hozta, amikor egy lövedék szemem előtt kioltotta életét. Ezután nekem már csak szebb karácsonyaim lehetnek...

—

SÁROSI GYÖRGY

Tavaly ilyenkor a Matolay klinikán feküdtem vakbél-operációval. Nem akartam elmenni, mint katona a németekkel és nyilasokkal és azért volt szükség sürgősen az operációra. A klinika épületét természetesen éppen úgy érték a városra hulló lövedékek, mint bármely más épületet. Elképzelhető, milyen volt a tavalyi karácsonyom...

Fürst Anna Mária és v. Varga Imre, a Nemzeti Hitelintézet Rt. tisztviselője f. hó 23-án tartották eljegyzésüket. (Minden külön értesítés helyett.) ⊗

SZAKASITS ÁRPÁD

A tavalyi karácsonyt bujdosásban töltöttem. Feleségem a Dunántúlon bujkált. Az utolsó percben Egger Lajos segítségével sikerült Budapestre hozatnom. December 24-én dr Mandl Oszkár margitkörúti lakásán találkoztam vele. Március 19-e óta a karácsonyi vacsoránál láttam először viszont feleségemet. Éppen élményeinket meséltük egymásnak, amikor lélekszakadva beállított Egger Lajos és közölte a szinte hihetetlen örömhírt, hogy az orosz csapatok a Szent János kórháznál vannak. Mondhatom, ilyen boldog karácsonyi vacsorám még nem volt. De a karácsonyi hangulat a heves ágyúzások következtében rövidesen megszakadt. Másnap az a hír járta, hogy a németek fel akarják robbantani a házat, amelyben tartózkodtunk, hogy eltorlaszolják az utat. Ekkor új rejtekhelyet kerestünk feleségemmel együtt és karácsony másodnapját, mint annyian mások, mi is a pincében töltöttük el.

KÉTHLY ANNA

Egy rózsadombi villában töltöttem az 1944-es karácsonyestét, távol hozzátartozóimtól. Egész nap a rádión csüngtem. Tudtam, hogy a felszabadulás már csak napok, de talán órák kérdése lehet. Ez a hír volt számomra a legszebb karácsonyi ajándék. Az angolszász adók a szeretet ünnepének jelentőségét méltatták. Különös szavak voltak ezek az uccáról behallatszó durva orditozások közepette... A titkos leadók már a debreceni nemzetgyűlésről is hírt adtak. Szinte könnyekig elérzékenyülve hallottam az ismerős neveket. A karácsony teljes csendben múlt el. Az volt az érzésem, hogy ez a karácsony el fog múlni emlékezetemből és ami ezután jön, az csak vigasztalás és elégtétel lesz azért a sok szenvedésért, amin a jószándékú embereknek át kellett vergődni.

NAGY FERENC

A karácsony Solti László, a Nemzeti Bank felügyelőjének házában ért. A börtönből való szabadulás után ott bujtam el. A megelőző este hallottuk a rádióból, hogy a debreceni nemzeti kormány megalakult és a nemzetgyűlést összehivták. Ez a hír — természetesen — nagy megkönnyebbülést szerzett számomra. A szentestén karácsonyfa alá álltunk. De ebben a pillanatban éles csattanást hallottunk, a lakás ablakai betörtek és a család levonult az óvóhelyre. Én pedig ott állottam a kialudt karácsonyfa alatt és akkor éreztem igazán, hogy a béke ünnepén üldözött bujdosó vagyok...

GYÖNGYÖSI JÁNOS

Tavaly szép karácsonyom volt. Debrecenből — már mint az új kormány külügyminisztere — moszkvai utam előtt hazamentem Békéscsabára, családomhoz. Az örömbe azonban üröm is vegyült. Aggódtunk Budapestért és ottrekedt barátainkért, akik — tudtuk — most élik át életük legkritikusabb óráit. A Szilveszter viszont izgalmas volt. Valahol Ukrajna földjén, útban Moszkva felé, a vonaton ünnepeltük az újév beköszöntét. Szuszejkov vezérezredes vendége voltam a magyar delegációval együtt, a vezérezredes szalónkocsijában.

SZEDER FERENC

Amikor a nyilasok keze közül kiszabadultam, november 14-én leköltöztem Sárszentlőrincre, ebbe a kis tolnamegyei községbe. Itt éltem át december 2-án a felszabadulást és itt ért a karácsony is. November utolsó napjaiban megszakadt az áramszolgáltatás. Karácsony szombatján egyszerre csak kigyúltak a villanylámpák s rohantam az eldugott rádióért, hogy végre tudjunk valamit arról, mi történik a nagyvilágban. Kimondhatatlanul jóleső érzés fogott el bennünket, mikor a rádió hírül adta a nagy történelmi eseményt: *Debrecenben összeült a nemzetgyűlés és megalakult az új kormány.* Tele voltunk reménységgel és vágyakozással a karácsonyi ünnepek alatt. A szenvedések után, amelyeket mi, szociáldemokraták évek hosszú során átéltünk, jóleső érzéssel gondoltunk arra, hogy végre eljött a mi karácsonyunk is.

BAJOR GIZI

Nagyon szomorú és fájdalmas szerepet játszottam most egy esztendeje karácsonykor. Hullottak a bombák és a Pilsudski út 16. szám alatti lakásunkban emberi életek felett őrködtünk. Nem szeretek beszélni róla, ez már a multé. Nyilasok, németek, nyilasok németek... Szörnyűbbnél szörnyűbb jelenetek idegőrlő malmában morzsolódtunk. S a csengetések. A színpadon mindig jelenésre hiv a csengő, most egy éve karácsonykor minden csengetés a rémületet és a végzettől való reszkető félelmet jelentette. Olyan karácsony volt az, amit nagyon gyorsan szeretnék elfelejteni, tehát soha, de soha nem feleitthetek el...

MAROSÁN GYÖRGY

A szentestét Budatétényen akartam tölteni barátaimnál, akik a feleségemre vigyáztak. Nagynehezen eljutottam a Körtérig, ahol egy kalauz közölte, hogy a helyiérdekű villamos már nem jár, mert a vezetékeket és sineket lebombázták. Az estébe hajló délutánon gyalog indultam vissza a Haller uccába, ahol egy pékségben dolgoztam és bujkáltam. Szomorúan ültünk asztalhoz, amikor berontott egy barátunk és lelkendezve ujságolta: *„Az oroszok teljesen bekerítették a várost!"* Éjszaka egy kalauz hozta a hírt: *„A szovjet csapatok a Széna téren harcolnak!"* Boldog izgalommal vártuk a reggelt, azt hittük, az ünnep másodnapját már szabadon tölthetjük. Még nem tudtuk, hogy a német barbárok agyonlőtték a szovjet parlamentereket...

Értesítjük üzletbarátainkat és az érdeklődőket, hogy működésünket újból megkezdtük és a kellékellátás zavartalanságát is biztosítottuk.

Átíró-könyvelés

Sárkány Pál org. **irodaszervező-központja**

Budapest V, Visegrádi ucca 29 — Telefonszám: 389—129

BECHTLER PÉTER

Az ünnepet nem tölthettem otthon, mert a Gestapo állandóan keresett. Egy elvtársam özvegyénél bujkáltam családommal együtt a Baross uccában. Az ünnepet nem tudtuk megtartani, de az első nap délelőtt, amikor láttam, hogy a villamosok a remizbe vonulnak, az volt az érzésem, hogy valami nagy esemény történhetett. Néhány óra mulva tudtuk meg, hogy Budapestet teljesen körülzárták. Eltelten bizalommal, vártam — szinte ünnepies hittel — a felszabadulás óráját.

—

MAJOR TAMÁS

Somogyi Erzsi hársfauccai lakásán bujkáltam Donáth Ferenccel és Péter Gáborral. Azokért izgultunk, akik nem voltak közöttünk. Az ünnepet mégis egy telefón tette számomra örökké emlékezetessé és boldoggá. Karácsony este egy elvtársnőm felhivott telefónon a Hűvösvölgyből és bejelentette, hogy náluk már ott vannak az oroszok...

—

NAGY IMRE

Tavaly ilyenkor, karácsony előtt zajlottak le a felszabadult területen a nemzetgyűlés választásai. Ez az akció olyan népmozgalom volt, amelyben a demokrácia minden ereje mozgásba jött. December 22-én és 23-án volt az ideiglenes nemzetgyűlés történelmi ülése a debreceni református kollegiumban és akkor választották meg az ideiglenes nemzeti kormányt, amelynek tagja voltam. A tavalyi karácsonyi hangulatról nem mondhatok mást, mint hogy nagyszerűsége hasonlított az 1849-es kossuthi időkhöz. A felszabadult területekről jövő képviselők magukkal hozták a felszabadult nép hangulatát és hogy Magyarország a nagy szerencsétlenség után ma talpon áll, az ezeknek a történelmi időknek köszönhető. Tavaly karácsonykor nagy és komoly programot adott a kormány, amelyből sok mindent megvalósitottunk, de számos megvalósításra váró feladat áll még előttünk.

—

MAJOR ÁKOS

Alakulatom december 25-án parancsot kapott arra, hogy Komáromból induljon el Ausztria felé. 24-én reggel én is útnak indultam — de keleti irányba. Budapestre szöktem. Itt kiállítottam egy nyílt parancsot, amelynek segítségével sikerült a karácsonyi ünnepeket Budapesten töltenem.

—

GAAL FRANCISKA

Nem is akarok rá emlékezni. Három hétig éltem befalazva sötétben, hidegben, étlen, szomjan. A felszabadulás és a karácsony Balatonföldváron ért, anyám és férjem társaságában. Valahonnan egy fenyőgallyat kerítettünk, ez volt a karácsonyfa. Az orosz katonáktól kaptunk ennivalót és este eljöttek az ablak alá gitárral, meg harmonikával karácsonyi szerenádot adtak. Emlékszem, nagyon resteltem, hogy nadrágban töltöm a karácsonyt, dehát nem volt más ruhadarabom. Eszméletlen karácsony volt ez, még nem is mertünk arra gondolni, mi történt velünk, mi van velünk, mi lesz holnap.

Munkáselőadás

a BELVÁROSI SZÍNHÁZBAN

Január 1-én, kedden d. u. 2 órakor

Egy pohár víz

Kedvezményes jegyek a NÉPSZAVA jegyirodában. Budapest, VII., Erzsébet körút 17. Telefón: 220—625.

Tildy Zoltán miniszterelnők nyilatkozik a Világosságnak

a koalícióról, a bankjegydézsma okairól és a Szociáldemokrata Párt államosítási terveiről

Három nappal karácsony előtt ült össze a mult évben Debrecenben az ideiglenes nemzetgyülés, majd egy nappal később megalakult az ideiglenes nemzeti kormány, amely 1945 novemberében átadta helyét a végleges nemzeti kormánynak. Az évforduló napján Tildy Zoltán, Magyarország miniszterelnöke fogadta a Világosság munkatársát, hogy nyilatkozzék az ország jövőjéről, gazdasági, belpolitikai és külpolitikai helyzetéről.

Az ujságiró első kérdése gazdasági vonatkozású: *vajjon a kormány eddig hozott rendelkezéseivel lezárul-e azoknak az intézkedéseknek a sora, amelyek a dolgozók gazdasági védelmét szolgálják.*

Miért jöttünk karácsony előtt a bankjegydézsmával?

— Nem! — feleli határozottan Tildy Zoltán miniszterelnök. — Még egyéb intézkedések is következnek. Minden erővel az árak normalizálására törekszünk.

— Azt hozzák fel a bankjegydézsma ellen, hogy a kormány a legrosszabbkor hajtotta végre — közvetlenül a karácsonyi ünnepek előtt.

Sajnos, nem várhattunk tovább. A pengő értéke olyan katasztrofálisan zuhant, hogy úgyszólván egy napig sem várhattunk.

— Szigorú intézkedések következnek az árak letörésére és a pénzügyi helyzet megszilárditására, hogy a munka megindulhasson. A kormány nem fog visszariadni a legkiméletlenebb intézkedésektől sem.

— Ismeri-e miniszterelnök úr a Szociáldemokrata Párt államosítási terveit?

— Amennyiben a tervből javaslat lesz, a kormány megfontolás tárgyává fogja tenni. Ha a termelés folyamatosságának fenntartása szükségessé teszi, úgy a kormány nem fog elzárkózni attól, hogy a Szociáldemokrata Párt államosítási tervének egyik vagy másik pontjával foglalkozzék.

— Milyennek látja a miniszterelnök úr belpolitikai helyzetünket?

— A legszilárdabbnak. A koalíció azért jött létre, hogy az átmeneti idők égető kérdéseit közösen oldjuk meg. Sajnos, a jelek arra mutatnak, hogy az átmeneti idő hosszú ideig, talán évekig fog tartani. Ez a gazdaságilag szomorú tény a koalíció jövőjét is évekre biztositja. A külföld is elismerte, hogy a koalició volt problémáink legészszerűbb megoldása.

— Milyeneknek tartja a miniszterelnök úr koalíciós partnereit, *a munkáspártokat?*

— A munkáspártokról a lehető legjobb véleménnyel vagyok. A magyar munkásság épúgy, mint a magyar parasztság sokat tanult és nevelődött az elmúlt 25 esztendő alatt. Az átmeneti időben a legteljesebb együttműködésre van szükség a dolgozókat képviselő politikai pártok között. Ennek minden előfeltétele megvan a munkáspártokban épúgy, mint a Kisgazdapártban. Együttműködésünket eddig semmi sem zavarta.

— És milyennek látja a miniszterelnök úr saját pártját, a Független Kisgazdapártot, amely a politika figyelői szerint nem mindig mutatott egységes állásfoglalást"

— Nincs a világon párt, amely teljesen egységes lenne. De eddig a pártgyüléseken nem merültek fel lényeges belső ellentétek. A párt fegyelmezetten tartja magát a pártközpont intencióihoz. Teljesen kizárt dolog, hogy a koalíciót a Kisgazdapárton belülről jövő megtevések érhessék.

— Az igazolóbizottságok a jelek szerint teljes csőd előtt állanak. *Milyen következtetéseket von le ebből a csődből a kormány?*

— Amennyiben megállapitást nyert, hogy az igazolóbizottságok rosszúl töltötték be feladatukat, úgy a legszigorúbb intézkedés következik.

Esetleg sor kerülhet az igazolóbizottságok rendszerének teljes megváltoztatására.

Hibák történtek, de ezeknek korrigálása végeredményben az igazságügyminiszter feladata lesz. Többször hangoztattam, programbeszédemben is kifejezésre juttattam, hogy a reakció semmiféle fellobbanását nem fogjuk eltűrni.

Az államforma kérdése

— A nemzetgyülésen a munkáspártok leszegezték álláspontjukat Magyarország jövő államformája kérdésében. *Mi az álláspontja ebben a kérdésben a miniszterelnök úrnak?*

— Magyarország jövő államformájáról a nemzetgyülés fog dönteni. A nemzetgyülés a népakarat legtisztább kifejezője, ez a népakarat fog megnyilvánulni a nemzetgyülés döntésével. A Független Kisgazdapártban ez a kérdés ilyen formában még nem került napirendre, de

meggyőződésem, hogy a koalición belül ebben a kérdésben sem fognak ellentétek felmerülni.

Egyébként Magyarország külpolitikai helyzete szempontjából is döntő fontosságú lesz az államforma megválasztása.

— Külpolitikánk eddigi irányelvei változatlanok! A kapcsolatok felvétele és kimélyitése a szövetséges nagyhatalmakkal és a szomszédainkkal való szoros együttműködés.

— Elsősorban a Szovjet-Únióval kivánjuk fenntartani a legjobb és legbarátságosabb viszonyt, de ugyanilyen jóviszonyt kivánunk teremteni a Brit Birodalommal és az Egyesült Államokkal.

Kivánatosnak tartjuk felvenni a diplomáciai és kulturális kapcsolatokat Franciaországgal is. A Szovjet-Únióhoz máris erős baráti és kulturális kapcsolatok fűznek és ezek a kapcsolatok megerősödőben vannak Angliával és Amerikával is.

— Külpolitikánk másik alapja a szomszédainkkal való szoros politikai és gazdasági együttműködés. Sajnos, Magyarország és Csehszlovákia elintézetlen és igen súlyos kérdése a lakosságcsere problémája. Rendkivül nagyra becsüljük a csehek ultúráját, tisztességét, szorgalmát, azonban úügylátszik, hogy van bennük még egy ki nem élt nacionalizmus, amely pillanatnyilag éket ver a két nép közé. Azonban bizunk ennek a kérdésnek is mielőbbi, mindkét felet egyaránt kielégitő megoldásában.

— Mit üzen a miniszterelnök úr karácsony ünnepén a *Világosság* útján Magyarország dolgozó népének?

—Nehéz hónapok elé nézünk, jó fél esztendőt kell még tűrnünk és szenvednünk. Ma a sajtóra vár az a szép és nemes hivatás, hogy tartsa a magyar népben a lelket és a hitet. Én hiszek a magyar nemzet jövőjében és rendületlenül bizom abban, hogy a jövő esztendő folyamán elkövetkeznek a várva-várt jobb napok is.

Hárs László

Ausztria területi igényei

Németországgal szemben

Gruber osztrák külügyminiszter egy beszédében bejelentette, hogy Ausztria határkiigazitási igényekkel lép föl Németországgal szemben. Ausztria elsősorban Berchtesgadenre és környékére támaszt igényt.

Brit katonák karácsonyi ajándéka a magyar gyermekeknek

A brit katonai misszió katonái lemondottak december havi csokoládé- és cukorkafejadagukról; ezenkívül valamennyien nagyobb összeget fizettek be egy közös alapra, hogy hatvan magyar gyermek számára boldog karácsonyt biztosítsanak.

RÁDIÓ

Hétfő: 12.15: Kamarazenekar. — 13: Kinizsi Andor csevegése. — 13.15: Mátyó lányok betlehemes játéka. — 13.30: Hanglemez. — 13.50: Hadifogolyszolgálat. — 14: Hirek. — 14.10: Nemzetközi Vöröskereszt. 14.30: „Mindenki karácsonyfája." Az amerikai katonai misszió ünnepsége. Közvetités a Ferenciek teréről. — 15.55: Műsorismertetés. — 16: Hirek. — 16.10: „Karácsonyfa." Major Ervin előadása. — 17: Karácsonyi világhiradó. — 17.10: Peskó Zoltán orgonál. — 17.40: „Karácsonyi vásár." Délutáni epizód. — 18: Hirek. — 18.05: Minden magyarok karácsonya. Tildy Zoltán miniszterelnök beszél a hazai és határontúli magyarsághoz. Az ismertlen magyar család a karácsonyfa alatt. — 18.40: Templomok zenéje — templomok költészete. — 19.35: Karácsonyest. — 19.40: Babits: Karácsonyi Madonna. Elmondja Kelen Dóra. 20: Karácsonyi üdvözlet magyar, angol és francia nyelven. — 20.05: „Karácsonyi muzsika." Hanglemezek — 20.15: Harangszó. —

Kedd: 6.45: Hirek, műsorismertetés. — 7.05: Hanglemezek. — 9: Egyházi ének és szentbeszéd. — 10: Hirek. — 10.10: Karácsonyi muzsika. — 10.40: Bocskay Imre zongorázik. — 11: Közvetités egy nyilvános melegedőből. Vezeti Horváth Győző. — 11.20: Schubert: Vonósnégyes. — 12: Déli harangszó, hirek. — 12.15: Simonyiné Gróh Klára hegedül. — 12.40: Karácsonyi magyar versek. — 13: „Népek karácsonya." — 13.20: Dosztojevszkij-novella. — 13.30: Szalónzene. — 14: Hirek. — 14.10: Hanglemezek. — 15: Ünnepi krónika. — 15.20: Rádiózenekar. — 16: Hirek. — 16.10: A Mátyás-templom énekkara. — 16.35: Nagykarácsony éccakája. — 17.10: Közvetités a Fővárosi Operettszinházból. „Sybill." Az I. felvonás után kb. 18.15: Hirek, a Vöröskereszt közleményei. — A II. felvonás után kb. 19.45: Felolvasás. — Utána kb. 20.25: Hirek, sporthirek. — 20.45: Bródy Tamás zongorázik. — 21: Műsorismertetés. — 21.05: A Vöröskereszt közleményei. — 21.15: Révész Mihály előadása. — 21.30: Könnyü zene. — Hirek. — 22.15: Csajkovszkij: VI. szimfónia. — 23: Hirek orosz, angol és francia nyelven. — 23.30: Napi hirösszefoglaló. — 23.40: Hanglemezek.

Szerda: 6.45: Hirek, műsorismertetés. 7.05: Hanglemezek. — 9: Postászenekar. — 9.50: Hirek. — 10: Református istentisztelet. — 11: Székely Beáta előadása. — 11.30: Helyszini közvetités a Városi Szinházból. — 12: Déli harangszó, hirek. — 12.15: Bilicsi Tivadar vidám műsora. — 12.40: Pogány László jazzdalokat énekel. — 13: Dr Jajczay János előadása. — 13.20: Fodor Gyula előadása hanglemezekkel. — 14: Hirek. — 15: A Honvédelmi Minisztérium Petőfi-szinpadának műsora. — 16: Hirek. — 16.10: Veöreös Sándor versei hanglemezekkel. — 17.05: Ádám Jenő népdalnegyedórája. — 17.20: A Munkás Kultúrszövetség műsora. 18: Hirek. — 18.05: Nemzetközi Vöröskereszt. 18.15: Gyergyai Albert előadása. — 18.35: Gergely Ferenc orgonái. — 19: Karácsonyi derü. — 19.30: „Párizsi alkonyat." Szinmű. 20: Hirek, sporthirek. — 20.20: Kovács Béla földmüvelésügyi miniszter beszél a magyar földmunkássághoz és a gazdatársadalomhoz. 20.40: Mindszenthy István magyar nótákat énekel. — 21: Műsorismertetés. — 21.05: Nemzetközi Vöröskereszt. — 21.15: Részletek a Metro-filmek zenéiből. — 22: Hirek. 22.15: Hanglemezek. — 23: Hirek orosz, angol és francia nyelven. — 23.30: Napi összefoglaló. — 23.40: Hanglemez.

Jackson a pápánál

(Róma.) Jackson biró, a nürnbergi per amerikai elnöke Rómába érkezett. Jacksont *a pápa kihallgatáson fogadja.*

Kiállítás

Megéri a fáradságot, hogy megtaláljuk egy félig-meddig romházban *Hegedüs László* festőművész alkotásait: temperák, akvarelek, lino- és fametszetek sorát. Bizonyos fokig elvont szellemisége érvényesül e műfajok követelményeinek megfelelően: temperáin („Önarckép") misztikus, mély színek kontrasztjaival, akvarelljein a szétáradó fényekkel, metszetein a sajátos mozgalmas konstrukcióval. A kiállítás keretében látjuk *Kerényi Jenő, Medgyessy Ferenc* és *Jankó János* szobrászművészek néhány, magángyüjteményből eredő kitünő munkáját. (VI., Teréz körút 36.)

sz. s.

A nyomdaipar is leszállitja a szorzószámokat. A Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete közli: A mai gazdasági helyzetben, amely mindenki számára kötelezően irja elő az árak csökkentésére való törekvést, a Nyomdai Főnökegyesület is közre kiván működni és ezért az *edigi szorzószám megállapitását hatálytalanitja.* Az uj szorzószámot átmenetileg nem állapitja meg, de *felhivja a nyomdákat, hogy áraikat a tényleges költségek alapján, saját felelősségükre önmaguk állapitsák meg abban a szellemben, hogy ezzel ők is hozzájáruljanak az általános árnivó csökkentéséhez.*

MOZIK MÜSORA

BELVÁROSI: Sanghai express (½2, ½8, ½4, ½5, ½6, ½7).
CORVIN: A tanitónő (3, 5, 7; vasárnap és ünnepnap 11 és 1 órakor is).
KAMARA: New Orleans angyala (½12, 2, 4, 6).
LLOYD: Gyere velem nyomozni (½3, ½5, ½7).
ÓBUDA: 606. kisérlet (3, 5, 7; vasárnap és ünnepnap: 1-kor is).
PALACE: Machita. Hiradó. (11, 1, 3, 5, 7).
PATRIA: Örök Éva (½3, ½5, ½7).
PHÖNIX: Makrancos bölgy (½11, ½1, ½3, ½5, ½7).
UGOCSA: Angyalok a börtönben (½3, ½5, ½7).
ADRIA (Pestszentlőrinc): Benedek ház (5, 7; vasárnap és ünnepnap 3, 5, 7).
CORSO (Ujpest): Stan és Pan, a fökocavadászok: Vizsák és vizsgák; Hős kandur (½5, ½7); vasárnap és ünnepnap ½3-kor is).
JÓZSEF ATTILA (Rákospalota): A bagdadi tolvaj (5, 7; vasárnap és ünnepnap 3, 5, 7).
VILÁGOSSÁG (Pestszenterzsébet): Egy frakk története (5, 7; vasárnap, ünnepnap 3, 5, 7).
WEKERELE (Kispest): Gaucsó-szerenád (5, 7; vasárnap és ünnepnap 2, 4, 6, 8).

Az ünnep szakácsa:

SERTAMIN

Dreher élesztő nemesitve
a Dreher Antal – Richter Gedeon eljárással

Festészet, táblakép
A menyasszonyüdvözlése, Jankó János

Divatcsarnok, 1858.okt.19.660.

Budapesti társasélet

Tablakép, Lakodalmi dráma

Jankó Jánostól

Budapesti Hirlap, 1881, XII. 28.

194. n. 3. o. (Sz. és K.)

Táblakép. Felköszöntéssel a korcsmárosra. 1855. Jankó

Magyar Müvészet 1925. 497-523. o.
Berzeviczy A.: Az ötvenes évek képzőművészete.

Festészet, táblakép

Alsó-magyarországi képek, Jankó János

Divatcsarnok, 1859. jan. 18. 67-68.

Budapesti társasélet

Táblakép. Menyasszony üdvözlése. Jankó
1858.

Magyar Müvészet 1925. 497-523. o.
Berzeviczy A.: Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Jankó János, festő

Divatcsarnok, 1859. aug.16.501-502.
Fővárosi és vidéki hirek

Jk

Táblakép Lakodalmi dráma

Jankó János tól

Budapesti Kiilap 1882. V. 17.

135 n. 30 (h. ösk.)

Táblakép. „Vásári jelenet," Jankó

Pesti Hirlap. 1885. febr. 28. 14

Jankó János jeles művészünk...

Táblakép. Gen. ép. Jankó

Pesti Hilap. 1880. okt. 4. 4.

Kacziány Ödön: Ösi műkiáltás

Jankó János

Liszt hangverseny a Vigadóban (1873 rajz, rejtő)

Kiss Sándor: Magyarország története) képes könyve 1849-1945 (Bp. 1969)

142 old.

Jauho J. festő

Pásztortúr, 1927-4 sz
96. l.

Szoholay Béla: Magyar tájkép és zsáncelnial-
litás a Műcsarnokban.

Tanuló Társ fest.

Pesti Hirlap. 1879. dec. 15. 3.

a Képzőművészeti Társulat 7/4-én....

Jankó János, festő

Divatcsarnok, 1859.febr.8.140.

-Y-Y-: Budapesti társasélet

Jankó János, festő

Divatcsarnok, 1862. juli 12. 32. 511-
-512

Bel- és külföldi hirek

Jankó János, festő

Divatcsarnok, 1858.juli 6. 426-428.
A budapesti Müegylet...tárlata

Jankó János, festő

Divatcsarnok, 1859. jan. 18. 67-68.
Budapesti társasélet

Jankó János, festő

Divatcsarnok, 1858.okt.19.660.
Budapesti társasélet

Jankó János festö és rajzoló.

Képzömüvészeti Szemle.1879.2.sz.30.l.
1880.5.sz.75.l.

Jankó János, grafikus

Divatcsarnok, 1861. május. 7. 19. 152.

Emich...

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1880. okt. 4. 4.

Kacziány Ötön: Őszi műkiállítás

Jankó János festő

Magyar Müvészet 1925.497-523.o.
Berzeviczy A.:Az ötvenes évek képző-
művészete.

Jankó János festő

Pesti Hirlap, 1883. máj. 17.11.
A müncheni kiállitásról

Jankó János festő

Pesti Hirlap, 1883. jan.4. 12.
A nemzeti muzeum képtárából

Jankó János festö.

aug.

Pesti Hirlap. 1882. 23. 1-mell. 2. l.

Jankó János festö.

Pesti Hirlap. 1882. máj. 17. 3. l.

Jankó.

Pesti Hirlap. 1882. máj. 11. 2-mell. 2. l.

Jankó János festő

Pesti Hirlap, 1882. nov. 21. Porzsolt Kálmán: Zárt ajtók mögött

Jankó festö.

Atheneum. 1874. VI. 953.

Jankó János festő, grafikus

Magyar képzőművészet, 1964

ápr. 5. I. 1. 13-14.
Hazai művészeti szemlénk.

Jankó János festőművész.

Archaeologiai Értesítő

1915., 115–134.

Zoltai Lajos: Debrecen város múzeuma

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1885. febr. 9. 9

Jankó János „Lakodalmi dráma"
c. festményét...

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1885. febr. 28. 14

Jankó János jeles művészünk...

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1885. ápr. 3. 10

az országos kiállításról

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1885. máj. 10. 9-11

Radó Antal: Festészetünk a kiállitason

Jankó János festő

Pesti Hirlap. 1883. nov. 27. 3

Visszaérkeztek Münchenből...

Jankó János

~~Hegedüs László~~ II.

festő

Az *Alkotás-Művészház* helyiségében két fiatal művész: *Jankó* János szobrász és *Hegedüs* László festő mutatkozik be változatos gyűjteményével. *Jankó* János tehetséges, komoly felkészültségű plasztikus, akinek főproblémája a mozgás, a ritmikus mozdulatok »belső zenetségű« kifejezése s ugyanakkor a felépítés zártságának megőrzése. E tekintetben különösen munkásfigurái, a *Mandolinos leány* és *Vízhordó* sikerültek. *Hegedüs* László elsősorban mint grafikus, jó akvarellista, fametsző és rézkarcoló árulja el tehetségének határozott irányban való kibontakozását. Olajképei és temperái tulontúl változatosak s éppen, mert festőjük még többfelé tájékozódik (Aba-Novák, Egry, Szőnyi stb.), kissé bizonytalanokká válnak. Akvarelljei, rajzai, metszetei és karcai között azonban számos szép, értékes lapot találunk. —p—

2/Pg

Pest, 1943. jan. 29.
(Két kiállítás.)

217
1916

2

POSTAI ÜGYN.

Műemlékek Országos Bizottsa
gának

Budapest
~~IV. Rákóczi u 1.~~

Hoboff

KÉSZI HIVATAL
PECSÉTJE 1865.

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

1935. JUNIUS HÓ 7-TŐL 24-IG.

BUDAPEST·IV.

KÁROLY KIRÁLY ÚT 28 • GERLÓCZY·U.5

Jankó János

~~Hegedűs II. László~~

festő

cred

5

Pester Lloyd (Morgenblatt.) 1943. jan. 28.
(Ein Maler, ein Bildhauer.)

2/B

MEDNYÁNSZKY

Jankó János
Jeges Ernő

Esterházy Pál herceg művészeti díjainak nyertesei. *Esterházy* Pál herceg a képzőművészeti társulat nyolcvanéves jubileumi kiállítására kitűzött művészeti díjai fölötti döntését most közölte a Társulat igazgatóságával. Eszerint a díjakat a Műcsarnok jelenlegi kiállításán szereplő következő művek nyerték:

Az 5000 pengős történelmi kompoziciódíjat a kolozsvári *Szopos* Sándor nyerte „Mádéfalvi veszedelem" című művével; az 5000 pengős magyar életképdíjat *Haranghy* Jenő „Debreceni nagyvásár a XVIII. században" című művével; az 5000 pengős szobrászati kompoziciódíjat *Kalotai* Ottó „Az árvíz" című kútszobrával. A herceg által öt évvel ezelőtt alapított 3000 pengős jubileumi emlékdíjat ~~*Feszty*~~ Masa kapta „Boldogasszony magyar szentekkel" című oltárképéért. Egyenkint 1000 pengős díjazásban részesült ~~*Dudits*~~ Andor „Mátyás Bécs előtt", *Jeges* Ernő „Mátyás király tudósai között", *Krusnyák* Károly „Honvédvárás", ~~*Gaál*~~ Ferenc „Kukoricamorzsolás", *Meilinger* Dezső „Nagypéntek", *Takács* István „A legény pergőtűzben" című festményével, valamint *Turáni Kovács* Imre „Liszt II. rapszódia", *Jankó* János „Feloldozás" és *Füredi* Rikárd „A Hunyadi-család" című szoborművével.

A fenti, 27.000 pengő összeget képviselő díjakon felül *Esterházy Pál herceg még mintegy 15.000 pengő értékben vásárolt műtárgyakat a Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállításán,* úgyhogy ezúttal példaadó bőkezűséggel ismét tekintélyes keretek között *42.000 pengő támogatásban részesítette a magyar művészeket.*

Esterházy Pál herceg most kiadott díjait a képzőművészeti társulat jövőévi tavaszi tárlatára — értesülésünk szerint — ismét kitűzi a legközelebb közzéteendő feltételek mellett.

Képzőművészet 1941.
108. l.

TANULMÁNYI KIRÁNDULÁSOK

1. A kirándulásokon a várakozási idő 10 perc. Zárt helyiségbe (műterem, üzem, gyár stb.) vezetett csoportokhoz a későn jövők nem csatlakozhatnak, mert ezzel csak a vendéglátót és az előadót zavarják.
2. A tanulmányi kirándulások alkalmával esetleg történő balesetekért a Központ sem erkölcsi, sem anyagi felelősséget nem vállal.
3. A Központ által kiküldött tisztviselő útmutatásaihoz mindenkor alkalmazkodni szíveskedjék.
4. Egy tagsági jeggyel legfeljebb ketten vehetnek részt a kirándulásokon.
5. Az alapdíjak szorzószáma 1945 november 20-án 800.

December 8. Szombat (ünnep).

Engel Ivánné Kühner Ilse festő- és szobrászművésznő műterme. Engel Iván zongoraművész házi hangversenye.

Gyülekezés *délelőtt 1/2 11 óráig* a II., Keleti Károly-utca 9. sz. ház bejáratánál. Részvételi díj kedvezményesen 40 fillér. *Előadó: VÉRTES ISTVÁN.*

December 9. Vasárnap

Az újjászületö Szent Gellért Gyógyfürdő.

Gyülekezés *délelőtt 1/2 10 óráig* a fürdő Kelenhegyi-úti főbejáratánál. Részvételi díj kedvezményesen 40 fillér. *Előadó: BAUER JENŐ, a fővárosi gyógyfürdőüzemek titkára.*

Beck András szobrászművész műterme.

Gyülekezés *délelőtt 11 óráig* a 81-es és 83-as villamosnak a Fogaskerekű Vasút végállomásánál lévő megállójánál. Részvételi díj kedvezményesen 40 fillér. *Előadó: M. ABONYI ARANY.*

December 15. Szombat

Az újjáépített rádió. A Magyar Központi Híradó R. T. rádióstudiói.

Gyülekezés *délután 1/2 4 óráig* a Rádió VIII., Sándor-u. 7. sz. alatti főbejáratánál. Részvételi díj kedvezményesen 40 fillér.

December 16. Vasárnap

Major Tamásné Beck Judit és Graber Margit festőművésznők műterme. Major Tamás, a Nemzeti Színház igazgatója szaval.

Gyülekezés *délelőtt 11 óráig* a VI., Andrássy-út 65. sz. ház bejáratánál. Részvételi díj kedvezményesen 40 fillér. *Előadó: M. ABONYI ARANY.*

Kerényi Jenő, Medgyessy Ferenc és Jankó János szobrászművészeknek a Lichter-gyüjteményben lévő szobrai és Hegedüs László festőművész gyüjteményes kiállítása.

Gyülekezés *déli 12 óráig* a VIKERT-művek tanácstermének bejáratánál (VI., Teréz-körút 36. I. em.). Részvételi díj kedvezményesen 40 fillér. *Előadó: Dr. DOMBI JÓZSEF.*

December 17. Hétfő

Kovács Margit kerámikus-művésznő házi kiállítása.

Gyülekezés *délután 4 óráig* a V., Pozsonyi-út 1. sz. ház bejáratánál. Részvételi díj kedvezményesen 40 fillér. *Előadó: Dr. DOMBI JÓZSEF.*

December 26. Szerda (Karácsony másodnapja)

A Nemzetgyűlés üléseinek színhelye. Az Országház épülete.

Gyülekezés *délelőtt 11 óráig* a Kossuth Lajos-téren, az Országház VII. sz. bejáratánál. Részvételi díj belépődíjjal együtt kedvezményesen 50 fillér. *Előadó: Dr. PAÁL ÁKOS tanár.*

December 27. Csütörtök

Az újjáépített Széchenyi Gyógyfürdő.

Gyülekezés *délután 1/24 óráig* a fürdő főbejáratánál (XIV. Városliget). Részvételi díj kedvezményesen 40 fillér. *Előadó: BAUER JENŐ, a fővárosi gyógyfürdőüzemek titkára.*

December 30. Vasárnap

Éneklő madarak. Budapest legnagyobb madártenyészete.

Gyülekezés *délelőtt 1/210 óráig* a VI., Szív-utca 64. sz. ház bejáratánál. Részvételi díj kedvezményesen 40 fillér. *Előadó: KOVÁCS ANTAL.*

Kunváry Lilla szobrászművésznő műterme.

Gyülekezés *délelőtt 11 óráig* a IV., Petőfi Sándor-utca 2—4. sz. ház bejáratánál. Részvételi díj kedvezményesen 40 fillér. *Előadó: M. ABONYI ARANY.*

továbbításával

A FŐVÁROSI NÉPMŰVELÉSI KÖZPONT

1945 december havi előadásai, rendezései:

Az előadások helyét l. a jobbszélen levő számok szerinti oldalokon.

	Óra		Oldal
1 szombat	½ 6	**Magyarország és Anglia.** GÁL ISTVÁN előadása. Megnyitót mond ARTHUR M. WHITNEY brit sajtóattaché.	7
2 vasárnap	½11	**Vidám gyermekmatiné a Belvárosi Színházban.**	23
	¾11	**A Székesfővárosi Zenekar hangversenye a Városi Színházban.** Vezényel: SOMOGYI LÁSZLÓ.	26
	11	**Hatósági feladatok a nemibetegségek elleni küzdelemben.** Dr. GRUSZ FRIGYES főorvos előadása.	17
4 kedd	5	**A szem, a lélek és a test tükre.** Dr. WEINSTEIN PÁL főorvos előadása.	16
5 szerda	½ 5	**Hangos keskeny-filmelőadás** Reáltanoda-utca 13—15. **Amerikai és MAFIRT-filmek.**	20
6 csütörtök	2	**A kisgyermekek helyes táplálása.** Dr. SURÁNYI GYULA igazgató-főorvos előadása.	10
	5	**A reneszánsz egyházi zenéje,** BARTHA DÉNES egy. m. tanár előadása a Zeneakadémia kistermében.	29
	¼ 6	**A Székesfővárosi Zenekar hangversenye a Zeneakadémián.** Vezényel: FERENCSIK JÁNOS.	26
7 péntek	5	**A munkásnyugdíjról** Dr. VIGH GYŐZŐ OTI-igazgató tart előadást.	15
8 szombat	½11	**E. Kühner Ilse festő- és szobrászművésznő műterme.** ENGEL IVÁN zongoraművész házi hangversenye.	17

Fővárosi Népművelési Központ, Műsorterv 1945. dec.

	Óra		Oldal
9 vasárnap	½10	Tanulmányi kirándulás a Gellért-fürdőbe.	17
	½11	A Kamarazenesorozat II. hangversenye a Belvárosi Színházban. Vezényel: KÓRODI ANDRÁS.	28
	11	Társadalmi feladatok a nemibetegségek elleni küzdelemben. Dr. LEHNER IMRE igazgató-főorvos előadása.	16
	11	Látogatás Beck András szobrászművész műtermében.	17
10 hétfő	4	Az alkotás lélektana. MÉREI FERENC, a Székesfőv. Nevelésügyi Intézet vezetőjének előadása.	5
11 kedd	4	Bergson filozófiája. Dr. SZEMERE SAMU, a Magyar Tud. Akadémia tagja, előadása.	5
	5	Mit köszönhet az ember az elméleti orvostudomány fejlődésének? Dr. KISS FERENC egy. ny. r. tanár előadása.	16
12 szerda	4	Társadalomtudomány — társadalomtörténet. Dr. RÉVÉSZ MIHÁLY, a M. T. I. főszerkesztőjének előadása.	6
	½ 5	Hangos keskenyfilm előadás, Reáltanoda-u. 13. Amerikai és MAFIRT-filmek.	20
13 csütörtök	4	II. Vilmos és Hitler. Dr. BENDE KÁLMÁN egy. m. tanár előadása.	6
	5	Az opera reformja: Gluck. Dr. SZABOLCSI BENCE főisk. tanár előadása a Zeneakadémia kistermében.	30
14 péntek	2	A kisgyermek helyes táplálása. SURÁNYI GYULA igazgató főorvos előadása.	10
	4	A magyar és az európai irodalom a XX. században. SZENTKUTHY MIKLÓS előadása.	6
15 szombat	2	»Nagykarácsony Éccakája« VOLLY ISTVÁN rendezésében a Belvárosi Színházban.	24
	4	A görög művészet lényege. PÁTZAY PÁL szobrászművész előadása.	6
	½ 4	Tanulmányi kirándulás: A Rádió studióinak megtekintése.	17

	Óra		Oldal
16 **vasárnap**	½11	**Ballett- és táncelőadás a Belvárosi Színházban.**	24
	¾11	**A Székesfővárosi Zenekar hangversenye a Városi Színházban.** Vezényel: FRICSAI FERENC.	26
	11	**Látogatás Major Tamásné Beck Judit és Gráber Margit festőművésznők műtermében.** MAJOR TAMÁS szaval.	18
	12	**Kerényi Jenő, Medgyessy Ferenc és Jankó János a Lichter-gyűjteményben lévő szobrai és Hegedüs László festőművész gyűjteményes kiállításának megtekintése.**	18
17 **hétfő**	4	**Látogatás Kovács Margit kerámikus-művésznő házi kiállításán.**	18
18 **kedd**	5	**A sebészet fejlődése.** Dr. HEDRY ENDRE igazgató-főorvos előadása.	16
19 **szerda**	½ 5	**Hangos keskenyfilmek.** Reáltanoda-utca 13. **Amerikai és MAFIRT-filmek.**	21
20 **csütörtök**	5	**Wagner és a romantikus zenedráma.** MOLNÁR ANTAL főisk. tanár előadása a Zeneakadémia kistermében.	30
	½ 6	**A Székesfővárosi Zenekar hangversenye a Zeneakadémián.** Vezényel: BÁRDOS LAJOS.	27
23 **vasárnap**	½11	**A Kamarazenesorozat III. előadása a Belvárosi Színházban.**	28
24 **hétfő**		**A Fővárosi Népművelési Központ kellemes karácsonyi ünnepeket kíván kedves Tagjainak.**	

	Óra		Oldal
25 **kedd**	½11	Élő hanglemezműsor a Városi Színházban.	22
26 **szerda**	½11	Ballett- és táncmatiné a Városi Színházban.	
	11	Tanulmányi látogatás az Országház épületébe.	22
	½ 5	Hangos keskenyfilmelőadás. Reáltanoda-u. 13—15. Amerikai és MAFIRT-filmek.	18
27 **csütörtök**	½ 4	Tanulmányi kirándulás az újjáépített Széchenyi-Gyógyfürdőbe.	21
	5	Ujabb nyugateurópai zene. SZELÉNYI ISTVÁN előadása a Zeneakadémia kistermében.	30
30 **vasárnap**	½11	Purcell-Emlékhangverseny a Belvárosi Színházban.	25
	¾11	A Székesfővárosi Zenekar hangversenye a Városi Színházban. Vezényel: FAILONI SERGIO.	26
	11	Látogatás Kunváry Lilla szobrászművésznő műtermébe.	18
	11	Budapest legnagyobb madártenyészetének megtekintése.	18
31 **hétfő**		Nagy Szilveszteri műsor a Városi Színházban.	22
		A Fővárosi Népművelési Központ boldog új esztendőt kíván kedves Tagjainak.	

Jankó Zágon
Haranghy Jenő
Fejes Endre

Esterházy Pál herceg művészeti díjainak nyertesei a Műcsarnok kiállításán

Esterházy Pál herceg a képzőművészeti társulat nyolcvanéves jubileumi kiállítására kitűzött művészeti díjai fölötti döntését most közölte a társulat igazgatóságával. Eszerint a díjakat a Műcsarnok jelenlegi kiállításán szereplő következő művek nyerték:

Az 5000 pengős történelmi kompozíciódíjat a kolozsvári *Szepes* Sándor nyerte „Mádéfalvi veszedelem" című művével; az 5000 pengős magyar életképdíjat *Haranghy* Jenő „Debreceni nagyvásár a XVIII. században" című művével; az 5000 pengős szobrászati kompozíciódíjat *Kalotai* Ottó „Az árvíz" című kútszobrával. A herceg által öt évvel ezelőtt alapított 3000 pengős jubileumi emlékdíjat *Feszty* Masa kapta „Boldogasszony magyar szentekkel" című oltárképéért. Egyenkint 1000 pengős díjazásban részesült *Dudits* Andor „Mátyás Bécs előtt", *Jeges* Ernő „Mátyás király tudósai között", *Krusnyák* Károly „Honvédvárás", *Gaál* Ferenc „Kukoricamorzsolás", *Meilinger* Dezső „Nagypéntek", *Takács* István „A legény pergőtűzben" című festményével, valamint *Turáni Kovács* Imre „Liszt II. rapszódia", *Jankó* János „Feloldozás" és *Firedi* Rikárd „A Hunyadi-család" című szoborművével.

A fenti, 27.000 pengő összeget képviselő díjakon felül *Esterházy Pál herceg még mintegy 15.000 pengő értékben vásárolt műtárgyakat a Műcsarnok jubileumi kiállításán,* úgyhogy ezúttal példaadó bőkezűséggel ismét tekintélyes keretek között *42.000 pengő támogatásban része-*

Új Magyarság, 1941. június 22.

sitette a magyar művészetet.

Esterházy Pál herceg most kiadott díjait a képzőművészeti társulat jövőévi tavaszi tárlatára ismét kitűzi a legközelebb közzéteendő feltételek mellett.

A ki nem bontott Dávid-lobogó

A zsidók „harci erőfeszitésének" története

A „Berlin-Rom-Tokio" című folyóirat legújabb számában H. G. Studitz a zsidók különböző „harci alakulatainak" történetével foglalkozik, abból az alkalomból, hogy nemrégiben feloszlatták a palesztinai zsidó önkéntes kötelékit. Mivel a zsidók „háborús teljesítményei" eddig kevéssé ismertek, H. G. Studitz cikkét az alábbiakban teljes egészében közzétesszük.

„A brit sajtó nemrégiben azt a hírt közölte, hogy feloszlatták a palesztinai önkéntes kötelékeket, vagyis azt a szabadcsapatot, amely brit tisztek parancsnoksága alatt állott, míg legénysége kétharmadrészben zsidókból, egyharmadrésze pedig arabokból került ki. A Jeruzsálemből keltezett jelentés hozzáfűzte ehhez a hírhez, hogy ezt az egységet a brit katonai hatóságok azért oszlatták fel, mivel Palesztina szempontjából a háborús veszedelem már megszűnt.

Bármilyen jelentéktelennek is látszik első pillanatra ez a hír, mégis mélyebb értelme van. A palesztiniai önkéntes kötelék feloszlatásával dugába dőltek azok a remények, amelyek a cionisták egy saját zsidó hadsereg felállításához fűztek, amelynek feladata lett volna Palesztina megvédése és a küzdelem az európai csatatereken. Akárcsak az első, úgy a második világháborúban is hajótörést szenvedett a cionista katonai gondolat, mielőtt a Dávid-lobogót egyáltalán kibonthatták volna.

Az első világháborúban mintegy 60.000 zsidót találhattunk a szövetségesek hadseregeiben. Az a gondolat, hogy egy részüket egy zsidó alakulatban egyesítsék, Nagy-Britanniában Törökország hadüzenete után csakhamar felmerült. Ennek a gondolatnak propagálója Vladimir Jabotinsky cionista vezér volt. Amikor az egyiptomi brit főparancsnoknak megfelelő javaslatot tett ezirányban, olyan feleletet kapott, amely klasszikusan jellemző a magasrangú brit katonatisztek véleményére a zsidók katonáskodásáról. Az egyiptomi brit főparancsnok ugyanis kijelentette, hogy zsidó légiót nem használhat a fronton, ha azonban ragaszkodnak ahhoz, hogy saját alakulatuk legyen, úgy jóindulatúlag mérlegelni fogja egy zsidó őszvérhajcsár-zászlóalj felállítását. Így is történt. Ezt a zászlóaljat alkalmazták is a gallipoli expedíciónál. A vállalkozás balsikere után azonban ezt az őszvérhajcsár-egységet is feloszlatták. A zsidó hajcsároknak egy része torpedó-támadás áldozata lett, amikor Gallipoliból a Földközi-tengeren át haza akartak térni. Csak 150-en érték el Londont, ahol azután csakugyan zsidó légiót alkottak belőlük, amelyet azonban rövid idő mulva ismét feloszlattak és a királyi lövészek 38-ik zászlóaljába olvasztottak be. Ugyanennek az alakulatnak 40. és 42-ik zászlóaljába később az Egyesült Államokból származó zsidó önkénteseket osztották be és Allenoy parancsnoksága alatt a palesztinai hadjáratban alkalmazták. Ekkor azután nyomuk veszett. Azok a törekvések, amelyek arra irányultak, hogy újra zsidó csapatot hívjanak életre, röviddel az új világháború kitörése előtt kezdődtek. Az „El Djihad" című lap 1939. augusztus 14-i számának jaffai jelentése szerint egy Tel Avivban lakó egykori zsidó tiszt megfelelő ajánlatot terjesztett a brit hadügyminiszter elé. E tervezet értelmében Cyprus szigetén tisztiiskolát létesítettek volna. A zsidóknak egyik palesztinai önvédelmi szervezete, a „Hagana" szintén hasonló javaslatot terjesztett elő.

100.000 főnyi zsidó hadsereg

Miután a háború megkezdődött, Weizmann, Schertok, Jabotinsky és Jewisch Agency más vezető tagjai egy olyan tervet kürtöltettek a zsidó lapokkal világgá, mely szerint a brit kormány számára legalább százezer főből álló külön zsidó hadsereget kellett volna rendelkezésre bocsájtania. Az ilyen és hasonló zsidó ajánlatokat a háború folyamán gyakran megismételték. A New York Times még az elmúlt esztendő májusában az egyik cionista bizottságnak egészoldalas hirdetését közölte, amelyben Churchillt felszólították, nyissa meg Palesztina kapuit az európai zsidóság előtt és adjon engedélyt a zsidó hadsereg létesítésére.

A zsidó szózatok a legkülönbözőbb formákban történtek. Igy például a cionisták egyik csoportjának 1940. szeptember 30-án kelt felhívásában a következőket olvashattuk: „A megpróbáltatásnak ebben az órájában könyörgünk a szövetségesekhez, legyenek segítségünkre egy nagy zsidó hadsereg felállításánál, amelyet minden állam zsidaiból akarunk alakítani, hogy a győzelemig harcoljon. Jehovához imádkozunk, hogy a szövetséges kormányok olyan döntést hozzanak, amely megengedi nekünk, hogy a győzelem szolgálatába mihamarabb zsidó repülőket, zsidó gyalogosokat és zsidó páncélos hadosztályokat állítsunk, amelyek a Dávid-lobogó alatt harcolva, bebizonyíthatják majd a világnak, hogy azok, akiket a nácik a legjobban gyűlölnek, a legtöbbet is tesznek az ő leküzdésük érdekében."

Hannah Arendt cionista nő 1941. novemberében egy new-yorki folyóiratban a saját zsidó hadsereg felállítására irányuló követelést a következőképpen okolta meg: egy ember, akit mint zsidót támadtak meg, nem védekezhetik mint angol vagy francia. Miként az emberi életben a valamely émberhez való tapadás a barátságnak gúnyképe és romlása, ugyanúgy a politikában a saját ügynek feltétlen azonosítása egy másiknak ügyével, a szövetségesek torzképét és romlását jelenti. Ezt tudják a palesztiniai zsidók is, akik vonakodnak attól, hogy az angol ügyben eltüntessék saját ügyüket, bár nincsen hőbb óhajuk, mint az, hogy az angolokon tényleg segítsenek.

Kétségtelen, hogy ebben az érvelésben kifejezésre jutó zsidó hiúság, — amely nem tudja elviselni azt, hogy zsidó katonák mint névtelen amerikaiak vagy angolok harcoljanak és pusztuljanak el, — egyik mozgató rugója a saját zsidó hadsereg felállítására irányuló zsidó kívánságnak. Bizonyos azonban az is, hogy a cionizmus vezető tényezői ezzel a követeléssel egy meghatározott politikai célt is kapcsolnak össze. Ez a saját zsidó államiságra irányuló igény, amelyet a zsidó hadsereg alapozhat meg hatékonyan. Számos európai állam emigrációjának példája, amely Londonban saját önkéntes alakulatok felállításával vásárolta meg elismertetését, valószínűleg szintén megerősítette a cionista vezetőknek azt az óhaját, hogy zsidó ágyútöltelék szállításával javítsák meg palesztinai politikájuk esélyeit.

A zsidó tervek ennek ellenére mind a mai napig nem váltak valóra. A brit kormány magatartása a cionista zsidó követelésekkel szemben az új világháború négy esztendeje alatt valóságos diplomáciai mestermunka, melynek azonban eddig kevés figyelmet szenteltek. Még a zsidó szózatokat és kívánságokat látszólag jóindulatúlag fogadták és megígérték azok tanulmányozását az illetékes tényezők által, addig gyakorlatilag nem tettek eleget a zsidó követeléseknek. Ha a cionisták már úgy látták, hogy a célhoz értek, valamely alárendelt brit hivatal nehézséget támasztott és kifogásokat emelt, amelyeknek vizsgálata újra hónapokat vett igénybe. Ahol mégis a gyakorlati megvalósítás stádiumába kezdett az ügy jutni, ott az eredmény éppen ellenkezője lesz annak, amit a zsidók el akartak érni, vagyis a zsidó önkéntesek beszüremkedésének brit csapattestekbe.

Chamberlain köszönete

Chamberlain 1939. szeptember 12-én Weizmann ajánlatát a következő szavakkal köszönte meg: „Örülök, hogy megállapíthatom, hogy a legnagyobb veszélyek idején, amikor minden dolog, ami nekünk drága, kockára van téve, Nagy-Britannia megbízhatik a Jevish Agencynek teljes szívvel nyujtott együttműködésében."

Ez azonban nem akadályozta meg a brit kormányt abban, hogy a cionista bizottság javaslatát ne vegye komolyan tárgyalás alá. Mint az első világháború zsidó légiójának parancsnoka, John Henry Patterson ezredes a Reconstruction című new-yorki folyóirathoz intézett levelében közölte, az akkori brit hadügyminiszter, Hore Belisha, aki mellesleg megjegyezve, maga is zsidó, kereken elutasította egy zsidó csapat Palesztinába és a Közel-Keleten történő felállításának gondolatát. Patterson szószerint ezeket írta: „Erre Chamberlain miniszterelnöknél újra személyesen eljártam, de udvarias válaszon kívül nem kaptam semmiféle bátorítást. Másfél évvel később a tervet megbeszéltem Lothian lorddal, a washingtoni brit követtel. A terv rá olyan nagy hatást tett, hogy teljes támogatásáról biztositott és a terv szövegét azonnal megkábelezte Londonba. Azonban ennek az okos és előrelátó követnek tanácsa sem ért el eredményt és Lothiant a Downing Streeten uralkodó klikk elutasította."

A brit halogató taktika

A brit kormánnyal ebben az ügyben folytatot tárgyalásáról dr. Chaim Weizmann 1941. november 9-én a következőket közölte: „1939. december 1-én a „Jevish Agency nevében felajánlottam egy zsidó hadsereg felállítását. A Chamberlain —Mac Donald kormány erről nem vett tudomást. 1940. nyarán a Chamberlain-kormány utódának is megtettem ajánlatomat. Ugyanezen esztendő szeptemberében őfelsége kormánya közölte velem, hogy hajlandó a tárgyalásokat megkezdeni. 1941. március 4-én azonban a gyarmatügyi államtitkár közölte velem, hogy felszerelés hiánya miatt a terv megvalósítását hat hónapig el kell halasztani és a megbeszéléseket sem lehet négy hónap leforgása előtt megkezdeni. 1941. augusztus 28-án lord Moyne azt írta nekem, hogy újabb technikai nehézségek következtében a zsidó hadsereg felállítására irányuló tervet továbbra is jégre kell tenni. Most már végleges döntésre törekedtem. 1941. október 15-én a gyarmatügyi államtitkár írásban ugyanazokat a bizonytalan ígéreteket tette, mint amilyeneket 1940. szeptemberében és 1941. márciusában kaptam. Igy büntetnek bennünket zsidókat Nagy-Britanniával szemben tanusított hűségünkért. Keserűséggel kell megállapítanom, hogy terveinket nemcsak hogy nem pártolják, hanem egy nemzetnek legprimitivebb jogát saját nevére és saját zászlajára is megtagadják tőle."

A brit kormánynak Weizmann által panasz tárgyává tett fenti magatartása később sem változott meg. 1943. júliusában a reakciós gondolkozása miatt a parlament baloldali elemei által ismételten támadott Sir James Grigg új hadügyminiszter az alsóházban kijelentette, hogy az új zsidó hadsereg létesítésére irányuló javaslat gyakorlatilag nem valósítható meg. Ezzel szemben a brit állampolgárságú zsidók belépheznek a brit hadsereg szolgálatába éppen úgy, amint más állampolgárságú zsidók, mint önkéntesek jelentkezhetnek.

Ennek az elutasító magatartásnak indokai felől nem lehet kétség. Ezek az indokok mind katonai, mind pedig politikai természetűek. A hadügyminiszter felfogása a gyarmatügyi minisztériuméval teljesen megegyezik. Az első világháború tapasztalatai alapján a brit katonai hatóságok meg vannak arról győződve, hogy a zsidók teljesen alkalmatlanok katonai szolgálatra. A Palesztinában az elmúlt években lezajlott zavargások, amelyeknél többizben zsidó önkéntes alakulatokat vetettek harcba brit oldalon, ezt a felfogást csak megerősítették. A közelkeleti brit főparancsnokság odáig ment, hogy a zsidó alakulatok katonai felszerelését azzal az indokolással utasította el, hogy hadianyagjának ilyen elpotyázásáért nem vállalhatja a felelősséget. Brit katonai körök véleménye szerint zárt zsidó alakulatokat leginkább még sáncmunkára és a hadtápszolgálatban lehet alkalmazni. A gyarmatügyi minisztérium aggodalmai még súlyosabbak, mert tisztában van azokkal a tulajdonképpeni célokkal, amelyeket a cionisták saját hadsereg felállításának követelésével el akarnak érni. Jól tudja, hogy nem annyira annak a zsidó vágynak a kielégítéséről van szó, hogy az európai hadszintereken harci babérokat szerezzenek, mint inkább egy olyan hadsereg alakítására irányuló kívánságról, amely adandó alkalommal megvédelmezheti a palesztinai zsidóknak uralmi igényeit. Ha az angolok beleegyeznének egy zsidó hadsereg alakításába, úgy ezzel kihívnák az egész arab világ ellentmondását, amely azonosítja magát a zsidók által Palesztinában egyre szűkebb területre szorított arabok sorsával. Ezt pedig a brit politika semmi esetre sem akarhatja.

Kímélik az amerikai zsidók érzékeny égét

A brit külügyi hivatal mindig közvetíteni próbált a Jewisch Agency követelései és a zsidó hadsereg felállításának ügyében dönteni hivatott két illetékes szakminisztérium mereven elutasító magatartása között. A brit külpolitika vezetői ugyanis nem akarták felbosszantani a Jewish Agency mögött álló amerikai zsidóságot, legalább is addig nem, míg az USA háborúbalépése be nem következett. Az amerikai zsidóság háborús uszító szerepe túl értékes volt a külügyi hivatal számára, semhogy már eleve megfosztotta volna dr. Chaim Weizmannt és barátait a terveik megvalósítása iránt táplált reménytől. Ezzel magyarázható az a halogató taktika, amelyet Jewish Agencyvel szemben alkalmaztak és amely csak akkor vált feleslegessé, amikor az USA már annyira belebonyolódott a háborúba, hogy a brit külpolitika az amerikai zsidóság háborús uszító tevékenységét már kevesebbre értékelhette.

Ezzel magyarázhatók azok a, csak a legnagyobb vonakodással véghezvitt kezdeményezések, amelyekkel a brit katonai hatóságok a cionista követeléseknek némileg eleget tettek. Egy zsidó tudósító erről a Times 1943. márciusában megjelent egyik számában akként számol be, hogy a 29.000 fegyverben lévő palesztinai közül 21.000 zsidó, akik között hét ezer Palesztinában teljesit szolgálatot, míg 1500-at a közelkeleti szövetséges hadseregnek, tehát az amerikaiaknak, a lengyeleknek és a de-gaullistáknak engedtek át. Ama 17.000 zsidó közül, akik 1940. őszén az angol légierőnél jelentkeztek szolgálattételre, eddig csupán huszat képeztek ki pilótává. Más zsidókat a parti szolgálatban és a szállításnál alkalmaztak és ilyen minőségben vettek részt a liblai hadjáratban is. Egy zsidó pionir zászlóalj, amelyet Görögországban és Kréta szigetén vetettek harcba, azonnal megadta magát, úgyhogy a brit katonai hatóságok még a maradványait is feloszlatták, ami élénken emlékeztet a zsidó őszvérhajcsár zászlóaljnak a gallipoli balsikerű expedíció után történt feloszlatására. Egy vegyes zsidó-arab zászlóalj rövid ideig Franciaországban szolgált, azonban ezt is feloszlatták. Ezidőszerint mintegy ötven zsidójellegű alakulat szolgál a brit véderő keretén belül. A szolgálati nyelv angol, a legénység azonban egymás között héberül beszél. A zsidó katonáknak megengedték, hogy balkarjukon „Jewish", vagyis zsidó feliratú karszallagot viseljenek.

Láthatjuk tehát, hogy a zsidók harci tevékenysége ebben a háborúban rendkívül szerény. Nemcsak a brit katonai hatóságok utasítják el a külön zsidó egységek harcbavetésének gondolatát, hanem zsidó körökben is kevés lelkesedés mutatkozik a katonai szolgálat iránt. Ez a lelkesedés legalább is nincsen arányban a cionistáknak az amerikai és részben a brit sajtóban is ismételten nagyhangon közölt igéreteivel, hogy a brit haderőnek 40-100.000 főnyi zsidó katona-kontingenst bocsátanak rendelkezésére. Egy Pollák nevű amerikai zsidó nemrégiben ezeket írta: „2500 emberrel kezdjük, akit motorizáltak és jól fel vannak szerelve, azonban két esztendő mulva 200.000 embert állíthatunk talpra. Természetesen az angoloknak kell a felszerelést magukra vállalniok és David ben Gurionnt, a palesztiniai zsidó munkásszervezet vezetőjét kell hadseregfőparancsnokká kinevezniök."

A palesztinai zsidó lógosok

Mindenről a gyakorlatban szó sincsen. Ellenkezőleg: Sturge alezredes, palesztinai brit katonai parancsok csak nemrégiben panaszolta, hogy a Dél-Olaszországban állomásozó brit csapatoknál szolgáló zsidók közül sokan, akik Palesztinába mentek szabadságra, nem akarnak már Dél-Olaszországba visszatérni, jóllehet a 9. hadseregnél szükség lenne rájuk mint technikusokra, pionirokra és szállítási személyzetre.

Ehhez hozzáfüzhetjük még, hogy a cionisták maguk *sincsenek egységes véleménnyel* terveik célszerüségére nézve. Igy például Sol Block többizben állást foglalt a zsidó hadsereg felállítása ellen és hasonló nézetet vall a zsidó New York Times is. Az amerikai képviselőház 1942-ben elutasította a Sommers zsidó képviselő által beterjesztett azt a javaslatot, amelynek értelmében *a képviselőháznak fel kellett volna szólítania Roosevelt elnököt, hasson oda a brit kormánnyal, hogy az minden szükséges intézkedést megtegyen Palesztinában zsidó katonai egységek felállítására.* A New York Times ezzel kapcsolatban igy ir: *„A mult szörnyetlen intézkedései nem jogositanak fel arra, hogy a brit kormány problémáit megnehezitsük azzal, hogy nyomást gyakorolunk rája és arra kényszeritsük, hogy jobb meggyőződése ellenére cseleked-jék."*

FIATAL MŰVÉSZEK AZ EPRESKERTBEN

Néhány nappal ezelőtt több ismert közéleti vezetőség jelent meg az Epreskertben a Képzőművészeti Főiskola szobrásztelepén. A modern mecenások, — akik a vezetésük alatt álló nagy vállalatok támogatását biztosították a fiatal művészek számára, — *Bory* Jenő szobrászművész, a Képzőművészeti Főiskola rektorának szép elgondolását váltják valóra.

Vitéz *Náray* Antal, dr. *Wünscher* Frigyes, vitéz dr. *Darányi* Béla, és *Frigyessy* János, mint a *Kezdő Magyar Tehetségeket Támogató Alap* képviselői megtekintették az alap első négy pártfogoltjának, négy kiváló fiatal szobrásznak a műtermét. A fiatal művészek most készültek el a náluk megrendelt művekkel.

Munkácsy Mihály, *Benczur* Gyula, *Izsó* Miklós és *Ferenczy* István alakját mintázták meg a Képzőművészeti Főiskoláról most kikerült legtehetségesebb fiatal szobrászok: *Zentai Tóth* István, *Gách* György, *Molnár* László és *Jankó* János. Az Epreskertben fogják felállítani a négy világhírű magyar képzőművészünk szobrát.

Felkerestem a négy szobor alkotójának műtermét. Elsőnek a Pásztor-tanítvány *Zentai Tóth* Istvánhoz lépünk be, aki a Munkácsy-szobrot készítette. A monumentális mellszobor azonnal megkapja a belénőt. A boltozatos homlok, az oroszlánsörényhez hasonló haj, a méltóságteljes tartás erős hatást gyakorol a nézőre.

Fiatal, jellegzetes magyar tipusu férfi Zentai Tóth István. Szerényen, szinte szűkszavúan vázolja, mit ért el 1936 óta, amikoris az akkori

Szerbiából átszökött Magyarországra

Római ösztöndíjat nyert, de a háború miatt ittrekedt.

— A monumentális szobrászat érdekel, érzem, hogy ez való nekem, — mondja Zentai Tóth István, s ha a Munkácsy szoborra nézünk, igazat kell adnunk a művésznek.

— Milyen tervei vannak a jövőre nézve?

— Egy zártkörű pályázatot nyertem meg Miskolcon. Ifjú *Horthy* István szobrát kell majd elkészítenem. Aztán... egy kompozición dolgozom majd. Még nem alakult ki teljesen bennem.

A fiatal 32 éves, bácskai művész alkotásait végignézve, remek alkotásokat látok közöttük. *Stróbl* Alajos feje például megdöbbentően hatásos.

— Önteni jöttünk... — köszönt be két munkás, akik az agyakból mintázott szobrot fogják majd műkőbe átönteni.

Elbúcsúzom Zentai Tóth Istvántól és a következő látogatás *Gách* Györgynek, a Benczur-szobor készítőjének szól.

Éppen miniázott

a magas szőke Gách György. Az állványon női akt alakul ki a mintázófa alatt. A modell hamar felhúz egy fekete köppenyt, *„civil"* előt úgy látszik szégyeli magát.

Tíz éve foglalkozik szobrászattal ez a markánsarcú fiatalember. Ugyanennyi ideje repül is. Valósággal kettős életet él, hetenként egy-két napot repül, aztán szabad idejében folytatja a mintázást. Egyébként repülőfőhadnagy és Signum Laudis tanusítja, hogy Gách György, nemcsak mint szobrász, hanem mint harcos repülő is kiváló teljesítményekre képes.

— Mint polgári repülő bejártam egész Európát. Persze legtöbb időmet a képtárakba töltöttem.

— Mit szeretne megmintázni?

— A sebességet, a rohanást, a harcot akarom alakba önteni. *Kozma* Endrének, a híres versenyzőnek a síremlékét szeretném elkészíteni.

Robogó motorkerékpáros fényképét mutatja.

— Ezt a rohanást, a száguldást akarom érzékeltetni...

Körülnézek a műteremben Ilse *Werner* képmását látom a polcon.

Egy búcsúpillantást vetek a szolid Benczur képmására, aztán megpróbálkozom a következő művészt, *Jankó* Jánost felkeresni a műtermében. Sajnos, a műteremben csak egy öreg munkást találok.

Épp most húzza le a vizeslevedőt

az agyagszoborról, mely *Izsó* Miklóst ábrázolja.

Jankó János szobrászművész a Főiskola rektora, *Bory* Jenő mellett tanult. Római és fővárosi ösztöndíjat nyert. Több kiállításon vett már részt, — szép sikerrel.

Jelenleg a *„Boszorkány"* című művén dolgozik.

A negyedik művészt *Molnár* Lászlót, Sidló tanítványát nem találom műtermében. Műve *Ferenczy* István, az első nagy magyar szobrászművész szobra már öntésben van.

Gy. Z.

APRÓ TORTÉNETEK

Apró kis forgácsok a pesti aszfalton, hétköznapjaink szürke történetei, de mégis ezekből az apró kis eseménycseppekből állítódik össze az egész élet. Furcsák, ízesek, jók és rosszak, — bennük lüktet egy főváros élete.

Kint Zuglóban a Herminaút és a Thököly-út sarkán a villamosmegállónál van egy hirdetőoszlop. Az egyik plakáton hetek óta leveleznek egymással egy fiú, meg egy leány. A környéken mindenki, aki itt szokott villamosra szállni, tudja már, hogy Péter és Éva mikor találkoznak. Rendszerint délután 5 és 7 óra között a „szokott helyen". Az időpontot mindden reggel megírja a lány, de a fiú is szokott ott néha hagyni üzenetet. Ha a Herminа-út környékén lakó polgár reggelenként elindul hivatalba és a villamosmegállóhoz érkezik, első dolga, hogy megálljon a hirdetőoszlop előtt és megnézze mi van ráírva.

Ma este hétkor a szokott helyen.
Szeretlek. Éva.

Vagy:

Azért nem tudtam jönni, mert vendégek voltak, de mindig Rád gondoltam. Éva.

Vagy:

Mégse csalj meg, mert azért mégis szeretlek Péter.

Ha néha kellemetlen híreket váltottak egymással a fiatalok, az emberek borusabb arccal ültek fel a villamosra és izgatottan lesték a következő reggel üzenetét, vajjon rendbe jönnek-e a dolgok.

Most azonban valami nagy baj lehet. Öt nappal ezelőtt olvastuk az utolsó üzenetet, amely így hangzott:

Mégis becsaptál. Most kitolok veled. Végeztem Péter.

A villamoson már nyiltan beszélik a zuglóiak, hogy Éva megcsalta szegény Pétert és mint értesültem róla, valaki hírlapilag akar vigasztaló nyilt levelet intézni a szerelmes zuglói fiatalemberhez, mások meg békéltető kisérleteket óhajtanak tenni, mert mégis nyugtalanító, hogy öt napja nincs semmi újabb írás a hirdető oszlopon.

*

A székesfehérvári vonat berobogott a Déli-pályaudvarra. Mint valami óriási présben a szőlőszemek, úgy morzsolódtak a kocsik folyosóin. Végre mégis egy zökkenés, egymásra esünk és azután lassan megindul a végetérni nem akaró fekete áradat a kijárat felé.

Civilek, hordárok, vasutasok, minden rendű és rangú polgára a városnak rohan a taxi és a villamos felé, hogy a lassan szemergő esőben mielőbb fedél alá jusson.

Amikor kilépek a kijáratnál, odaugrik hozzám egy jólöltözött úr és megszólít:

— Bocsánatot kérek, nem lenne olyan kedves átadni a vasúti jegyét?

— A vasúti jegyemet, kérem? — kérdezem meglepődve. — Hisz azt le kellett adni a portásnál.

— Tudniillik azért... úgy gondolom, ha nem adta volna le és villamoson megy haza, én felhasználtam volna. Vasárnap van, máshogy nem tudok taxin, menni és ha felmutatom a vasuti jegyet, akkor zavartalanul közlekedhetek...

*

A kávéházba jár a vállalati igazgató úr is. Érdeklődik a legjobb hírek felől, elmeséli a legújabb pletykákat, néha nagyokat nevet, néha kesereg, hogy a sok program tönkreteszi az életét, ezek az állandó meghivások, vacsorák... — alig várja már a hét végét, hogy két napra fölszabadulhasson a Kékesre, vagy Radvinyba egy kis idegcsillapitóra. Most nagy gondja van az igazgató úrnak. Kétrét görnyedve, borus arccal hajol jeketéje fölé, nagy konyakot rendel és sűrű egymásutánban szivja a Kleopatra cigarettákat, — egyszóval látszik rajta, hogy valami baj van. Amikor meglát nem üdvözöl olyan szívélyesen, mint máskor.

— Valami baj van, Igazgató uram?

— Nem... Nincsen semmi... Csak tudod ez a sok nyeleg munka, ezek az irás, szállitások...

*

Ma reggel komolyan zavarbajöttem. BSzKRt. tantuszt a Thököly-úti Köztisztviselők fiókjában veszem. Reggelenként odamegyek a kasszához, öt tantuszt kérek. Ma reggel is ez történt. Benyitok az üzletbe, ahol azonban véletlenül nem volt egyetlen vevő sem. A roppant udvarias segédek, amikor beléptem, szinte egyszerre köszöntöttek: — Jó reggelt kivánok, tessék parancsolni...!

Annyira előzékenyen siettek elém, hogy nem mertem ezekután azt mondani:

— Kéremszépen öt tantuszt kérnék, — mert féltem, hogy vagy én nevetem el magam, vagy ők.

Inkább beszélgettünk. Közben nyilik az ajtó és egy hölgy lép az üzletbe.

— Kérem a Józsi itt van?

A személyzet arca egyszerre komor lett. Hárman is felelték vissza a hölgynek:

— Nincs kérem itt és ma nem is jön be.

A hölgy kifordult az üzletből és elment.

— Tessék elképzelni — meséli a kiszolgáló — ez a hölgy mindig meg akar vesztegetni valamelyikünket. Naponta jár be és ajánlatokat tesz, hogy szerezzünk cukrot, ő jól megfizeti, máskor szalonna kellene neki és hiába mondjuk neki nap mint nap, hogy nem tudunk szerezni csak a megengedett mennyiségben, újra és újra visszatér. Most már annyira kellemetlen az egész ügy, hogy letagadjuk magunkat.

Az illető hölgy egy közelben lakó zsidó szállitmányozási vállalkozó felesége. Nem érdekes? Mindig és mindenütt ők...!

KÖNYVEKRŐL

A legjobb élő magyar novellista

*Nagy István*át itéljük méltónak arra a *Boldog utcán túl* című novellás kötetéért, hogy le merjük róla irni a legnagyobb elismerést, amely irót életében megillethet: ő a legkiválóbb elő magyar novellista. 33 novelláját adta ki a Magyar Élet könyvkiadó egy kötetben. A 33 novella mindegyike mestermű. Meseszövése, előadása, ábrázoló ereje, erőteljes és magyar nyelve, egészséges humora, csapongó képzelete és annak kifejezése mintaképül szolgálhat minden novellistának. Dicséretképpen nem mondhatunk egyebet, mint azt, hogy ajánljuk kötetét elolvasásra minden magyar testvérünknek. Csak arra figyelmeztetünk előre, hogy a novellák valóban a „boldog utcán" túl, a nyomor területén játszódik le. De ez ne riasszon vissza olvasásuktól senkit. Ezekből a novellákból meggyőződik mindenki arról, hogy az igazi művészet nincs kötve társadalmi előkelőséghez, sem palotákhoz. Meggyőznek ezek a novellák is, hogy nem föltétlenül unalmas az ami irodalmi. Még valamit meg kell jegyeznünk. Nagy István nagy rokonszenvet tanusit a szakszervezetek iránt, azok nevelő, öntudatostó hatását érzékelteti mindenütt. Nem dicséri és nem állitja, hanem eseményeiben érzékelteti. De meglátja a szakszervezetek fonákját is és ha rákerül a sor, azt is érzékelteti. Nem hirdeti magát nemzetközinek, *s beletartozónak tudja magát a magyar nemzetbe.* Valahogy magánosan áll a különféle irányzatok között letagadhatatlan magyarságával. Nagy szolgálatot tett volna nemzetének, ha azt is érzékeltette volna, milyen más megitélés alá kerülnének nemzeti szempontból a szakszervezetek, ha a nemzeti gondolatot magukban tudatositanák. Igy is kimondhatatlan szolgálatot tesz azonban a nemzeti egységnek, mert soha élesebben, érthetőbben és világosabban még senki nem érzékeltette azokat a problémákat, amelyek a maguk egyszerüségében és kicsiségében a nemzeti egység nagy töréséhez vezettek a polgárság és munkásság között. Ezekből a novellákból csak le kell vonni a tanulságot: mit kell tenni.

A könyv ára nincs feltüntetve.

Vigh Sándor dr.

OLAF DUNN: Tetemrehivás

A fjordok hideg, nyugodt világában, a látszólagos norvég paraszti elzárkózottságban is megvannak ugyanazok a problémák, melyek sokkal délibb, melegebb országok falusi népét örvendeztetik vagy búsítják. Csak az emberek mások, más a környezet. A Magas Észak embere, életlehetőségeinek zord és szük kereteiben, többet kap a fájdalomból, s kevesebbet mosolyog, mint a déli ember, akit bezáporoz a meleg napfény, tehát tele van dallal s ezzel takarja sorscsapásait is. Ezt érezzük az ismert Olaf Dunn „Tetemrehivás" című regényéből, ez a gerince ennek a ridegen zsúfolt, tragikus északi irásnak, melyet a szerző knuthamsuni erővel épitett egy norvég parasztcsalád különös sorsa köré. Az anya meghal — az apát hitvesgyilkossággal vádolják, a falu szája megnyilt — s ebben a borongásban megjelenik a fiú, ez a keményöklü, szélesvállú hajós, aki a déli vizek megejtő világából, is hazasiet, hogy jelenlétével megindítsa magát a történetet, melyről ez a különös könyv szól. Az ember, mig Dunn-t olvassa, Norvégiában él. Ezt és sok más ajándékot biztositja számunkra a Tetemrehivás, melynek kiadója szerencsésen választott, mikor e könyvet a magyar piacon G. Beke Margit fordításában elhelyezte. (Gondolat-kiadás.)

AYN RAND: Fogoly lelkek

„A Néva két partján farkasszemet néz a Téli Palota és a Péter Pál erőd... az eleven cárok a Palotában laknak, a halott cárok átkeltek a Néván és megpihentek a székesegyház kövei alatt. A székesegyház mögött emelkedtek a börtön falai, melynek kamráiba eleven embereket temettek, hogy azután megfeledkezzenek róluk, mint halottakról... „Börtön, halál, kő, eső, füst, vörös zászlók, Leningrád, ahol az orosz ősz lakozik, de lelke nincs, — ebben az annyiszor megirt, titokzatos savanyúszagú birodalomban, ahol a bolsevisták az urak, vergődnek jobb sorsra méltó embermilliók, melyek semmit sem értenek kergült politrukok és vérgőzös politikai akarnokok céljaiból. Hogyan élt az intellektuel ebben a környezetben? Erre felel hatalmas kötetében Ayn Rand, vádiratba foglalván a leplezetlen őszinteséggel tárva elénk a saját maga elől menekülő Oroszország testi és lelki kinjait. Ayn Rand a cári Oroszországban diákkisasszony volt, családja gazdag, ő maga tele szellemi kincsekkel. A forradalom azele kivetette az otthon biztos hajójából. Amerikában mosogatólány, ruhatáros, majd ismert filmforgatókönyviró lett. Ez a szép lélek, amely szembekerült a leninizmus szabadelvüség szuronyokban, acélban, és gyárakban és savanyú, szörnyü kenyérben kifejezett mivoltával, most hozzátevés és gyülölet nélkül beszámol a titokzatos szteppe országában legbensőbb dolgairól is. Irása: kortörténet, társadalmi rajz és mindenekelőtt vádirat. Vádirat azok ellen, akik érdemtelenül egy világot akarnak bezsúfolni a gyári negyedek proletár-nyomortanyáira. Hallatlanul érdekfeszitő és félelmesen igaz Ayn Rand minden sora. Ez a könyv talán az eddigieknél is súlyosabb őszinteséggel tárja ki Sztalin birodalmát azt az Elzárt Országot, melynek sikerült a vér és vas erejével felkészülni, de nem sikerülhet világhóditása, mert hiányzik belőle az alap: a lélek, a szépség, az öröm — minden ember legdrágább, legmegérdemeltebb jutalma. (Gondolat-kiadás.)

FREDERIK M. LOOMIS: Nők az orvosnál

Az orvosi rendelő asztalának lapjára tengernyi könny hull. Ez asztalnál husz esztendő alatt mennyi vallomás hangzott el boldogságról, fajdalomról, szenvedelyről, és csalodasról... mert en noorvos es szuiesz vagyok s tudom, hogy a nők testi fájdalmai mögött mindig lelki bonyodalmak húzódnak me... igy vezeti be könyvet a szerző, regi es ismert alakja az Európából indult s tengerentul megtelepedett orvostársadalomnak s e konyvében a keletkező élet s jelentkező halál közti oly rövid s mégis oly végtelen embersorsokról ád hidegen szubjektiv beszámolót. Ujabban számos orvos nyul tollhoz, hogy irásban rögzitse prakszisának érdekesebb eseteit. Loomis tovább megy. Megbizható képeket ád az „eseteken" felül az amerikai városi és falusi életről is, Amikor a rendelőszoba tragikussorsú vendégeinek vagy oly anyáknak eseteivel foglalkozik, akik szivük alatt pislákoló életet büszkén hozzák az orvoshoz s nem kell szemlesütve járniok, — megpendül a nálunk éppúgy, mint Amerikában mindig felszinen levő kérdés: mi történjen a házasságon kivül született gyermekkel s van-e joga bárkinek is az ilyen kérdésbe megelőzés céljából beavatkozni? Nincs, — jutunk a könyv nyomán a válaszhoz, mert minden kis életre szükség van és a társadalom kötelessége, hogy ez életről megfelelően gondoskodjék, ha kell, a törvény szigorával is. Loomis könyve más, mint az eddig megjelent orvosregények. Látszik, hogy a szerző ezerszer is átgondolta minden sorát, mielőtt összevegyitette volna az „eseteket" bizonyos egészséges, kiméletlen kritikájával és leirta, mert tudta, hogy ez a műve a nők és férfiak kezében egyaránt majdnem szakkönyv-értékü, tanulságos és kedves olvasmánnyá nemesedik. (Gondolat-kiadás.)

— Megőrültél, miért adtál a ruhatárosnak tíz pengőt?

— Na hallod, egy új kabátért csak nem sajnál?

~~Gerhardt Alajos~~
festő
tovább

Jankó János

I.

~~Adler Mór sz. Ó-Budán 1826. május 24.~~
~~Berlini Paolo sz. Bolognában 1844. decz. 25.~~
~~Benczúr Gyula sz. Nyiregyházán 1844. január 28.~~
~~Canzi [illegible] Ágost sz. Badenben (Bécs mellett) 1813. + 1866. április 13.~~
~~Feszty Árpád sz. Ó-Gyallán 1856 december 24.~~
~~Ferrel Angelica sz. Bécsben 1825. május 22.~~

Gerhardt Alajos sz. ~~Buda~~pesten 1837. szept. 23. + Bpesten 1889. november 29.

Gross Béla sz. Miskolczon 1835. február 4.

Gundelfinger Gyula . . + Krompachban 1894. május 4.

~~Háry Gyula sz.~~ Zala-Egerszegen 1864. szept. 20.
Jankó János Tor-Komlós 1833. novber 1. + 1896. márczius 29.
Karvaly Mór sz. Ungvárott, 1860 april 3 + Meránban 1899. márczius 10-én

Kaufmann Izidor Arad 1853 márczius 22-én
Knopp Imre Pest 1867. december 29.
Knopp József . . . . . + 1899. julius

Korokuyai Ottó Pest 1856. . . + Budapesten, 1898. április 27.

Laccataris Demeter sz. Bécsben (?). + Bpesten 66 éves korában 1864. decz. 28.

Lechner Gyula sz. ~~B~~Pesten 1841. febr. 5.

Madarász Viktor sz. Csetneken, 1830. decz. 14.

Nadler Róbert sz. Budán 1858. április hó 22-én.

Pap Henrik sz. Kassán 1864. junius 28.

Skutetzky Döme, Pajár 1850 február 9-én.

Spányi Béla sz. ~~Buda~~Pesten 1852. márcz. 19.

Székely Bertalan sz. Kolozsvárt 1835. május 8.

Telcs Ede sz. Bajan 1872. május 12.

Than Mór sz. Ó-Becsén 1828. junius 19. + Triestben 1899. márcz. 10.

Tölgyessy Arthur sz. (Szegeden) 1853. május 1.

Ujházy Ferencz sz. Szolnokon 1827. decz. 8.

Ujváry Ignácz sz. Pesten 1860. szept. 20.,

Wagner Sándor Pest 1838 április 16-an

Weber Paul sz. Darmstadtban (Hesseni nagyhgség) 1823. január 19.

Weber X. Ferencz: 1862 óta Münchenben dolgozott, + 1887. decz. 28.

Wenglein József sz. Münchenben 1845. október 5.

Wünsche Emil + 53 éves korában, Visegrádon, 1899. julius 19.

34/P9

Jankó János.

Literatura.1933. VIII.évf.XXXV. sárga lap.

A hatodik kiállító, *Szuchy* Tibor iparművész s római tájképeivel csak kirándulást tett a grand'art vidékére. Mint a nagymultú Accademia di San Luca növendéke sok különböző nemzetiségű társa elől díjat nyert az iskola évzáró versenyén.

A szobrász-ösztöndíjasok lényegesen kevesebb munkával szerepeltek, ami annak tulajdonítható, hogy *Halgass* Jenő, *Trapli* István és *Osváth* Imre háborús nehézségek miatt csak az akadémiai év végén érkezett az örök városba, *Ugray* György pedig Rómától távol egy olasz megrendelő számára dolgozott nagyszabású feladatokon. *Jankó* János szobrai dekoratív hatásúak. Vízhordó fiút ábrázoló gracilis bronzfiguráját a magyar követ vásárolta meg. *Tar* István Halászlegénye és Parasztmenyecskéje vidám groteszkséggel tölti meg az új formanyelvet. Nagyméretű szobrát, a kosárvivő nőt szűkszavú előadás jellemzi

Tizennégyéves fennállása alatt a római Magyar Akadémia számos kiállítást rendezett s aki figyelmesen nézte e kiállítások fejlődési görbéjét, lehetetlen, hogy tanulságokat ne hámozzon ki belőle. Emlékezetes az elindulás pompázatos névsora s a művek igen magas színvonala. Az első művész-ösztöndíjasokat Gerevich Tibor válogatta ki s a Palazzo Falconieri műteremházában *Szőnyi* István, *Aba-Novák* Vilmos, *Molnár* C. Pál, *Pátzay* Pál és sok más művészünk szerzett megbecsülést a magyar névnek. Azóta is, ahány jelentékeny fiatal tehetségünk akadt, csaknem valamennyi kijutott Rómába. A nívó azonban már évek óta — valljuk be őszintén — mégsem ugyanaz, mint az első évben volt.

Mi ennek az oka? Talán a válogatás nem oly kényes gonddal történik, mint annakidején? Gerevich Tibort sokféle, igen terhes és igen hasznothajtó elfoglaltsága megakadályozza abban, hogy a római akadémia irányításában oly nagy részt vállaljon, mint azokban a boldog időkben, midőn e sorok írója az említett művészekkel együtt ösztöndíjas volt, de a művészek kiválogatása azóta is, változatlanul szívügye maradt. E téren tehát nem történt változás.

Az akadémia évente legalább nyolc művésznek tud műtermet és hajlékot nyujtani. Ha feltételezzük, hogy e művészek általában két évet töltenek Rómában, számuk négyre redukálódik. Nemcsak Magyarország, hanem Európa bármelyik nagy állama nem tud felmutatni évente négy, azaz nemzedékenként százhúsz művész-tehetséget s ha kitermelne is, nem tudná eltartani. A művész-ösztöndíjasok közé lassankint frissen végzett növendékek keveredtek, akiknek a kultuszkormány mintegy előlegképen adta meg a római munka lehetőségét. Természetszerű, hogy ezek nem egyenrangúak az előbbiekkel, mert az élet takarékosan bánik az ígéretek beváltásával. Az első év ragyogó névsora tíz-tizenöt évjárat kész, fiatal művészeiből tevődött össze. Később az évről-évre jelentkező, gyérszámú tehetségből kellett válogatni. E pillanatban a nívó jelentékeny emelése ezen az úton nem is lehetséges. Egy mód lenne rá, ismét fiatal, de már beérkezett festők és szobrászok kiküldése. De azok, kikről szó lehetne, már valamennyien voltak Rómában ösztöndíjasok — ami megint a válogatás helyességét bizonyítja.

A tapasztalat azt mutatja, hogy Róma az érett művésznek sokkal, de sokkal többet nyujt, mint annak, ki stílusát éppen csak alakítani kezdi. Az utóbbiakat könnyebb befogadóképességük révén megzavarja és nyugtalanítja. A reneszánsz nagy mesterei minden időben felületes utánzásra csábították a gyengéket s pót-Rafaellókra, fiók-Michelangelókra nincs szükségünk. Illetékeseknek figyelmébe ajánljuk azt a gondolatot, hogy a művész-ösztöndíjasok sorát, a korhatár kitolásával tarkítsák, akár idősebb, ismert mesterekkel. Ezeknek higgadt ismeretei s a velük való versengési vágy jó hatást tenne a mellettük dolgozó fiatalságra.

GENTHON ISTVÁN

T Á S O K

A RÓMAI MAGYAR AKADÉMIA KIÁLLÍTÁSA

Május 20-án ünnepélyes keretek között nyílt meg a római Magyar Akadémia művész-ösztöndíjasainak kiállítása. Őfelsége, III. Viktor Emánuel király és császár ez alkalommal is megtisztelte az intézetet legmagasabb látogatásával, kit Máriássy Zoltán kvirináli m. kir. követ és e sorok írója kalauzolt. A nemzetnevelésügyi minisztériumot s az örök várost Riccardo Del Giudice államtitkár és Giangiacomo Borghese herceg, Róma kormányzója képviselte. Őfelsége több mint félórás ottartózkodás után legmagasabb megelégedését fejezte ki a látottak felett.

A római művész-ösztöndíjasok évi munkásságának szokásos befejezője, megkoronázása ez a kiállítás, mely alkalmat nyujt arra, hogy szobraikat és képeiket az örök város műértőinek ítélete alá bocsássák. A lángoló Európában talán Itália az egyetlen ország, ahol külföldi államok művészeti intézményei ma is rendszeresen, évente bemutatják termésüket s így ezeknek a kiállításoknak megnövekedett jelentőségük van. Alulírott, mint érdekelt fél, nem óhajtja bírálni a bemutatott anyagot, csak néhány szóval bemutatni a magyar közönségnek, befejezőül néhány általános, két év alatt leszűrődött tapasztalatát vázolva.

Hat festő és hat szobrász állított ki összesen nyolcvanhét munkát. *Koczka* András kárpátaljai festő második évét tölti Rómában. Otthonról magávalhozott modorát, mely a cseh exprenzionizmust (ezt a csodabogarat a csehek franciásnak hitték) folklore-ral vegyítette, már az első évben elhagyta. A nagy freskóciklusok hatása alatt, melyekkel megismerkedett, nyelve egyszerűbbé, kifejezésmódja tisztábbá változott. Behatóan foglalkozott az arcképfestés problémáival is. Látszik művészetén, hogy a régi olasz remekek tanulmányozása elhatározó hatással volt rá s hogy minden erejével szilárd alapot akar teremteni a továbbiaknak.

Vele szemben *Kurucz* Dezső kész formanyelvvel érkezett Rómába s egyelőre sem formaiságban, de más témában sem szakadt el hódmezővásárhelyi stílusától és környezetétől. Magyar társai közül láthatóan Dési-Hubertől tanult a legtöbbet, valósággal rajzol a színekkel s monumentalitásra törekszik. Ilyféle kemény egyéniségbe csak lassan szüremkedik be az új környezet hatása, de ha ez megtörtént, termékenyítőbb, mint azoknál, akik azonnal reagálnak. Barátok című arcképcsoportja vagy mezei munkával elfoglalt földművesei oly festőnek mutatják, ki nehezen kiépített stílusán nem egykönnyen hajlandó változtatni.

Lévay Tibor színes és festői akvarelleket állított ki. *Petrovszky-Munkay* Iván római vedutái tulajdonképen csak ürügyet adnak arra, hogy a festő derengő vízióit lerögzíthesse. A formák elmosódottak, a színek között a tégláé minduntalan visszatér és uralkodik. Ebben a kissé ernyedt, látomásszerű világban ember és ház egyaránt lomha színfolt, talán csak méretre különbözik egymástól. Álmodozó lélek, ki hangulati kifejezésre törekszik s borongásában sok a szlávos íz.

Szentgyörgyi Kornéllal együtt Szőnyi István tanítványa, amit mai vásznai már nem árulnak el, talán csak az, hogy kedvvel és sokat rajzol. Szentgyörgyi inkább emlékeztet mesterére, annak pompás térbeállításaiból sokat tanult. Fiatal festő, aki alig hagyta el a főiskolát s máris monumentális, sokfigurás kompozícióval foglalkozik. Színkultúrájában Szőnyi férfias elegenciája nyomot hagyott.

Szépmüvészet
1942. 203, 204. l.

…s, Szívos Béla, Herczeg Ferencz, Tutsek Anna, Murai Károly, Hevesi József és Heténvi Béla, Pekár Gyula. A csinosan kötött könyv ára 1 frt.

Bandi és egyéb apróságok, írta *Murai* Károly. A könyv egy csomó apró, jókedvű rajzból áll, mely kedélyesen festi a gyermekszoba epizódjait, a családi élet apró-cseprőségeit. Bandi egy szilaj, de ügyes gyerek, a ki sok mindenféle csiny hőse, és mindig mulatságos. A könyv első részében az atya regél Bandiról, a mit azonban a második részben az urfi azzal torol meg, hogy ő meg az apjáról emlékezik meg. E bohóságok után a könyv még egy harmadik részt is ad, a melyben Murai Károlynak még egyéb jóhumorú aprósága sorakozik. Kis vigjátékok is fordulnak elő, akár el is játszhatók. A karácsonyi könyvpiaczon bizonyára sok vevője lesz a könyvnek, melyet a Légrády-Testvérek adtak ki. Ára 1 frt 20 kr.

A szerelem iskolája. Irta *Thewrewk* István. A kötet egy szerelmes pár regényét tárja elénk, a mint azokat a sors és emberek beavatkozása egymástól elválasztotta. Szerző nem ragaszkodott a megszokott irodalmi formákhoz, hanem annál nagyobb közvetlenséggel s itt-ott költői lendülettel kezeli tárgyát s az olvasó figyelmét mindvégig képes lekötni. A munka, mely a szerző arczképét is tartalmazza, Robicsek Zsigmond kiadásában jelent meg Budapesten.

Negyvenezer mértföld vitorlával és gőzzel, irta dr. *Gáspár* Ferencz, 119 eredeti képpel. Második bővített kiadás. Gáspár tengerészorvosnak Ázsia körül, s főleg Khinában tett utazásáról és a tengeri életről vonzó tollal, és eleven szellemmel írt nagy műve (39 negyedrét ív 604 oldal) négy évvel ezelőtt jelent meg először. A Singer és Wolfner könyvkereskedő czég most második kiadásban bocsátja közre a munkát, sok képpel illusztrálva. Ára 5 frt.

A bölcseleti jogtudomány kézikönyve, írta dr. *Esterházy* Sándor, a kassai jogakadémia tanára. A második kötet első fele. Az első kötet közelebb jelenik meg. A most megjelent rész, melyet Bernovits nyomdája bocsát közre, a magánjoggal foglalkozik, s ára 4 korona.

Naptárak. A Méhner Vilmos könyvkiadó hivatalának országosan elterjedt naptárai az 1896 ik évre is megjelentek. Köztük egy pár igen régi már, s minden magyar háznál ismeretes. Ilyen az *István bácsi naptára*, melyet Májer István alapitott negyvenkét évvel ezelőtt, s most Kőhalmi Klimstein József tanár szerkeszti. Olvasmány, hasznos ismeretek, mulattató apróság bőven van benne és számos kép is a mult év eseményeiről. Ára 40 kr. — *Protestáns uj képes naptár*, 43-ik évfolyam, szerkesztette legifjabb Szász Károly. A gazdag tartalmú, 186 képpel ellátott naptár közleményei közt különösen is föl kell említenünk Szász Károly ref. püspök «Emlékezése Nagy-Kőrösre» czímű közleményét, mely az 1851—53 iki években az ottani ref. iskola híres tanári karáról, irodalmunk annyi jeleséről s az akkori szomou időkről annyi érdekest jegyez föl. A protestáns egyházi és iskolai czimtárral ellátott s kiváló gondossággal szerkesztett naptár ára 40 kr. — *Magyar nők házi naptára*, szerkeszti Beniczky Irma, 29 ik évfolyam. Szintén képes naptár, gyakorlati közleményekkel a háztartás köréből. A házi följegyzésekre szolgáló jegyző lapokkal is el van látva. Ára 40 kr. Mind e naptárak sok más egyéb népies naptárral együtt a Franklin-Társulatnál is megrendelhetők.

A szaknaptárak közül a következő gazdasági naptárak jelentek meg:

«*Falusi gazda naptára*» gazdag és érdekes tartalommal, mely minden ujabb mozzanatot felölel, mely a mezőgazdaság, kertészet, szőlészet, gyümölcsészet, méhészet, baromfitartás terén mostanában feltünt, ezenkívül a háztartás köréből is sok hasznos tudnivalót közöl. A terjedelmes bőtartalmu naptár, mely immár 33 ik évfolyamába lépett, sok képpel van illusztrálva. Szerkesztette Szivós Béla. Ára 60 kr. — A «*Borászati Naptár*» 24-ik évfolyam, szerkesztette Dr. Lónyay Ferencz. Kitünő tanácsokat ad a szőlészet, borászat terén s a legujabb idevonatkozó fölfedezéseket, vivmányokat, mind kimerítőleg tárgyalja, egyszersmind számos felvilágositó ábrával is élénkítvén az érdekes szöveget. Ára ennek is 60 kr. Mindkét naptár megrendelhető a Méhner Vilmos-féle könyvkereskedésben, Budapest, IV. ker. Egyetem-utcza 4 sz.

Előfizetés. *Szalay* Károly tanár, kit költeményei után lapunk olvasói is jól ismernek, előfizetési fölhivást adott ki «Csanád» czimű öt felvonásos, versben irt történeti szinművére. E szinmű a tud. akadémián mult évben kitűzött gr. Karácsonyi-féle 200 aranyos jutalomért pályázott; a jutalmat azonban, melyet az akadémia csak abszolut becsű műnek itél oda, ezúttal sem adták ki, hármat azonban mint magasabb szinvonalon állót kiemeltek, s ezek, közt második helyen volt Szalay drámája, melyben a birálók «nagyobb tehetségű költői erőt» véltek fölismerhetni, de szerkezetén és jellemzésén kifogást találtak. A szerző az akadémia birálata ellen a közönséghez felebbez darabja kinyomtatásával. Műve nehány nap múlva már elhagyja a sajtót, díszes kiállításban. Nagy Lázár festőművész által rajzolt czímképpel. Előfizetési ára 2 frt, s ez összeg vagy a szerzőhöz (Budapest, Lónyay-utcza 4 sz.) vagy Hangos Antal Kálvin-téri papirkereskedésébe küldendő.

Megjelent könyvek: *Ködképek a multból*, rajzok, beszédek, irta Vértesi Károly. huszonöt év alatt megjelent különböző dolgozatait, ismeretterjesztő ezikkeit, s alkalomszerűn mondott beszédeit gyűjtötte össze. A könyv Zomborban jelent meg a szerző arczképével; ára 1 frt 20 kr. — *A modern életből*, elbeszélések, irta Molnár Gyula, kiadta Veszprémben Köves és Boros könyvkereskedése; ára 1 frt. — *Selyem Ágnes*, szinmű 3 felvonásban. irta Szalóki Elek (Budapest.); ára 1 korona. — *A szerepet cserélt völegény*, társadalmi regény, irta Jobbágyi Miklósné. (Budapest.) — *Siralmak könyve*, irta Nagy Endre. Az atya halála fölötti mély bánat a bibliai siralmak hangján és modorában szólal meg mély érzéssel a kisded könyvecskéből, melyen a megjelenés helyét nem találjuk följegyezve. — *Hölgyek és urak*, elbeszélések Fehér Dezsőtől. Megjelent Nagy-Váradon, Lónyai József nyomdájában.

Ifjúsági könyvek. *Böngérfi* Jánostól, az ismert tanügyi irótól, az ifjúság számára egyszerre három könyv jelent meg, mindenik alkalmas ünnepi ajándékul. Ezek a következők:

Kornyáti Békés Gáspár, a nagy államférfiú, történeti elbeszélés. A történelem ez alakjában nemcsak históriai és korrajzi tanulságokat nyujt, hanem erkölcsit is az alacsony sorsból önerejéből emelkedő Békés Gáspárban. E könyv az Athenaeum kiadásában, csinos kötésben, szines czimképpel és 14 illusztrácziával jelent meg s ára 1 frt 50 kr. — A pozsonyi Stampfel-féle «Ifjúsági könyvtár»-ban pedig *Hun mondák* foglalják el az egyik kötetet. Az ős magyar kor 23 mondája van itt előadva, s az előadásba költőkből vett idézeteket is sző a szerző. Széchy Gyula és Kiss Lajos rajzai élénkítik a művett. A harmadik könyv: «*Az állhatatlan herczeg*», történeti elbeszélés, több képpel. A gyermekeknek ajánlható olvasmány. Ifj. Nagel Ottó kiadása Budapesten.

A Nemzeti Szalon karácsonyi tárlata. Decz. 5-ikén nyilt meg a Nemzeti Szalon Kossuth-utczai szép uj helyiségeiben a karácsonyi műtárlat közel 200 festménynyel s ezen kivül ott vannak még *Jankó* János hagyatékából ama karrikaturák és egyéb rajzok, melyek szintén vevőket érdemelnek. Az új kiállításon a festészet minden faját bőven találni, a történelmi festészetet kivéve. Jónevű művészekben sem lévén hiány, a közönség válogathat.

Baditz Ottótól egy Madonna és egy kaczér nő mellképe, *Vastagh* Géza állatképei (kivált az elszabadult bika és egy tigrisfő), *Aggházy* Gyula nagy életképe, *Kimnach* László «Fürdő libái», *Vaszary* János «Szeptember» és «Agarászat előtt» képei, *Nógrády* vízfestményei, *Veres* Zoltán, *Rubovics* Márk, *Handman* Adolf, *Spányi* Béla, *Tölgyessy* Arthur, *Kubányi* Lajos, *Csók* István, *Szobonya* Mihály, *Vajda* Zsigmond, *Reinfuss* Ede, *Györök* Leó, *Molnár* József, *Mesterházy* Kálmán, *Hrabetz* Nándor, *Ujházi* Ede, *Kézdi Kovács* László, *Zilzer* Antal, ifj. *Vastagh* György (ki két állatszobrot állított ki), *Fodorné Herman* Adolfin, *Konek* Ida, *Sikorka Zsolnai* Julia (szép virágképek), *Gerhardt* Alajosné, *Kotsi-Horváth* Jolán, *Gebauer* Gizella, *Bruck* Hermina, *Stróbl* Zsófia, *Rudnai-Nikolics* Ilona stb. művei igen élénken foglalkoztatják a figyelmet s a kiállításnak értékét is emelik. A legifjabb generáczióból *Szikszay* Ferencz egy pár kisebb képe törekvő tehetséggel ismertet meg. A kiállítást a közoktatásügyi miniszter is megtekintette, s állandóan nagy közönség keresi föl.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia decz. 7-iki ülése *Pauler* Gyula elnöklete alatt ment végbe, s két felolvasás volt napirenden.

Dr. *Réthy* László «A romanizmus Illyricumban» czím alatt olvasta fel értekezését, melyben azt fejtegette, hogy romanizmus a római birodalom területén csak a Középtenger medenczéje körül, azaz Itálián, a pirenéi félszigeten, Gallián és az Alpesek déli részein kivül csak Illyricumban volt. Nem volt Dácziában, mert oda a rómaiak kisázsiai népeket telepítettek. Az oláh nyelv csak Illyricumban keletkezhetett. Majd az oláhok vándorlásait mondja el a dunántuli és kárpáti vidékre, hol a kun eredetű bassarabák segítségével alakult meg az első oláh állam, az erdélyi protestáns fejedelmek pedig az oláh egyházi nyelv behozatalával az oláhokat a sziáv nyelv nyügéből kiszabadították. *Gaál* Jenő miniszteri tanácsos levelező tag tartotta ezután székfoglalóját «Carlyle Tamás társadalom-politikai rendszeréről». Carlyle, ki egész hosszu életén át független és önzetlen ember maradt, leginkább történetbölcsész volt, ki a franczia forradalom, II. Frigyes és Cromwell történetét is főleg azért irta meg, hogy társadalom politikai felfogásának helyességét a világtörténeti tények világánál mutassa be. Világnézetének alapja az volt, hogy az ember nem boldogságra, hanem kötelességének teljesítésére van rendelve. A társaságban született ember nem a magáé, hanem a társadalomé, melynek terméke az egyén. Gaál a tanulmányban Széchenyi műveiből vett idézetekkel bizonyítja, hogy a «legnagyobb magyar» Carlyle-lel mily közeli szellemi rokonságban volt, s hogy ő ezt megelőzte, mert a mely eszmékkel Carlyle legujabban regenerálta az angol társadalmat, ugyanazokkal ébresztette fel már korábban gróf Széchenyi a halálosnak látszó lethargiából a magyar nemzetet. A felolvasót zajosan megéljenezték.

MI UJSÁG?

A királyné Biarritzban. Erzsébet királyné Franczia ország délvidéki tengeri fürdőjében, Biarritzban igen jól érzi magát. Naponként nagyobb gyalogsétákat tesz a vadregényes környéken. Pompás, tavaszias időjárás kedvez a kirándulóknak mostanában. *Natália* szerb királyné, a ki egy villában lakik ott, e hó 6-ikán meglátogatta Erzsébet királynét, a ki másnap visszaadta ezt a látogatást.

Családi ünnep az igazságügyminiszternél. Decz. 6-ikán kettős családi ünnep szinhelye volt *Erdély* Sándor igazságügyminiszter háza. A miniszter és felesége, szül. Halászy Jolán ünnepelték meg egybekelésüknek negyedszázados évfordulóját. Ezzel a szép ünneppel kapcsolatban volt leányuknak, *Magdának* is az esküvője a verseczi főispánnal, gádi *Pálffy* Elemérrel. A polgári kötést *Kühnel* Gyula végezte a kálvintéri anyakönyvi hivatalban, a hol *Karap* Ferencz és *Potyondy* Ferencz nyugalmazott kuriai birák szerepeltek tanukként. Az egyházi áldást *Dessewffy* Sándor csanádi püspök az egyetemi templomban adta a fiatal pár frigyére, gyönyörű beszédet intézve egyben az ezüstlakodalmukat ülő szülőkhöz is. A kettős családi örömünnepet este lakoma fejezte be, melyen a család belső ismerősei mellett a közélet sok előkelősége vett részt.

Vörös László államtitkár kitüntetése. A millenniáris kiállítás országos bizottságának elnöke, Dániel kereskedelmi miniszter után most a bizottság alelnöke, Farádi *Vörös* László kereskedelmi államtitkár kapott királyi kitüntetést. Ő felsége a király az ezredéves kiállítás és a közszolgálat terén szerzett érdemei elismeréséül a Lipót-rend középkeresztjével tüntette ki. Vörös László államtitkár nemcsak a kiállítás rendezése körül, hanem a közlekedésügy minden terén s a kereskedelmi miniszterium ügyeinek vezetésében oly érdemeket szerzett magának, hogy a királyi kitüntetés méltó elismeréseül szolgálhat eddigi működésének.

Bedő Albert kitüntetése. A király dr. kálnoki *Bedő* Albert államtitkári czimmel és jelleggel felruházott miniszteri tanácsos és országos főerdőmesternek, saját kérelmére történt állandó nyugalomba helyezése alkalmából, a II. osztályu vaskoronarendet adományozta.

Az őszszel tartott nemzetközi gazdakongresszus volt titkárának, sippi Rodiczky Jenőnek, gazdasági tanintézeti igazgatónak, a kongresszus alkalmából kifejtett buzgó működése elismeréseül a király a harmadik osztályú vaskorona-rendet adományozta.

Hirlapirók lakomája. A budapesti ujságirók egyesülete, mely az év elején alakult, a napokban nyitotta meg helyiségeit. Ennek ünnepét ülte meg e hó 8-ikán a Royal fogadó egyik termében tartott lakomával. Az itt összegyűlt társaság mutatta, hogy a budapesti hirlapirók mily tekintélyes testületté emelkedtek. Miniszterek, főpapok, a közélet jelesei,

A TÖLCSÉR ÉS A GYERTYALÁNG.

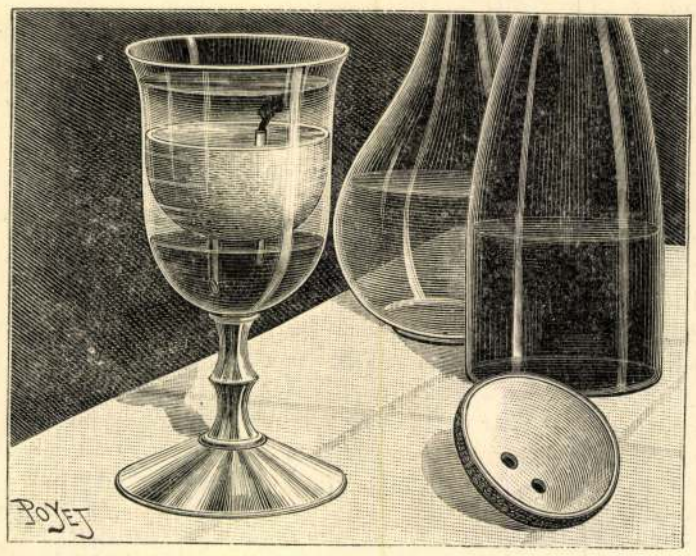

HELYET CSERÉLŐ FOLYADÉKOK.

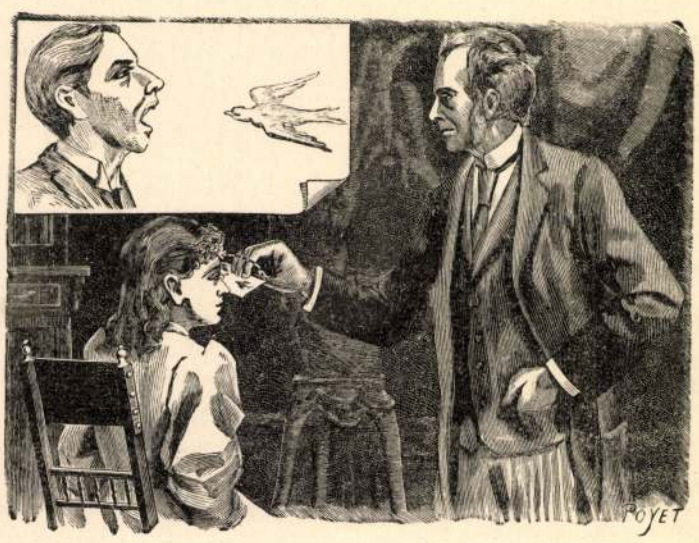

AZ ELNYELT MADÁR.

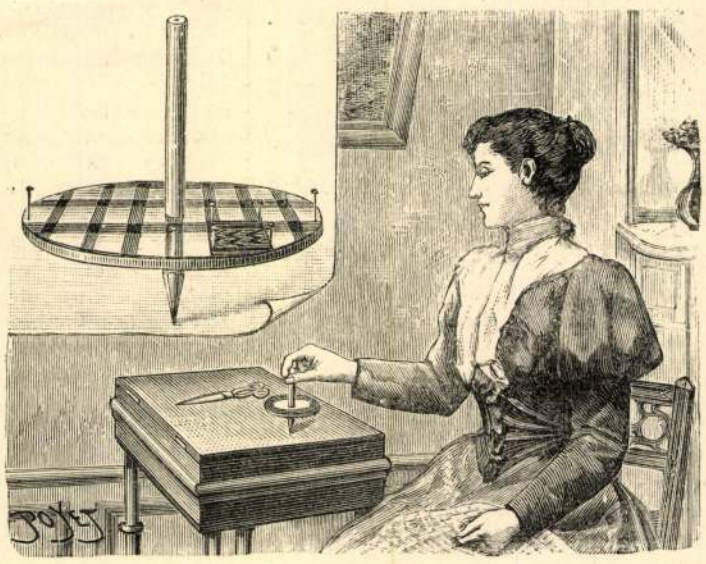

A RUHASZÖVET SZINPRÓBÁJA.

MULATTATÓ TERMÉSZETTANI KISÉRLETEK.

kapu-szabályozás őskori előzményei» czimű alkalomszerű czikk olvasható. «A magyar zenéről» czimen pedig *Bertha* Sándor válaszol Érdy Lajosnak. Az «Értesítő» rovat gr. Andrássy Gyulának az 1867-iki kiegyezésről irt könyvével, Dezső Lajosnak «Comenius Ámos nagy oktatástana» műveivel foglalkozik. A «Budapesti Szemlé»-nek, mely *Gyulai* Pál szerkesztésében jelenik meg, előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Magyarország története, irta *Varga Ottó*. Már korábban is volt alkalmunk megemlékezni arról a nagy és díszes kiállítású kötetről, mely terjedelemre nézve középhelyet foglal el azon művek között, a melyek az ezredévi országos ünneplés alkalmából nemzetünk s hazánk történetének elbeszélése czéljából megjelentek. Sokkal bővebb az egyszerű rövidleteknél, de nem oly részletező, mint a legnagyobbak. E munka létesülésére nem annyira a nagy évforduló, mint inkább a Kisfaludy-Társaság által 1890-ben hirdetett pályázat adott okot. Olyan magyar történelmet kivánt ez a pályázat, a mely teljes tudományos készlettel, de népszerű, vonzó előadással beszélje el hazánk és nemzetünk múltját úgy. hogy a nép embere is haszonnal olvashassa, de a művelt osztályok könyvtárába is oda illő legyen. A beérkezett pályaművek közül Varga Ottó budapesti állami főgymnáziumi tanár próbadolgozata lett a nyertes. A szerzőt ez a siker arra ösztönözte, hogy eredetileg csak részletmunkáját egészen kidolgozza. A derék könyv aztán el is készült és meg is jelent igen díszes alakban s 226 szövegközi képpel, melyek legnagyobb részt vagy eredeti képmaradványok másai, vagy történeti emlékek rajzai, vagy pedig régi nevezetesebb okiratok részleteinek hű hasonmásai. A munka értékét illetőleg elmondható, hogy a szerző gondosan szem előtt tartotta a pályázati hirdetés követelményeit. Sok évi tanulmányozás gyümölcseit foglalta össze könyvében, fölhasználván számos olyan érdekes részletet és adatot, a melyek az e nemü munkákban vagy épen nem, vagy csak elvétve voltak találhatók. Fölfogásában a lehető legnagyobb tárgyilagosságra törekedett, de szabadelvű gondolkozását és hazafiúi lelkesedését sem titkolta el. Helyesen csoportosítja az eseményeket ; előadása népszerű ; elbeszélése élénk. A könyv alkalmas és méltó, hogy a magyar közönségnek mennél több rétegében elterjedjen s ott családi és ifjusági olvasmányúl szolgáljon. Különösen az éretteb ifjúságnak ennél alkalmasabb karácsonyi ajándékot keresve sem lehet találni. A terjedelmes könyv ára fűzve 7 frt, kötve 8 frt. Megrendelhető a kiadószerzőnél, (Vár, Disztér, 10. sz.) vagy a Franklin-Társulatnál.

Az akadémia új kiadványai. A tud. akadémia könyvkiadó vállalata most küldi szét nagyértékű könyveinek új sorozatát, összesen öt kötetet.

Burchardt Jakabnak *A renaissancekori műveltség Olaszországban* czimű munkájából a II. kötet jelent meg, Bánóczi József fordításában. A művelődés történetének egyik nevezetes korszakába vezet be. A mű az 1895. évi illetmény utolsó kötete. A többi négy kötet az 1896. évi illetménybe tartozik. Ezek: *Az olasz irodalom története,* irta *Radó* Antal. Két kötet. Az olasz irodalom avatott ismerője, bő tájékozottsága mellett, a fölvett tárgy kidolgozásával s előadásának hatásával is foganatossá teszi munkáját. Az irodalom a mivelt nemzeteknél mindenütt éreztette hatását, döntő befolyást gyakorolt, s az általános művelődést szolgálja Radó könyve. — *A lelki átöröklés*, Riboth Th. műve a ma élő franczia bölcsészek egyik legtermékenyebbikét s legtekintélyesbikét mutatja be a magyar közönségnek. *Holló* István fordította magyarra jó magyarsággal. — *Velencze kövei*, irta *Ruskin*, angolból fordította *Geőcze* Sarolta. Velenczének fénynyel, árnynyal borított történetét adja elő épületeiből faragványaiból. Az angol munkából az első kötet jelent meg, megvilágítva számos ábrával, a faragványok rajzaival.

Az asszonyi szépség, írta *Bródy* Sándor. Díszes, elegáns könyvecske, melyet a jónevű szerző hölgyek asztalára szánt. A sok kellemes apróság majd elmésen, majd vidáman, gavalléros bókolásokkal, tüzes rajongással, olykor szarkazmussal és pikántériával vegyitve, adomával, rajzokkal keverve, mind az asszonyi szépségnek és ennek hatalmának hódol. Kisebb ötletek, elmélkedések mellett egy-egy csinos rajz, adoma, történet, elbeszélés váltogatja egymást. A Pallas-társaság adta ki a könyvet s különböző díszben kiállított példányokban kapható.

Tom Tit legujabb 100 kisérlete. A harmadik kötet is megjelent abból a jó és hasznosan mulattató, ifjuságnak szánt franczia műből, melyben Tom Tit név alatt Good Arthur annyi ügyes mutatványt ir le, s rajzokkal is kiséri az elmés és meglepő dolgokat. A számtan, fizika körébe tartoznak ezek, s a szórakozással együtt okulást is nyujtanak. Le is fordították a mívelt nyelvekre. Magyarúl két rész jelent meg belőle eddig, most adta ki a harmadik részt az Athenaeum társaság. Minden kötet száz elmés kisérletet foglal magában, s minden kisérlethez csatlakoznak a magyarázó rajzok. Nem üres szemfényvesztő fogásokhoz, ugynevezett bűvészeti eljáráshoz ád Tom Tit utmutatásokat. Komoly tudományos tantétel az alap, vegyészeti vagy fizikai törvény. A három nagy kötet tehát a fizikai tudományok iránti érdeklődést van hivatva felkölteni a játékokkal és produkciókkal, melyekhez a legközönségesebb házi szerek és eszközök szolgálnak segítségül, s a tanuló egész kedvvel valóságos laboratóriumot állít magának. Az ügyes produkciók nagyobb társaságok mulattatására is igen alkalmasak. A világos és egyszerű szöveget jól leforditották magyarra ; Poyet tiszta rajzai pedig teljes utmutatást nyujtanak az eljáráshoz. Az új kötet ára 3 frt, a három kötet együtt díszes kötésben 9 frt. A serdülő ifjuságnak nagyon ajánlható könyvből mai számunk több mutatványt közöl.

Az Almanach, melyet a Singer és Wolfner czég már tiz éve óta ád ki az év végén, az 1897-ik évre is megjelent *Mikszáth* Kálmán szerkesztésében. Mivel ez most a tizedik kötet már, össze vannak gyűjtve benne azok a jókedvű előszók, melyeket Mikszáth irt minden évfolyam elé. A mostani kötet számára a választások napjaiból irta az előszót, mint képviselőjelölt. Az új almanach is tartalmas s Mikszáth Kálmánnal együtt (kitől «Szegény ember tőkéje» czimű elbeszélés olvasható) tizenhat iró novelláit közli. Ezek: Gyarmathy Zsigáné, Benedek Elek, Papp Dániel, Kozma Andor, Szomaházy István, Tolnai Lajos, Herman Ottóné, Kóbor Ta-

A TÁRSULAT TÁNCESTÉLYÉNEK MEGHÍVÓJA 1865-BEN. LOTZ KÁROLY RAJZA UTÁN.

közölni, hogy fogalmat alkothassunk arról a csipkelődő tréfával párosult mély szimbolizmusról, amely Jókai e kis remekművéből sugárzik:

Karneval herceg: gazdag tékozló mecenás, kinek mindenre van pénze, csak a művészetre meg az irodalomra nincs.
Korszellem: becsületes, jóakaratú uraság; de aki maga sem tud búzájáért pénzt kapni.
Kritikus: egy jó barát, aki fanatikus kedvelője — az ingyen belépti jegyeknek.
Néma személyek: négy dáma, a tucat kártyából, Farsangi fánk, Pezsgős palack, Művészet képviselője, Tudomány, Merkur, Nemtő, Remény, Anyag, Szellem, Véső, Kalapács, Cirkalom, Trapulin, Mérték, Vízmérték, Háromszög, Linea, Malteres láda, Karyatydák, Festőállvány, Paléta, Festék hólyag, Terpentin, Firnaisz, Gnómok, Szobrok, Könyves Kálmán, Szilágyi Erzsébet, Varula Jakab, Pénztár s. a. t.

Az irodalom és a képzőművészet talált tehát egymásra ezeken a szép estélyeken, csakúgy mint egyes komoly tárgyú felolvasóestéken is. Az 1864. évről szóló jelentésben olvassuk egy ilyen felolvasóülés tárgysorozatát:

Az alapszabályok I. fejezete 3. cikkje értelmében az 1864. évi április 22-én Shakespeare 3 százados ünnepe alkalmával egy felolvasás tarttatott következő szerrenddel: 1. A bazilika, olvasta *Henszlmann* Imre, t. tag. 2. A festészet és költészet rokonságáról, írta és olvasta *Orlay* Soma t. tag. 3. Shakespeare életrajza, írta és olvasta *Dallos* Gyula t. tag. 4. Shakespeare háromszázados ünnepét megelőző esten, költemény, a m. k. műv. társ. által tartott felolvasásra írta *Szász* Károly s a társ. iránti szívességből szavalta *Egressy* Gábor.

JANKÓ JÁNOS.

A művészi szépnek ez az egyetemes kultusza magyarázza az Akadémiának báró Eötvös József által aláírt, meleghangú üdvözlő átiratát Társulatunkhoz 1863 július 20-án (Lt. 1863–32.):

«A Magyar Tudományos Akadémia őszinte hazafiúi örömmel üdvözli a hazai művészet felvirágoztatására alakult Magyar Képzőművészeti Társulatot; a legszívesebben fogadja el annak feléje nyujtott jobbját s kijelenti: hogy egy alkalmat sem fog elmulasztani, melyben a Társulattal saját és a Társulat nemes céljainak előmozdítása végett tudományos munkálkodása közben érintkezésbe jöhet.»

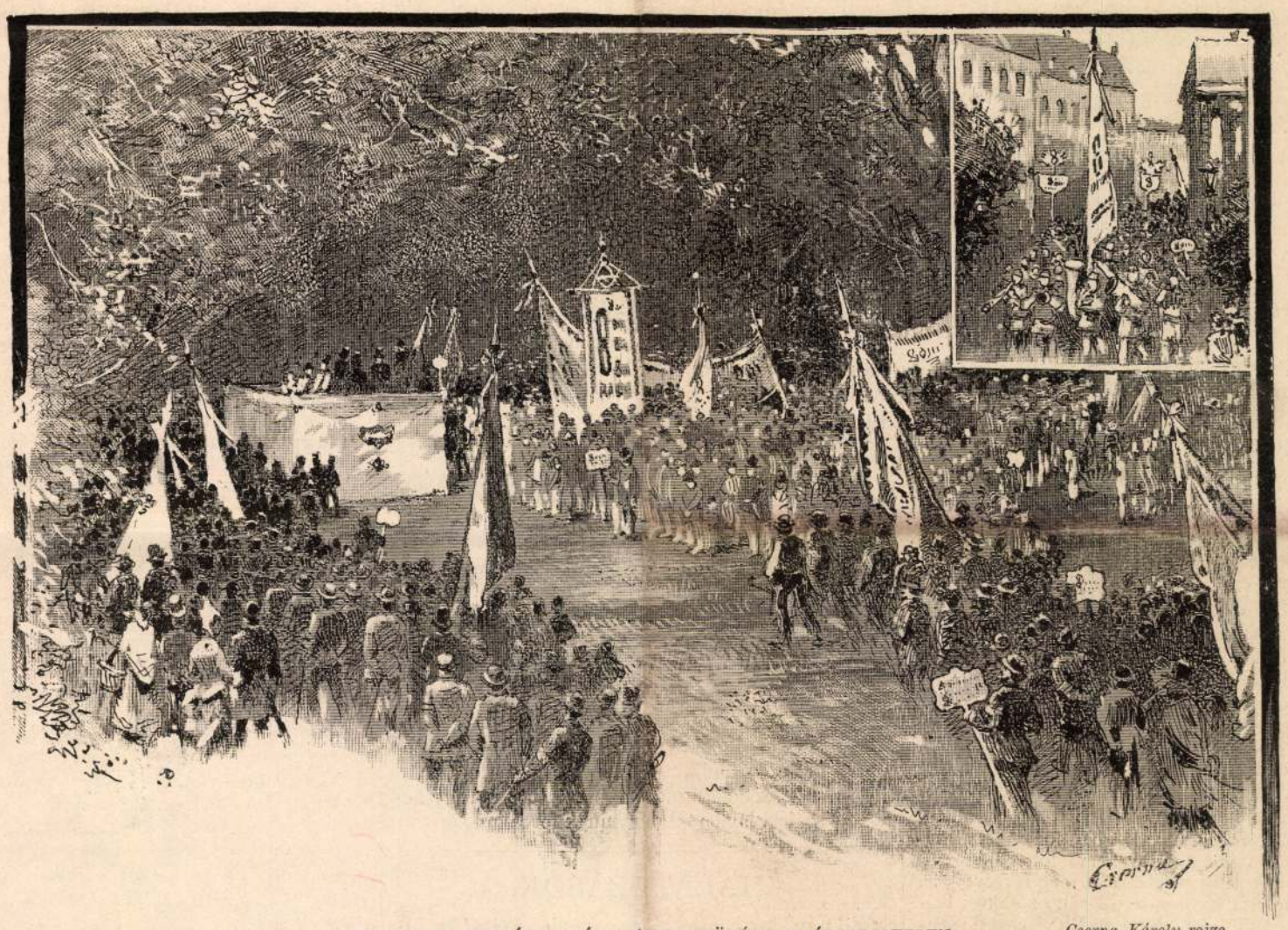

A BUDAPESTI MUNKÁSOK MÁJUS 1-SEI GYÜLÉSE A VÁROSLIGETBEN. *Cserna Károly* rajza.

ját ismerteti, a kisebb közlemények pedig kirándulásokról, hegymászásokról és társulati ügyekről szólnak.

Az operaszinházban május 5-ikén vett bucsut *Pauli Rikhárd* a közönségtől, hogy nyugalomba vonuljon. A ritka zenei tehetségű, finom izlésű és rokonszenves hangu tenorista a «*Sevillai borbély*» Almaviva szerepét választotta utolsó föllépтére.

A szinház egészen megtelt, s a közönség melegen nyilvánította rokonszenvét a művész iránt. A mint kilépett, felzugott a taps, a zenekarból pedig tömegesen nyujtották föl a koszorukat, melyeket a tisztelők és tanítványok küldtek. Pauli mély meghatottsággal fogadta az ovációkat. Előadás közben is megújultak a tapsok, végül pedig már vége sem akart lenni a kihivásoknak. Az előadásban részt vett Pauli egyik tanítványa, *Vaszilievics* Adél k. a. is (Vaszilievics kir. táblai biró leánya), a kölni szinház tagja, ki Rozinát kellemmel énekelte. Előadás után a pályatársak bucsuzása kezdődött, kik a szinpadon koszorukkal jelentek meg. *Beniczky Ferencz* intendáns megköszönte a művésznek, hogy kértére még két esztendeig működött az operánál s átadta neki a kinevezési okiratot, mely Paulit mint *tiszteletbeli tagot* továbbra is az intézethez csatolja. Még arra kérte, hogy mint tanár, továbbra is neveljen az intézetnek hasznos tagokat. *Alszeghy Kálmán* rendező átadta beszéd kiséretében az operaszinház tagjainak ezüst babérkoszoruját. Pauli megindultan mondott köszönetet a figyelem és tisztelet e nyilvánításaiért; megköszönte a nemzeti szinház tagjainak kollegiális barátságát is, kik közül számosan voltak jelen Paulay Ede igazgatóval együtt. A bucsuzás ünnepélyeit lakoma fejezte be.

A budapesti szinkörökben a közelebbi napokban kezdődnek meg az előadások. *A buda-krisztinavárosi* szinkörben *Krecsányi Ignácz* szintársulata játszik a nyáron. *A városligeti szinkörben* e hó 15-én lesz az első előadás prológgal, melyet *Jászai Mari*, a nemzeti szinház jeles művésznője, szaval. A társulat vidéki szinészekből alakult, s a népszinház több tagja is közreműködik a népszinház szünete alatt.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia május 5-iki ülésén melyen *Hunfalvy* Pál elnökölt, három értekezést olvastak föl.

Simonyi Zsigmond a főnévi igenév (infinitivus) néhány oly használatáról szólt, mely utóbbi időben volt vita tárgya. Egyik a székely «el kell, hogy menjek» e helyett «el kell mennem», mely oláh eredetünek bizonyul. Másik az «ideje menni», melyben az infinitivus úgy szerepel, mint valamely főnév genitivusa. A harmadik ez a szerkezet: «nem látni semmit», nem tudhatni stb. melyben az infinitivus állitmányul szolgál. Erre nézve a felolvasó valószinüvé teszi, hogy szláv hatás utján keletkezett. Megemliti ezzel kapcsolatban a hazafiatlanság vádját, melylyel nyelvészeinket azért illették, hogy sok szavunknak kimutatták idegen eredetét. Még nagyobb bajnak fogják némelyek tartani, ha még sok mondatfűzés idegen eredetét is bizonyitják nyelvészeink. A fölolvasó e jelenségekben ellenkezőleg nyelvünknek beolvasztó képességét látja, mely szoros kapcsolatban van a magyar nép beolvasztó képességével s egyik tényezője a magyarság gyarapodásának. Már pedig a tényezőket kutatni inkább hazafias, mint hazafiatlan foglalkozás. A felolvasást éljenzéssel fogadták. Dr. *Asbóth* Oszkár mint vendég a hangsulyról beszélt a szláv nyelvekben. Végül *Volf* György lev. tag olvasta föl *Katona* Lajos vendégnek «a *holdevő Markolábról*» szóló értekezését, a melynek végeredménye az azt megelőző beható fejtegetés alapján röviden az, hogy az egyes szótárainkban (Kreszneries, Czuczor-Fogarasi, Ballagi,) feljegyzett, továbbá néhány költőnknél (Baróti Szabó Dávid, Vörösmarty) előforduló és hazánk egyes vidékein, pl. az alföldön, Erdélyben és a palóczok közt a nép ajkán is élő *morkoláb*, (*markalá*, *markal*) szó bajosan vezethető vissza a Salamon és Markalf meséjének Markalf-jára, mint Szily Kálmán előbb hitte, hanem a német *Markolf* (garrulus glandarcus) madár nevének olyan átgyurása a minő Heltainak a Markgrafból alakított másik *morkoláb* szava, vagy az ezzel teljesen analog Burggraf *porkoláb*. Érdekes e szó fol klorisztikus szempontból is különösen azért, mert a vele egy jelentésü erdélyi oláh *varkolák* és *varkolács* tanusága szerint benne az említett német szóhoz a szláv *vlkolak* (Werwolf, a. m. farkas képében bolyongó kárhozott lélek vagy elátkozott ember és vampyr is egyuttal), tehát a «lykantropos» neve és képzete is hozzákeveredett: a mint hogy a mi *morkoláb*-unk az erdélyi oláh *varkolák*kal együtt nemcsak a napot és holdat fogyatkozásuk alkalmával elfoglaló (s nálunk a német Markolf mintájára madáralaku) démont, hanem kincsőrző vampyrt is jelent, tehát olyan mythikus lényt is, a minőnek a szláv *vlkolak*-ot ismerjü

EGYHAZ ÉS ISKOLA.

A szerb patriárkha. A király helybenhagyta *Brankovics* Györgynek szerb patriárkhává történt választását. A királyi megerősitést a kongresszus e hó 10-iki ülésén hirdeti ki b. Nikolics királyi biztos, s a beiktatás e hó 11-én, vasárnap megy végbe.

Püspökválasztás. A tiszai egyházkerület püspöki helye, mely Czékus István halálával üresedett meg, e hó 7-ike óta be van töltve. A Kassán e napon tartott egyházkerületi közgyülés akkor bontotta föl a beadott szavazatokat. Nagy éljenzés közt hirdették ki az eredményt, mely szerint a beadott 162 szavazatból 92 szóval *Zelenka* Pál miskolczi evang. lelkész választatott meg a kerület püspökévé. Terrayra 41, Farbakyra 26 szavazat esett. Három szavazatot érvénytelennek nyilvánitottak.

MUNKÁS-CSOPORTOK VEZETŐI.

A Zelenka-család már régebben szerepel a magyarországi protestáns ügyekben. Mátyás alatt Giskrával jött a család Magyarországba. Az új püspök 1839 évi aug. 19-ikén a nógrádmegyei Brezó községben született. Tanulmányait Jénában végezte be. 1862-ben segédlelkész volt Budapesten Székács superintendens mellett, majd Irsán, nemsokára pedig Miskolczon lett lelkész, hol az egyházi vagyon rendezését is nagy erélylyel és eredménynyel vitte keresztül, s átalában az egyházi ügyekben nagy munkássággal fáradozott, s minden téren közbecsülést és bizalmat vivott ki.

A kolozsvári egyetem rektorává dr. *Szász Béla* bölcsészeti tanárt és jeles költőt választották meg.

MI UJSÁG?

A virágkiállitást május 2-ikán zárták be. Hat napig volt nyitva, s a főváros közönsége nagy érdeklődést tanusított. Összesen 12,832 látogatója volt. Kivált a rózsa-kiállítás vonzotta a hölgyeket, kik tömegesen nézték a rózsa-versenyben legtöbb szavazatot nyert rózsákat. Mint említettük, a legtöbb szavazatot (289-et) a *Madame Charles Meurice* nevű

rózsa kapta. Ezt találta legszebbnek a legtöbb hölgy (mert csak a hölgylátogatók szavazhattak). Utána a legtöbb szavazatot (214-et) kapott a *Merveille de Lyon* és a *Baronne Adolfe Rothschild* (103 szavazatot). E három szép rózsa képét közöljük is mai számunkban.

Az amateur-fénykép-kiállitásra gróf Teleki Géza, a jury elnöke, három dijat ajánlott fel s a dijak kiosztásában a közönség itélete lesz a döntő.

Dr. Duka Tivadar, tudós hazánkfia, ki a szabadságharcz óta külföldön él, a tudományos akadémia nagygyűlésére Londonból Budapestre érkezett, nejével együtt. Innen a Keletre, Konstantinápolyba mennek.

Dr. Závory Sándor, jeles orvos hazánkfia, ki már husz év óta müködik mint fürdőorvos Gleichenbergben, e héten utazott el e gyógyhelyre, melyet hazánkból is oly sokan fölkeresnek, s a fürdőidény beejezéseig, szeptember végeig, folyvást ott lesz.

A nemzeti szinház nyugdij-intézete válságos helyzetbe jutott az operaszinháznál történt számos nyugdijazás következtében.

A nyugdij-intézet 1888. évi szükséglete 7055 frt 66 krral, 1889. évi szükséglete pedig 19,200 frttal multa felül a rendes bevételeket. Az operaház 1888-ban 6636 frt 22 kr., 1889-ben pedig 9748 frt 39 krral terhelte meg az intézetet, mig a nemzeti szinháznál a két esztendő nyugdijterhe csak 3756 frt. A kiadási többletet a tartaléktőkéből, részint pedig kölcsön czimén az alaptőkéből kellett fedezni. A kormányzó választmány már a mult év végén előterjesztette a miniszterelnöknek, abel- és a pénzügyminiszternek, hogy az operaháznál történt tömeges nyugdijazások pénzügyi válságba sodorják az intézetet, a miből csakis a szubvenczió fölemelése igér kibontakozást. A miniszterek erre meg is igérték az intézet bajainak gyökeres orvoslását, az akkori belügyminiszter, gróf Teleki Géza pedig vizsgálóbizottságot küldött ki, hogy magát az ügyek állá-a felől alaposan tájékozza. A kormányban történt változások következtében azonban az intézkedés késik. Az igazgató-választmány most gr. Szapáry Gyula miniszterelnököt kéri, hogy a tőkéből nyugdijazásokra kölcsön czimén elvont összeg visszatéríttessék s az állami segély fölemelésével az intézet rendes müködése biztositassék, addig pedig, mig ez megtörténhetik, az alaptőkéből vett kölcsönökkel fedeztethessenek a tulkiadások.

A tavaszi lóversenyek az idén május 4-én kezdődtek. A megnyitó nap délelőttjén nem igen mutatkozott kedvező idő a versenyre, de később mégis kiderült s a legszebb tavaszi idő kedvezett a versenykedvelő közönségnek, mely, vasárnap is lévén, zsufolásig lepte el a versenytér nézőhelyeit. A verseny nagy érdeklődés mellett folyt le, s ebből nem vont le a később egész erővel megindult hatalmas tavaszi zápor sem. Első napon hét futam volt.

Az 1000 frtos megnyitó versenyben Péchy Andor «Lord Ernest»-je lett az első. *Az egyesített nemzeti és hazafi dijért*, mely e napon a legnagyobb díj volt — 10,000 frank aranyban — 4 ló mérkőzött, s Eszterházy Móricz «Prado»-ja nyerte meg. — *A két évesek versenyénél*, mely mindig a legbizonytalanabb eredményü szokott lenni, Springer G. «Peccavi»-ja vitte el az 1000 frtos dijat. — *Az eladó-versenyben* első lett «Trough», a *Ritter-dij* 200 aranyát «Titian», az 1500 frtos *Megyeri dijat* Aursperg Ferencz herczeg «Farinelli»-je vitték el. — Végül a *lótenyésztő mezei gazdák versenye* következett, melynek 300 frtos első díját Csikós József «Livnó»-ja, a második dijat, 150 frt: Szél Gergely feketéje, s a harmadik dijat, mely 100 frt, Balázs Sándor «Csárdás» nevű lova nyerte.

A második versenynap május 6-ikán nem kisebb érdeklődés mellett folyt le.

Az 1000 frtos Eszterházy-dijat Blaskovich «Arám»-ja vitte el. — A *Welter-handicapban* báró Üchtritz Zsigmond «Macte»-je lett a győztes, meglehetős meglepetéssel vive el az 1000 frtos dijat. — *A kétévesek versenyénél* elsőnek Péchy Andor «Álnok»-ja érkezett be. — Legérdekesebb verseny volt e napon az *asszonyságok dijáért* való küzdelem, mely 650 aranyból állt, s melyért uri lovasok futottak. Első lett Apponyi Antal gróf «Bojtár»-ja, melyet Lord Royston ismert sportsman lovagolt. — *A Batthyány-Hunyady-dijért* versenyzők közül Henkel Hugó «Királyné»-ja vitte el a 300 arany dijat. — *Az eladó versenyben* győztes lett «Rusnyák», mig a *Bessenyői dijért* folytatott gátversenyben Stubenberg I. gróf «Molly»-ja lett az első.

A versenyek harmadik napján szintén nagy közönség jelent meg. Az udvari páholyban Koburg Fülöp herczeg is jelen volt nejével.

A kétévesek versenyénél e napon a favorit «Allegro» jött be. A legérdekesebb volt a 10,000 frankos *kancza-dijért* való küzdelem, melyben Blaskovich Miklós «Csalfá»-ja lett az első. *A tavaszi kisérleti versenyben* Festetich Tasziló «Johnsbach»-ja, a *Welter-handicapban* Blaskovich E. «Merész»-je, az *Ivadék-versenyben* b. Üchtritz Zsigmond «Atyafi»-ja lettek a győztesek. *A Claiming-Stakes* 1000 frtos dijáért három ló küzdött, s közülök Hunyady Imre «George»-je lett a nyertes. A napot *eladó-akadályverseny* zárta be, melynek diját Kinszky Zdenkó «Kincstár»-ja vitte el. Legközelebb vasárnap lesz verseny.

A szinészeti kiállitás, a magyar szinészet százados jubileumának alkalmából, a városligeti műcsarnokban lesz, melyet e czélra a fővárosi tanács a legnagyobb készséggel engedett át a szinészegyesület központi igazgató-tanácsának. A kiállítás, mely az első és egyetlen ebben a nemben, augusztus 15-én nyilik meg. A kiállítás érdekesnek igérkezik, a menynyiben minden szinészetre vonatkozó tárgy csoportosítva lesz.

—x— **Csak 70 kr.** az ára egy doboznak a gyógyszertárakban, mely 50 labdacsot tartalmaz a valódi Brandt Rikhárd gyógyszerész svájczi labdacsaiból. Még mindennapi használatra is elég ennyi egy egész hónapra, s igy egy napi kiadásunk alig kerül egy pár krajczárba. E szerint a keserüvizek, gyomorcseppek, sópasztillák, ricinusolaj és egyéb mindenféle néven ismeretes szerek sokkal többe kerülnek a közönségnek, mint a Brandt Richard-féle valódi svájczi labdacsok, a mellett, hogy kellemes, biztos s ártalmatlan hatásukat tekintve a gyomor-máj és epe-, s aranyeres stb. bajokban, egyik sem múlja fölül. De hogy valódi, Brandt Richard gyógyszerész-féle svájczi labdacsokat kaphassunk, mindig ovatosoknak kell lennünk, mert csalódásig hasonlón csomagolt, ugy nevezett svájczi labdacsok is vannak forgalomban.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: Graven Lajos, Lónyay Gábor jószágigazgatója, az 1830-diki lengyel fölkelés egyik szereplője, 83 éves korában Deregnyőn. Mint menekült jött hazánkba, Lónyay Gábor házánál talált szives fogadtatásra s ott előbb mint könyvtárnok működött, de csakhamar jószágigazgató lett. Állása társadalmilag is folyvást emelkedett tekintélyben és befolyásban s olyan férfiak barátságával is dicsekedhetett, mint Kazinczy Gábor, Lónyay Menyhert s többször érintkezett a magyar forradalom kitörése előtt Kossuth Lajossal is. Hogy az elhunytat csakugyan Gravennek hivták-e, azt Deregnyőn, a hol majdnem öt évtizeden át élt, még ma sem tudják, de nem hiszik s nevéről s Lengyelországban elfoglalt társadalmi állásáról valószinüleg csak hátrahagyott iratai fognak felvilágositást nyujtani. — Bajay János, Jankó János jeles rajzolónk és festőnk apósa, 68 éves korában, Budapesten; gyászolják özvegye. szül. Dicsky Komáromy Anna, továbbá leánya Gizella, Jankó Jánosné, veje, több unoka és számos rokon. — Breznay István, nagybirtokos, több főuri család jogi képviselője, az első hazai takarékpénztár és több pénzintézet választmányának tagja, 77 éves korában, Budapesten. — Péchy Nagy József, nagytekintélyü barsmegyei nemzetség utolsó sarja, 69 éves korában Bajkán. — Bacsák Kálmán, Pozsonymegyének hat évig árvaszéki elnöke, 45 éves, Szász községben. — Árky Mihály, fővárosi adóhivatali főnök, Uj-Pesten, 68 éves korában. — Barthodeiszky Antal, birtokos, Sopronmegye törvényhatósági bizottságának tagja, ki a szabadságharczban is küzdött, 64 éves, Beleden. — Trstyánszky Ágoston, szolgálatonkivüli vezérőrnagy, felvidéki család tagja, 66 éves, Bécsben. — Raile József, köztiszteletben élt férfiu, 55 éves, Sümegen. — Boross András, pestmegyei árvaszéki tisztviselő, 41 éves, Budapesten; ugyanitt Szirmay Simon, az osztrák-magyar bank budapesti tisztviselője, élete 30-dik évében, — Gajdossik Rafael, ujbányai polgármester, életének 67-ik évében. — Alberti Adolf, őrgróf, nyug. ezredes, 80 éves, Csanakon. — Mezőssy Vilmos, a miskolczi takarékpénztár tisztviselője. — Rothmann Lipót, nagyváradi ügyvéd, 46 éves. — Tóth Mihály, Szeged város nyugalmazott főkamarása (főpénztárnoka) a régi idők eredeti és puritán jellemü férfia, ki 1833-tól 1884-ig szolgálta hiven a várost, 82 éves. — Branovacsky Csedomily, a zentai általános takarékpénztár segédkönyvelője, életének 32 évében. — Erber Mihály, nagy-szőllősi plebános, Halmiban. — Dr. Veress Ferencz, gyulafehérvári szentszéki jegyző, theologiai tanár, csillagvizsgáló segédőr, papsága tizedik évében, 33 éves korában.

Özv. Clair Ignáczné, szül. Benk Apollonia, özvegye néhai Clair Ignáznak, a ki a monarkhiában megalapitója volt a rendszeres tornászatnak, Clair Gyula honvédezredes édes anyja s Clair Vilmos hirlapiró nagyanyja, 85 éves, Budapesten; ugyanitt özv. Razgha Elekné, szül. Holczer Róza, Spett Vincze fővárosi ismert ügyvéd anyósa, 68 éves; Mendik Ferenczné, szül. tusnádi Pálffy Mária, 46 éves. — Gulyás Istvánné, szül. Keszi Hajdu Anna, kis-újszállási ref. lelkész édesanyja, 74 éves, Kis-Újszálláson. — Hamvay-Kovács Alojzia, 60 éves, Kaposvártt. — Baranyi Árpádné, szül. Petrich Margit, 25 éves, Kis-Terpesen. — Kvacsák Iren, dr. Hanny Ödön keszthelyi orvos unokahuga, 19 éves, Keszthelyen.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Irén könyvéből. A formabeli ügyességen és gyakorlottságon kivül, mely különben szintén elég gyakran cserben hagyja, alig találunk más elismerésre méltót ez apró dalokban. Utszéli hasonlatokkal s szászor elcsepelt közhelyekkel vannak megtömve; sehol az érzésnek vagy gondolatnak eredetisége, vagy frissesége, a mi megkapná s rezgésbe hozná az olvasó szivét.

Szeress hazát és nemzetet. Rideg. Korántsem füzfapoétai zsengék; izlés, értelem nyilatkozik mindkettőben; de a költői ér nagyon vékonyan csörgedezik bennük.

M. Gy. A történeti visszaemlékezéseket legközelebb közölni fogjuk.

Debreczen. B. L. A kivánt számokat a könyvtár részére megküldetjük.

Nagyszombat éjszakáján. Alkalmi versnek(húsvétra) beválnék, de most már idejét múlta.

Igy szól az úr. — A legszebb gondolat nem közölhetők.

SAKKJÁTÉK.

1601. számu feladvány. Galitzky W. A.-tól Kasanban.

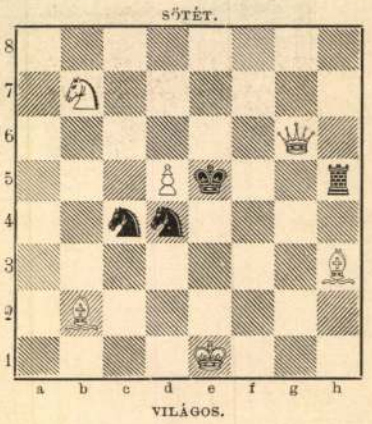

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1595. számu feladvány megfejtése.

Geyerstam J.-től.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*
1. Ff5—e4	Hg7—e6:
2. Hd7—f6	Fa1—d4
3. Hf6—d5 †	Kf4—e4:
4. f2—f3 †	Ke4—d5:
5. c2—e4 mat.	

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Babocsay Béla. — *Tarnóczon:* Németh Péter. — *Nagykőrösön:* M. — *A nagykőrösi polgári kör sakk-kedvelői.* — *A pesti sakk-kör.*

Hibaigazitás: A multheti 1600 sz. feladványba több hiba csúszott be. Következőképen javitandók: *a7*-en világos vezér áll sötét helyett; — *g6*-on sötét király áll világos helyett; — *h7*-en sötét futár áll világos helyett.

KÉPTALÁNY.

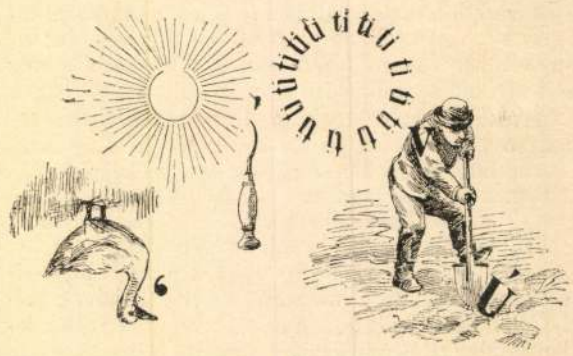

A «Vasárnapi Ujság» 16-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Jobb az okos bolond, mint a bolond bölcs.*

HETI-NAPTÁR, május hó.

Nap	*Katholikus es protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
11 V.	**E 5 Rogate**	E 5 Beatrix	**29 G** Józon pk.	21 Met.
12 H.	Pongrácz vt.	Nereus	30 Jakab ap.	22
13 K.	Szervácz pk.	Mucius	**1 május** Jerem	23 Gáza
14 S.	Bonifácz vt.	Bonifácz	2 N. Atan. h.	24
15 C.	**Áldozó csütört.**	**Áldozó csütört.**	3 Timót és M.	25 Márk
16 P.	Nep. János	Nep. János	4 Pelágia	26
17 S.	Paskál hv.	Paskál	5 Iréne	**27 S 5 p.**

Holdváltozásai. ☾ Utolsó negyed 11-én 5 óra 38 pk. este.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. egyetem-tér 6. szám.)

Farbige Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 7.65
p. Met. — glatt und gemustert (circa 2500 versch. Farben und Dessins) — versendet roben- und stückweise porto- und zollfrei das Fabrik-Dépôt **G. Henneberg** (K. und K. Hoflieferant), **Zürich.** Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

Jankó János
rapa

Ujházy Ferenc
vázlata után

Batyus zsidó, fa-
metszet, repr.

Nagy Magyarép
I. r. 323. l.

zd.

ALCSOPORT

kellyhek

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

akkor, a midőn a pápa születésnapjának (márczius 2) és pápává koronázásának (márczius 3) közeledése alkalmából egyes diplomaták üdvözlését fogadta, komolyabb baj jelentkezett reszketés, kimerültség s némi fájdalom alakjában. A pápa házi orvosa, dr. Lapponi, rögtön felfedezte a baj okát a cista elmérgesedésében s elhivatta dr. Mazzoni tanárt, a római San Giovanni kórház híres műtőorvosát, kivel tanácskozva elhatározták, hogy mielőtt a baj veszélyessé lenne, az operácziót megkisértik.

Márczius elsején kora reggel történt meg az orvosi műtét. A beteg öregségére való tekintettel nem alkalmazták a chloroformmal való altatást s csak helyi kábultság előidézése végett cocaint alkalmaztak. A beteg pápa a mintegy 12 perczig tartó műtét alatt egészen nyugodtan maradt, sőt tréfásan megjegyezte Mazzoninak: «Sok bátorsága van, hogy ilyen öreg embert operál, mint én vagyok.» A bátorsághoz azonban az a tudat is hozzájárult, hogy az elmérgesedett seb rövid idő mulva biztos halált idézett volna elő s így a műtéttel jóformán semmi koczkáztatás nem járt. Úgy látszik azonban, hogy a 89 éves agg erős természete ez alkalommal is győzelmet aratott. Márczius 4-én már mintegy két órát, 5-én négy órát tölthetett ágyon kívül úgy, hogy nagyobb fájdalmat nem érzett s márczius 6-án már annyira helyre állott, hogy az orvosi jelentéseket megszüntették s a rendes házi szokásokat is már életbe léptethették. Igen sokan azt hiszik azonban, hogy a seb csak egyidőre gyógyult be s új mérgesedése csakhamar bekövetkezik.

Természetes, hogy a pápa veszélyes betegsége nagy izgatottságot keltett kivált a Vatikánban és Rómában. Márczius elsején, mikor az operálás történt, állandóan zsúfolva volt a pápa lakásának megközelíthető része, még az olasz király is elküldte részvétnyilvánításával főudvarmesterét s azontúl két óránként küldetett magának tudósításokat. Külföldről ezerszámmal érkeztek a tudakozódó s egyúttal az ünnepi évfordulók alkalmából gratuláló táviratok. Külön udvari embereket kellett kijelölni, kik a főpapok, diplomaták, római előkelőségek személyes részvétnyilatkozatait elfogadják, a Vatikán bronzkapuin s a Szent-Péter-téren külön falragaszokat tűztek ki, hogy a késő esti órákig ott folyvást hullámzó világiaknak és papoknak a pápa egészségi állapotáról az új híreket tudtúl adják. A felgyógyulás ideje alatt azonban elmaradtak az ünnepélyek, ezen kivűl a pápa koronázásának 21-ik évfordulója alkalmából előre készített ünnepi isteni tiszteletet a pápa nevenapján, április 11-én, fogják megtartani.

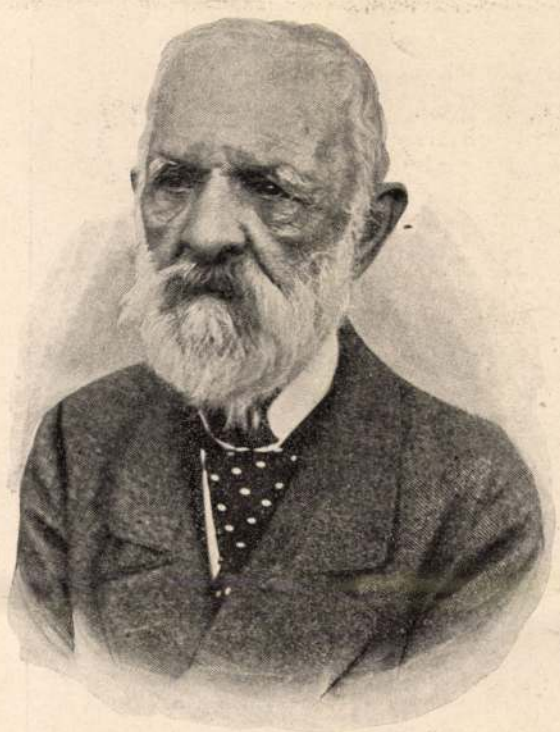

Fénykép után.

BOROSS MIHÁLY.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A magyar nemzet története az Árpádházi királyok alatt. A Magyar Tudományos Akadémia által a Szilágyi és 1895-iki nagy jutalommal koszorúzott mű. Irta *Pauler Gyula*. Két kötet. 2-ik javított kiadás. Az Athenaeum kiadása. — Ennek a figyelmet keltett történeti munkának becsét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy öt év alatt második kiadást ért, s hogy ez új, javított kiadása lényegében egyáltalán nem különbözik az elsőétől, noha sem külföldön, sem itthon nem jelent meg ide vonatkozólag semmi, a mit a szerző fel nem használt volna, hogy művét kiegészítse. Még az új adatok is olyanok, melyek eredeti felfogását igazolják. A kép, melyet a magyar nemzet háromszáz éves életéről rajzol, minden ízében igaz; olyannyira igaz, hogy olykor szinte megdöbbent és a nemzeti hiúság talán kegyetlenségre volna egy pillanatra hajlandó gondolni, ha ez a kép a maga egészében, összhatásában nem töltené el lelkünket büszkeséggel és önérzettel. Mert az, a mit Pauler ad nem egyoldalú politikai és nem is műveltség-történet, hanem a magyar nemzet háromszáz éves életrajza, a mely nem egy sötét pont mellett nagy tetteknek és dicsőségnek hirdetője. A hatás, melyet az a kép tesz, annál közvetlenebb, mert a szerző sem zavarja előadását reflexiókkal, nem erőszakol régi alakokra mostani köntöst, ősi eseményeket nem a «ma» szempontjából itél meg; elve az, hogy a letünt idők beszéljenek magukért, beszéljenek lehetőleg a maguk nyelvén, valamint ha öreg ember szól hozzánk a maga reszkető hangján, de a kit így jobban megértünk, mint ha tüzes beszédű ifjú tolmácsolná érzéseit. Pauler tehát nem okoskodik, hanem elbeszél, sőt a hol csak lehet, a múlt felfogását, gondolatmenetét a maga szavával fejezi ki és így híven rekonstruálván a múltat, módot nyújt, hogy abból a fejlődés tiszta képét és ebből a fejlődés törvényeit nyomozzuk ki. Nem kimélt időt és fáradságot, nem riadt vissza a legaprólékosabb munkától sem, hogy ez a rekonstruálás a lehető legtökéletesebb legyen és a hazai oklevéltáraktól kezdve a krónikákig és a külföldi forrásokig, a német, cseh, lengyel, orosz és franczia följegyzésekig mindent felhasznált munkája teljessé tételére. A hol egy-egy momentumra sem a hazai, sem idegen följegyzések nem vetnek világot, ott az analog külföldi állapotokat hívja segitségül és így határainkon túl lefolyt eseményekkel egészít ki olyan dolgokat, melyekről saját kútfőink csak homályosan, tökéletlenül értesítenek bennünket. Széles látókörű, igen nagy készültségű tudósnak munkája ez a könyv, de előadása olyan, mely nemcsak szakkörökhöz szól, hanem az olvasó közönség minden rétegéhez, mert a szerző nemcsak alapos, hanem kellemes elbeszélő is, nemcsak kutató, hanem iró is. Épen azért, mert teljes képet rajzolt, ez egyes részleteiben egészen eltérő az eddig ismeretektől és hogy ezáltal meg ne zavarja az olvasót, a kötetek végéhez mellékelt jegyzetekben okadatolja elbeszélése azon helyeit és állításait, melyek ellenkeznek az eddigi felfogással. A két kötetre terjedő munka ez átdolgozott alakjában füzve 6 frt, két díszes vászonkötésben 8 frt.

Hangulatok. *Költemények. Irta* **Szabolcska Mihály.** *Budapest, 1899. Második kiadás.* Nem gyakori eset nálunk, hogy költeménykötet második kiadást ér. Örülünk rajta, hogy Szabolcska költeményeinek ez a szép gyűjteménye, alig öt év mulva, új kiadással tesz róla bizonyságot, hogy a magyar közönség mennyire szereti Szabolcska Mihálynak egyszerű, természetes s minden ízében magyaros költészetét. Többször volt alkalmunk e lap hasábjain méltányolni Szabolcska költői egyéniségét, s még többször volt alkalmuk olvasóinknak e gazdag tehetség megnyilatkozásában gyönyörködni. Költői érdemeit ép ez évben jutalmazta a Kisfaludy-társaság azzal, hogy tagjai sorába választotta. Méltóbbat nem érhetett volna a kitüntetés, mert irodalmunknak egyik legfőbb érdeke, hogy a valódi magyar szellem ki ne veszszen belőle s a népies romlatlan, tősgyökeres magyar nyelv, mely hangzatos, színes és oly gazdag fordulatokban, továbbra is megtartsa jogát és uralmát költészetünkben. Ennek az iránynak kiváló képviselője Szabolcska, azért szól úgy minden magyar szívhez. Bár bemutatnunk nem szükség a «Vasárnapi Ujság» olvasóinak Szabolcskát, kötetéből mégis közöljük mai számunkban «Emlék» czimű költeményét.

Versek. Irta *Karaszy Ödön*. Budapest. — A csinos kiállítású kötethez Rákosi Jenő írt meleghangú előszót. A buzdítás nem méltatlanul éri a fiatal költőt, mert költészetében a tehetség határozott nyomai mutatkoznak. Lelkében ott van a varázstükör, mely a külvilág képét a költészet finom fátylával árnyékolva veri vissza. Itt-ott még foltjai vannak, melyek a képen is foltot hagynak, vagy a körvonalakat eltorzítják; de a kötet nem egy lapján érezzük, hogy a ki hozzánk szól, több a mindennapi rímpengetőknél, s tehetségének izmosodásától szép jövőt várhatunk. Hangköre elég tág, a hazafias érzések páthosza, az emberi gyarlóságokat ostorozó gúny, a meleg családiasság, a szerelem, a genrefestés és az elbeszélés egyaránt találnak húrt lantján. Bár nem egyenlő szerencsével, s gyakran csak habozva, a kiforratlan kezdő bizonytalanságával, sőt el-elvétve ízléstelenségével. Formaérzéke sem kifejlett; a gyakorlaton kívül egy kis műgond nagyon ráférne. Mert ne gondolja, hogy a szép forma a természetesség, vagy a közvetlenség rovására esik. Föltétlen dicsérettel említjük azonban, hogy nem áll idegen áramlatok hatása alatt, tárgyban, hangulatban egyaránt magyar, s nyelvében itt-ott népies fordulatokkal is találkozunk, melyeket úgy látszik nem könyvekből tanult, hanem közvetlenül a nép ajkáról, az első gyermekkori benyomásokkal szívott lelkébe. Álljon itt mutatványul a kis kötetből a következő költemény:

Viszik a Riska tehenet.

Oly egyszerű, oly közönséges
Történet, a mit én tudok,
Hogy más a vállát vonná tán rá,
S én balga! — arról dalolok;
Pedig tudom, s mindnyájan tudjuk,
Hogy másutt is megeshetett,
Mi nálunk szegény Árkosnéval:
— Viszik a Riska tehenet.

Nehéz beteg volt nagy sokáig
Szegény Árkos, — a boldogult —
Hiába kente bába, doktor,
A nyavalyája nem javult,
Meghalt, el is temették szépen,
— A mint már tőlük telhetett —
Jobb is szegény, hogy meg nem érte —
— Viszik a Riska tehenet.

És mert a doktor tudománya
Magának is sok pénzbe van,
S a patikus sohsem csinálja
Az orvosságot hasztalan,
Meg kell biz azt mind-mind fizetni;
S a pap csak ingyen nem temet?!
Hiába minden, nincs segítség. —
— Viszik a Riska tehenet.

Künn áll az udvaron a Riska,
Vezetgetik idébb-odább;
Nem érti istenadta barma,
Mért bámulják, mint egy csodát?
Mért tapogatják itt is, ott is?
Szájába mért tekintenek?
Szügyét, marját mért markolászszák?...
— Viszik a Riska tehenet.

«Árkosné lelkem» — így a vágó —
«Elég lesz tán negyven forint,
Vén is, sovány is már a Riska,
Meg bogaras is egy kicsinyt;
No itt a pénz!» — S már nyúlna érte,
De átkarolja a «gyerek»,
«Szülém, édes szülém ne adja!» —
— Viszik a Riska tehenet.

Nem szól Árkosné árva szót sem,
Megtörli könyes két szemét,
És, hogy a Riskát meg ne lássa, —
A Palkót vonja közelébb
S reá borul . . . Uram teremtőm
Zokogni azért hogy lehet
Oly szívszakadva, oly nagyon, hogy
Viszik a Riska tehenet?!...

Jankó János élete és munkái, írta *Szana* Tamás; kiadja az Athenaeum társulat. A közoktatásügyi miniszterium támogatásával jelenik meg a «Magyar műtörténeti monographiák» czímű vállalat, hírneves magyar művészek életrajzaival és jellemzésével, Szana Tamás tollából. A díszszel kiállított és illusztrált kötetekből az első Izsó Miklóssal, a második Markó Károlylyal foglalkozik. A harmadik kötet Jankó János művészetét öleli föl, a kitünő népéleti festőt és torzképi rajzolót. Munkásabb, szerényebb művészünk alig volt, és senki, a kivel annyiszor,

A PÁPA BETEGSÉGE. — A pápa kamarása hírt ad a szent atya betegségéről.

úgyszólva napról-napra találkozott volna a közönség, mert könyvekben, folyóiratokban, képes lapokban illusztrációit mindig ott találta, hétről-hétre pedig 3—4 élczlap telt meg torzképeivel. Mégis kevés művész életéről tudunk kevesebbet, mint az övéről. Csöndes élet volt ez, mely folytonos munkában tölt el. Korszakos sikerek sem jöttek közbe, mert a geniális művész nem élhetett nagy alkotásoknak, hanem szelleme kincseit apró, kis rajzokban pazarolta óráról-órára. Szana a család tagjainál, az elhunyt testvéröcscsétől gyűjtötte össze az életrajzi adatokat, s így megmentette azokat a későbbi idők és a magyar műtörténet számára. Az életírást és a művész fejlődését Szana összeolvasztotta, s élete körülményeit együtt tünteti föl fejlődése és munkássága művészi jelenségeivel és alkotásaival. Jól jellemzi és művészetét rokonszenvesen domborítja ki. Kiemeli, hogy noha a karrikaturák rajzolása vette igénybe leginkább s erről ismerték legtöbben s e tekintetben a világ első rajzolói közé tartozik, mégis a magyar népélet legigazabb, leghivatottabb ábrázolóját illeti az első koszorú. Itt ismerjük meg tehetségének nagy eredetiségét. A szépen írt, szépen kiállított könyvet Jankó arczképe és sok rajzának, valamint a Muzeumban levő «Lakodalmi dráma» festményének másolatai díszítik. Ára 3 frt.

Nemzeti Szinház. Márczius 10-ikén ismét egy franczia vígjáték szerzett derült estét a Nemzeti Szinház közönségének. *Bisson*, a jókedvű és leleményes Bisson a *Leclercq* társaságában irta meg «*A házi béke*» czimű három felvonásos vígjátékot, melyet *Kürthy* Emil fordított magyarra. A házassági elválás humorát, az újabb vígjátékok kedvelt thémáját sajtolják a szerzők ennél a szindarabnál is, de elég savat, borsot tudnak hozzá adni.

Egy fiatal, szép asszony nagyon gyanakodik férjére, s mert féltékenységét semmi sem igazolja, szentül meg van győződve, hogy férje nagyon óvatos. Egyszer vendégeket várnak vacsorára, közel atyafiakat, de ezek közt van az asszony bátyjának leendő apósa is, a ki azért jön, hogy jövendőbeli rokonait megismerje, milyen nálok a házi béke, mert ez nagyon fontos előtte. A vacsora megzavarja az inas és komorna tervét, a kik az este valami mulatságra akarnának menni. A komorna, ismervén asszonya féltékenységét, az úr kabátjára parfümöt hint és női hajszálakkal is ellátja. Az asszony mindezt csakugyan észreveszi, kitör a zivatar, a vendégek elvonulnak s a cselédek is mehetnek mulatni. A házaspár válni akar, s ezt bejelentendő, elutaznak az asszony szülőihez, a kik példás házi békében élnek a vidéken, de a fiatal házaspár megérkezése véget vet ennek, mert a szülők egymásnak tesznek szemrehányást, hogy a lányt roszszúl nevelték. A fiatal házaspár olyan jelenetre érkezik haza, hogy a maguk bajával elő se mernek állni. De a menyecske utoljára is nem csodálkozik, hogy szüleinél ilyen a házi béke, mert minden férfi csapodár az ő meggyőződése szerint. Most szeretné kipuhatolni, mivel csalta meg a papa a mamát. Mivel egy spanyol nő jár a házhoz, erre gyanakszik. Itt következik aztán egy leleményes és ügyes bonyodalom, miközben minden rendbe jön és általános lesz a házi béke. *Náday* és *Csillag* Teréz játszották a két főszerepet; aztán mellettük *Zilahi*, *Vizvári*, *Rákosi* Szidi, *Vizvárine*, *Paulayné*, *Gerő* Lina, *Latabár*, *Heténvi* töltik be a többit, mindannyian jól.

Az Aranylakodalom századik előadása. A szabadságharcz tavalyi évfordulójára irták *Rákosi* Viktor és *Beöthy* László a Magyar Szinház számára az «*Aranylakodalom*» hazafias szinművet. A múlt év márczius 15-ikén került szinre először oly hatással, hogy most márczius 15-ikén *századikszor* adták, még mindig teljes vonzó erőben. Ily rövid idő alatt magyar irónak még nem érte meg a darabja az aranylakodalmát. A sajtó épen úgy elismerte hazafias szellemét, szinpadi hatását, mint maga a nagyközönség. Az iskolákból is fölváltva nagy csoportokban viszik a tanulókat az előadásra. Most is a jubiláris előadás napjának délutánján a szinház igazgatósága a tanuló ifjúság számára ingyenes előadást rendezett. A jegyeket az iskolákban a tanárok osztották szét. Ezerháromszáz fiú és leány gyült össze az előadásra, s volt öröm, lelkesedés, mikor a szabadságharcz nagy alakjai megtestesülve ott vonultak el szemök előtt, s a piski-hidi csatát és Budavár bevételét is láthatták. Este aztán a jubileumi előadás következett, a szinház legjobb erőinek közreműködésével. A piski-hidi jelenet után a zenekarból két ezüst babérkoszorút nyujtottak föl a két szerzőnek, kiket mindegyre kitapsoltak s virágbokrétákkal és koszorukkal halmoztak el. Az előadás után a szerzők tiszteletére lakoma volt a Metropole-fogadóban, a hol a szinész- és iróvilág nagy számmal gyült össze és egymást követték a felköszöntések. A vacsorát táncz fejezte be.

A szegedi képtárlat megnyitása. A szegedi kultur-palotában e hó 11-ikén nyitották meg a képzőművészeti kiállítást hazai festők műveiből. Wlassics közoktatásügyi miniszter képviseletében, *Kadocsa-Lippich* Elek miniszteri titkár jelent meg, a ki Szeged közönségét kulturtörekvéseiért a közoktatásügyi miniszter nevében melegen üdvözölte. A megnyitáson jelen volt *Kállay* Albert főispán, a városi hatóság élén *Pálfy* polgármesterrel és a helyőrségi tisztikar; a budapesti irók és művészek is szép számmal voltak képviselve. A képtárlatban kevés hiján háromszáz kép van. A szegedi képzőművészeti egyesület a tárlatmegnyitás örömére este diszlakomát rendezett.

A tárlatból a városi muzeum számára is vásároltak. A városi hatóság megvette idősb *Markó* Károly két képét, egy olasz tájképet és Róma látképét, azután pedig a közoktatásügyi miniszter fölhatalmazása alapján kerestek ki két képet, még pedig *Stein* János egy képét és a szegedi születésü *Nyilasy* Sándor «Réten» czimű festményét. Mindegyik kép ára háromszáz forint. A szegediek nemcsak a tárlat iránt tanusitanak érdeklődést, hanem a most alakult képzőművészeti egyesület tagjai is napról-napra szaporodnak.

Van Dyck-kiállítás. Az országos képtárban a minap bezárult modern metszetek kiállításának helyét Van Dyck képei után készült metszetek foglalják el. A kiállítást most rendezik és a rendezéssel valószinüleg e hét végeig el is készülnek. Az ünnepélyes megnyitás e hó 20-án lesz.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK:

	egész évre	fél évre	negyedévre
A Vasárnapi Ujság	8 frt — kr.	4 frt — kr.	2 frt — kr.
A Világkrónikával együtt	9 « 60 «	4 « 80 «	2 « 40 «
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok	12 « — «	6 « — «	3 « — «
A Világkrónikával együtt	13 « 60 «	6 « 80 «	3 « 40 «
Csupán a Politikai Ujdonságok	5 « — «	2 « 50 «	1 « 25 «
A Világkrónikával együtt	6 « 60 «	3 « 30 «	1 « 65 «

Az előfizetések a «**Vasárnapi Ujság**» és «**Politikai Ujdonságok**» kiadó-hivatalába, **Budapest, Egyetem-utcza 4. küldendők.**

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia márczius 13-dikán *Szily* Kálmán elnöklésével ülést tartott, a melyen *Fröhlich* Izidor bemutatta dr. *Hoór* Mór ily czimű dolgozatát: «Ujabb módszer váltakozó áramú indukcziós motorok csuszamlásának meghatározására.» Ezután *Heller* Ágost bemutatta *Hegyfoky* Kabosnak: «A csapadék eloszlása napszakonkint» czimű dolgozatát. A szerző 11 év óta gyűjtötte a budapesti és ó-gyallai meteorológiai állomások feljegyzéseit és hat táblázatban tünteti fel az adatok feldolgozását. Az ezen táblákban kimutatott számokból a szerző úgy találja, hogy tavaszszal és nyáron délután 2—9 óráig esik a legtöbb eső, őszszel és télen pedig egyenletesen oszlik meg a mennyiség a nap három szaka között. Végül *Rados* Gusztáv terjesztette elő *Csorba* György miskolczi gimnáziumi tanárnak: «Az egész számok additiv előállításának elméletéhez» czimű értekezését.

MI UJSÁG?

Stefánia özvegy trónörökösnő földközi-tengeri utazásából márcz. 10-ikén Nápolyba érkezett s másnap kirándulást tett *Pompejibe*. A főherczegnő egy egész napot töltött a lávaréteg alól föltámasztott városban és nagy érdeklődéssel szemlélte az ásatásokat. Az özvegy trónörökösné, a ki a belga királyné betegsége miatt megszakította földközi-tengeri útját, jelenleg Nápolyban tartózkodik. Ott kapta meg a hírt, hogy édes anyja, a belga királyné már gyógyulófélben van, a miért is nem megy Brüsszelbe, hanem egyelőre Nápolyban marad, azután folytatja útját Korfu felé. A trónörökösné naponta kirándulásokat tesz a város környékén. E hó 14-én Monte-Cassino-ban volt, a hol megtekintette a dómot és a híres kolostort.

József főherczeg unokája. *Auguszta* főherczegnő *József Ágost* főherczeg neje márczius 11-ikére virradólag egészséges leánygyermeknek adott életet Voloskában. Az ujszülött főherczegnő József főherczegnek unokája, a királynak pedig dédunokája. A kis főherczegnő nagyanyja, *Gizella* főherczegnő Münchenből Voloskába sietett. Ő és *György* bajor herczeg a keresztszülők.

A keresztelés márcz. 15-ikén ment végbe. A kis főherczegnő *Zsófia* nevet kapott. — Alcsúth népe táviratilag üdvözölte a családi öröm alkalmából József Ágost főherczeget, ki a következő távirattal válaszolt:

«Kedves, szeretett szülőföldem közönségének üdvözlete mélyen meghatott. Fogadják érette hálás szívből eredő legbensőbb köszönetemet! Az Isten áldja meg önöket sok bőséges esztendővel és jóléttel! *József Ágost főherczeg.*

A távirat, a melyet a biró a községháza előtt felolvasott, nagy lelkesedést keltett.

Jankó János

K

klisé rajza

munc. céd. Lotz Károly után

Juhász család, repr.

Nagy Magyarkép

II. r. 21. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Gr

KOR

18

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Ungvár látképe.

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Fametszet.

FÉNYKÉP, RAJZ

Jankó János

K

klisé rajza

Sterio Károly

rajza után

nincs cêd

A puszta hervadó virága, fametmet repr.

Nagy Magyarország

II r. 41. l.

IRODALOM

Vas.Ujs.1858.48.

JEGYZET

Repr.Vas.Ujs.

Lemezs CXLIII.37.

neti festmények (Székely, Lotz, Orlay, Than) képei s a szobrok mind a «Vasárnapi Ujság» mai számában *jelennek meg először*. Hogy e kiválóan érdekes közleményt együtt, megszakítás nélkül adhassuk, «Regénytár»-unk közleményeinek folytatását is jövő számunkra kellett halasztanunk.

A királyt e hó 15-dikére várták Budapestre. Az udvartartás egy része már a héten megérkezett. A király útja éjjelre volt kitűzve, reggeli 5 órai megérkezéssel. Délután a király Gödöllőre készült, hol több napig marad.

A királyné emlékezete. E hó 10-ikén volt harmincz napja, hogy Erzsébet királyné nemes szívének dobogása megszűnt. Ezt a napot is sok helyen megülték az emlékezés bánatával és gyászával. *Budapesten* a *tudomány-egyetem* is ezen a napon tartotta gyászünnepét, s *Beöthy* Zsolt egyetemi tanár ékes szavakkal és mély megilletődéssel emlékezett meg a magyarok Nagyasszonyáról, kit gyászol az egész nemzet. A gyász külső jeleinek használatát harmincz napra állapították meg. De a fekete zászlók még künn lobognak mindenfelé. Csak azokat vonták be, melyeket eső és szél megtépett. A többit künn hagyják, a míg el nem pusztúlnak. Erzsébet királyné szobrára pedig egyre folyik az adakozás. A törvényhatóságok, városok és nagy testületek java része még nem állapíthatta meg a szoborra adandó összegeket, mert közgyülési határozat szükséges. De máris *félmillión* felüli összeg gyűlt össze a szoborra. Minthogy a két részből álló birodalomban Magyarország emel emléket a vértanú királynénak, Ausztriából is azok az egyesek, kik áldozni óhajtanak a kegyeletre, Budapestre küldik adományaikat. De ez eddigelé oly csekély összeg, mely csakis a kegyeletben osztozik, de érintetlenül hagyja a tényt, hogy Erzsébet királynénak szeretett magyarjai állítanak késő időkre szóló művészi emléket.

Rudolf trónörökös szobra Mayerlingben. Mikor az *Akhilleion* legbecsesebb műemlékeit Erzsébet királyné Korfuból elszállíttatta Bécsbe, elvitték Rudolf trónörökösnek azt a szép szobrát is, a melyet Chiattone szobrász készített. A szobor a trónörökös halálának helyére, Mayerlingbe került. Még maga Erzsébet királyné vitette oda. Nem a kolostorrá alakított kastélyban helyezték el, hanem abban a magános villában, melyet a királyné építtetett, hogy ha néha bolyongásközben Mayerlingbe téved, legyen magát hol titokban kisirnia. Mayerling egy kis utczájában van ez a villa, ablakaiból rálátni a trónörökös egykori vadászkastélyára.

III. Béla király temetése. Október 21-dikén lesz a megható temetés, mikor Magyarország nemzeti királyai közül III. Bélának földi maradványait visszaadják az örök nyugalomnak, az egyetlen Árpád-kori magyar királynak, kit csontjaiban századok vihara megmentett, vele együtt felesége, antiochiai Anna csontjait is. A budavári koronázó Mátyás-templomban most folynak az előkészületek a királyi pár temetésének gyászünnepére. A csontereklyéket a minap hármasládába, illetőleg koporsóba tették. A legbelső fából, a középső üvegből és a külső rézből való. Ideiglenesen egyik kápolnában őrzik. A gyászünnep napján, október 21-én művészi márvány-szárkofágba helyezik, a melyet most állítanak föl a templom északi kápolnájában. Az egész kápolnát átalakítják és művészi diszítéssel látják el. A gyászünnep végleges rendjét most állítja egybe a miniszterelnökség, mig az ünnep egyházi részét és a szertartás módozatait a herczegprimás állapítja meg.

A szerzői jog szakértői. A közoktatásügyi miniszter a szerzői jogról szóló törvény értelmében Budapesten alakított állandó szakértő-bizottság elnökévé *Szily* Kálmán miniszteri tanácsost, a Tudományos Akadémia főtitkárát, alelnökévé pedig *Végh* János kir. kuriai birót nevezte ki, a bizottság hat éves megbizatásának lejártáig terjedő időre.

A párisi kiállítás magyar kormánybiztosa, *Lukács* Béla volt kereskedelmi miniszter, *Fittler* Kamill műszaki igazgató kiséretében két heti tartózkodásra e hó 12-ikén Párisba utazott. Ugyanakkor Párisban fognak tartózkodni a kiállításban résztvevő többi idegen államok képviselői is, s ez alkalomból a még függőben levő kérdések végleges eldöntése várható.

Gróf Zichy Jenő Pekingben. Pekingből, a hol most felfordult világ van, az a hir jött, hogy e hó 8-ikán gróf Zichy Jenőt a khinai miniszterek kü-

PERZEKUTOROK (I).

PERZEKUTOROK (II).

Jankó János tollrajzaiból.

ERNSZT LAJOS MAGYAR TÖRTÉNETI KÉPGYŰJTEMÉNYÉBŐL.

lönös kitüntetéssel fogadták és készségesen megigérték neki a kormány teljes támogatását a magyarok őshazájára vonatkozó kutatásainál. Gróf Zichy Jenőtől szeptember 9-ikéről Urgából — a mongol khán székhelyéből — keltezett levelet kapott dr. *Bálint* Gábor kolozsvári egyetemi tanár. A gróf ebben a mongolokról ir, kiket becsületes, őszinte, igaz embereknek fest.

Magyar evangélikusok Jeruzsálemben. Jeruzsálemben most épült föl az első protestáns templom, a melynek fölszentelésén a német császári pár is jelen lesz. Vilmos császár és neje e hó 12-én utaztak el Berlinből, 13-án Velenczében találkoztak az olasz királyi párral s aztán folytatták útjokat Konstantinápoly felé. A jeruzsálemi ünnepély október 31-én lesz, mely a reformáczió emlékünnepe. Az ünnepre Vilmos császár meghívta a *magyar evangélikus egyházat* is, a melynek képviseletében *Zelenka* Pál, a tiszai kerület püspöke el is utazott Jeruzsálembe.

Falk Miksa 70-ik születésnapja. Dr. *Falk* Miksa képviselő, a «Pester Lloyd» főszerkesztője, e hó 7-ikén ünnepelte születésnapjának hetvenedik évfordulóját. Ez alkalomból nemcsak pályatársai, hanem a kormány, a püspöki kar és az arisztokráczia tagjai, valamint magyarországi és külföldi tisztelői is fölkeresték üdvözletökkel. Számos küldöttség jelent meg lakásán. A budapesti ujságirók egyesülete küldöttségileg tisztelgett nála. Az «Otthon» irói kör Rákosi Jenő elnök vezetése alatt, a Pesti Lloyd-társulat Kohner Zsigmond és Weisz Berthold országgyülési képviselő vezetése alatt, a Lipótvárosi kaszinó Lánczy Leó országgyülési képviselő vezetése alatt jelent meg nála A «Magyarországi Hirlapirók Nyugdij-intézete» küldöttsége nevében Hegedüs Sándor képviselő intézett beszédet Falkhoz, a ki szives szavakban köszönte meg az intézet üdvözletét. A «Pester Llyod» szerkesztősége szép feliratot nyujtott át, a pesti Lloyd társulat pedig érdekes ajándékról gondoskodott. Még a következő napokon is folyton érkeztek a táviratok és levelek az ország minden részéből, sőt távol külföldről is.

Emléktábla Pálffy Albertnek. A *békésmegyei* közművelődési egylet elhatározta, hogy a tavaly elhunyt érdemes irónak: *Pálffy* Albertnek *gyulai* szülőházát emléktáblával jelöli meg. Az ünnepélyre az egylet meghivja a budapesti irodalmi társaságokat; az emlékbeszéd megtartására pedig *Gyulai* Pált kérik fel.

A szinészmenedékház vége. Az országos szinész-egyesület egyik vágya volt, hogy elaggott szinészek számára menedékhelyet állíthasson, melybe öreg napjaikra elvonulhatnak biztos fedél alá, egészséges levegőre. Találtak is erre alkalmas helyet parkkal, épülettel Nagy-Surányban, megvették, berendezték. Eleinte egy-két lakója akadt is, de aztán üresen állt. Mint fölöslegest, most eladta a szinész-egyesület. A kastélyszerü épületet a körülvevő parkkal együtt dr. Engel Ignácz és Weisz Márkus nagy-surányi lakosok vették meg. A szinészmenháznak ezzel vége. A szinész-egyesület mintegy 7000 forintot vesztett a vásáron; ennyivel volt nagyobb a vételár a mostani eladási árnál.

Gyémántmisék. Szeptember 29-én ünnepelte Esztergomban *Sujánszky* Antal esztergomi nagyprépost és egyházi költő pappá szentelésének 60-ik évfordulóját. Palásthy Pál czimzetes püspök üdvözölte a jubilánst, méltatva az egyház s az irodalom terén szerzett érdemeit. Ezután a szeminárium tanári kara tisztelgett nála. A vármegye nevében Kruplanicz főispán és a város nevében Molina Lajos üdvözölte az agg főpapot. Az érseki egyházmegye részéről Csernoch kanonok méltatta érdemeit. — Szombathelyen pedig *Hermán* József Jeremiás szentferencz-rendi áldozópap, 1848—49-iki népfölkelő tartotta mult hó 26-án gyémántmiséjét.

A megjutalmazott czár. A dinamit föltalálója, Nobel Alfréd, végrendeletileg tudvalevőleg tiz millió frankot hagyott a békeligára, hogy ebből azt jutalmazzák, a ki a világbéke föntartása körül legnagyobb érdemeket szerez. Ezt a dijat lefegyverzési inditványával a czár nyeri el. A békeliga ugyanis elhatározta, hogy a Nobel-féle dijat Miklós czárnak itéli oda a lefegyverzésre vonatkozó inditványáért. E jutalommal a czár is úgy fog járni, mint azok a drámairók, kiknek művét megjutalmazzák, de maga a mű aztán nem kerülhet szinre.

* **Épségben előkerült ős mamuth.** Nassilov az orosz «Novoje Wremja» (Uj idők) czímű napilap szerkesztője a szamojedek földén utazva, május havában a Juribei folyamhoz ért, melynek partján

Izsó Miklós szobormüve.
ZRINYI MIKLÓS.

Fernkorn szobormüve.
I. FERENCZ KIRÁLY.

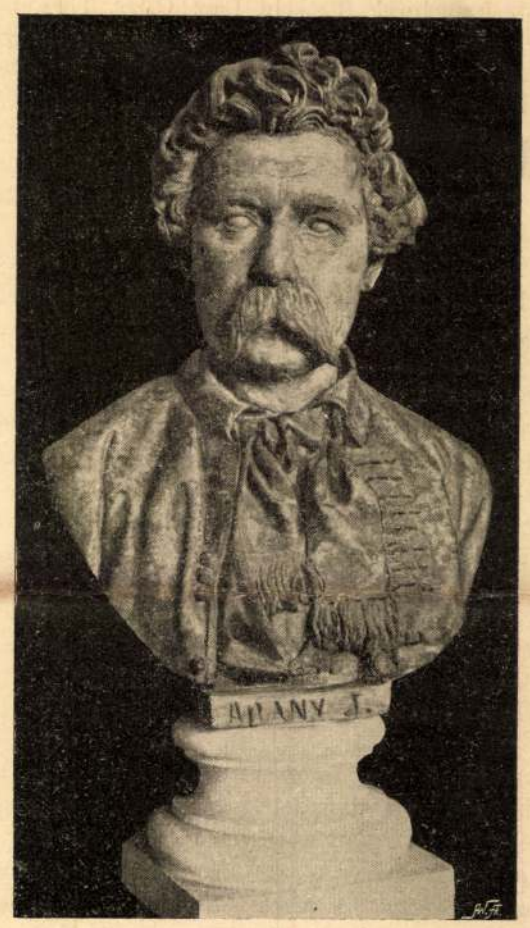

Izsó Miklós szobormüve.
ARANY JÁNOS.

ERNSZT LAJOS MAGYAR TÖRTÉNETI KÉPGYŰJTEMÉNYÉBŐL.

a benszülöttek egy teljesen ép Mammuth-ot fedeztek fel. Az óriási állat valószinűleg egy közel fekvő domb elsülyedésénél jutott az iszapba. Bőre és szőre teljesen érintetlen. Agyarait a bennszülöttek ki akarták törni, de ez nem sikerült. Az orosz kormány a Mammuth ezen egyetlen ép példányát a szent pétervári Muzeumba fogja szállíttatni.

* **A szentjánosbogár fénye.** Ki ne gyönyörködött volna meleg nyári estéken a világító bogarak röpködésében? Olyanok ezek az állatok, mint a csillogó drágakövek, és a fényük a legtökéletesebb fényforrás, melyet csak ismerünk. Egy tudós amerikai tanár *Langley* hosszabb értekezésében foglalkozott ezekkel az érdekes teremtményekkel. A szentjánosbogár még halála után is világit hosszu ideig, a fény tehát nincsen életéhez kötve. Zöldes szinű fénye tiszta oxigénben még erősebbé válik, légüres térben vagy szénsavban ellenben kialszik. Ilyen tökéletes világosságot ily kevés melegfejlesztéssel nem vagyunk képesek előállítani. Hasonló erősségű gázlángocska 400 szor erősebb, mert a szentjánosbogár fénye a közönséges hőmérő kéneső oszlopát még egy milliomod fokkal sem képes fölemelni.

* **A leggyorsabb járásu tengeri hajó.** Az angol, amerikai és franczia gőzhajózási társulatok képviselői Londonban tartott értekezletükben arról tanácskoztak, hogy mily módon kellene a Német Lloyd egyik hajója által megtett gyorshaladást elérni? Ugyanis a Német Lloyd «Kaiser Wilhelm» nevű gőzöse az utat Brémából New-Yorkba 5 nap, 22 óra és 45 másodpercz alatt tette meg, visszafelé pedig, vagyis New-Yorkból Brémába 5 nap 15 óra es 10 percz alatt jutott el. Ennél gyorsabban még egy hajó sem haladt a tengeren.

* **Mozdonyok fűtése petroleummal.** Az arlbergi alagutban közlekedő mozdonyokat nem kőszénnel, hanem petróleummal fűtik, leginkább pedig azért, hogy az alagutban a már több izben veszélyessé vált füstképződést elkerülhessék. A petroleummal való fűtés sokkal olcsóbb, mint a legjobb angol kőszén használata, a mennyiben 100 kilogramm petróleummal annyi gőzt lehet fejleszteni, mint 139 kiló angol kőszénnel. Megjegyzendő, hogy a mozdonyok fűtésére csakis a finomított petróleum maradékait, vagyis eddig hasznavehetetlennek tartott részeit használják.

* **Óriási hordó.** A világ legnagyobb hordóját a kaliforniai bortermelő társaság egy külön e czélra épült fészerben tartja. A hordóban 3600 hektoliter bor van, melyet két gőzszivattyú hét óra alatt töltött a hordóba.

* «**Őszinte sorok** *egy állatvédő albumába*» czimű versünkre, mely a «Vasárnapi Ujság» f. évi 35-ik számában jelent meg, utólag azt kivánja megjegyezni a szerző Szabolcska Mihály, hogy az állatvédőket semmi egyéb dolgaikban — természetesen, — nem akarta megbántani. S itt egy sok félreértésre okot adott iráshibát is kijavít. E helyett ugyanis

«Én mégis azt mondom tinéktek
Vakon szülött **a** ti erénytek»

ez olvasandó:

«Én mégis azt mondom tinéktek
Vakon szülött **e** ti erénytek».

Mérsékelt árú közvetlen jegyek kiadása Lugos és Német-Bogsán között. A magyar királyi államvasutak igazgatóságától nyert értesülés szerint f. év október hó 15-től kezdve Lugostól Német-Bogsánra és viszont mérsékelt árú közvetlen menetjegyek fognak kiadatni.

— **A századvégi ember** egyik, még pedig nem utolsó igénye, hogy kellemes és tetszetős otthont teremtsen a maga számára, butorai modern izlésüek és jó készitmények legyenek. Az asztalosiparosok három év előtt karácsonyi kiállitást rendeztek, melyet a kereskedelmi minister képviseletében ünnepélyesen megnyitottak az asztalos-ipartestület saját házában. (VIII. kerület, Bérkocsis-utcza 12. szám alatt). E vállalat nagyon bevált, mert a közönség különös bizalommal fordult feléje és a butorcsarnokból évről-évre nagyobb mértékben elégitette ki szükségleteit, annyira, hogy ez

ERNSZT LAJOS.

idei év forgalma már kétszeresen felülhaladja az előbbieket. Ez okból alkalomszerünek véljük, hogy felhivjuk a tisztelt olvasók figyelmét erre a hézagpótló vállalatra.

Kriegner-féle **Akáczia Arczcréme** 1 frtért. **Szappan** 50 krért kapható országszerte a gyógyszertárakban. Főraktár Budapest, Kálvin-tér, «Korona» gyógyszertár.

A termes gőzhajók 1898. évi nyári menetrendje Fiume-Velencze és Fiume Ancona között. Fiume és Velencze között az elegáns «Dániel Ernő», Fiume Ancona között pedig a legnagyobb kényelemmel berendezett «Villám» nevű gyorshajó közlekedik. Ezen gőzhajók az I. helyen kívül még külön lukszus osztálylyal is bírnak, melyek külön teremmel, kitünő ágyakat tartalmazó kabinetekkel, dohányzóteremmel, villamos világítással vannak ellátva.

A «Villám» nevű gőzhajó a termen kívül még egy kisebb 4 hálóhelylyel ellátott családi teremmel (salon privé) is bír, mely külön megrendelhető. Ezen termeshajók menetrendje április hó 1-től október 31-éig a következő:

Fiuméből indul Velenczébe minden kedden és szombaton 8 órakor este, csatlakozásban a Budapestről este 7 óra 40 perczkor érkező gyorsvonathoz, érkezés Velenczébe másnap reggel 7 órakor.

Velenczéből indul Fiuméba minden hétfőn és csütörtökön este 7 óra 30 perczkor a szt. Márk-térről, érkezik Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor, csatlakozásban a Budapestre 7 óra 25 perczkor reggel induló gyorsvonathoz.

Fiuméből indul Anconába minden hétfőn és csütörtökön este 8 órakor, csatlakozásban a Budapestről este 7 óra 40 perczkor érkező gyorsvonathoz érkezés Anconába másnap reggel 6 órakor, csatlakozásban a Rómába induló gyorsvonathoz.

Anconából indul Fiuméba minden szerdán és szombaton este 8 óra 30 perczkor, csatlakozásban a római, nápolyi és bolognai gyorsvonatokkal; érkezés Fiuméba másnap reggel 6 óra 30 perczkor, csatlakozásban a Budapestre reggel 7 óra 25 perczkor induló gyorsvonathoz.

A tengeren való hajóátkelés 10 órát vesz igénybe.

Budapest-Fiume között gyorsvonaton, onnan Anconáig vagy Velenczéig gőzhajón együtt fizetendő: a gyorsvonat I. osztályáért és a gőzhajón a lukszus osztályért ágygyal együtt 20 frt. A gyorsvonat I. osztályáért és a gőzhajón az I. helyért ágygyal együtt 18 frt, csak a gőzhajón a lukszus osztályban ágygyal együtt 8 frt, csak a gőzhajón az I. helyen ágygyal együtt 6 frt.

A fentebbi utirányon át közvetlen menetjegyek adatnak ki következő árakon a gyorsvonaton: Budapest-Fiume között I. oszt. 12 frt, II. oszt. 8 frt.

Bpest-Firenze	Fiume-Velenczén át	I. o. 75·80 fc.	II. o. 55·45 fc.	III. 30·15. fc.
« Genua		« 92.50 «	« 67·25 «	« 36·55 «
« Milanó		« 71·95 «	« 52·85 «	« 28·70 «
« Turin		« 92.25 «	« 67·10 «	« 36·45 «
« Nápoly	Fiume-Anconán át.	« 104·45 «	« 75·55 «	« 41·05 «
« Róma		« 76·05 «	« 55·65 «	« 30·30 «

Ezen jegyeken kivül Budapestről Bari, Bettaglia, Bologna, Livorno, Padua, Pisa, Verona állomásokra is adatnak ki közvetlen menetjegyek. Bővebb értesítés nyerhető a magyar kir. államvasutak városi menetjegy-irodáiban, a Cook-féle utazási irodában.

HALÁLOZÁSOK.

Klamarik János, a közoktatásügyi miniszterium nyug. államtitkára, kinek oktatásügyünk fejlesztése körül oly nagy érdemei vannak, e hó 8-ikán reggel

Pest, 1868. Mutatványszám. Julius 12-én.

PECSOVICS

megjelenik minden vasárnap.

KIADÓ-HIVATAL:

Józseftér 5 szám alatt, Kovács-féle házban, földszint; hova az előfizetési pénzek s minden a lapra vonatkozó közlemények intézendők.

Szerkesztői szállás: Nádor-utcza 26. szám

Hivatalos idézés.

Miután a Pecsovics 10,000-dik előfizetője ismételt felhivásunk daczára, mindeddig nem jelentkezett, ezennel utoljára felszóllittatik, hogy 8 nap alatt, vagyis f. julius hó 20-dikáig magát kiadó hivatalunkban, vagy személyesen, vagy postai előfizetés utján bemutatni **annál sürgősebb teendőjének ismerje** — minthogy ellenkező esetben ezentul is meg lesz fosztva a „**Pecsovics**“ olvasásának élvezetétől. Ha az illető hosszú kimaradásának oka netalán abban rejlik, hogy még eddig **meg nem született**, ugy legalább sziveskedjék bennünket ezen körülményről levél utján értesiteni, hogy megérkezésére hasztalan várakozni ne kénytelenittessünk.

Országgyülés.

1868. junius havának valamelyik napján.

(A 386 képviselő közül jelen van 38. A miniszterek közül kettő és egy fél t. i. Andrássy, Wenkheim és Lónyai Mercur.)

Csanádi interpellálja a miniszteriumot a félegyházi események iránt. — (Zaj, zsibongás, lárma, köhögés, orditás, bőgés, dörömbölés a jobboldalon.)

Csanádi S. Tisztelt uraim! — (általános felháborodás és megbotránkozás a jobb oldalon, melynek Hollán Ernő következőkép ad kifejezést.)

Hollán Ernő. Ünnepélyesen visszautasitom az eféle plebejus kifejezést! Mi nem vagyunk tisztelt urak, hanem nagyságos és méltóságos urak. Ily czimezés csak a baloldalt illetheti, de bennünket nem, mert mi egytől egyig osztálytanácsosok és államtitkárok vagyunk, kivéve Zsarnay urat — különben már ő is régen megérdemelte volna. (Általános, perczekig tartó helyeslés, éljenzés és tapsvihar a jobboldalon.)

Pulszky F. Inditványozom, hogy Csanádi ur ezen inparlamentáris kifejezésért dobassék ki!

Simonyi Ernő. Feleletet sürget Csanádi interpellatiójára. (Zugás, zaj, orditás, zsibaj, „eláll,“ „le vele,“ „szavazzunk“ a jobb oldalon.)

Besze János feláll egy lóczára és öklével fenyegeti Simonyit. (Derültség, kaczaj, nevetés, hahota.)

Böszörményi. Uraim, Félegyházán magyar vér folyt, jogunk van tehát felvilágositást kérni e tény indokai iránt. (Dörömbölés, fütyölés, sipolás, orditás, nyivákolás, zugás, tombolás a jobboldalon.)

Pulszky Ferencz nyelvét ölti ki Böszörményire és a baloldalra.— (Harsány helyeslés, bravo és éljenzés a jobboldalon.)

Böszörményi tiltakozik a nyelvkiöltés ellen s azt inparlamentarisnak nevezi.

Pulszky Ferencz felszólitja az elnököt, hogy utasitsa rendre Böszörményit a miért nem türi, hogy nyelvét kiölti reá.

Somssich Pál elnök rendre utasitja Böszörményit.

Wenkheim miniszter (felel az interpellatióra). Kérem, uraim, a félegyházi eset nem volt egyéb egy kis tréfánál. A vitéz hadsereg épen azon időtájban kapta meg az uj gyútűpuskákat; szükséges volt tehát megpróbálni, vajjon megfelelnek-e? — A próba teljes megelégedésünkre ütött ki. Valamennyi puska közül ugyan csak egy sült el; de az az egy lövés hat demokratát teritett földre. Különben a t. ház megnyugtatására, a tett nyomozások alapján, egész bizonyossággal állithatom, hogy az elesettek közt **egyetlen egy nemes ember** sem volt. (A jobboldal oly veszett éljenzést visz véghez, hogy az országház falai ingadozni kezdenek.) Sőt mondhatom, hogy Windischgrätz herczeg, boldogult elvrokonunk, definitioja értelmében, mely szerint **az ember** a bárónál kezdődik, egyetlen egy ember sincs az elesettek között. (A jobboldali képviselők határtalan lelkesedésökben lehuzzák Wenkheim czipőjét és sorba megcsókolják a kegyes miniszteri lábakat.)

Csanádi. Nincs tökéletesen megelégedve a nyert felvilágositással.

Besze János. Ez nyilvános lázitás! Nagyságos és méltóságos kormánypárti képviselő uraim, ezennel kijelentem, hogy alkotmányos szabadságunkat mindaddig nem látom biztositottnak, mig törvénybe nem igtatjuk, hogy a baloldali képviselők minden interpellatioért 100 bambusbotütést kapnak testük hátulsó részére.

Lónyai Gábor inditványozza, hogy ezen törvényjavaslat szavaztassék meg azonnal.

A mi megtörténvén, a gyülés szétoszlik.

KÉTSZÁZ DOBZSE-LÁSZLÓ.

Dobzse! dobzse! volt a jelszó
Közvetlen Mohács előtt;
S jól ment minden; az uraknak
Hasa, zsebe egyre nőtt.

De az ország árva népe
Véres könyet hullatott;
És Mohácsnál, szegény hazánk
Temetővé változott.

Dobzse! dobzse! — A jobboldal
Most is ekként kiabál;
Akár mit hoznak szőnyegre:
Dobzse! Szavazzunk! Eláll!

Dobzse! Dobzse! Zsebünk telik,
Dobzse! — Minden jól vagyon! —
Én pedig ezt látva, hallva,
Nagy búsan elgondolom:

Ha hajdan **egy** Dobzse-László
Oly hinárba vezetett;
Mivé teszi kétszáz Dobzse
Ezt a szegény nemzetet?! —

Napoleon hg. és Tisza Kálmán.

Napoleon herczeget közelebbi ittmulatása alkalmával, mint biztos kutfőből értesülünk — Tisza Kálmán a társadalmi rend megmentője is meglátogatta s ajánlatot tett a herczegnek, hogy miután a magyarországi társadalmi rendet már végkép megmentette hajlandó volna Francziaországba tenni át lakását, hogy ott az ő legujabb, kizárolagosan szabadalmazott és csalhatatlan, társadalmi megmentési találmányát a szintén veszélyeztetett franczia társadalom megmentése czéljából érvényesitse. Napoleon azonban megköszönte a loyális ellenzéki férfi jóakaratát s kijelentette, hogy Francziaországban nem féltik a társadalmi rendet, hanem igenis félnek az olyan emberektől, kik a társadalmi rend hangzatos frázisának örve alatt azon dolgoznak, hogy megrenditsék a nemzet önbizalmát, megzabolázzák szabadsági törekvéseit s diadalra segitsék a reaktiót, mely ellen szinleg ők is küzdeni látszanak. — Higyje el, édes Tisza uram, — igy végzé Napoleon herczeg beszédét,

hogy mindenütt és minden időben a társadalmi megmentők voltak az emberiség és a szabadság legveszedelmesebb ellenségei. Ezt az ámító hippocrita frázist hangoztatták örök idők óta a haladás és szabadság hohérjai. Ezt mondta Miklós czár és Diebitsch a lengyeleknek, ezt mondta Windischgrätz, Haynau, Paschkievitsch a magyaroknak; de a legcsodálatosabb az, hogy akadtak mindig együgyüek, kik hitelt adtak ezen lázitó hazugságnak s követve a társadalmi megmentő ámító siréni hangját, az éhes reaktio kitárt torkába rohantak. Francziaországban ön ezzel a manoeverrel nem menne semmire, mert ott egy társadalmi megmentőtől jobban iszonyodnak, mint száz rendzavarótól s a ki ott a nép együgyüségére és gyávaságára számitva a „társadalmi rend!“ jelszavát merészelné hangoztatni, azt azonnal leálczáznák mint a nép és a szabadság ellenét, ki kormányéhes túlbuzgalomból a reactio malmára hajtja a vizet.

A „*Pecsovics*“ *szerkesztője III. Napoleon császártól következő levelet kapott:*

Tisztelt szerkesztő úr!

Hallom hogy Ön Magyarországon nagy próféta s hogy minden jövendölései teljesednek. Menyire irigylem én azokat a boldog magyarokat, kik magyarul is tudnak s ennélfogva élvezhetik az Ön müveit, különösen a Pecsovics naptárt, melynek — mint állitják — minden próféțiái valósultak. Kivéve azt az egyet, melyben valamely fogalmazónak azt jövendölte „hogy titkárrá fog kineveztetni *) s melyért a hálátlan fráter Önt perbe fogta. Különben e miatt nem kell busulnia. Gondolja meg Ön, hogy a próféták hajdan még kegyetlenebb üldöztetésnek voltak kitéve. Példa rá Szt. Eustachius és Szt. Gixerinodorus, kiket az akkori fogalmazók elevenen megnyúztak s aztán olajba megfőztek. Ezekhez képest Önnel még kiméletesen bántak. De kissé eltértem tárgyamtól. Tulajdonkép arra akartam én Önt felkérni, cher ami, hogy jövendölje meg nekem, valjon fog-e sikerülni, dinastiámat megalapitani? Mióta a migraine és podagra éjjel nappal gyötör, e gondolat nagy mértékben kezd aggasztani. Nagy hálára kötelezne Ön tehát, ha ez iránt megnyugtatna.

Kelt Párisban, a Tuilleriákban 1868 julius 4-én.

hüséges előfizetője

III. NAPOLEON.

empereur.

U. i. Feleségemmel együtt erősen tanulunk magyarul, hogy a **„Pecsovics naptár“** ez idei évfolyamát már eredetiben élvezhessük.

Elevelére a Pecsovics szerkesztője következőkép válaszolt:

Sir!

Ön már öregedni kezd s azota szomszédai — ugy veszem észre — túlszárnyalják a pfiffikusságban és rafineriában. Rouher és többi miniszterei nem érnek semmit. A kitüzött czélt ezekkel nem fogja elérni soha. Hanem megmondom én mit kell tennie.

1. Bismark ellenében kell egy diplomatát aquirálnia, ki képes legyen a fene mód ügyes porosz kancellárt rászedni és elámitani — erre azonban a földkerekségén szerintem csak egy ember képes s ez — Csengery Antal.

2 Szükséges hogy szerezzen magának egy loyális ellenzéket, mely alkalmilag a társadalom megmentésére is vállalkozik. Erre egy kormánynak oly szüksége van mint egy harapás kenyérre — E szakmára, legalkalmasabb legprobáltabb egyén gyanánt Tisza Kálmánt ajánlhatom.

E nagy férfiak nálunk már betöltötték hivatásukat s mi szivesen átengedjük Önnek — sőt az átválalás fejében ráadásul — mint a Hungaria actionáriusok részvényeik után — még fizetünk is egy egy forintot.

Üdvözlöm Önt!

Pest 1868 julius 7-kén.

I. PECSOVICS.

U. i. Az sem ártana, ha a félegyházi birót vagy Török Bálint uramat meg nyerhetné párizsi vicespánul. Ugy hiszem, hogy a félegyháziak és H. m. vásárhelyiek azért nem haragudnának meg Önre.

*) Ez is csak azért nem teljesedett, mert az illető azon bárgyusági testimonium után melyet a perinditás által magáról kiállitott — a profetia hatályosságát paralizálta.

MUTATVÁNY.

Sintaxis Gyulai Palkó „NÉPSZERÜSÉG“ czimü müvéből.

A népszerüség a mi idönkben a legnépszerütlenebb dolog. Okos emberek előtt csak a hivatal és a principálisok gratiája népszerü; mert a népszerüség mellett éhen veszhetünk — de a hivatal reális és maradandó dolog. Legvilágosabban mutatja ezt Görgei, Babarczi, Bonyhádi példája, kiket minden léptökön a nemzet megvetése kiséri s mégis tejben,vajban fürödnek itthon — mig Kossuth, hazánk legnépszerübb embere — notorius földönfutó.

Kubinszky. Hát azt meg tudnád-e mondani, hogy mikor jutalmazták nálunk legjobban a spionokat?

Pecsovics. Hiena és Bak alatt az 50-es években, midön oly sok kém volt, hogy még mi maffiák is súgva beszéltünk egymásnak s csak a sikmezön mertünk hangosan szólni, ha egy mértföldnyire nem láttunk emberi alakot! —

Kubinszky. Csalódol! A spionokat legjobban jutalmazza a mostani kormány: mert a kik Hiena rémuralma alatt mint spionok a politikai foglyok börtöneibe is leszemtelenkedtek azért, hogy a részvét s barátság szinlése mellett oly nyilatkozatot csalhassanak ki ezektől, melylyel a szerencsétleneket még mélyebben alá merithessék s ezen árulkodásukkal gazdáiknak az eladósult megyefönököknek osztrák bárói rangot, maguknak pedig holmi Bezirksstuhlrichterséget szerezzenek, = ezen spionok a mostani kormánytól zsiros hivatalokat nyertek s a sanyargatott, megrabolt s elszegényitett egykori politikai foglyok keservesen szerzett adójukból hizlaltatnak csupa opportunitásból.

Pecsovics. Melyek hazánkban a legdicsőbb családok?

Kubinszky. Azon kéthulacsos családok, melyeknek tagjai sorshuzás utján egyenlő számmal sorakoznak mindegyik párt táborába, : mert igy bármelyik győzzön is, a circumspectus család soha sem marad befolyás, dicsőség és —— —— szüret nélkül.

Pecsovics. De eltaláltad! Pedig be számos ilyen családot tudnék megnevezni.

PECSOVICS. Mért nevezik a Deák-pártot jobboldalnak?

KUBINSZKI. Azért, mert ott mindenesetre jobb ülni azoknak, kik az országgyülést hivatal-termelő- és szavazó gépeket hizlaló intézetnek tekintik.

Morbus Naplóiaticus.

Tegnap előtt nagy rémülés uralkodott Buda-Pesten. Egy beteget hoztak be Köbányáról a Rokus kórházba kinél az **epemirigy** legkifejledtebb fokának jelenségei mutatkoztak. A szerencsétlen rövid idő alatt csakugyan meghalt s azonnal elterjedt a városban azon rémhir, hogy: **kiütött a kholera!** A kórház igazgatója azonnal **átirt** a polgármesteri hivatalhoz, a polgármesteri hivatal **felirt** a belügyminiszteriumhoz, a belügyminiszterium pedig **leirt** Dr. Flór megyei főorvoshoz, hogy nyomozza az ügyet s állapitsa meg valjon az illető kőbányai beteg csakugyan epemirigyben halt-e meg, vagy nem? Dr. Flór erélyes főorvos azonnal eljárt hivatalos tisztjében s tisztelt olvasóink megnyugtatására kijelenthetjük, hogy az eredmény tökéletesen kielégitő, a menyiben kétségbe vonhatatlanul kitünt, és constatáltatott, hogy a betegség nem kholera, hanem egy egészen uj, eddig ily nagy mérvben még sehol sem észlelt kórság volt, mely **a Pesti Napló olvasása által előidézett émelygés és erkölcsi csömörből származik.** A budapesti orvositanács e betegséget, ennek folytán „morbus naplóiaticus“-nak nevezte el. Jelenségei: szédülés, ingerültség, láz, émelygés, hányás. Menekedni e veszedelmes betegség elől csak ugy lehet, ha nem csak a Naplót, hanem tömérdek filiál-lapjait is kerüljük — mint a nadragulyát

---

NAPI ESEMÉNYEK.

—o— A Pecsovics megvételére is alakult egy részvénytársaság Buda-Pesten. A társaság élén Rothschild báró és Bernáth Gazsi állanak. Egyelőre csak 5 millió forintot fizetnek le a Pecsovics tulajdonosának a hátralevő 15 milliót pedig a pénzügyminisztérium üres kaszáiban deponálják, miután azokban a tolvajoktól — kik itt csak nem gyanithatnak pénznemüt — leginkább biztositva van.

—o— Tegnap egy proletárt vittek a kórházba kin a dühödség minden szimptomái jelentkeztek. Az orvosok nem tudták magoknak a betegség okát megfejteni miután az illető egyén testén ebmarás által nyert sérülés nem volt észrevehető. De midön megmotózták a dolog csakhamar meg lön fejtve: a szerencsétlen zsebében — egy Borsszem Janko számot találtak.

—o— Több alföldi község folyamodott az országgyüléshez hogy engedje át nekik a majoritás tagjait az aratás tartamára, illő napszám fizetése mellett. Azok a derék községek bizonyosan azon nézetből indulnak ki, hogy a mi „Dobzse Lászlóink“ nagyon ügyes aratók lehetnek, miután oly rövid idő alatt az ország jogainak nagyrészét s valamennyi hivatalát letudták a maguk részére aratni.

A MAGYAR IZRAELITA EGYLET.

Közelebb tartott közgyülésén három tag jelent meg, névszerint: Pollák Henrik elnök, Rózsai J. választmányitag és Mezei Mór titkár. A gyülés megnyitása után Pollák ur az elnökségről leköszönvén uj elnök választása került szönyegre.

Erre Rozsai J és Mezei M. közfelkiáltással ujra megválasztották Pollák Henrik urat elnökül, de ez kijelentette, hogy inkább kész magát szerb fejedelemmé választatni, semhogy még egyszer izraelita magyar egyleti elnökségre vetemednék.

Ujra megkezdetvén tehát a választás, Pollák Henrik és Mezei Mór urak közfelkiáltással Rózsay Józsefet választották elnökül — de ez gyorsfutás által még ideje korán megmenekedett a veszedelem elől.

Már most nem maradt egyébb hátra, mint harmadszor is szavazás alá bocsátani az elnökiszék betöltését, ami ez alkalommal jobb sikerrel történt, mert miután Pollák Henrik a szavazástól elállott, Mezey Mór lőn saját szavazatának többségével elnökké választva.

Erre Mezei Mór ujonnan elválasztott elnök hálát szavazott, Pollák Henrik lelépett elnöknek eddigi üdvös müködéseért; Pollák Henrik lelépett elnök pedig megható szónoklattal üdvözölte Mezei Mor ujonnan megválasztott elnököt s ezzel az ünnepély be lévén rekesztve, az ujonnan megválasztott elnök feloszlatta a közgyülést (azaz a lelépett elnököt) s aztán fecere magnum áldomás.

Hivatal-keresetik!!!

Egy egyetemi tanár részére, ki e mellett országgyülési képviselő, államtitkár, osztálytanácsos — szóval körülbelől 26 hivatalocskával bir, keresetik egy 27-d hivatal; — miután az illetőnek épen elég érkezése van, még egy 27-dik hivatal után —

a fizetést felvenni, Bövebb felvilágositást nyerhetni Kautz Gyula urnál.

U. i. Az illető szorgalmas tanár nem kötelezi uggan magát a teendők végzésére, de az iránt kész kötelezettséget vállalni, hogy a gázsi pontos felvételét soha sem fogja elmulasztani.

Vezérczikkek a „Pesti Naplóból.“

Hová tartozzunk?

(Egy e y oly czikknek dija: 9000 frt. évi fizetés és tanácsosi rang.)

Az a kérdés már most tisztelt hitrokonok hogy hová tartozzunk? A választás szerintem nagyon könyü. Csak arra kell nézni, hogy hol lehet több rebakot csinálni. A politika, tisztelt hitrokonok nem egyéb egy nagy börzejátéknál. Itt is mint amott azon félhez kell csatlakozni, melynek actiái több % tiszta hasznot hajtanak. Ebből áll röviden az én politikai meggyőződésem. S ez nagyon világos. Mert mi az emberi élet legmagasztosabb czélja? Mi a mi rendeltetésünk e földön? Bizonyára nem egyéb: mint jó gseftet csinálni. Kneipeles Jczig és Czapeles Izsák barátaim minap vettek közvasút részvényeket. Nyertek rajtok 10 ezer pengő forintot. Én tisztelem Kneipeles Jczig és Czapeles barátaim tehetségét, de megmutatom nekik, hogy lehet még ennél is jobb gseftet csinálni. Én megirom most ezt a czikket, elviszem a Napló szerkesztőjének, ez átadja Lászlónak, hogy javitsa ki az ortográbai hibákat s aztán kiadja a lapjába. Három hétre rá osztálytanácsos leszek, olyan bizonyosan minthogy a nevem

GROSZ LAJOS

Das heiss ich a gseft!

SZIVES KÉRELEM.

ANDRÁSSY GYULA gr. miniszterelnök urhoz.

Lieber Kollega!

Értésemre esvén, hogy huszárjaim és kreaturáim nagyrésze már alkalmazást nyert önöknél, tisztelettel felkérem szivesked jék részemre is valamely netalán üresedésbe jövendő miniszteri tárczát praenotirozni. Ha ajánlatomat elfogadni szivesked ik, kész vagyok magamat ezen kegyes gratiára, már installált párthiveim példájára, a „szélső pártok ellen!“ a „Hazánk“-ban vagy „Napló-“ban irandó czikkek által előre érdemesiteni. Legszivesebben venném Lónyay ur tárczáját, ki mint hallom, a gseftektől már ugy is visszsza akar vonulni..

Roma, 1868 Julius hóban.

BACH s. k.

Valamennyi bachhuszár főgenerálisa.

ÉRDEKES TALÁLKOZÁS.

Az a khinézer, ki Ciniselli cirkuszában csodálatos mutatványaival mulattatja a közönséget, minap midőn a nézők közt a „Hazánk“ ujdondászát megpillantotta, egyszerre félbeszakasztotta productióját, hozzá futott s örömkifakadások közt szivére ölelte. Mint utólag megtudtuk földijét s hajdani iskolatársát ismerte fel benne. — Mi mindég gyanitottuk hogy a Hazánk ujdondásza valamely Khinából megszökött bűvészinas lehet — de hogy iskolában is járt, azt irálya után itélve valóban soha sem hittük volna.

NYILT LEVÉL

a „Pécsi Lapok“ száraz ágán nyögdécselve leveledző „Aloe-levelek“ irójához **Pécsett.**

Üdv Önnek mindenek előtt csatakos száju dicső fia Translajtania-Liliputániának! hozsánna a dentu mogerek ugorkafára felkapaszkodni erőködő vörös tollas gyász lovagjának az Urban!

Hozzánk a művelődés, haladás, felvilágosodás ős hazájába is elhordta a szél Önnek a „Pécsi Lapok“-ban pöffeszkedő Aloe-levelekben baglyába rakott eszmecsutáit s mondhatjuk, mióta e csoda hatásu szellemi takarmányt megismertük azóta tudjuk csak, mikép kell a bárgyuság, észficzamodás és agypuhulás szüleményeit a személyeskedés sárfertőjén áthurczolva érvényesiteni?! Ön ebben valóban oly nagy mester, hogy fölülmulja vörös öves Reverendissimi egykori principálisait, kiket mint elvtársakat és hasonszellemü collegákat szinte üdvözlünk!

Ön nemes büszkeséggel neki rohan lyukas viczbográcsában megkozmásitott, sületlen bombasticus osztrák szagu frásisaival, a tiszta jellemü s szabadelvü egyéneknek. Önhöz illő dicső és nemes feladat ez! Legyen hála Bráhmának, hogy a forgószél veszett hirét hozzánk eljuttatta.

Esdve kérjük tehát, ne vesztegesse fényes talentumát a barbar magyar népre, hanem jöjjön hozzánk. Előre is kinevezzük Önt tiszteletbeli khinézernek s biztositjuk, hogy nem sokára megkapja „a 300 öles czopf“ vitézi rendét s „a szelid őrjöngési rend nagy keresztjét.

Válaszát elvárva maradtunk

Kokhin-Khina, Csing-Csung-Csáli helységében

alázatos szolgái:

Püh Bodomér Stefi m. k.,
próféta.

Trittyh Trottyh Jujh m. k.
mandarin.

U. I. Ha meghivásunkat méltóztatik elfogadni, ugy tessék Csaszlauig kutyagolni, a többi a mi gondunk. Adieu!

A CHORINSZKY-FÉLE PÖR

legérdekesebb momentuma.

Nem tartozik ugyan szoroson szakmánkhoz, bünvádi esetekkel foglalkozni, de miután olykor ezek is tüntetnek fel oly mozzanatokat, melyek lapunk keretébe illenek, indittatva éreztük magunkat, több más világlap példájára egy speciális tudósitót meneszteni Münchenbe, hogy hozzánk a Chorinszky-pör folyamáról rendes és kimeritő tudósitásokat bocsásson.

Ezen tudósitónk következő nagyérdekü jelentésről értesit bennünket, mely azóta a „Times“-ba s más nagy lapokba is átment:

A tanukihallgatás be volt fejezve.

A nagy számmal megjelent közönség feszült figyelemmel várta a dolog kimenetelét. Az ingerültség az előkelő méregkeverő ellen oly nagy volt, a büntényt a tanuvallomások s vádlott levelei oly világosan constatirozták, hogy senki sem kételkedett, miszerint az itélet „halál“-ra fog hangzani.

A gróf védője dr. Csuspeiz maga is csüggedni kezdett. Már most csak azt szerette volna bebizonyitani, hogy védencze félbolond, s nem jöhet beszámitás alá — mert ha ez sikerül, ugy nem lehet halálra itélni.

Végre reá került a sor utolsó védbeszédét tartani.

Minden szem rajta függött.

Felállott és védenczéhez lépett; kitől aztán halk hangon kérdé:

— Nem irt ön soha vezérczikket a „Pesti Hirnök“-be?

— Nem.

— Sem a „Pécsi Lapok“-ba?

— Nem.

— Nem volt ön ujabb időben a „Hazánk“ ujdondásza?

— Hivtak ugyan a mostani ujdondász helyébe; de nem fért bele gyomromba, hogy egy oly fráter után — —

— Szerencsétlen! Mért nem fogadta el? Milyen hatalmas érv lett volna ez?

A boldogtalan védő már-már kétségbe esett. De ekkor jött egy genialis gondolatja.

Közelebb lépve védenczéhez kérdé:

— Miféle humoriszticus lapokat tart ön?

A kérdezett felsorolt nehány obscurus, névről is alig ismert lapot.

— És nem előfizetője a „Pecsovics“-nak? — kérdé mohó türelmetlenséggel.

— Nem — válaszolt Chorinszky.

— Vivát! már most mentve van! — kiált Dr. Csausz kitörő örömmel.

S az esküdtekhez fordulva, a lelkesedés és benső meggyőződés hangján szollott:

— Uraim önök halálra akarják itélni e szerencsétlent s nem gondolják meg, hogy itt oly körülmény forog fönn, melynek tekintetbe vétele mellett civilizált országban nem lehet halálos itéletet hozni. Én nem akarom a tényt magát szépiteni, vagy kimenteni. De uraim a vádlott f é l b o l o n d s igy tettei nem eshetnek beszámitás alá. Avagy lehet-e a mai világban, a 19 ik század második felében épessüséget feltételezni oly emberről, ki nem praenumerál a „Pecsovics“-ra?!

Ez hatott.

Az esküdtek mély megdöbbenéssel vettek tudomást vádlott féleszüségének ezen kétségbe vonhatatlan s csaknem hihetetlen jelenségéről s miután meggyőződtek arról, hogy csakugyan nem járatta a „Pecsovics“-ot, felmentették a halálbüntetés alól, s csupán húsz évi fogságra itélték.

A legvilágosabb tanulság tehát az egész Chorinszky pörből az, hogy minden ember — ki nem gondolja, hogy alkalmilag szüksége lesz „eszelőségi testimonium“-ra — siessen előfizetni a Pecsovicsra.

Előfizetési feltételek.

Jáliustól Dec. végeig $^1/_2$ évre 3 frt. — kr.
Juliustól — Octoberig $^1/_4$ „ 1 „ 50 „

Szives gyüjtőinknek hat egyszerre beküldött előfizető után egy tiszteletpéldánynyal, 8 előfizető után a tiszteletpéldányon felül a „**Pecsovicsvilág**“ egy példányával kedveskedünk.

Lapunk f. é. Julius havától kezdve, minden vasárnap jelenik meg.

Tiszt. előfizetőinket felkérjük az előfizetést mielébb megujitani, hogy a lap expeditioja fenakadást ne szenvedjen.

Jobboldali bohóczok.

I.

Nagybeszédeö Beszeö János hires köpenyforgató bűvész **bámulatos**, **csodás** és **páratlan** ügyességű köpenyforgatási műveleteivel mulattatja a közönséget.

Pulszky Franczi kitünő ugróncz-acrobata ujonnan betanult bukfenczek és salto-mortalékat produkál.

Rajzoló : **Jankó János.** Felelös szerkesztő és kiadó tulajdonos : **ORMÓDI BERTALAN.** Metszö : **Pollák.**

Pest, 1868, Nyomatta Noséda Gyulánál, barátktere 8 sz. a.

Hjah! ilyen a háború. Már-már azt hittük, itt vannak, még pár pillanat és... aztán egyszerre mintha távolodna a zaj, tompúlna az ágyuk búgó hangja, majd ismét közeledik... ismét távozik...

De a mint a nap alkonyra száll, a távolodás tart folyton, már-már csak mint vihar után a mennydörgés, az ágyuszónak is csak halk morgása hallszik, mire az este beáll, elszűnik az is. Vége, visszaverték a magyar sereget!

Mikor a vereség okozta levertségből kissé magunkhoz tértünk, láttuk, hogy a védelmet kereső szász népség elpárolgott. Már nem féltek a barbár magyaroktól.

De a holmijukat még másnap sem vitették el, ki tudja, mi következhetik még?

Az első, a mi következett, a csatában megsebesültek beszállítása volt. Hosszu szekérsorok vonultak végig ablakunk előtt, a hol részint ülve, részint — a nehezebben sebesülteket — szalmára fektetve hozták be őket. Lélekrendítő, szívtépő látvány, a mint a hirtelenében bekötözött, tépett, véres ruháju, eltorzult alakok guggoltak, vagy feküdtek a nyomorult parasztszekereken, a melyek nagyokat döczczentek az akkori kegyetlen rosz kövezeten. És hozzá a nagy hideg, a hiányos öltözet! Istenem, mint szenvedhettek a szerencsétlenek!

Sajnáltuk őket tiszta szivből, barátot, ellenséget egyaránt.

Mert megesett, hogy egy-egy sárgahajtókás osztrák baka mellett czifrazsinóros magyar huszár üldögélt, egy-egy zsupszalmán barnadolmányos, vörös-zsinóros honvéd feküdt fehérvörös-hajtókás cheveaux-léger mellett úgy, hogy ennek a fehér köpenyéből még annak is jutott takaróul. Így feküdt ott össze-vissza a sok sebesült. Ilyet sem látott a mostani nemzedék, adja Isten, hogy ne is lásson soha.

Az enyimeknél a levertség folyton tart. Csak néha deríti fel egy-egy reménysugár, mikor hirt kapunk kivülről, a Bem folytonosan győz-

Miolta Azzal nem üdvözlek,
Kiben gyönyörödöm

Sir epedek, kétségbe-esvén,
Miolta tőled távol esém
Reménye fiorba szállt:

Holt

CSOKONAI KÉZIRATA: «MÉG EGYSZER LILLÁHOZ» CZÍMŰ KÖLTEMÉNYE KEZDŐ SZAKAI.

Bakos Tibor rajza.

CSOKONAI A «CSIKÓBŐRÖS» KULACSCSAL.

mult-e már a hajdankorban is be Attila a frankok földére!

Ilyen és ehez hasonló beszélgetések voltak napirenden. De mindez csak halkan, suttogva, mert a szomszéd szobában levő beteg kapitány soha sem volt látogatók nélkül.

Egy napon rémült arczczal rohant be hozzánk nehány magyar öreg úr és minden vigyázatról megfeledkezve, hangos kiabálással jelentik:

— Itt vannak a muszkák, jönnek már!

A magasan, a várfalakon levő sétatéren járkáltak, onnan látszik, mint omlik le a tenger népség a Moldova felőli hegyeken, úgy kavarog, kanyarog ott, mint valami végnélküli, óriási sárszinű zuhatag.

És már ott is voltak. Az utczáról a betett ablakon keresztül valami sajátságos zsivaj halszott, síp, dob és emberi hang zürzávara.

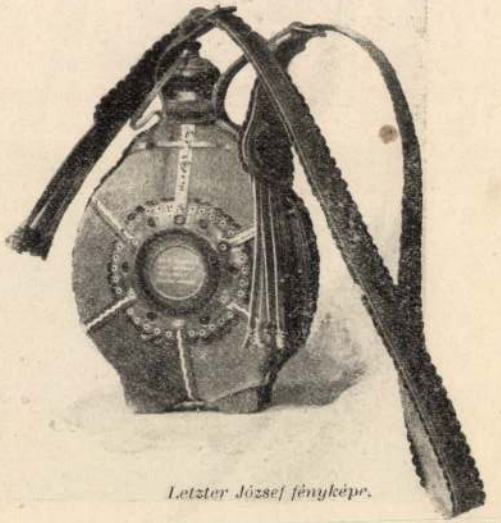

Letzter József fényképe.

CSIKÓBŐRÖS KULACS A DEBRECZENI CSOKONAI-KÖR BIRTOKÁBAN.

LAKODALMAS CSOPORT. (A középen Csokonai szaval.) — JANKÓ JÁNOS FESTMÉNYE

Vas. Ujs., 1905. 329. l.

pótolva lenne. Hat művészünk, Greguss, Jankó, Keleti, Lotz, Rauscher és Székely, járultak a diszmű illustrálásához. Miért nem a többiek is?... De ne keressük a mi nincs. Sok a jövőnek van még föntartva; Petőfi nem fog elavulni.

Kárpótlásul: a meglevő rajzok közt, nehány kevésbbé sikerült mellett, számos, valóban szépet találunk, méltót a művészekhez, a kik adták, s méltót a költőhöz, a kihez adták. Nehezünkre esik mégis a legszebbeket megjelölni. Ugy tetszik nekünk, hogy Gregusstól: Csokonai, a téli temető (A hó, a holt föld-hez), A csárda romjai, Kinn a ménes, A puszta télen, Elpusztuló kert; — Jankótól: Van az alföldön csárda sok, s a János vitézhez valók közül a második; — Keletitől: Temetőben, A mélázó haramia (Fürdik a holdvilág-hoz), Az erdei lak, a Kutyakaparó, A Tisza; — Lotztól: Est; — Rauschertól: a Két vándor első képe, a Kis furulyám; — Székelytől: A király esküje, A hegyek közt, Salgó, Az apostolhoz, kivált a közepső, de mind a három, — a többinél is megkapóbbak. Gregussnál az eredetiség, a tájképek szépsége s a népélet hűsége, — Keletinél a rajz tisztasága, a fény és árny beosztása, a kivitel lágysága, Székelynél a kompoziczió ereje a mi megkapja lelkünket.

A metszések legnagyobb része is hazai, s különösen Morelli vésüjét dicséri. Hazai a ritka diszü, egyszerü és izléses kötés is, Mehnertől, méltó tábla a kölészet és művészet egyesült remekeihez.

Ime a kiadás, melyben hazai művészetünk s iparunk áldoz a legnagyobb magyar lyrai költő szellemének! Azt hiszszük, a közönség sem fog tőlök hátramaradni; sietni fog megmutatni, hogy méltán legnépszerübb költőjének ily kiadásában, a tartalom mellett az alakot is tudja méltányolni s becsülni, melyben az neki nyujtatik. —á—r—

Az erdélyi székely szombatosok. *

A Vasárnapi Ujság mult évi folyamában egy czikksorozat jelent meg, nagyobbára Ürmösi Sándor ur jegyzetei nyomán, az erdélyi székely szombatosok eredetéről.

E czikksorozat rövid tartalma az alapitóra s a multra vonatkozólag ez: a porból országkanczellárrá emelkedett, ingatag s már negyvenes Pécsy Simon, első nejének halála után, mi a hagyomány szerint 1608-ban történt, beleszeret a csodaszép zsidóleányba, Eszterbe s ennek szép szemeiért megalapitja a szombatos vallást, minthogy — magyarságát nem tudván föláldozni — zsidóvá nyiltan lenni nem akar. Az általa ily regényesen alapitott hitelveket aztán, az eszközökben nem válogatva, mindaddig hévvel terjeszti, mig megnótáztatva el nem veszti csodaszerüen nyert nagy vagyonát s követőivel és családjával Konstantinápolyba nem bujdosik. Itt halt volna aztán meg, mint a török állami nyomda feje.

Mind ez igen érdekes; de első tekintetre is látható, hogy inkább a hagyomány, mint a történelmi források nyomán van elő adva. Nem lesz azért felesleges, ha bár kevésbbé lesz is regényes, források ** nyomán adni elő a szombatosok történetét, azon előzménynyel együtt, melyből a szombatlás * mint igazolt alapból közvetlenül kihajtott.

A történeti tényekből kihozhatólag a szombatosság nem más, mint a XVI. században megindult hitujitás tulkapása, az unitarismus kinövése.

Tudjuk, hogy a XVI. század elején erős lendületet nyert a lelki szabadság ügye. A szabad, önálló gondolkodás eredményeiként tekinthetjük ama számtalan uj felekezeteket, melyek az alapitók hire és tekintélyéhez képest hosszabb vagy rövidebb ideig éltek.

Azon eszmeharczból, mely a vallás ügyében vivatott, három fő tanelv jutott diadalra, u. m. az ágostai, a helvét hitvallás és az egyistentan, az unitarismus. Nincs ország, hol nagyobb gyorsasággal, sőt mondhatjuk, rohamossággal terjedt volna a tisztitott vallás minden ága, mint Erdélyben. 1521-ben Sziléz Ambrus és Weil Konrad kezdték meg a hitujitást Luther elvei szerint, s oly sikerrel működtek hogy Melius Péter már lutheriek ellenében emelte diadalra a kalvinismust, megnyervén János Zsigmond fejedelmet is, udvari papjával Dávid Ferenczczel.

Még le sem csillapodott a két prot. felekezet közötti versengés, már egy uj tan kezde gyökeret verni, t. i. hogy az istenségben valamint egy a lényeg: ugy a személy is egy. E tannak hirdetője Blandrata György, a fejedelem udvari orvosa volt, ki — miután meggyőződött arról, hogy tanai kedvezően fogadtatnak — Dávid Ferencz hires szónokot és nagytudományu udvari lelkészt is maga részére vonva, nyiltan hirdeté az egyistenség tanát s ennek oly elterjedést eszközölt, hogy maga a fejedelem is unitáriussá lett, sőt 1571. jan. 5-én a Maros-Vásárhelyen tartott gyülésen „recepta religió“-vá tétetvén, számára szabad vallásgyakorlatot eszközölt.

Az unitarismus hovatovább nagyobb tért hóditott s a mint erősbödött, azon mértékben feledkezett meg az óvatosságról, mely lehetővé tette a többi bevett vallásfelekezetek között szabadalmaztatását.

Dávid, kinek már vérébe ment az ujitási vágy, nem állapodott meg Blandrata álláspontján. Már régebben gúnyosan ostorozta a háromság-hivőket. Különösen „de falsa et vera unius Dei cognitione“ czimü könyvében kelt ki legerősebben, melyben „több káromló képek közt a háromságot cerberus alakjában“ tüntette elő. Most meg nyiltan föllépett, és a Krisztus istenségét megtagadva igy tanitott: a Krisztus nem természet szerint való Isten, tehát imádni sem szabad.

A rohamos ujitási viszketeg oly lejtőre ragadta Dávidot, melyről a visszatérés lehetetlen volt. Mulhatlanul zsidózásba kellett rohannia. Mielőtt azonban ide érhetett — s nézeteit rendszerbe foglalhatta — szóval, mielőtt uj felekezetet alkothatott volna: álnok csel áldozata lett.

Ugyanis az unitarismust végveszélylyel fenyegették ezen tulkapások. Az éles elméjü Blandrata ezt jókor belátta s idejekorán figyelmeztette Dávidot a keresztyénség alapjának fölforgatását követhető eredményekre, és egy tervvel állott elő, melynek czélja az unitarismus elleni rosz elővélemény eloszlatása volt. Blandratának ezen terve s annak Dávid általi fogadtatása igen érdekes világot vet a két férfi jellemére. A rideg gondolkozásu Blandrata, hogy az általa beplántált felekezetet megóvhassa s föntarthassa, nem riad vissza a föladás bünétől sem, mig ellenben az oly sok aljas tettel vádolt Dávid egyenes lelke, meggyőződéséhez való ragaszkodása nem tántorodik el a nyugalmas jövővel való kecsegtetésre, nem riad vissza a szenvedésektől, ha bűn árán szerzi meg az elsőt, vagy kerüli el az utóbbit.

Blandrata terve ez volt: minthogy az unitáriusok s ezek közt főkép Dávid tulhajtása már fölköltötte a figyelmet s másként, mint áldozat árán nem lehet lecsillapitani a protestánsok részéről fölzudult szenvedélyeket: tehát áldozatot kell hozni. Blandrata nem akarván nélkülözni Dávidot, arra kérte, hogy mérsékelje magát a többi vallásfelekezetekkel szemben s az eddigi tulkapások feledtetése czéljából adja beleegyezését 2—3 papnak perbefogásához, kiket ők maguk vádoljanak be a „káromkodótan“ hirdetéseért. Igy az unitár egyház alapitói ugy tüntetvén föl magukat, mint a kik éber szemekkel őrködnek a közhitnek épségben tartása fölött, jó véleményt szereznek az ellenfél előtt maguk iránt, s elhárithatják, habár 2—3 ember elitéltetése árán, a hitközségöket fenyegető veszélyt.

Dávid méltó boszankodással fogadta Blandratának, a működvelő theológnak e sötét tervét. Lelkiismerete nem engedte, hogy ártatlanok adassanak mintegy váltságul a békeért s megtagadta beleegyezését.

Blandratának azonban minden áron áldozat kellett, melylyel elháritsa a kitöréssel fenyegető veszélyt; s minthogy Dávidra, annak nyilatkozata után ugy sem számithatott többé: ugy tekintette mint az ő és hitfelei ellenségét s őt szemelte ki áldozatul. Nyiltan föllépett ellene s bevádolta a fejedelem Báthori Kristóf előtt mint veszedelmes ujitót, nem mulasztván el alattomban mindenféle titkos és jellemszennyező hireket is terjeszteni Dávidról s föltárni azon kárhozatos törekvéseit is, miszerint az a gyülölt és megvetett zsidó vallást akarja a nép közt meghonositani. Blandrata jól számitott. Bujtogatásának azon eredménye lett, hogy a közvélemény Dávidnak ellene fordult s több közsinatokon nyilatkozva végre az 1579-ben Déesen tartott országgyülésen a következő itéletben talált kifejezést: „Megértvén a méltóságos fejedelemezt az egész dolgot, miképen a te agyadban koholt tudományodat követvén: elhagytad az ekklésia egységét, az istentelen hallatlan káromkodásra vetemedtél, és az ország végezése ellen közönségessé tetted (!) ujitóvá lettél: azért ő felsége tégedet érdemed szerint másoknak példájokra megbüntet, hogy az efféle eszelős ujitásoktól elirtózzanak, addig pedig, mig tetszik a méltóságos fejedelemnek irántad parancsolni, fogságban tartatol.“

Dávid, ki a gyülés elé idéztetett, a gyülés egész folyama alatt beteg vala, annyira, hogy a hozzá intézett kérdésekre sem tudott válaszolni. Ezt veje „Lukács kolozsvári nótárius“ tette helyette, védelmezve egyszersmind a gyanusitgatások és rágalmak ellen. Ily állapotban érte az elfogatási parancs s igy hurczoltatott el Dévára, hol még ez évben november hó 9-ke körül a halál véget vetett nyugtalan szelleme hánykódásának s teste fájdalmainak.

Blandrata, Dávid elitéltetése által e kettőt érte el: megmenekült egy veszedelmes, szélsőségeken kapkodó ujitótól, másfelől az unitárismust megszilárditotta.

Blandrata magaviselete és Dávid elitéltetése által ugyanis meg lettek nyugtatva a többi vallásfelekezetek s bizalmuk az unitarismus önmérséklete felől megerősödött.

A Dávid nézeteihez hajló s alakuló félben levő felekezet pedig, mely hol judaitansnak — zsidózónak, — hol dávidistának, hol ferenczistának neveztetett, a kezdeményező ily szörnyü vége által elrémittetvén, nem mert nyiltan föllépni, csak titokban érlelte az eszmét, hogy azzal később, kedvező alkalommal, mint szombatos felekezet álljon elő.

(Vége következ.)

* Közelebbről volt a lapokban, hogy az erdélyi, jelesen a bözödujfalusi székely szombatosok egy küldöttsége járt Temesvárott az ottani rabbinál, az egész felekezetnek nyiltan az izraelita vallásra való áttérése érdekében. E tény ujra fölszinre hozta ama rejtélyes multu és jelenü magyar-zsidók ügyét. S e szempontból is szivesen közöljük a jelen adalékot multjok történelméhez. Szerk.

** A források, melyeket használtam, a következők: Uj magyar Muzeum 18⁵⁰/₅₁: Egy szombatos énekeskönyv ismertetése Lugossi Józseftől; Ker. Magvető III. k.: A szombatosok, Kriza Jánostól; Erdélyi történeti adatok; Katona G. István: Titkok titka; Bod Péter sz. Polycarpusa, Lányi egyh. tört.; Orbán Balázs Székely föld ismertetése II. köt.; Szalárdi siralmas krónikája.

* Nagy Szabó Ferencz krónikás egykoru szava.

Miért kell aludnunk?

Az álmatlanság komoly betegség előpostája lehet. Mondják ugyan, hogy találkoznak elvétve egyesek, kik az alvást, részint mert hivatásuk hozza magával, részint mert ugy akarják, a legszükebb körre szoritják, de az az egy pár eset, mit erre nézve példányul szoktak fölhozni, rendesen tulhajtott, mert átalában a kevés alvás nem lehet edzett egészség jele. Sok igazság rejlik ez elvben: „aludnunk kell, ha élni akarunk.“ Az élettan világosan tanitja, hogy miért kell a testszervezetnek aludnia. Ezt szándékozunk bővebben részle ezni jelen közleményünkben.

Emberek és állatok egyaránt 24 órai időköz alatt okvetlenül megérzik az alvás szükségességét, s ha ebben bármi oknál fogva is sokáig gátoltatnának: életerejök teljesen kimerülne,

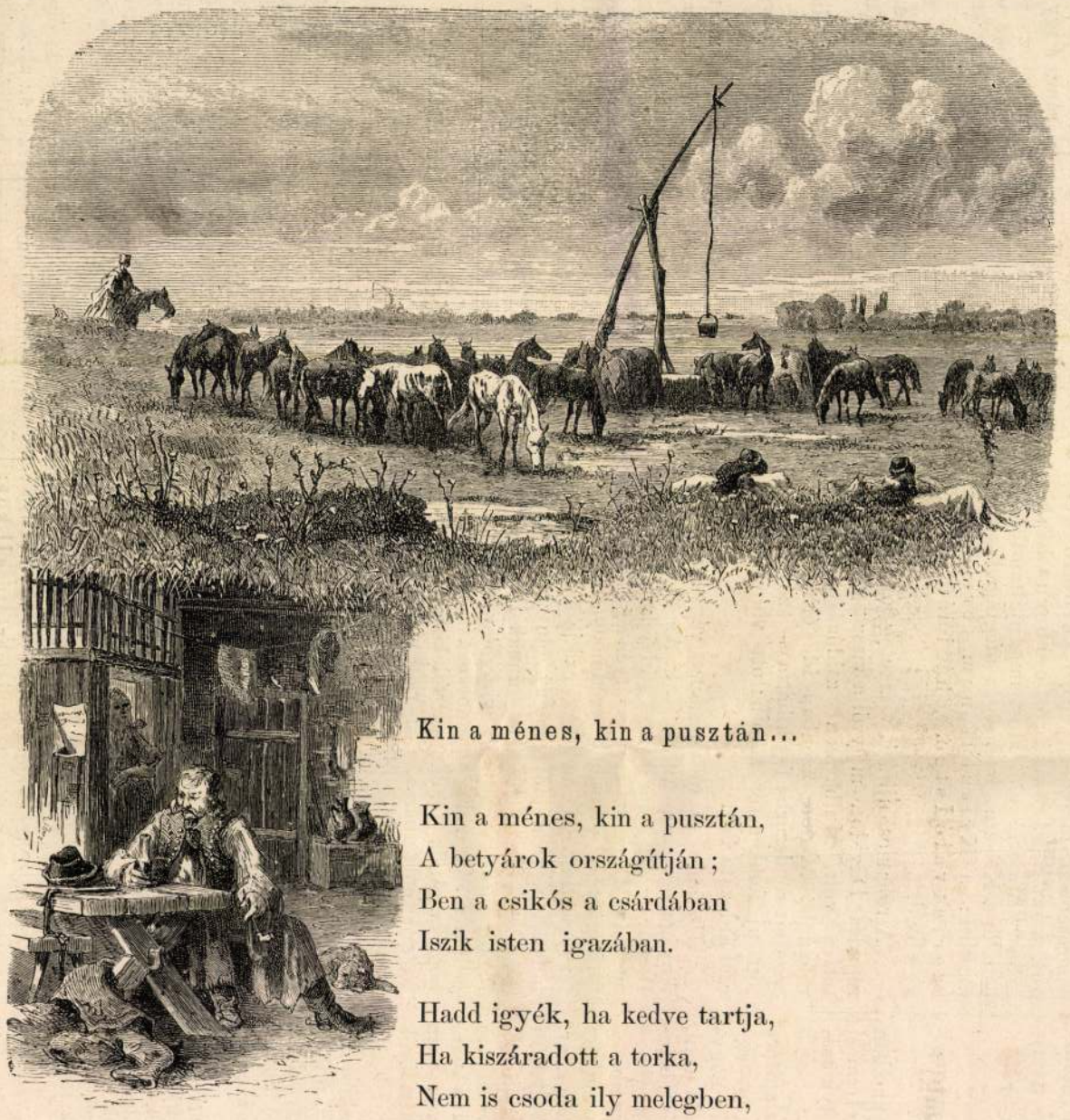

Kin a ménes, kin a pusztán...

Kin a ménes, kin a pusztán,
A betyárok országútján;
Ben a csikós a csárdában
Iszik isten igazában.

Hadd igyék, ha kedve tartja,
Ha kiszáradott a torka,
Nem is csoda ily melegben,
Süt a nap eszeveszetten.

De ha beballag kend, bátya,
Iszogatni a csárdába,
Legyen gondja a ménesre,
Bízza kelmed jó kezekre.

SALGÓ.

ógrád s Gömör közt hosszan nyúlik el
A Mátra egyik erdőséges ága,
Miként sörényes, elfáradt oroszlán,
Nézvén sötéten messze tájakig.
E hegytetői kősziklára ül
Borús napokban a pihenni vágyó
Terhes felhőknek vándor serege.

Az erdei lak.

(Költői verseny Kerényi és Tompával.)

Mint a szív az első szerelemnek titkát,
Rejti a kis kunyhót bérczek koszorúja;
Meg nem árt erőtlen szalmafödelének,
Ha dühét a szélvész e vidékre fúja.

Szalmafödelét beárnyékozza hűsen
Susogó erdőség rezgő lombozatja,
Min magát a vígan fütyölő rigófaj
És a búsan búgó vadgalamb ringatja.

Sári néni.

küszöbön guggol Sári néni,
Guggol s nem áll; nem akar már nőni.
Van nyergelve pápaszemmel orra,
Varrogat, tán szemfedőjét varrja.
Sári néni, hej mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

A mi eddig ott len volt ruháján,
Oda fön van most a ráncz orczáján;
Csak ugy líg-lóg derekán ruhája,
Mintha rá villával volna hányva.
Sári néni, hej mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Haja tél — ha látom, szinte fázom —
Fejér mint a fehérített vászon,
S borzasan ül feje tetejében
Mint a gólyafészek a kéményen.
Sári néni, hej mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Mutatványlapok PETŐFI uj kiadásából.

Dávid megölte; de megőrült tettétől s őrültségében ölébe kapva Perennát, a vár ablakából a mélységbe rohant vele, hol a szikla mindkettejöket összezuzta.

Képeinket ezzel bemutatván, az összes kiadás ismertetésére térhetünk.

Nem szólunk ezuttal Petőfi költészetéről. Legnagyobb lyrai költőnknek, nemzetünk s irodalmunk örök büszkeségének méltatása helyett, most csak az Athenaeum által eszközölt uj kiadás ismertetésére szoritkozunk. S itt mindenekelőtt a kiadás előszavát szükségesnek látjuk egész terjedelmében idézni:

„Az Athenaeum-társulat 1868-ban, idősb Emich Gusztáv ur irodalmi vállalatait átvevén, Petőfi Sándor költeményeinek tulajdonosa lett s a jobbra fordult hazai viszonyok nem gátolták többé, hogy a szerző számos, addig kéziratban lappangott vagy csak megcsonkitva, illetőleg változtatva kinyomathatott költeményeit szintén napfényre hozza: elhatározta tehát mind összegyüjtve, lehető teljes kiadásban közrebocsátani. De lehető diszesben is, a költő szövegéhez művészi rajzokat csatolva. E végből legjobb festészeinket kellett megnyernie s a képek számával sem fukarkodhatott: olyan két körülmény, a mely mig egyfelől a könyv becsét emelendő volt, másfelől megjelenését késleltette.

Ime, több évi fáradozás után, bemutathatjuk a kész munkát, s a ki művészi viszonyainkat valamennyire ismeri, az időt bizony nem fogja sokalni, kivált ha számba veszi a nyujtott rajzok mennyiségét, változatosságát és jelességét. A legnagyobb magyar lyrai költő iránt való kegyeletünknél fogva a lehető diszes és teljes kiadást nyujtjuk a magyar közönségnek.

E kiadás magában foglalja: először Petőfinek a maga által rendezett két rendbeli nagy gyüjteményét: az elsőt, a mely még életében 1847-ben jelent meg; a másodikat, a melyet kevéssel halála előtt 1849-ben adott el Emichnek, de a mely csak 1858-ban jelenhetett meg Kecskeméthy Csapó Dániel fölügyelete alatt, az akkori sajtó-viszonyoknál fogva nemcsak számos költemény mellőzésével, hanem tetemes csonkitással és változtatással is; másodszor a „Helység kalapácsa“ czimü vig époszt, a melyet Petőfi még első gyüjteményében föl akart venni, de egyik kiadójával kötött szerződése miatt nem vehetett föl; harmadszor, mindkét gyüjteményében saját maga által mellőzött költeményeit, töredékeit és zsengéit, melyek részint a Gyulai Pál által kiadott „Vegyes művei“-ből, részint az illető folyóiratok, részint pedig többé-kevésbbé hiteles kéziratokból vétettek át.

Petőfi az 1848—49-ki függetlenségi harcz egyik áldozata, ki az oroszok ellen vivott fehéregyházi csatában lelte hősi és kora halálát. Élete utolsó két évében nagyrészt a forradalom és a nemzeti harcz szelleme sugallta költeményeit, a melyek közül nem egy ma már valóságos történelmi emlékké vált. Épen azért, alkotmányunk visszaállitása után, mellőzve minden politikai szempontot s csak az irodalomtörténetet tartva szem előtt, nem haboztunk ezeket is fölvenni e kiadásba. Csak négyet mellőztünk: „A királyok ellen“, „Ausztria“, „Itt a nyilam“, „Akaszszátok föl“ czimüeket, a melyeket e szempontból sem tarthattunk közölhetőknek. Ugyanez okból itt-ott kipontoztunk egypár sort s kihagytuk a „Kont és társai“ két utolsó, az „Erdélyi hadsereg“ utolsó előtti, „Péter bátya“ harmadik, és a „Föl a szent háborura“ ötödik versszakát.

E megjelölt kihagyások kivételével a gyüjtemény Petőfi lyrai költeményeinek teljes kiadása. Az eddigi kiadásokban mellőzöttek fölvétettek, a csonkitások és változtatások lelkiismeretes pontossággal helyreállittattak. Az olvasó meg fogja találni mindazt, a mi az eddigi gyüjteményekben akár a költő saját akarata következtében, akár kényszerüségből hiányzott, meg a mi szerte kallódott, vagy a mit a család tagjai rejtegettek; fog tehát találni benne sokat, a mi most először jut nyilvánosságra. S itt a helye köszönetet mondanunk a buzgóknak, különösen Petőfi István, Horvát Árpád és Szinnyey József uraknak, a kik magán uton vagy hirlapi fölszólalással e kiadás gyarapitásához hozzájárultak, egy-egy elfeledett költeményre rámutatva, egyet-egyet saját birtokukból átengedve, valamint Greguss Ágost urnak is, ki az anyag összeszerzésében fáradhatatlan buzgóságot fejtett ki.

Hogy egy és más akaratlanul, még igy is kimaradhatott, minden emberi munka tökéletlen voltánál fogva meg kell engednünk, a hiányok földeritése s betöltése a további kritika tiszte lesz. Ugyan az ő tiszte lesz megigazitni azt is, ha valamely költemény nem a maga esztendejébe volna sorozva. Hogy a költemények sora, az illető év keretén belül, nincs mindenütt megtartva, mint a költő rendezte, vagy a müvek kelte kivánná, sziveskedjék a kegyes olvasó a nyomdai kiállitás tekinteteinek betudni: néha egy-egy rajz elkészülése oly sokáig huzódott, hogy kisebb bajnak látszott a megfelelő költeményt hátrább tenni, mint az egész munkát hónapokig föltartóztatni; általában pedig a költemények helyét a rajzoknak, de maguknak a költeményeknek is körvonala és terjedelme jelölte ki: kétszeresen döntő szempont oly kiadásnál, mely diszre, de egyuttal tömörségre is törekszik.

Egyébiránt a gyüjtemény elrendezésében a költő szándékának hódoltunk, a ki költeményeit kisebbekre és nagyobbakra (elbeszélőkre) osztotta, e két kereten belül pedig az idő sorát követte volt: ehhez a két főosztályhoz a dolog természete szerint még egy harmadiknak kellett járulni, mint toldaléknak, a mely a szerző által föl nem vett darabokat foglalja magában.

Ime kiadói eljárásunk, indokaink és mentségeink. Kegyelettel fogtunk a kiadáshoz és kegyelettel nyujtjuk azt a magyar közönségnek. A költő ismeretlen sirját nem jelöli sirkő, de emléke él és élni fog a magyar nemzet kebelében. Lángesze és tragikai sorsa örök hirt vivtak ki számára nemcsak hazánkban, hanem az egész mivelt világon. Hiréhez talán nem méltatlan e kiadás is, melyben a magyar művészet és nyomdászat mintegy hódolatát nyujtja szellemének. — Budapest, 1874. julius 25-én.

Az Athenaeum-társulat igazgatósága.“

Mi van s mi nincs e kiadásban: az idézett előszó hiven elmondja. Nekünk csak a berendezésről s magáról a kiállitásról kell szólanunk.

A mint a könyvet kinyitjuk, elől mindjárt a kisebb költeményekkel találkozunk; ellenkezőleg a régi kiadással, mely a költő saját rendezése szerint, az elbeszélő nagyobb költeményeket bocsátotta volt előre. Bár a költő szándékát tisztelnünk kell: mégis helyeseljük az uj rendezést. Petőfi mindenekfölött lyrai költő s mint ilyen a legnagyobb, nemcsak a maga művei közt, hanem egész irodalmunkban. Nagyobb költeményei, »János vitéz« vagy »Bolond Istók« kitünő volta daczára is, csak másodrendü termékei szellemének. Méltó, hogy kisebb költeményei álljanak elől teljes kiadásában, hogy szemünk mindjárt az első tekintetre valódi nagyságával találkozzék.

A kisebb költeményeken nagyjában ugyanazon sorban mehetünk végig, a mint a költő maga által rendezett (1847-diki) első összes kiadásban az 1842—46-kiakat s tovább a halála után megjelent »Ujabb költemények«-ben az 1847—49-dikieket találjuk. Az első rendbeliekből itt is ki vannak egyelőre hagyva (hogy a toldalékban előjőjenek) azok, melyeket a költő, bár lapokban, sőt előbbi kisebb gyüjteményes kiadásaiban is benn voltak, egy vagy más okból a nagy kiadásból kihagyni jónak látott. E részben a kiadás a költő szándékát hiven tükrözi vissza. Ellenben a második rendbelieket sokkal teljesebben találjuk itt, mint az ujabb költemények kiadásában, mert itt illető helyére vissza van állitva mind az, és pedig a költő rendezése szerint, a mit az ujabb kiadásból az 50-es évek sajtóviszonyai hagyattak ki a kiadóval, valamint vissza van állitva a szöveg is, a kényszerüségből megváltoztatott helyeken. Nem kevesebb mint 80 költeményt veszen igy az olvasó olyat, a minek legnagyobb része egészen, nehánya részben ki volt maradva az előbbi összes kiadásokból. (Ezek közül a kevésbbé ismertek egyikét mai számunk mutatványul közli.) Az egyes évek keretén belől a sorrendben tett kevés változtatást az előszó indokolja s igazolja.

A kisebb költemények az 570. lappal véget érvén, következnek, a nagyobb (elbeszélő) költemények és pedig a régi kiadás szerinti rendben; azzal a különbséggel, hogy az ujabb költeményekből, kényszerüen, kihagyott »Apostol«-t, e köztársaságinál is szabadabb irányu nagy költeményt, ez elbeszélés alakba öntött nagy rhapsodiát, a költő szabadságért rajongó lelkének e nagy hitvallását is egészben s minden kihagyás nélkül itt találjuk; ellenben a »Lehel vezér« czimü töredéket, épen mert töredék, a Toldalékba látjuk áttéve.

E Toldalék, a 697—747. lapokon, szintén időrendi sorban, és pedig már 1838-on, a költő 15 éves korán kezdődőleg, tartalmazza a zsengéket (melyek Zs. betüvel vannak megjelölve), azaz: oly költeményeket, melyeket a költő sehol sem adott ki, de a melyek itt-ott hiteles szövegben fenmaradtak; továbbá a költő által kiadott, de aztán összes költeményei közül maga által kihagyott (K.) költeményeket, melyek közt nehány ismeretes s Petőfihez valóban méltó darab is találkozik; aztán a töredékeket (T.), köztök a már emlitett »Lehel vezér«-t, melyből az első ének egészen elkészült, de a második már félben maradt; a nem egészen hiteles szövegü (Nh.) darabokat, melyek azonban mégis, minden valószinüség szerint igaz keletüek; végre soron kivül a kétes keletüeket, melyeknek keletkezési éve nem bizonyos.

Ennyit a tartalomról. A kiállitás, legnagyobb negyedrétben, vastag és finom sárgás velin papiron, szép s elég nagy és könnyen olvasható betükkel, átalában dicséretére válik az Athenaeum nyomdájának, s tanuskodik a kegyeletről, melylyel ez irodalmi intézet a kiadásban levő legnagyobb irodalmi kincs iránt oly természetesen, mint méltán viseltetik. A kezdőbetüket itt-ott izletesebbeknek ohajtottuk volna; czifrábbak, mint kellene s mint Petőfihez illenék.

A nagy gyüjteményt összesen 67 rajz disziti, hat hazai művésztől. Szép szám; bár meg kell vallani távolról sem aknázza ki mindazt, a mit annyira szemléletes, oly élénken festő költő művei, a rajzoló művész ónjának kinálva nyujtanak. Menynyi képszöveg, mily gazdagsága az élet teljes és festeni való anyagnak kinálkozik még a képzőművészet számára! Nem is emlitve a kisebb költeményeket, melyek majd mindenike nyujthatna ily anyagot: egy János vitézhez 4, egy Bolond Istókhoz 1, egy Szilaj Pistához 1, egy Apostolhoz 3, egy Salgóhoz 1 kép csakugyan kevés. Aztán nehányat, mit rajzművészetünk már eddig is adott, például Petőfi Debreczenben Orlaytól, Lenkey huszárok, Petőfi búcsuja (talán a »Kis lak áll«-hoz) Munkácsytól, a Vándor czigányok Barabástól, stb., mellőzve látunk a nélkül, hogy

*

megválasztatás esetében, — és egyházmegyei hivatalokkal, ugymint szent-széki jegyzői, ülnöki, alelnöki és püspökhelyettesi hivatallal ruháztatnak föl s az egyházkormányzat és egyházi szertartások szövevényes részleteibe beavattatnak; s ez uton a főpapi hivatal és méltóság viselésére előkészittetnek.

Ivacskovics tehát, szintén a kitünőbb szerzetesek közé tartozván, az akkori patriárkha a szigoru Stratimirovics érsek által az érseki udvar papsága közé vétetett föl s protodiakonná, s egyszersmind a theologia tanárává neveztetett ki. Ugyanez időben s vele együtt még több kitünő fiatal szerzetes szolgált, mint udvari pap, az érsek oldalánál, mint Jovanovics Jenő archimandrita s később károlyvárosi püspök, Stojkovits Arzén protosyncellus, a jelenlegi budai püspök, Saguna András protodiakon s később erdélyi püspök és metropolita-érsek, stb. Stratimirovics utóda Stankovics érsek által archidiakonná, Rajacsics patriárkha által pedig 1843-ban syncellusá, utóbb protosyncelussá mozdittatván elő, 1846-ban a legnevezetesb szerb zárdának a krusedolinak főnökévé (archimandrita) neveztetett ki. Legnevezetesebbnek nevezzük e zárdát, mert az a szent István koronája területén lakó szerbeknek valódi nemzeti szentélye, a menynyiben annak templomában nyugosznak III. (Csernovics) Arzén és IV. (Jovanovics-Szakabent) Arzén szerb patriárkhák, Brankovich György, az Egerben 22 évig internálva volt utolsó, szerencsétlen, szerb despota; Suplikácz István szerb vajda, s több más hires szerb tetemei; s a mely azonkivül is nem egy, szerb történelmi és irodalmi tekintetben nevezetes régiséget őriz ereklyeül. E zárdában, mint annak főnöke, hét évet töltött Ivacskovics. Ugyanebben a zárdában, és épen az ő főnöksége alatt temettetett el az akkor számüzött Obrenovics Milos szerb fejedelemnek a neje, a hőslelkü Lyubicza.

1853-ban aradi püspökké neveztetvén ki Ivacskovics, őt a krusedoli zárda főnökségében Gruics Nikánor, most pakráczi püspök, s az utóbbi választás előtt szerb érseki helyettes váltotta föl. Ugyanekkor neveztetett ki Stojkovics budai, Masirievich (a későbbi patriárkha) temesvári, és Kengyelácz verseczi püspökökké.

1865-ben az addig egy metropolitát képezett karloviczi érseki megye két részre, a karloviczi szerb és erdélyi román metropoliára válván el, Ivacskovics mint aradi püspök az erdélyi román metropolita hatósága alá esett. S báró Saguna halála után, 1873. augusztus 28-án román metropolitává választatván, székhelyére Szebenbe költözött.

E metropolitai széken, ugyszólva, meg sem melegedhetett még, midőn a karloviczi szerb kongresszus nagy többségének reá esett választása s a fejedelmi megerősités ismét visszaadta őt a szerb egyháznak és metropoliának, melynek kebelében született, s melynek egyházi méltóságai lépcsőjén emelkedett magasra.

Fényes beigtatása f. évi augusztus 18-án történt, melyről egy szemtanu tudósitásából veszszük ki a következő sorokat, Ivacskovics személyes megjelenésének s az általa tett benyomásnak jellemzésére:

A templom közepén négy lépcsőjü kerek emelvény, selyem szőnyeggel boritva. Ez emelvény magaslatán a volt patriárkha-helyettes karjába fogózva, áll a beigtatandó patriárkha Ivacskovics. Arcza szelid jóságot tükröz, szemei elevenek és szeretetteljesek, galambősz haja tömötten esik vállára, hófehér szakálla, sürü, rendezett, nyirt bajusza alól nyájas száj mosolyog. Arany szövetből, ezüsttel himezve, van bő főpapi öltönye, mely festőileg boritja deli s még erőteljes, bár kissé hajlott testét. Fejét gazdag arany s gyöngy-himzetü magas koronasüveg, tetején az arany kereszttel disziti. Botja helyett, melyet fél lába sántasága miatt rendesen nem nélkülözhet, most a mellette álló Gruics püspök karjára támaszkodik, ki neki a mai ünnepélyen, mint a legidősb s különben is egyetlen jelenlevő püspök, assistálni van hivatva.

Mint hazafi, Ivacskovics, a mellett hogy egyháza és szerb ajku hivei érdekeit mindig melegen viselte szivén, az állam és alkotmány irányában is tántorithatlan hűséget tanusitott s hiszszük, hogy e hűséget, jelenlegi méltósága s nehéz állása magaslatán, továbbra is meg fogja őrizni s igazolni fogja a koronás király bizalmát, melylyel a reá esett választást — az első választás visszautasitása után — megerősitette.

—á—r—

Petőfi uj kiadásából.

Fekete-piros dal.

— 1848. —

Hagyjátok el azt a piros-fehér-zöld szint!
Lejárt az ideje.
Más szin illeti most a magyar nemzetet:
Piros és fekete.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Kicsiny sziget vagyunk tenger közepében,
Erős vihar támad,
Mindenfelől jőnek és megostromolják
A habok hazámat.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Készül az ellenség; és mi készülünk-e?
Mit csinál a kormány?
A helytt hogy őrködnék, mélyen, mélyen alszik
Fön a haza tornyán.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Fön a kormány alszik, mi pedig itt alant
Vigadunk, dőzsölünk,
Mintha mind a három isten nem gondolna
Mással, csak mi velünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Eszembe jut Mohács, az a szomoru kor!
Akkor is igy tettünk,
Teritett asztalnál, telt poharak körül
Bút és bajt feledtünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Mohács, Mohács!... Tarka lepke, gondatlanság
Röpködött előttünk,
Azt üztük, pedig már a török oroszlán
Elbődült mögöttünk.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Hol lesz az uj Mohács? hol megint huszezer
Magyar vitéz vész el,
Mértföldekre nyúló rónát boritva el
Kiomló vérével.
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Hol lesz az uj Mohács? a hol megint lemegy
Majd a haza napja,
S háromszáz évig vagy talán soha többé
Arczát nem mutatja!
Fessük zászlainkat fekete-pirosra,
Mert gyász és vér lesz a magyar nemzet sorsa.

Petőfi egy kiadatlan verse.*

Emléklap.

Jellemtelenség e kor bélyege;
Pedig csak egy, csak egy: a jellem az;
A mi az embert emberré teszi.
E nélkül hitvány, öntudatlan tárgyak,
Vagy legfölebb is állatok vagyunk.
Oh hölgy! könyörgök hozzád. a haza
S az emberiség kettős szent nevében:
Ha gyermekekkel áld meg majd az isten,
Olts gyermekid szivébe jellemet,
Szeplőtelent s megtántoríthatatlant.
És nem szükség, hogy mást is adj nekik,
Mindent adál, ha jellemet adál.

Petőfi.

Debreczen, 1846. november 15.

Petőfi költeményeinek uj kiadása.

Lapunk közelebbi számában jelentettük már röviden Petőfi összes költeményei uj s nagy diszü kiadásának megjelenését; igértük egyszersmind, hogy azt mielőbb részletesebben s szemléletesebben is be fogjuk mutatni olvasóinknak.

Nem is késünk beváltani igéretünket; s nem tehetjük azt czélszerübben, mint a kiadás nehány lapjának, rajzokkal való bemutatásával. A kiadó irodalmi intézet igazgatója metszetlapokat (cliché) bocsátván rendelkezésünkre, különböző művészektől mutatunk be nehány metszetet, a költemények illető helyeivel együtt; igyekezve a kiadás különböző oldalait, jelesen a közreműködött különböző művészek rajzait is föltüntetni.

Ehhez képest bemutatjuk Keleti Gusztávtól az Erdei lakot, e bájos idyllt a rengeteg közepén, a maga egész költőiségében s hangulatteljességében; Kinn a ménes, kinn a pusztán czimü képet Greguss Jánostól, mely az egész költeményt, megfelelő mozzanataival oly tökéletesen illustrálja, hogy maga egy valódi, sikerült költemény; Sári nénit, Jankótól, e kedélyes genre-képet. Utolsó képünk Salgó, Székely Bertalan rajzával. Salgó egy sötét képet tár elénk a középkor tragikai eposából. Salgó várat a Kompoltiak birták, az apa Péter s fiai Dávid és Jób, az Árpádház kihalta után támadt zavarban veszélyes rablólovagok Gömörben. Egyszer a szomszéd Gedővárt mentek kirabolni. A vár urát Gedő Simont megölték, kincseit elorozták; de gyönyörü neje

„a szépségében ragyogó Perenna"

oly hatást tett a két ifjura, hogy mig Jób a férjét szurta le, Dávid lovára kapta a hölgyet s elszáguldott vele. Otthon előbb a két fiu veszett össze a szép ragadományon, s midőn atyjokat biróul hivták, ez ugy döntötte el köztök a pert, hogy magának követelte Perennát. A hölgy, hogy első férje gyilkosától s a második férjeül tolakodó öreg rablótól szabaduljon, Dávidnak igérte magát, ha apját és testvérét megöli.

* Petőfinek nem egy kiadatlan, kivált kisebb költeménye, lappang még kétség kivül. Előttünk levén most már az eddig legteljesebb kiadás, itt az idő, hogy a kinek hiteles szövegü, bár legkisebb, költemény is van birtokában Petőfitől, a nyilvánosságnak átadja azt. A jelen emléklapot, beküldője, Könyves Tóth Kálmán munkatársunk, a következő sorokkal kiséri: „Petőfi Debreczenben gyakran megfordult apám házánál. Szomszédunkban lakott Erdei József tanár s a két család mindennapos volt egymásnál. A kitünő miveltségü Erdei Lujz már akkor Kovács Jánosné volt. Az ő emlékkönyvébe irta Petőfi e kis verset. Az emléklap megvan maiglan. Halvány, elmosódott; de tulajdonosa azért drága ereklye gyanánt őrzi most is."

Szerk.

Vasárnapi Ujság.

Budapest, szeptember 20-án 1874.

38-dik szám. | **ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK:** a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. | **XXI. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Haasenstein** és **Vogler** Wallfischgasse Nr. 10, **Mosse R.** Seilerstätte Nr. 2 és **Oppelik A.** Wollzeile Nr. 22.

IVACSKOVICS PROKOP.

megkapóan érdekes alak, a ki itt olvasóink előtt áll, Ivacskovics Prokop a közelebbről beigtatott karloviczi metropolita-érsek és szerb patriárkha. Főpapi disz-ruhája helyett egyszerü szerzetes-főnöki (archimandrita) talárja, s magas fekete fővege a püspöki koronás-süveg helyett, jelleme nemes egyszerüségén kivül arra is emlékeztet, hogy a görög keleti egyház csak a szerzetesek közül választja püspökeit s a mostani patriárkha is azok sorából lépett előbb püspöki, majd érseki székére. E rendszer viszont összefüggésben van azzal, hogy mig a római kath. egyházban a papoknak a nősülés el van tiltva, a prot. egyházban pedig meg van engedve, addig a keleti egyházban a lelkészeknek kötelességök megnősülni, de ha özvegyen maradnak, másodszor nősülniök nem szabad. S mivel viszont a püspöknek nőtlennek kell lennie, természetes, hogy a lelkészkedő (ugynevezett világi) papból nem lehet püspök, ha csak — özvegyen maradva — előbb szerzetessé nem lesz. A püspökségre minden szerzetes választható, de rendes gyakorlat szerint a püspökök a zárdafőnökök, archimandriták, közül szoktak választatni.

Ivacskovics Prokop 1809-ben született, a volt szerb-bánsági határőrezred területén fekvő Deliblato községben, hol atyja lelkész volt. A szerb elemi iskolákat születése helyén, német iskolákat Alsó-Kubinban és Verseczen járván, tizenkét éves korában az oraviczai gymnáziumba lépett, hol a három első osztályt végezte. Onnan az ujvidéki szerb gymnáziumba ment át s a gymnáziumot ott végezte el. Bölcsészeti tanfolyamot Késmárkon hallgatott 1828- és 29-ben. S miután a hittani tudományokat, felekezetének verseczi theologiai seminariumában, három évfolyamban elvégezte, 1833-ban Sárospatakra ment jogot hallgatni. Igy, különböző intézetekben több oldalu képzettséget nyervén s kitünő észtehetségei és szelid lelkülete szép jövőt jósolván a külsőleg is szép alaku ifjunak, Karloviczon az érseki irodában nyert alkalmazást, mignem 1835. junius 25-kén, Péter és Pál apostolok napján, a legszebb és leggazdagabb szerb zárdák egyikében, a görgetegi zárdában, a szent Bazilról nevezett (egyetlen gör. keleti) szerzetrendbe lépett. E lépés azonban nem a szerzetesi rendben s zárdában maradás, csak jövő előmenetele zálogául szolgált, mert már ugyanazon év végén visszahivatott az érseki udvarhoz, s itt az érsek-patriárkha oldala mellett szolgáló papságba osztatott be. A görög keleti egyházban ugyanis érseki s püspöki káptalanok nem létezvén, melyeknek tagjai az érsekek s püspökök tanácsadói lennének az egyházkormányzatban és segédei az isteni tiszteletnél, ilyeneket a szerzetes rend tudományosan képzett s legkitünőbb tagjai sorából vesznek, s azokat udvari papságuk közé fölvéve — a hol a zárdabeli szerzetesektől ugyan különállva, de mégis azok létszámába tartozva, a magasabb s csak az érseki és püspöki környezetben levő szerzeteseknek megadatni szokott ranggal és méltóságokkal, — mint a protodiakoni, archidiakoni, syncellusi és protosyncellusi méltósággal, melyből a püspöki székre is léphetnek

IVACSKOVICS PROKOP.

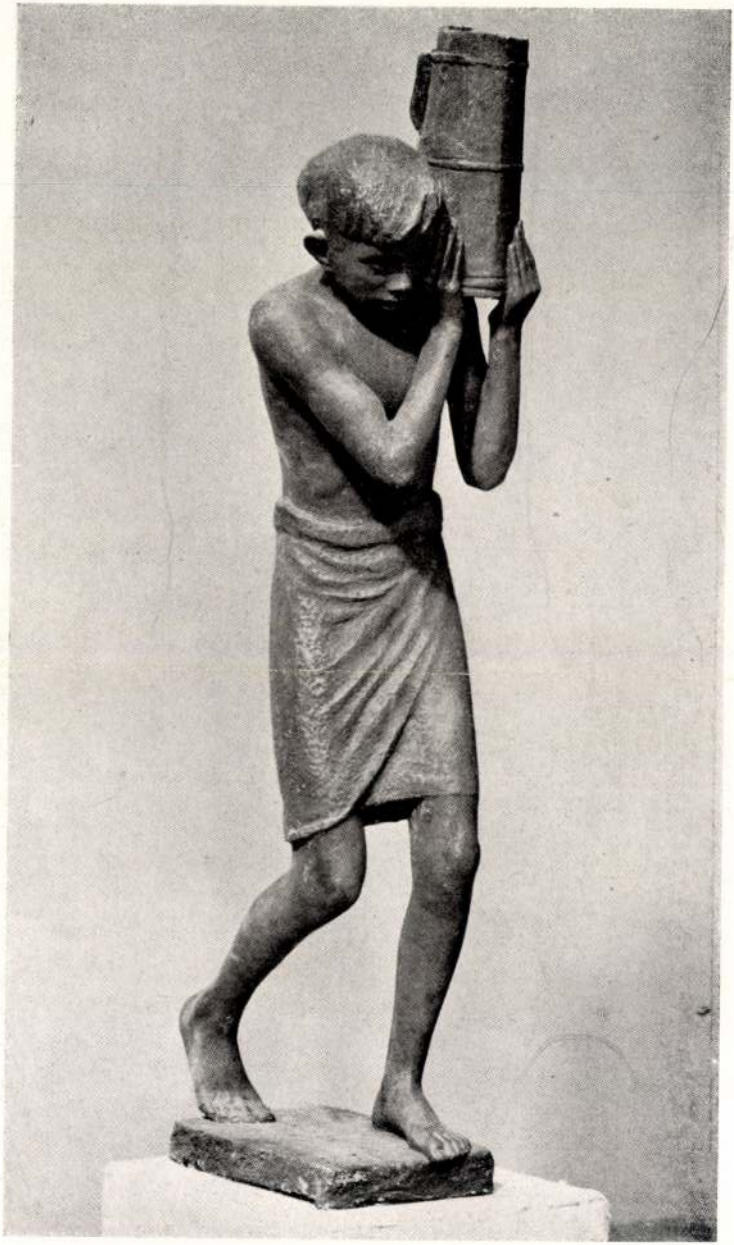

Jankó János: Vízhordó fiú

KMTárs Sélikián 1942. dec. 1943. jan

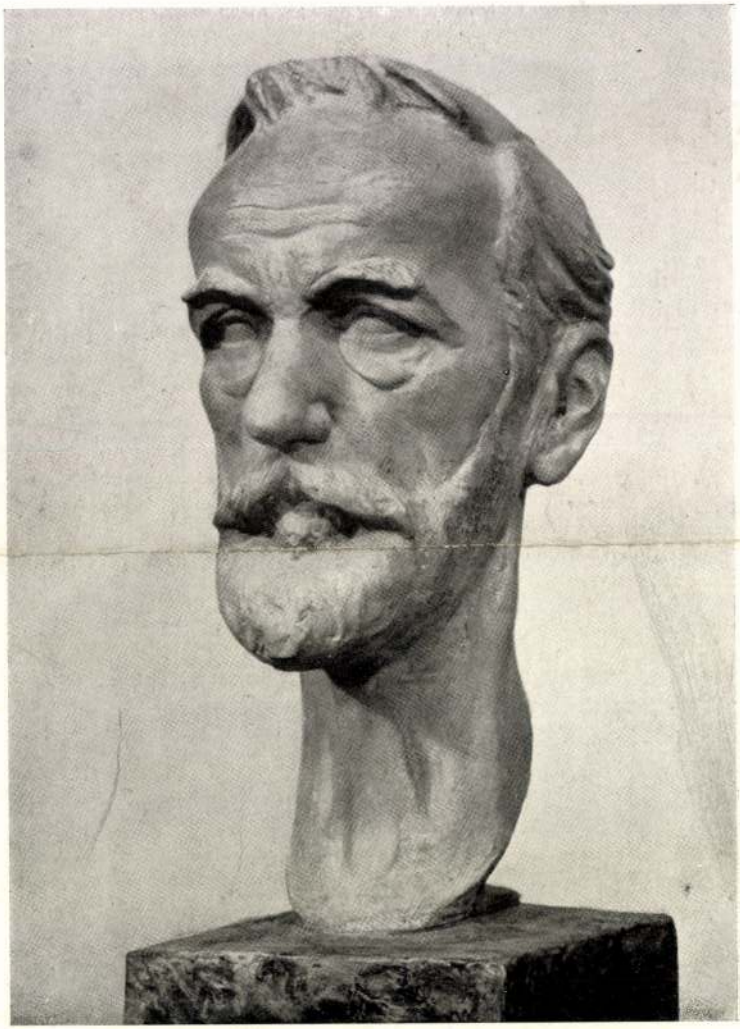

Kalotay Ottó: Füredi Rikárd

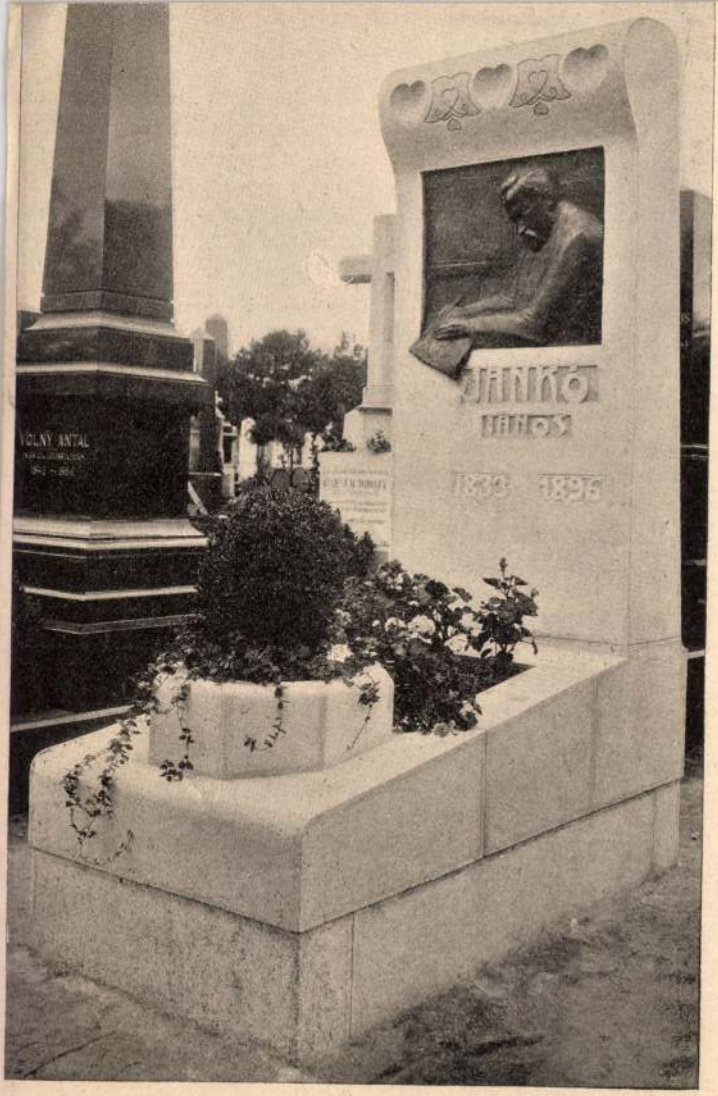

Kallós Ede műve Erdélyi fénykép

JANKÓ JÁNOS síremléke, amelyet e héten lepleztek le

Jankó János

Uj Idők 1905. XI. 3 p.

hogy ily követelményeknek semmi szobrász-művészet nem képes megfelelni, míg saját magának jellemét le nem súrolja.

S éppen ebben rejlik a második pályázat veszedelme. A szobrászok most már alaposan tisztában vannak azzal, hogy mit kíván tőlük a jury, mily szempontokat használ birálatközben. Ha meg akarnak felelni a jurynak, úgy a második pályázaton kénytelenek lesznek kiforgatni a saját művészetük jellegét, filologiával, történetírással, bölcselkedéssel megspékelni olyan művet, amely mindezekkel a dolgokkal a legcsekélyebb rokonságot sem tarthatja. A szobor nem lesz többé szobor, hanem objectum philologicum, a szobrászok pedig kénytelenek lesznek mások mesterségébe kontárkodni. Ki van zárva, hogy ezen az úton számbavehető szobor jöjjön létre. Ott, ahol monumentalitást kívánnak, nem lehet a kívánalmak sorát megalkuvással kezdeni.

Azok a szobrászok pedig, akik hasonló megalkuvásra nem hajlandók, mert talpig szobrászoknak érzik magukat, vagy egyáltalán nem is fognak bele a reménytelen munkába, vagy pedig, ha el is készítik pályaműveiket, biztos eredménytelenséget várhatnak, hisz műveik nem felelnek meg a jury már ösmert extraplasztikai kívánságainak.

E kettős nyomás alá kerülnek szobrászaink, ha megint az a jury fog itélkezni műveik fölött, amely az első pályázatot bírálta.

Hogy emberi belátás szerint megfelelő műveket kaphasson a sokfejü, milliós mecénás, szükséges volna új jury itélete alá bocsátani az új pályázatra beérkező munkákat. De még ez sem elég. A méltányosság és az elérendő cél érdeke megköveteli, hogy a pályázók, még mielőtt munkához fognának, precize megtudják, kikből áll a jury. Sok hiábavaló vesződéstől mentenők meg ezzel szobrászainkat.

E kívánságok nem teljesíthetetlenek. Semmi számbavehető akadály sem tornyosul eléjük. Épp azért nincs is ok a mellőzésükre.

*

Az ujpesti községháza szokatlan vendégeket kapott: másfélszáz rajz és festmény foglalja el egyik termét.

TUDOMÁNYOS GYÜJTEMÉNY

Félszázad a magyar sport történetéből

(Dr. Siklóssy László: A Magyar Sport Ezer Éve, II. kötet. — Széchenyi—Wesselényi és még egy nemzedék (1820—1874) — Budapest, 1928. Az Országos Testnevelési Tanács kiadása — Ára füzve 25 P, egészvászonkötésben 30 P)

Hatszázhetvenkét lap, a harmadik kötetre szorult indexen kivül. Két szines melléklet, valami nyolc iv mélynomásu kép és egész sereg szövegillusztráció és könyvdisz: ezernél bizonyára jóval több. *Siklóssy* uj kötete képeskönyvnek is beválik. Valóban ezt a könyvet elnézegetheti ifju és öreg. A gyermek fantáziáját is megkapják az izgalmas vadászképek, a bravuros lovasmutatványok, a primitivségükben ható tornagyakorlatok, a vidám korcsolyázások és magaskerekü velocipédezések. Az öreg ember meg éppenséggel végig örvendezhet ezen a könyvön, amelyben gyermekkora elevenedik meg: mindaz, amit gyermekkorában hetedhét országra szóló csodának és utánzásra méltó példának gondolt.

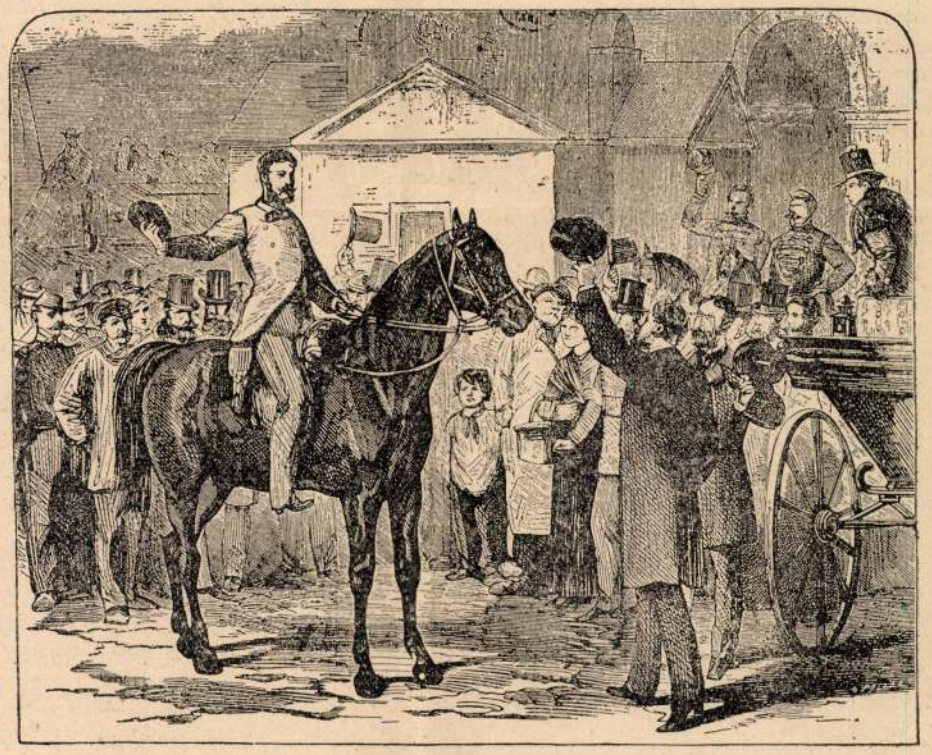

Zubovics Fedor megérkezése Párizsba 1874 november 9-én

Egykoru fametszet

(Siklóssy: A magyar sport története, 68. oldal)

Már ebből is látszik, hogy — bármily széles kört töltenek is be manap a sportkedvelők — ez a könyv még nagyobb körnek készült: mindazoknak, akiket a magyar mult kulturája érdekel. Ezek között külön ki kell emelnünk a művészetnek, közelebbről a régi magyar grafikának barátait. Ezért is kezdtük sorainkat az illusztra-

Literatura 1928. 7. szám

egérbüvölő bosszuja, Hajnalka és katicabogár, A madárkinzók, Utcaseprők: világhirüek. Friss, uj, szokatlan légkör csap ki a könyvből, amely ékesen hirdeti északi rokonaink magas irodalmi kulturáját s Larin Kyösti müvészi szellemét.

REGÉNYES ÉLETRAJZOK

Paléologue, Maurice: Cavour, a nagy realista. *(Forditották: Ignotus és Szini Gyula. Budapest, Genius, »Emberek, életek, szerelmek«-sorozat. 278 oldal.)* »Keveset tudok élvezetesebb olvasmányt a Paléologue politikai hivatottságának közvetett bizonyságánál, az ő Cavour-tanulmányánál »egy realista államférfiról«, mint a cimben mindjárt programmját is adja tanulmányának s egyben, nyilvánvaló, a saját politikai irányzottságának. A nem vastag kötet egyike azoknak a könyveknek, miknél az olvasó egyre jobban fél, amint mindinkább a vége felé közeledik, hogy istenem: milyen kár lesz, ha már kiolvastam majd, milyen jó volna mindig ilyet olvasni!« ... Ignotus irta ezeket a sorokat a »Nyugat«-ba (még Paléologue emlékiratainak kapcsán) s ugyancsak ő és Szini Gyula forditotta most a világhirü diplomata és iró remek tanulmányát magyarra, a maga klasszikusan tömör, kifejező és szuggesztiv nyelvén. A Cavour-életrajzban Paléologue a vérbeli diplomata avatottságával, a történelemtudós nagyhorizontu tudásával s a regényiró plasztikus kifejezőerejével mutatja meg a 19. század egyik legnagyobb államférfiát, az egységes Olaszország megalapitóját. Cavour olyan mestere volt az élet realitásainak, ugy tudott bánni az emberekkel és számolni a körülményekkel, mint kevesen. Fel tudta használni a maga eszméi érdekében a legkülönbözőbb, legellentétesebb, s a tőle legtávolabb álló egyéniségeket is. Garibaldi és a multszázadbeli közélet sok egyéb nevezetes alakja hajlékony eszközzé vált a kezében. S ami a legcsodálatosabb: ugyanez a Cavour a belpolitikai és diplomáciai életnek ezer szövevényes intrikája között meg tudott maradni harmonikus, tiszta léleknek. Bármilyen praktikus, könyörtelenül számító és cselekvő diplomata volt is, mindvégig megmaradt kemény, férfias, elvhü és becsületes férfinak. Egyéniségének varázsával, gondolatainak szuggesztiv világosságával, szavainak revelativ talpraesettségével szinte ráerőszakolta a maga haladott koncepcióit egy elmaradt kulturáju, ósdi beidegzettségü társadalomra. S tette ezt anélkül, hogy csakugyan erőszakos lett volna.

IFJUSÁGI IRODALOM

Szombathy Viktor: Cirók Pista moziszinész lesz *(avagy izgalmas mozi tizenkét felvonásban, szünet nélkül, Cirók Istvánról, aki megirigyelte Tom Mix sorsát s amint a történet igazolja, méltó nyomdokaiba is lépett a cowboy-hősnek. Berlin, 1928. Voggenreiter-Verlag. 127 oldal).* Régebben már beszámoltunk ehelyütt Szombathy Viktornak egy kedves diákhistóriájáról, amelynek sikert jósoltunk. Jóslatunk nyilván bevált, mert Cirók Pista ujra megjelenik a szinen, ezuttal a legmodernebb technika vivmányaival: mozival, detektivregénnyel, wildwest-romantikával, dobsinai jégbarlanggal és egyéb alkalmatosságokkal felszerelve. Cirók Pista nyilvánvalóan kinövi magát a diákok külön hősévé.

EGY ŐSKIADÁSU SHAKESPEARE UTJA AMERIKÁBA. A közelmult napokban newyorki sürgöny jelentette, hogy Shakespeare müveinek őskiadásából egy példányt egy newyorki antikvárius vett meg Lord Crawford birtokából és pedig valósággal fantasztikus összegért: tizezer font sterlingért. (Kb. 280.000 pengő.) Értesülésünk szerint ez az amerikai antikvárius nem más, mint Gabriel Wells, a magyar származásu nagy mübarát és könyvkiadó, aki immár évek óta hatalmas adományokkal gazdagitja a Magyar Nemzeti Muzeumot és aki csak legutóbb is roppant értékes ereklyékkel ajándékozta meg a magyar parlament Kossuth-szobáját.

AZ IDEGEN KÖNYVIMPORT BULGÁRIÁBAN. A bolgár postaigazgatóság most tette közzé az 1927-ki bolgár könyvimportról szóló statisztikáit. Eszerint Bulgáriába a következő számu kötetek érkeztek a különböző külföldi államokból:

Németország	*443.000*
Franciaország	*373.000*
Törökország	*280.300*
Ausztria	*241.000*
Csehszlovákia	*110.000*
Anglia	*77.964*
Jugoszlávia	*77.324*
Magyarország	*71.916*
Románia	*66.890*
Olaszország	*65.780*
Görögország	*53.816*
Egyesült Államok	*44.000*
Összesen	*1904.990*

Az összes könyvek értéke 8,916.421 leva volt. Ennek az idegen könyvanyagnak a terjesztésével három szófiai könyvkereskedés — egy francia, egy német és egy orosz — foglalkozik.

UJ JÉGKORSZAK ELŐTT ÁLLUNK. Impey du Cap dr., francia geológus, igen rossz reményeket táplál földünk északi félgömbjének jövendő sorsát illetőleg. Szerinte a Föld mindjobban elhajlik eddigi forgási tengelyétől és pedig ugy, hogy az Északi Sark apránként eltávolódik a Naptól, a Déli pedig mindjobban közeledik hozzá. Számitásai szerint a Déli Sark jégöve évente körülbelül 65 kilométerrel huzódik vissza. Igy tehát a francia tudós felfogása szerint a Föld végül is ujra eléri majd eredeti tengelyhelyzetét.

A zsibói kastély

M. Hering rajza John Paget 1839-ben megjelent Hungary and Transylvania c. művében

(Siklóssy: A magyar sport története, 37. oldal)

tiv anyag mennyiségének megemlitésével. A minőségről annyit, hogy átlapozgatása közben ugy érezzük magunkat, mintha 90—100 év előtt vadászat után, egy pohár aszu, plum-pudding, a zsibói kürtös kalács, s utána pipaszó mellett a cenki kastélyben üldögélnénk és végig élveznők mindazt a kulturát, amit a két nagy magyar, Széchenyi és Wesselényi, baráti körének nyujt.

Lenyügöz bennünket a szép régi rajzoknak és litografiáknak ez a tömege. Hogyan? Hát ilyesmijük nemcsak az angoloknak van? Mi is tudunk olyasmit felmutatni, ami régi és nem primitiv; ami mai szemünkkel, szivünkkel és eszünkkel élvezhető? Ha müvelt társaságban kézről-kézre adnák Siklóssy könyvét, a társaság egyik tagja bizonyára visszaemlékeznék, hogy ezeket a képeket látta a *Sándor-albumban*, a másik tudna arról, hogy egy grófi kastélyban találkozott *Andrássy Manó nagy sportalbumával, Birly-Rosti* illusztrált evezős könyvére is ráismerne valaki, sőt akadna valamelyik ereklyemuzeumunk anyagának ismerője is. Csakhogy Siklóssy nem négy-öt ilyen emlék-patakot vezetett könyve gyüjtőmedencéjébe, hanem száz meg száz apró forrást. A már szintén feleleventésre szorult nagy albummüvek anyagához u. i. hozzácsoportosit a sutból előkerült holmit. Azon nincs csodálkozni való, hogy Siklóssy használja a *Vasárnapi Ujság*-ot, még mint kitünő sporttörténeti forrás, amikor azonban még a biedermeier divatképekből is sportvonatkoazon sem, hogy a *Borsszem Jankó* is felvonul, zást sajtol, avagy az 1861-ben *Kecskeméthy* Aurél szerkesztésében első és utolsó évfolyamban megjelent *Handabandából* témájához hasznosan tud meriteni, akkor Siklóssy szorgalmán kivül ötletességét is meg kell dicsérnünk. Tény az, hogy Kecskeméthy Aurél — irói nevén *Kákai Aranyos* — Siklóssy könyvében mint elsőrendü *sportriporter* jelenik meg, aki *Jankó* Jánost vette segitségül s ezért megbocsátjuk neki, hogy még nem volt fotoriportere. (Ennek a sportriporterségnek a bemutatásával azonban Siklóssy semmiesetre sem érte utól saját első kötetét, amelyben *Gyarmathy* Sámuel személyében a 18. század magyar *léghajózási riporterét* állitotta elénk.)

Hogy az illusztrativ anyaggal végezzünk, könyvünk virágcsokor, amelyben szép rózsák köré egész tömege van kötve a szerény mezei virágoknak; ezekre egyébként rá is taposnánk, az ügyes csokorbakötés kedvéért azonban megbecsüljük őket.

A képektől gyerünk a szöveghez. Érintenünk kell a kérdést, hogy volt-e sikere az első kötetnek. Akihez az első kötet eljutott, az megszerette és megbecsülte azt. Ahhoz azonban tulságosan sulyos a munka, hogysem szét lehessen szórni a közönség között. Sporttörténetirásunk a közönség szempontjából azt a kort éli, amelyet irodalomtörténetirásunk Czwittinger és Wallaszky korában. Ennél a témánál is elérkezik majd a kor — sokkal hamarabb, mint annál a másiknál — amikor a közönség természetesnek találja az olyan méretekben való tárgyalást, mint Beőthy Zsolt és Pintér Jenő hatalmas irodalomtörténeteiben.

Az első kötetről szólván, emlitettük, hogy Siklóssy könyve uttörő munka abban a vonatkozásban is, hogy ilyen méretben még egyetlen nemzet sem — még a nagy kulturnépek sem — mutatta be saját sportjának összefoglaló történelmét. Annál érdekesebb jelenség ez, mert Siklóssy munkájának keletkezésének idején még szakkörökben is különbözőképen, sőt szkeptikusan vélekedtek a sport multja felől. Őszintén: a sport a modern világ vivmányaként szerepelt. Kérdés, a közönség megértette-e, hogy van *sporttörténelem* és kérdés, hogy van-e ennek valami gyakorlati jelentősége?

Azt kell felelnünk, hogy a közönség, még pedig a müvelt nagyközönség, ha nem is közvetlenül Siklóssy könyvéből, de az avval kapcsolatos ismertetések, rokonirányu cikkek stb. hatása alatt, igenis megértette, hogy a sport müveltségünknek része s a sport történelme müvelődésünk történelmének része. Ennek a gyakorlati jelentősége abban van, hogy a sport intelligens szülők és intelligens sportférfiak szemében tudatosabbá lesz, alkalmat nyujt önmérsékletre, sőt ami a legaktuálisabb: védekezésre is.

A helyzet u. i. az, hogy jelenlegi nagy és eléggé nem helyeselhető sportpropagandánk, amint az előrelátható volt, bizonyos ellenhatást is vált ki. Hogy csak egyetlen példát emlitsünk, a legutóbbi képviselőházi tárgyalásokon már hangok hallatszottak az ellen, hogy a fiuk tulsokat tábo-

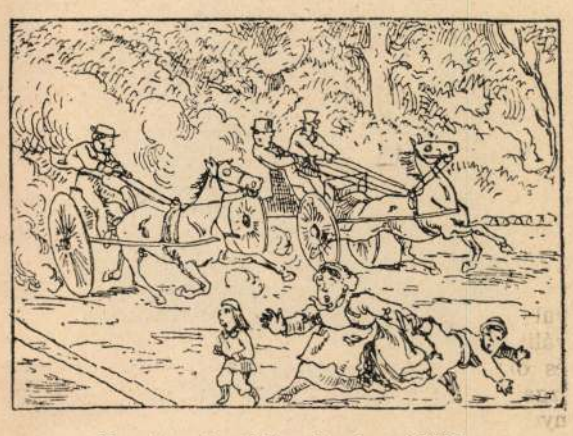

Kocsikorzó a Városligetben 1862-ben

Klič Károly karikaturája

(Siklóssy: A magyar sport története, 125. oldal)

roznak, de keveset tanulnak. Ez a panasz általánosabb formában azt jelenti, hogy a szellemi és testi nevelés közt ismét nincs meg az összhang. Ime: az összhang helyreállitása ismét csak sporttörténelmi alapon történhetik meg olyképen, hogy a pedagógia megtanulja és növendékeinek megtanitja, hogy a sportot, amely minden időben kulturális tevékenység volt, e multjához méltóan kell üzni.

Ehhez a fontos, de talán tompán hangzó eredményhez vidám csilingelés közben vezet el Siklóssy könyvének márcsak átlapozása is. A rengeteg betütömegtől sem kell megijedni. Regényeknél nem szabad a könyv végére lapoznunk, hogy előre megtudjuk, egymáséi lesznek-e a szerelmesek. Ennél a könyvnél, ha megismerkedtünk rendszerével és beosztásával, ott olvasgathatunk, ahol nekünk tetszik. Ilyenkor sok érdekes, sőt humoros részletre is akadunk. Némelykor a legsivárabb petit-szedés-tömegből kacagó kut szökell fel. A humor a szerzőtől sem idegen, ezenkivül félszázad sporthumorantológiája is ott van a könyvben.

Milyen hatást gyakorolt Siklóssy könyve a sajtóban? Általában melegen üdvözölték. Voltak kifogásolók is. Ez elmaradhatatlan volt, hiszen alig van két ember ezen a világon, aki egyféleképpen vélekednék arról, hogy *mi is a sport?* Siklóssy egyik érdeme, hogy mindenek előtt a sport fogalmát határolta világosan és röviden körül. Bármily rövid a definició, indokolása lapokra terjed. Igy jöhetett létre a felszines kifogás, hogy nem definiálja a sportot. — Volt olyan, aki a futás történelmét keveselte a magyar középkorban, viszont kifogásolta a lovagi bajvivásoknak — a középkor nagy vezető sportjának — bő tárgyalását, máris borzadván attól, hogy a későbbi kötetekben a váci uccai krakélerekről fog csak olvasni! Ezzel szemben egy tudós azt kifogásolta, hogy Siklóssy, aki egy bajvivó levél aláirását a Magyar Nemzeti Muzeum hivatalos megállapitása szerint adta meg, mért nem merült el mélyebbre ható levéltári kutatásokba. Jól teszi Siklóssy, ha

Vaddisznó-vadászat

Sterio Károly rajza Andrássy Manó gr. sporta'bumából Siklóssy : A magyar sport története, 129. oldal)

Jankó János karikaturája

Andrássy Manó grófra, az india-utazóra (Siklóssy : A magyar sport története, 176. oldal)

nem merül, mert ha merülne, vagy merült volna, aligha jelenhetett volna meg a mostani második kötet a maga milliónyi adattömegével és nem jelenhetnék meg a harmadik kötet sem. Egyébként nem kell Siklóssyt félteni attól, hogy nem publikált forrásokra nem talál rá. Ime az előttünk lévő kötet lépten-nyomon tár elénk olyan adatokat, amelyekről még nincs nyomtatott betü. A lényeg azonban az, hogy Siklóssy mesteri kézzel meritett a két legfontosabb forrásból: Széchenyi Istvánnak csak kisebb részben és Wesselényi Miklósnak csak elszórt mutatványokban közölt naplójából.

Siklóssy mindkét naplót teljesen feldolgozta. Igy kerülhettek a kötet cimlapjára ezek a sorok: *Széchenyi—Wesselényi és még egy nemzedék.* T. i. ennél a cimnél is érdemes megállni. A helyzet az, hogy összefoglaló sporttörténelmünk nem volt ugyan, valami testnevelési és sportirodalmunk azonban mégis volt. Sőt voltak — bár igen vérszegények — összefoglaló törekvések is, különösen a jeles *Matolay* Elek teremtette tornairodalomban. Ám akár a torna, akár az athlétika irodalmában keressük Széchenyi és Wesselényi nevét: nem találjuk. Széchenyi nevéhez hozzáfüződött a lóverseny intézménye, Wesselényihez az erdélyiek emlékezése és egy pesti vivóegylet neve. Egyéb semmi. Siklóssy merészsége, hogy a magyar sporttörténelem gerincéül állitotta a legnagyobb magyart s ennek époly tragikus sorsu legjobb barátját.

Ez a munka nem eredményösszefoglalás, már csak azért sem, mert nincs sporttörténelmi kutatás, amelynek eredményeit össze lehetne foglalni. Ez forrásmunka. Erről lépten-nyomon meggyőződhetünk. Ott van pl. Széchenyi csónakdájának története. Tudjuk, hogy óriási nagy apparátus müködik immár a második nemzedékben Széchenyi életének feldolgozására. Tetszett már hallani Széchenyi csónakdájáról? Aligha. Nos, Siklóssy iveket ir róla — érdekesen. És közöl róla képeket — szépeket. Ilyen friss dolog számos van a könyvben.

Széchenyitől meriti Siklóssy azt az inspirá-

cióját, hogy a sport — legyen az bármennyire széttagozott s az egyes sportágmüvelők által egységesnek el nem ismert — nagy egységes valami. Ez teszi lehetővé, hogy egybefoglaljon *lóversenyt, vadászatot, vivást, tornát, athlétikát, automobilizmust, léghajózást.* Mert ilyesmiről is vannak fejezetek még az 1875 előtti időből. — A következő III. kötet az *athlétika* erősebb hangsulyozásával kezdődik majd és 1896-ig, a *modern tömegsport* kezdetéig vezeti majd el az olvasót. Ezzel fejeződik be majd a *Magyar Sport Ezer Éve,* amelyet az *Országos Testnevelési Tanács monografiák* alakjában fog felvonultatni. Maga a *Magyar Sport Ezer Éve,* amikor majd befejező harmadik kötete is elkészült, egykötetes összevont kiadásban német, francia és angol nyelven is megjelenik.

Berlini pedagógiai kurzusok idegenek számára

Berlinben a nyár folyamán a nevelésügy különböző részeiből idegenek számára tanulmányheteket rendez a Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht. A következő 11-féle kurzust vették tervbe:

1. Gimnasztika (junius 25-től julius 9-ig.) Ebben a tanfolyamban a résztvevők háromféle tornarendszerhez iratkozhatnak be. Délelőtt külön-külön gyakorolnak az egyes rendszerek hallgatói, délutánonként azonban közösen hallgatnak orvos-egészségügyi és torna-pedagógiai előadásokat, amelyeket egyetemi tanárok és tornatanárok tartanak.

1. *Gimnasztika* (junius 25-től julius 9-iig.). Eb-Ezen a tanfolyamon a német nyelv oktatásának ujabb módszereit közvetitik külföldi tanerők számára; előadások, a hallgatók próbaelőadásai és gyakorlatok egészitik ki a kurzust.

3. *Zenei gyakorlatok* (junius 25-től julius 9-ig). Ezen a tanmeneten a zenei oktatás terén az utóbbi években fölmerült reformtörekvéseket mutatják be és zeneiskolák látogatását kapcsolják be a kurzusba.

4. *Kéziügyesség* (julius 16-tól 30-ig). Ez a tanfolyam a modern kéziügyesség-oktatás elméletébe és gyakorlatába vezet be, tehát a famunkák, a kartonmunkák, a könyvkötés, a pepecselő-munkák és a játékkészités tanitását öleli fel.

5. *Az iskolai irás és a betüvetés müvészete* (julius 16-tól 30-ig). Itt a modern irásforma alapelveit ismertetik a hallgatókkal napi határai munkában, amelyben a kis iskolásgyerek irástanitásától kezdve egészen a müvészi betüvetésig viszik a hallgatókat. Közben nyomdákat látogatnak és egy irástörténeti kiállitást tanulmányoznak.

6. *Gyógypedagógiai kurzus* (julius 31-től augusztus 14-ig). Itt az abnormális gyermekek nevelését mutatják be gyakorlati megfigyelések kapcsán. Berlin gyógypedagógiai intézményei, aztán a németbirodalmi gyermekvédőhivatal, a gyengeszemü, a nagyothalló, a beszédhibás, a tuberkulotikus és az eskóros gyermekek nevelőintézeteit, a nordhauseni gyermekszanatóriumot és más német gyógypedagógiai intézeteket látogatják a hallgatók.

7. *Gyakorlati kiképzés a fizika-természettudományi oktatás számára* (julius 31-től augusztus 14-ig). Ebben a kurzusban arról van szó, hogy a hallgatókat bevezessék azokba a technikákba, amelyek a kisérleti oktatás kiegészitő részét adják: az üvegfuvásba, a gyalupad, az esztergapad és a satu kezelésébe.

8. *Táplálkozástan* (julius 31-től augusztus 14-állitás kapcsán ez a kurzus a célszerü modern táplálkozás elméletébe és annak a természettudományi oktatás keretében való előadásába vezet be.

9. *Földrajz* (julius 31-től augusztus 14-ig). Ennek a kurzusnak a résztvevői négynapi vándorutra kelnek, amelynek során a hallgatókat megtanitják arra, hogy tanitványaikat hogyan vezessék be a földrajzi meglátásba és megmagyarázásba. Ezenfelül husz tanóra a térképrajzolásnak szól, ezenkivül földrajzi oktatófilmeket és diapozitiveket is bemutatnak azért, hogy a földrajzoktatásra való fontosságukat igazolják.

10. *Rajz* (augusztus 8-tól augusztus 22-ig). Hét rajzkiállitás kapcsán mutatják be itt a modern rajzoktatási reformokat, amelyeknek legfőbb témái: a gyermek rajztehetségének fejlődése; szabad teremtő alkotás; tanulmányok a természet után; a rajzoló és a festői kifejezésmódok helyes használata; dekorativ rajz és irás; grafikai technikák; térábrázolás; müvészi szemlélet.

11. *Metodikai tanfolyam* (augusztus 8-tól 22-ig). Ebben az évben Hamburg, Lübeck és Bréma ennek a kurzusnak a szinhelye és a célja az, hogy a Hansavárosok nagyszerüen kifejlett iskolaéletét mutassa be az ottani legkiválóbb szakemberek vezetése mellett.

Minden egyes kurzus beiratási dija 40 márka. Jelentkezni lehet ezen a cimen: Auslandabteilung des Zentralinstituts für Erziehung und Unterricht, Berlin W 35. Potsdamerstrasse 26.

A SPORT

Gáspár Jenő: Atlétikai tréning. *(»Az Athenaeum Sportkönyvtára« 4. kötet. 112 oldal. Sok fényképpel. Ára 4.40 P.)* Tizenötévi diadalmas nyilvános szereplés után Gáspár Jenő, az atléta, leült az iróasztal mellé, hogy választ irjon annak a sok levélirónak, öregebbnek, kisdiáknak, akik az idők során felkeresték őt s jó tanácsot kértek tőle az atlétikai tréning dolgában. Pompás, közvetlen hangu könyvet irt erről a témáról; a teljesen kezdők épugy megtalálják benne az őket érdeklő tanácsokat, mint a haladottak; pontos utmutatásokat az életmódról, az étkezésről, a maszszázsról. Azután alapos felvilágositásokat s speciális tréningekről a futás, a gátfutás, az ugrás meg a dobás részére. Végül általános tanácsokat ád a szakavatott szerző a biztos átlageredmények elérésére és az atlétikai képesség fokozására.

ÉLETRAJZOK

Juhász Géza: Babits Mihály. Szondy György: Csathó Kálmán. Zsigmond Ferenc: Herczeg Ferenc. Juhász Géza: Móricz Zsigmond. Hankiss János: Tormay Cecile. Ruzitska Mária: Zilahy Lajos. *(»Kortársaink«-sorozat, szerkeszti Hankiss János. Kiadja a Studium, Budapest, 1928. Ára füzetenként 1.60 P. Minden füzet kb. 40—48 oldal terjedelmü, s mindegyikhez az illető iró arcképét mellékelték.)* A debreceni egyetem kitünő fiatal irodalomtörténészének nagyszerü ötlete volt, hogy

meginditotta az élő magyar irók *histoire contemporaine*-jét. »Ezek a könyvek elsősorban kalauzt akarnak adni az olvasók kezébe« — mondja a szerkesztő előszava. »Ezért nem itélnek, hanem megértetnek«. »Dokumentumokat is gyüjt (ez a sorozat) a jövő irodalomtörténetirás számára ... Mennyire megszenvedjük azt is, hogy elszalasztottuk Gárdonyit, Mikszáthot, Adyt s annyi mást, akikről életükben alig vettünk föl egy-két futólagos irodalmi pillanatképet...« »És meggyorsitja — mert öntudatossá és egységessé teszi — az irodalmi közvélemény kialakulását, megkönnyiti a napi kritika feladatát és ezzel — hisszük és reméljük — egy kissé hozzájárul az irodalmi élet gyorsabb ütemü kibontakozásához is«. »Politikai vagy más pártszempont nem befolyásolta a tárgyalásra kerülő értékes kortársak kiválasztását.« Ezekkel a sok megszivlelést érdemlő sorokkal vezeti be a szerző ezt a nagyon aktuális és érdekes sorozatot, amely célkitüzéseinek egy részében azonos vonalon halad azokkal a célokkal, amelyeket a *Literatura* tüzött maga elé évekkel ezelőtt. Szavai közül talán csak azt a tételét kifogásolhatná a kritika, amely »egységes irodalmi közvélemény kialakulását« sürgeti; nos, véleményünk szerint, ez az uniformizálás igen sulyos baj lenne, mert minden igazi életnek és igy minden igazán élő irodalomnak is, nem az »egységesség«, hanem ellenkezőleg a sokrétüség, a nézeteknek és a becsületes nyiltsággal vallott jószándéku kritikai véleményeknek az összeszikrázása adja meg az éltető elemét. Ezt bizonyára Hankiss János, a francia irodalomnak kitünő ismerője, irja elsősorban alá. Ami már most az egyes füzeteket illeti, ezek komoly, mély studiumok alapján készültek, de tónusuk olyan, hogy a müvelt közönség legszélesebb rétegei is szivesen forgatják majd ezeket a tetszetős kötetkéket. Az, hogy politikailag bizonyos fokig egyazon alapzöngére vannak a füzetek hangolva, nem válik azok hátrányára, sőt külön érdekességet kölcsönöz nekik; mert hiszen ilyenformán magából az életrajziróból is kibukkan egy darab egyéniség, nem válik unalmas közhelyek klisétárává. Legföljebb a teljesség hiányát idézi fel az ilyen technika. Példának emlitjük csupán, hogy — mondjuk — mindjárt az első, Babits Mihályról szóló füzet a költőt körülbelül *à tout prix*, konzervativ poétává akarja lepecsételni. Nos, látszik, hogy az életrajz irója Babitsnak nem minden irását ismeri s főként csak a forradalom utáni irásaira veti a hangsulyt. Bezzeg olvasta el légyen Babitsnak 1919 januáriusában a »Szózatról« irott cikkét. »Az nem lehet, hogy annyi sziv hiába onta vért...« idézi Babits a Szózat hires sorait, aztán igy folytatja: »De az ész szava hidegen mondja rá, hogy lehet. És hogy nem egy nemzet szempontjából kell ezt nézni, mert hiszen minden nemzet áldozott, és bizonyára kell bukó félnek lenni, ha egyszer háboru volt. És hogy semmi ez, és nem is olyan rossz, mert mit jelent egy nemzet? Semmit! Mikor a világ sorsáról van szó. És nem volt hiába, ha egyszer a világ békéje sarjad ki belőle, ha okulnak az emberek a szenvedéseken és belátják, hogy testvérekké kell lenniök, ha ledöntik a falakat nemzet és nemzet közt, ha megvalósul végre a »népek hazája«: akkor nem hiába ontották a szivek vérüket, még ha a nemzetük belepusztul is. Mert az Emberiség előbbre való, mint a nemzet! És talán jó is, hogy pusztuljanak a nemzetek, amelyeknek nevében halomra ölték a szent Emberiséget, kinozták és keresztre feszitették az Isten képmását. Legyünk férfiak, lássunk és mondjunk ki mindent szabadon! Nem a hazafiságra tanit bennünket az Idő! Emberiségre tanit! A Haza nevével rutul visszaéltek, jelszónak használták a gyilkolásra, babonának, mely a bünöket takarta, szájtömő kócnak a szabad szó ellen...« Babitsnak ezt az extemporilázálását annak idején legradikálisabb barátai is rossz néven vették, talán jogtalanul, mert hiszen a költőknek megvan ősidők óta az előjoguk, hogy a politika terén járatlanok legyenek. S ha Babitsnak a forradalom idején ez volt a véleménye a hazáról s a forradalom után más, ahhoz voltaképen senkinek sem lehet köze: Arany János is csunyául belerugott a forradalom után »A nagyidai cigányokban« abba a forradalomba, amelyet végig szolgált, s amelyben az akkori *Ami du peuple*-t szerkesztette s ezt a szerkesztést csak azért hagyta félbe, mert szerkesztőtársa, Vas Gereben nem volt neki elég radikális. Azért Arany mégis csak nagy poéta, ha a politikához nem is értett. Babits is lehet attól nagy poéta, hogy volt a politikai téren egy és más kisiklása hol jobbra, hol balra; csak éppen nem szabad őt mindenáron konzervativ költőnek beállitani, mert ő sem nem radikális, sem nem konzervativ, hanem — vérbeli poéta létére — mindenkor csak rezonánsa a kora eszméinek. Poéta, — annak minden nagyságával és hibájával együtt. — Hogy a »Kortársaink« füzetei ilyen meggondolásokra nyujtanak alkalmat, az mutatja éppen, mennyire elevenek, menynyire benne élnek napjainkban; s nem legkisebb értékük éppen ebben rejlik.

IRODALOMTÖRTÉNET

Mitrovics Gyula: A magyar esztétikai irodalom története. *(Csáthy-kiadás, Debrecen—Budapest, 1928. 463 oldal.)* Ha a magyar vidéki egyetemek szükségszerü voltának nem lenne egyéb bizonyitéka, mint az, hogy pl. Debrecenből ilyen nagyjelentőségü munka kerülhetett ki: ez már önmagában is igazolná, mennyire nincs igazuk azoknak, akik a vidéki egyetemeink létjogosultságát támadják. Igaz, hogy a Mitrovics nagy esztétikatörténetében rejlő trouvaillet nem az ujabbkeletü tudományos decentralizációnak köszönheti a magyar tudományosság. Hosszu emberélet (a debreceni professzor ma 57. évében áll) sok nagysulyu előmunkája fekszik ennek a könyvnek a megjelenhetése előtt — a szerző maga 18 önálló müvét sorolja fel —; de hogy ez a Jánosi Béla emlékének szentelt rendkivül alapos és finoman elemező esztétikatörténet lerongyolt országunkban megiródhatott és kiadóra talált, az már önmagában véve nagy erkölcsi teljesitmény. Greguss, Beöthy és Jánosi óta nem jelent meg hasonló jelentőségü munka magyar nyelven az esztétika köréből. A könyv négy főfejezetben tárgyalja a 18. század magyar esztétikai törekvéseit, aztán a romanticizmus korát, a reálidealizmus esztétikai iskoláit s végül századunk esztétikai kisérleteit. Közel 700 irót dolgozott fel Mitrovics ebben a vezetőben s ezenfelül se szeri, se száma az egyes fejezetekhez csatolt irodalmi felsorolásokban azoknak a magyar és külföldi munkálatoknak, amelyeket müve megirása közben felhasznált. Az az

Jankó János
rajzoló

Jankó János siremléke. A kerepesi-uti temetőben junius 15-ikén leplezték le a magyar torzképrajzolás mesterének, *Jankó* Jánosnak sirja fölött a művészi emléket, melyet a művészek állítottak és *Kallós* Ede szépen, jellemzőn készített el. Az egyszerűen, de izlésesen megoldott architekturájú kőoszlopba foglalt domborművön Jankó János alakja látható, a mint czeruzával kezében elgondolkozva ül a rajzolóasztalkája előtt. Az emlék hatását emeli az építészeti rész, *Márkus* Géza építész műve.

A borongós, esős időben is szép számmal gyültek össze a sir körül: özvegye, leánya, Jancsó György kolozsvári egyetemi tanár felesége, néhai ifj. Jankó János özvegye, unokái. A közoktatási kormányt *Lippich* Elek osztálytanácsos, a művészeti osztály vezetője képviselte; ott voltak a képzőművészeti társulat küldöttei, a kilencz év előtt elhunyt művész sok barátja, tisztelője. Az avató-beszédet *Feszty* Árpád mondotta, a ki Jankóról mint tőrül metszett igazi magyar művészről emlékezett meg, párhuzamot vonva művészete és Barabás művészete között, kinek siremlékét csak a napokban leplezték le. A beszéd után letette a Képzőművészeti Társulat hatalmas koszorúját, mire *Ágai* Adolf szerkesztő néhány meleg szóval emlékezett meg Jankóról barátai nevében, és virágkoszorút tett a sirra, valamint koszorút tettek le a többi művészi egyesületek képviselői is.

Gyorsan akarsz szavazni?

Jegyezd meg sorszámodat!

Választási sorszám	Név
1415	[illegible]

Választójogodat a sorszám bemondásával gyorsan igazolod!
Személyazonossági igazolványt vigyél magaddal!

2 X 2 = 4

Szavazz a 4-es listán induló

Független Kisgazda-,
Földmunkás és Polgári Pártra

Kiadásért felelős: Gyulay László. Fráter Endre könyvnyomda, Budapest.

953 MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ BÁRÓ. Gyanus alak. — Ceruzarajz. Magassága 30, szélessége 46 cm. — Jelezve alul jobbra: Mednyánszky; balra: hagyatéki bélyeg.

954 MÉSZÖLY GÉZA (1844—1887): Tájképtanulmány. — Ceruzarajz. Magassága 16, szélessége 21 cm. — Jelezve alul jobbra: M. G.

955 — Mosónők. — Ceruzarajz. Magassága 22, szélessége 18 cm.

956 — Patakpart. — Ceruzarajz. Magassága 22, szélessége 18 cm. — Jelezve alul jobbra: M. 76.

957 — Alaktanulmányok. — Ceruzarajz. Magassága 22, szélessége 18 cm. — Jelezve jobboldalt: M. 76.

958 MONGINOT, C. (XIX. század): Majomjelenet. — Krétarajz. Magassága 15·5, szélessége 20 cm. — Jelezve alul jobbra: C. M.

959 MOREAU DE TOURS, CH. (XIX. század): Az öcsike. — Tollrajz. Ovális. Magassága 16, szélessége 20 cm. — Jelezve alul balra: Moreau de Tours.

960 MUNKÁCSY MIHÁLY (1844—1900): Tanulmány a »Siralomház«-hoz. — Ceruzarajz. Magassága 21, szélessége 15 cm. — Jelezve alul jobbra: Munkácsy.

961 — Tanulmány a »Krisztus Pilátus előtt« című festményhez. — Ceruzarajz. Magassága 21, szélessége 15 cm. — Jelezve alul jobbra: Munkácsy.

962 NÉMET MŰVÉSZ (XVIII. század): Halászok a folyó partján. — Gouache pargamentre festve. Magassága 14·5, szélessége 22 cm.

963 — (XVIII. század): Férfi torso. — Tuss és fehér fedőfesték. Magassága 24·8, szélessége 12·3 cm.

964 — (XVIII. század): Régi híd. — Tónusos biszterrajz. Magassága 19.5, szélessége 26 cm.

965 — (XIX. század): Nyugvó tehén. — Ceruzarajz. Magassága 14·5, szélessége 17·5 cm.

966 NISSEN (XIX. század): Patakban ivó ló. — Tollrajz. Magassága 8·8, szélessége 12·8 cm. — Jelezve alul jobbra: Nissen.

967 PAÁL LÁSZLÓ (1846—1879): Erdei út. — Szénrajz. Magassága 42, szélessége 56 cm.

968 PAP HENRIK (1864—1910): A nagymama. — Szénrajz. Magassága 38, szélessége 29 cm.

969 PARIN, GINO: Kétségbeesés. — Ceruzarajz. Magassága 53, szélessége 26 cm. — Jelezve alul balra: Gino Parin.

970 PATAKY LÁSZLÓ (1857—1912): Pásztorlányka. — Ceruza. Magassága 22·5, szélessége 15 cm. — Jelezve alul jobbra: Pataky.

971 — Lovasok. — Két ceruzarajz. Magassága 15, szélessége 22 cm.

972 — Ütközet. — Tusrajz. Magassága 24, szélessége 18 cm.

973 — Szánút. — Ceruzarajz. Magassága 15, szélessége 27 cm. — Jelezve alul balra: Pataky.

974 — Vágtató lovas. — Ceruzarajz. Magassága 11, szélessége 10·5 cm. — Jelezve alul jobbra: Pataky.

930 JANKÓ JÁNOS (1833—1896): Ábrahám és Rebekka. — Tollrajz. Magassága 10·5, szélessége 8 cm.

931 — Apai öröm. — Tollrajz. Magassága 9, szélessége 11 cm. — Jelezve alul: Jankó J.

932 KARLOVSZKY BERTALAN (szül. 1858): Családi boldogság. — Ceruzarajz. Magassága 20, szélessége 23 cm. — Jelezve alul balra: Karlovszky B.

933 KŐRÖSFŐI KRIESCH ALADÁR (1863—1920): Női akt. — Színes krétarajz. Magassága 44, szélessége 28 cm. — Jelezve alul balra: K. A. 895.

934 LIEZEN-MAYER SÁNDOR (1839—1898): Magyarországi Szent Erzsébet búcsúja Plinsingenről. — Szénrajz. Magassága 32, szélessége 54 cm.

935 LINEK LAJOS: Egyedül. — Színezett krétarajz. Magassága 23, szélessége 18 cm.

936 LONGHI, PIETRO (állítólag 1702—1762): Éjjeli jelenet egy vendéglő udvarán. — Biszter. Magassága 30, szélessége 40 cm.

937 LOTZ KÁROLY (1833—1904): Apolló. — Tanulmány az Operaház mennyezetének főalakjához. Kréta. Magassága 30, szélessége 15·5 cm.

938 — *a)* Földmívelés.
b) Takarékosság. — Tervezetek a Pesti Hazai Első Takarékpénztár számára készült festményekhez. — Szén- és ceruzarajzok. Magasságuk 1·27, szélességük 0·50 m.

939 — Öltözködő nők. — Ceruzarajz. Magassága 11, szélessége 9·5 cm.

940 — Öltözködő nők. — Ceruzarajz. Magassága 12, szélessége 19 cm.

941 — Alföldi táj. — Ceruzarajz. Magassága 10, szélessége 15 cm. — Jelezve alul jobbra: Lotz K.

942 — Tájkép. — Ceruzarajz. Magassága 9·5, szélessége 16·5 cm.

943 — Kompozíciótanulmány. — Szépiarajz. Magassága 10, szélessége 15 cm.

944 LÖSCHINGER HUGÓ (1875—1912): Illusztráció Sienkiewicz egyik elbeszéléséhez. — Szépia és fehér fedőfesték. Magassága 27, szélessége 17 cm. — Jelezve jobbra lenn: L. H.

945 MAKAY PHILOMENA (1842—1917): A konyhában. — Ceruzarajz. Magassága 11, szélessége 15 cm.

946 — Falusi udvar. — Tollrajz. Magassága 14, szélessége 19·5 cm.

947 — Gyermekek. — Ceruzarajz. Magassága 17, szélessége 13·5 cm.

948 — Angyal. — Krétarajz. Magassága 32, szélessége 24 cm.

949 — Flamand portrait — Krétarajz. Magassága 32, szélessége 24 cm.

950 MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ BÁRÓ (1852—1919): Óbudai utcarészlet. — Ceruzarajz. Magassága 27, szélessége 38 cm. — Jelezve alul jobbra: Mednyánszky, Ó-Buda és hagyatéki bélyeg.

951 — Salona. — Ceruzarajz. Magassága 31, szélessége 48 cm. — Jelezve alul jobbra: Mednyánszky Salonna (Salona 12. Juni); alul balra: hagyatéki bélyeg.

952 — Spalato környéke. — Ceruzarajz. Magassága 31, szélessége 47 cm. — Jelezve alul jobbra: Mednyánszky, Spalato; balra: hagyatéki bélyeg.

Magyar Studio II. aukc.

Népmulatság Békés-Csabán.

vallású gyermekkel. Csaba város, melyet még a „Hármas Kistükör", az elemi iskolák régibb földrajzi tankönyve, „legnagyobb falu"-nak nevez, a múlt évtizedben szép színházat építtetett a magyar Thália számára.

A szellemi műveltség előhaladását mutatják az újabban alapított múzeumok: Szarvason, hol régi pénzek és természetrajzi tárgyak mellett szobrok és képek; Gyulán, hol megyei régiségek és egyéb nevezetességek; Csabán, hol gazdasági és ipari czikkek vannak összegyűjtve és csinosan összeállítva.

A művészetek közül hajdan az ötvösség virágzott Gyulán, újabban a festészetnek oly jeles képviselői derítettek fényt a megyére, minő Orlay Soma és Haan Antal, és minő Jankó János, és bizonyos tekintetben Munkácsy Mihály is, a ki ha nem Békésmegyének a fia is, de itt nevekedvén, itt kezdte dicsőséges pályáját. Építészeink közül Czigler Antalt és Viktort, zenészeink nagy sorából Erkel Ferenczet említjük, mint olyanokat, a kikre a békésmegyei ember méltó büszkeséggel tekinthet.

A nép házi ipara, rendes házi foglalkozása az élet szükségletei és fokozottabb követelései szerint változik. Legfőbb hatást gyakorol reá a vidék földrajzi fekvése és természeti állapota; továbbá a nép általános gondolkodásmódja, mely észrevétlenül változik, de biztosan mutatja a nép műveltségi fokát. A gyékény- és kosárkészítést leginkább a Sárréten és a Körösök mentén, a fonást és szövést pedig a legtöbb községben, különösen Csabán és Szarvason űzik.

Békésmegye népének zöme azonban földmíveléssel foglalkozik. Földbirtok és az ezen nevelt jószág képezi legbecsesebb vagyonát. Leginkább termeszti a búzát, árpát és kukoriczát; és mivel a kukoricza után rendesen jól sikerül a búzatermés, ez pótolja többnyire az ugart. A nagyobb birtokosok nagy szerencsével termesztik a repczét és a dohányt is; de a kis birtokos még mindig a régi gazdasági rendszert követi. Vetett takarmányok közül csak a luczerna- és bükkönyös zabvetések pótolják a természetes kaszálókat. Az időjárás nagyon változékony, a hideg teleket a legforróbb nyár, a hideg napokat rekkenő hőség szokta követni, s a szelek járásához képest az esőzés igen szabálytalan, úgy hogy a népnek szinte hitévé vált, hogy a gazdaságnál nem a munka, hanem az időjárás határoz. De a szükség, ez a nagy mester, újabban sok olyan dologra tanította meg a gazdát, a miről az előtt hallani sem akart. A trágya és gazdasági gépek hasznát kezdi megbecsülni és alkalmazni. Az állat-, különösen a lótenyésztésen kivül, a gyümölcstermesztés is virágzásnak indult. Minden tanya mellett egy-egy

Janko János és

Mühlbeck Károly

egyszori rajzai

repr.

Gereb László

Budapest humora.

Budapest 1946.

aug. 7.

Össze

I. Kassai és abaujmegyei ut ....

II. Szentiványi Gyula dr. ungvár

III. Szentiványi Gyula dr. gyöngy

IV. Pálinkás László dr. utja ...

V. Kőszeghy Elemér dr.-nak fényk

VI. Auner N. (Szegfü embere)-nek

VII. Magyar Film Irodának.....

Budapest, 1939. junius hó 30.-án

Látta

JANKÓ JÁNOS (1833—1896): A NÉPDAL SZÜLETÉSE. 1883

Dr. Varró Indár úr tulajdona

Jankó János

K

TELEPY KÁROLY (1828—1906): SZIKLÁS TÁJ. 1870

Strauber Károly úr tulajdona

JANKÓ JÁNOS: FALUVÉGE

BENCZÚR GYULA: VAJK MEGKERESZTELÉSE